MEB GYS GÖREVDE YÜKSELME SINAVI

# Şube Müdürlüğü ve Saymanlık Sınavı Hazırlık Kitabı

**Konu Anlatımı ve Soru Cevap**

**Türk Eğitim-Sen Yayınları**

ISBN: 978-605-73776-3-0

Tüm hakları saklıdır.

Yayıncı izni olmadan kısmen de olsa hiçbir şekilde çoğaltılamaz.

2023

**Türk Eğitim-Sen Genel Merkezi**

Talatpaşa Bulvarı No:160 Kat:6 Cebeci, Çankaya- Ankara

0312 424 09 60

**www.turkegitimsen.org.tr**

**Baskı ve Cilt**

Dinçler Matbaacılık San. Tic. Ltd. Şti.

Bayındır 1 Sokak No:6 Daire:12 Çankaya- ANKARA

Sertifika No: 49616

# ÖNSÖZ

Çalışma hayatının ana unsuru olan çalışanları bulunduğu kurumda teşvik edici birkaç önemli unsur bulunmaktadır. Özlük hakları, ücret, çalışma şartları, çalışanın başarısının ödüllendirilmesi ve görevde yükselebilme çalışanların ilk odaklandığı başlıklar arasında yer almaktadır. Görevde yükselme çalışanın kurum içinde bilgi ve tecrübesi ile unvan alabilmesinin, kariyer planı ile geleceğini kurum içinde kurgulayabilmesinin önemli bir etkeni olarak yer almaktadır.

Türk Eğitim-Sen olarak bütün kurum idari kurullarında, katıldığımız her görüşmede, dile getirdiğimiz her öneride; eğitim çalışanlarının kurum içi yükselmesinde bir çıkış yolunun olmasını ve bu sürecin adil, tarafsız bilgi ve başarıya odaklı değerlendirme araçları ile yapılması gerektiğini dile getirdik. Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde bulunan idari kadrolardan şube müdürlüğü, şeflik, memurluk ve saymanlık görevleri için yükselme sınavının açılması hem çalışanları ve onların çalışma hayatında temsilcisi olan bizleri önerilerimizin hayat bulması açısından memnun etmiştir.

Üyelerimiz ve eğitim çalışanları adına sürecin her aşamasını sağlıklı ve adaletli olarak yürüyebilmesi amacıyla titizlikle takip edeceğimizden kimsenin endişesi olmasın. Türk Eğitim-Sen adalet ve liyakatin tecelli etmesi adına bütün teşkilatları ve kurumsal kimliği ile üyelerinin haklarını savunmaya yılmadan devam edecektir. Azim, tarafsız değerlendirme, başarı odaklı yükselmeye inancımızın tezahürü olan tesakademi uzaktan eğitim platformu ve hazırlamış olduğumuz bu görevde yükselme sınavlarına hazırlık kitaplarının sizlere ulaşmasında özveri gösteren merkez yönetim kurulu üyelerine, Türk Eğitim Sen teşkilatlarına ve emeği geçen bilim heyetine teşekkür ediyor, sınava girecek bütün eğitim çalışanlarına üstün başarı dileklerimi iletiyorum.

**Talip GEYLAN**
UAESEB ve Türk Eğitim Sen Genel Başkanı

# SUNUŞ

Başarı, hedeflere ulaşma, istenilen sonuçları elde etme ve kişisel veya mesleki gelişimde ilerleme anlamına gelir. Başarı, herkes için farklı anlamlar taşıyabilir, çünkü her bireyin kendi hedefleri, tutkuları ve değerleri vardır. İş dünyasında veya kişisel hayatta başarılı olmak görevini özveri ile yaparken geride hiç bir açık nokta bırakmamak olarak ifade edilebilir. Başarının neticesinde de insanlar bunun görülüp takdir edilmesini beklerler. Görevde yükselme çalışma hayatında başarının takdir edilmesinin en önemli nirengi taşlarından birsi olarak değerlendirilebilir.

Türk Eğitim-Sen olarak objektif kriterlere dayalı bir görevde yükselme mekanizmasını her zaman desteklediğimizi bütün zeminlerde dile getirmiştik. Bu doğrultuda sendika olarak hayata geçirdiğimiz projelerle görevde yükselme süreçlerinin tarafsız ve denetlenebilir bir sistem ile yürütülmesine yönelik çalışmalar yaptık. Hazırlamış olduğumuz görevde yükselme sınavlarına hazırlık kitapları, açmış olduğumuz yüz yüze ve çevrimiçi sınavlara hazırlık kursları ve bütün bu süreçleri evlerimizin rahatlığında sunan www.tesakademi.com çevrimiçi sınavlara hazırlık platformu ile üyelerimizin bütün bu sınavlara hazırlanabilmelerinin yolunu açıp, onların başarıyla bu süreçleri tamamlayabilmesi için gayret gösterdik.

Millî Eğitim Bakanlığınca şube müdürlüğü, şeflik, memurluk ve saymanlık için görevde yükselme sınav kılavuzu yayımlanmasının ardından hem çevrimiçi sistemimizi hem de elinizde bulunan bu kitap setini hazırlatarak sınava girecek üyelerimizin başarı yolunda emin adımlarla yürüyebilmesini sağlamayı amaçladık. Hazırlamış olduğumuz çevrimiçi sitem ve sınavlara hazırlık kitaplarının sizlere ulaşmasında bizlere her türlü desteği veren başta Genel Başkanımız Talip GEYLAN olmak üzere özveri gösteren merkez yönetim kurulu üyelerine, Türk Eğitim Sen teşkilatlarına ve emeği geçen bilim heyetine teşekkür ediyor, sınava girecek bütün eğitim çalışanlarına başarılar diliyorum.

**Cengiz KOCAKAPLAN**
Türk Eğitim Sen Genel Başkan Yardımcısı

# MEB GÖREVDE YÜKSELME SINAVI
# ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ
# GENEL BİLGİLER

Sınavda, Millî Eğitim Bakanlığı Personelinin Görevde Yükselme, Unvan Değişikliği ve Yer Değiştirme Suretiyle Atanması Hakkında Yönetmeliğin 12. maddesi hükmüne göre, konu başlıkları ile ağırlıkları aşağıda belirtilmiştir.

Adaylara toplam 60 adet (5) şıklı çoktan seçmeli sorulardan oluşan bir test uygulanacaktır.

| SIRA NO | KONU ADI | ŞUBE MÜD. | SAYMANLIK |
|---|---|---|---|
| 1. | Türkçe dil bilgisi | 5 | 5 |
| 2. | Yönetimde İnsan İlişkileri ve iletişim | 2 | 1 |
| 3. | Yönetim, liderlik ve organizasyon | 3 | 1 |
| 4. | İnsan hakları ve demokrasi | 1 | 1 |
| 5. | Yönetimde etik | 1 | 1 |
| 6. | Türk idare sistemi | 2 | 1 |
| 7. | Protokol kuralları | 1 | 1 |
| 8. | Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi | 2 | 2 |
| 9. | Genel kültür | 5 | 4 |
| 10. | T.C. Anayasası | 5 | 3 |
| 11. | 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu | 4 | 2 |
| 12. | 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu | 4 | 2 |
| 13. | 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu | 4 | 2 |
| 14. | 652 sayılı Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında KHK | 1 | 1 |
| 15. | 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanunu | 2 | 2 |
| 16. | 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu | 3 | 7 |
| 17. | 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu | 2 | 6 |
| 18. | 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu | 2 | 6 |
| 19. | 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu, | 1 | 6 |
| 20. | 4982 sayılı Bilgi edinme Hakkı Kanunu | 1 | 1 |
| 21. | 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu | 3 | 1 |
| 22. | 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu, | 3 | 2 |
| 23. | 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu | 3 | 2 |
| **TOPLAM** | | **60** | **60** |

# İÇİNDEKİLER


I. TÜRKÇE DİLBİLGİSİ ..... 11
II. YÖNETİMDE İNSAN İLİŞKİLERİ VE İLETİŞİM ..... 49
III. YÖNETİM, LİDERLİK VE ORGANİZASYON ..... 61
IV. İNSAN HAKLARI VE DEMOKRASİ ..... 71
V. YÖNETİMDE ETİK ..... 85
VI. TÜRK İDARE SİSTEMİ ..... 95
VII. PROTOKOL KURALLARI ..... 109
VIII. ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILAP TARİHİ ..... 121
IX. GENEL KÜLTÜR ..... 175
X. GENEL MEVZUAT ..... 183
• T.C. Anayasası ..... 183
• 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu ..... 194
• 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ..... 206
• 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu ..... 211
• 652 sayılı Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında KHK ..... 217
• 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanunu ..... 222
• 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ..... 226
• 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu ..... 237
• 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu ..... 246
• 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu ..... 250
• 4982 sayılı Bilgi edinme Hakkı Kanunu ..... 254
• 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu ..... 256
• 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu ..... 258
• 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu ..... 269

# 1 TÜRKÇE

**ANLAM BİLGİSİ**
Anlam bilgisi konusu sözcükte anlam, cümlede anlam ve paragrafta anlam olmak üzere üç başlık altında ifade edilmektedir.

**SÖZCÜKTE ANLAM**
Sözcükte anlam konusu gerçek anlam, terim anlam ve mecaz anlam olarak iki ana başlıkta toplanabilir. Gerçek anlam da temel (başat-ilk anlam) ve yan anlam olarak iki başlık altında dile getirilmektedir.

**Dikkat:** Sözcüklerin gerçek anlamları ile yan anlamları hatta terim anlamları arasında da bir anlam ya da günlük hayatta bir benzerlik bulunmaktadır. Bu durum yukarıda verilen örneklerde de görülmektedir.

**1-) Gerçek anlam:**
Sözcüğün gerçek hayatta görebileceğimiz, dolaylı veya gerçekten uzaklaşarak değişmeceli (mecazi) olarak başka bir anlam taşımadığı karşılıklarına gerçek anlama denilmektedir.
**Gerçek anlam iki başlıkta ifade edilebilir.**

**a) Temel anlam:**
Temel ya da başat anlam, bir kelimenin aklımıza ilk gelen anlamıdır. Kelimelerin, sözlükte yer alan ilk anlamları da temel anlamlarıdır. Bu yüzden temel anlama, sözlük anlamı da denilmektedir.

Uyanır uyanmaz **perde**yi açıp pencereden dışarıya baktım.
**"Perde"** kelimesini duyduğumuzda aklımıza ilk olarak "pencerelerin önüne takılıp ışığın girmesini engellemeye yarayan örtü" gelir. Bu cümlede "perde" sözcüğü aklımıza ilk gelen bu anlamıyla kullanıldığından gerçek anlam taşımaktadır.

Karabaş, bir şeyin **koku**sunu aldı.
(koku: Nesnelerden yayılan zerrelerin burunda uyandırdığı duygu)

**Kör** adama kimse yardım etmedi.
(kör: Görme engeli)

Kitaplarını **boş** bir kutuya yerleştirdi.
(boş: İçinde, üstünde hiç kimse veya hiçbir şey bulunmayan)

**Dikkat:** Bir sözcüğün temel anlamda kullanılıp kullanılmadığını anlamak için; sözcüğü cümleden alıp tek başına kullanıldığında cümledeki anlamının aynısını veriyor ise sözcük temel anlamında kullanılmıştır. Unutmayınız, temel anlam sözcüğün ilk akla gelen anlamıdır.
Başım ağrıyor ama ağrı kesici içmedim. Cümlesinde baş vücuttaki bir organ olarak kullanılmıştır.

**b) Yan anlam:**
Sözcüğün temel anlamıyla bağlantılı ya da benzer olarak zamanla ortaya çıkan değişik, yeni ve gerçek anlamlara yan anlam denir. Sözcüğün gerçek anlamının dışında, **ancak gerçek anlamıyla az çok yakınlık taşıyan** yeni anlamlar kazanması yan anlamı oluşturur. Bir sözcüğün yan anlam kazanmasında genellikle yakıştırma ve benzerlik ilgisi etkili olmaktadır.

"göz" dendiğinde akla ilk gelen, kelimenin temel anlamı olan organ adıdır. Ama "iğnenin gözü", "çantanın gözü", masanın gözü" tamlamalarındaki anlamlar benzetme yoluyla kazandırılmış yeni anlamlardır. Bunlara da yan anlam denir.
**Ağzım**da garip bir tat var, galiba hasta olacağım.
(Ağız: vücudumuza besinlerin giriş yeri, bir organımız.)

Dolmuştan yol **ağzında** indim.
(Yolun giriş yeri, başlangıç bölümü; vücudumuzun bir nevi giriş yerine benzerliğinden dolayı yolun giriş yeri de ağız sözcüğü ile karşılanmaktadır. Bu durum yan anlamdır.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

"düşmek" kelimesi "Meyveler tek tek yere düştü" cümlesinde temel anlamda;
"Çocuğun pantolonu düşüyordu", "Bu yılın ilk karı düştü" cümlelerinde yan anlamdadır.
Beşiktaş sırtlarına ağaç dikiyorlar. (arka taraf)
Uçağın **kanadı** havada parçalanmış.

**Başı** kırık bir çiviyi sökmeye uğraşıyor.

Kapının **kolu**nu kırınca babamdan azar işittim.

**Dikkat:** Yan alman cümleden tamamen bağımsız bir anlam değildir. Temel anlama benzerlik ve ilgi gibi yollarla bağlı olarak kazanılan yeni anlamdır.

**2-) Terim Anlam:**
Sözcükler zaman içinde ihtiyaçlar doğrultusunda çeşitli yeni anlamlar kazanabilir. Bu durumlardan birisi de sözcüklerin kendilerine bir bilim, spor, meslek, sanat dalları içinde yeni anlamlar kazanmasıdır.
Örneğin **"sahne"** tiyatro ile **"zamir"** Türk Dil Bilimi ile ilgili bir terimdir.

Oyuncular **sahneye** çıktılar.

**Zamirleri** örneklerle anlatmak istedi.

Bitkiler besinlerinin yaklaşık % 85'ini **kökleri** sayesinde alırlar.
(Terim Anlam-Biyoloji Terimi)

**Dikkat:** Bir sözcük birçok dalda terim anlamda kullanılabilir.
Hiçbir ek almamış halde bulunan kelimelere kök denir. (Dil Bilgisi)
Dokuz kök dışına üç olarak çıkar. (Matematik)
Bitkiyi toprağa bağlayan köklerdir. (Coğrafi Terim)

**Günlük hayatta sıkça kullanılan terim anlamlı sözcüklere örnekler aşağıda verilmiştir.**
a) tıp terimleri: adrenalin, akne, bakteri, kist, üreter, narkoz…
b) matematik terimleri: dikdörtgen, açı, basamak, küme, yamuk, logaritma…
c) edebiyat terimleri: roman, hikaye, şiir, kinaye, beyit, kompozisyon, münazara…
d) hukuk terimleri: beraat, feragat, hüküm, şerh, tahliye…
e) müzik terimleri: akort, nota, porte, aralık, melodi, metronom, tuşe…
f) astronomi terimler: astroid, atmosfer, gezegen, gök taşı, meteor…
g) sanat tarihi terimleri: atölye, bezeme, cephesellik, taraklama…
h) dinbilim terimleri: hadis, hakikat, halife, ehlibeyt…

**Dikkat:** Sözcüklerin terim ya da başka bir anlamda olduğu kullanıldığı cümleye göre değişiklik gösterebilir.

**3-) Mecaz Anlam:**
Bir sözcüğün gerçek anlamından tamamen uzaklaşarak başka bir anlam kazanmasına "mecaz anlam" denir. Sözcük gerçek anlamı ile alakası olmayan başka bir anlamda kullanılmıştır. Mecaz anlam ifadeye renk katmak, anlatımı çarpıcı kılmak veya anlatmak istediğimizi vurgulamak için sıkça başvurduğumuz bir dil zenginliği olarak karşımıza çıkmaktadır.
Mecaz anlam örneklerinde de görüldüğü gibi günlük hayatta sıkça başvurduğumuz bu kullanım anlatmak istediğimizi daha kolay karşılamak için başvurduğumuz bir yöntemdir.

Bu sözler ona **ağır** geldi. (Kırıcı, insanın gücüne giden)

Bu **ince** davranışınız herkesi etkiledi. (Zarif, nazik)

Bu çocuk **keskin** bir zekâya sahip. (Kıvrak)

Bu haberi duyunca adam adeta **yıkıldı.** (Mahvolmak)

**Dikkat:** Mecaz anlam ile ilgili çıkan sorularda sözcüğün soru kökündeki anlamının benzerini şıklarda bulmanız istenir ya da açıkça şıklarda yer alan ifadelerde mecaz anlamı ya da mecaz olmayan anlamı bulmanız istenmektedir.

**Söz Grupları:**
Kelime grubu; bir varlığı, bir kavramı, bir niteliği veya bir hareketi karşılamak amacıyla belirli kurallar çerçevesinde yan yana gelen kelime topluluğudur. Tek kelime ile karşılanamayan varlık, kavram, nitelik, durum ve hareket, kelime gruplarıyla karşılanır.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**a) Deyimler:**
Söze güzellik katmak ve anlatımı güçlendirmek amacıyla birden çok sözcüğün genellikle mecaz anlama gelecek biçimde kaynaşmasıyla oluşan sözlere deyim denir. Deyimler, kalıplaşmış kelime gruplarıdır. Sözcüklerin yerine eş anlamlıları dahi kullanılamaz ve sözcüklerin yerleri değiştirilemez. Küplere binmek deyiminde testiye binmek ya da bidona binmek ifadesi kullanılmaz.

Deyimlerin bazı gerçek anlamlı olanları dışında büyük bir kısmı mecaz anlamlıdır: ağzı bozuk, etekleri zil çalmak, gözden düşmek, göze girmek…

Bazı deyimler gerçek anlamlıdır: iyi gün dostu, ağzına bir şey koymamak, yükte hafif pahada ağır, çoğu gitti azı kaldı…

Deyimlerin büyük bir kısmı mastar ekini alır: yüz bulmak, etekleri tutuşmak, içi yanmak, küplere binmek…

Bazı deyimler cümle biçimindedir: "Ayıkla pirincin taşını." ,
"İğne atsan yere düşmez." , "Dostlar alışverişte görsün."

**Uyarı:**
Deyimler kimi zaman atasözleriyle karıştırılabilmektedir. **Deyimler kavram ve durum bildirirler; atasözleri ise bir yargı ifade eder**, her zaman geçerli olan bir olayı anlatır ve bir mesaj verirler.
"Atı alan Üsküdar'ı geçti." Deyimdir. "Ağaç yaşken eğilir." Atasözüdür.

**b) Atasözleri:**
Toplumların asırlarca süren deneyimlerinden ve gözlemlerinden elde ettikleri yargılarını, ortak düşünce ve tutumlarını yansıtan; içinde mecazi bir anlam barındıran, eğitici ve öğretici pedegojik-didaktik vasfı bulunan kalıplaşmış, kısa ve özlü söz; eş. Darb-ı mesel (ç. :Durub-ı emsal), Mesel, Sav olarak da geçmişte ifade edilmiştir.

Damlaya damlaya göl olur.
Sakla samanı gelir zamanı.
Su uyur düşman uyumaz.
Akıllı düşman akılsız dosttan hayırlıdır.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**Dikkat:** Atasözlerinin başlıca özellikleri şunlardır.
1-) Kalıplaşmış söz gruplarıdır, kelimelerin yerleri değiştirilemez ve bir kelime yerine başka bir kelime koyulamaz.
2-) Toplumun ortak malıdır.
3-) Genellikle mecaz anlamlı olmasının yanında bazı atasözleri de gerçek anlamlıdır. (Son pişmanlık fayda vermez., Dost ile ye iç, alış veriş etme., …)
4-) Öğüt niteliği taşır. (kirpi yavrusunu pamuğum diye severmiş.)
5-) Bazı atasözleri hem gerçek hem mecaz anlam taşır. (Ateş düştüğü yeri yakar., dilin kemiği yoktur.)

**c) İkilemeler:**
Anlamı güçlendirmek amacıyla aynı kelimenin, yakın anlamlı kelimelerin veya zıt anlamlı kelimelerin tekrarıyla oluşan sözcük grubuna ikileme denir.

İkilemeler şu şekillerde oluşturulur:

Aynı Sözcüğün Tekrarlanmasıyla Oluşan İkilemeler:
koşa koşa, ağır ağır, iri iri…

Eş Anlamlı Sözcüklerden Oluşan İkilemeler: akıllı uslu, ses seda, güçlü kuvvetli, kılık kıyafet… Zıt Anlamlı Sözcüklerden Oluşan İkilemeler: ileri geri, az çok, er geç, bata çıka, büyük küçük…

Biri Anlamlı, Diğeri Anlamsız Sözcükten Oluşan İkilemeler:
eski püskü, eğri büğrü, yarım yamalak, çer çöp…
Her İkisi de Anlamsız Sözcükten Oluşan İkilemeler: ıvır zıvır, eften püften, mırın kırın…

Yansımaların Tekrarıyla Oluşan İkilemeler:
çat pat, kıs kıs, şırıl şırıl, patır kütür, horul horul…

İsim Tamlaması Şeklindeki İkilemeler:
suyunun suyu, güzeller güzeli…

Hâl (Durum) Eki Alarak Oluşan İkilemeler:
baş başa, baştan başa, biz bize, dişe diş, günden güne…

M Harfi Eklenerek Oluşturulan İkilemeler:
Ev mev, şaka maka, para mara, kitap mitap, ders mers, iş miş…

**Dikkat:** İkilemelerle tekrarlar birbirinden farklıdır. Tekrarlarda araya virgül girer; fakat ikilemelerin arasına hiçbir noktalama işareti girmez. İkilemelerin arasına noktalama işareti getirmek bir yazım yanlışıdır.

Örnek:
Akşam, akşam, yine akşam… (Tekrar)

Akşam akşam nereden çıktı bu maç. (İkileme)

Genç adam hızlı, hızlı metroya gidiyordu. (hızlı hızlı ikilemesinin arasına virgül gelmesi yanlıştır. Bu bir yazım yanlışı, ya da yazım yanlışı nasıl giderilebilir. Şeklinde bir soru ile karşımıza çıkabilir.

Örnek: Aşağıdaki cümlelerden hangisinde ikilemelerin yazımı ile ilgili bir yanlışlık yapılmıştır.
a) Trene ucu ucuna yetiştik.
b) Dolu dolu bir gün geçirdik.
c) bire bir mücadelede hep kazandım.
d) Günden, güne dertlerimiz çoğalıyor.
Doğru cevap d şıkkıdır. İkilemelerin arasına hiçbir noktalama işareti giremez.

**SÖZCÜKLER ARASINDAKİ ANLAM İLİŞKİLERİ**

**1. Eş Anlamlı Sözcükler (Anlamdaş Sözcükler)**
Yazılış ve okunuş bakımından farklı fakat anlamca aynı olan kelimelerdir. Bu tür kelimeler birbirlerinin yerini tutabilir. Anlamdaş kelimelerin birisi genelde yabancı kökenlidir.

Kıymet-değer, cevap-yanıt, sene-yıl, medeniyet-uygarlık, imkân-olanak, acele-ivedi, zelzele-deprem, yoksul-fakir, misafir-konuk, sınav-imtihan, yöntem-metot, mesele-sorun, fiil-eylem, kelime-sözcük, vasıta-araç...

Aynı anlamlı olmasına rağmen bazı durumlarda anlamdaş kelimeler birbirinin yerini tutamaz: bunun nedeni sözcüklerin bağlamlarının farklı olmasıdır. “kara bahtlı” kelime grubunda “kara” kelimesinin yerine “siyah” kelimesini kullanamazsınız. Aynı şekilde “demek” ve söylemek fiili de aynı anlamlıdır. Fakat “Şarkı söylemek” cümlesini “Şarkı demek.” olarak değiştiremeyiz.

Türkçe kelimeler arasında da eş anlamlılık olabilir:
deprem-yer sarsıntısı-zelzele,
kimi zaman-ara sıra-zaman zaman-arada bir-bazen

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**2. Yakın Anlamlı Sözcükler:**
Yazılışı ve okunuşu farklı olan, anlamdaş gibi göründüğü hâlde birbirinin yerini tamamen tutamayan, yani aralarında anlam ayrıntısı bulunan kelimelerdir. Bunlar çoğunlukla Türkçe kelimelerdir.

göndermek- yollamak, bezmek- bıkmak- usanmak, dilemek-istemek, çevirmek-döndürmek,
söylemek-demek-konuşmak, eş-dost, hısım-akraba, bakmak-seyretmek,
Kardeşim sana küsmüş.
Kardeşim sana kırılmış. Kardeşim sana gücenmiş. Kardeşim sana darılmış.
Birinci cümlede bir “kesinlik ve aşırılık” anlamı, ikinci cümlede bir “esneklik, hatta hoşgörü” anlamı, üçüncü cümlede “üzülmek” anlamı, dördüncü cümlede “gücenip görüşmez olmak” anlamı vardır.
Ben her sorunla başa çıkarım. (baş etmek) Bu kadar yürekten çağırma beni. (candan)
Davranışları hiçbir zaman içtenlikli değildi. (yürekten, candan) Yaptığı işi önemsemiyordu. (özen göstermiyordu.)

**3. Zıt (karşıt) Anlamlı Sözcükler:**
Anlamca birbirinin karşıtı olan kelimelerdir.

Siyah-beyaz, uzun-kısa, aşağı-yukarı, ileri-geri, var-yok, gelmek-gitmek,

**Dikkat:** Tüm kelimelerin zıt anlamlısı yoktur. Fiillerde (eylemlerde) de durum aynıdır. Bir eylemin olumsuzu o eylemin karşıtı satılmaz.
“sevinmek” karşıtı sevinmemek değil “üzülmek”tir.

**Dikkat:** Kelimeler arasındaki karşıtlık cümledeki kullanıma göre değişir.
“doğru” kelimesinin zıt anlamlısı bir cümlede “eğri” olurken, diğerinde “yanlış” olabilir.

**Dikkat:** İki kelimenin (kökeni ne olursa olsun) anlamdaş, yakın anlamlı veya zıt anlamlı olabilmesi için aynı anlam özelliğini taşımaları gerekir.

Meselâ, siyah ile beyaz, ancak ikisi de gerçek (temel) anlamda oldukları zaman zıt anlamlı olurlar. Hafif olmayan anlamındaki “ağır” kelimesinin ağır olmayan anlamındaki “hafif”le zıt anlamlı olabilmesi için ikisinin de gerçek (temel) anlamda kullanılması gerekir.

**4. Eş Sesli (Sesteş) Sözcükler:**
Yazılışı ve okunuşu aynı olduğu hâlde anlamları farklı olan kelimelerdir. Bunlar yalın hâlde olabildikleri gibi ek almış hâlde de olabilirler. Şiirde cinas olarak kullanılır ve cinaslı kafiye yapılır.

Gül: 1. çiçek, 2. gülmek emir anlamındadır.
Kır: 1. kırsal alan, 2. kırmaktan emir, 3. Beyaz
Yazma: 1. baş örtüsü, 2. yazmaktan olumsuz emir, 3. yazma işi

Ek almış kelimelerle, ek almış ve almamış kelimeler arasında da eş seslilik söz konusudur. Bu ekler görevce farklı ekler de olabilir:

Siyah anlamındaki "kara" ile "kar-a" (-a: yönelme hâl eki) gibi
"Oyuncakları olmuş çocukların kurşunlar"
"Zalimler her saat taze fidanları kurşunlar"
"Neden kondun a bülbül kapımdaki asmaya
Ben yarimden vazgeçmem götürseler asmaya"

**Dikkat:** Üzerinde inceltme işareti olan Arapça ve Farsça sözcükler Türkçedeki benzerleri ile sesteş değildir. "hala" ve "hâlâ", "kar" ve "kâr", "adet" ve "âdet" kelimeleri eş sesli değildir. Okunuşları ve anlamları farklıdır.

**5. Yansımalar:**
Tabiata, insana, insan dışındaki canlılara ve eşyaya ait seslerin taklit edilmesi sonucu ortaya çıkan kelime veya kelime gruplarıdır.
tık, tak, pat, çat, hışır hışır, miyav, hırr, hav, me, mee, mışıl mışıl, fıkır fıkır, şıkır şıkır...
Yansımalardan isim ve fiil türetilebilir.
"miyavlamak, çatırdamak, şıkırtı, meleşmek, şırıltı"

**Somut ve Soyut Anlamlı Kelimeler**

**1. Somut Anlamlı Kelimeler:**
Beş duyu organımız olan göz, deri, kulak, dil ve burundan en az biriyle algılayabildiğimiz varlıkları karşılayan sözcüklere "somut anlamlı sözcükler" denir. Bir başka deyişle elle tutup gözle görebildiğimiz, koklayıp, tadabildiğimiz veya dokunma (deri) duyu organımız ile hissedebildiğimiz varlıkları karşılayan kelimelerdir.
Su, ateş, rüzgar, taş, yağmur, kalem, acı, gül kokusu, araba, bu tür kelimelere örnek verilebilir.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**Dikkat:** Rüzgâr, yağmur, soğuk, sıcak, ekşi, acı (tat), çiçek, gürültü, aydınlık, karanlık, mavi, koku, uzun, deniz…
Yukarıdaki kelimeler beş duyu organımızdan en az biriyle algılanabilir. Sıcak, soğuk, rüzgâr dokunmayla; gürültü işitmeyle; mavi, uzun, deniz, çiçek görmeyle algılanabilir. Bu yüzden bu sözcükler somuttur.

**2. Soyut Anlamlı Kelimeler:**
Beş duyu organımızdan herhangi biriyle algılayamadığımız kavramları ifade eden sözcüklere "soyut anlamlı sözcükler" denir.

Akıl, ruh, fikir, iyilik, kötülük, bu tür kelimelere örnek verilebilir.

**Dikkat:** Kin, iyilik, kötülük, nefret, kıskançlık, ayrılık, özlem, aşk, sevgi, acı (üzüntü), mutluluk, vicdan, umut, sevinç, keder…
Yukarıdaki kelimelerin hiçbiri beş duyu organımızla algılanamaz. Örneğin "nefret" dokunulabilen, görülebilen, duyulabilen, koklanabilen veya tadılabilen bir varlık değildir. Bu yüzden soyuttur.

**Dikkat:** Somut anlamlı sözcüklerle soyut anlamlı sözcükler arasında doğrudan bir ilişki yoktur. Ancak aktarmaların temeli sayılan "somutlaştırma" olayında somut-soyut ilişkisi kurulmaktadır.

Somutlaştırma ve soyutlaştırma şeklinde sınavlarda sorulabilir. Soyutlamaya Örnek:

Seni bütün gün soğukta beklediğim için hasta oldum. (Somut isim)
("Soğuk" sözcüğü tek başına somut anlamlıdır. Soğuk olan havayı dokunma duyusuyla algılayabildiğimiz için bu cümlede somut anlamıyla kullanılmıştır.)

Bu soğuklukla kimseyle yakınlık kuramayacağını ona söylemiştim. (Soyutlaştırılmış isim)

(Bu cümlede soğuk olan hava, su ya da her hangi bir nesnenin soğukluğu değil, insanın diğer insanlara yakınlık kurmamasını ifade eden bir tavrıdır. Yani sözcük somutken soyut yapılmış "soyutlaştırılmıştır".

Yufka kalbi ile yapılanlara daha fazla dayanamadı. ( Bu cümlede yufka sözcüğü olaylardan çok çabuk etkilenme anlamında kullanılmıştır. Yani yufka somutken cümle içinde soyut anlam kazandırılmıştır. )

Gitarı çok daha kolay öğrenebilmenin bir yolu olmalı. ( Yol kelimesi somut anlamlı sözcükken bu cümlede "yöntem" anlamında kullanıldığından soyutlaşmıştır)

**Somutlamaya Örnek:** Sadece biraz mutluluk için çoğu şeye razı olabilirdi. (Soyut isim)

(Mutluluk, duyu organlarımızla algılayamadığım soyut bir kavramdır. Bu cümlede soyut anlamıyla kullanılmıştır.)

Valizine katladığı bir kaç parça mutluluk ile düştü memleket yoluna. (Somutlaştırılmış isim)
(Bu cümlede soyut olan "mutluluk" kelimesi valize katlanıp konulmuş elbiseye benzetilerek somutlaştırılmıştır.)

Ben güzele güzel demem güzel benim olmayınca. (Somutlaştırma = İnsan kastedilerek somutlaştırma yapılmıştır)

Kanadı kırık bir aşk ile sevda dağlarına tırmanabilir misin? (Somutlaştırma = Aşk, kuşa benzetilerek somutlaştırma yapılmıştır.)

Gözünün önündeki film karesi hayatı boyunca aklından çıkmayacaktır. (Somutlaştırma = Hayatın belirli bir anı dönemi, üzerine kayıt yapılan bir nesneye benzetilerek somutlaştırma yapılmıştır.)

Bunu yapmaya yürek ister, bu her babayiğidin harcı değil. (Somutlaştırma = Somut olan yürek kelimesi, cümlede soyut olan "cesaret" anlamında kullanıldığından somutlaştırma yapılmıştır. **Türkçemizde çok önemli bir yeri olan deyimlerimizin hemen hepsi bu somutlaştırma yolu ile meydana getirilmiştir.**

**Ad Aktarması (Mecaz-I Mürsel):**
Benzetme ilgisi olmaksızın, bir kavramın, başka bir kavram ile karşılanmasına "ad aktarması" denir. Kavramlar arasında bir anlam ilişkisi bulunmalıdır. Bu ilişkiler hem ifade hem de sınavlarda İç-Dış, Parça-Bütün, Yazar-Yapıt, Parça-Bütün gibi ifade edilir ve bu şekilde de sorulabilir.

Ayaklarını çıkarmadan içeri girme. (Ayakkabı - İç verilip dış kastedilmiş.)
Soba yanınca ortalık ısındı. (Yakıt- Dış verilip iç kastedilmiş.)

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Sokağın ilk girişindeki apartmanda oturuyorum. (Parça-bütün)
Herkes başının üstünde bir çatı olmasını ister (Parça-bütün)
Acaba, Ankara bu konuda ne düşünüyor? (Hükümet)
Gemi, İzmir'e yanaştı. (Liman)
Turnuvaya ünlü raketler katılıyor. (Sporcu)
Yaylıya binip, bir tur attık. (Araba)
Marmara'da yelkenli ile geziyorlardı. (Deniz)
Yahya Kemal'i sık sık okurum. (Kitaplarını)

**Sözcükte genel anlam-sözcükte özel anlam:**
Aynı türden varlıkları topluca karşılayan sözcükler, genel; tek tek karşılayan sözcükler, özel anlamlıdır. Genel ya da özel anlamlı olma, sözcüklerin birbiri ile karşılaştırılmasına bağlıdır.

**Genelden özele**
Varlık - Canlı - Orman - Ağaç - Meşe
En genel: Varlık
En özel: Meşe
Örneğin, "Orman", "Ağaç"a göre genel; "Canlı"-ya göre özeldir.

**Sözcükte nitel anlam - sözcükte nicel anlam:**
Varlıkların veya eylemlerin niteliklerini (özelliklerini) bildiren sözcükler, "nitel"; varlıkların veya eylemlerin miktarını (sayısal değerini) bildiren sözcükler, "nicel" anlamlıdır.

**Beyaz** mendilini çıkarıp, alnının terini sildi. (Nitel)
**Güzel** günler sizin olacak. (Nitel)
Üç çocuk yanıma geldi. (Nicel)
Eline **5** taş alıp, suya attı. (Nicel)

Özdeyiş (vecize):
*Söyleyeni belli özlü sözlere "özdeyiş" denir.

"Hayatta en hakiki mürşit, ilimdir"
Mustafa Kemal Atatürk

**Abartma (Mübalağa):**
Bir şeyin niteliklerini veya bir olayı olduğundan fazla büyüterek veya küçülterek anlatmaya abartma denir.

Örnek:
Çantayı taşımaktan kolum koptu.

Bu cümlede kişi, kolunun fiziksel olarak koptuğunu değil, "çok yorulduğunu" abartma yaparak anlatmaktadır.

Bir ah çeksem dağı taşı eritir.
Gözüm yaşı değirmeni yürütür.
Bu hasretlik beni dahi çürütür.

Bana sıla da bir, gurbet il de bir

Karacaoğlan bu dörtlükte memleketinden ayrı olmanın verdiği acıyı abartarak anlatmıştır. Çünkü gerçekte gözyaşı dağları eritmez, değirmeni yürütmez.

**Benzetme (Teşbih):**
Anlatımı kuvvetlendirmek, sözün etkisini artırmak için aralarında değişik yönlerden ilgi bulunan iki şeyden zayıf olanın kuvvetli olana benzetilmesine benzetme denir. Çoğunlukla benzetme yapılırken birbirleri ile ilgi kurulan varlıklar arasındaki ilişki bilinmektedir.

Tam bir benzetmede dört temel unsur vardır:
Benzeyen: Zayıf unsur.
Benzetilen: Kuvvetli unsur.
Benzetme yönü: İki unsur arasındaki benzetme sebebi. Benzetme edatı: Benzetmede kullanılan "gibi, kadar" edatlarıdır.

Örnek:
Serkan keçi gibi inatçı
bir çocuktur.
Benzeyen benzetilen benzetme edatı benzetme yönü

Bu cümlede "Serkan", "inatçılık" bakımından "keçi"ye benzetilmiştir. Burada "keçi"nin inatçılık özelliği herkes tarafından bilindiğinden, benzetme çok rahat anlaşılmakta, söz daha etkili olarak anlatılmaktadır.

Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.

Yırtarım dağları, enginlere sığmam taşarım.
İstiklâl Marşı'ndan alınan bu dizelerin ilkinde şair kendisini "sel"e benzetmiştir. İkinci dizede ise "dağları yırtarım" sözüyle abartma sanatına başvurmuştur.

**Kişileştirme (Teşhis):**
İnsan dışındaki varlıklara insana özgü özelliklerin verilmesine kişileştirme denir. Bu sanatta hayvanlara, bitkilere ve diğer varlıklara insana özgü özellikler verilerek ifade daha çekici hâle getirilir, duygular daha güzel anlatılır.

Örnek:
Köyün çayı boş yere akmaktan sıkılıyor, bir bostanı sulayacağı günlerin gelmesini iple çekiyordu.

Bu cümlede "köyün çayı" kişileştirilmiştir. "Sıkılmak", "iple çekmek (sabırsızlıkla beklemek)" insana özgü niteliklerdir. İnsana özgü nitelikler "köyün çayı"na verilerek çay kişileştirilmiştir.

Toplanırken göklerde bulutlar yığın yığın Hırçın bir fırtınayı düşünüyordu deniz.

Bu dizelerde "kişileştirilme" vardır. Burada "düşünüyordu" denerek "deniz" kişileştirilmiştir.

**Konuşturma (İntak):**
İnsan dışındaki varlıkları konuşturma, onların ağzından söz söyleme sanatına intak(konuşturma) denir.

İntak (konuşturma), genellikle teşhis (kişileştirme) sanatı ile birlikte kullanılır. Teşhis sanatı ile insan özelliği içinde gösterilen varlıklar konuşturulduğu zaman intak sanatı yapılmış olur.

Örnek:
Akşam rüzgârları der ki Ali'ye:
"Gözler ileriye, gönül geriye…"
Sanki köydekiler görünsün diye
Tepeler alçalır, dereler dolar!

Bu dörtlükte "rüzgârlar" önce kişileştirilmiş, daha sonra da konuşturulmuştur. Zaten şiirde intak varsa, konuşturulan varlığın sözleri de vardır.
Google: Ben her şeyi bilirim.

Facebook: Ben herkesi tanırım.
İnternet: Ben olmasam ikiniz de işe yaramazsınız!
Elektrik: Tartışmayı fazla uzatmayın yoksa hepinizin işini bitiririm!

**CÜMLEDE ANLAM**
Cümle (tümce) bir düşünceyi, bir dileği, bir haberi ya da duyguyu tam olarak anlatan, bir veya birden çok sözcükten oluşmuş anlatım birimidir.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Cümlelerin temel özellikleri tam olarak bir yargı bildirmeleridir. Cümlelerde yargının Tamamlanması çekimli bir eylemle ya da ek eylem almış isim soylu bir sözcükle olur.

Örnek:
Çalışıyorum.
Çalışkanım.
Yarınki sınava çok çalışıyorum.
Yukarıdaki üç örnek de yargı bildirdikleri için cümledir.

**Dikkat:** Cümlenin anlamı ve bu anlamın yorumu, paragrafın ilk basamağıdır.

**Cümlede Anlam İlişkileri**
Anlam ilişkisi bakımından cümleler; eş anlamlı, yakın anlamlı, zıt anlamlı cümleler, neden- sonuç, amaç-sonuç, koşul-sonuç, açıklama ve karşılaştırma cümleleri olmak üzere sekiz başlıkta incelenir:

**1.Eş Anlamlı Cümleler**
Aynı konu ve düşüncenin, farklı sözcükler ve söz dizimiyle dile getirildiği cümlelerdir.

Örnek:
Belirli bir hedefi olmayan insana kimse yardımcı olamaz.
Bir insan hangi limana yelken açtığını bilmiyorsa hiçbir rüzgar işine yaramaz.

Bu bardağın yarısı su ile dolu. Bu bardağın yarısında su yok.
Yaşam, içinde siyah da bulunan bir gökkuşağıdır. Yaşam, tüm güzelliklerinin yanında olumsuzlukları da barındırır.

**2. Yakın Anlamlı Cümleler**
Eş anlamlı cümlelerde, biri diğerinin yerini tutabilecek iki cümle söz konusu idi. Yakın anlamlı cümlelerde ise aynı özü, aynı ruhu taşıyan iki cümle vardır.

Örnek:
Hayatını insanların mutluluğuna adamıştı.
İnsanları mutlu etmek için ömür boyu çalışmaktan zevk aldı.

Bu cümlelerin ikisinde de söz konusu kişinin ömür boyu insanların mutluluğu için çalıştığı ifade edilmektedir. Buraya kadar eş anlamlılık söz konusudur. Ancak ikinci cümlede "bu çalışmadan zevk almak" gibi bir ayrıntı vardır. Bu ayrıntı sebebiyle bu cümlelere yakın anlamlı cümle diyoruz.

Bazı sanatçılar yaşları ilerledikçe eserlerinde tekrara düşerler.
Olgunluk döneminde sanatçıların bir kısmı özgünlüklerini kaybedebilir.

**3. Karşıt (Zıt) Anlamlı Cümleler:**
Anlamca birbirine zıt olan, birbiriyle çelişen cümlelerdir. Bu tür cümlelerde konu genellikle aynıdır; fakat konuya bakış açısı farklıdır.

Örnek:
Sanayileşme, çevreye zarar vermektedir.
Gelişmek isteyen toplumlar, sanayiye önem vermelidir.

Bu cümlelerde konu sanayileşmedir. İlk cümlede sanayileşmenin kötü yönü, diğerinde ise iyi yönü anlatılmaktadır.

Sanatçı, hayatı kendi yorumuyla vermelidir.
Sanatçı, hayatı anlatırken ayna görevi üstlenmelidir.

**4. Neden (Sebep) – Sonuç İlişkili Cümleler:**
Bir eylemin hangi gerekçeyle veya hangi sebeple yapıldığını bildiren cümlelerdir. Bu cümlelerin yüklemine "niçin?" , "neden?" soruları sorulduğunda bu sorular cevapsız kalmaz. Neden-sonuç cümleleri iki bölümden oluşur: Birinci bölüm neden (sebep), ikinci bölüm ise sonuç bildirir. Genellikle "için, -den, -diğinden, ile" gibi ekler ve edatlar kullanılır.

Örnek:
Hasta olduğum için okula gelemedim.
Yukarıdaki cümlede koyu renkle yazılmış bölüm, eylemin yapılış nedenini belirtmektedir.

Okulların açılmasıyla masraflar arttı.
Seni uyandırmayalım diye radyoyu açmadık.

**Dikkat:** Neden-sonuç ilişkisi bağımsız iki cümle ile de ifade edilebilir.

Örnek: Çiçekleri gece sula; daha çabuk büyür.
Bir daha böyle konuşma; beni üzüyorsun.
Bu örneklerde birinci cümlede ifade edilen eylem, ikinci cümlede ifade edilen eylemin nedeni

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

durumundadır. Buna "gerekçe" de denmektedir. Bu tür ifadelerde sebep cümlesi ile sonuç cümlesinin yerleri değiştirilebilir.

**5. Amaç-Sonuç İlişkili Cümleler:**
Eylemin hangi amaca bağlı olarak gerçekleştiğinin belirtildiği cümlelerdir. Bu tür cümlelerde de "için, diye, üzere" gibi edatlardan yararlanılır. Amaç – sonuç cümleleri, eyleme sorulan "hangi amaçla?" sorusuna cevap verir.

Örnek**: Sınavı kazanmak için** çok çalışmış.
Yukarıdaki cümlede koyu renkle yazılmış bölüm, eylemin yapılış amacını belirtmektedir.

Bildiklerini anlatmak üzere karakola başvurdu.
Kilo vereyim diye spor yapıyor.
Ona sık sık öğüt verirdi; iyi bir insan olsun diye.

**Dikkat:** Amaç-Sonuç Cümleleri ile Neden-Sonuç Cümleleri Arasındaki Fark
Amaç-sonuç cümleleri, neden-sonuç cümleleri birbirine çok benzemekte bu yüzden sık sık karıştırılmaktadır. Amaç-sonuç cümleleri ile neden-sonuç cümlelerini ayırt etmek için şu yolu izlemeliyiz:

Amaç-sonuç ile neden-sonuç cümlelerinin karıştırılmasının en büyük sebebi amaç-sonuç cümlelerinin, neden-sonuç cümlelerini bulmak için kullandığımız "neden?" sorusuna da cevap verebilmeleridir. Bu yüzden amaç-sonuç cümlelerinin sorulduğu sorularda önce mutlaka "hangi amaçla?" sorusu sorulmalıdır. Eğer önce "neden?" sorusunu sorarsak neden- sonuç cümlesini amaç-sonuç sanarak yanılırız.

**6. Koşul (Şart) – Sonuç İlişkili Cümleler:**
Bir olayın veya durumun gerçekleşmesinin, başka bir olayın veya duruma bağlı olduğunu belirten cümlelerdir. Bu tür cümlelerde birinci bölüm (yan yargı) koşul, ikinci bölüm ise o koşula bağlı olarak ortaya çıkan sonuçtur (temel yargı). Türkçede koşul anlamı asıl olarak "- se" şart ekiyle sağlanır. "ise", "-ince", "-dikçe", "mi", "ama", "üzere", "yeter ki" ile de koşul anlamı sağlanabilir.

Örnek**:**
Ödevini yaparsan oyun oynayabilirsin.
Bu cümlede koyu renkle yazılmış bölüm, eylemin yapılabilmesinin bağlı olduğu koşulu belirtmektedir.

Temiz bir dünya istiyorsan yerlere çöp atma.

Müzik dinleyebilirsin ama sesini fazla açmayacaksın.
Bizim buralara yağmur yağdıkça her yer toprak kokardı.
Akşama geri vermek üzere bu kitabı alabilirsin.
Akşam baban gelsin, alışverişe çıkarız.
İstediğin her şeyi alırım, yeter ki sınıfını geç.

**Dikkat:**
Cümleye istek, dilek anlamı katan –se, -sa ile koşul anlamı veren –se, -sa ekini karıştırmamak gerekir. İstek cümleleri de –se, -sa eki almasına rağmen, koşul anlamı taşımaz.

Örnek
Otobüsle gelmese de trenle gelse.

**7. Açıklama İlişkili Cümleler:**
Neden- sonuç ilişkisinin tersidir; önce sonucun, sonra nedenin belirtildiği cümlelerdir. Bu tür cümleler genellikle "çünkü, demek ki, öyleyse, anlaşılıyor ki" bağlaçlarıyla oluşturulur.
Örnek:
İzmir'i seviyorum çünkü en güzel yıllarım orada geçti.
Bu cümlede koyu renkle yazılmış bölümde, kendinden önce belirtilen yargının nedeni açıklanmıştır.

Bir kez bile arayıp sormadı, demek ki bizi pek sevmemiş. Yüzünden düşen bin parça, anlaşılan üzgünsün.

**8. Karşılaştırma Cümleleri:**
Birden fazla varlık, kavram ya da durumun karşılaştırıldığı cümlelerdir. Karşılaştırmada benzerlik, farklılık, üstünlük gibi değişik durumlar ifade edilir. Karşılaştırma ilgisi "gibi, kadar, en, daha, çok, göre, fazla" gibi sözcüklerle kurulur.

Örnek**:**
Kışın Sivas, İstanbul'dan daha soğuktur. (Sivas-İstanbul kıyaslama-karşılaştırma)
Televizyon da sinema kadar etkilidir.
Köyün en güzel çileği bahçemizde yetişir.
Yeni şiirler eski şiirlere göre daha anlaşılır bir dille yazılıyor.
Selim, gezmeyi çok sever, Elif ise kitap okumayı.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**Anlatımına Göre Cümleler**
Anlatım bakımından cümleler öznel, nesnel, dolaylı, dolaysız, kinayeli, aşamalı durum bildiren cümleler ile tanım, içerik ve üslup cümleleri olmak üzere dokuz başlıkta incelenir:

**1.Öznel Anlatımlı Cümleler:**
Söyleyenin kendi düşüncesini, duygusunu veya beğenisini içeren; doğruluğu ya da yanlışlığı kişiden kişiye göre değişen cümlelerdir.

Örnek**:**
Roman en güzel yazı türüdür.
Yukarıdaki cümle, söyleyenin kişisel düşüncesini yansıtmaktadır. Kanıtlanması olanaksızdır. Çünkü her insanın sevdiği yazı türü farklıdır. Bu yüzden bu cümle, öznel yargı bildiren bir cümledir.

İstanbul Boğazı'nın seyrine kimse doyamaz.
Evde mutlu olan başarılı olur.
Mavi elbise insanlara yakışıyor. Duygusal şarkılar herkesi etkiler.

**2. Nesnel Anlatımlı Cümleler:**
Söyleyenin duygu veya düşüncesini içermeyen; doğruluğu ya da yanlışlığı kişiden kişiye göre değişiklik göstermeyen, herkesçe kabul görmüş, kanıtlanabilir yargıları içeren cümlelerdir.

Örnek**:**
Ozon tabakasındaki delik her yıl büyüyor.
Yukarıdaki cümle, nesnel bir yargı ifade etmektedir. Çünkü bu sözleri söyleyenin kişisel düşüncesi cümleye karışmamıştır. Bu, bilimsel bir veridir; araştırma ile kanıtlanabilir.

Kırmızı, ana renklerden bir tanesidir.
Eser, dört bölüm halinde sinemaya uyarlanmış.
İstanbul 1453'te fethedildi.

**3. Tanım Cümleleri:**
Varlıkların ne olduklarını tam olarak belirtmek için kurulur. Tanım cümleleri "Bu nedir?", "Bu kimdir?" sorularına cevap verir.

Örnek**:**
Lirik şiir, duyguların çok etkili ve coşkulu bir biçimde dile getirildiği şiir türüdür.
Ünlü kişilerin kendi yaşamlarını anlattıkları yazılara otobiyografi denir.

**4. İçerik (Konu) Cümleleri:**
Yazarın, yapıtında ele aldığı konuya değinilen cümlelerdir.

Örnek**:**
Sanatçı, eserinde bir çobanın köydeki yaşamını anlatıyor. Şiirlerinde ayrılık acısını işlemiş.

**5. Üslup (Biçem) Cümleleri:**
Üslup bir duygunun, düşüncenin kişisel anlatım biçimidir. Sanatçının dili kullanma biçimi, anlatım şekli üslupla ilgilidir. Cümlelerin uzunluğu, kısalığı, sözcük seçimi, sanatlı ya da yalın oluş, sanatçının üslubunu ortaya koyar.

**Dikkat:** Herhangi bir metne yönelttiğimiz "Nasıl anlatılmış?" sorusu, üslupla ilgili ifadeleri bulmamıza yardımcı olur.

Örnek:
Sanatçı, eserinde gerçekleri kısa, yalın cümlelerle dile getirmiş.
Şiirlerinde süslü, söz oyunlarına dayalı bir dil yerine, günlük konuşma dilini tercih etmiştir.

**6. Doğrudan (Dolaysız) Anlatımlı Cümleler:**
Başkasına ait bir sözün hiç değiştirilmeden aktarılmasına doğrudan anlatım denir. Olduğu gibi aktarılan söz genellikle tırnak işareti içerisinde yazılır. Tırnak işaretinin dışında virgül kullanılarak da aktarılabilir.

Örnek**:**
Atalarımız, kalem kılıçtan keskindir, der.
Atatürk: "Hayatta en hakiki mürşit ilimdir." diyerek bir gerçeği dile getirmiştir. (Atatürk'e ait söz değiştirilmeden aktarılmış)

**7. Dolaylı Anlatımlı Cümleler:**
Başkasından alınan sözün, cümledeki yargıyı değiştirmeden, kendi sözcüklerimizle aktarılmasına dolaylı anlatım denir. Dolaylı anlatımlı cümleler "söyledi, belirtti, açıkladı" gibi eylemlerle biter ya da yüklemleri öğrenilen geçmiş zamanla çekimlenir.

Örnek**:**
Doktor, babama ilaçları mutlaka içmesi gerektiğini tembih etti.
Atatürk hayatta en gerçek yol göstericinin ilim olduğunu söylemiştir. (Yazar kendi anlatımıyla Atatürk'e ait sözü değiştirerek aktarmış)

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**8. Kinayeli Anlatım İçeren Cümleler:**
Cümlede ifade edilen düşüncenin, genellikle alaycı biçimde, tersini kasteden anlatım biçimidir.

Örnek**:**
Okulunu ne kadar çok sevdiğin yirmi gün devamsızlık yapmandan belli.
Takımımız bu haftaki maçında muhteşem bir oyunla 4-0 mağlup oldu.

**9. Aşamalı Durum Bildiren Cümleler:**
Bir olayın veya durumun giderek değiştiğini bildiren cümlelerdir. Eylem aniden değil, süreç içinde gerçekleşir.

Örnek
Diktiğimiz fidanlar günden güne uzuyor.
Uçak önce havalandı, sonra yavaş yavaş bulutların arasında kayboldu.

**PARAGRAFTA ANLAM**
Bir düşünceyi, bir duyguyu, bir olayı tam olarak anlatabilmek için bir araya getirilen cümleler topluluğuna paragraf denir.
Paragraf kendi içerisinde bir bütünlük taşır, paragraf tek bir düşünce etrafında oluştuğundan kendi içerisinde bir bütünlük oluşturur.

**Dikkat:**
Bütün paragraf sorularının çözümünde yararlı olabilecek birkaç ipucu:
1- Önce soru okunur.
2- Daha sonra parça (metin) okunur.
3- Parça okunurken, önemli yerlerin altı çizilir. (Önemli yer, sorunun cevabı olabilecek olan yerdir)
4- Cevap bulunurken, yazıda anlatılanlar dikkate alınmalıdır. Kendi görüş ve düşüncelerimize göre hareket edilmemelidir.
5- Doğru seçenek bulunurken yanlış seçenekler elenmelidir.

**Paragrafın Anlam Yönü:**
Anlam bakımından paragraf; ana düşünce, yardımcı düşünceler, konu, başlık, anahtar kelimeler, soru, duygular, duyular, karakter ve paragrafta olay, zaman, yer, varlık kadrosu olmak üzere on ana başlıkta incelenir:

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**1.Paragrafta Ana Düşünce (Ana Fikir)**
Yazar veya şairler bir konu aracılığı ile belirli bir anlatım yöntemini kullanarak okuyucuya bir mesaj ulaştırır. Parçada okuyucuya verilmek istenen asıl düşünceye ana düşünce denir. Bir parçanın yazılmasının amacı ana düşüncedir, parçanın konusu da parçanın yazımı için araç niteliğindedir.

**Ana düşüncenin bazı özellikleri:**
Ana düşünce bir yargı bildirir.
Parça okunduğunda herkesin vardığı ortak düşüncedir.
Parçayı kapsar nitelikte genel bir yargıdır.
Parça tek cümle ile özetlenecek olsa bu ana düşünce cümlesi olur.

**Dikkat:**
Bir parçada ana düşünceyi bulmak için şu yolu izleyebiliriz:
1- Öncelikle konu bulunmalıdır.
2- Yazarın konuyu ele alış amacının ana düşünceyi oluşturduğu unutulmamalıdır.
3- Parçadaki bağlayıcı kavramlar varsa belirlenmeli; çünkü "kısacası, sonuçta, oysa bence, özetle, aslında" gibi ifadelerden sonra ana düşünce gelebilir.
4- Örnek verilmişse örnekten önceki yargının ana düşünceyi verebileceği hatırdan çıkarılmamalıdır.

İyi bir paragrafta ana düşünce bir cümle şeklinde parçanın başında, sonunda veya herhangi bir yerinde verilir. Paragraftaki diğer cümleler ise ana düşünceyi açıklayıcı ya da destekleyici nitelikte olur.
Ana düşünce, bazen de yazının bütününe sindirilmiş durumdadır. Bu durumda ana düşünce paragraf yorumlanarak, anlatılanlardan hareketle bulunur.
Bu bilgiler göz önüne alınarak ana düşünce bulunurken parçada şu sorulara cevap aranmalıdır:
– Yazar bu parçayı hangi amaçla yazmıştır?
– Bize ne anlatmak istemektedir?
Bu sorulara cevap aranırken karşımıza çıkacak düşünceleri, kendi görüşümüze göre değerlendirmemeliyiz. Parçada bizim kabul etmediğimiz, hatta tam tersini düşündüğümüz bir fikir işleniyor olabilir. Yazılanlardan hareketle ve yazara göre doğrular bulunmalıdır.

**Dikkat:** Parçanın ana düşüncesi, parçanın bütününü kapsar. Ana düşünce bulunurken sınırlamaya ve kapsayıcılığa dikkat edilmelidir. Ana düşünce olarak belirlenecek ifade parçanın tamamını kapsayıcı nitelikte olmalıdır. Çünkü parçanın bir kısmını karşılayan düşünce ana düşünce olamaz.

Örnek:
"Türk milletini şiirsiz düşünemeyiz. O, asırlar boyu şiirle düşünmüş, şiirle konuşmuştur. Kahramanlıklarını şiirle ifade etmiş; üzüntülerini, sevinçlerini şiirle dile getirmiştir. Analar, çocuklarını şiirle avutmuş, şiirle uyutmuştur. Ölenlerin arkasından şiirle ağlanmıştır. Sözün özü, Türk milleti şiir zevki olan ve şiire yatkın bir millettir."

Bu parçanın ana fikrini bulmak oldukça kolay. Çünkü yazar parçanın bütününde anlattıklarını "sözün özü" diyerek son cümlede özetlemiştir. Bu cümleden yola çıkarak bu parçada "Şiirin milletimizin hayatında önemli bir yeri olduğu" düşüncesinin vurgulandığını rahatlıkla söyleyebiliriz.

Eğer biz bu parçanın ana düşüncesi için "Şiir, insan yaşamında önemlidir." belirlemesini yapmış olsaydık hata ederdik. Çünkü bu düşünce parçada anlatılandan daha genel bir yargıdır. Oysa parçada şiirin bütün insanlar için önemi değil, sadece Türk insanının yaşamındaki yeri anlatılmış.

Eğer bu parçanın ana düşüncesi olarak "Türk milleti kahramanlıklarını şiirle ifade etmiştir." belirlemesini yapsaydık, yine hata yapmış olurduk. Çünkü bu sefer de ana düşünceyi oldukça daraltmış olurduk. Parçada, Türk milletinin kahramanlıklarını şiirle ifade ettiği anlatılmıştır; ama bu düşünce Türk milletinin yaşamında şiirin yerini anlatmak için kullanılmış yardımcı düşüncelerden sadece biridir. Yani parçayı kapsayıcı nitelikte değildir. Dolayısıyla bu belirleme de ana düşünce olamaz.

**Dikkat:** Ana düşünce bazen de parçanın girişinde yani ilk cümlede verilebilir.
Örnek
"Oyun, çocukların ruhsal eğitiminde önemli bir yer tutar ve gelişmelerini sağlar. Oyundan ve oyuncaklardan mahrum bazı çocukların, gelecekte asık yüzlü, somurtkan ve çekilmez kişiler oldukları görülmüştür. Oyunlar, aşırı olmadığı sürece, çocuklar için vazgeçilmez eğlence kaynaklarıdır."
Bu parçanın bütününde "oyun ve oyuncağın, çocuğun ruhsal gelişimi için gerekli olduğu" düşüncesi işlenmiştir.

Yazar bu ana düşünceyi zaten ilk cümlede "Oyun, çocukların ruhi eğitiminde önemli bir yer tutar ve gelişmelerini sağlar." sözleriyle vermiştir. Daha sonraki cümlelerde ise bu düşüncesini açıklayıcı ve destekleyici açıklamaları sıralamıştır. Demek ki bu parçanın ana düşüncesi ilk cümlededir.

**Dikkat:** Ana düşünce, bazı parçalarda son cümlede bulunabilir.

Örnek
"Kişilerin tek başlarına bir güçleri yoktur; çabalarının sonucu, dünyanın genel tablosu içinde pek fark edilmez. Hayatta işler, genel bir iş bölümüne göre yürütülür. Bu iş bölümünde tek adamın payı bir yağmur damlası kadardır. Gene de her damla, taşkını artırır; her el insanlığın mutluluğuna ya da sefaletine bir şeyler katar."

Yazar bu parçada asıl mesajını son cümlede vermiştir. Bu parçanın ana düşüncesi: "Gene de her damla, taşkını artırır; her el insanlığın mutluluğuna ya da sefaletine bir şeyler katar." cümlesinde gizlidir. Biz bu cümleden "Dünyanın iyi veya kötü oluşunda her ferdin payı vardır." sonucunu çıkarabiliriz. Bu yargı ana düşüncedir.

**Dikkat:**
Ana düşünce bazen yazının içinde bir cümle olarak geçmez. Ana düşünce parçanın bütününde olabilir. Okuyucu, bütün parçayı değerlendirerek ana düşünceye kendisi ulaşır.

Örnek
"El halısında desen, göz değmesin diye nazar boncuğu; serilen eve bolluk getirsin diye bereket ağacı; birlik ve beraberlik, dirlik ve düzen getirsin diye zincir hâline getirilmiş halkalar şeklinde gösterilir."

Bu parçanın konusu "halı desenleri"dir. Ancak parçanın ana düşüncesi doğrudan verilmemiştir. Bunu biz bulacağız. Yazar parçada halı desenlerinin anlamlarından bahsediyor ve örnekler veri-

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

yor. Öyleyse bu yazının amacı "Halıdaki desenlerin kendine özgü anlamları vardır." düşüncesini okuyucuyla paylaşmaktır, diyebiliriz.

**Dikkat:**
Bazı parçalarda asıl mesajı dolaylı olarak verilir. Bu yapılırken karşılaştırma ve benzetme yapılır. Bu tip parçalarda ana düşünce parçada bir cümle olarak geçmez. Ana düşünce, parçanın bütününe sindirilmiş biçimdedir ve okuyucunun bulması amaçlanır.

Örnek:
"Şimdi bir heykeltıraş düşününüz. Gevşek ve çürük bir zemin üzerine güzel, mükemmel bir heykel yapmaktadır. Bu heykeli bir an için herkes beğenebilir. Fakat zemin çürük olduğundan bu heykel yaşayamaz. Harçlarla ne kadar kuvvetli dayanak yapılırsa yapılsın yıkılır. Çünkü zemini gevşektir."

Yazar, parçada bir olay anlatmakla söze başlamış. Bu olay çürük bir zemine yapılan bir heykelle ilgilidir. Yazar sonra da bu olayla ilgili hükmünü vermiştir: "Sağlam zemine inşa edilmemiş eserler mükemmel de olsa ayakta duramaz." Yazar aslında bunu anlatmak istemiyor. Bu olayı hikâye ederek okuyucunun bir genellemeye ulaşmasını istiyor. Bu genelleme "Her iş önce sağlam bir temele dayanmalıdır." düşüncesidir. Parçanın ana düşüncesi de budur.

**Dikkat:**
Bazen de parçada anlatılanlar seçeneklerde bir atasözüyle karşılanır. Parçada anlatılanları seçenekteki sözü kapsar.

Bu sorularda metin, aslında bir atasözünün açıklamasıdır. Dolayısıyla seçeneklerde ana düşünce olarak bir atasözü yer alır. Sorular çözülürken atasözü bilgisi gerekir.

Örnek:
"Hayat riskler üzerine kurulu. Riske katlanmayı göze alamayan, büyük sıçramalar yapamıyor. Büyük sıçramayı göze alanlar ise düşme riskini de kabul etmek zorunda kalıyor."
Bu parçayla ilgili "Paragraftaki düşünceye uygun atasözü aşağıdakilerin hangisidir?" şeklindeki bir soruya cevap olarak "Korkak bezirgân ne kâr eder ne zarar." atasözünü verebiliriz ve bu atasözü de parçanın ana düşüncesi olur.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**Dikkat:**
Bazı şiirlerin de ana düşüncesi vardır. Bu ana düşünceler atasözü ile de ifade edilebilir.

Örnek:
"Her canlıya Hak, lâyık olan cevheri verdi.
Tırtıl iki diş bulsa eğer, ormanı yerdi.
Şayet kediler, haftada bir gün uçabilse,
Dünyada bütün serçelerin nesli biterdi."

Bu şiirin ana düşüncesi ilk mısradadır. Şair sonraki mısralarda ise ilk mısrada verdiği ana düşünceyi örneklerle açıklamaya çalışmıştır. Öyleyse ilk cümleden yola çıkarak bu cümlenin ana düşüncesi olarak "Allah, her canlıyı kendine özgü yeteneklerle donatmıştır." diyebiliriz.

**2. Paragrafta Yardımcı Düşünceler:**
Parçada ana düşünce ortaya kullanılırken bu düşünceyi açıklayıcı ve destekleyici nitelikte başka düşüncelerden yararlanılır. İşte parçada ana düşünceye zemin oluşturan bu düşüncelere yardımcı düşünce denir.

Dört ayaklı bir sandalye düşünün. Bu ayaklardan hiçbiri tek başına bir sandalyeyi oluşturmaz. Ancak dördü bir araya geldiğinde sandalye oluşur ve kullanılır duruma gelir. İşte parçadaki yardımcı düşüncelerin her biri, sandalyenin ayaklarından biri gibidir ve bunlar ana düşünceyi ayakta tutar.

**Dikkat:**
Yardımcı düşünceler;
Parçada sayı olarak birden fazladır. Parçayı tam olarak kapsamaz.
Ana düşüncenin sınırlarını çizer.
Ana düşüncenin anlaşılmasını sağlayıcı niteliktedir.
Sorularda bizden parçada yer almayan yardımcı düşünceyi bulmamız istenir. Dolayısıyla bu sorular olumsuz soru şeklindedir. Yardımcı düşünce soruları iki şekilde çözülür:

**Dikkat:**
Önce soru metni, sonra parça, daha sonra da seçenekler okunur. Bu işlemden sonra seçeneklerdeki ifadeler parçadaki cümlelerle tek tek karşılaştırılır.

Parçadaki cümleler ya aynıyla, ya bölünerek bir kısmıyla ya da özü bozulmayacak şekilde biraz

değiştirilerek üç seçeneğe yerleştirilmiştir. Yapılacak iş, bu cümlelerle uyum sağlayan seçenekleri bire bir eşlemektir. Açıkta kalan seçenek, parçada olmayan düşüncedir.

**Dikkat:**
Paragraf sorusu çözerken önce soru okunur. Sonra dikkatli bir şekilde parça okunur. Daha sonra parçada anlatılanlar akılda tutularak seçenekler tek tek okunur. Bu okuma esnasında parçayla uyum sağlamayan, parçada olmayan seçenek bulunmaya çalışılır.

Örnek:
Başarıya giden yolda insanın ilk büyük düşmanı tembelliktir. Burada tembelliği tanımlamaya gerek yok. Onu herkes az çok tanır. Ancak söylemek gerekir ki tembellik insanın karşısına çıkıp yiğitçe savaşmaz. Biçimden biçime girerek insanı alt etmeye çalışır.
Parçaya göre, tembellik için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?
A) Her zaman ayrımına varılmayan bir tehlike olduğu
B) İnsana yabancı olmayan bir davranış olduğu
C) Her insanı ayrı biçimde etkilediği
D) Öz güveni olmayan insanları kendine tutsak ettiği

Parçanın sonundaki "Biçimden biçime girerek insanı alt etmeye çalışır." ifadesinden A, "Onu az çok herkes tanır." cümlesinden B, "Biçimden biçime girerek insanı alt etmeye çalışır." ifadesinden C seçeneği çıkarılabilir. Çünkü biçimden biçime girmede herkese farklı görünme söz konusudur. D seçeneğindeki "Öz güveni olmayan insanları kendine tutsak ettiği" yargısına ulaşmamızı sağlayacak bir ipucuna parçada rastlayamıyoruz.
**Doğru cevap D.**

**3. Paragrafta Konu**
Üzerinde durulan, hakkında yazı yazma gereği hissedilen her türlü kavrama konu denir. Konu, yazarın mesajını okuyucuya ulaştıran bir araçtır. Yani yazının yazılış amacı değil, amaca götüren bir araçtır.

Parçanın konusu bulunurken şunlara dikkat edilmelidir:
1. Parçada en çok tekrar edilen sözcükler üzerinde yoğunlaşmalıdır.
2. İlk cümlelere dikkat edilmelidir, çünkü konu ilk cümlelerde verilebilir.
3. Konu, parçanın tamamını kapsar nitelikte olmalıdır. Ancak konuyu ararken genellemeye gidilmemelidir. Konu, mümkün olduğunca parçayı da kapsayıcı şekilde daraltılmalıdır.

Örnek:
"Herkes lider olamaz. Kitleleri peşinden sürükleyip götürebilmek için birçok olumlu niteliğin bir kişide toplanması gerekir. Bilgi, çalışkanlık, disiplin, karizma, iyi hitabet, güçlü sezgiler Bu nitelikler de yetmez. Ayrıca lider çok okumalı, çok çalışmalıdır. Toplum için fedakârlıkta bulunmalıdır."

Parçada "lider"den söz edildiğini görüyoruz. Yalnız, "lider" çok geniş kapsamlı bir söz. Acaba parçada "lider" hangi yönden sınırlandırılmış?

Yani parçada;
"Liderin topluma katkılarından mı, "Lider yetiştirmenin önemi"nden mi, "Liderin görevlerinden mi söz edilmiş?

Hayır, hiçbiri değil. Paragrafta "çalışkanlık, disiplin, iyi hitabet" gibi özelliklerden söz edilmiş. Bu özellikleri taşıyan kişilerin lider olabileceği belirtilmiş. O hâlde parçada "liderin özellikleri" üzerinde durulmuş. İşte konuyu bulmuş olduk: Liderin özellikleri.

**4. Paragrafta Başlık**
Konuyu en iyi şekilde kapsayıp yansıtan ve birkaç sözcükten oluşan sözcük grubuna başlık denir.

**Dikkat:**
Başlık;
İlgi çekici ve düşündürücüdür. Konu hakkında bilgi verir.
Ana düşünceyi çağrıştırır.
Parçanın bütünü okunduğunda daha iyi kavranır.
Hem şiirin hem de paragrafın bir başlığı olabilir.

Örnek:
"Çocuklar doğar.
Dünyaya bakar,
Sevimli mi sevimli Yürüdükçe,
Yol yordam öğrenir.
Uçtukça uçar.
Koştukça bir ceylan gibi"

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Bu şiire "Çocuklar" başlığını koyabiliriz. Çünkü şiirde doğan, büyüyen, sevimli mi sevimli çocuklardan söz edilmektedir.

"Bir yazarın bütün ustalığı, iyi tarif ve iyi tasvir etmekten ibarettir. Yazılan şeyin doğal, kuvvetli ve güzel olması için gerçeği ifade etmesi gerekir. Okuduğunuz bir eser sizi fikirce yükseltir, içinizi asil duygularla doldurursa, onu değerlendirmek için başka bir ölçü aramayınız. Eser iyidir ve usta elinden çıkmıştır."
Bu parçada ise "Usta Yazar" başlığını kullanabiliriz.

**5. Paragrafta Anahtar Kelimeler**
Bir cümlenin veya sözün yansıtmak istediği anlam için en büyük ipucunu veren ana kavram veya kelimeye anahtar kelime denir.

Örnek**:**
"Okuyarak olayların ve gelişmelerin iç yüzünü öğrenen bir kişi, öncelikle kendine olan güvenini artırır. Bu ise aynı zamanda düşünce ufkunu geliştirip geniş bir görüş açısı sağlayarak olayları inceleme yeteneği kazandırır. Ayrıca okuyan kişiler çok okumanın beraberinde getirdiği zengin kelime dağarcığına sahip oldukları için, etkileyici ve güzel konuşarak hitap ettikleri kişilerde etki de uyandırırlar."

Bu metindeki "okumak, öğrenmek, güven, düşünce ufku, kelime dağarcığı" gibi sözler anahtar kelimedir.

**6. Paragrafta Soru:**
Bu tip sorular da konu ile ilgilidir. Çünkü sorulan bir soruya karşılık birtakım açıklamalar yapılmaktadır.

Parçanın hangi sorunun cevabı olduğu sorulur. Parçada anlatılan bilgiler, soru hakkında bize ipucu verecektir. Bu tip soruları çözerken parçanın ilk cümlesine dikkat etmek gerekir. Parça "evet, hayır" gibi ifadelerle başlıyorsa bu sözcükler de bizim için ipucudur.

**7. Paragrafta Olay, Zaman, Yer ve Varlık Kadrosu:**
Yer, zaman, şahıs öğeleri kullanılarak belirli bir kural çerçevesinde oluşturulan edebî metinlere olay yazıları denir. Öykü, roman, masal, fabl gibi türler olay yazılardır.

**8. Paragrafta Duygular**
Paragrafta yazarın iç dünyasına ait pişmanlık, küçümseme, beğenme, korku, sitem vb. izlenimlere yer verilmesidir.

Örnek**:**
Dışarıda çok güzel kar yağıyordu. Pencerenin önüne oturup kar yağışını seyrediyor, kar tanelerinin beyaz gülücükler dağıtarak süzüle süzüle yere inmesini seyretmekten büyük sevinç duyuyordum. Bu sırada yandaki kanepede oturan dedeme heyecanla seslendim: "Dede, bak! Her yer nasıl da bembeyaz oldu!" Dedem dışarı baktı ve bana; "Evet benim güzel kızım, tıpkı pamuk tarlası gibi." dedi.

Yukarıdaki parçada yazar "neşe, heyecan" duygularından yararlanmıştır.

**9. Paragrafta Duyular:**
Parçada yazar "görme, işitme, dokunma (hissetme), tatma, koklama" duyularından yararlanabilir.

Örnek
Bu mahallede oturanlar yaz sabahları ağaçlara yuva yapan bülbüllerin sesleriyle ve mis gibi kokan çiçeklerle uyanırlar. Ancak güneş, perdeleri aralayıp odalara sızdığında duyulan sadece kuş sesleri değildir. Çocuklar uyanmış ve cıvıl cıvıl sesleriyle sokakta oynamaya başlamışlardı.
Yukarıdaki paragrafta yazar "görme, işitme, koklama" duyularından yararlanmıştır.

**10. Paragrafta Karakter:**
Bir bireyin kendine özgü yapısı, onu başkasından ayıran temel belirti ve bireyin davranış biçimlerini belirleyen özelliklere karakter denir. "Uysal, kararlı, inatçı, sorumluluk sahibi, disiplinli" gibi kavramlar karakterdir.

Örnek**:**
"Vatanını ve milletini çok seven Atatürk, bu uğurda canını feda etmekten kaçınmazdı. Ülkesi ve milleti için girdiği savaşlarda hep ön safta yer alması bunun en güzel örneğidir."
Yukarıdaki parçada Atatürk'ün karakterlerinden biri olan "vatanseverlik" dile getirilmiştir.

**Paragrafta Anlatım Türleri (Anlatım Biçimleri)**
Yazarın duygu veya düşüncelerini ya da bir olayı anlatırken kullandığı yöntemlerdir.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**Betimleme (Betimleyici Anlatım, Tasvir):**
Varlıkların okuyucunun gözünde, zihninde canlanacak şekilde ayırt edici nitelikleriyle resim çizer gibi anlatılmasına betimleyici anlatım (tasvir etme) denir.

**Betimleme: Kelimelerle resim yapmaktır.**
Betimlemede gözlem esastır. Gözlemle elde edilen bilgiler açık, sade ve anlaşılır bir dille okuyucunun gözünde canlanacak şekilde anlatılır. Betimlemede yazar, tasvir edeceği varlığı kendi bakış açısına, kendi görüş ve değerlendiriş biçimine göre anlatır, betimlemeye kendi yorumunu katabilir.

Yazarın kendi kişisel görüşünü katmadan, nesnel bir bakış açısıyla, bir varlığa ait özellikleri sıraladığı betimlemelere açıklayıcı betimleme; kendi kişisel görüşünü katarak, öznel bir bakış açısıyla, bir varlığın kendinde uyandırdığı duygu ve düşüncelere de yer vererek yazdığı betimlemelere ise izlenimsel betimleme denir.

Örnek:
"Başımızın üstünde her zaman yeşil, iğne yapraklı dallardan örülü bir çatı var. Dallar öylesine sık ki, güneş ışığı aşağıya süzülemiyor bile. Ormanın içine doğru kilometrelerce uzayıp giden toprak bir yol… Çevredeki çiçeklerin insanı bayıltıcı kokusu ve kuşların tatlı nağmeleri…"

Bu parçada ormanın içindeki bir yerin betimlemesi yapılmıştır. Yazar bunu yaparken kendi yorumunu da katmıştır.

Betimlemede amaç, okuyucunun anlatılanı gözünde, zihninde canlandırmasını sağlamaktır.

**Dikkat:**
Betimlemeler insanı konu alıyorsa bu tip betimlemelere portre denir.

Kişinin dış görünüşünün, fiziksel özelliklerinin (yüzü, gözü, saç rengi, kolları, bacakları, boyu vs.) anlatıldığı betimlemelere fiziksel portre;

Kişinin iç dünyasının ve karakter özelliklerinin (sevdikleri, sevmedikleri, düşündükleri, tepkileri, duyguları, önem verdikleri vs.) anlatıldığı betimlemelere ise ruhsal portre denir. Bazen iki tür portre de bir parçada iç içe bulunabilmektedir.

Örnek:
Kapıda yaşlı bir adam belirdi. Üzerinde biraz eski, açık mavi bir takım elbise vardı. Ceketin üst cebinde üçgen şeklinde kıvrılmış mendil, kravatıyla aynı renkteydi. Yer yer ağarmış saçlarını sol tarafa yatırmış, hâlâ siyahlığını koruyan bıyıklarını üst dudağının üzerini kapatacak şekilde bırakmış. Ayağında yıllar önce gençlerin oldukça rağbet ettiği ucu sivri ucu küt biçimli ayakkabılar vardı."
Bu parçada yaşlı adamın fiziksel özelliklerinden, dış görünüşünden bahsedilerek fiziksel portre yapılmıştır.

**Öyküleme (Öyküleyici Anlatım, Hikâye Etme):**
Tasarlanmış veya yaşanmış bir olayın başkalarına sözle ya da yazıyla anlatıldığı anlatım biçimine öyküleme (hikâye etme) denir.

Anlatımı yönüyle betimlemeye benzer. Bu nedenle öyküleme betimsel anlatımla karıştırılabilir.
Öyküleme ile betimleme arasındaki fark: Öyülemede olaylar, kişi veya kişilerin başından belli bir yerde ve belli bir zamanda geçer. Betimlemede ise zaman akış içinde değildir ve kişi veya kişilerin başından geçen herhangi bir olay söz konusu değildir.

Yani betimlemede belli bir zamanda durur nitelikteki eylem veya varlıklar tanıtılır. Öyülemede ise zaman akış halindedir ve olaylar bu akış içinde verilir. Buna fotoğraf ve film örneğini verebiliriz: Fotoğrafta zaman, olay ve varlıklar donmuş durumdadır. İşte betimleme bu donmuş durumun sözcüklere dökülmüş şeklidir. Oysa filmde zaman, olay ve varlıklar hareket halindedir, işte öyküleme de belli bir zaman aralığında geçen olayları anlatan film gibidir.

Örnek:
"Derse geç kalmıştım. Hemen bir taksi tuttum. Taksici beni derse yetiştirmek için biraz hızlı sürdü. Önümüzde giden araç ani fren yapınca ona arkadan çarptık. Bereket, taksici hemen frene basmıştı da çarpışma hafif oldu. Tabiî ben de derse yetişemedim."

Görüldüğü gibi bu parçada kişi, okula giderken başına gelenleri anlatmış. Bu anlatımda dikkat ederseniz, bir olay zaman içinde anlatılmış. Derse geç kalıyor, taksi tutuyor, bindiği taksi başka bir araca çarpıyor. Demek ki bu parçanın anlatımında öyküleyici anlatımdan yararlanılmıştır.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**Açıklama (Açıklayıcı Anlatım):**
Bilgi vermek amacı ile oluşturulan yazılarda kullanılan anlatım tekniğidir. Bu tür yazılarda amaç okuyucuyu bilgilendirmek, ona bir şeyler öğretmek olduğu için sade ve anlaşılır bir dil kullanılır. Açıklayıcı anlatımda yazar, duygularına yer vermez, nesnel bir anlatım hakimdir.

Örnek**:**
"Yakup Kadri Karaosmanoğlu edebiyatımızın önde gelen sanatçılarından biridir. Roman, hikâye, anı gibi değişik alanlarda eserler vermiş olan sanatçı daha çok romanları ile tanınmaktadır. Romanlarında önceleri kişisel konuları işleyen sanatçı daha sonra toplumsal konulara yönelmiştir. "Kiralık Konak"ta nesiller arası duygu ve düşünce farklılıklarını işleyen sanatçı, "Yaban" romanında Kurtuluş Savaşı yıllarında köy yaşamını, köylü – aydın çatışmasını işlemiştir."
Yukarıdaki örnekte görüldüğü gibi parçada "Yakup Kadri" okuyucuya tanıtılmış, sanatçının eserleri ile ilgili bilgiler verilmiştir. İşte öğreticiliği esas alan bu tür anlatıma açıklayıcı anlatım denir.

**Tartışma (Tartışmacı Anlatım):**
Yazarın kendi doğrularına okuyucuyu inandırmak, onu kendi gibi düşündürmek için kullandığı anlatım tekniğine tartışma denir.

Amaç kendi düşüncesini savunmak, varsa yanlış düşünceyi çürütmek olduğundan yazar, düşüncelerini sanki karşısında okuyucu varmış da onunla konuşuyormuş gibi ele alır. Kendi görüşünü ortaya koyar, karşıt görüşün dayanaksız olduğunu örnekleri ile gösterir.

Bu yöntemde önce eleştirilecek olan düşünce verilir. Yazar, kendi düşüncesinin doğruluğunu, eleştirdiği düşüncenin ise yanlışlığını savunur.

Örnek**:**
"Bazı bilim adamları yanlış, anlaşılmaz bir Türkçe ile yazıyorlar. Üstelik bunlar, edebiyatçı olmadıklarını ileri sürerek, hoş görülmelerini de istiyorlar. Ama bu, mazeret olamaz. Çünkü bizim onlardan istediğimiz; duygu ve düşüncelerini düzgün bir dille yazmalarıdır. Bunun için de sanatçı olmaya gerek yoktur. Her insan ana dilini hatasız kullanacak ölçüde bilmelidir bence."

Görüldüğü gibi yazar yukarıdaki parçada önce, eleştirdiği düşünceyi vermektedir. Dili yanlış kullanan bazı bilim adamlarını eleştirmektedir. Bu konuda hoş görülmeyi isteyen bilim adamlarını ise haksız bulmaktadır. Yazar, her insanın ana dilini düzgün, yanlışsız kullanması gerektiğini savunmaktadır. Bunun için de bazı bilim adamlarının iddia ettiği gibi sanatçı olmak gerekmediğini doğru görüş olarak okuyucuya aktarmaya çalışmaktadır.

**Düşünceyi Geliştirme Yolları**
Parçada anlatılanları daha anlaşılır hâle getirmek, okuyucuyu etkilemek, onun ilgisini çekmek gibi amaçlarla bu dört anlatım biçimine ek olarak bazı yardımcı yöntemler de kullanılabilir.

Düşünceyi geliştirme yöntemlerinden, yukarıda gördüğümüz dört temel anlatımın (açıklama, tartışma, betimleme, öyküleme) birinin içinde yararlanılabileceği gibi bu yöntemlerden herhangi biri parçanın anlatımında hâkim konumda da olabilir.

**1. Tanımlama:**
Bir kavram veya varlığın ne olduğunun açıklanmasına tanımlama denir. Genelde açıklayıcı ve tartışmacı anlatım tekniklerinde tanımlamadan yararlanılır. Varlık ya da kavramın okuyucunun zihninde daha belirginleşmesi amaçlanır. Tanım, "Bu nedir?" sorusuna cevap verir.

Örnek**:**
"Destanlar, tarihten önce ve tarihin başlangıcı sırasında bir milletin geçirdiği maceraları, yetiştirdiği kahramanları; doğa, evren ve toplum olayları hakkında düşündüklerini ve bunlar karşısında aldığı vaziyetleri anlatan din ve kahramanlık hikâyeleridir."

Parçada açıklayıcı anlatım tekniği kullanılarak destanlar hakkında bilgi verilmiştir. Ancak bu yapılırken ilk cümlede "Destan nedir?" sorusuna cevap olacak şekilde tanımlamadan yararlanılmıştır.

**2. Karşılaştırma:**
Birden fazla varlık ya da kavram arasındaki benzerlik veya farklılıkları ortaya koymak için kullanılan anlatım yoluna karşılaştırma denir. Daha çok tartışmacı ve açıklayıcı anlatım içinde kullanılan bu yöntemde, varlıkların farklı ya da ortak yönleri ele alınır.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Örnek:
"Konuşma ile yazma farklıdır. Konuşma geçicidir, yazma kalıcı. Konuşma anlıktır, yazma sonsuz. Yazıya geçirilen her şey olduğu gibi korunur. Konuşma ise saman alevi gibi söylendiği anda yitip gider."

Bu parçada "konuşma" ile "yazma" karşılaştırılmış, yazmanın konuşmadan üstün olduğu belirtilmiştir.

**3. Örneklendirme:**
Bir düşüncenin somut hâle getirilerek daha anlaşılır kılınması için anlatılan konuyla ilgili örnekler verilmesine örnekleme denir. Düşüncenin anlaşılır ve akılda kalıcı olması amaçlanır. Bazen önce bir örnek verilerek veya fıkra anlatılarak konuya giriş yapılır. Bunlardan hareketle de bir yargıya varılır.

Örnek:
"Bir yerde sabit cıvata gibi dönüp duranların ne kendilerine faydaları vardır, ne çevredekilere. Oysa dünyaya bakalım; her şey değişir, durmadan yol alır. Su, buhar olur, yağmura dönüşür; tohum, baş verir, çiçeğe durur; civciv, pek cılız doğar, kocaman bir horoz olur. Dünyada hiçbir şey durmaz. Bu doğanın bir parçası olan insan neden dursun?"

Bu parçada insanın yerinde durmaması gerektiği görüşünü yazar, doğadan hareketle örneklendirmiştir. Önce görüşünü söylemiş, daha sonra bu görüşünü örneklendirmiştir: Doğada her şey hareket hâlinde ve değişim içindedir, insan da buna ayak uydurmalıdır.

**4. Tanık Gösterme:**
Yazarın, savunduğu düşüncenin doğruluğuna okuyucuyu inandırabilmek için tanınan ve görüşlerine itibar edilen kişilerin sözlerinden alıntı yapılmasına tanık gösterme denir.

**Dikkat:**
Kişinin sadece ismini yazıda kullanmak, tanık gösterme için yeterli değildir. Bu, örneklendirme olur. Tanık göstermede önemli olan, kişinin sözünü destekleyici olarak kullanmaktır. Bu da kişinin düşüncelerinin tırnak içinde aktarılması ile olur.

Önce yazar kendi görüşünü verir. Daha sonra bu görüşü kanıtlamak, inandırıcılığı artırmak için, o alanda tanınmış bir kişiden söz edip, o kişinin sözlerine yer verilir.

Örnek:
"Deneme, büyük savlar içermez. Daha çok duyguya, sezgiye, birikime ve akla dayanır. Denemede yazar kendi birikimini, içinden gelenleri özgürce aktarır. Bu nedenle Nurullah Ataç deneme için: "Deneme benin ülkesidir." der. Bu görüşe katılmamak elde değildir."

Bu parçada yazar, deneme yazı türü ile ilgili görüşlerini aktarmıştır. Görüşlerinin inandırıcı kılmak için bu alanda söz sahibi olan ünlü denemeci Nurullah Ataç'tan alıntı yapmış, onun sözlerini aktarmıştır.

**5. Sayısal Verilerden Yararlanma:**
Düşüncenin kanıtlanabilmesi için istatistiksel bilgilerden, anketlerden ya da grafiklerden yararlanılmasıdır.

Örnek:
Ormanlar, dünyamızın akciğerleri gibidir. Ağaç ve ormanın insan hayatına doğrudan ve dolaylı o kadar çok faydası vardır ki... Aklıma gelen birkaçını sıralayayım isterseniz. O zaman ne demek istediğimi daha iyi anlamış olursunuz. Tabiatın harika, sessiz süpürgeleri ormanlar yaratılmasaydı yaşadığımız dünya tozdan geçilmeyecekti. 1000 $m^2$ ladin ormanı yılda 32 ton, kayın ormanı 68 ton ve çam ormanı ise 30-40 ton tozu hüp diye emebilir ve havadaki zehirli gazları da filtre eder."

**6. Benzetme:**
Bir kavramı ya da varlığı başka bir kavram ya da varlığın özellikleriyle anlatmaya benzetme denir.

Örnek:
"Birikimsiz yazarlık saman alevi gibidir. Saman alevi çabucak tutuşup yine çabucak söner. Yazmak için yeterli donanıma sahip olmayan birikimsiz yazarlar da parlamış olsalar bile elbet bir gün saman alevi gibi sönüp giderler."

Parçada, birikimden yoksun yazarlar saman alevine benzetilmiştir. Bunların kalıcı olamayacağı, bu benzetmeden yararlanılarak vurgulanmıştır.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**Anlatıcı Türleri**
Olay anlatımına dayalı metinlerde olayları, kişileri, mekânı okurlara anlatan kişiye anlatıcı denir. Metinlerde anlatım iki tür anlatıcı aracılığıyla yapılır:

**1. Birinci Kişi Ağzından Anlatım:**
Birinci kişi ağzıyla anlatımlarda yazar, kendi başından geçen veya içinde bulunduğu bir olayı anlatır. Bu tür anlatımlarda çoğu zaman birinci tekil şahıs (ben) veya birinci çoğul şahıs (biz) ekleri kullanır.

Örnek:
"Kimse farkına varmadan evden çıktım. Doğruca alet edevatın bulunduğu depoya gittim. Duvara yaslı duran kazmayı kaldırıp ağırlığına baktım. İmkânı yok, bunu götüremezdim. Çok ağırdı. Küçük keser de aynı görevi görürdü. Aradığım keseri buldum. Depodan çıktım…"

**2. Üçüncü Kişi Ağzından Anlatım:**
Üçüncü kişi ağzıyla anlatımlarda yazar, genellikle duyduğu veya gördüğü şeyleri anlatır. Bu tür anlatımlarda çoğu zaman üçüncü tekil şahıs (o) veya üçüncü çoğul şahıs (onlar) ekleri kullanır.

Örnek:
"Yazdan kalma bir gündü. Güneş, insanın içini ısıtıyordu. Cemil, sahilde oturmuş, dalgaların sesini dinlerken üstünden hızla geçen martıların çığlığı andıran sesiyle irkildi. Yerinden doğrulup izlemeye koyuldu. Martılar deniz üzerinde iyice süzüldükten sonra suya ani dalışlar yapıyor, küçük balıklar ustaca avlıyordu…"

**Anlatıcı Bakış Açıları**
Olaya dayalı metinlerde anlatıcının başvurduğu üç tür bakış açısı vardır:

**1. İlahi Bakış Açısı:**
Bu bakış açısında anlatıcı, olayların gelişiminden kahramanların neler düşündüğüne kadar her şeyi bilir.

Örnek:
Selim, elindeki ağır bavulu sürükleyerek götürmeye çalışıyordu. Anlaşılan bavul çok ağırdı. Birkaç metre ilerledikten sonra Selim durdu. Bir ağacın gölgesinde dinlenmeye başladı. Aklına; annesi, babası, köyde geçirdiği güzel günler geldi. O günleri yeniden yaşamanın, ailesine tekrar kavuşmanın hayalini kurdu. Yıllar önce gurbete gitmiş ama sılaya dönmek henüz Selim'e nasip olmamıştı.

**2. Kahraman Bakış Açısı**
Hikâye ve romanlardaki olayların, kahramanlardan biri tarafından anlatıldığı bakış açısıdır. Kahraman bakış açısında birinci kişi ağzı kullanılır.

Örnek:
Okuldan çıkıp durağa doğru ilerlerken karşıma yedi sekiz yaşlarında bir çocuk çıktı. Elindeki mendili bana uzatarak satın almamı istedi. Elbiseleri dökülen ve acınacak durumda olan bu çocuğu kıramadım. Bir lira karşılığında elindeki mendili aldım. Küçük çocuk bir lira kazanmanın sevinciyle yanımdan uzaklaşıp gözden kayboldu.

**3. Gözlemci Bakış Açısı**
Bu bakış açısında olaylar bir kamera tarafsızlığıyla anlatılır. Gözlemci bakış açısında üçüncü kişi ağzından bir anlatım vardır.

Örnek:
Adamın biri bir göletin başında oturmuş etrafı seyrediyordu. Bir köpeğin devamlı olarak gölete kadar gelip su içecekken kaçması dikkatini çekti. Köpek, su içmek için gölete geliyor ama suda yansımasını görüp korkuyordu. Köpek sonunda dayanamadı ve kendini suya atıp kana kana su içti.

**CÜMLE BİLGİSİ**
Cümle, bir duyguyu, bir düşünceyi, bir hareketi, bir olayı, okuyan veya dinleyende herhangi bir soruya meydan vermeyecek şekilde tam olarak anlatmaya yarayan kelime veya kelime dizisine denir.

Cümle; yargı, zaman ve kişi kavramını birlikte taşıyan okuyorum veya çalışkanız örneklerine benzer biçimde bir kelimeden oluşabileceği gibi;
Ali geldi
Eli eve geldi.
Ali eve arabayla geldi.
Ali eve arabayla hızlı geldi.
Ali eve arabayla hızlı yeni geldi.
Gibi birden çok sözcükle de kurulabilir.
Cümleye eklenen her sözcük yeni bir bilgi yeni bir detay olarak düşünülmelidir.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Bunun yanında,
Ali eve geldi, üstünü değiştirdi, yemeğinin yedi, televizyon izledi ve yattı.
Örneğinde olduğu gibi birden çok yargı veya temel yargıya bağlı birçok yan yargılardan da oluşabilir. Burada özneleri ortak olan birden çok cümlenin (, ile) bağlanması sağlanmıştır.

**Cümlenin Ögeleri**
Cümlede birbirinden tamamen farklı görevler üstlenen kelime ve kelime grupları cümlenin ögelerini, bölümlerini oluşturur. Çekim ekleriyle birbirlerine bağlanarak cümleyi oluşturan bu ögelerden yüklem ve özne temel ögeler; nesne, dolaylı tümleç (yer tamlayıcısı), zarf tümleçleri (belirteç tümleci-edat tümleci) yardımcı ögelerdir.

**1. Yüklem**
Cümlenin üzerine kurulduğu temel ögedir. Cümlenin ağırlığını, yükünü üzerine alan, taşıyan, yüklenen ögedir. Diğer ögeler yüklemin tamamlayıcısı ve destekleyicisi durumundadır.

Yüklem, çekimli bir fiil veya kendisine ek-fiilin bağlandığı isim soyundan bir kelime olmalıdır. öğreniyordum**, çalışmışsınız, bilesin**; (isim cümleleri için örnek yüklemler.)

çocuktur, tembel değildi, okuldayız(fiil cümleleri için örnek yüklemler.)

İsimlerden kurulmuş yüklemler değil ifadesi ile olumsuz yapılır. Bu tarz cümlelerin yüklemi, değille oluşturulan kelime veya kelime grubudur:

(olumlu) Aradığımız kitaplar bunlarmış

(olumsuz) Aradığımız kitaplar bunlar değilmiş.

Türkçede asıl unsurun sonda bulunması ilkesine göre yüklem cümlenin sonunda bulunur. Ancak günlük konuşmalarda, şiir dilinde ve atasözlerinde yüklemin yeri değişebilir:

"**Korkma! Sönmez** bu şafaklarda yüzen al sancak."
Yüklem Yüklem (Mehmet Akif Ersoy)

Sakla samanı, **gelir** zamanı.
Yüklem

Yoruluyorum bir haftadır bu işte.
Yüklem tek kelime olabileceği gibi kelime grubu da olabilir. Birden fazla kelimeden oluşan yüklemlere yüklem grubu da denir:

Karlı dağlar atalarımın yurdudur. (isim tamlaması)
Bu, bir hafta önce kaybolan pırlanta yüzüktü. (sıfat tamlaması)
Eşyanızı buraya bırakabilirsiniz. (birleşik fiil)
Ülkeler fethetmiş komutan gibisin. (edat grubu)
Kırk sekizin yarısı yirmi dörttür. (sayı grubu)

**Dikkat:** Bir cümlede yüklem dışındaki ögeler birden fazla olabilir. Ancak bir cümlede bir yüklem bulunur. Söz dizimindeki yüklem sayısı, cümle sayısını gösterir:

Bugünkü iş bitmiş, yemek yenmiş, ocak başında sohbet başlamıştı.(üç cümle)
Tamburu eline alır, etrafa göz atar, coşar, çaldıkça çalardı. (dört cümle)

Cümlelerde, anlaşılmaları için açık ipucu, belirtiler bulunması durumunda yüklemler düşürülebilir. Böyle yüklemsiz cümlelere kesik cümle denir:
— Sınav kâğıdını kim teslim etmedi?
— Selma. (teslim etmedi)

**2. Özne**
Yüklemin gösterdiği işi, oluşu, hareketi, durumu üzerine alan, fiilden ayrılmayan ögedir. Cümlede yapanı veya olanı yalın hâlde karşılayan özne, (çokluk ve iyelik eki dışında) çekim eki almadan fiile bağlanır:

Çocuklar, sabahtan beri parkta oynuyorlar. Çocuk bakıcısı, işini çok seviyordu.
Göktuğ, siparişleri tam vaktinde getirdi.

Kelime ve kelime grupları cümlede özne görevinde bulunabilir:
Konuşmak ihtiyaç olabilir ama susmak sanattır. (fiil ismi)
Gülay abla, bugün yorgun görünüyordu. (unvan grubu)
Ömrünün en güzel çağları bu verimsiz topraklarda geçti. (isim tamlaması)
Dinamitle balık avlayanlar pişmandı. (sıfat-fiil grubu)

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Cümlede aynı yükleme bağlanmış birden fazla özne olabilir:
Kitabı, defteri, kalemi, hiçbir şeyi yoktu.

**Dikkat:** Öznesinin kelime veya kelime grubu olarak açıkça söylenmediği cümlelerin bu ögesi yüklemdeki kişi ekinden anlaşılır. Kişi ekinin gösterdiği zamir, cümlenin öznesidir. Böyle öznelere gizli özne de denir. Bu tip öznelerde anlam bakımından değil, biçim bakımından bir gizlilik söz konusudur:

Avlasam çöllerde saz ile seni.
Gizli özne (Ben)

Sözünü vaktinde yerine getirmezsin.
Gizli özne (Sen)

**Dikkat:** Edilgen çatılı fiillerde özne açıkça belli değildir. Böyle cümlelerde özne gibi görünen unsurlar işi yapan değil, yapılan işten etkilenen nesnelerdir: Bunlara sözde özne denir.

Çamaşırlar yıkandı.
Sözde özne (çamaşırlar)
(çamaşır kendi başına yıkanamaz, bir yıkayan var fakat bur da belirli değil. Onun için çamaşır özne görevini üstleniyor. Sözde özne olur.)

Yanlış yere park edilen arabalar çekildi.
Arabalar (sözde özne) (Çünkü arabalar kendi kendisine çekilemez.)

**Dikkat:** Gereklilik kipinin teklik 3. kişisi bazı kullanımlarda özne almaz:
Şimdi eve gitmeli, bir yorgunluk kahvesi içmeli, okumaya başlamalı.

**Dikkat:** Hitap unsurları (ünlemler), yükleme bağlanmadıkları için özne değil cümle dışı unsur olurlar:
"Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın" (arkadaş)
"Şair, sen üzüldükçe ve öldükçe yaşarsın." (şair)

Hocam, bu konuyu anlatmadınız.
Cümlede özneyi bulmak için yüklem -an / -en'li sıfat-fiil hâline getirilerek kim, ne sorusu sorulur:

Yerinde sayanlar, yürüyenlerden daha ziyade ayak patırtısı ederler.
(Cenap Şahabettin)
(ayak patırtısı eden kimler? - yerinde sayanlar)

Yolun kenarında kırmızı bir araba duruyordu.
(duran ne? - kırmızı bir araba)

**Dikkat:** Özne - Yüklem Uygunluğu da cümle öğeleri konusu dışında olsa da sınavlarda soru sorulmaktadır. Özne yüklem uygunluğuna uymamak bir anlatım bozukluğudur.

Türkçede cümle, yüklem ve özne üzerine kurulduğu için bu iki öge arasında teklik-çokluk (sayı) ve kişi bakımından uygunluk vardır. Ancak aşağıda sıraladığımız bazı özel durumlarda bu uygunluğun olmadığı görülür:

**Teklik-çokluk uygunluğu:**
Türkçede genellikle özne ve yüklem arasında sayı bakımından bir uygunluk vardır. Kişi ve kişi zamirleri özne olduğu zaman özne teklikse yüklem de teklik; özne çokluksa yüklem de çokluk olur:

Görevli, biraz önce geldi.
Bu hafta öğrenciler sınava hazırlanıyorlar.
Biz üzerimize düşeni yapacağız.

**Dikkat:**
Aşağıda sıralanan bazı özel durumlarda özne ile yüklem arasında teklik-çokluk bakımından bir uygunluk aranmaz:
- Bitki, hayvan, cansız varlık ve kavram isimleri (soyut isimler) çokluk eki alarak cümlede özne olursa bunlar, teklik yükleme bağlanır:

Ağaçlar çiçek açtı.
Bülbüller ötüyor.
Leylekler göç ediyor.
Şehirler de insanlar gibi değişiyor.
Kitaplar, insanın ufkunu genişletir.

**Yukarıda örneklenen özneler kişileştirilirse özneyle yüklem teklik-çokluk bakımından uygunluk gösterir:**

Bülbüller ağıt yakmaya başladılar.
Sokaklar benim gibi yalnız kaldılar.

**Organ adları çokluk eki alarak özne olursa teklik yükleme bağlanır:**
Kulaklarınız iyi işitmiyor galiba? Ellerim dondu.
Dizlerim ağrıyor. Gözlerim görmez oldu.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Özne görevindeki teklik ve çokluk topluluk isimleri teklik yükleme bağlanır:
Meclis tatile girdi.
Sürü, çobanın insafına kaldı. Ordular, savaşa hazırdı.
Özne görevindeki hareket isimleri teklik yükleme bağlanır:
Koridorda koşuşmalar, gidip gelmeler başladı.

**Kişi uygunluğu:**
Özneyle yüklem arasında kişi bakımından bir uygunluk bulunur. Özne hangi kişi ise yüklem o kişiyi gösteren kişi ekini alır:

Siz öğrenmek için gayret ediyorsunuz.

Öznenin değişik kişilerden oluşması durumunda özneyle yüklem arasındaki kişi uygunluğuna dikkat edilmelidir. Bir çözüm olarak şu söylenebilir: Birden fazla kişiden oluşan özneyi hangi kişi zamiri karşılıyorsa yüklem bu kişiyi gösteren kişi ekini almalıdır:

Sen, ben ve o (yani biz) bu sınavı kolayca kazanırız.
Sen ve o (yani siz) çalışmıyorsunuz.
Ben ve o (yani biz) saat üçe kadar ders çalıştık.

**Alçak gönüllülük göstermek, böbürlenmek, nezaket ve saygı göstermek gibi bazı sebeplerle özne bir kişi olduğu hâlde çokluk olarak kullanılır ve buna bağlı olarak da** yüklem çokluk olur:

Araştırmamızı bu noktada derinleştirelim. (alçak gönüllük)
Biz her işin üstesinden geliriz. (böbürlenme)
İnternet bağlantısını siz mi kuracaksınız? (nezaket)
Sayın Valimiz, şirketimizi ziyaret ettiler. (saygı)

**3. Nesne**
Nesne, cümlede yüklemin bildirdiği, öznenin yaptığı işten etkilenen ögedir. Geçişli fiiller, nesneye yönelerek onu etkilediği için nesne, sadece yüklemi geçişli fiil olan cümlelerde bulunur.

Nesne, yükleme belirtme hâli ekiyle (-ı, -i, -u, -ü) bağlanır. Cümlede belirtme hâli ekini alan kelime veya kelime grubu sadece nesne görevinde bulunabilir. Belirtme hâli ekini alan nesneler belirtili nesnedir. Nesneler bazen belirtme hâli ekini almadan da yükleme bağlanabilir. Belirtme hâli ekini almayan nesnelere belirtisiz nesne denir.

Belirtili nesneyi bulmak için yükleme kimi, neyi soruları sorulur:
Gülleri, çekerek büyütemezsiniz. (Neyi büyütemezsiniz? - gülleri) B.li nesne

Belirtisiz nesneyi bulmak için yükleme ne sorusu sorulur:
Kütüphaneden ödünç kitap almaya gittiler. (Ne almaya gittiler? - ödünç kitap) B.siz nesne

**4. Dolaylı Tümleç (Yer Tamlayıcısı)**
Dolaylı tümleç, yüklemi yaklaşma, bulunma, ayrılma bildirerek tamlayan ögedir. Dolaylı tümleç fiilin yerini ve yönünü gösterdiği için bu ögeye yer tamlayıcısı da denir.

Dolaylı tümleç yaklaşma hâli (-a, -e), bulunma hâli (-da, -de; -ta, -te) ve ayrılma hâli (-dan, -den; -tan, -ten) ekleriyle yükleme bağlanan kelime veya kelime grubudur. İsim veya isim soylu bir kelime ya da kelime grubunun dolaylı tümleç olabilmesi için bu hâl eklerinden birini alması şarttır.

Dolaylı tümleci bulmak için yükleme kime, kimde, kimden; neye, nereye, nerede, nereden sorularından uygun olanı sorulur:

Güneş girmeyen eve doktor girer.

**5. Zarf Tümleçleri (Belirteç Tümleci-Edat Tümleci)**
Yüklemi yer, yön, zaman, durum, miktar, vasıta, şart, soru bakımından tamamlayan zarflar, cümlede zarf tümleci olur:

Bugün bana ise yarın sana.
Ne öğretirseniz öğretiniz ama doğru ve güzel öğretiniz.
Bugünlerde haberleri dinlemekten çok sıkılıyorum.
Bu çocuk annesinden izin almadan dışarı çıkıyor.
Ev sahibiyle aranız nasıl açıldı?
Akıl, insanın külahında bir çividir.
Ara sıra yumruk yemeden kafanın içine girmez.

**Dikkat:**
Zarflar çekim eki almadan fiile doğrudan doğruya bağlanırlar. Vasıta, eşitlik ve yön gösterme eki

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

alan zarflarda bu ekler, hâl eki göreviyle değil; zarf-fiil göreviyle kullanılan eklerdir:

Kapıyı vurdum ve içeri girdim.
İnsan eğitimle doğmaz ama eğitimle yaşar.
"İnsan, âlemde hayal ettiği müddetçe yaşar."

**Dikkat:**
Zarf tümleçlerini bulmak için yükleme ne zaman, nasıl, ne şekilde, ne gibi, neyle, kiminle, niçin, ne kadar, hangi yöne gibi sorular sorulur:

Biraz geç kaldınız. (Ne kadar geç kaldınız?)
Sabaha doğru, saat üçte geldi. (Ne zaman geldi?)
Sora sora Bağdat bulunur. (Bağdat nasıl bulunur?)
Babasının dönüşünü tam iki ay, sabırsızlıkla bekledi.(Ne kadar, nasıl?)
Kimseyi üzmek istemediği için sesini çıkarmıyor. (Niçin?)
Maçı sayıyla kazandı. (Nasıl, neyle?)

**Dikkat:**
Edat grupları cümlede zarf göreviyle kullanıldığı için bunların edat tümleci olarak değil zarf tümleci olarak gösterilmesi uygundur.

**Cümle Dışı Unsurlar**
Cümlenin kuruluşuna katılmayan ve dolaylı olarak cümlenin anlamına yardımcı olan edatlar (bağlama edatları, ünlem edatları, hitaplar, ara sözler) cümle dışı unsurlardır. Cümlenin ögeleri bulunurken bunlar dikkate alınmaz:

Mehmet, son günlerde sorumluluklarını ihmal ediyorsun.
Evet, şimdi seni de dinleyelim.
"Eyvah! Ne yer ne yâr kaldı."(Abdülhak Hâmit Tarhan)
Şimdi, efendiler -müsaade buyurursanız- size bir sual sorayım. (Atatürk)

**Cümle Çeşitleri**
Cümleler yükleminin yerine, türüne, anlamına ve yapısına göre çeşitlere ayrılırlar:

**Yükleminin Yerine Göre Cümleler**
Yüklemin cümledeki yerine göre iki çeşit cümle vardır:

**Kurallı Cümle**
Türkçede asıl unsurlar sonra, yardımcı unsurlar önce geldiği için cümlenin en önemli ve asıl ögesi olan yüklem genellikle cümlenin sonunda yer alır. Yüklemi sonda olan cümle, kurallı cümledir. Cümlede özellikle belirtilmek istenen unsurlar yükleme yaklaştırılır:

Kayıhan, / bu akşam / pencerenin önünde / oturuyordu.
Kayıhan, / pencerenin önünde / bu akşam / oturuyordu.
Bu akşam / pencerenin önünde / Kayıhan / oturuyordu.

**Devrik Cümle**
Yüklemi sonda olmayan cümle, devrik cümledir. Devrik cümlelere şiir dilinde daha çok rastlanır. Günlük konuşmalarda, atasözlerinde ve deyimlerde de zaman zaman devrik cümleler görülür. Cümlede yüklemin dışındaki ögelerin yer değiştirmesi durumunda cümlenin kurallılığı bozulmaz. Ancak yüklemin yeri değişirse cümle devrik olur:

Dökülmüş gerdana saçların güzel.
Görünsün şöyle gönlümce."
Çocuktan al haberi.

**Yükleminin Türüne Göre Cümleler**
Cümleler yükleminin türüne göre fiil cümleleri ve isim cümleleri olmak üzere ikiye ayrılır:

**Fiil Cümlesi**
Yüklemi çekimli bir fiil veya fiil grubu olan cümle, yükleminin türüne göre fiil cümlesidir. Her türlü hareket, iş, oluş fiil cümleleriyle karşılandığı için fiil cümleleri isim cümlelerine göre daha çok kullanılır.

Yükleminin geçişli fiil olması durumunda, fiil cümlelerinde cümlenin bütün ögeleri bulunabilir. Fiil geçişsiz olursa cümlenin nesnesi olmayacaktır:

Önce hafiften bir rüzgâr esiyor, Yavaş yavaş sallanıyor
Başlarını göklere çarpmaktan, genellikle cüceler korkar.

**İsim Cümlesi**
Yüklemi ek-fiille çekimlenmiş bir isim veya isim grubu olan cümleler ve yüklemi isim unsuru + değil + ek-fiil + kişi ekinden oluşan cümleler, yükleminin türüne göre isim cümlesidir.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

İsim cümleleri, genellikle özne ve yüklemden oluşur.
"Ormanlar koynunda bir serin dere
Dikenler içinde sarı gül vardır."
(Rıza Tevfik Bölükbaşı)

"Sen Türkiye gibi aydınlık ve güzelsin.
Benim doğduğum köyler de güzeldi."
(Cahit Külebi)

"Ölmek değildir, ömrümüzün en feci işi Müşkül budur, ölmeden evvel ölür kişi"
(Yahya Kemal Beyatlı)

Cesurun bakışı, korkağın kılıcından keskindir.

İsim cümlelerinin olumsuzunu yapmak için değil ve yok kelimeleri kullanılır:
Düşüncelerini söylemekten korkan ben değilim.

Ağzı var, dili yok.

**Anlamlarına Göre Cümleler**
Anlamına göre üç çeşit cümle vardır:

**Olumlu Cümle**
Yargının gerçekleştiğini bildiren cümleler, olumludur. Bu cümlelerin yüklemi varlık, olma veya bulunma bildirir:

Kurt kocayınca, köpeğin maskarası olur.

Gerçek belirince yalan ortadan kalkar.
**Dikkat:** Yapısı bakımından olumsuz görünen bazı cümleler anlam bakımından olumludur. Cümlede iki olumsuz unsurun bulunması cümlenin anlamını olumlu yapar:

Nasıl cevap vereceğini bilmiyor değildi. (=biliyordu)
Allah'tan korkmayan yoktur. (=herkes korkar)

**Dikkat:** Yapı bakımından olumsuz bazı cümleler soru yoluyla olumlu bir anlam kazanabilir:

Siparişlerinizi getirmez olur muyum? (=getiririm)
Bayrakları bayrak yapan üstündeki kan değil midir?

**Olumsuz Cümle**
Yargının gerçekleşmediğini, yapılmadığını bildiren cümleler, anlam bakımından olumsuzdur.

Fiilden fiil yapan -ma-, -me- olumsuzluk eki, değil edatı ve yok kelimesi cümleleri olumsuz yapan unsurlardır:
Bundan sonra kimseyi kandırmayacak.

Cebimde beş kuruş para yok. (Var ve yok birbirinin hem zıttıdır. Hem de olumsuz cümle yapmak için bir birinin karşısında kullanılır. Var*yok , yok*var şeklinde.
"Bu güler yüzlü adam ben değilim."

Evde yemek var. (olumlu)
Evde yemek yok. (olumsuz)

**Dikkat:**
Yapı bakımından olumlu olan bazı cümleler soru ekiyle olumsuz bir anlam kazanabilir:

Matematik sınavından 95 almak kolay mı? (Kolay değil.)
Babamın yanında hiç sigara içebilir miyim? (İçemem.)

**Dikkat:** ne.....ne bağlama edatıyla kurulan cümleler de anlam bakımından olumsuzdur. Cümlede bu unsur varsa yüklem mutlaka olumlu olmalıdır:
Ne sevenim var ne soranım var. (seven de yok, soran da yok anlamındadır.)

**Dikkat:** Kendisinden sonra mı soru eki gelen değil edatı, olumlu veya olumsuz isim ve fiil cümlelerinde yüklemden sonra gelerek, cümleye pekiştirici ve onaylatıcı bir anlam katar. Eklendiği yüklemi olumlu veya olumsuz yönde etkilemez:

Usta bir kalemden çıkmış güzel bir şiir, değil mi?
Size ressam olduğundan hiç bahsetmedim değil mi?
Bu duvar nasıl olsa boyanacak değil mi?
Olcay'ı şımarık bulmuyorsunuz değil mi?

**Soru Cümlesi**
Herhangi bir şeyi öğrenmek için soru unsurlarıyla kurulan cümleler, soru cümleleridir. Soru cümleleri genellikle, soru eki mı (mi, mu, mü) ile yapılır. Ayrıca hani, hangi, kim, kaç, nasıl, ne, neden, niçin gibi soru kelimeleriyle de soru cümleleri kurulur. Soru cümlesi olumlu veya olumsuz olabilir:

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Doktor içeride mi?
Hangi konuyu anlamadınız?
Niçin bu kadar geç kaldınız?
Yeni sınav yönetmeliği hakkında ne düşünüyorsunuz?
Üniversitemizi nasıl buldunuz?

**Dikkat:** Cümlede soru eki hangi kelimeden sonra gelirse onu sorar:
Aybars mı dün arabasıyla geldi?

Aybars dün mü arabasıyla geldi?
Aybars dün arabasıyla mı geldi?

Aybars dün arabasıyla geldi mi?

**Dikkat:**
Cümlenin öğelerini bulmak için aşağıdaki kısa notlara bakmakta fayda var.

**CÜMLENİN ÖĞELERİ**

• **Yüklem**
(Bütün sorular ona sorulur. Önce yüklem bulunur.)
• Özne
(olan ne? Olan kim? Yapan ne? Yapan kim? soruları sorulur.
• **Nesne**
(ne? kim? Neyi? kimi?)
• **Dolaylı Tümleç –Yer Tamlayıcısı**
(Nereye? Nerede? Nereden? Kime? Kimde? Kimden? Neye? Neyde? Neyden?)
• **Zarf Tümleci – Belirteç Tümleci**
(Ne zaman? Nasıl? Ne kadar? Niçin? Ne yöne? Ne ile? , Ne gibi?

**SES BİLGİSİ**
Ses Bilgisi Kurallarına Uymamak Bir Yazım Yanlışıdır. (Ya doğrudan ses bilgisi ile ilgili bir bilgi verip, durumu ya da aykırı olan sorulur ya da hangisinde yazım yanlışı vardır veya yoktur şekliden sorulur.

Ünsüz Yumuşaması (ünsüz değişimi)
"p, ç, t, k" sert ünsüzleriyle biten sözcük veya eklere, ünlüyle başlayan bir ek ya da sözcük getirildiğinde bu ünsüzler yumuşayarak
"b, c, d, g-ğ" biçimlerine dönüşür. Bu olaya "ünsüz yumuşaması" denir.

p, ç, t, k › b, c, d, g-ğ
SERT YUMUŞAK

dola**p** – ın → dolabın
SERT YUMUŞAK
p › b
ünsüz yumuşaması

ilaç – ım → ilacım
SERT YUMUŞAK
ç › c
ünsüz yumuşaması

kana**t** – ı → kanadı
SERT YUMUŞAK
t › d
ünsüz yumuşaması

gözlü**k** – üm → gözlüğüm
SERT YUMUŞAK
k › ğ
ünsüz yumuşaması

ahen**k** – i → ahengi
SERT YUMUŞAK
k › g
ünsüz yumuşaması

Dikkat:
Sert ünsüzle biten eklerden sonra ünlüyle başlayan başka bir ek getirildiğinde yine "ünsüz yumuşaması" meydana gelir.

gel – ece**k** – iz → geleceğiz
SERT YUMUŞAK
k › ğ

**Dikkat:** Sert ünsüzle biten bazı sözcüklerde "ünsüz yumuşaması" görülmez.
huku**k** – un → huku**k**un
saç – ım → saçım
devle**t** – in → devle**t**in
çö**p** – ü → çö**p**ü
Hürriye**t** → hürriye**t**i

**Dikkat:** Süreksiz sert ünsüzlerle (p, ç, t, k) biten sözcükler ünlü ile başlayan ek aldıklarında ünsüz değişimi (yumuşama) olur.

Ünsüz benzeşmesi (sertleşme)
Sert ünsüzle (p, ç, t, k, f, s, ş, h) biten sözcüklerden sonra getirilen eklerin ilk harfi sert ünsüz

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

olur. Sözcüğün son ünsüzü ile getirilen ekin ilk ünsüzü sertlik yönünden birbirine benzer, uyum sağlar. Bu kurala "ünsüz benzeşmesi" «sertleşme» denir.

Sert Ünsüzler: p, ç, t, k, f, s, ş, h (Fıstıkçı Şahap)
dola**p** – **d**an huku**k** – çu
SERT YUMUŞAK SERT SERT
ünsüz benzeşmesi

dola**p** – **t**an
SERT SERT
ünsüz benzeşmesi

koş – **d**u**k** – **c**a
hapi**s** – **t**en
SERT SERT SERT SERT
SERT SERT
ünsüz benzeşmesi
ünsüz benzeşmesi

**Dikkat:**
Ünsüz benzeşmesi kuralına uymamak bir yazım yanlışıdır.

Aşağıda sıklıkla sınavlarda sorulan benzeşme kuralına yöresel ağızlarda uyulmayan kelimeler verilmiştir.
yapışkan(doğru)– yapışgan (yanlış)
üretken (doğru) – üretgen (yanlış)
konuştum (doğru) – konuşdum (yanlış)
sokaktan (doğru) – sokakdan (yanlış)
dişçi (doğru) – dişçi (yanlış)
sabahçı (doğru) – sabahçı (yanlış)

Ünlü Düşmesi
Türkçede her hecede bir ünlü bulunur. Bu nedenle ünlü düşmesinin olduğu yerde aynı zamanda hece sayısı da düşer. Hece düşmesi var iken bunu yapmamak yazım yanlışıdır.
* İkinci hecesinde dar ünlü bulunan kimi sözcükler ünlüyle başlayan ek aldığında ünlü düşmesi (hece düşmesi) görülür.

**Dikkat:**
Ünlü düşmesini yazıda göstermemek bir yazım yanlışıdır.

sabır – ım → sabrım (doğru) sabırım (yanlış) ünlü düşmesi
burun – u → burnu (doğru) burunum (yanlış) ünlü düşmesi
nesil – i → nesli (doğru) nesili (yanlış) ünlü düşmesi

gönül – üm → gönlüm (doğru) gönülüm (yanlış) ünlü düşmesi

**Dikkat:**
Ad ile yardımcı fiilden oluşan bazı birleşik fiillerde "ünlü düşmesi" görülür. Bu tip birleşik fiillerde ünlü düşmesini yazıda göstermemek ve ad ile yardımcı fiili ayrı yazmak bir yazım yanlışıdır.

Ad Yard. Fiil
şükür et– → şükret– (doğru) şükür et– ünlü düşmesi (yanlış)

kayıp ol– → kaybol– (doğru) kayıp ol– ünlü düşmesi (yanlış)
(* ünsüz yumuşaması: p › b)

**Dikkat:**
Burada ünlü düşmesi ile birlikte aynı zamanda yumuşama olayı da vardır. Bazen birden fazla ses olayı vardır ya da yoktur şeklinde soru olarak da gelebilmektedir.

**Ünlü Daralması**
Türkçede sonu e, a ile biten sözcüklere, -y-, kaynaştırma ünsüzü ve –yor şimdiki zaman eki geldiğinde a, ı-u ünlüsüne; e, i-ü ünlüsüne dönüşür. Buna ünlü daralması denir.

| | |
|---|---|
| Başla-yor | başlı-yor |
| Oyna-yor | oynu-yor |
| İzle-yor | izli-yor |
| Gözle-yor | gözlü-yor |

**Kural 1:**
-yor eki kullanılmışsa daralma yazıda da gösterilir. **Yazıda gösterilmemesi yazım yanlışıdır.**

**Kural 2:**
Birden çok heceli ve a, e ünlüleri ile biten sözcükler ünlüyle başlayan ek aldıklarında bu fiillerdeki a, e ünlülerinde söyleyişte daralma (ı ve i'ye dönme) görülür. Ancak söyleyişteki ı, i ünlüleri yazıda gösterilmez: **yazıda gösterilmesi yazım yanlışıdır.**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

| | | | |
|---|---|---|---|
| başlayan, | başlıyan | yaşayacak, | yaşıyacak |
| **Doğru** | **yanlış** | **doğru** | **yanlış** |
| atlayarak, | atlıyarak | gelmeyen | gelmiyen |
| **Doğru** | **yanlış** | **doğru** | **yanlış** |

**Kural 3:**
Tek heceli olan demek ve yemek fiillerinde, söyleyişteki i ünlüsü yazıda da gösterilir.
Yazıda göstermemek yazım yanlışıdır.
De-
diyen, diyerek, diyecek, diyelim, diye;
Ye-
yiyen, yi-yerek, yiyecek, yiyelim, yiye, yiyince, yiyip
**Ancak deyince, deyip sözlerindeki e yazılışta gösterilir.**

**Ünlü Uyumları**
**Büyük Ünlü Uyumu:**
Bir kelimenin birinci hecesinde kalın bir ünlü (a, ı, o, u) bulunuyorsa diğer hecelerdeki ünlüler de kalın devam etmelidir.
adım, ayak, boyunduruk, burun, dalga, dudak, kırlangıç
Bir kelimenin birinci hecesinde ince bir ünlü (e, i, ö, ü) bulunuyorsa diğer hecelerdeki ünlüler de ince devam etmelidir.
beşik, bilezik, gelincik, gözlük, üzengi, vergi, yüzük vb.

**Kural 1:**
**Türkçe olduğu halde büyük ünlü uyumuna uymayan kelimeler de vardır:** anne, dahi, elma, hangi, hani, inanmak, kardeş, şişman vb.

**Kural 2:**
Yabancı kelimelerde büyük ünlü uyumu aranmaz: ahenk, badem, ceylan, çiroz, dükkân, fidan, gazete, hamsi, kestane, limon, model, nişasta, otomatik, pehlivan, selam, tiyatro, viraj, ziyaret

**Kural 3:**
Bitişik yazılan birleşik kelimeler ile tek heceli sözcüklerde büyük ünlü uyumu aranmaz: açıkgöz, bilgisayar, çekyat, hanımeli, dert, yurt vb.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**Kural 4:**
Büyük ünlü uyumuna göre değişmeyen ekler şunlardır:–gil, -leyin, -daş, -ki –mtrak, -yor
Amcamgil, sabahleyin, meslektaş, akşamki, yeşilimtrak

**Kural 5:**
Bu ekler dışındaki bütün ekler kelimenin son hecesindeki kalınlık incelik durumuna uyar.
Bizimki, pehlivanlar, Gaziantepli

**Kural 6:**
Son ünlüleri kalın sıradan olmasına karşın son sesleri ince söylenen bazı alıntı kelimeler ince ünlülü ekler alır: alkol / alkolü, hakikat / hakikati, helal / helalimiz

**Küçük Ünlü Uyumu:**
Bir kelimede düz ünlüden sonra düz
(a, e, ı, i) (a, e, ı, i)
yuvarlak ünlüden sonra yuvarlak dar (u, ü) veya düz geniş (a, e) ünlüler bulunur:
(o, ö, u, ü) (u,ü) veya (a, e) gelir.

**Örnek sözcükler:**
anlaşmalı, bilek, çilek, ısırmak, ılıklaşmak, kayıkçı, seslenmek, yeşil; boyunduruk, börekçi, çocuk, güreşmek, ocakçı, odun, özlemek, sürmek, vurmak, yoklamak, yorgunluk, yumurta, yüreksiz vb.

**YAZIM KURALLARI**
Yazım kuralarının aşağıdaki şekilde tasnif edebiliriz.

**1- Bazı Ek ve Sözcüklerin Yazılışı**
a. da, de Bağlacının Yazılışı
b. ki Bağlacının Yazılışı
c. mı, mi, mu, mü Soru Ekinin Yazılışı
ç. İle'nin Yazılışı
d. İken'in Yazılışı
e. Ek Fiil İmek'in Yazılışı
f. Ne.... ne... Bağlacının Yazılışı
g. Pekiştirme Sıfatlarının Yazılışı
h. Mastar Eklerinin Yazılışı

**2- Düzeltme (inceltme, Uzatma) İşareti**
**3- Sayıların Yazılışı**
**4- Birleşik Kelimelerin Yazılışı**
**5- Büyük Harflerin Kullanıldığı Yerler**
**6- Kısaltmalar**

**1- Bazı Ek ve Kelimelerin Yazılışı**
**a. da, de Bağlacının Yazılışı**
Türkçede iki tür de vardır. Hal eki ve bağlaç olarak kullanılır.
- da, de bağlacı kendisinden önceki kelimeden ayrı yazılır.
- Kendisinden önceki kelimenin son ünlüsüne bağlı olarak ünlü uyumuna uyar.
Sen de gelecek misin?

Baktı da tanımadı.

**Dikkat:**
Da, de bağlacını kendisinden önceki kelimeden kesme ile ayırmak yanlıştır:
Ayşe de geldi (Ayşe'de geldi değil).
- hal eki de kendisinden önce gelen kelimeye birleşik yazılır.

Beni durakta bekle.
Geldiğinde beni aradı.

**Dikkat:**
Ya sözüyle kullanılan da kesinlikle ayrı yazılmalıdır. (ya da)

Ali bizimle gelsin ya da burada beklesin.

**Dikkat:**
Bir de nin bağlaç mı yoksa hal eki mi olduğu ve yazımı noktasında teredüte düştüğünüzde cümleden çıkarın cümlenin okunuşu ve anlamı bariz bozluyor ise hal ekidir ve bitişik yazılır.
Ev ev **de** beni bekliyor. (de yi çıkarmayı deneyelim)
Ali ev**…** beni bekliyor. (bariz anlam bozuldu, o halde hal ekidir ve bitişik yazılır.
Ali evde beni bekliyor.

**ki Bağlacının Yazılışı**
Ki bağlacı ayrı yazılır.

Baktım **ki** olmayacak, ben yanına gittim.
**Ki** bunu bana yaptı, herkese yapar.

**Dikkat:**
Ki bağlacı bazı sözcüklerde kalıplaştığı için bitişik yazılır:
çünkü, belki, mademki, halbuki, sanki, oysaki, meğerki.

Halbuki gerçek bir okurun kitapçıda dolaşması alışveriş merkezlerinde dolaşmaktan epeyce farklıdır.
İlgi zamiri olan ki cümlede ismin yerine geçer her zaman birleşik yazılır.
Sizin arabanız yeni bizim**ki** biraz eskice

**mı, mi, mu, mü Soru Ekinin Yazılışı:**
Soru eki kendisinden önceki kelimeden ayrı yazılır ve söz konusu kelimeye göre ünlü uyumlarına uyar.
Bu ekten sonra gelen ekler soru ekiyle bitişik yazılır.

Bunu biliyor musunuz?
Bu kitapları siz mi aldınız?

**Dikkat:**
Bazen olumsuzluk eki –ma,-me'nin yazımı ile soru eki mı, mi'nin yazılışı karıştırılmaktadır.
Neden dediklerimi yapmıyorsun?( Olumsuzluk eki)

Dediklerimi yapacak mısın? (Soru eki)
Bu durumda olumsuzluk eki olan -me/-ma'nın daralarak –m ı-mi –mu -mü ye dönüştüğü durumlarda size çeldirici olarak cümlede, ne zaman, nasıl, niçin, gibi soru sözcüğü da ha bulunur.

**İle'nin Ek Olarak Yazılışı:**
İle sözünün edat ve bağlaç olmak üzere iki görevi vardır. Gerek bağlaç gerekse edat göreviyle kullanıldığında hem kendisinden önceki kelimeden ayrı hem de kendisinden önceki kelimeyle bitişik yazılabilir. İle sözü kendisinden önceki kelimelere bitişik yazıldığı takdirde ünlü uyumuna uyar.

İle ünsüzle biten bir kelimeyle bitişik yazıldığı takdirde i ünlüsü düşer.

Buraya tren ile geldim.
Buraya trenle geldim.

İle ünlüyle biten bir kelimeyle bitişik yazıldığı takdirde başındaki i ünlüsü düşer ve araya y ünsüzü girer.

Sanatçıyla(sanatçı ile) hayat paylaşmak zordur. (Her iki kullanım da doğrudur, önemli olan sanatçı yla, sanatçıile şeklinde yazmamaktır.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**İken'in Yazılışı:**
İken kendisinden önceki kelimeyle hem bitişik hem de bu kelimeden ayrı olarak yazılabilir. Kendisinden önceki kelimeyle bitişik yazıldığı takdirde başındaki i ünlüsü düşer ve bitişik yazıldığı kelimenin son ünlüsü kalın olsa bile söz konusu ekin ünlüsü ince kalır.

Şiirlerimi yazarken(yazar iken) dünyayı unutuyorum.
İken ünlüyle biten kelimelerle bitişik yazıldığı takdirde i ünlüsü düşer ve araya y ünsüzü girer.
Bir zamanlar modaydım, oysa modayken(moda iken) kimse okumuyordu kitaplarımı.

**Ek Fiil İmek'in Yazılışı ( -idi, -imiş, -ise ):**
İmek ek fiili (idi imiş ise -di, -miş, -se) günümüzde çoğunlukla ekleşmiş olarak kullanılmakta ve ünlü uyumlarına uymaktadır. Ayrı yazıldığında ise ünlü uyumlarına uymaz. Ünlülerle biten kelimelerle bitişik yazıldığında i ünlüsü düşer ve araya y ünsüzü girer.
Benim ilk çaldığım enstrüman annemin kırılan cümbüşünün haznesiydi(haznesi idi).

Ünsüzle biten bir kelimeye eklendiğindeyse i ünlüsü düşer. Yorgunmuş(yorgun imiş), yaparsa(yapar ise), şanssızdı(şansız idi)...

Bir zamanlarda Aries gibi, Sanat Dünyamız ve Cogito gibi büyük boy, kuşe kâğıda afilli dergiler yoktu(yok idi); bu türün ilk örneği sayılabilecek dergilerden biriydi(biri idi) Gergedan.

**Sayıların Yazılışı:**
1. Metin içerisinde geçen sayılar yazıyla gösterilir: üç gündür, yedinci sınıf, üç kardeş, iki haftada bir yüz elli yıllık...
2. Saat, ölçü birimleri, istatistik verilere ilişkin sayılarda rakam kullanılır: Saat 09.00'da, 3 litre, 75 kilometre, 25 metre, %15, 1/3...
3. Birden fazla kelimeden meydana gelen sayılar ayrı yazılır: on iki, üç yüz elli, bin dört yüz elli üç...
4. Ancak bankacılıkla ilgili işlemlerde ve çek, senet gibi ticari belgelerde yer alan sayılar bitişik yazılır: 7.550 (yedibinbeşyüzelli)
5. Yüzyıllarda, hükümdar adlarında, tarihlerde ayların yazılışında, ansiklopedi, kitap, dergi ciltlerinde ve kitapların ön söz, giriş bölümlerinde sayfa numaraların gösterilmesinde kullanılabilir: XX. yüzyıl, II.cilt, V. sayı, 21. VII.2001, IV. Murat...
6. Beş ve beşten fazla rakamlı sayılar sondan itibaren üçlü gruplara ayrılarak yazılır ve aralarına nokta kullanılır: 248.142. 357, 12. 943. 142
7. Sayılarda kesirli basamaklar virgülle ayrılır: 7, 4(yedi tam onda dört), 7, 14 (7 tam yüzde on dört)
8. Sıra sayıları hem yazıyla hem de rakamla gösterilebilir. 15., 15'inci, 20., 20'nci

**Dikkat:**
Önemli olan yazımlarına dikkat etmektir. 15.nci, 15inci, 15,inci şeklindeki yazılışlar yanlıştır
9. Üleştirme sayıları yazıyla belirtilir. Beşer, yüzer, on beşer

**Dikkat:** Üleştirme-paylaştırma sayıları yazılırken sayı ünlü ile bitiyor ve ünlü ile başlayan bir ar-er paylaştırma eki geliyor ise araya ş kaynaştırma sesi gelir. Bu sorularda kaynaştırma harfinin tanımı yapılarak y-ş-s-n (yaşasın) harfleri anlatılır ve olmayan sözcüğü bulmanız istenir. Beş- er, on beş-er, sayılarında ş sondaki beş sayısının ş'sidir ve kaynaştırma değildir.

**Birleşik Kelimelerin Yazılışı:**
1. Ses düşmesine uğrayan birleşik kelimeler bitişik yazılır: Sütlaç(sütlü aş), pazartesi(pazar ertesi), niçin(ne için), kaynana(kayın ana).
2. Ol- ve et- yardımcı fiilleriyle birleşirken ses düşmesi ve türemesine uğrayan birleşik kelimeler bitişik yazılır: Emretmek(emir etmek), zikretmek(zikir etmek), kaybetmek(kayıp etmek), kaydolmak(kayıt olmak), reddetmek(ret etmek), hissetmek(his etmek), zehrolmak(zehir olmak).
3. İki veya daha fazla kelimenin birleşmesinden meydana gelen özel adlar, soyadlar ve lakaplar bitişik yazılır: İlknur, Göknur, Gülbeyaz, Şenol; Atatürk, Tanpınar, Adıvar, Gökalp, Tanrıverdi.
4. İki veya daha fazla kelimeden oluşan Türkçe yer adları birleşik yazılır: Çanakkale, Şereflikoçhisar, Sarıkaya, Beşiktaş, Eryaman.
5. Ara yönleri bildiren kelimeler bitişik yazılır: Kuzeydoğu, kuzeybatı, güneydoğu, güneybatı.
6. Belirsizlik sıfatları ve zamirleri bitişik yazılır: Birçok, birçoğu, birkaç, birkaçı, biraz, hiçbiri, herhangi, birtakım
7. Ev kelimesiyle kurulan kelimeler bitişik yazılır: yayınevi, kitapevi, huzurevi, öğretmenevi.
8. Hane, name, zade gibi kelimelerle oluşturulan birleşik kelimeler bitişik yazılır: yemekhane, dershane, beyanname, siyasetname, amcazade, dayızade. Ancak eczahane, hastahane,

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

postahane, pastahane gibi kelimelerin kullanımındaki yaygınlık dolayısıyla söz konusu kelimeler eczane, hastane, postane, pastane şeklinde yazılmaktadır.

**Büyük Harflerin Kullanıldığı Yerler:**
a) Cümle büyük harfle başlar.

Yazıyorum, çünkü söylemek istediğim, ama karşılıklı konuşmada, insanlarla yüz yüzeyken tam olarak söyleyemediğim bir şeyler var sanıyorum.

b) Nokta(.), soru işareti(?), ünlem işareti(!), iki nokta(:), üç nokta(…) gibi noktalama işaretlerinden sonra cümle büyük harfle başlar.

**Dikkat:** Ancak iki noktadan sonra cümle niteliğinde olmayan örnekler sıralandığında bu örnekler büyük harfle başlamaz. Bunu anlamak için iki noktadan sonraki kısmı ayrı bir cümle imiş gibi okuyunuz. Tek başına bir anlamı var ise cümle değeri taşır (1 numara) ve ayrı yazılır. Aksi bir durum var ise o zaman cümle değildir ve küçük harfle başlar. (2 numara)

Kötümserlikle yazabildiğim gibi, iyimserlikle de yazabilirim: Amacım hissetmektir.

Rengarenk çiçekler bahçeyi renk cümbüşüne çevirmişti: papatyalar, menekşeler, zambaklar, güller, leylaklar...

**c) Özel adlar büyük harfle başlar.**
1. Kişi adlarıyla ve soyadları büyük harfle başlar: Mustafa Kemal Atatürk, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Ziya Gökalp, Ertuğrul Öztürk...
2. Kişi adlarından önce ve sonra gelen saygı sözleri, unvanlar ve lakaplar, meslek ve rütbe adları büyük harfle başlar: Avukat Ahmet Bey, Doktor İlknur Hanım, Yavuz Sultan Selim, Yüzbaşı Sinan Demir, Genç Osman...
3. Akrabalık bildiren kelimeler büyük harfle başlamaz. Ancak akrabalık bildiren kelimeler başa geldiğinde lakap yerine kullanıldığında ve unvan değeri kazandığında büyük harfle başlar: Hümeyra hala, Nilgün teyze, Hidayet amca; Nene Hatun, Baba Halil; Gül Baba, Hacer Ana, Nalan Teyze...
4. Hayvanlara verilen özel adlar büyük harfle başlar: Tekir, Karabaş, Kınalı, Yumak...
5. Millet, boy, dil ve lehçe adları büyük harfle başlar: Türk, Boşnak, Avşarlar, Türkçe, İngilizce, Kırgızca...
6. Devlet adları büyük harfle başlar: Türkiye Cumhuriyeti, Çin Halk Cumhuriyeti, Amerika Birleşik Devletleri...
7. Din ve Mezhep adlarıyla bunların mensuplarının adlarını bildiren kelimeler büyük harfle başlar: Müslümanlık, Müslüman; Hristiyanlık, Hristiyan; Musevilik, Musevi; Hanefilik, Hanefi; Katoliklik, Katolik.
8. Gezegen ve yıldız adları büyük harfle başlar. Ancak dünya, güneş, ay gezegen anlamı dışında kullanıldığında küçük harfle başlar: Dünya, Güneş, Ay, Neptün.
9. Kuruluş, kitap, dergi ve yön adlarının kısaltmaları genellikle her kelimenin ilk harfinin büyük olarak yazılmasıyla yapılır: TBMM(Türkiye Büyük Millet Meclisi), TDK(Türk Dil Kurumu), TOBB(Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği)...
10. T.C. (Türkiye Cumhuriyeti) ve T.(Türkçe) kısaltmalarının dışında büyük harflerle yapılan kısaltmalarda noktalama işareti kullanılmaz.
11. Küçük harflerle yapılan kısaltmalara getirilen eklerde kelimenin okunuşu esas alınır: cm'yi, kg'dan, mm'den, kr.un.
12. Büyük harflerle yapılan kısaltmalara getirilen eklerde ise kısaltmanın son harfinin okunuşu esas alınır: BDT'ye, TDK'den, THY'de, TRT'den, TL'nin vb. Ancak kısaltması büyük harflerle yapıldığı hâlde bir kelime gibi okunan kısaltmalara getirilen eklerde kısaltmanın okunuşu esas alınır: ASELSAN'da, BOTAŞ'ın, NATO'dan, UNESCO'ya vb.

**Dikkat:** Numara sözünün kısaltması da kelime gibi okunduğundan getirilecek olan ek okunuşa göre getirilecektir: No.lu, No.suz

13. Sonunda nokta bulunan kısaltmalara getirilen ekler kesme işaretiyle ayrılmaz. Bu tür kısaltmalarda ek, noktadan sonra ve kelimenin okunuşuna uygun olarak yazılır: 19. y.y.da, Alm. dan, vb.leri.

**NOKTALAMA**
"Bir gün insan 'virgül'ü kaybetti.

O zaman zor cümlelerden korkar oldu ve basit ifadeler kullanmaya başladı.

Cümleleri basitleşince düşünceleri de basitleşti.

Bir başka gün 'ünlem' işaretini kaybetti. Alçak bir sesle ve ses tonunu değiştirmeden konuşmaya

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

başladı. Artık hiçbir şeye ne kızıyor ne de seviniyordu.

Bir süre sonra 'soru işareti'ni kaybetti ve soru soramaz oldu. Hiçbir şey ama hiçbir şey onu ilgilendirmiyordu. Ne kainat ne dünya ne de kendisi umurundaydı.

Birkaç yıl sonra 'iki nokta üst üste' işaretini kaybetti ve davranışlarının nedenlerini başkalarına açıklamaktan vazgeçti.

Ömrünün sonuna doğru, elinde yalnız 'tırnak işareti' kalmıştı. Kendisine özgü tek düşünce yoktu.

Son noktaya geldiğinde düşünmeyi ve konuşmayı unutmuştu."

**NOKTALAMA İŞARETLERİ**

**1. Nokta (.)**
a- Cümlenin sonuna kullanılır:
"Binlerce şiir, yüzlerce şiir kitabı yayımlanıyor ama bunların çok azı okuyucuya ulaşabiliyor. Bir başka deyişle çok az sayıda şiir okuyucunun ilgisini çekiyor. Okuyucunun satın almaya değer gördüğü şiir kitaplarının hemen hiçbirinden eleştirmenler söz etmiyor."
b- Kısaltmaların sonunda kullanılır: "Dr.", Prof. Dr., vb., Sok. "
Ancak bazı kısaltmaların sonuna nokta konulmaz: TRT, PTT, ATO, TBMM, TDK(Türk Dil Kurumu)...gibi.
c- Sayılardan sonra sıra bildirmek için kullanılır: "5.(Beşinci), 19. yüzyıl, IV. Murat..."
d- Tarihlerde gün, ay, yıl arasına kullanılır: 17.08.2002, 21.07.2001...

**Not:**
Tarihlerde ay adları yazıyla da yazılabilir. Bu durumda ay adından önce ve sonra nokta kullanılmaz. 29 Ekim 1923, 29 Mayıs 1453, 24 Ekim 2004...

**2. Virgül (,)**
**- Bir cümlede birbiri ardınca sıralanan eş görevli kelime ve kelime gruplarının arasına kullanılır:**
Kitaplarını, defterlerini, kalemlerini alıp gitti. Kırmızı, güzel bir arabası vardı.

**- Sıralı cümleleri birbirinden ayırmak için kullanılır:**
Her gün bizi ziyarete gelir, biraz bizde kalır gider.

**- Cümle içinde ara sözleri ve ara cümleleri ayırmak için kullanılır:**
Bu evi, çocukluğumun geçtiği yeri, asla sattırmam. Osman'ı, dayının oğlunu, hiç görmedim.

**- Tırnak içine alınmamış aktarma cümlelerinden sonra kullanılır:**
Bu işlerle uğraşacak kadar zamanım yok, dedi.

**Dikkat:** İkilemelerin arasına noktalama işareti giremez. Evir çevir bu işi yap.

Hızlı hızlı yürüyordu.
Koşa koşa geldi.
Saçma sapan konuşuyor.

**- Kendisinden sonraki cümleyle ilgili olarak ret, onaylama ve teşvik bildiren evet, hayır, peki,** pekala, elbette gibi kelimelerden sonra kullanılır.

Elbette, bir kitapçıya yalnızca bildiğimiz bir kitabı bulmak için gidilmez. Keşif için gidilir.

**- Hitap ifadelerinden sonra kullanılır:**
Sevgili Anneciğim,
Sayın Yönetim Kurulu Üyeleri,
Değerli Kardeşim,
Arkadaşlar,

**- Sayıların yazılışında kesirleri ayırmak için kullanılır:**
1,87(Bir tam, yüzde seksen yedi), 23, 14(yirmi üç tam, yüzde on dört)

**3.Noktalı Virgül (;):**
Cümle içinde virgüllerle ayrılmış tür veya takımları birbirinden ayırmak için kullanılır:
"Sebzelerden pırasayı ve ıspanağı; meyvelerden ise şeftali ve narı hayatımın hiçbir döneminde sevemedim."

Birleşik cümlelerde iki ayrı birleşik cümle arasına kullanılır:
"Sap döner, keser döner; gün gelir devran döner."

Virgülle ayrılmış örnekleri farklı örneklerden ayırmak için kullanılır:

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Türkiye, Almanya, Kırgızistan; Ankara, Berlin, Bişkek.

**4.İki Nokta (:):**
Kendisinden sonra örnek verilecek cümlenin sonuna kullanılır:
Anadolu mutfağında lezzetli çorbalar yer alır: tutmaç, yayla, oba, düğün…
Tarihimizde çağ açıp çağ kapatan olaylar vardır: İstanbul'un Fethi.

Kendisinden sonra açıklama yapılacak cümlenin sonuna kullanılır: Bence bu kazanın iki nedeni olabilir: Birincisi alkol, ikincisi uykusuzluk. Cümleler yüklemlerine göre ikiye ayrılır: İsim cümlesi, fiil cümlesi.

Edebî eserlerdeki karşılıklı konuşma çizgisinden önce kullanılır:
Yaşlı adam:
- Bilseydim sizi zor duruma düşüreceğimi yanınıza gelmezdim. Kadın:
- Senin suçun değil.
Tırnak içinde verilen alıntılardan önce kullanılır:

**Dikkat:** Konuşmada verilen ifade tırnak içinde gösterilir ise konuşma çizgisi – kullanılmaz.
Atatürk diyor ki: "İstikbal göklerdedir."

**Dikkat:** İki noktadan sonra cümle değeri taşıyan bir ifade gelirse iki noktadan sonra büyük harfle başlar.
Kendimi takdim edeyim: Meclis kâtiplerindenim.

**5. Üç Nokta ( ... ):**
Herhangi bir sebeple bitirilmemiş cümlelerden sonra kullanılır.
O kadar güzeldi ki...

Bazı örnekler verildikten sonra, daha başka örneklerin de bulunabileceğini göstermek için kullanılır.
Dünyada turizm açısından çok önemli şehirler vardır. Bunlardan bazıları şunlardır: İstanbul, Roma, Kahire, Paris...

Sözün bir yerde kesilerek geri kalan bölümünün okuyucunun hayal gücüne bırakıldığını göstermek veya ifadeyi daha etkili kılabilmek için kullanılır.

Köy sanki cennetten bir köşeydi. Rengârenk çiçekler, değişik türlerde kuşlar, dağlardan gelen kekik kokuları...

Konuşmalarda karşılık verilmediğini anlatmak için kullanılır:
– Ne zaman gidiyorsun?
...
– Neden?
...

**6. Soru İşareti ( ? ):**
Soru bildiren cümle veya sözlerin sonuna kullanılır. Soru işaretinden sonra gelen cümle büyük harfle başlar:
Sana bu haberi kim verdi?

Bilinmeyen, kesin olmayan veya şüpheyle karşılanan yer, tarih vb. durumlar için kullanılır: Yunus Emre (1240?1320), (Doğum yeri: ?).

Soru ifadesi taşıyan sıralı ve bağlı cümlelerde soru işareti en sona kullanılır:
Sabah mı gelelim, öğleden sonra mı?

**Dikkat:** Soru işareti soru yargısı tamamlanmış cümlelerin sonuna kullanılır.
Merak ediyorum; yanındaki kimdi? Kardeşi mi, yoksa arkadaşı mıydı?

**7. Ünlem İşareti ( ! ):**
Sevinç, kıvanç, acı, korku, şaşma, kızma gibi duyguları anlatan cümlelerin sonuna kullanılır. Ünlem işaretinden sonra gelen cümle büyük harfle başlar:
Seni tekrar aramızda görmek ne güzel!

Seslenme, hitap ve uyarı sözlerinden sonra kullanılır:
Yazı yazmamalısın! Yazar olmamalısın!

Cümleye alay, küçümseme anlamı vermek için kullanılır:
Okuyacakmış da doktor olacakmış!

**8. Tırnak İşareti ( " " ):**
Alıntı sözler tırnak içine alınır. Tırnak içindeki alıntının sonunda bulunan noktalama işareti tırnak içinde kalır.
Ünlü filozof hayat hakkında "Her şey gölgelerden ibarettir." der.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Cümle içerisinde geçen kitap, yazı vb. adları tırnak içerisine alınır.
Özellikle "Yaz Gecesi" adlı hikâyesinde bu olayı hüzünlü anlatır.

**9. Tek Tırnak İşareti (' '):**
Tırnak işareti içinde verilen bir alıntıda tekrar bir tırnak işareti kullanılması gerekiyorsa bu durumda tek tırnak işareti kullanılır.

"1929 yılında tamamlandığında 'kendi başına küçücük bir şehir' olarak anılan altı katlı apartman olan İkinci Evkaf Apartmanı 1947 yılında Küçük Tiyatro'ya çevrildi."

**10. Kesme İşareti(')**:
Özel adlara gelen iyelik ve durum eklerini ayırmak için kullanılır: Refik Halit Karay'ın, Türkiye Cumhuriyeti'ni, Allah'ın, Marmara Denizi'nden, Samanyolu'nda, Sinekli Bakkal'ı...

Kişi adlarından sonra getirilen unvanların eklerini ayırmak için kesme işareti kullanılır: Sinan Bey'e, Feride Hanım'ın, Ahmet Paşa'nın...

Kısaltmalara getirilen ekleri ayırmak için kullanılır: TV'de, TRT'den, AB'nin

Sayılara getirilen ekleri ayırmak için kullanılır: 1975'te, 5'inci kat, 8'lik anahtar

**Dikkat:** Kurum, kuruluş, kurul ve iş yeri adlarına gelen ekler; özel adlara getirilen yapım ekleri, çokluk eki ve bunlardan sonra gelen diğer ekler kesmeyle ayrılmaz: Türkiye Büyük Millet Meclisine, Türklük, Hristiyanlık, Almanlar, Avrupalı, Türkçenin, Ankaralıların.

**Dikkat:** Özel isimlere getirilen yapım ekleri kesme işaretiyle ayrılmaz.
Ankaralı gençler çok güzel bir gösteri yaptı.

**11. Ayraç( ( ) )**
Cümlenin herhangisi bir öğesi ve cümlenin yapısıyla doğrudan ilgili olmayan açıklamaların başına ve sonuna kullanılır:
Helva dünyaya Antik Hindistan'dan yayılmıştır. Orijinal isim kökü olarak Halvah'tan türemiştir. Halawi (Arapça), halava (Sanskritçe), halva (İngilizce), halvah (İbranice), halwa (Hinduca) adlandırılışıdır.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**Anlatım Bozuklukları**
İletişimde olduğumuz kişilere duygu ve düşüncelerimizi doğru, anlaşılır ve açık olarak anlatmak isteriz. Cümlelerimiz bu özellikleri taşımadığında, anlam açısından bakımından bozuk olur; iletişim tam olarak gerçekleşmez. Bu duruma anlatım bozukluğu adı verilir. Cümleden farklı ya da gereksiz sözcük kullanılması ile birlikte cümlenin yapı bakımından yanlış kurulması gibi nedenlerle anlatım bozuklukları meydana gelmiştir.

**Dikkat:** Sınavlarda sizden anlatım bozukluğu olan cümleyi bulmanızı, ya da anlatım bozukluğu olan cümlelerin yanında belirtilen türde anlatım bozukluğu olan cümleyi bulmanızı istemenin yanında bu anlatım bozukluğunun nasıl giderileceğini de belirten şıkkı doğru tercih etmenizi de isteyebilirler. Aşağıda aynı cümle ve yapı üzerinden bu üç tür soru şekli açıklanmıştır.

**A.1. Gereksiz Sözcük Kullanılması:**
Normal bir cümlede gereksiz sözcük bulunmaz. Cümlede gereksiz sözcüğün kullanılması, anlatım bozukluğuna yol açar. Cümlede düşüncenin belirtilmesinde görevi olmayan, ya da başka bir sözcük ile o cümlede karşılanan bir anlamı taşıyan sözcükler gereksizdir.

**Dikkat:** Bir sözcüğün gereksiz ya da gerekli olduğunu anlamak için; sözcük cümleden çıkarılır; cümlenin anlamı ve anlatımında bir bozulma, daralma olmuyorsa, o sözcük gereksizdir. Veya cümlenin anlamı ve anlatımı bozulmuyorsa, o sözcük gereklidir.

Eş anlamlı kelimelerin bir arada kullanılması ve anlamca birbirini kapsayan kelimelerin bir arada kullanılması olmak üzere iki tür gereksiz sözcük kullanımından kaynaklanan anlatım bozukluğu türü vardır.

**A.1.1. Eş Anlamlı Sözcüklerin Bir Arada Kullanılması:**
Aynı anlama gelen sözcüklerin veya söz gruplarının aynı cümle içerisinde kullanılmasıyla oluşur.

Örnek:
Bari hiç olmazsa sen yanımızda kal.
"bari" ve "hiç olmazsa" sözcükleri aynı anlama gelmektedir. Birisi gereksizdir, herhangi birisi çıkarılarak cümledeki anlatım bozukluğu düzeltilebilir.

Yetkililer hâlâ bir açıklama yapmadı henüz.
"hâlâ" ve "henüz" sözcükleri eş anlamlıdır. Birisi gereksizdir, herhangi birisi çıkarılarak cümledeki anlatım bozukluğu düzeltilebilir.

Hükümet bu kanunu Meclis'ten aynen, olduğu gibi geçirmek istiyordu.
"aynen" ve "olduğu gibi" sözleri anlamca aynıdır. Birisi gereksizdir, herhangi birisi çıkarılarak cümledeki anlatım bozukluğu düzeltilebilir.

Çocuk, az kalsın, neredeyse merdivenden düşecekti.
"az kalsın" sözcüğü de "neredeyse" sözcüğü de aynı anlama gelmektedir. Birisi gereksizdir, herhangi birisi çıkarılarak cümledeki anlatım bozukluğu düzeltilebilir.

**A.1.2. Anlamca Birbirini Kapsayan (İçeren) Sözcüklerin Bir Arada Kullanılması:**
Bazen anlamca birbirini kapsayan sözcükler aynı cümlede kullanılabilir. Bir sözcüğün ifade ettiği anlam, diğer sözcük içinde olduğundan, bu tür ifadeler de anlatım bozukluğuna yol açar.

Kardeşim soruları hemen çözüverdi.
"Hemen" ile "çözüverdi" sözcükleri bir biri ile aynı anlamda değildir. Fakat çözüvermek tezlik yardımcı fiili ile kurulan birleşik sözcüktür. Yani çözüvermek, yapıvermek, alıvermek işin hemen yapıldığını çabukça gerçekleştiğini anlatmaktadır. Dolayısı ile hemen ifadesi bu cümlede gereksizdir.

Okula her gün iki kilometre yaya yürüyerek giderdi.
"yaya" ve "yürüyerek" sözcüklerinin birlikte kullanılması anlatım bozukluğuna yol açmıştır. Çünkü "yürümek" sözcüğünde "yaya" anlamı zaten vardır. Birisi gereksizdir, herhangi birisi çıkarılarak cümledeki anlatım bozukluğu düzeltilebilir.

Almanya'daki arkadaşımla karşılıklı mektuplaşırız.
"karşılıklı" sözcüğü gereksiz kullanılmıştır. Çünkü "mektuplaşmak" eylemi zaten "karşılıklı" yapılır. Bu açıdan karşılıklı sözcüğü cümlede gereksizdir.

**A.2. Anlamca Çelişen Sözcüklerin Kullanılması:**
Maksadına hizmet edebilen bir cümle cümleden tek anlam çıkarılmalıdır. Böyle olmaz da cümle çeşitli anlamlara gelirse; ya da cümle içinde çelişen ifadeler bulunursa cümlede anlatım bozukluğu vardır. Anlamca birbiri ile uyuşmayan sözcüklerin bir arada kullanılması, cümlede çelişkili ifadenin doğmasına neden olur.

Tam üç yıla yakın bir zaman insanlık dramı yaşandı burada.
Bu cümlede "tam" ve "yakın" sözleri çelişkili anlatıma yol açmıştır. "Tam" kesinlik ifade ederken, "yakın" yaklaşık bir anlam ifade etmektedir.

Elbette Selim de ağabeyleri ile gitmiş olabilir.
"elbette" ile "olabilir" sözcüklerinden birisi fazladır. Yani cümlede ya kesinlik ya da ihtimal anlamı olmalıdır.

**A.3. Sözcüğün Yanlış Anlamda Kullanılması:**

Sözcüklerin karşıladığı anlamın tam bilinmediği durumlarda söyleyişleri birbirine benzeyen ama anlamları birbirinden farklı olan ya da bağlamları farklı olan sözcüklerin birbirinin yerine kullanılması anlatım bozukluğuna sebep olmaktadır.

Türkiye'de birçok göl kuraklık tehlikesi yaşıyor.
"kuraklık" sözcüğü yanlış kullanılmıştır. Göllerde suyun çekilmesi söz konusu olabilir. Bu da "kuruma" sözcüğü ile anlatılabilir. Bu durumda cümlenin doğru şekli şöyle olacaktır: "Türkiye'de birçok göl kuruma tehlikesi yaşıyor."

Öğretmen, konuyu en ayrımına kadar anlatmıştı.
"ayrım" sözcüğü yanlış kullanılmıştır. Cümlede, konunun detaylarının da anlatıldığı anlamı verilmek isteniyor cümlede. Bu anlam "ayrıntı" sözcüğü ile sağlanabilir. Kısaca "ayrıntı" sözcüğü yerine "ayrım" sözcüğü kullanılarak yanlışlık yapılmıştır.

Politika konusunda gençleri azımsamak doğru değildir.
"küçümsemek" sözcüğünün yerine "azımsamak" sözcüğü kullanılarak anlatım bozukluğu yapılmıştır.

Herkes, petrol ücretlerinin yüksekliğinden yakınıyor.
Cümlesindeki "ücret" sözcüğü yanlış kullanılmıştır. Çünkü "ücret" sözcüğünde iş gücünün karşılığı olan para anlamı vardır. Bu sözcük yerine "fiyat" sözcüğü getirilmelidir.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**A.4. Sözcüğün Yanlış Yerde Kullanılması:**
Cümledeki sözcüklerin yerinde kullanılmaması, söylenmek istenenin karşıtı bir anlamın ortaya çıkmasına ya da cümlenin anlaşılmamasına yol açar.

Yeni okula geldim ki ders zili çaldı.
"yeni" sözcüğü yanlış yerde kullanıldığından cümlenin anlamı da bozulmuştur. Cümlede anlatılmak istenen "okulun yeniliği" değildir. Okula henüz, yeni, az önce geldim anlamı anlatılmak istenmektedir. Bunun için cümle "Okula yeni geldim ki ders zili çaldı." Şeklinde düzenlenerek anlatım bozukluğu giderilebilir.

Çok sınıfta duran öğrencilerin elbette canı sıkılır.
Cümlesinde "çok" sözcüğünün yanlış yerde kullanılmasından kaynaklanan bir anlatım bozukluğu vardır. Cümlede öğrencilerin bir sınıfta "uzun süre bulunması" anlatılmak istendiği için bu cümle, "Sınıfta çok duran öğrencinin elbette canı sıkılır." Şeklinde düzeltilmelidir.

Fizik dalında yapılan yarışmada ülkemizi üç üniversiteli genç temsil edecek.
Bu cümlede "üç" sözcüğü yanlış yerde kullanılmış, bu nedenle yanlış bir anlam oluşmuştur. Üç üniversiteli genç derken sanki bir genç üç üniversiteli anlamı verilmiştir. Bunun aksine üniversiteli üç genç olarak yeri değiştirilerek düzeltilebilir.

**A.5. Deyimin Yanlış Anlamda Kullanılması:**
Deyimler, dilin anlatım gücünü ve söyleyiş güzelliğini zenginleştiren unsurlardır. Deyimler, kısa ve özlü sözlerdir. Deyimlerin kalıplaşmış anlamları vardır ve deyimler bu kalıplaşmış anlamları çerçevesinde kullanılır. Kalıplaşmış belli bir anlamı karşılayan deyimin başka bir anlamda kullanılması, anlatım bozukluğuna yol açar.

Onun bize yaptığı iyiliklere hep göz yumduk.
"göz yummak" deyimi yanlış anlamda kullanılmıştır. Bu, "kusurlarını hoş karşılamak, görmezlikten gelmek" anlamında bir deyimdir. Yukarıdaki cümlede ise "kusur" yok, bir kişinin iyilikleri var. Bu nedenle "göz yummak" deyimi yanlış kullanılmıştır: "Onun bize yaptığı iyiliklere minnettar kaldık." Şeklinde olmalıdır.

Müfettişlerin geleceğini öğrenen müdürün etekleri zil çalıyordu.
"etekleri zil çalmak" deyiminin yanlış kullanılmasından kaynaklanan bir anlatım bozukluğu vardır. "Etekleri zil çalmak", çok sevinmek, işleri yolunda olmak anlamında bir deyimdir. Bu deyimin yerine "etekleri tutuşmak" deyiminin kullanılması gerekir. "Etekleri tutuşmak" çok heyecanlanmak anlamında bir deyimdir. Doğrusu: "Müfettişlerin geleceğini öğrenen müdürün etekleri tutuştu." Şeklinde olmalıdır.

Şoför hatalı sollama yapmış, bütün yolcuların canı burnuna gelmişti.
"canı burnuna gelmek" deyiminin yanlış kullanılmasından doğan bir anlatım bozukluğu vardır. Çünkü cümlede büyük bir tehlike ile yüz yüze gelme anlatılmaktadır. Ama bu yanlış bir deyimle ifade edilmiştir. Çünkü "canı burnuna gelmek" deyimi "çekilen sıkıntıların dayanılmaz hâle geldiği durumlar" için kullanılır. Doğrusu: "Şoför hatalı sollama yapmış, bütün yolcuların yüreği ağzına gelmişti." Şeklinde olmalıdır.

**A.6. Anlam Belirsizliği:**
Kişilerden ya da onlarla ilgili durumlardan söz ederken, o kişilerin yerini tutan zamirleri eksik kullanırız. Bu durum, cümlede kişi bakımından bir belirsizlik ortaya çıkarır. Anlam belirsizliği dediğimiz bu ifade bozukluğunu gidermek için cümlede sözünü ettiğimiz kişinin yerini tutacak zamiri mutlaka kullanmamız gerekir.

Okula gitmediğini bugün öğrendim. (Kimin? Onun mu Senin mi? Okula gitmediğini)
Bu cümle cümle;
Onun okula gitmediğini bugün öğrendim." ya da
Senin okula gitmediğini bugün öğrendim." olabilir. Bu nedenle kişi kavramının net olması için cümleye o veya sen kişi zamiri mutlaka getirilmelidir.

Kardeşini okulda göremedim. (Onun mu senin mi ? kardeşini)
Bu cümlede kimin kardeşinden söz edildiği belli değildir. Bunu engellemek için kişi zamiri cümleye getirilmelidir:
**Senin** kardeşini bugün okulda göremedim.
**Onun** kardeşini bugün okulda göremedim.

**Dikkat:** Anlam belirsizliği sadece kişi zamirinin kullanılmaması ile ilgili değildir. Anlam belirsizliği noktalama yanlışlığından da kaynaklanabilir.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Bu durum sorularda aşağıdakilerden hangisinde noktalama eksikliğinden kaynaklanana bir Anlatım bozukluğu vardır? Şeklinde de sorulmaktadır.
Gazeteci bayanın sözlerini dikkatle dinledi.

Gazeteci mi bayanın sözünü dikkatle dinledi? Ya da Gazeteci bayanın sözünün o mu dikkatli dinledi? Bu iki durum belirli değildir. Bu belirsizliği "gazeteci" sözünden sonra cümleye virgül (,) getirerek giderebiliriz.

**A.7.Mantık ve Sıralama Yanlışlığı (Hatası):**
Kavramların önem sırasının karıştırılması ya da cümlenin mantık açısından yanlış Oluşturulması sonucunda ortaya çıkan anlatım bozukluklarıdır. Burada anlam hayatın olağan akışı ile zaman zaman çatışır.

Bırak patates doğramayı, yemek bile yapamaz o.
Yemek yapmak, patates doğramaktan daha zor ve üst düzey bir eylemdir. Bu yüzden "patates doğramayı" sözüyle "yemek bile yapamaz" sözü yer değiştirmelidir: "Bırak yemek yapmayı, patates bile doğrayamaz o"

Araba devrildi, adam öldü hatta kolu da kırıldı.
Cümlesinde ölmek kolun kırılmasından daha ciddi bir eylemdir. Dolayısı ile iki eylem ifadesi yer değiştirmelidir.
Araba devrildi, adamın kolu da kırıldı hatta adam öldü. Şeklinde düzeltilmelidir.

**B. Yapısal (Yapıya Dayalı) Anlatım Bozuklukları:**
Cümlenin yapısının ve eklerin yanlış kullanılmasından kaynaklanana anlatım bozukluklarıdır.

**B.1.** Özne-Yüklem Uyumsuzluğu**:**
Özne – yüklem uyumsuzluğu kişi bakımından, tekillik-çoğulluk bakımından ve özne eksikliği bakımından olmak üzere üç grupta incelenir:

**B.1.1. Kişi Bakımından Uyumsuzluk:**

**Dikkat:** Özne birinci tekil, ikinci tekil veya üçüncü tekil (ben, sen, o) ise yüklem birinci çoğul kişiye göre ek almalıdır.

**Dikkat:**
Bu kural tekil kişiler için olduğu gibi çoğul kişiler için de geçerlidir.

**B.1.2.Tekillik-Çoğulluk Bakımından Uyumsuzluk:**

Özne ile yüklem arasında belli bir uyum söz konusudur.

**Dikkat:** Özne insan ve çoğul ise yüklem tekil ya da çoğul olabilir. Ancak insan dışındaki varlıkların (hayvan, bitki, kavramlar…) çoğul şekilleri özne olduğunda yüklem daima tekil olur.
Çocuklar bahçede top oynuyorlar. Öğretmenler, öğrencilerinin iyiliğini ister.
Yukarıdaki örneklerde olduğu gibi özne insan ve çoğulken yüklem çoğul ya da tekil olabiliyor. Diğer bütün durumlarda yüklem her zaman tekil olur.

**B.1.3. Özne Eksikliği Bakımından Uyumsuzluk:**
Çoğunlukla uzun ya da sıralı ve bağlı cümlelerde karşımıza çıkan bu durum, özne ile yüklem arasında tekillik, çoğulluk ve kişi uyumsuzluğunun yanında, özne eksikliği de anlatım bozukluğuna yol açar. Özne, cümlenin temel ögesidir. Yüklemde bildirilen iş, oluş ya da hareketi yapan durumundadır. Yüklemdeki eyleme göre öznenin olmaması ya da bir öznenin birden fazla yükleme bağlanması anlatım bozukluğuna yol açar.

Bir milletin dili ve edebiyatı hür **(o millet)** olmadıkça yükselemez.

Cümlesinde özne eksikliğinden kaynaklanan bir bozukluk söz konusudur. Bu durum şu şekilde düzeltilmelidir.

Bir milletin dili ve edebiyatı hür olmadıkça **o millet** yükselemez.

Herkes ondan nefret ediyor, onun yüzünü bile görmek istemiyordu.
cümlesinde "herkes" öznedir. Bu özne "nefret ediyor." ve "görmek istemiyordu." yüklemlerine bağlanamadığından bozukluk meydana gelmiştir.
"Herkes ondan nefret ediyor." doğru. Ama: "Herkes onun yüzünü bile görmek istemiyordu." cümlesinde "herkes" öznesi "görmek istemiyordu" yüklemine bağlanamıyor. Bu nedenle ikinci cümleye özne getirilmeli, ifade düzeltilmelidir:

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**Herkes** ondan nefret **ediyor**, hiç **kimse** onun
Özne yüklem özne
yüzünü bile görmek **istemiyordu.**
yüklem

Onun tezi yakında bitecek ve öğretmen olarak göreve başlayacak.
cümlesinde "özne" eksikliği bozukluğa yol açmış. Bu cümlede "onun tezi" ikinci cümlenin öznesi olarak da görüldüğünden anlatım bozulmuştur. Bu bozukluk ikinci cümleye özne getirilerek giderilebilir:

**Onun** tezi yakında **bitecek** ve **o** öğretmen olarak
Özne yüklem özne
göreve **başlayacak**.
yüklem

**B.2. Eklerle İlgili Yanlışlar:**
Cümlede eklerin eksik ya da fazla kullanılması anlatım bozukluğuna yol açar. Biz resim yapmasını sevmeyen bir milletiz.
Cümlesinde "yapmasını" sözcüğünde iyelik eki gereksiz ve yanlış kullanılmıştır. Cümlenin doğrusu: "Biz resim yapmayı sevmeyen bir milletiz." olmalıdır.

**B.3. Öge Eksikliği:**
Kullanılması gereken bir öğenin cümle içinde bulunmaması, anlatım bozukluğuna yol açar. Cümlenin temel öğeleri özne ve yüklem eksikliğini etraflı olarak anlattığımızdan, burada nesne ve dolaylı tümleç eksikliği üzerinde duracağız. Bu anlatım bozukluğu türü sıralı ve bağlı cümlelerde karşımıza çıkar. Genellikle ortak kullanılan öğelerin yükleme bağlanamamasından kaynaklanmaktadır.

Ben öğretmenime inanır ve (öğretmenimi veya onu) severim."
öğretmenime" dolaylı tümlecinin "inanır ve severim" yüklemlerine bağlanmak istenmesi anlatım bozukluğuna yol açmıştır.

Bu nedenle ikinci cümleye "nesne" getirilerek bozukluk giderilebilir:
"Öğretmenime inanır, öğretmenimi-onu severim."

İnsanlar gazetelere inanmıyor bu nedenle de (**gazeteleri-onları**) çok az okuyor. Bu cümle nesne eklenerek aşağıdaki şekillerde düzelttirebilir.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

İnsanlar gazetelere inanmıyor, bu nedenle de **gazeteleri-onları** çok az okuyor."

**B.4. Yüklem Eksikliği:**
İki cümlenin bir yükleme bağlanması durumunda dikkat edilmediğinde sıralı ve bağlı cümlelerde anlatım bozukluğu meydana gelir. Yüklem eksikliği, bazen ikinci bir eylemin kullanılmaması ya da ek eylemin ortak kullanılması ile oluşabilir.

Beşiktaş iskelesine geldiğimizde o işine (**gitti**), ben evime gittim.
"yüklem" eksikliği anlatım bozukluğuna yol açmış. Bu nedenle cümledeki yüklem eksikliğini giderirsek cümle anlamlı hâle gelir. Bu durumda aşağıdaki cümleye öznesine uygu bir yüklem getirilerek sorun çözülmüştür.
Beşiktaş iskelesine geldiğimizde o işine **gitti**, ben evime gittim.

Evimiz küçük(**tü**), bahçesi de güzel değildi.

ek-fiil eksikliği giderilerek cümle anlamlı hâle getirilmeli:
Evimiz küçük**tü**, bahçesi de güzel değildi.

**B.5. Tamlama Yanlışları:**
Büyük çoğunluğu ad ve sıfatların aynı tamlanana bağlanması sonucu oluşan bir anlatım bozukluğudur. Bu nedenle isimlerle sıfatların aynı tamlanana bağlandığı kullanımlarda eksik ya da doğru ifade hususunda dikkat etmek gerekir.

Özel (kuruluşlar) ve kamu kuruluşları iki gün tatil edildi. Özel ve kamu sözcükleri kuruluşları sözcüğü ile bağlanmaktadır. Bunun düzeltilmesi için özel sözcüğünden sonra kuruluşlar sözcüğü eklenerek bu cümledeki anlatım bozukluğu giderilebilir.

Özel kuruluşlar ve kamu kuruluşları iki gün tatil edildi."

Derste belgisiz **(sıfatları**) ve işaret sıfatlarını işledik.
Bu bozukluğu gidermek için "belgisiz" sözcüğünden sonra "sıfatları" sözcüğü getirilmelidir. Derste belgisiz sıfatları ve işaret sıfatlarını işledik.

**Dikkat:** Dilimizde çokluk anlamı taşıyan belgisiz sıfat tamlamalarındaki isimler çokluk -ler/-lar eki almaz.

Burada insanı şaşkına çeviren birçok güzellikler var.

**“birçok” sözünde zaten çokluk anlamı vardır. Onun için –ler / lar ekine gerek yoktur. “Burada insanı şaşkına çeviren birçok güzellik var.” şeklinde olmalıdır.**

**B.6. Bağlaç Yanlışları:**
Bağlaçlardan bazıları olumlu ve olumsuz yargıları birbirine bağlar. Bu duruma uymayan kullanımlarda anlatım bozukluğu meydana gelir. Ama, fakat, lakin, buna karşın, gibi ifadeler birbirinin karşısı yargılarda kullanılırken, ayrıca, hatta, gibi bağlaçlar birbirinin destekleyen yargıları bağlamakta kullanılır. Çünkü bağlacı da açıklama içeren cümleyi kendinden önceki cümleye bağlar.

Ahmet Bey oğlunu çok seviyor **fakat** bir dediğini iki etmiyordu.
(Yanlış) Ahmet Bey oğlunu çok seviyor **ayrıca** bir dediğini iki etmiyordu. (Doğrusu)
Ben yarın dışarı çıkamam, **ama** evde yapılacak bir sürü işim var. (Yanlış)
Ben yarın dışarı çıkamam, çünkü evde yapılacak bir sürü işim var. (Doğrusu)

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

# 2 YÖNETİMDE İNSAN İLİŞKİLERİVE İLETİŞİM

**Yönetim,** belirli bir takım amaçlara ulaşmak için başta insanlar olmak üzere parasal kaynakları, donanımı, demirbaşları, hammaddeleri, yardımcı malzemeleri ve zamanı birbiriyle uyumlu, verimli ve etkin kullanabilecek karar alma ve uygulatma süreçlerinin toplamıdır.
Yönetimin sağlıklı gerçekleşmesinde iletişimin ve kişilerarası ilişkilerin büyük bir önemi bulunmaktadır.
Konuyu daha net ifade edebilmek için öncelikle iletişim konusuna açıklık getirmek gerekir.

**İletişim**
İletişim; iletişim, bilgi, duygu ve düşüncelerin, akla uygun şekilde başkalarına aktarılması, bildirim ve haberleşme olarak tanımlanmaktadır. İletişim bireyler arasında paylaşımın gerçekleştiği bir süreçtir. İletişim, iki insanın birbirini fark etmesiyle başlayan bir durum olarak da özetlenebilir.

**Dikkat:** Kişilerin günlük hayatta yapmış oldukları her türlü paylaşım bireyler arası iletişim ya da insan ilişkileri olarak ifade edilmektedir.

**İletişim Becerisi**
İletişim, iletişim öğeleri kullanılarak, iletişim tekniklerinden yararlanılarak işlev ve yöntemlerinin doğru anlaşılması ile gerçekleştirilmelidir. İletişim becerisinin ihtiyaç duyduğu unsurlar şunlardır:

**Dikkat:** Sınavlarda açıklama sorularının yanında sadece başlığı ve alt başlıklarının bilinmesi neticesinde de çözülecek sorular bulunmaktadır. Bu nedenle başlıkları ve alt başlıkları doğru hatırlamamak sizlere sınav kazanmada katkı sunar.

**1. İletişimin Temel Öğeleri:**
İletişimin ana unsurlarıdır. İletişim süreci 5 temel öğe etrafında gelişir. İletişim aşaması aşağıdaki akış grafiğinde gösterilmiştir.

**I. İletişim Kaynağı (Verici, gönderici, iletici iletişim sürecini başlatan unsur):** İletişim sürecini başlatan, mesajını alıcıya gönderen kişi veya gruptur. (Öğretmen)
**II. Gönderilen Mesaj (İleti):** İletişimi başlatan kaynağın, alıcıyla paylaşmak istediği bilgi, alıcıya aktarmak istediği duygu ve düşünce, tutum ve davranıştır. (Ders)
**III. Kanal (Araç):** Kaynak ile alıcı arasında yer alan ve simge veya sembollere dönüşmüş mesajın iletilmesi için seçilen yoldur. (Yazıyla, Örnekle, konuşarak, drama ile…)
**IV. Alıcı (hedef):** Kaynak tarafından oluşturulan mesajın iletilmek istendiği hedef kitle, kişi ya da gruptur. (öğrenci, öğrenciler)
**V. Dönüt (etki, geribildirim):** Kaynağın gönderdiği mesaja karşın, alıcının verdiği cevap ya da tepkidir. (Anlama, uygulama, ya da soru sorma,…)

**1. İletişimde Kişisel Alanlar**
**Dikkat:** Bireyin ne ölçüde dışa açabildiğini ortaya koyabilmenin en iyi yolu kendini tanımasıdır. Buna göre birey açık, kapalı, gizli ve karanlık (iletişim) alanlarını bilmelidir;
**Açık Alan**; Bireyin düşünce ve ruh hali hem kendisince hem de başkalarınca bilinir. Bu alan herkese açıktır.
**Kör Alan**; Başkaları bireyi niteleyebilmekte ancak birey kendi özelliklerini bilmemektedir. Dışardan görülen özelliklerdir.
**Gizli Alan**; Birey kendini tanımlayabilmekte ancak başkaları onun düşüncelerini bilmemektedir. Kendi mahrem özellik ve sırlarımızdır.
**Karanlık (bilinmeyen) Alan**; Ne başkaları ne de birey kendisini niteleyememektedir. Fark etmediğimiz bilmediğimiz gizli özellik ve kabiliyetlerimizdir.

**2. İletişimin Özellikleri:**
İletişim becerilerinin diğer bir unsuru da iletişimin özelliğidir. Bireyler arasında sağlıklı iletişime zemin hazırlayan ve karşılıklı anlaşabilmeyi kolaylaştıran temel bazı özellikler vardır. Bunlar;

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

• İletişim insan davranışlarının bir ürünüdür.
• İletişimde başlangıç önemlidir.
• İlk karşılaşma, iletişim sürecin önemli bir belirleyicisidir. İlk intiba iletişimin seyrini belirler.
• İletişim dinamik, değişken bir olgudur.
• İletişim yalnızca bilgi alış verişi değil, aynı zaman da bir etkiletiş içerir.
• İletişimin temel hedefi anlatmak ve anlamaktır.
• İletişim toplumsal yapıya bağlı olarak sosyal gruplarca oluşturulan belirli kalıplara bağlıdır.
• İletişim başka birisiyle ya da grupla birlikte gerçekleştirilen bir durumdur.
• İletişim sürecindeki tüm veriler birlikte değerlendirilmelidir. Çünkü veri ve unsurlardan birisi değişir ya da sistemden çıkar ise anlam ve ifade değişebilir.
• İletişim bir bütün olarak gerçekleşir.

**3. İletişimin Görevleri:**
Evrende yaşayan varlıkların, canlıların ve insanların arasında gerçekleşen iletiş hayatımızda pek çok işlevi yerine getirir. İletişimin işlevleri aşağıda sunulmuştur.
• Bilgi sağlamak
• İkna etmek ve etkilemek
• Boş zamanları değerlendirmek
• Motive etmek-güdülemek
• Bireyler arasında ilişki kurmak
• Kişiyi toplum içinde diğer insanlarla kaynaştırarak sosyalleştirmek
• Kültürel gelişimi sağlamak
• Eğitmek
• Bütünleştirmek
• Eğlenmek-Eğlendirmek

**4. İletişimin Temel İlkeleri:**
Sağlıklı bir iletişimin gerçekleştirilmesi için iletişimin ana yasası temel ilkelerine dikkat edilmelidir.
• Karşıdakine saygı ve sevgi göstermek
• Dostça davranmak
• Güven vermek
• Karşıdakine karşı ilgili olmak
• Hoşgörülü olmak
• Empati yapmak (kendimizi karşıdakinin yerine koymak)
• İletişimde Açık olmak
• İletişim sürecinde adil davranmak

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**5. İletişim Türleri**
İletişimi muhataplarımız, iletişimin amacı, kullanılan kodlara göre, zamana ve mekâna göre, kullanılan kanallara göre, kullanılan araçlara ve iletişimin yönüne gör farklı açılardan gruplandırmak mümkündür;

**Muhataplarımıza göre iletişim**: Kişinin kendisi ya karşısındakinin sayısı ve durumuna göre iletişim türleri değişebilir.
Öz iletişim: Kişinin iç dünyası ile olan iletişim türüdür.
**Sosyal iletişim**: Birey, grup ve kurum gibi birimlerin birbirleri olan iletişim türüdür. Bunlar; Bireylerarası, birey-grup, birey-kurum, gruplar arası, grup-kurum ve kurumlar arası iletişim olarak sıralanabilir.

**Amaçlar yönünden iletişim**: İletişimin kuruluma gayesine göre içerdiği mesaj da değişebilir. O açıdan amaçlarına göre farklı iletişim süreçleri uygulanabilir.
• Bilgi sağlayıcı iletişim.
• Değerlendirici iletişim.
• Eğitici-öğretici iletişim.
• İnandırıcı-etkileyici iletişim.

**Kullandıkları kodlara göre iletişim**: İletişim sırasında mesajlar farklı kodlarla gönderilebilir. Bu da farklı iletişim türlerini ortaya çıkarmaktadır.
• Sözlü iletişim. (Konuşarak mesaj göndermek)
• Sözsüz iletişim. (Kılık kıyafet, takı, rozet veya simgeler ile mesaj göndermek)
• Yazılı iletişim. (Yazı ile bir mesaj göndermek, kısa mesaj, mektup,)

**Zaman ve mekâna göre iletişim**: İletişimin kurulduğu ortam ya da muhataba mesajın ulaşma zamanına göre iletişim türleri farklılık gösterebilir.
**Yüz yüze iletişim**. (Kişinin karşımızda olduğu iletişim. Sohbet, görüşme)
**Uzaktan iletişim**. (Kişinin yanımızda olmadığı, mesajın farklı araçlarla belirli bir sürede iletildiği iletişimdir.)

**Kullanılan kanallara göre (kurumlarda iletişim) iletişim:**
İletişimin kurumun can damarı olduğunu söyleyebiliriz. Bilgiler, işlerini yapma durumunda olan kişilere ve gruplara ulaşmadığı zaman ciddi kurumsal etkinlik ve verimlilik sorunları ortaya çıkar.

İşletmelerde iletişim, biçimsel ya da biçimsel olmayan sistemler ya da iletişim kanalları ile gerçekleşir. Biçimsel iletişim akışı; dikey, yatay, çapraz yönlerde olabilir.

**Dikey iletişim** (hiyerarşik yapı içerisinde yukarıdan aşağı ve aşağıdan yukarı şekilde gerçekleşen iletişimdir), Dikey iletişim, bir örgüt yapısında mesajların yukarıdan aşağıya ve aşağıdan yukarıya doğru örgüt basamaklarını izleyerek akmasıdır. Bu tip iletişim, genellikle klasik komuta örgüt yapısında görülür. Bu yapıda emir ve yönergeler işletmenin genel müdüründen başlayıp aşağı akmakta; raporlar, istekler ve bilgi vermelerle ilgili mesajlar ise, aşağıdan yukarı astlardan üstlere doğru akmaktadır. Bu tür iletişimin yazılı mesaj kullanması gerekir. Süreçte mesaj değişikliğe uğrayabilir.

**Yatay İletişim** ( eş düzeyde görev ilişkisi olan bireyler arasında gerçekleştirilen iletişimdir), Yatay iletişim, aynı örgüt kademesindeki kişi ve bölümler arasında mesaj alışverişidir. En önemli işlevi, çeşitli örgütsel birimler ya da bölümler arasında ve içinde faaliyetlerin koordinasyonunu sağlamaktadır. Örgüt içinde aşırı uzmanlaşmaya gitme ve bölümler arasındaki rekabet bu tür iletişimin etkinliğinin azalmasına neden olur.

**Çapraz-Köşesel İletişim** (Ast-üst ilişkisi olmayan yönetici ile çalışanlar arasındaki iletişimdir). Çapraz ya da köşesel iletişim bir genel müdür ya da müdürün örgütün hiyerarşik basamaklarını izlemeden değişik çapraz kademeler-deki kişiler ya da birimlere doğrudan doğruya haberleşmede bulunmasıdır. Bu, değişik kademelerden geçmeden kısa yoldan zamandan tasarruf sağlamak istemenin ve fonksiyonel yetki ilişkilerinin bir sonucudur.

**Yönüne (Kurumlarda iletişim) göre iletişim:**
İçsel iletişim. (Kurum içine dönük iletişim)
**Dışsal iletişim**. (kurumun çevresine dönük iletişim)
**Doğal (**İnformal**) İletişim**: Belirli bir amaç taşımadan bireyler arasında kendiliğinden gelişen iletişimdir.

**Kullanılan araçlara göre iletişim**: Kullanılan araçların hitap ettiği duyu organlarımıza göre tasnif edilen iletişim şeklidir.

**Görsel iletişim**. (Görme organlarına hitap eden iletişim araçları kullanılır.) İşitsel iletişim. (Duyma organlarına hitap eden iletişim araçları kullanılır.)

**Görsel-işitsel iletişim**. (Görme –Duyma organlarına hitap eden iletişim araçları kullanılır.)

**Dokunsal iletişim**. (Dokunma organlarına hitap eden iletişim araçları kullanılır.)

**Telekomünikasyon ve Kitlesel İletişim**. (Kitle iletişim araçları vasıtası ile aktarılan iletişim unsurlarının kullanılması ile gerçekleştirilir.)

**6. İletişim Modelleri**
İletişim sürecinin işleyişi ile ilgili başlıca modeller şunlardır:

**Tek Yönlü İletişim (Eylem) Modeli**: Kaynağın (gönderici) mesajı gönderdiği ve alıcının (hedef) da mesajı aldığı ancak mesajın alındığına dair dönütün verilmediği, tek taraflı bir iletişim modelidir. Yalnızca kaynaktan alıcıya doğru sürdürülen iletişim, buna bilgilendirme (enformasyon) da denir
Çift Yönlü İletişim (Karşılıklı) Modeli: Kaynak tarafından gönderilen mesajın, alıcı tarafından alındığı ile ilgili geribildirim verildiği iletişim modelidir.

**Etkileşimli İletişim Modeli:** Gönderen ile alıcı arasındaki mesaj gönderme ve alma olayının aynı anda ve eş zamanlı olarak gerçekleştiğini savunan iletişim modelidir.

**Uzlaşmacı İletişim Modeli:** Kaynak ile hedefin, mesajın anlamı üzerinde kurdukları diyalogla ilgili bir modeldir. Anlaşma müzakere etme.

**7. İletişim Engelleri**
İletişimin gerçekleşmesi sırasında iletişimi kısmen ya da tamamen engelleyene unsurlar bulunmaktadır. Başlıca iletişim engelleri aşağıda ifade edilmiştir.

**Kişisel faktörler:** (Alıcı veya vericiden kaynaklanan engeller.)

**Fiziksel faktörler**: (Çevresel ya da iletişim ortamından kaynaklanan engeller.) Semantik faktörler: (Mesajın sembolleştirilmesi ile ilgili engellerdir.)

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**Zaman faktörleri**: (İletişimin gerçekleştiği zaman ile ilgili oluşan engeller.)

**Algılamada seçicilik**: (Muhatabın ya da muhatapların kabul edeceği mesajda seçici olmasıdır.)

**Aşırı bilgi yükleme**: Gereksiz ya da haddinden fazla bilgi yükleme iletişimi olumsuz etkiler.

**Kültürel farklılıklar**: (Verici ve alıcı arasındaki kültürel farklar iletişimi olumsuz etkiler.)
İletinin açıklığa kavuşturulmaması: (İletinin yeterince açık olmaması iletişimi olumsuz etkiler.

**Güven ve açıklık eksikliği**: (Muhataplar arasında güven ve şeffaflık yok ise iletişim olumsuz etkilenir.

**Süzgeçleme:** İletişimi aktaran unsurun ya da unsurların mesajın bir kısmını süzgeçlemesi iletişimi olumsuz etkiler.

**Bilginin eksik iletimi**: Mesajın eksik bilgi içermesi iletişimi olumsuz etkiler.

**Dikkat:** İletişimde engellerin önüne geçmek için dikkat edilmesi gereken bazı hususlar vardır. Bunlar:
- Akıl ve öğüt vermeme
- Kıyaslama yapmama
- Emir vermeme-yönlendirmeme
- Tehdit etmeme
- Geçmişi getirmeme
- Övgü ve onay vermeme
- Ad takmama - dalga geçmeme
- Sorguya çekmeme, tenkit etmeme
- Yıkıcı eleştiriler ve dedikodular yapmama
- Hep kendini haklı görmeme
- Genelleme yapmama
- Dalkavukluk yapmama
- Seçim hakkı tanımama
- Gereksiz el kol hareketler ve ses tonunu yükseltmeme vs.

**8. Etkin İletişimin İlkeleri:**
Etkin bir iletişimin gerçekleşebilmesi için mesajı gönderen kaynağın ve mesajı alan alıcının uyması gereken ilkeler şunlardır.
- Dikkat
- Anlama
- Kabul
- Tepki

**9. İletişimde Bireysel (Üslup) Tarzlar**
Kişilerin iletişim kurmada ve bu iletişimi sürdürmede gösterdikleri performans, iletişimde tarz olarak ifade etmektedir. Bunlardan başlıcaları şunlardır:
**Soylu Tarz:** Düşündüklerini söyleyen soylular, az sözcük kullanırlar, dobra kişilerdir.
**Sokrat Tarz**: Karar vermeden önce dikkatlice konuları tartışırlar. Alıntılar vererek konuşurlar, konunun detayları hakkında bilgi sahibi kişilerdir.
**Yansıtıcı Tarz**: İyi dinleyici, karşısındakini gücendirmekten korkarlar, duymak istediğiniz şeyleri söylerler, "yufka yürekli, merhametli" denilen türden kişilerdir.
**Yargıç Tarz**: Soylu ve sokratik karışımı. Düşündüklerini söylerler, detayları bilirler. Tartışmayı denetimi altına alır ya da baskın hale gelirler.
**Aday Tarz**: Sokratik ve yansıtıcı karışımı. Analitik ve konuşkan olmanın yanı sıra sıcak ve destekleyicidir.
**Senatör Tarz**: Hem soylu hem yansıtıcı tarz geliştirmişlerdir. İki tarzı birbirine karıştırmazlar.

**10. İnsanlar arası Bireyler arası-Kişilerarası İletişim ve Davranış Tarzları**
Kişilerarası iletişimde Bireylerin, sergilediği değişik davranış tarzları söz konusudur.
Bunların başlıcaları;

**Pasif Davranış**: Birey, ilişkide başkalarının kazanmasını kendi kaybına yeğler. Kaybet-kazan anlayışına dayanan bir ilişki söz konusudur.

**Saldırgan Davranış**: Bireyde "Ne olursa olsun kazanan ben olmalıyım, benim istediğim olmalı" anlayışı vardır. Kazan-kaybet anlayışına dayanan bir ilişki söz konusudur.

**Güvenli Davranış**: İletişimde birey hem kendisinin hem de karşıdakilerin istek ve düşüncelerine saygılıdır. Kazan- kazan anlayışına dayanan bir ilişki söz konusudur.

**11. Örgütsel İletişim Akımları (Formal İletişim Yolları):**
Örgütlerde başlıca 4 tür formal iletişim yolundan söz edilebilir. Bunlar;
**Yukarıdan Aşağıya (Dikey) İletişim**: Hiyerarşik yapı içerisinde örgütün üst yöneticisinden başlayıp aşağı doğru süren iletişim çeşididir.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**Aşağıdan Yukarıya (Dikey) İletişim**: Bu iletişim çeşidi astların, yaptıkları işle ilgili üstleri bilgilendirmeleri ve yönetim hakkındaki görüşlerini ifade etmeleri şeklinde kendini göstermektedir.
**Yatay İletişim**: Eş düzeyde görev ilişkisi olan bireyler arasında gerçekleştirilen iletişimdir.
Çapraz İletişim: Ast-üst ilişkisi olmayan yönetici ile çalışanlar arasındaki iletişimdir.

**Dikkat:** Örgütsel İletişim Akımları (Formal İletişim Yolları) Kullanılan kanallara göre (kurumlarda iletişim) iletişim: olarak da anlatılmış ve sınavlarda aynı durum farklı adlandırma ile de sorulabilir.

**İletişimin Sınıflandırılması:**
Gerçekleşeme türüne göre iletişim başlıca; sözlü iletişim ve sözsüz iletişim olarak sınıflandırılabilir.

**1. Sözlü İletişim**
En etkili iletişim türüdür. Duygu ve düşüncelerin dil (sözle) ile aktarılır. Sözlü iletişim, sorun çözmeye yönelik bir süreç olup kişilerarası iletişimde önemli bir iletişim biçimidir.
Sözlü iletişim sürecinde uyulması gereken huşular şunlardır:
Amacın iyi belirlenmelidir.
Sistematik ve mantıklı konuşulmalıdır.
Not tutulmalı ve gerekirse özet hazırlanmalıdır.
Ses tonu ve hızı iyi ayarlanmalıdır.
Muhatab (iletişim kurulan kişi dinlenmelidir.)
Jest ve mimikler kullanılmalıdır.

**Sen Dili / Ben Dili**: (Bencillik ve suçlama içeren ifadeler barındırır.) Bireyin olumsuz davranışları karşısında, suçlama, itham etme, yargılama, eleştirme ve mesajı alan kişide düşük benlik saygısı oluşturma içeren dile "sen dili" denir. İletişim kurulan kişinin olumsuz davranışı karşısında tecrübe edilen duyguları dile getirirken suçlayıcı ve değerlendirici olmayan, bireyin kişiliğine değil davranışına dönük olan, iletişim sürecini zedelemeyen mesajları içeren dile "Ben dili" denir.

**Dinleme Becerisi**: iletişimin en önemli unsurlarından birisi de dinlemedir. Dinlemenin değişik türleri vardır. Bazıları;
**I. Etkin Dinleme**: Dinleyici; kendisini konuşanı yerine koyar, konuşanı yüreklendirici bir tutum içindedir, konuşanla göz teması kurar, dinlediğini bakışı ve el yüz hareketleri ile belli eder, konuşana cesaretlendirici sorular sorar, dinlerken notlar alır, konuşmacıya "anlaşıldım duygusunu yaşatır.

**II. Görünüşte Dinleme**: Bakınca dinliyormuş gibi görünüp, zihnen dinleyenin başka şeylerle meşgul olmasıdır.

**III. Seçerek Dinleme**: Dinleyici, konuşmanın ilgisini çeken kısmını duyar, diğer kısımlarla ilgilenmez.

**IV. Saplantılı Dinleme**: Kendisine söylenenlerin çok önemi yoktur. Kişi kendi duygularının dışında söylenenleri duymaz.

**V. Savunmacı Dinleme**: Dinleyicinin, yapılan her konuşmayı kendisine saldırı olarak algıladığı ve savunma yaptığı durumdur. Bu tür dinlemede amaç konuşmadan faydalanmak değil, kendisine yönelik saldırı olup olmadığını tespit etmektir.

**VI. Tuzak Kurucu Dinleme**: Dinleyicinin, konuşmacının açığını arama amaçlı olarak dinlediği, konuşmacıyı sorularıyla zorda bırakmaya çalıştığı dinlemedir. Dinleyici konuşmacının açıklarını ortaya çıkarmak için fırsat arar.

**VII. Yüzeysel Dinleme**: Dinleyici, genel konu ve içerik hakkında bilgilenmeyi yeterli görüp konuşmanın ayrıntıları ile ilgilenmez. Dinleyici, konuşmanın ana mesajını alamaz, kaçırabilir.

**VIII. Nezaketen Dinleme**: Dinleyici konuşmacının anlattıklarına karşı ilgi ve ihtiyaç duymadığı halde konuşmacıya ayıp olmasın diye dinler. Konuşmacıda dinleniyormuş izlenimi uyandırır.

**2. Sözsüz İletişim:**
Daha çok beden dili ile gerçekleştirilen, sözlü iletişimi desteklemek ve pekiştirmek amacıyla kullanılan ve iletişime sözsüz iletişim denir. Söz ile ifade edilemeyen (jest-mimik, ses tonu, duruş, renk, kıyafet, fiziki mekân vs.) öğelerin tamamını kapsar.

**Sözsüz iletişimin başlıca özellikleri şunlardır;**
Toplumsallaşma neticesinde kazanılır.
Duyguları etkili biçimde aktarır.
İletişim yokluğunu olanaksız kılar. (Yani seviyesi değişe de iletişimi gerçekleştirir.)

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Sözsüz iletişimde her davranış farklı bir mesaj yansıtır.
İnsanlar arasındaki ilişkileri belirler ve tanımlar.
Sözlü iletişim ürünlerinin içeriği hakkında bilgi verir.
Sözlü olarak aktarılan mesajlara göre beden diliyle verilen mesajlar daha etkili ve güvenilirdir.
Kültüre hastır.
Sözsüz iletişim belirsizdir.
Farklı anlamlı iletişime imkân verir.
Sözlü iletişimin bir kısmı eğitim ile değiştirilebilir.

**Dikkat:**
Sözsüz iletişim; beden dili, nesnel iletişim ve yazılı iletişim olarak 3 grupta toplanabilir.

**a. Beden Dili:**
Beden dili duygu ve düşüncelerimizin yansımasıdır.
Beden dili jest (beden hareketleri) ve mimiklerle (yüz ifadeleri) gerçekleşir.
El, kol, baş, gövde, bacak ve ayak hareketleri, bedenin genel duruşu, göz teması, oturmak için kullanılan yer, giyim, bakım ve makyaj, oturma biçimi, kullanılan aksesuarlar, kişiler arası mesafe beden dilinin öğeleridir.
Çevrede olumlu izlenim yaratacak beden dilinin başlıca özellikleri şöyledir:
Göz Teması, Yüz İfadesi, Baş Hareketleri, Jestler, Beden Duruşu (Postür), Yakınlık, Yöneliş, Bedensel Temas, Dış Görünüş.

**b. Nesnel İletişim:**
Sözlü iletişim dışında diğer nesnelerin kullanıldığı iletişim türüdür. Kişiler arası mesafe, oturuş yürüyüş biçimi, kıyafet ve aksesuarlar ile renkler nesnel iletişim unsurlarıdır.

**I. Kişiler arası mesafe:**
İletişim yolu olan kişiler arası mesafe dört grupta ele alınabilir:
Özel Mesafe (Mahrem alan / 30 - 35 cm): Bireye en yakın alandır.
Anne, baba, kardeş, eş, çocuklar gibi duygusal açıdan yakın olunan kişilerin yaklaşıp kullanabildiği mesafedir.

**Samimi Mesafe (Kişisel alan / 35 – 120cm):** Birbirlerini tanıyan ve rahat konuşabilen bireylerin yaklaşıp kullandığı mesafedir. Samimiyeti ve yakınlığı ifade eder. Özel işlerin tartışılmasına ve dostlara ayrılan alandır.

**Sosyal Mesafe (120 – 350 cm):** Günlük hayatla ilgili her şeyin rahatça konuşulduğu ve resmi işlerin yürütüldüğü alandır. Ast-üst, satıcı-müşteri, çalışma arkadaşları ve geneldeki sosyalleşme etkinlikleri için ayrılan alandır.
**Topluma Açık Mesafe (Genel alan / 350 cm +…):** Tanımadığımız kişiler için geçerli olan bu mesafe, tanıdık kişiler söz konusu olduğunda uzak durma isteğini yansıtır. Mesafe yaklaşık 10 m geçmesi halinde karşılıklı iletişim ve ilişki güçleşir.

**II. Oturuş ve Yürüyüş Biçimi:** İletişim içinde bulunan bireylerin oturuş biçimi ile muhataplarına mesaj vermesi yoludur.

**III. Kıyafet ve Aksesuarlar**: İletişim içinde bulunan bireylerin kıyafet ve aksesuarlar ile muhataplarına mesaj vermesi yoludur.

**IV. Renkler:** İletişim içinde bulunan bireylerin kıyafetlerinde tercih ettiği renkler ile muhataplarına mesaj vermesi yoludur.

**c. Yazılı İletişim**: Yazılı olarak iletinin aktarılmasıdır. Telgraf, faks, kısa mesaj, mektup, kart, davetiye, e-posta, kitap, dergi, gazete gibi kişilerarası olabileceği gibi; resmi kurumlarda olduğu gibi kurum içi yazılı iletişim biçiminde de olabilir.

**B. YÖNETİMDE İNSAN İLİŞKİLERİ**
Çatışmaları olabildiğince ortadan kaldırarak çalışma hayatında uyumlu ilişkileri kurmak İnsan ilişkileri bilgisinin başlıca amacıdır.

**Yönetimde İnsan İlişkileri**; kurumun/kuruluşun/örgütün amaçlarını gerçekleştirmeye ve çalışanların gereksinmelerini karşılamaya yönelik kurumun çalışanları arası etkileşimler dizisidir.

**Etkileşim**, ilişki ya da etkileşim dizisidir. Birbiriyle ilişki kurmak isteyen insanların karşılıklı olarak etki alış verişidir, etkilenme sürecidir.

**Yönetimde insan ilişkilerin amacı**, kurumun ya da örgütün etkili olmasına katkıda bulunmaktır.

**Etkililik**, Bir amaca ya da istenen düzeye ulaşmak amacıyla gereken bütün yöntem ve araçları sağlamaktır. Örgütsel etkililik ise, örgütün var gücünü ve bilimsel yöntemleri kullanarak örgütsel amaçların hedeflenen ve planlanan düzeyde gerçekleştirilmesidir.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**Yönetsel etkililik**, kurumun veya örgütün, üretmeyi amaçladığı ürünlerin planlanan nicelikte ve nitelikte üretilmesini sağlayacak biçimde yönetilmesidir.

**Yönetimde Örgütün Yapısı**

Yönetim erkinin faaliyet gösterdiği örgütün yapısı iki bölümden oluşmaktadır. Bunlar;

**1.** Örgütün teknik bölümü: Araç, gereç, makine, bina, tesis, üretilmiş ürün gibi maddesel öğeleri ile çalışanların ilişkilerini ifade eder.

**2.** İnsan ilişkileri bölümü: Bu bölüme daha çok çalışanların toplumsal çevresiyle olan ilişkileri ve bu ilişkilerin geliştirilmesi, yönetimde insan ilişkilerinin konusu ifade edilmektedir. Bu kısım çalışanlarla onların işlevsel ve toplumsal çevresi arasındaki ilişkilerden oluşur.

**Yönetimde İnsan İlişkilerinin İlkeleri**

Yönetimde insan ilişkilerinin bütün örgütlerde olması gereken temel ilkeleri vardır. Bunlar:

- Yönetimde insan ilişkileri insan insana ilişkidir.
- Yönetimde insan ilişkileri yetişkin yetişkine bir ilişkidir.
- Yönetimde insan ilişkileri ilişki kurulan kişiyle anlamdaş olmayı gerektirir.
- Yönetimde insan ilişkileri hoşgörüyü gerektirir.
- Yönetimde insan ilişkileri ilgi gerektirir.
- Yönetimde insan ilişkileri dostluk ister.
- Yönetimde insan ilişkileri ben değil "biz" olmayı gerektirir.
- Yönetimde insan ilişkileri güven ister.
- Yönetimde insan ilişkileri yönetimde saydamlık ister.
- Yönetimde insan ilişkileri adalet ister.
- Yönetimde insan ilişkileri, insanın kendisini bilmesini gerektirir.

**Yönetimde İnsan İlişkilerinin Türleri**

Yönetim sürecinde insan ilişkileri ve yaptığı işleve göre farklı türlerde gelişebilir.

**1. Alışveriş ilişkileri**; örgütün girdilerini alırken ve çıktılarını verirken ilgililerle çalışanlar arasında gelişir. Bu tür ilişkiler aynı zamanda halkla ilişkiler olarak da adlandırılabilir.

**2. İş akımı ilişkileri;** bir işin birden çok iş kişi (iş gören) tarafından yapılması sırasında çalışanlarla arasında oluşur.

**3. Hizmet ilişkileri**; çalışanlara örgütçe sunulan hizmetlere ilişkindir; ödeme, özendirme, ısıtma, aydınlatma, sağlık, temizlik, yemek gibi hizmetler sunulurken hizmeti sunanlarla alanlar arsında oluşur.

**4. Danışmalık ilişkileri**; örgütte yer alan yönetici, danışman, uzman ve ustaların çalışanlara kılavuzluk etmesi sırasında ortaya çıkar.

**5. Denetleme ilişkileri**; yönetici ve denetmenlerin astlarını denetlemesi sırasında oluşur.

**6. Yetiştirme ilişkileri**; örgütün hizmet içi eğitim etkinliklerinde eğitmenlerle eğitilenlerin arasında gelişir.

**7. Yenileştirme ilişkileri**; örgütün yapı, işlev ve süreçlerinin yeniden yapılandırılmasında ya da geliştirilmesinde oluşur.

**Yönetimde Çalışan Tutumuna (Tavır-Yaklaşma Biçimi) Etki Eden Faktörler**

Bireyin bir kişi veya olayda tepki gösterme durumu tutum-tavır olarak adlandırılır. Tutumları, yaşanılan çevre, cinsiyet, yaş, eğitim, kişinin inançları ve kişisel özellikleri etkiler. İnançlar da tutumları şekillendirir. Bu yüzden tutumların değiştirilmesi, inançların değiştirilmesine bağlıdır. Tutumlar; insan davranışlarını, bilhassa çalışma ortamındaki davranışlarını, ihtiyaçları ve işle ilgili beklentileri etkilemektedir.

**1.** İhtiyaçlar

İhtiyaçlar konusunda en yaygın referans noktası Maslov'un çalışmasıdır.

Maslov ihtiyaçları önem derecesine göre öncelik açısından şöyle sıralamıştır:

**1. Fizyolojik ihtiyaçlar,**
**2. Korunma**
**3. Sevgi**
**4. Kendine değer verme**
**5. Kendini gerçekleştirme**

Bu ihtiyaçların biri giderilmedikçe, diğeri ortaya çıkmaz. İnsanların çalışma ortamındaki ilişkilerinde sevgi, kendine değer verme (saygı görme) ve kendini gerçekleştirme, yeteneklerini ortaya koyma ihtiyacı en fazla talep edilen ihtiyaçlar olarak görülmektedir.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**2. İşle İlgili Beklentiler**
İşe başlama: işe henüz başlayan çalışanların karşılanış biçimi, iş konusunda aydınlatılması çalışma arkadaşlarıyla tanıştırılması işe karşı ilk izlenimlerin yönünü olumlu veya olumsuz olarak belirler.
İşin Çalışana Uyması-İş Doyumu: İşin kişinin yetenek ve beklentilerine uygun olması iş görenin tutumunu etkiler
İş doyumsuzluğu: İş doyumsuzluğu daha gizli biçimlerde verimsizlik, işi yavaşlatma, disiplin sorunları ve diğer örgütsel sorunların ardında yer alır. Çalışanda tatminsizlik, huzursuzluk ve isteksizlik yaratır.
Ücret: Ücretin tatminkâr ya da eksik olması çalışanın tutumunu etkiler.

**Moral**: Bir insana veya insan grubuna hâkim olan iklim veya atmosferdir. Kişinin ruhsal doygunluğu olarak da ifade edilebilir.
Çalışma Ortamı: Çalışanın içinde bulunduğu ortam tutumunda olumlu ya da olumsuz olarak etki sağlar.

Çalışan İlişkilerini Etkileyen Yönetim Davranışları
Çalışanların iş yerinde işverene karşı davranış ve tutumlarını etkileyen tutumlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

**Bilgi verme:** Çalışanın ihtiyaç duyduğu bilgilerin verilmesi; işin düzgün yürütülmesi, karışıklıkların ve yanlış anlaşılmaların olmaması ve ilişkilerin sağlıklı yürümesi için gereklidir.

**Yöneticiye Güven Duyma:** Çalışanın yöneticiye güven duyması gereklidir.

**Emrin verilişi:** Çalışana verilecek emirler açık, anlaşılır, çalışanın bilgi, yetenek ve uzmanlık alanına uygun ve birlikte çaba göstermeyi sağlayacak biçimde verilmelidir.
İstikrarlı disiplin: Çalışana yöneltilecek disiplin, çalışma ortamında uygulanacak disiplin, cezalandırmadan çok, kuralları benimsetme, doğru yapılanları destekleme şeklinde olmalıdır. Çalışanın hangi durumlarda destekleneceğini bilmesi, güvenli olmasını sağlar.

**Yönetime katılma**: kurumda yapılacak işin planlanmasında o işi yapan çalışanın fikrini almak, hem sorumluluğun çalışan tarafından bilinmesine hem de işin düzenli, severek ve doyumlu yapılmasına imkân verir.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**Eğitimde verim Düşüklüğüne Etki Eden Faktörler**
İnsana yönelik ve insan tarafından yapılan bir faaliyet olması bakımından ciddi bir önemi haiz olan eğitimde mümkün olduğu kadar yüksek verim alınmaya çalışılmalıdır. Çeşitli nedenlerle verim düşüklüğü gerçekleşebilir. Eğitimde verim düşüklüğüne etki eden faktörlerin başlıcaları şunlardır;
• Uygulanan eğitim programlarının ağır ve katı oluşu
• Eğitimde kullanılan ölçme ve değerlendirme yöntemlerindeki ilkellik Eğitimin felsefe bakımından yetersizliği
• Eğitim yöneticilerinin ve öğretmenlerden kaynaklanan eksiklikler olarak sıralanabilir.

**Güdülenme - Motivasyon**
Yönünü ve öncelik sırasını da belirleyerek, bireyleri bilinçli ve amaçlı eylemlerde bulunmaya yönelten, iç ya da dış etkenlere motivasyon adı verilir. Güdü ya da motiv kişilerin belirli davranışlarının nedenlerini açıklayan ve davranışla sonuçlanan dürtü ya da itici güçlerdir.

**Motivasyonun üç temel özelliği bulunmaktadır:**
• Harekete geçirici, Hareketi devam ettirici,
• Hareketi veya davranışları olumlu yöne yönelticidir.
• Motivasyon süreci insan davranışlarının belirlendiği, etkilendiği ve açıklandığı bir yönetim sürecidir.

**Motivasyonun Şartları**
1. İnanmak (İnanmayan başaramaz.)
2. Özgüven (Güvenmeyen yapamaz.)
3. Gizli Yetenekleri Ortaya Çıkarma (kendimizi keşfetmek başarıyı müjdeler.)

**Motivasyon Çeşitleri**
Bilinen belirli başlı motiv (güdü, özendirici) çeşitleri şunlardır;
**1.** İç **Motivler**: bireylerin doğal nitelik taşıyan ihtiyaçlarından kaynaklanan bilinçsiz davranışlardır.

**2. Fizyolojik Motivler**: Bireyin yaşamını sürdürmesi için gerekli olan temel ihtiyaçlardan kaynaklanmaktadır. Bireylerin temel motivasyonlarıdır.
Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinde ilk sırada yer alan ve bireylerin yaşamlarını sürdürebilmeleri için gerekli ve zorunlu olan ihtiyaçlardır (Beslenme, barınma, giyinme, ısınma gibi).

**3. Sosyal Motivler**: Toplumun değerli olarak gördüğü olgulardır. Gruba üye olmak, tanınmak, başkalarına yardım etmek, sevmek, sevilmek, beğenilmek gibi bireyi harekete geçiren sosyal içerikli duygu ve düşüncelerdir. Sosyal motivler toplumun özelliklerine göre değişiklik gösterebilir, bireylerin kişilik yapısına göre farklı zamanlarda ve değişik önem ve biçimde oluşabilirler.

**4. Psikolojik Motivler**: Doğuştan ya da sonradan eğitim, öğretim ve toplumsal değerlerle oluşan; bireylerin kişilik ve davranış modellerini oluşturan, motivlerdir. Bu motivlerin nedenini anlamak çok güçtür. Çünkü bireyler bir olayı her zaman aynı şekilde algılamadıkları gibi her bireyde farklı farklı algılamaları çok olasılıktır.

**Motivasyonda Özendirici Araçlar**
Çalışma hayatında çalışanı teşvik eden, motive eden araçlar bulunmaktadır. Bunlar kimi işveren kimi de birlikte çalıştığı iş arkadaşları tarafından uygulanırken kimi de kendisi tarafından uygulanabilir.

**1. Örgütsel ve Yönetsel Araçlar**
- Yetki ve Sorumluluk Dengesi
- Amaç Birliği
- Eğitim ve Yükselme
- Kararlara Katılma
- İletişim
- İş Genişletme (1. İş görene daha fazla görev ve sorumluluk vermek, 2. İş görenin yetksini artırmak ve bunu ilgili diğer iş görenlere duyurmaktır.)
- İş Zenginleştirme (Mevcut çalışma ortamının ve koşullarının daha cazip hale getirilmesidir.)
- Yarı Otonom Çalışma Grupları (İş göreni grupla çalışmaya yönlendirmek.)
- Müzik Eşliğinde Çalışma
- Fiziksel Koşulların İyileştirilmesi

**2. Ekonomik Araçlar**
- Ücret Artışı
- Primli Ücret
- Karara Katılma
- Ekonomik Ödül

**3. Psiko-Sosyal Araçlar**
- Çalışmada Bağımsızlık
- Sosyal Katılma
- Değer ve Statü
- Gelişme ve Başarı
- Çevreye Uyum
- Öneri Sistemi (Öneri reddedilebilir ama öneriyi getiren reddedilmemelidir. Yönetici, iş görene önerisi hakkındaki görüşlerini açıkça söylemeli, reddedilme gerekçelerini açıklamalı ve onu yeni öneriler için cesaretlendirmelidir.)
- Psikolojik Güvence (Psikolojik ve sosyal ihtiyaçlar karşılanmalıdır.)
- Sosyal Uğraşlar (Gezi, yarışma, kutlamalar, sosyal faaliyetler vb.)

**Yöneticilerin Kullandıkları Özendirme (Motivasyon) Araçları**
Çalışma hayatında yöneticilerin çalışanlara karşı kullandıkları başlıca özendirme araçları şunlardır;
1. Kötücül (Şık olmayan her türlü çekişmeyi destekleyen) Rekabeti Ortadan Kaldırmak
2. Maddi ve Manevi Teşvikler
3. Açık İletişim
4. Geri Besleme
5. Yöneticinin Davranışları
6. Kararlara Katılım ve Sorumluluk Vermek
7. Makul İşe Alma Uygulamaları (Aşırı sınav ve denemeler çalışanı işten soğutur.)
8. Performans Değerlendirmeleri Yerine Hedef Belirleme Oturumları
9. Çalışanların Güçlü Yönlerine Odaklanmak
10. Çalışmayı Takdir Etmek ve Ödüllendirmek
11. Yükselme Olanakları Sağlamak
12. İşinin Önemli Olduğunu Hissettirmek
13. Çalışanların Şikâyetlerini Dikkate Almak

**Motivasyon Teorileri ve Katkıları**
Motivasyon teorilerini iki ana grupta toplamak mümkündür.
Birinci grup, Kapsam Teorileri ( içsel faktörlere ağırlık veren teoriler),
İkinci grup da Süreç Teorileri (dışsal faktörlere ağırlık veren teoriler)'dir.

**1. Kapsam Teorileri**
a. İhtiyaçlar Hiyerarşisi Yaklaşımı – Öncüsü Abraham Maslow
b. Çift Faktör Teorisi (Hijyen - Motivasyon Teorisi) – Öncüsü Frederick Herzberg
c. Başarma İhtiyacı Teorisi - Öncüsü David McClelland
d. Erg Yaklaşımı - Öncüsü Clayton Alderfer

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**2. Süreç Teorileri**
a. Sonuçsal Şartlandırma (Davranış Şartlandırma) Yaklaşımı- Öncüsü B.Frederic Skinner
b. Bekleyiş (Beklenti) Teorileri – Öncüsü Victor Vroom ve Lawler–Porter
c. Eşitlik Teorisi - Öncüsü J. Stacy Adams
d. Amaç Teorisi - Edwin Locke

**1. Kapsam Teorileri**
Bu teoriler, kişinin içinde bulunan ve kişiyi belirli yönlerde davranışa sevk eden faktörleri belirlemeye ağırlık vermektedir. Temelinde "Eğer yönetici işgöreni belirli şekillerde davranmaya zorlayan bu faktörleri anlayabilir ve kavrayabilirse, onları örgütün amaçları doğrultusunda davranmaya sevk edebilir" varsayımı yatmaktadır.

**a. İhtiyaçlar Hiyerarşisi Teorisi-(A. Maslow):** Bu teoriye göre, kişiler belirli ihtiyaçlara sahiptir ve onları tatmin edecek şekilde davranır (Fizyolojik ihtiyaçlar, Güvenlik ihtiyacı, aidiyet- yakınlık-sosyal ihtiyaçlar, Ego-kendine saygı ihtiyacı, kendini gerçekleştirme ihtiyacı).

**b. Çift Faktör Teorisi-(F. Herzberg):** Bu teroriye göre, motivasyon-Hijyen Teorisi olarak da bilinmektedir. Temel motivasyon faktörü ihtiyaçlardır. Bazı faktörler motive etmez ancak motivasyonun varlığı için gereklidirler.

**c. Başarma İhtiyacı Teorisi-(D.C. Mc Clelland):** Bu teoriye göre, bireyin performansı büyük ölçüde başarı gösterme ihtiyacına bağlıdır. Kişi üç grup ihtiyacın etkisi altında davranış gösterir. Bunlar: İlişki kurma ihtiyacı, Güç kazanma ihtiyacı, Başarma ihtiyacı.

**d. Erg Yaklaşımı-(C.Alderfer):** Bu teoriye göre, kişiler kademe kademe ihtiyaçlarını tatmin etmek üzere çalışırlar. Maslow'un ihtiyaçlar tasnifini basitleştirerek geliştirmiş olduğu motivasyon yaklaşımıdır. Önce alt düzey ihtiyaçlar tatmin edilmeli, daha sonra üst düzey ihtiyaçlar tatmin edilmelidir. Üç tür ihtiyaç üzerinde durmaktadır: Var olma ihtiyacı (Yiyecek, içecek, barınma ihtiyaçları vs.), Sosyal İlişki ihtiyacı, Gelişme ihtiyacı (Başarı elde etme, tanınma, kabul edilme vs).

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**2. Süreç Teorileri**
Bu bağlamda yer alan teoriler kişilerin hangi amaçlar tarafından ve nasıl motive edildikleri ile ilgilenmektedir. Cevaplandırmaya çalıştıkları temel soru "Belirli bir davranışı gösteren kişinin, bu davranışı tekrarlaması (veya tekrarlamaması) nasıl sağlanabilir?" dir. Bu gruptaki teorilere göre içsel faktöre ek olarak pek çok dışsal faktör de kişinin davranışı ve motivasyonu üzerinde rol oynamaktadır.

**Sonuçsal Şartlandırma (Davranış Şartlandırma) Teorisi- (B.F.Skinner):** Bu teori, davranışların karşılaştığı sonuçlar tarafından şartlandırıldığı varsayımına dayanmaktadır. Belirli ödül ve ceza uygulaması ile arzu edilen davranışlar kuvvetlendirilir, arzu edilmeyen davranışlar zayıflatılabilir anlayışı vardır. Sonucun çeşidine göre kişi aynı davranışı tekrar gösterecek veya göstermeyecektir. Belirli olumlu davranışları göstermek ve onları pekiştirmek alışkanlık haline getirmek için başlıca dört yöntemin varlığından söz edilebilir; olumlu pekiştirme, olumsuz pekiştirme, ortadan kaldırma ve cezalandırmadır.

**Bekleyiş(Beklenti) Teorisi (V.Vroom/Lawler-Porter):** Bu teori, bireyler iş ile ilgili ödüllere belirli bir değer biçer. Ayrıca sarf edilecek gayret ile iş başarma ve ödülü elde etme arasındaki ilişkiler konusunda belirli bekleyişlere sahiptir.

**1. Vroom'un Bekleyiş Teorisi:** Bir kişinin belli bir iş için gayret sarf etmesi, iki faktöre bağlıdır.

**I. Valens (ödül arzusu);** Örgütte görevli bir kişinin belirli bir gayret sarf ederek elde edeceği ödülü-ücreti arzulama derecesini belirtir. Belirli bir ödül farklı kişiler tarafından farklı şekillerde arzulanacaktır. Kişilerin bir ödüle verdikleri değer, bir bakıma, ödülün onların ihtiyaçlarını tatmin etme değerini de gösterir.

**II. Bekleyiş**; örgütte yer alan bireyin, belirli bir gayretin belirli bir ödülle ödüllendirileceği hakkında algıladığı bir olasılığı ifade eder. Eğer birey gayret sarf etmekle belirli bir ödülü elde edebileceğine inanıyorsa ve bunu bekliyorsa, daha fazla gayret sarf edecektir.

**2. Lawler-Porter Modeli**: Vroom'un bekleyiş teorisi modelini esas almakta, fakat bazı noktalarda bu modele ilaveler yapmaktadır. Bireyin motive olma derecesi Valens ve bekleyiş tarafından etkilenmektedir ancak bireyin yüksek bir gayret göstermesi otomatik olarak yüksek bir performans ile sonuçlanmaz. Araya iki yeni değişken girmektedir:

I. Bireyin gerekli bilgi ve yeteneğe sahip olması; Örgütte yer alan birey gerekli bilgi ve yetenekten yoksunsa, ne kadar gayret sarf ederse etsin performans gösteremeyecektir.

II. Bireyin kendisi için algıladığı rol; Örgütteki her işgörenin, performans gösterebilmek için uygun bir rol anlayışına sahip olmak zorundadır. Aksi halde çeşitli rol çatışmaları ortaya çıkacak, bu durum da iş görenin performans göstermesini engelleyecektir.

**Eşitlik Teorisi (J.S.Adams):** Örgüt içinde yer alan bireyler gösterdikleri çaba ve elde ettikleri sonuçları aynı iş ortamında başkalarının sarf ettiği gayret ve elde ettikleri sonuç ile karşılaştırır. Bireyin iş başarısı ve tatmin olma derecesi çalıştığı ortamla ilgili olarak algıladığı eşitlik veya eşitsizliklere bağlıdır.

**Amaç Teorisi (E.Locke):** Örgüt tarafından belirlenen amaçların ulaşılabilirlik dereceleri ile kişilerin gösterecekleri performans ve motivasyon arasında ilişki vardır. Erişilmesi zor ve yüksek amaç belirleyen bir birey, elde edilmesi kolay olan amaçlar belirleyen bir bireye oranla daha yüksek performans gösterecek ve daha fazla motive olacaktır.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

# 3 YÖNETİM, LİDERLİK VE ORGANİZASYON

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**LİDERLİK**

Belirli amaçlara yönelmiş bulunan insan grubunun hedeflere doğru yönlendirilmesi ayrı bir beceri ve ikna etme yeteneğini gerektirir.

Buna göre Önderlik veya Liderlik; Bir grup insanı belirli amaçlar etrafında toplayabilme ve bu amaçları gerçekleştirmek için onları harekete geçirme bilgi ve yeteneklerinin toplamıdır denebilir.

**Lider ile ilgili bazı tanımlar şunlardır.**

- Lider, bir amaca doğru örgüt çalışanlarını peşinden sürükleyen ve onları belirli amaçlar doğrultusunda davranışa sevk eden kişidir.
- Liderlik; "insanları zor kullanmadan belirli yönlere doğru harekete geçirmedir"
- Liderlik; "problemleri gerçekçi bir gözle görmek ve alternatif çözüm önerilerini geliştirmeye yönelik kişisel yeteneklere sahip olmaktır".
- Liderlik; "Örgütü amaçlarına ulaştırmak için yöneticinin taşıması gereken yönetsel yetki ve kişisel yeterliliğin ürünüdür".
- Liderlik; "örgütün amaçları ile personelin beklentileri ve gereksinimlerini uyumlaştıran ve bunları davranışa dönüştürme yeteneği bulunan yönetsel beceriler bütünüdür".
- Liderlik; "Örgütün bütün unsurları ile birleştiren (kültürel, ekonomik, moral, sosyal) ve ortak bir algı dayanağı yaratan bir iletişim yeteneğidir".

Lider ile yönetici arasında ciddi farklar vardır.

Lider, kendi karizması, becerisi ve bilgeliği ile bireyleri yönlendirirken; yönetici elindeki yetkiyi yasaların desteği ile kullanarak kitleleri etkilemektedir.

**Liderliğin özellikleri ilgili bazı önemli noktalar şöyledir:**

- Liderlik, değişim ve dönüşüm yapabilme işidir.
- Liderlik, insanları kendi istekleri ile davranışa sevk edebilme, insanlara ileriye bakarak ulaşmaya değer saydıkları hedefler verebilme yani "sanat" yanı ağır basan bir iştir.
- Liderlik sürecinde liderin görev tanımı yoktur.
- Liderlik, hedeflerin ve yapılacak işlerin belirlenmesi ile ilgilidir. Liderlik sürecinde, formel (kurallara bağlı) örgüt yapısı şart değildir. Liderlik, insanları etkileyebilme ve harekete geçirebilme işidir.
- Lider, başkalarına iş yaptırma gücünü yasal yetkilerden değil, kişisel özelliklerden ve içinde bulunduğu koşullardan alır.
- Lider, içinde bulunduğu gruptan doğar ve aynı grubu davranışa yöneltir.
- Lider, amaçları kendisi saptamaktadır.
- Lider, bağlı bulunduğu grubun amaçlarını belirleyen ve bu amaçlar doğrultusunda grup üyelerini etkileyen ve davranışa yönelten kişidir.

**Yöneticinin belirgin özellikleri ise şöyle ifade edilebilir.**

- Yönetici, Eğitim, ölçme, süreçler vb. dayanan "bilimsel" yanı ağır basan bir iştir. Yönetim sürecinde yöneticinin görev tanımı bulunmaktadır.
- Yönetim, tanımlanmış hedeflere ulaştıracak işlerin en etkin şekilde yaptırılması ile ilgilidir. Yönetim, formel (kurallara bağlı) bir örgüt yapısı içinde gerçekleşir.
- Yönetim, bir meslek uygulamasıdır.
- Yönetici, gücünü yasa, yönetmelik gibi biçimsel yapıdan alır. Yönetici, başkaları tarafından göreve getirilir.
- Yönetici, başkalarının saptadığı (örneğin işverenin ya da kurumun) amaçlara hizmet eder.
- Yönetici, başkaları adına çalışan, önceden belirlenen amaçlara ulaşmak için çaba harcayan, işleri planlayan, uygulatan ve sonuçları denetleyen kişidir.

**Liderlik Teorileri**

**1) Özellik Teorisi**

Liderin sahip olduğu özellikleri, o kişinin lider olmasını sağlayan faktör olarak ifade eden bu teori; Zekâ, Özgüven, Kararlılık, Dürüstlük, Sosyalleşebilme yeteneği gibi çeşitli özelliklere sahip olmayı bir bireyin lider olabilmesi için ön koşul olarak kabul eder.

**2) Davranışsal Liderlik Teorileri**
Özellikler teorisinin aksine davranışsal liderlik teorileri; eğitimle bireylere liderlik özelliklerinin kazandırılabileceğini, liderliğin doğuştan gelen bir ayrıcalık olmadığını öne sürmektedir.
Liderlerin belirgin ve benzer ne tür davranışlar gösterdiklerini ortaya koymak bu teorilerde temel amaç olarak öne çıkmaktadır.
Davranışsal liderlik teorileri davranışlarla liderliği açıklamaya çalışmayı hedeflemişlerdir.
Üniversitelerinde davranışsal liderlik teorileri ile ilgili çeşitli araştırmalar yapılmıştır.
**Bu araştırmalara göre;**
Liderlik davranışına ilişkin farklı boyutların belirlenmesi amaçlanmıştır.
Yapılan değerlendirmelerde bu boyutlar iki temel nokta etrafında toplanmıştır.
Araştırmalara göre ortaya çıkan iki temel boyut; kişiyi dikkate alma (birey yönelimlilik) ve inisiyatif (görev yönelimlilik) olarak ifade edilmektedir.
Bu araştırmayı yapan bilim insanları araştırmadaki amacı davranışsal özelliklerle performans arasında bağlantı kurmak olarak dile getirir.
Başka bir üniversite araştırmasında ise liderlik davranışına ilişkin iki boyut ortaya koyulmuştur. Bu boyutlar kişiye yönelik davranış ve işe yönelik davranış olarak adlandırılmaktadır.

**3) Durumsal liderlik teorileri**
Bu teoriye göre, etkili liderlik ile örgütün içinde bulunduğu çevre koşulları arasında yakın bir ilişki vardır. Çevre koşulları liderin liderlik tarzını ve davranışlarını etkilemekte ve şekillendirmektedir.
Durumsal liderlik teorisi bağlamında lider değişen ortama uygun özellikler taşımalı ve mümkünse kendisini çevre koşullarına hızlı bir şekilde adapte edebilmelidir.

**Durumsal liderlikle ilgili öne çıkan iki temel teori mevcuttur. Bunlar:**
**a) Fred Fiedler'in Etkin Liderlik (Önderlik) Modeli**
Bu modele göre liderlerin davranışlarının etkinliğini belirleyen üç önemli duruma bağlı değişken bulunur. Bunlar:
Lider ile lideri takip edenler (izleyiciler) arasındaki İlişkiler, Liderin Gerçekleştireceği (Başarılacak) İşin Niteliği,
Liderin Örgütteki Konumuna (Mevkiye) Dayanan Otoritesinin Derecesi

**b) Yol-amaç teorisi**
Liderin görevi takipçilerinin amaçlarına ulaşmaları için gerekli olan bilgi, destek ve diğer kaynakları sağlamak ve onlara yol bu teoride ana ilkedir.
Yol-amaç teorisine göre, liderlerde bulunması gereken dört çeşit liderlik davranışı vardır:
- Yönlendirici Lider
- Destekleyici Lider
- Katılımcı Lider
- Başarıya Yönelik Lider

İzleyenlerin kişilik özelliklerine, izleyenler üzerinde oluşacak zaman ve çevre baskısına, ayrıca işin niteliği gibi faktörlere göre liderin sergilediği davranışlar, değişmektedir.

**Liderlik Tarzları**
**1) Geleneksel Liderlik Tarzları**
**a) Otokratik Liderlik**
Otokratik liderler, ona bağlı çalışanları-astlarını, emir vererek ve hatalarını eleştirerek motive ederler.
Otokratik lider, örgütte katılımcılığı desteklemez ve tüm yetkiyi elinde bulundurmaya çalışır.

**b) Demokratik- Katılımcı Liderlik**
Demokratik lider, çalışanları yaptıkları işler hakkında bilgilendirir, fikirlerini söylemeleri ve öneri getirmeleri için onları cesaretlendirir.
Demokratik lider, her konuda takipçilerin fikrini alır ve katılımcılığı benimser.
Demokratik lider, sahip oldukları yönetim yetkisini grup üyeleriyle paylaşma eğilimi gösterir.

**c) Tam Serbestlik Tanıyan- Liberal Liderlik**
Tam serbestlik tanıyan- liberal liderler, takipçilere hiç müdahale etmeden onlara tam bir serbestlik tanırlar.
Tam serbestlik tanıyan- liberal liderler, sahip oldukları yönetim yetkisini pek kullanmazlar. Yani kendilerine verilen gücü kullanmaz ve sorumluluk almazlar.
Tam serbestlik tanıyan- liberal liderler, grup üyelerini kendi hallerine bırakırlar ve her çalışanın kendisine verilen kaynaklar dâhilinde amaçları belirlemelerine, plan ve programlarını yapmalarına imkân vererek onların hedefleri gerçekleştirmelerini beklerler.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**2) Çağdaş Liderlik Tarzları**

**a) Karizmatik Liderlik**

Kavram olarak karizma; kişinin ya da liderin, iletişimde bulunduğu diğer kişilerin güvenini, beğenisini, takdirini kazanma yetisi ile onlar üzerinde etkileyici bir güce sahip olması şeklinde tanımlanmaktadır.

Karizmatik liderler, kendine oldukça fazla güvenen, vizyonlarını açıkça belirten ve ortamda gereksinim duyulan etkileyici güce sahip kişiler olarak ifade edilebilir.

**b) Etkileşimci Liderlik**

Etkileşimci liderlerin önceliği çalışanların daha verimli ve etkin şekilde faaliyet göstermesini sağlamaktır.

Etkileşimci liderler bilhassa örgüt üyelerinin fiziksel ve güvenlik gereksinimleri üzerine odaklanır.

Etkileşimci liderler örgüt üyelerini işleri başarma ve amaçlara ulaşma noktasında harekete geçirmeye çalışırlar.

**c) Dönüşümsel Liderlik**

Dönüşümsel liderler, değişen çevre koşullarına uygun bir şekilde örgütte dönüşüm süreci başlatarak yapıyı harekete geçirme; güven ve cesaret uyandırarak izleyicilerin inanç, tutum ve değerlerini etkileme; örgütün misyon ve amaçlarına ulaşma sürecidir.

Dönüşümsel liderlik süreci, liderin ve örgütün ile içinde bulunulan çevreyi şekillendirme; hatta yeniden yaratma sürecidir.

**YETKİ VE GÜÇ**

**Yetki**

Yetki, örgütte bireyin sahip olduğu mevkiiye göre örgüt tarafından verilmiş olan, başkalarının davranışlarını biçimsel ilişkiler çerçevesinde belirleme hakkıdır.

**Yetki Türleri**

**1) Kaynaklarına göre yetki türleri**

**a) Geleneksel yetki**

Yetkinin doğuştan kazanıldığını kabul eden bu görüşe göre, aile içinde babadan oğula ya da veliaht olan bireylere doğal olarak aktarılan yetki türleri örnek verilebilir.

Geleneksel yetki türünde bu tür yetkiye sahip bir üste, astlar mutlak suretle itaat eder.

**b) Karizmatik yetki**

Kişinin iş yaptırma gücünü tanrı vergisi kişisel üstünlüğünden aldığı yetki türü karizmatik yetki olarak ifade edilmektedir.

Karizmatik yetkiye sahip olan kişiler teşkilat ya da örgütlerinde bu yetkiyi bulundukları mevkiye bağlı olmaksızın elde ederler. Bu açıdan bakıldığında karizmatik yetki örgütteki kurallara bağlı olan (formal) yapı sonucu ortaya çıkan bir yetki türü değildir.

**c) Rasyonel yetki**

Kişinin kendi özellikleriyle sahip olduğu yetki değil, yasal düzenlemelerle sahip olduğu bir yetkidir.

Yasal yetkinin bir diğer adı rasyonel yetkidir.

**2) Biçimsel organizasyon ilişkilerine göre yetki türleri**

**a) Komuta yetki**

Bu yetkiye göre her üst kendisinden sonra gelen astına emir verme hakkına sahiptir.

Örgütün hiyerarşik yapısı içinde yukarıdan aşağıya doğru bir yön takip eden bu yetki bir örgütte emir verme ve iş yaptırma gücünü temsil eder.

**b) Kurmay yetki**

Bireye danışmanlık yapma hakkı veren kurmay yetkide, bu yetkiye sahip kişinin emir verip iş yaptırma hakkı bulunmamaktadır. Bu yetkiye sahip kişi kendi uzmanlık alanıyla ilgili konularda karar verecek yöneticiyi bilgilendirerek yöneticinin alacağı kararları kolaylaştırıp isabetli karar almasını sağlamakla sorumludur.

**c) Fonksiyonel yetki**

Bir yöneticinin uzmanlık alanı ile ilgili çalıştığı bölümün dışında; bir başka bölüme kendi bölümünün işleri ile ilgili bilgileri ve aldığı kararları iletme yetkisi Fonksiyonel yetki olarak ifade edilebilir. Bu yetki türünde diğer bölümün yöneticisine durumu ve önerileri iletme yetkisi bulunmaktadır.

**GÜÇ**

Bir bireyin veya birimin örgüt bünyesinde faaliyet gösteren başkalarını etkileyerek arzulanan hedeflere ulaşılmasının sağlanması sürecidir. Yani birimi ya da örgütü başarıya ulaştıran dinamiği harekete geçirir.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**Güç türleri**
**1) Örgütsel güç türleri**
**a) Yasal güç**
Yasalar kullanılarak ve ona dayanılarak bir organizasyonda her hangi bir birey veya kurumun sahip olduğu mevki ya da role dayanan güçtür.
**b)** Ödüllendirme gücü
Bir yöneticinin çalışanların davranışlarını ödül verme yoluyla etkileme becerisidir.
**c) Zorlayıcı güç**
Korkutmaya ve cezalara dayanarak elde edilen güçtür. Bu gücün kullanımı, zorlayıcı güç sahibi yöneticiler astlarının istemedikleri davranışlarını değiştirmek için farklı cezalandırma araçlarıyla onları etkilerler.

**2) Bireysel güç türleri**
a) Uzmanlık gücü
Uzmanlık alanının kişiye verdiği güçtür. Buna göre, uzmanlık gücü kişinin sahip olduğu eğitim düzeyi, tecrübe gibi bireysel yetkinliklere bağlı olarak başkalarını etkileme yeteneğidir.
b) Benzeşim gücü
Benzeme ve özenme gücü olarak da düşünülebilir. Benzeşim gücü ile etkisi altında kalınan kişiye isteyerek benzemeye çalışma ya da ona özenme temeline dayanır.

**YÖNETİM**
Bireyin ya da örgütün önceden belirlediği amaç ve hedefleri gerçekleştirmek için elde bulunan kaynakları (insan, para, makine, malzeme, donanım, yardımcı hizmetleri, bilgi vb.) anlamlı bir şekilde bir araya getirilerek planlama, örgütleme, yöneltme ve denetleme faaliyetlerinin yürütülmesine yönetim denir.

**Yönetimin Amaçları**
1. Düzen amacı: çalışanların (işgörenlerin), örgütün amaçlarına ulaşması için gerekli davranışları göstermeleridir.
2. Kültürel amaçlar: Kurum-örgüt kültürü, örgüt çalışanlarına uygun olmak ve onları temsil etmek zorundadır.
3. Ekonomik amaçlar: yönetimin bir diğer amacı da örgüte kar sağlamaktır.

**Yönetimin Özellikleri**
1. İnsana Yöneliklik (beşerilik) olma: Yönetim faaliyeti insanın, yalnızca insanlarla olan ilişkisinde söz konusudur.
2. Amaçlı olma: Örgütün belirli bir amacının olmalı ve bu amaç iş görenlerce benimsenmiş olmalıdır.
3. İşbölümü ve Uzmanlaşma sağlama: Örgütün amacına ulaşılabilmesi için işin parçalara bölünmesi ve bir işte uzman olanların o alanda görevlendirilmesidir.
4. İşbirliği sağlama: Yönetim faaliyetinden hedeflenen sonucun alınabilmesi için işbirliği gereklidir.
5. Koordinasyon kurma: İşletmede faaliyet gösteren bölümlerin ve fertlerin uyum içinde çalışması esastır.
6. Yaratıcı olma: Yöneticilerinin yöneltme faaliyetini etkili bir şekilde gerçekleştirerek çalışanların yaratıcılıklarını ortaya çıkarmasını sağlamasıdır.
7. Hiyerarşi kurma: Yönetimde ast-üst ilişkisinin bulunmasıdır.
8. Demokratik olma: Örgütün amacı gerçekleştirilirken alınan kararlar ve uygulamada çalışanları da sürece dâhil etmektir.
9. Grup çalışması yapma: Yönetim bir grup faaliyetidir. Birden fazla insanın bir arada bulunmaları ve sosyal ilişkileri yönetim sürecini başlatır.
10. İletişim kurma: Örgütte ast ve üstlerin iletişim içinde olmasıdır. 11. Yetki Özelliği: Yöneticinin, aldığı kararları astlarına uygulatabilecek kişisel bir otoriteye sahip olmasıdır.
12. Evrensel olma: Yönetim, bütün organizasyonlarda yer alan evrensel bir süreç olarak görülmelidir.

**Yönetimin Temel İşlevleri (Fonksiyonları)**
Planlama, örgütleme, yöneltme ve denetim olmak üzere yönetimin dört temel fonksiyonu vardır.
**1. Planlama**
Yönetimin ilk fonksiyonu planlamadır. Örgütte hangi işin, ne zaman, nerede, nasıl ve kim tarafından yapılacağına, hangi imkânların kullanılacağına karar verilmesidir. Planlama tüm örgütü kapsarken her kademede faaliyet gösteren örgüt çalışanlarına yol gösterir.
**2. Örgütleme**
Planlama aşamasında belirlenen işler bu aşamada gruplara ayrılır. Bu belirlenen ve gruplanan işlere uygun personel atanır ve iş tanımları yapılır. Bu işlerin yürütülmesi için gerekli yer, araç ve gereçler ve uygulanacak yöntemler saptanır.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**Örgütlenmenin 13 temel ilkesi vardır.**
1. İş Bölümü ve Uzmanlaşma İlkesi
2. İstisna İlkesi: (Üst yönetimin örgütün faaliyetlerinde önem taşıyan kararlarla ilgilenmesi.)
3. Amaç Birliği İlkesi
4. Kumanda Birliği İlkesi
5. Hiyerarşik Yapı İlkesi
6. Yetki ve Sorumluluğun Denkliği İlkesi
7. Yetki Devri İlkesi
8. Denge İlkesi: (Örgütte bölümler arasındaki yetkilerin, görevlere göre dağıtılması.)
9. Açıklama İlkesi
10. Basitlik ve Anlaşılırlık İlkesi
11. Esneklik İlkesi
12. Süreklilik İlkesi
13. Yönetim Alanı İlkesi

**3. Yöneltme**
Planlama ve örgütlemede karar verilen örgüt amaçlarını gerçekleştirmek için bütün örgütün o amaçların gerçekleştirilmesi için yönlendirilmesidir. Açık, tam ve anlaşılır emirler sayesinde çalışanlar yapması gereken işlere yönlendirilir. Yöneltme faaliyetinin başarılı olması yöneticilerin liderlik özelliklerine bağlıdır.

**Uyarı**
Örgüt veya kurumda yöneticinin etkin bir yöneltme yapabilmesi için gerekli olan bazı koşullar şunlardır:
1) Örgütte takım ruhu gerçekleştirilmelidir.
2) Yönetici personeli iyi tanımalıdır.
3) Görev sorumluluğu gelişmeyen kişiler örgütten uzaklaştırılmalıdır.
4) Yönetici, personel ile işletme arasındaki ilişkileri yakından tanımalıdır.
5) Yönetici çevresine iyi bir örnek olmalıdır.
6) Personel devamlı denetim altında bulundurulmalıdır.
7) Yöneltmede danışmalı bir sistem kurulmalıdır.
8) Yönetici, ayrıntı içinde boğulmamaya dikkat etmelidir.
9) İyi bir ödüllendirme ve cezalandırma sistemi kurulmalıdır.

**4. Denetim**
Bir işletmenin yaptığı planlamanın sonuca ulaşıp ulaşmadığı ya da ne kadar ulaştığı konusu denetim (kontrol) alanının konusudur. Daha önce belirlenmiş standartlar ile mevcut durum karşılaştırılır ve meydana gelen hedeften sapmalar tespit edilir. Hedeflerden sapmaların tespitinden sonra düzeltici tedbirler alınır.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**Yönetim Yaklaşımları**
**1) Klasik Yönetim Öncesi Dönem**
Yönetim bilimi Klasik (bilimsel) yönetim anlayışı ile 19. yy. da ilgilenmeye başlamıştır. Yönetim teorisinin gelişmesindeki en büyük etken sanayi devrimidir. Fabrikalaşmayla birlikte üretimin artması neticesinde işçi, girdi ve makine miktarı da artmıştır. Bunların artmasının ardından kontrol, uyumlaştırma ve yönetim sorunları ortaya çıkmıştır. Bu konular üzerinde ve yönetim üzerine çalışan önemli düşünürler Charles Babbage, Robert Owen ve Adam Smith'tir.

**2) Klasik Yönetim Yaklaşımı**
Yönetiminin ana gayesi olarak, verimliliğin ve karın arttırılması planlanmış, en iyi organizasyon yapısı ve yönetim tarzı için uyulması gereken kuralları belirlenmiş ve bu kuralların her örgütte uygulanabileceği savunulmuştur. İşletmelerin mekanik unsurları üzerinde durularak verim amaçlanmış, sosyal sistem olan organizasyonların, önceden belirlenmiş kurallara göre, bir makine gibi işlemesi amaçlanmıştır.
Bu süreçte, çalışanlar bir makine ile özdeşleştirilmiş ve onun sosyal ve psikolojik tarafına hiç önem verilmezken, çalışanlar genelde çalışmayı sevmeyen, tembel, pasif, bencil, kendi çıkarlarını gözeten, hata yapmaya yatkın, güvenilir olmayan, ancak ekonomik ödüllendirme ile motive olan bir yapı olarak görülmüştür.

**a) Bilimsel Yönetim Yaklaşımı**
İnsan dâhil tüm üretim faktörlerini en verimli bir şekilde kullanılması amaçlayan ve Frederick Taylor tarafından kurulan yönetim yaklaşımıdır.
Bu yaklaşımı ortaya koyarken, Taylor'un çeşitli kurum ve fabrikalarda gözlem ve görüşlerde bulunmuştur. Buna göre;
**Verimsiz bir çalışma ortamı**: Atölye ya da fabrikalarda verimliliğin artması konusunda hiç çalışma yapılmıyor, işletme sahipleri işçiye az ücret ödüyor.
İşçilerin işten kaytarması: İşçiler fazla çalışarak işletmenin kârını artırıyor, ancak bu kâr artışından bir yarar elde edemedikleri için işçiler bilinçli olarak işten kaytarıyordu.
İşlerde standartlaştırma yok: İşçilerin işe alınışında ve işe atanmasında yetenek ve kapasiteleri dikkate alınmıyor ve bunun yanında bir işçi bir alanda uzmanlaşmıyordu. Ayrıca bir işçi iş yerinde her işi yapıyordu.

**b) Yönetim Süreci Yaklaşımı**
Büyük organizasyon yapılarında yönetimin nasıl olması gerektiği ile ilgilenen bu yönetim yaklaşımının öncüsü Henri FAYOL'dur.

Fayol yönetimde bazı unsurların kullanımı üzerinde durmuştur:
1- Planlama,
2- Organize etme,
3- Koordinasyon ve
4- Kontrol fonksiyonlarının önemi etkin kullanılır ise yönetim daha verimli olur kanaatindedir.

Bilimsel yaklaşım ve kurucusu Taylor, örgütlerin alt düzeylerindeki işlerin planlanması ve yürütülmesi ile ilgilenirken, Yönetim süreci yaklaşımı ve öncüsü Fayol yöneticiler ve yerine getirdikleri fonksiyonlarla ilgilenmiştir.

**Fayol'un** yönetim ilkeleri şunlardır:
**1.** İşbölümü: Organizasyonu küçük birimlere ayırmak ardından da bu küçük birimlere o işten sorumlu ayrı bir görevli atamak gerekir.
**2. Yetki ve sorumluluk**: Yönetimin yetki ve sorumluluğa sahip olmasıdır.
**3. Disiplin:** Yönetim ve üretim sürecinde disipline mutlaka dikkat edilmelidir.
**4. Kumanda birliği**: Her astın sadece bir üstten emir alması ve ilk üstü atlayarak daha üst kademelerdeki yöneticilerle ilişki kurmaması gereklidir.
**5. Yönetim birliği:** Benzer işlerin bir yönetici tarafından yönetilmesi gerekir.
**6. Genel çıkarların kişisel çıkarlara üstünlüğü**: İşletmenin çıkarlarının bir kişi veya bir grup insanın çıkarlarından önde gelmesi gerekir.
**7.** Çalışanların ödüllendirilmesi ve iyi ücret İlkesi: Çalışanlar ilave gayretlerinde ve başarılarında ödüllendirilmelidir.
**8. Merkezileşme ilkesi:** Güç ve yetkinin üst kademelerde toplanması gerekir. 9. Hiyerarşi ilkesi: Hiyerarşiye ulumalıdır.
**10. Düzen ilkesi**: Her şeyin doğru yerinde ve doğru zamanda olması gerekir.
**11. Hakkaniyet ilkesi**: Yöneticilerin bütün çalışanlara hakkaniyetle davranması gerekir.
**12. Personelin devamlılığı ve denge İlkesi**: Personelin yeni bir işe girmesi halinde işi kısa zamanda öğrenmesi zor olması nedeniyle mevcut personelin devamlılığının sağlanması gerekir.
**13. Girişim ilkesi**: Yöneticilerin astların girişim güçlerini artırması yönünce çalışması gerekir.
**14. Birlik ruhu ilkesi**: Çalışanlar ve yöneticiler birlik ruhuna sahip olmalıdır.

**c) Bürokrasi Yaklaşımı**
Yönetim felsefesinde ast-üst ilişkilerinin hâkim olduğu bir hiyerarşik-bürokratik model öneren Bürokrasi yaklaşımının öncüsü Max Weber'dir.
Bu yaklaşım, Organizasyonda yazılı kuralların oluşturulması, yönetici ve çalışanların bu kurallar çerçevesinde hareket etmesi öngörülmüştür. Yönetim sürecinde, bürokratik yapının herhangi diğer bir yapıya nazaran çok üstün olduğunu belirtmiş ve bürokratik organizasyon yapısını geliştirmiştir.

Bürokratik organizasyon yapısının temel özellikleri şöyledir:
**1.** İleri uzmanlaşma: Uygun çalışan-işgörenin uygun bölümde işe alınmasıyla kaynaklar verimli bir şekilde kullanılması gerekir.
**2. Yetkinin hiyerarşisi**: Örgüt içinde elde edilen güce göre piramit şeklindeki bir yapıda hiyerarşik bir sistem olmalıdır. Böylece her kademe bir üst kademe tarafından kontrol edilmiş olacaktır.
**3. Biçimsel kural ve kaideler**: Görevler önceden belirlenmiş, öğrenilmiş kural ve kaideler ile halinde yazılı hale getirilmelidir. Böylece her kademede görevler somutlaştırılmış olacaktır.
**4. Teknik bilgi ve tecrübenin önemi**: Bütün elemanlar teknik bilgi, eğitim ve tecrübelerine göre çalıştırılmalıdır.
**5. Görevde gayri şahsilik**: Örgütte görevliler işlerini kişisel değil, biçimsel (kural ve işe uygun) bir şekilde yapmalıdır.

**3) Neoklasik** Yönetim Yaklaşımı
Diğer yaklaşım türlerinden Klasik dönemin göz ardı ettiği insan unsurunu incelemiştir. Neoklasik yaklaşımın ele aldığı temel konular; insan davranışı, kişiler arası ilişkiler, grupların oluşması, grup davranışları, biçimsel olmayan organizasyonlar olarak öne çıkmıştır.

İnsan unsurunu inceleyen Neoklasik düşüncenin insana bakışı şöyledir:
1. İnsanın sosyal bir yapıda olmasından dolayı esas olarak sosyal ihtiyaçları ile motive edilmelidir.
2. Sanayi devrimi ile gelen işbölümü ve rasyonelleşme, işçilerde tatminsizlik oluşturur, bunun aşılması sosyal ilişkilere yönelme ile çözülmeldir.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

3. Çalışanlar, yönetimin kontrolü ve ödüllerinden ziyade, çalışma grubu arkadaşlarından gelen etkilere karşı duyarlı olurlar.
4. Yönetime karşı duyarlılık, kontrol edenin, çalışanları sosyal bir yapıda görmesine ve ihtiyaçlarını tatmin derecesi ile doğru orantılıdır.

**a) İnsan İlişkileri Yaklaşımı**
İnsan ilişkileri yaklaşımında, insanların birbirinden farklı olduğu yaklaşımı üzerinde durulmuştur. Burdan hareketle, insanların farklı olması yönetimin her insana farklı bakmasına ve buna uygun güdüleme sistemi kurmasını gerekli kılmaktadır.
İnsan sadece biyolojik bir varlık değil, psikolojik ve sosyal yönü ağır basan bir varlık olduğu kabul edilmeli örgütün de sosyal bir sistem olduğu düşünülerek, her örgütün kendine özgü örgüt kültürü olduğu kabul edilmelidir.
Bir bakıma "insan ilişkileri" hareketinin başlangıcı olarak kabul edilen Hawthorne Araştırmaları (F. Roethlisberger ve Elton Mayo) bu yaklaşımın önemli çalışmalarıdır. Buna göre; "İşyerinin fiziksel koşullarının (ışıklandırma, ısıtma, dinlenme zamanları, fiziksel iyileştirmenin derecesi) çalışanların verimi üzerinde olumlu etki yaratacağı" hipotezini bu çalışmalar test etmeye çalışmıştır.

**b) Davranışsal yaklaşım**
Örgüt ve kurumlarda bireylerin ve örgütlerin davranışları üzerinde araştırmalar yaparak başarıyı ve başarısızlığı davranış kavramları üzerinden açıklamaya çalışan yaklaşımdır. Bu yaklaşımın üç öncüsü bulunmaktadır. Bunlar;
**Elton Mayo:** "İşletmede faaliyetler gruplarda yapılır, bireysellik tam anlamıyla söz konusu değildir" görüşünü öne sürer.
**Mary Parker Follet**: Örgütlerde grupların çalışması üzerinde çalışmıştır.

**Chester Barnard**: Örgütün ortaya çıkması için gerekli koşulları şöyle ifade etmiştir.
- Ortak amaç, bir ortak amaca yönelinmesi gerekir.
- İletişim, çalışanlar ve yöneticiler arasında sağlıklı bir iletişim olmalıdır.
- Çalışanların işbirliği arzusu, çalışanlar iş birliği üzerine bir istek beslemelidir.

Barnard, bu üç eleman olmadığı takdirde örgüt var olamaz görüşünü savunmaktadır.

**Douglas McGregor:** Yöneticilerin astların durumları incelerken X ve Y adını verdiği iki varsayımdan hareket edebileceklerini belirtmiş bunu açıklamak için de X ve Y teorilerini ortaya atmıştır.

**X Teorisi Varsayımları: (İnsana karşı olumsuz yargılar besler)**
1. Yönetim işten kaçmayı önleyici tedbirleri almalı, disipline önem vermeli ve çalışanı hatalarında cezalandırmalıdır. Çünkü, nsan doğuştan çalışmayı sevmez ve sürekli işten kaçar denilmektedir.
2. İnsanın yöneltilmeye ihtiyacı vardır. Çünkü insan doğru kararları tek başına alamaz.
3. İnsan bencildir, kendi arzu ve amaçlarını, örgüt amaçlarına tercih etmektedir.

**Y Teorisi Varsayımları: (insana karşı olumlu ve güven içeren yargılar besler)**
1. İnsan için çalışmak, oyun ya da dinlenmek kadar doğal ve mutluluk vericidir. .
2. Çalışılan ortamlarda sıkı denetim ve cezalara ihtiyaç yoktur. İnsanlar iş ve iş arkadaşlarını severse, kendi kendini yönetecek, örgüte daha yararlı olmaya ve hizmet etmeye çalışacaktır.
3. Çalışma ortamında uygun koşullar sağlanırsa insan sorumluluğu kabul etmeyi öğrendiği gibi sorumluluk istemeyi de öğrenir.
4. Çalışanların amaçlara bağlılığı, insanlara sunulan psikososyal ve kişilik ihtiyaçlarını karşılama gibi motive edici öğelere bağlıdır.

**4) Modern Yönetim Yaklaşımı**
Diğer modellere göre daha yeni bir yaklaşım olan modern yönetim yaklaşımı, klasik ve neoklasik yönetim kuramları örgütü çevreden bağımsız birer "kapalı sistem" olarak ele almalarına karşılık, örgütü çevresiyle etkileşim içinde olan bir "açık sistem" olarak ele almıştır.
Modern yönetim yaklaşımına göre, işletmeler çevrelerinden aldıkları girdileri, belirli bir dönüşüm sürecinden geçirdikten sonra mal ve hizmet olarak topluma sunan birer açık sistemdir.

**Uyarı:** Modern yönetim kuramını diğer kuramlardan kesin çizgilerle ayırmak mümkün değildir. Çünkü bu kuram önceki kuramların temel ilke ve esaslarını yeni ve değişik bir açıdan ele alıp yorumlamış ve bir senteze ulaşmaya çalışmıştır.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**a) Sistem Yaklaşımı**
Belirli parçalardan oluşan, bu parçalar arasında belirli ilişkiler olan, bu parçaların aynı zamanda dış çevre ile ilişkisi olan, birleşik bir yapı, olay veya faaliyet" olarak tanımlanan "sitem" kusursuz yönetimler için de örnek alınabilir görüşünü savunan bu yaklaşımın, özellikleri şunlardır:
Bir sistem açık veya kapalı olabilir.
**Açık sistem**: Çevrelerinden doğrudan doğruya olumlu ya da olumsuz olarak etkilenen sistemlere verilen addır.
**Kapalı sistem**: Çevresiyle etkileşim içinde olmayan ya da girdi-çıktı alışverişi olmayan sistemlere verilen isimdir.
Her sistemde bir amaç bulunmaktadır. Sistemler çevre ile ilişki içindedir.

**Sistemde geribildirim ilişkisi vardır:** Sistem çevreye sunduğu çıktının eksikliklerini ve aksaklıklarını geri dönüşler sayesinde öğrenebilir.
**Sistemin kesin sınırları yoktur**. Ancak, bir sistemin varlığından bahsedebilmek için onu dış çevreden ayıran sınırlarının olması gereklidir.
**Organizasyonun dış çevreden ayırt edilmesi gerekir**. Sistemin alt sistemleri bulunmaktadır.
Sistemde olumlu ve olumsuz "entropi" (rast gelelik ya da düzensizlik) görülür: Bir sistemde faaliyetlerin bozulması, dengenin kaybolması ve sonunda sistemin durması yönünde bir eğilim vardır. **Entropi**, bu eğilimi ifade eder. Kapalı sistemler, entropinin (düzensizliğin) etkisinde kalır. Enerji kaybındaki artış sonuçta sistemin ölümüne neden olur. Açık sistemler, bunun üstesinden gelebilme yeteneğine sahiptir.

**b) Durumsallık yaklaşımı**
Kurumu ya da organizasyonu bir sistem olarak ele alan, organizasyon yapısını çeşitli iç ve dış şartlara göre şekil alan bir yapı olarak gören durumsallık yaklaşımıdır.

**Dikkat:** Durumsallık yaklaşımına göre organizasyon yapıları ve işleyiş yöntemleri belirli kural ve kaideye göre değil, organizasyonun iç ve dış çevre özellikleri, organizasyonda kullanılan teknoloji ve organizasyonun büyüklüğüne göre tasarlanır.
Bu temel varsayıma göre yöneticilerin önceden benimseyebilecekleri hiçbir evrensel yönetim ilkesinin veya yönetim tekniğinin bulunmayacağı kabul edilerek yönetim sistemi kurgulanmalıdır.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**Yönetici**
Yönetici, bir grup insanı belirli amaçlara ulaştırmak için uyumlu ve takım ruhu içinde çalıştıran, fiziki, mali ve bilgi kaynaklarını planlayan, organize eden, yönelten, koordine eden ve kontrol eden kişi olarak ifade edilir. Yukarıda yer alan bölümlerde lider ve yönetici arasındaki farklara yer verilmiştir.

**Yöneticide Bulunması Gereken Nitelikler:**
1. İnsanları tanımalı
2. Objektif olmalı
3. Kendine güvenmeli
4. Yerinde kararlar alabilmeli
5. Yetkisini kullanabilmeli
6. Sorumluluk duygusuna sahip olmalı
7. Kuvvetli bir iradeye sahip olmalı

**Yöneticilerin Sınıflandırılması**
Yöneticilerin Sorumlulukları Açısından Sınıflandırılması
**1. Fonksiyonel (İşlevsel) Yönetici**: Bu yöneticiler örgütteki sadece bir fonksiyondan sorumlu olan kişidir.
**2. Genel (Kapsayıcı) Yönetici:** Örgütün bütün fonksiyonlarından sorumlu olan kişidir.
**3. Proje Yöneticisi:** Örgütte yapılması planlanan bir projenin gerçekleşmesinden sorumlu olan kişidir.

**Yöneticilerin Hiyerarşik Yapıya Göre Sınıflandırılması**
**1.** Üst düzey yöneticiler:
Genel müdür, başkan, bölüm ve daire müdürleri, daire başkanları, müsteşarlar, müdürler gibi yöneticilerden bu başlıkta yer alır.
Üst düzey yöneticilerin çalışmaları tüm organizasyon düzeniyle ilgili olup, ekonomik sistem için de işletmenin amaçlarını en iyi şekilde gerçekleştirmeye yönelik olmalıdır.
**2. Orta düzey yöneticiler:**
Bölüm veya daire amirleri, servis şefleri yardımcıları, genel sekreterler, daire amirleri ve yardımcıları gibi yöneticiler bu başlıkta yer alır.
Plan geliştirir, bunları uygulama aşamasına koyar ve yapılanları kontrol eder, maliyetleri analiz eder, üst düzey yöneticilere rapor vermekle mükelleftir.
Üst yönetim tarafından belirlenen amaçlara ulaşmak için gerekli olan program ve faaliyetlerin koordinasyonundan sorumlu olurlar.

**3. Alt düzey yöneticiler:**
İşçi, memur, hizmetli gibi çalışan ve herhangi bir yönetim görevi olmayan kişileri yöneten, kısım şefleri, postabaşı, ustabaşı, baş kalfa, formen ve odacıbaşları gibi çeşitli çalışanlar bu başlıkta yer alır.
Günlük faaliyetlerin yürütülmesinden ve başarılmasından sorumludurlar.

**YÖNETİM ŞEKİLLERİ**
**1. Otoriter Yönetim Şekli**: Üst yönetimin alt yönetim üzerinde etkin olduğu ve kararların üstten alta doğru bir emir zinciri ile alındığı yönetim şekli olarak ifade edilebilir.
**2. Yarı Otoriter Yönetim Şekli:** Alt yönetimin, üst yönetimin karar mekanizmasına biraz daha yoğun olarak katıldığı bir yönetim şekli olarak ifade edilebilir.
**3. Demokratik Yönetim Şekli**: Alt düzey yönetimlerin üst düzey yönetime karar verme sürecinde tam olarak katıldığı, "biz" merkezli yönetim şekli olarak ifade edilebilir.

**Yöneticilerin Oynadığı Roller:**
Yönetim sürecinde yöneticiler, bireylerarası, bilgisel ve karar verici olmak üzere farklı sorumlulukları olan görevler üstlenirler.

**1) Bireyler arası roller:**
a) Temsil rolü
b) Lider rolü
c) İlişki rolü

**2) Bilgisel roller**
a) Kontrol rolü
b) Dağıtma rolü
c) Sözcülük rolü

**3) Karar verici roller**
a) Girişimci rolü
b) Anlaşmazlık çözme rolü
c) Kaynak dağıtma rolü
d) Müzakerecilik rolü

**ORGANİZASYON:**
Amaçlara ulaşmak için yapılacak işlerin belirlenmesi ve gruplandırılması; işleri yapacak personelin ve yetki ve sorumluklarının belirlenmesi; faaliyetlerin etkinliği için gerekli fiziki ortamın hazırlanması çabalarının tümüdür organizasyon olarak adlandırılır.

**Organizasyonun temel kuralları**
Organizasyon sürecinin tesisi ve sağlıklı çalışabilmesi için bir takım kurallara uyulması gereklidir.
1. Amaç Birliği Kuralı
2. Yönetim Alanı Kuralı
3. Yönetim Birliği Kuralı
4. Komuta Birliği Kuralı
5. Haberleşme Kanalı ve Şekli Kuralı
6. Kaynakların Dağılımında Denge Kuralı
7. Yetki ve Sorumlulukların Açıklığı ve Dengesi Kuralı
8. Ayrılık Gözetme Kuralı
9. Personel Dağılımında Denge Kuralı
10. İş bölümü ve Uzmanlık Derecesi Kuralı
11. Gelişme Yeteneği Kuralı

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

# 4 İNSAN HAKLARI VE DEMOKRASİ

**İnsan Hakları:**
İnsan oldukları için tüm insanların; doğuştan sahip oldukları, devredilemez ve vazgeçilemez haklarıdır. Bu haklar insan onurunu korumayı, insanlığın maddi ve manevi gelişmesini sağlamayı amaçlayan haklar olarak ifade edilebilir.

**Dikkat:** Temel insan hakları belirli kavramlar etrafında ifade edilmektedir. Bu alanın terimlerinin bilinmesi sınavlarda adlandırma nedeniyle soru kayıplarını önlemekte hayati önem taşımaktadır.

**İnsan – Kişi (insan hakları ve demokrasi metinlerinde kişi veya birey olarak anılmaktadır.):** Kanun ve yasal normlar nezdinde hak sahibi olan, sahip olduğu hakları kullanarak insana özgü imkânları değerlendirebilen varlık kişi ya da birey olarak ifade edilir.

**Hak:** Toplumun yasalarının yani hukuk kuralarının kişilere belirli sınırlar dâhilinde davranışlar ortaya koymaya izin vermesi, belirli durum ve nesneleri istemeye yetkili kılmasıdır. Hak bir toplumun ferdi olan kişilere sınırlar dâhilinde verilen yetkidir.

**Özgürlük:** Özgürlük veya erkinlik, birinin engellenmeden ya da sınırlandırılmadan istediğini seçebilmesi, yapabilmesi ve hareket edebilmesi durumudur. Yasal açıdan ise kişinin başkasına zarar vermeden istediğini yapabilmesi olarak değerlendirilir.

**Sorumluluk:** Kişinin yaptıklarından mesul olmasıdır.

**Eşitlik:** Kimseye; dil, din, ırk ve cinsiyet gibi özellikler nedeniyle ayrımcılık yapılmaksızın tüm bireylerin-kişilerin-insanların aynı hak ve özgürlüklere sahip olmasıdır.

**Temel Kavramlar**
Kişilere yasa ve yönetmeliklerle verilen somut hakları güvence altına alan ve anayasada yer verilen soyut ve genel nitelikli haklara "anayasal haklar" ya da "temel haklar" denir.

**Temel Haklar:**
İnsanın değerini korumaya yönelik asgari haklar olarak da ifade edilen, bireylere- kişilere, yasa ve yönetmeliklerle verilen somut hakları güvence altına alan ve anayasada yer verilen soyut ve genel nitelikli haklara anayasal haklar ya da temel haklar denir.

Anayasada yer alan Temel Hak ve Özgürlükler aşağıdaki gibi sınıflandırılmaktadır.

**a) Koruyucu Haklar**
Kişileri, devlete ve topluma karşı koruyan hak ve özgürlüklere koruyucu haklar denir.
Anayasa'mızda koruyucu haklar "Kişinin Hak ve Ödevleri" başlığı altında sayılmıştır. Başlıklar halinde bu haklar;
- Kişi dokunulmazlığı (kişinin maddi ve manevi varlığı) (m.17),
- Zorla çalıştırma yasağı (m.18),
- Kişi hürriyet ve güvenliği (m.19),
- Özel hayatın gizliliği (ve korunması) (m.20),
- Konut dokunulmazlığı (m.21),
- Haberleşme özgürlüğü (m.22),
- Yerleşme ve seyahat özgürlüğü (m.23),
- Din ve vicdan özgürlüğü (m.24),
- Düşünce ve inanç özgürlüğü (m.25),
- Basın özgürlüğü (süreli ve süresiz yayın hakkı, Basın araçlarının korunması, Kamu tüzel kişilerinin elindeki basın dışı kitle haberleşme araçlarından yararlanma hakkı, Düzeltme ve cevap hakkı) (m.28),
- Dernek kurma özgürlüğü (m.33),
- Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı (m.34),
- Mülkiyet edinme hakkı (m.35) dır.

Hakların korunması ile ilgili hükümler (Hak arama hürriyeti, Kanunî hâkim güvencesi, Suç ve cezalara ilişkin esaslar); İspat hakkı; Temel hak ve hürriyetlerin korunmasıdır.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**b) İsteme Hakları**
Kişilerin devletten ve toplumdan isteyebilecekleri haklara isteme hakları denir.
Anayasa'nın "Sosyal ve Ekonomik Haklar ve Ödevler" bölümünde yer alan bu haklar,
- Ailenin korunması (m.41),
- Eğitim ve öğrenim hakkı (m.42),
- Çalışma ve sözleşme özgürlüğü (Ücrette adalet sağlanması) (m.48),
- Çalışma hakkı (m.49),
- Dinlenme hakkı (m.50),
- Sendika kurma hakkı (m.51),
- Toplu iş sözleşmesi hakkı (m.53),
- Grev hakkı (m.54),
- Sağlık çevre ve konut hakkı (m.57)

Bunun yanında,
- Kamu yararı (Kıyılardan yararlanma, Toprak mülkiyeti, Tarım, hayvancılık ve bu üretim dallarında çalışanların korunması, Kamulaştırma, Devletleştirme ve özelleştirme),
- Gençlik ve spor (Gençliğin korunması, Sporun geliştirilmesi ve tahkim),
- Sosyal güvenlik hakları (Sosyal güvenlik hakkı, Sosyal güvenlik bakımından özel olarak korunması gerekenler, Yabancı ülkelerde çalışan Türk vatandaşları),
- Tarih, kültür ve tabiat varlıklarının korunması,
- Sanatın ve sanatçının korunması,
- Devletin iktisadî ve sosyal ödevlerinin sınırları olarak adlandırılan haklar

bireyin isteme hakları olarak ifade edilebilir.

**c) Katılma Hakkı**
Kişinin siyasal gücün kullanılmasına katılmasını sağlayan haklara katılma hakları denir.
Bu haklar, Anayasa'nın "Siyasal Haklar ve Ödevler" başlığı altında düzenlenmiştir. Anayasaya göre bunlar,
- Vatandaşlık hakkı (m.66),
- Seçme, seçilme hakları (m.67),
- Siyasal partilerle ilgili haklar (parti kurma, partilere girme ve partilerden ayrılma, siyasî partilerin uyacakları esaslar )(m.68,69),
- Kamu hizmetlerine girme hakkı (hizmete girme ve mal bildirimi hakkı) (m.70),
- Vatan hizmeti hakkı (m.72),
- Vergi ödevi (m.73),
- Dilekçe hakkı, bilgi edinme hakkı, kamu denetçisine başvurma hakkı (m.74) gibi hak ve özgürlüklerdir.

Temel haklardan bazıları, yaşama hakkı, kişi dokunulmazlığı, sağlık hakkı eğitim hakkı, dilekçe hakkı, özel yaşamın gizliliği ve seçme ve seçilme hakkıdır.

**Yaşama Hakkı**
Yaşama hakkı kişilerin en temel haklarındandır. Yaşama hakkından mahrum olan biri diğer haklarından yararlanamaz. 1982 Anayasası'nın 17. maddesinde "Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir." ifadesiyle yaşama hakkı anayasal güvenceye kavuşturulmuştur. 2004 yılında yapılan Anayasa değişikliğiyle maddenin devamındaki istisna hallerinden "mahkemelerce verilen idam cezalarının infazı" ibaresi çıkartılarak idam cezası da kaldırılmış, böylece yaşama hakkının önündeki engeller tamamen kaldırılmıştır.

**Kişi Dokunulmazlığı**
Kişi dokunulmazlığı, yaşama hakkını tamamlayıcı niteliktedir. Kişinin maddi ve manevi bütünlüğünü korumaya yönelik bir haktır. Kişi dokunulmazlığı Anayasa'nın 17. maddesinde "Tıbbî zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbî deneylere tâbi tutulamaz.
Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tâbi tutulamaz." ifadeleriyle yer almıştır.

**Sağlık Hakkı**
Sağlık hakkı herkesin yaşamını sağlıklı bir şekilde devam ettirebilmek için devletten gerekli çalışmaları yapmasını isteme hakkıdır. Devlet kişilerin sağlık haklarının gerçekleşmesi için sağlık kuramlarını oluşturarak halka sağlık hizmeti vermeli, koruyucu sağlık hizmetleri yürütmeli, kişileri sağlıklı ve dengeli bir biçimde beslenebilecekleri yaşam standardına ulaştırmak ve çevreyi insanların yaşamlarını sağlıklı bir şekilde sürdürebilecekleri duruma getirmelidir. Anayasa'nın 56. maddesi sağlık hakkına yer vermektedir.
**Dikkat:** Buna göre, "Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir.
Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devletin ve vatandaşların ödevidir."

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**Eğitim Hakkı**
Demokratik toplum düzeninin kurulması ve insan haklarının yaşama geçirilebilmesi için eğitim temel bir şarttır. Kişiler demokrasi bilincini ancak eğitim yoluyla kazanabilirler. Toplumdaki sosyal eşitsizlikler eğitim yoluyla azaltılabilir. Bu nedenle devlet için vatandaşlarına eğitim vermek bir görevdir. Her vatandaşın eğitilmeyi isteme hakkı vardır. Eğitim hakkı Anayasa'nın 42. maddesinde yer almıştır. Buna göre; "Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz. İlköğretim, kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve Devlet okullarında parasızdır… Devlet, maddî imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin, öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacı ile burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar. Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır…"

**Dilekçe Hakkı**
Anayasa'nın 74. maddesinde "Vatandaşlar ve karşılıklılık esası gözetilmek kaydıyla Türkiye'de ikamet eden yabancılar kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikâyetleri hakkında, yetkili makamlara ve Türkiye Büyük Millet Meclisine yazı ile başvurma hakkına sahiptir." denilmektedir. Dilekçe hakkı herhangi bir konuda mağdur olan, devletin ya da kişilerin demokrasi ve insan haklarına aykırı davranış ve uygulamalarına maruz kalan kişilerin mağduriyetlerini yetkili makamlara yazılı olarak bildirerek mağduriyetlerinin ortadan kaldırılmasını isteme haklarıdır.

**Özel Yaşamın Gizliliği**
Her insanın kendine özgü bir özel yaşamı vardır. İnsanlar kendilerini ilgilendiren konuların başkaları tarafından bilinmesinden rahatsızlık duyabilirler. Devlet kişilerin özel yaşamına müdahale etmemeli, kişilerin birbirlerinin yaşamına müdahale sayılabilecek davranışlarına engel olmalıdır. Özel yaşamın gizliliğinin korunması "konut dokunulmazlığı" ve "haberleşme hürriyeti" ile olur. Mahkeme kararı olmadıkça kimsenin konutu aranamaz, telefonu dinlenemez. Güvenlik görevlilerinin konutları arayabilmek için yetkili makamlardan izin almaları gerekir. Özel hayatın gizliliği ile ilgili hükümler Anayasa'nın 20, 21 ve 22. maddelerinde yer almıştır. Maddelerde "Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz.", "Kimsenin konutuna dokunulamaz.", "Herkes, haberleşme hürriyetine sahiptir. Haberleşmenin gizliliği esastır." ibareleriyle özel hayatın gizliliği anayasal güvenceye kavuşturulmuştur.

**Seçme ve Seçilme Hakkı**
Seçme ve seçilme hakkı çoğulcu demokrasinin bir gereğidir. Herkesin ülke yönetiminde söz hakkı vardır. Bu hak seçme ve seçilme hakkıyla kullanılır. Vatandaşlar oy kullanarak seçimlerde tercihlerini bildirebilecekleri gibi, aday olarak da ülkenin yönetimine talip olabilirler.

**Adalet, Hukuk ve Devlet Kavramları**
Adalet, hukuk ve devlet kavramlarını açıklamaya önce devleti açıklamakla başlamak gerekir. Çünkü devleti anlamadan hukuk kavramını, hukuk olmadan da adalet kavramını anlamlandırmak hayli güçtür.

**Devlet:**
İnsanı diğer canlı türlerinden ayıran sayısız özelliği vardır. Bu ayıt edici özelliklerin en önemlilerinden biri, insanın toplumsal varlık (Homosocius) oluşudur. Şüphesiz insan dışındaki pek çok canlıda toplu (sürü) halde yaşamaktadır. Fakat insan dışındaki canlıların sürü halinde yaşaması tamamen içgüdüseldir. Hâlbuki insan tamamıyla bilinçli olarak, aklı ve özgür iradesiyle toplu halde yaşamayı tercih eder.

İnsanları toplu halde yaşamaya iten çeşitli nedenler vardır.
Bunlardan biri ortak ihtiyaçların karşılanmasıdır. Bilimsel ve teknolojik gelişmelere paralel olarak artan ve çeşitlenen insan ihtiyaçları, insanları bir arada yaşamaya mecbur etmektedir.
Hiçbir insan kendisi için gerekli olan mal ve hizmetlerin tamamını kendisi karşılayamaz.
Toplumdaki bütün bireyler farklı mal ve hizmetler üretir ve bütün bireyler güçleri ölçüsünde bu mal ve hizmetlerden yararlanırlar.
Böylece dikiş dikmesini bilmeyen biri elbise giyebilir ya da hiç inek görmemiş biri süt içebilir.
İnsanları bir arada yaşamaya iten bir diğer neden de bir arada olmaktan sağladıkları duygusal doyumdur. İnsana özgü sevgi, nefret, kıskançlık, annelik, babalık, hoşgörü vb. duyguların gerçekleşebilmesi başka insanların varlığını zorunlu kılar.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Tabiattaki canlıların belki de en zayıfı ve gelişimini en uzun sürede tamamlayanı olan insan ancak toplum sayesinde varlık bulur.
Tabiatta tek başına bırakılmış bir bebeğin yaşamını devam ettirebilmesi imkânsız gibidir.
Üstelik yaşamını devam ettirebilse bile dış görünümü hariç, insani hiçbir özellik kazanamaz.
İnsan ancak toplum sayesinde varlık bulur ve güçlü olur.

**Dikkat:** İnsan toplumlarının geçmişini araştıran antropoloji biliminin verilerine göre insanların kurdukları ilk topluluklar klanlar ve boylardı.
Avcılık ve toplayıcılıkla ya da sınırlı tarımsal faaliyetlerle geçinen ve yan göçebe olarak yaşayan bu ilkel toplumlarda toplumsal yaşamı idare eden basit kurallar vardı.
Toplumun her bireyi bu kurallara uymak zorundaydı.
Yöneten ve yönetilen ayrımı bulunmuyordu.
Zamanla bu küçük insan toplulukları askeri, dini ya da ticari sebeplerle bir araya gelerek tarihteki ilk devlet tipi olan şehir devletlerini ( site devleti ) kurdular.
Farklı dinlerin anlayış ve kurallarının hüküm sürdüğü küçük toplulukların şehir devletlerinde bir araya gelmesi, toplumun bütün bireylerince paylaşılan bir takım kuralların varlığını ve bir örgütlenmeyi zorunlu hale getirdi.
Şehir devletleriyle birlikte mesleki ve teknik iş bölümü yaygınlaşmaya başladı.
Terzilik, ustalık vb. zanaat kolları, askerlik, yöneticilik, din adamlığı gibi meslekler ve toplumsal sınıflar ortaya çıkmaya başladı.

Devlet yukarda sayılan şartların ortaya çıkmasıyla ortaya çıkan bir olgudur. Tarihte ilk olarak şehir devletleriyle ortaya çıkan devlet daha sonra imparatorluklar şekline dönüşmüş, imparatorlukların zayıflaması feodal devletleri ortaya çıkarmış, 16.yy. da yapılan Wesfalia barış antlaşmasıyla bugünkü modern devletlerin öncüsü sayılan ulus devletler ortaya çıkmıştır.

**En basit ve yalın bir tanımla devlet**, birlikte yaşamak üzere örgütlenmiş insan toplumudur. Bir başka tanımla devlet, yerleşik bir topluluğun hukuksal ve siyasal açıdan örgütlenmesi sonucu oluşan, tüzel kişiliğe ve egemenliğe sahip soyut varlıktır.
Bu anlamda devleti kişileştirmek bir yanlış anlamadan ibarettir. Devlet düşünen, karar alan ve uygulayan somut bir varlık değil soyut bir örgütlenmedir.
Gerçekte devletten bahsederken insanları, kurum ve kuralları kastetmiş oluruz. Devlet adaletsiz dediğimizde, devlet erkini (güç) elinde bulunduranların ya da kuralların adaletsizliğinden bahsetmiş oluruz. Devletin bir hakkımızı çiğnediğini söylerken gerçekte, devlet adına karar alan ve uygulayanların, devletin karar alma ve uygulama mekanizmalarını elinde bulunduranların haklarımızı çiğnediğini söylemiş oluruz.

**Devletin varlığı için bazı öğelerin varlığı zorunludur**. Bunlar olmaksızın bir devletin varlığından bahsetmek mümkün değildir. Bunlar:

**Halk:** Ortak bir amaçla bir araya gelmiş insanlara halk denir. Halk ve millet kavramları aynı değildir. Halk somut bir varlıktır. Belli bir zamanda belli bir yerde yaşayan insanları ifade eder. Hâlbuki millet soyut bir varlıktır. Türk halkı denildiğinde halen ülkemizde yaşayan insanlar ifade edilirken, Türk Milleti denildiğinde dünyanın birçok ülkesinde yaşamakta olan ve geçmişte yaşamış geniş bir insan topluluğu ifade edilir. Bir millet olmadan devletin varlığından söz edilebilir fakat halk olmaksızın devletin varlığından söz edilemez. Söz gelimi Irak Devleti bir Irak milleti olmaksızın vardır. Fakat Irak halkı olmasaydı Irak devleti olamazdı.

Ülke: Bir devletin var olabilmesi için devleti oluşturan halkın yaşadığı, devletin egemenlik alanını oluşturan bir toprak parçası(vatan=yurt)nın olması gerekir.

**Egemenlik:** Devletin varlık koşullarından biri de egemenliktir. Egemenlik devletin sınırsız ve koşulsuz bir bağımsızlığa sahip olması, ülke içinde kendine rakip başka bir gücün bulunmaması, uluslararası alanda ise diğer devletlerle eşit iradeye sahip olması demektir.

**Dikkat:** Kısaca Devlet: belirli bir toprak parçası (yurt-vatan) üzerinde yaşayan insanların (halkın) bir düzen içinde bağımsız (egemen) yaşamak için kurmuş oldukları örgütün adıdır. Halkı, ülkesi (vatanı) ve bağımsızlığı (egemenliği) olmayan bir devletin varlığından söz edilemez.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**Hukuk:**
Hak kelimesinin çoğuludur. Haklar anlamına gelir. Hukuk bir devlette tüzel ya da gerçek kişilerin birbirleriyle ve devletle olan ilişkilerini adalete uygun olarak düzenler. Kişilerin sahip oldukları hak ve yükümlülüklerin sınırlarını çizer. Hukuk kurallarının varlık nedeni kamu düzeninin sağlanması ve sürdürülmesidir.

Kişilerin ne zaman, nerede ve nasıl davranacaklarını belirleyen hukuk kurallarının olmadığı bir insan toplumunda kargaşa egemendir. İnsanlar arasındaki ilişkileri düzenleyen diğer sosyal ilişki kuralları toplumsal düzeni sağlamada yetersiz kalır. Çünkü bu kurallar hem kişiden kişiye değişir, hem de yaptırım güçleri zayıftır. Herkesin ahlak anlayışı, gelenek ve görenekleri farklı olabilir. Üstelik ahlaka ve geleneklere aykırı davranışlarda bulunanlara uygulanan yaptırımlar ayıplama ve kınama şeklinde olduğundan kişilerin olumsuz davranışlarını engellemede yetersiz kalabilirler.
Hâlbuki hukuk kuralları kamu gücü tarafından korunan güçlü yaptırımlar içerirler. Bu yaptırımlar, özgürlüğü kısıtlayıcı ya da mali yaptırımlar şeklinde olabilir. Hukuk kurallarını çiğneyenler devletin güvenlik güçlerini ve adli makamlarını karşılarında bulurlar.

**Hukuk kuralları anayasa, yasa, yönetmelik, yönerge ve genelge olarak sıralanırlar.** Mahkemelerce daha önce verilen kararlar da hukuk kurallarının bir parçasını oluşturur. Eğer bir anlaşmazlık konusunda yazılı bir hüküm yoksa toplumda geçerli olan örf ve adetler de anlaşmazlığın çözümünde etkili olur. Alt kademedeki bir hukuk kuralı da bir üst kademedekine uygun olmak zorundadır.
Kanunlar yasa koyucu tarafından kabul edilir.
**Kısaca hukuk:** Barış, eşitlik, özgürlük ve güvenlik içinde bireyin varlığını korumasını sağlayan, İnsanlar arası ilişkileri düzenleyen; kurallar bütüne hukuk denilmektedir.

**Dikkat:** Hukuk düzeninin gerçekleştirmeye çalıştığı şey adalet ilkesidir.

**Adalet:**
Adalet tanımı yapılırken pek çok tartışma ortaya çıkmış olsa da genellikle adalet, hak ve hukuka uygunluk, hakkı gözetme, doğruluk olarak tanımlanmaktadır. Fakat hukuka uygun olan her şey adaletli olmayabilir. Söz gelimi yasaya uygun olarak toplanan bir verginin adaletli olmadığı ileri sürülebilir. Hak anlayışı ve hukuk sistemleri farklılık gösterebilmekte ve bu doğrultuda kişilerin ve toplumların adalet anlayışları da farklılaşabilmektedir.

Çağımızda da hangi hukukun adalete uygun ve doğru olduğu konusundaki fikir farklılıkları devam etmektedir. Bunun nedeni, kişilerin sahip oldukları adalet fikrinin; kendi kişisel çıkarlarından, inançlarından, mensubu bulundukları toplumun, sosyal grubun özelliklerinden ve kişilerin mizaç ve karakterinden etkilenmesidir.
Fakat tartışmaları toparlayan genel kanı, toplumca paylaşılan, çoğunluk tarafından kabul edilen şeylerin adalet olduğu savunulabilir. Ancak, bu çoğunluğun adaleti olmaktan öte gidemez.

Genelde adaletle ilgili herkesin ittifakla kabul ettiği temel değerler vardır. Bunlar:
- Herkesin yasalar karşısında eşit sayılması,
- Ahlakça olumsuz kabul edilen fiillerin hukuk tarafından da suç sayılması,
- Benzer suçlara benzer cezalar verilmesi,
- Vatandaşların "nimette ve külfette" eşit olmaları gibi sıralanabilir.

**Devletin temel varlık nedenlerinden biri adaletin gerçekleştirilmesidir.**
Devletler bu görevlerini hür ve bağımsız yargı organları aracılığı ile gerçekleştirmeye çalışırlar. 1982 Anayasası'nın 5. maddesinde "...kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkesiyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığını geliştirmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmak" devletin amaçları arasında sayılmaktadır.
İnsan Hakları ve Devlet

**1. Hukuksal Bir Kurum Olarak Devlet**
Devleti meydana getiren örgütlenme hukuk yoluyla olur.
Devletin ortaya çıkışı ile hukukun ortaya çıkışı eş zamanlıdır. Fakat bütün hukuk kuralları ve devlet sistemleri demokrasiyi, insan haklarını ve halkın egemenliğini gerçekleştirecek biçimde değildir.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Bugünkü devlet sisteminin ilk öncüleri site devletleridir. Site devletlerinden sonra imparatorluklar ortaya çıkmıştır. Ortaçağda egemen olan devlet tipi dini esaslara dayalı teokratik devletlerdir. İmparatorlukların zayıflamasıyla ortaya feodal devletler çıkmıştır. Bütün bu devlet tiplerinde törelere, dini kurallara, bir kişinin ya da bir grubun iradesine dayanan hukuk kuralları bulunuyordu. Ancak bunu pozitif hukukla karıştırmamak gerekir. Ulus devletlerin ortaya çıkmasıyla birlikte akla ve bilime dayanan, kişinin doğasından ve sosyal kurallardan oluşan pozitif hukuk ortaya çıkmaya başladı.

Modern bir devlette devletin örgütlenmesi pozitif hukuka göre olur. Hukuk kurallarının en üstünde yer alan anayasalar devletin örgütlenmesini belirleyen temel yasalardır. Anayasalar devletin amaç ve görevlerinin neler olduğunu, devletin kuruluşunu, hangi organlardan oluştuğunu, kişilerin hak ve görevlerinin neler olduğunu, devletin işleyişinin ve düzeninin nasıl sağlanacağını açıklarlar.

**Dikkat:** Türkiye Cumhuriyeti'nin devlet yapısı Anayasada belirtilmiştir.
Henüz Cumhuriyet kurulmadan önce yapılmış olan ve Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk anayasası kabul edilen 1921 Anayasası da dâhil olmak üzere dört Anayasamız vardır.
Bunlar 1921, 1924, 1961 ve 1982 Anayasaları'dır.
1921, 1924 ve 1961 Anayasaları yürürlükten kaldırılmıştır.
Halen yürürlükte bulunan 1982 Anayasası'nın "Başlangıç" bölümünde ve "Genel Esaslar" başlığını taşıyan "Birinci Kısım" da Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin dayandığı temel esaslar ve devletin şekli belirtilmiştir.
Türkiye Cumhuriyeti'nin devlet yapısı Anayasanın "Birinci Kısmında" yer alan on bir maddede şekillenmiştir.
1982 Anayasası'nın 1. maddesi devletin şeklini, 2. maddesi Cumhuriyetin niteliklerini, 3. maddesi devletin dilini, bayrağını, millî marşını ve başkentini belirlemiştir. 4. maddede ilk üç maddenin değiştirilemez ve değiştirilmesi teklif edilemez olduğunu hükme bağlamıştır.
Anayasanın 5. maddesi devletin amaç ve görevlerini belirtir.
6. madde egemenlik hakkının kime ait olduğunu ve nasıl kullanılacağını belirler.
7, 8 ve 9. maddelerde devletin organları sayılmıştır.
10. madde kanun önünde eşitliğe yer vermiş,
11. madde ise Anayasanın üstünlüğünü ve bağlayıcılığını hükme bağlamıştır.

**Dikkat:** Özetleyecek olur isek: Türkiye Cumhuriyeti devlet sisteminin dayandığı temel esaslar;
- Atatürk Milliyetçiliği ve Atatürk İlke ve İnkılâplarına bağlılık,
- Üniter devlet yapısı ve laiklik,
- Egemenliğin kayıtsız şartsız millete ait olması,
- Kuvvetler ayrılığı,
- Temel hak ve hürriyetlerin kullanılması önündeki engellerin kaldırılması,
- Yurtta ve dünyada barış,
- Dünya milletler ailesinin eşit bir ferdi olma,
- Çağdaş uygarlık düzeyini yakalama,
- Hukukun üstünlüğüdür.

**2. Laik Devlet ve İnsan Hakları**

Laik sözcüğü Latince laicus kökünden gelmektedir. Kelime anlamı bakımından ruhani olmayan, dine dayanmayan, dünyevi gibi anlamlar içermektedir. Kavramsal anlamı bakımından laiklik bir devlet ve hukuk sistemini ifade eder. Laiklik, bugün bütün çağdaş devletlerin bir niteliği haline gelmiştir.
Kavramsal anlamı bakımından laiklik iki boyuttan oluşur.

Laikliğin birinci boyutu din ve devlet işlerinin birbirinden ayrılması, devleti oluşturan kurumların, kuralların ve hukuk sisteminin dini esaslara, dinin emir ve yasaklarına göre değil de, pozitif hukuk kurallarına dayandırılmasıdır.

Laik bir devlette devlet sistemi, çağın gereklerine, akıl ve mantık ilkelerine ve bilimsel esaslara göre oluşturulmuş kurallara dayanır.

Anayasanın "Başlangıç" bölümün de "…kutsal din duygularının, Devlet işlerine ve politikaya kesinlikle karıştırılamayacağı;…" ifade edilerek laikliğin bu gereği güvenceye kavuşturulmuştur.
Laikliğin ikinci boyutu, din, vicdan, kanaat ve ibadet hürriyetinin sağlanmasıdır.

Herkes istediğine inanmakta ya da hiç inanmamakta serbesttir. Laik bir devlette farklı dinlere, dinlerin farklı yorumlarına (mezhep) inanan, hiçbir dine ya da tanrıya inanmayan kişi ve toplum kesimleri eşit muamele görürler. Bunlar arasında kamu hizmetlerine katılma ya da kamu

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

hizmetlerinden yararlanma noktasında hiçbir ayrım yapılmaz.
Laik bir devlette kişilere inançlarından ya da inançlarının gereği olan tutum ve davranışlarından dolayı baskı yapılmaz.
Kimse başkalarını inanmaya ya da ibadete zorlayamaz. Anayasanın 24. Maddesinde: "Herkes, vicdan, dinî inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir. 14 üncü madde hükümlerine aykırı olmamak şartıyla ibadet, dinî ayin ve törenler serbesttir.

Kimse, ibadete, dinî âyin ve törenlere katılmaya, dinî inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; dinî inanç ve kanaatlerinden dolayı kınanamaz ve suçlanamaz.
Kimse, Devletin sosyal, ekonomik, siyasî veya hukukî temel düzenini kısmen de olsa, din kurallarına dayandırma veya siyasî veya kişisel çıkar yahut nüfuz sağlama amacıyla her ne suretle olursa olsun, dini veya din duygularını yahut dince kutsal sayılan şeyleri istismar edemez ve kötüye kullanamaz." ibareleriyle inanç ve ibadet özgürlüğü güvenceye alınmıştır.

**Dikkat:** Genel olarak laik devletin özellikleri şöyle ifade edilebilir.
- Kişiler din, vicdan ve inanç özgürlüğüne sahiptir.
- Devlet, bütün dinsel inançları anayasal güvence altına alır.
- Yasa ve kurallar, dinsel ilkelere değil akla ve mantığa dayanır.
- Eğitim kurumları dahil bütün kurumlar din kurallarına göre düzenlenmez.
- Eğitimin içeriği dahil bütün kamu hizmeti içerikleri dini kurallara göre değil pozitif gerçeklere göre düzenlenmelidir.

**Hukuk Devleti ve İnsan Hakları**
İstisnasız bütün devletler yasalarla yönetilirler. Hatta hukuk kuralları bulunmaksızın bir devletin var olamayacağı da ileri sürülebilir. "Monarşiyle yönetilen devletlerde bile kralın fermanı herkesin uymak zorunda olduğu bir hukuk kuralıdır." Bu anlamda hukuk devleti ve kanun devleti aynı şeyi ifade etmezler. Bütün yönetim biçimlerinde, monarşilerde, diktatörlüklerde, teokratik ya da totaliter yönetimlerde de yasalar vardır. Yasalarla yönetilen kimi devletlerde yasalar baskıcı ya da adaletsiz olabilirler. Bu nedenle bir devletin hukuk devleti sayılabilmesi için birtakım niteliklere sahip olması zorunludur.

"Hukuk devleti" "polis devleti"nin karşıtı olarak doğmuştur. Buradaki polis güvenlik görevlisi anlamında değildir. Polis devleti hukuka bağlı olmayan devleti ifade eder. Polis devletinde devlet, kamu düzenini sağlamak için hukuk dışı her yola başvurabilir.
Dikkat:

**Hukuk Devleti Olmanın Gerekleri şu maddelerle açıklanabilir.**
**1- Temel Hak Ve Özgürlüklerin Güvence Altına Alınması**
Bir devletin hukuk devleti olabilmesi için temel hak ve özgürlükleri güvence altına almış olması gerekir. Temel hak ve özgürlüklerin güvenceye kavuşturulması bunlara Anayasada yer verilmesiyle mümkün olur. 1982 Anayasası'nın 12. maddesinde "Herkes, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir.
Temel hak ve hürriyetler, kişinin topluma, ailesine ve diğer kişilere karşı ödev ve sorumluluklarını da ihtiva eder." ifadesine yer verilerek temel hak ve özgürlükler anayasal güvenceye kavuşturulmuştur. Anayasanın "ikinci Kısmı" temel hak ve özgürlüklere yer vermiştir.

**2- Kanun Önünde Eşitlik**
Hukuk devletinde kişiler hiçbir ayrım gözetilmeksizin yasalar önünde eşittirler. Kanun önünde eşitlik konusuna daha önce değinildiğinden burada tekrar edilmemiştir.

**3- İdarenin Hukuka Bağlılığı**
İdare işlem ve eylemlerini hukuka uygun olarak yürütmek zorundadır. Anayasanın 11. maddesinde bu durum "Anayasa hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve diğer kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır. …" şeklinde yer almıştır.

**4- Kanunların Anayasaya Uygunluğunun Denetimi**
Anayasanın 11. maddesinde " … Kanunlar Anayasaya aykırı olamaz." denilmektedir. 1961 Anayasasıyla kanunların Anayasaya uygunluğunu denetlemek için bir yüksek yargı organı olan Anayasa Mahkemesi kurulmuştur. 1982 Anayasası da bu yapıyı korumuştur. Kanunların Anayasaya uygunluğunu denetleyecek bir organ olmasa Anayasaya aykırı kanunlar yapmak yoluyla insan haklarından ve hukuk devletinden kolayca sapılabilir.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**5- Devlet Faaliyetlerinin Belirliliği**
Hukuk devletinde devletin yapacağı faaliyetler önceden bellidir.
Vatandaşlar hukuki güvenlik içinde yaşarlar. Bu, vatandaşların hangi kurala tabi olduklarını bilmeleri ile mümkündür. Bunun için Resmi gazetede yayımlanmayan kanunlar geçerli sayılmaz. Hukuk devletinde kanunlar geri yürütülmez. Hiçbir kişi işlediği zamanda suç sayılmayan bir eylemden dolayı sorumlu tutulamaz. Kazanılmış haklara saygı gösterilir. Suç ve ceza kanuna dayanır. Kimse kanunda suç sayılmayan bir eylemden dolayı suçlanamaz ve kanunda belirtilmeyen bir cezaya çarptırılamaz. Herkesin yargılanma güvencesi vardır. Kimse yargılanmadan suçlu sayılamaz.

**6- İdarenin Yargısal Denetimi**
Anayasanın 125. maddesinde "İdarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır." ibaresi bulunmaktadır. İdare makamları yaptıkları işleri hukuka uygun olarak yapmakla yükümlüdürler. İdarenin hukuk dışı bir uygulamasına maruz kalan herkes idare mahkemelerine dava açarak yanlışlığın ortadan kaldırılmasını isteyebilir.

**7- Mahkemelerin Bağımsızlığı**
Hukuk devletinde yargı bağımsızdır. Makamı mevkii ne olursa olsun kimse mahkemelere emir ve talimat veremez. Mahkemeler anlaşmazlığı yasalara ve hâkimlerin vicdani kanaatlerine göre çözerler. Bu durum Anayasada "Hiçbir organ, makam, merci veya kişi, yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hâkimlere emir ve talimat veremez; genelge gönderemez; tavsiye ve telkinde bulunamaz." ibaresiyle güvence altına alınmıştır.

**8- İdarenin Mali Sorumluluğu**
İdari makamlar yürüttükleri işler sırasında vatandaşa verdikleri zararı ödemek zorundadırlar. Hatta yapılan işte idari makamların hiçbir kusuru olmasa dahi (kusursuz sorumluluk) idare vatandaşın zararını tazmin etmek zorundadır.

**9- Kuvvetler Ayrımı**
Hukuk devletinde devlet erkinin tek bir merkezin elinde toplanmaması için bir takım mekanizmalar geliştirilmiştir. Hukuk devletinde devletin erkleri olan yasama, yürütme ve yargı erkleri birbirlerinin alanına giremezler. Biri diğerinden daha üstün değildir.

**10- Demokratik Rejim**
Hukuk devletinin varlığı demokratik rejime bağlıdır. Çoğulcu demokrasinin olmadığı bir yerde hukuk devletinden de bahsedilemez.
Hukuk devleti ile ilgili söylenmesi gereken önemli bir nokta da bir devletin hukuk devleti olarak nitelendirilebilmesi için Anayasa ve yasaların hukuk devletinin uygunluğunun tek başına yeterli olmayacağıdır. Bir hukuk devletinde uygulama da yasalar kadar önemlidir. Yasalar ne kadar adaletli ve hukuk devletinin gereklerine uygun olurlarsa olsunlar eğer uygulanmıyorlarsa demokrasi ve insan hakları açısından hiçbir anlam ifade etmezler.

**Sosyal Devlet ve İnsan Hakları**
İnsan haklarının tarihsel gelişimi içinde ilk önce ortaya çıkan haklar, "I. kuşak haklar" ya da "negatif statü haklar" olarak da ifade edilen kişi hak ve özgürlükleri ile siyasal haklardır. Yaşama hakkı, mülkiyet hakkı, düşünme ve düşünceyi ifade etme özgürlüğü, din ve vicdan özgürlüğü, seçme ve seçilme hakkı, dernek ve siyasi parti kurma hakkı, I. kuşak haklardan bazılarıdır.
Tarihi ve toplumsal gelişmeler neticesinde devlete sorumluluk yükleyen yeni bir takım haklar ortaya çıkmaya başlamıştır. "II. kuşak haklar", "pozitif statü hakları" olarak da ifade edilen bu haklar, ekonomik ve sosyal hak ve özgürlüklerdir. Sosyal ve ekonomik haklardan bazıları, "eğitim ve öğrenim hakkı", "çalışma ve sözleşme hürriyeti", "sendika kurma hakkı", "sosyal güvenlik hakkı", "konut hakkı"dır. Ekonomik ve sosyal haklar olmaksızın diğer hakların kullanılması imkânsız hale gelmektedir. Söz gelimi maddî imkânlardan yoksun birinin yaşama hakkından ya da seyahat hürriyetinden gerektiği gibi yararlanabilmesi imkânsızdır. Herkesin otomobil satın alma hakkının olması, herkesin otomobil alabileceği anlamına gelmemektedir.

Sosyal ve ekonomik hakların gerçekleştirilmesi amacıyla aktif görev üstlenen devlet anlayışı olan "Sosyal Devlet" 20. yy. da ortaya çıkmaya başlamıştır. Kavramsal anlamı bakımından sosyal devlet ya da "Refah Devleti" (Welfere State); vatandaşlarının sosyal durumlarıyla, refahlarıyla ilgilenen, onlara asgari bir yaşama düzeni sağlamayı kendine ödev edinen devlet olarak tanımlanabilir. Tanımdan da anlaşılacağı gibi sosyal devletin temel amacı, bir toplumu oluşturan bireylerin yasalar karşısında olduğu kadar, siyasal,

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

sosyal ve ekonomik hayatın işleyişi içinde de eşit ve özgür olmalarını sağlamaktır. Sosyal devlet özel mülkiyeti ve hür teşebbüsü kabul eder, sosyal ve ekonomik demokratikleşmeyi gerçekleştirmeye yönelir.

Ülkemizde ilk defa 1961 Anayasası'nda yer verilen sosyal devlet anlayışı, 1961 ve 1982 Anayasalarında Cumhuriyetin nitelikleri arasında sayılmıştır. Her iki Anayasa'nın 2. maddesinde "Türkiye Cumhuriyeti … demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk Devletidir." ifadesine yer verilmiştir.

**Dikkat:** Sosyal devlet, toplumun güçsüz kesimini güçlüler karşısında toplumsal ve ekonomik konularda önlemler alarak koruyan, onların eşit ve özgür olmasını amaçlayan devlettir.

**Sosyal Devlet Anlayışının Gerekleri**

**1. Ekonomik Kalkınma ve Yoksullukla Mücadele**

Sosyal devletin temel amaçlarından biri tüm toplumu ve tek tek bireyleri yoksulluktan kurtarmak ve kişilerin insanca yaşayabilmeleri için gerekli şartlan ve minimum gelir düzeyini garanti etmektir.

**2. Gelir Adaleti ve Eşitlik**

Toplumu oluşturan bireyler arasındaki gelir adaletini sağlamak, ekonomik ve sosyal eşitliği gerçekleştirmek, sosyal devletin temel amaçlarından biridir. Kişilerin birbirlerinden farklı özellik ve yetenekleri vardır. Kişilerin sahip oldukları özellik ve yetenekleri kullanarak farklı işler yapmaları ve farklı gelir seviyelerine sahip olmaları kaçınılmazdır. Fakat kişiler kendi kaderlerine bırakılırlarsa zengin olanların sürekli zenginleşeceği, fakirlerin de daha da fakirleşeceği açıktır. Sosyal devletin görevi toplumdaki alt gelir grubu ile üst gelir grubu arasındaki ekonomik farklılığı azaltmaktır. Diğer taraftan sosyal devlet, farklı statülere ve gelir seviyelerine sahip bireyleri eşit şartlarda değerlendirir.

**3. Fırsat Eşitliği**

Sosyal devletin amaçlarından biri de fırsat eşitliğini gerçekleştirmektir. Sosyal devlet bağlamında fırsat eşitliği hukuki eşitlik ile aynı şey değildir. Hukuk devletinde kişiler dil, din, cinsiyet, etnik köken, sosyal sınıf, gelir düzeyi vb. özelliklerine bakılmaksızın yasalar önünde eşit görülürler. Fakat bu gerçek bir eşitlik getirmez. Sosyal devlet açısından eşitlik, eşitsizlik yaratan şartların ortadan kaldırılmasıdır. Sosyal devlet anlayışına sahip devlet, özellikle eğitim yoluyla toplumdaki eşitsizlikleri ortadan kaldırır. Kişilerin çalışabilmesi için istihdam yaratır. İş kurmak isteyenleri kredilerle destekler. Çalışanların haklarını elde edebilmeleri için örgütlenmelerine ve yasal mücadele göstermelerine olanak tanır. Bunlar vb. yollarla toplumsal dengeyi kurar ve korur.

**4. Sosyal Güvenlik**

Toplumdaki bireyler çalışarak kendilerinin ve ailelerinin geçimi için gerekli olan geliri elde edebilirler. Fakat kişiler çeşitli nedenlerle hayatlarının belli dönemlerinde çalkamayabilirler. Söz gelimi kişi hastalanmış, iş bulamamış, çalışamayacak kadar yaşlanmış olabilir. Ailesi olmayanlar, yaşlı ya da kimsesizler olabilir. İşte böyle durumlarda kişilerin yoksulluğa düşmeden yaşamlarını devam ettirebilmeleri için gerekli sosyal kurumların kurulması ve işletilmesi de sosyal devletin görevidir. Devlet çalışma yaşını ve yılını tamamlayanları emekliye ayırır ve emekli maaşı öder. Çalışma sırasında sakatlanan ve çalışamayacak duruma gelenlere sakatlık aylığı bağlar. Çalışanları öldüğünde eş ve çocuklarına bakar. Gazi ya da şehitlerin ailelerine bakar. Sakatlara, düşkünlere, yetim ya da terkedilmiş çocuklara bakmak için gerekli çalışmaları yapar. İşsizlere iş bulur. Bazı gelişmiş ülkelerde iş bulamayanlara maaş bağlar.

**Dikkat:** Ülkemizde BAG-KUR, Emekli Sandığı ve SSK (Günümüzde SGK olarak tek bir çatı altına toplanmıştır.) bu görevleri yerine getirmek için kurulmuş sosyal güvenlik kuruluşlarıdır. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, (SHCEK), Darülaceze, kadın sığınma evleri vb. kurumlarda bu amaçlarla oluşturulmuştur. Devlet bu görevleri bizzat gerçekleştirmenin yanısıra bu amaçla kurulan vakıf ve dernekleri de desteklemelidir. Ülkemizde sosyal güvenliğin gerçekleşmesi amacıyla kurulmuş pek çok özel vakıf ve dernek bulunmaktadır.

**5. Tam İstihdam ve İşsizlikle Mücadele**

Sosyal devlet çalışabilir durumdaki herkesin çalışabilmesi için iş yerleri açar, açılmasını destekler, toplumdaki herkesin çalışabilmesi için gerekenleri yapar.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**6. Sosyal Denge ve Barışı Sağlamak**
Sosyal devletin temel amaçlarından biri de, sosyal dengeyi ve dolayısıyla sosyal bütünleşme ve barışı sağlamaktır. Sosyal devlet bu amaçla kişiler, sosyal sınıf ve zümreler ile farklı din ve mezheplere mensup olanların öncelikle yasalar karşısında eşit işlem görmelerini sağlamaya ve kişilerin, mensup oldukları sınıf, zümre, ırk, din veya mezhep nedeniyle ya da sahip olduğu ekonomik güçten ötürü ayrıcalıklı muamele görmesini engellemeye çalışır. Haksızlığa uğrayanları, güçsüz kişileri korur.

**7. Ekonomik Büyüme ve Kalkınma**
Ekonomik büyüme ve kalkınmanın sağlanması, sosyal devletin en önemli amaçlarından biri olarak kabul edilmektedir. Sosyal devlet, ekonomik büyüme ve kalkınmanın sağlanması amacıyla sermaye yatırımlarını teşvik eder, ekonomik faaliyetlerin tam istihdamı sağlayacak düzeyde gerçekleşmesi için gerekli koşulları ve ortamı sağlamaya çalışır. Bütün bunların sonucunda devlet; sağlık, eğitim, sosyal güvenlik gibi alanlara müdahale ederek ülkenin beşeri sermayesi olan ve ekonomik kalkınmada hayati bir önem taşıyan işgücünü geliştirmeye, sağlıklı ve verimli çalışması için gerekli ortamı hazırlamaya yönelik tedbirler alır.
Devlet, kişilerin sosyal ve ekonomik haklarını mali gücünün yeterliliği ölçüsünde yerine getirir.
İnsan Hakları, Devletin Örgütlenmesi ve İşleyişi

**Yasama, yürütme ve yargı devletin üç organıdır.**
Yasama yetkisini TBMM yerine getirir.
Türkiye Büyük Millet Meclisi, genel oyla seçilmiş 600 milletvekilinden oluşur.

**<u>TBMM'nin görevleri şunlardır:</u>**
• Anayasanın 87. maddesinde TBMM'nin görev ve yetkileri aşağıdaki şekilde sayılmıştır:
• Kanun koymak, değiştirmek ve kaldırmak,
• Cumhurbaşkanı yardımcılarını ve bakanları denetlemek,
• Bütçe ve kesin hesap kanun tekliflerini görüşmek ve kabul etmek,
• Para basılmasına karar vermek,
• Savaş ilânına karar vermek,
• Milletlerarası andlaşmaların onaylanmasını uygun bulmak,
• Genel ve özel af ilânına karar vermek,
• Anayasanın diğer maddelerinde öngörülen yetkileri kullanmak ve görevleri yerine getirmek.

**Anayasanın diğer maddelerinde ise TBMM'ye aşağıdaki görev ve yetkiler verilmiştir,**
• Anayasayı değiştirmek,
• Kalkınma planlarını onaylamak,
• TBMM İçtüzüğünü yapmak,
• Olağanüstü hal sırasında çıkarılan Cumhurbaşkanlığı kararnamelerini onaylamak, değiştirmek veya reddetmek.
• Olağanüstü hâl kararını onaylamak, süresini her defasında 4 ayı geçmemek üzere uzatmak, kaldırmak,
• TBMM Başkanını ve Başkanlık Divanı üyelerini seçmek,
• Anayasa Mahkemesine üye seçmek,
• Hâkimler ve Savcılar Kurulu üyelerinin bir kısmını seçmek,
• Radyo ve Televizyon Üst Kurulu üyelerini seçmek.
• Sayıştay Başkan ve üyelerini seçmek.
• Kamu Başdenetçisini ve kamu denetçilerini seçmek,
• Süresi dolmadan TBMM seçimlerinin yenilenmesine karar vermek,
• Cumhurbaşkanını, Cumhurbaşkanı yardımcılarını ve bakanları Yüce Divana sevk edebilmek,
• Milletvekili dokunulmazlığını kaldırmak,
• TBMM üyeliğinin düşmesine karar vermek,
• Türk Silahlı Kuvvetlerinin yabancı ülkelere gönderilmesine ve yabancı silahlı kuvvetlerin Türkiye'de bulunmasına izin vermek,
• Kamu iktisadî teşebbüslerini denetlemek.

Kanun teklifleri TBMM Genel Kurulunda kabul edildiğinde kanunlaşır ve bir kanun numarası alır.

Ancak, Genel Kurul tarafından kabul edilen kanunun bağlayıcı olabilmesi ve uygulanabilmesi için Resmî Gazetede yayımlanması ve yürürlüğe girmesi gerekir. Kanunlar Cumhurbaşkanlığına, onaylanması ve 15 gün içinde Resmî Gazetede yayımlanması gayesiyle gönderilir.
Cumhurbaşkanı, yayımlanmasını kısmen veya tamamen uygun bulmadığı kanunları bir daha görüşülmek üzere bu konuda gösterdiği gerekçe ile birlikte TBMM'ye gönderebilir. Ancak Cumhurbaşkanı bütçe kanunlarını bir daha görüşülmek üzere TBMM'ye iade edemez. Cumhurbaşkanı tarafından kısmen uygun bulunmama durumunda TBMM, o işin tamamını veya sadece uygun bulunmayan maddelerini görüşebilir. Bu görüşme sonucunda gönderilen metin değiştirilerek

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

veya aynen kabul edilebilir. TBMM, geri gönderilen kanunu üye tamsayısının salt çoğunluğuyla (301 oy) aynen kabul ederse, Cumhurbaşkanı kanunu yayımlamak zorundadır. Meclis, geri gönderilen kanunda değişiklik yaparsa, Cumhurbaşkanı değiştirilen kanunu tekrar Meclise iade edebilir.

**Yürütme yetkisi ve görevi Cumhurbaşkanı tarafından anayasa ve kanunlara uygun olarak kullanılır ve yerine getirilir.**

Cumhurbaşkanı devletin başıdır ve yetkilerini kullanır. Hükümetin uygulamaları TBMM tarafından denetlenir.
**Meclisin hükümeti denetleme yolları şunlardır:** Türkiye Büyük Millet Meclisi; Meclis araştırması, genel görüşme, Meclis soruşturması ve yazılı soru yollarıyla bilgi edinme ve denetleme yetkisini kullanır. Meclis araştırması, belli bir konuda bilgi edinmek için yapılan incelemeden ibarettir. Genel görüşme, toplumu ve Devlet faaliyetlerini ilgilendiren belli bir konunun Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda görüşülmesidir. Meclis soruşturması, Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar hakkında 106 ncı maddenin beşinci, altıncı ve yedinci fıkraları uyarınca yapılan soruşturmadan ibarettir. Yazılı soru, yazılı olarak en geç onbeş gün içinde cevaplanmak üzere milletvekillerinin, Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlara yazılı olarak soru sormalarından ibarettir.

**Yargı görevini ise Bağımsız Mahkemeler üstlenir.**

**Demokrasi**
Siyasal denetimin doğrudan doğruya halkın ya da düzenli aralıklarla halkın özgürce seçtiği temsilcilerin elinde bulunduğu, toplumsal ve ekonomik durumu ne olursa olsun tüm yurttaşların eşit sayıldığı yönetim biçimine DEMOKRASİ denir. Demokrasi, halkın, halk tarafından, halka göre, halk için yönetilmesidir.

**Demokrasinin Temel İlkeleri**
**a. Milli Egemenlik:** Yönetme yetkisinin millete ait olması demektir. Demokraside egemenlik halka aittir. Halkın iradesi ve egemenliği, belirledikleri temsilciler aracılığıyla gerçekleşir. Halk temsilcilerini belirli bir süreliğine seçer; temsilciler de halk adına yasalar yapar. Ülke bu yasalara göre yönetilir.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**<u>Dikkat:</u> ülkemizde yerel seçimler 5 yılda bir, genel seçimler 5 yılda bir cumhurbaşkanlığı seçimi ile birlikte yapılmaktadır.**

**b. Seçme Seçilme Hakkı:** Seçme ve seçilme hakkı, demokrasinin sağladığı temel haklardan biridir. Temsilciler seçimle belirlenir. Halk, temsilcilerine kendisi adına yönetme yetkisini belirli bir süre için verir. Demokrasilerde gizli oy kullanma, serbest seçim, açık sayım ilkesi geçerlidir. Ülkemizde 18 yaşını dolduran, akli dengesi yerinde olanlar oy kullanabilir. Askerlik vazifesini yerine getirmekte olan er ve erbaşlar, askeri öğrenciler ve hükümlüler ise oy kullanamazlar
**c. Katılım:** Demokrasiler etkin ve aktif yurttaşlara gereksinim duyar. Yurttaşlar seçme ve seçilme haklarıyla yönetime iradesini yansıtır; bunun yanında sivil toplum kuruluşlarındaki etkinliğiyle hakların takipçisi olur.
**d. Özgürlük:** Özgürlük, bireyin, başkalarının haklarına zarar vermeden istediğini yapabilmesidir. Demokrasinin olmadığı yerde özgürlük ve insan hakları, özgürlük ve insan haklarının olmadığı yerde de demokrasi olmaz.
**e. Eşitlik:** Eşitlik, hakların kullanılmasında ayrım yapılmamasıdır. Demokraside eşitlik, yasalar önünde eşitliktir. Yasalar herkese aynı biçimde uygulanır; herhangi bir kişiye, aileye, zümreye ayrıcalık tanınmaz.
**f. Çoğulculuk:** Demokraside her görüşe, anlayışa, inanışa saygı gösterilir. Bu görüş ve anlayışların siyasi partilerle temsil edilmesine fırsat verilir. Seçimlere birden fazla siyasi parti katılır. Böylece farklı görüş ve düşünceler yönetimde kendini ifade olanağı bulur.
**g. Çoğunluk:** Demokraside çoğunluk ilkesi aranır. Seçimlerde Çoğunluğu elde eden parti iktidar olur. Diğer partilerde muhalefeti oluşturur. Demokraside çoğunluğun yanında azınlığında hakları korunur.
**h. Hoşgörü:** Demokrasi hoşgörü rejimidir. Farklılıklar ve farklı unsurlar demokraside birbirlerine tahammül etmeyi, birbirleriyle uzlaşmayı öğrenirler.
ı**.Hukuk Devleti**: Hukuk Devleti, yurttaşlarına hukuk güvenliği sağlayan, yöneticilerinde hukuka bağlı olduğu devlettir. Hukuk Devletinde Yasalar anayasaya uygundur; yargı bağımsızdır. Devletin yaptığı bütün işler yargı denetimine açıktır. Tüm vatandaşlar kanun önünde eşittir. Demokrasilerde hukukun üstünlüğü ilkesi benimsenir. İktidar hiçbir kimse ya da grubun tekelinde değildir.

**i. Kuvvetler Ayrılığı**: Demokrasilerde kuvvetler ayrılığı ilkesi uygulanır. Kuvvetler ayrılığı ilkesi (yasama, yürütme, yargının ayrı organlarda temsil edilmesi) iktidar tekelini kıran bir uygulamalıdır.

**Türkiye'de demokratik sistem şu prensipler üzerinde durmaktadır.**
- Bireysel özgürlüğü korur ve geliştirir.
- Çoğunluğun yönetimine dayanır.
- Halkın egemenliğine dayanır.
- Kuvvetler ayrımı esastır.
- İnsanlar doğuştan bazı vazgeçilmez ve devredilmez haklara sahiptirler.
- İnsan aklına inancı esas alır.
- İnsanlar yasalar önünde ve kamu hizmetlerinden yararlanma konusunda eşittir.
- Temsil esasına dayanır.

**Demokrasinin Kurumları**
Demokrasinin ilkelerine göre işleyebilmesi için aşağıdaki dört temel kurumun ve prensibin sistemde yer bulması gerekmektedir.
**1. Seçimler ve Temsil**
**2.** Çoğunluk ve Katılım sayısı
**3. Siyasal partiler**
**4. Hukuk üstünlüğü**

**1. Seçimler ve Temsil**
Günümüzde uygulanan seçim sistemleri, iki çeşittir. Bunlardan biri çoğunluk sistemi, diğeri nispi temsil sistemidir.
Çoğunluk sistemi, bir seçim çevresinde seçime giren partiler arasında en çok oy alan partinin seçimi kazanmış sayıldığı sistemdir.
Nispi temsil sistemi, seçime giren partilerin aldıkları geçerli oyların oranına göre temsilci çıkardığı sistemdir.

**2. Siyasal Partiler**
Siyasal kararları etkilemek ve bu amaçla siyasi iktidara gelmek için kurulan örgütlerdir.
Toplumdaki farklı görüşleri ve çözüm önerilerini sistemleştirir, bir araya getirir ve çıkar gruplarını belirli seçenekler etrafında toplar.

**3. Çoğulculuk ve Katılım**
Çoğulculuk, değişik görüşlerin varlığını ve yaşama hakkını tanımaktır.
Katılım, insanların tercihlerinin ve tercihlerindeki değişmelerin siyasal karar verme sürecini etkileyebilmesidir.

**4. Hukukun Üstünlüğü**
Bir devlette, yasama organı da dahil olmak üzere devletin bütün organları üzerinde hukukun mutlak bir egemenliğe sahip olmasıdır.
Hukukun üstünlüğü ilkesinin sağlanması için şu koşulları gerçekleştirilmesi gerekir:
- Temel haklar, anayasalarda değişmez bir biçimde yer almalıdır.
- Yürütme organı, anayasaya uygun olan yasaları uygulamalı ve hukuk düzenine bağlı kalmalıdır.
- Yargı kuruluşları bağımsız ve güvenilir olmalıdır.

**DEMOKRASİ ÇEŞİTLERİ**
**1. Doğrudan Demokrasi:**
Halk tarafından bizzat Kanunların yapılmasını ve kamu gücüne ilişkin kararların doğrudan halk tarafından alınmasını ifade eder. Halkın egemenliğini şahsen ve doğrudan doğruya kullandığı demokrasi türüdür. Küçük site devletlerinde ortaya çıkmış ve uygulanmış bir sistemdir. Bu sistemin uygulanması için nüfus azlığı ve zenginlik gereklidir.

**2. Temsili Demokrasi:**
Milletin seçtiği temsilciler aracılığı ile millete ait olan egemenliğin kullanılmasıdır. Temsili demokraside seçim temel araçtır. Günümüz devletlerinde olduğu gibi nüfusun kalabalık olması bu sistemi zorunlu kılar. .Temsilî demokrasi modelinde öne çıkan temel özellikler, "iktidarın meşru bir seçimle belirlenmesi", "çoğunluğun görüşünün kabul edilmesi" ve "kuvvetler ayrılığı ilkesi"dir.

**3. Yarı Doğrudan Demokrasi:**
Egemenliğin kullanılmasının halk ile temsilcileri arasında paylaştırıldığı demokrasi çeşididir. Bu demokrasi türünde halk üç şekilde egemenliğin kullanılmasına katılabilmektedir: Referandum, halkın vetosu ve halkın kanun teklifi.

**Dikkat:** Türkiye temsili demokrasi ile yönetilmesine rağmen zaman zaman referandum yolu ile yarı doğrudan demokrasinin araçlarını da kullanmaktadır.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**İNSAN HAKLARININ KORUMA ALTINA ALINMASI SÜRECİNDE ÖNEMLİ TARİHLER VE KURUMLAR**

• 1215 Magna Charta Libertatum = Büyük Özgürlük Bildirgesi
• 39. madde: Hiç bir özgür insan yürürlükteki yasalara başvurmaksızın, tutuklanamaz, hapsedilemez, mülkü elinden alınamaz, sürülemez, ya da yok edilemez.
• İnsan hakları kavramının ilk belgesi kabul edilmektedir.
• Bunun yanında insan haklarına yer veren ilk yazılı belgelerden bir kaçı şunlardır: 1689 İngiliz İnsan Haklar Bildirgesi,
• 1776 Virginia Haklar Bildirgesi, 1776 ABD Bağımsızlık Bildirgesi,
• 1789 Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi

**Birleşmiş Milletler Örgütü**
İnsan haklarının uluslararası düzeyde korunması amacıyla ile 1945'te Birleşmiş Milletler Örgütü kurulmuştur. Birleşmiş Milletler Antlaşması'nda dünyanın her yerinde insan haklarına saygının gerçekleştirilmesi amaçlanmıştır.
Dikkat:

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun tarafından 10 Aralık 1948 tarihli kararı ile ilan edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi bu amaçla ortaya çıkan ilk uluslararası belgedir.

**Dikkat:** İnsan hakları evrensel bildirgesi günümüz anayasalarına temel oluşturmuştur.

**Dikkat:** İnsan haklarının korunmasına yönelik "Uluslararası Bildirgeler" ve "Uluslararası Anlaşmalar" olmak üzere uluslararası belgeler iki başlık altında toplanabilir.
**Uluslararası bildirgeler:**
Uluslararası bildirgeler, bildirgeye taraf devletler için bağlayıcı hükümler içermezler. Bildirgeler daha çok yol gösterici ve tavsiye niteliğindedir. Birleşmiş Milletler örgütü tarafından kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi bu tür bir metne örnektir.

**Uluslararası antlaşmalar:**
Uluslararası antlaşmalar onaylandıklarında taraf devletler için bağlayıcı bir nitelik kazanırlar. Sözleşmenin gereğini yapmayan devletler için çeşitli yaptırımlar öngörülmüştür. Avrupa Konseyi'nce kabul edilen Avrupa Çocuk Hakları Sözleşmesi bu tür metne örnek gösterilebilir.

İnsan Haklarının Korunmasının Amaçlayan Uluslarasın Kuruluşlar-Mekanizmalar
Birleşmiş Milletler Örgütü,
Avrupa Konseyi,
Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi,
Avrupa Güvenlik ve İş Birliği Teşkilatı

**Birleşmiş Milletler**
Dünyada barışın sağlanması ve insan haklarının korunması amacıyla 1945'te Birleşmiş Milletler Antlaşması imzalanmış ve Birleşmiş Milletler Örgütü kurulmuştur. Türkiye'de BM'nin kurucuları arasındadır. 1946'da BM tarafından kurulan İnsan Hakları Komisyonu 10 Aralık 1948'de insan Hakları Evrensel Bildirgesi adıyla kabul edilmiştir. Türkiye insan hakları evrensel bildirgesini 1949'da kabul etmiştir.

**Avrupa Konseyi**
Avrupa'da 2. Dünya Savaşının yol açtığı toplumsal, siyasal ve ekonomik problemler sonrasında Avrupa'da barışı ve düzeni sağlamak amacıyla 1949'da 10 Avrupa devletinin imzaladığı sözleşme ile Avrupa Konseyi kurulmuştur. • Türkiye Avrupa Konseyine 8 Ağustos 1949 tarihinde katılmıştır. Avrupa Konseyinde insan haklarına ve temel özgürlüklere uymayan üye devletlerin Konseyden çıkartılması yoluyla yaptırım uygulanmaktadır.

**Avrupa Konseyi üç organdan oluşmaktadır;**
**Bakanlar Komitesi**; üye ülkelerin dışişleri bakanlarından oluşur
**Parlamenterler Meclisi**; danışma organı niteliğindedir. Üye ülkelerin parlamenterlerinden oluşur.
**Genel Sekreterlik**.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi 4 Kasım 1950 tarihinde imzalanmıştır. Türkiye ise bu sözleşmeyi 18 Mayıs 1954'de onaylamıştır.
Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesiyle bireylere tanınan hakların korunması için kurulan denetim organları şunlardır:
Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Bakanlar Konseyi,
Delegeler Komitesidir.
**Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Avrupa konseyine üye devletler tarafından seçilen yargıçlardan oluşur. Mahkeme sözleşmeyi imzalayan devletlerin sözleşme hükümlerini yerine getirip getirmediğini denetler.

**Dikkat:** Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılan başvurunun kabul edilebilmesi için başvuru konusunun sözleşme kapsamına girmesi ve iç hukuktaki bütün başvuru yollarının tüketilmiş olması gerekir. Ayrıca, olayın üzerinden 6 aydan fazla bir zaman geçmemelidir.

**Bakanlar Komitesi**
Bir denetim organıdır. İnsan Hakları Mahkemesinin kararlarının yerine getirilmesini denetlemektedir. Yılda iki kez toplanır. Siyasi yaptırım yetkisine sahiptir.

**Delegeler Komitesi**
Avrupa Konseyinin yürütme organıdır. Üye devletlerin daimi temsilcilerinden oluşan bir komitedir. İnsan Hakları Mahkemesi kararlarının yerine getirilip getirilmediğini denetleyen organdır.

**Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi**
İşkencenin ve Gayriinsani ya da Küçültücü Ceza veya Muamelenin Önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesi›ne taraf devlet sayısı kadar üyesi vardır. Komite üyelerinin görev süresi 4 yıldır. Komite, Sözleşme'nin ihlali iddialarını karara bağlayan yargısal bir organ değildir. Komite'nin denetim usullerinin esası, ihlalin gerçekleşmeden önlenmesidir. Bu amaçla Komite, taraf devletlerin yetki alanları içinde bulunan ve kişilerin kamu makamlarının eylemlerince özgürlüklerinden alıkondukları yerleri ziyaret edebilir ve bu yerlerde inceleme, araştırma ve denetleme yapabilir. Taraf devlet, Komite'nin ziyaretlerine izin vermek ve Komiteyle işbirliği yapmakla yükümlüdür. Komite ile işbirliği yapmayıp durumlarını iyileştirmeyi reddeden devletlerle ilgili olarak kamuya yönelik bir açıklama yapılabilir. Komite, Türkiye'ye ilişkin olarak 1992 ve 1996 yıllarda bu nitelikte açıklamalar yapmıştır.

**Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT)**
AGİT 1990'da oluşturularak hukuk devleti ve insan hakları konusunda yeni bir iş birliği döneminin başlamasını öngörmüştür.

İnsan haklarının Uluslararası **Korunmasında Sivil Toplum Örgütlerinin Yeri ve Rolü**
Eşit toplumsal haklara sahip olan vatandaşların oluşturduğu kuruluşlara sivil toplum örgütü veya sivil toplum denilmektedir.
Halkın kurduğu dernekler sendikalar, kulüpler, meslek kuruluşları, odalar, vakıflar vb. birer sivil toplum kuruluşlarıdır.

İnsan Haklarının korunması üzerine çalışan başlıca Uluslararası Sivil Toplum Kuruluşları
**Uluslararası Kızılhaç Komitesi:** Bu komite, savaş esirlerine kötü muamele edilmemesi için çaba harcar. Savaşlar sırasında oluşacak insan hakları ihlallerini ortadan kaldırmaya çalışır.
**Uluslararası Hukuk Komisyonu:** Bu komisyon dünyanın bütün ülkelerinde hukukun üstünlüğünün sağlanması için çalışır.
**Uluslararası Af Örgütü:** Düşünce suçlularının ve siyasi tutukluların serbest kalması için uğraşır.
**Green Peace**
**Uluslararası (Lahey) Adalet Divanı Uluslararası Çalışma Örgütü**
**Birleşmiş Milletler**
**Dünya Sağlık Örgütü**
**Türkiye'de Yer Alan İnsan Haklarının Korunması Üzerine Ulusal Düzeyde Faaliyet Gösteren Başlıca Kamu Kuruluşları ve Sivil Toplum Örgütleri ise** Şunlardır**:**
TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu
İnsan Hakları Üst Kurulu
İnsan Hakları Eğitimi On Yılı Ulusal Komitesi
İnsan Hakları Danışma Kurulu
İnsan Hakları İhlali İddialarını İnceleme Heyeti
İl ve İlçe İnsan Hakları Kurulları

**Sivil Toplum Örgütleri**
İnsan Hakları Derneği
Türkiye İnsan Haklar Vakfı
Helsinki Yurttaşlar Derneği
Türk Demokrasi Vakfı
Türkiye Gazeteciler Cemiyeti

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

# 5 YÖNETİMDE ETİK

**Etik Kavramı**
Kamu görevlileri kamu adına, kamu yararı için, kamunun verdiği yetkilerle kamu gücünü kullanarak hizmet verirler.

Kamu görevlilerinin, kamu yararını ön planda tutmadığı kendi şahsi çıkarlarını ön plana aldığı durumlarda, kamuda yozlaşmalar, suiistimaller ve yolsuzluklar olmaktadır.

Tüm bunların sonucunda ise, kamu hizmeti iyi verilememekte, kıt olan kamu kaynakları etkili, ekonomik ve verimli kullanılamamakta, krizler, skandallar ortaya çıkmakta ve sonuçta vatandaşlarımızın devlete olan güveni azalmaktadır.

Etik; insan tutum ve davranışlarının iyi kötü ya da doğru-yanlış yönden değerlendirilmesidir.

Etik; insanların yapılması gereken şeyleri nasıl yapması gerektiğine karar verebilmesi için yardımcı olabilecek değerler, ilkeler ve standartlar hakkında bir rehberdir.

Etik; insanların yargıları ve bu yargılara ulaşma süreci ile ilgilidir. Bu, insanların değerlere dayalı kararlar verdiği bir süreçtir.

**Kamu Yönetiminde Etik**
Kamu yönetiminde Etik Kavramı, devletin idari alanında doğru davranış standartları ve ilkelerine karşılık gelir.

Kamu yönetiminde etik, kamu görevlisinin gündelik çalışmaları sırasında kullandıkları kamu gücüne set çeken kontrol ve denge noktalarının bütünüdür.

Etik kavramında insan davranışları, tutumları, değerleri, ilkeleri ile kurallar ve standartlar önemlidir.

Kamu görevlileri kamu hizmetlerini yerine getirirlerken Kanun, yönetmelik ve idari talimatları uygun etmek zorundadırlar.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Çünkü bir kamu görevlisinin verdiği herhangi bir kararda; karar verici, karardan etkilenenler (hizmet alanlar) ve karar vericinin kurumu etkilenir.

Kamu görevlisinin verdiği kararlara da tek bir bakış açısıyla bakıldığında siyah - beyazların olduğu, ancak farklı bakış açılarından bakılarak yargılama yapıldığında gri olanlarında olduğu görülmektedir. Bu alanlar ise takdir yetkisinin kullanılması ve kamu yararının esas alınması gerekli alanlardır. Etik buralarda ön plana çıkmaktadır.

İşte etik eğitimleri kamuda bu nedenle çok önemlidir. Etik Eğitimlerinde, farklı bakış açılarından bakabilmek, tecrübe ve kanuni düzenlemelerle birlikte karar alma becerilerinin geliştirilmesi esastır. Yasaların açık bıraktığı hususlarda kamu görevlisinin davranışlarının kamu yararı esas alınmasında yönelik davranışlar kazandırılır.

**Yasal Ve Düzenleyici Esaslar**
Kamu hizmeti yasalara uygun olarak yapılması gerekmektedir. Kamu görevlilerinin uyması gerekli şartlar ve disiplin hükümleri 1960'lı yıllardan beri ülkemizde uygulanmaktadır.

İyi kamu hizmetinin verilmesi için yazılı kurallar ve yasalar, yönetmelikler yetersiz kalabilmektedir.

Kamu görevlilerinin verdiği bazı kararlar yasa ve mevzuata uygundur ama kamu vicdanını rahatsız etmektedir. Vicdanını rahatsız eden bu durumlar esasında etik dışı davranışlardır.

Bazen yasalarımız bu yönleriyle eksik kalmaktadır. İşte bu boşlukları etik doldurmaktadır. Bu durumda kamu görevlisinin etik davranış ilkelerine uygun davranması önem kazanmaktadır.

**Etik Yolsuzluk İlişkisi**
Kamuda yolsuzluk, kamu gücünün özel ve şahsi çıkarlar amacıyla kötüye kullanılmasıdır.

Her türlü yolsuzluk etik ihlalidir.
Ancak her etik ihlali yolsuzluk olarak değerlendirilemez.
Etik dışı davranış; etik kural, ilke ya da değerlere aykırılık ve uygunsuzluk teamül ya da uygulamaya aykırılık olarak tanımlanır.
Kamuoyu her etik dışı davranışları yolsuzluk olarak nitelendirilebilmektedir.

Etik ile ilgili şunu belirtmekte fayda vardır, YOLSUZLUKLARIN BAŞLANGICI ETİK DEĞERLERE UYMAMAKLA BAŞLAR.

Takdir haklarının kamu yararı için kullanılmadığı durumlarda, kamu görevlisinin verdiği kararlar hukuki de olsa etik olmamaktadır.

**YASA:** TBMM'de 25.05.2004 tarihinde kabul edilen 5176 Sayılı KAMU GÖREVLİLERİ ETİK KURULU KURULMASI VE BAZI KANUNLARDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASI HAKKINDA KANUNLA, Kamu Görevlileri Etik Kurulu kurulması sağlanmıştır. Etik Kurulu'na atamalar Bakanlar Kurulu kararıyla Ağustos 2004'te yapılmış ve etik kurulu ilk toplantısını Eylül 2004'te yaparak göreve başlamıştır.

**Kurul 11 üyeden oluşur.**

Amacı, Kamu görevlilerinin uygulamaları gereken saydamlık, tarafsızlık, dürüstlük, hesap verebilirlik, kamu yararını gözetme gibi etik davranış ilkelerini belirlemek ve uygulamayı gözetmektir.

Cumhurbaşkanı, TBMM üyeleri, Bakanlar, Türk Silahlı Kuvvetleri, Yargı Mensupları ve Üniversiteler bu kanun kapsamı dışındadır.
Kurul diğer kamu kurumlarının Genel Müdür ve Üstü yöneticileri hakkında yetkilidir. Diğer personeller hakkında yönetmeliğin 38. maddesi gereğince Kurumlardaki Disiplin Kurulları yetkilidir.

**YÖNETMELİK:** 13.04.2005 tarih ve 25785 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren "KAMU GÖREVLİLERİ ETİK DAVRANIŞ İLKELERİ İLE BAŞVURU USUL VE ESASLARI HAKKINDA YÖNETMELİK" Kamuda etik kültürünü, etik davranış ilkelerini yerleştirmek için Kamu personelinin ve kaynaklarının yönetimi gibi konularda dahil olmak, üzere kamu görevlilerinin görev ve sorumluluklarını yerine getirirken oynadıkları rol ve davranışları düzenleyen etik ilke ve değerleri genel olarak düzenlemiştir.

**Yönetmelikte belirtilen Etik Davranış İlkeleri**
- Kamu Hizmeti Bilinci.
- Halka Hizmet Bilinci.
- Hizmet Standartlarına Uyma.
- Amaç ve Misyona Bağlılık.
- Dürüstlük ve Tarafsızlık.
- Saygınlık ve Güven.
- Nezaket ve Saygı.
- Yetkili Makamlara Bildirim.
- Çıkar Çatışmalarından Kaçınma.
- Görev ve Yetkilerin Menfaat Sağlama Amacı ile Kullanılmaması.
- Hediye Alma ve Menfaat Sağlama Yasağı.
- Kamu Malları ve Kaynaklarının Kullanımı.
- Savurganlıktan Kaçınma.
- Bağlayıcı Açıklamalar ve Gerçek Dışı Beyan.
- Bilgi Verme Saydamlık ve Katılımcılık.
- Yöneticiye Hesap Verme Sorumluluğu.
- Eski Kamu Görevlileri ile İlişkiler.
- Mal Bildiriminde Bulunma. Olarak sayılmıştır.

Yönetmeliğin 26. maddesinde kurumsal etik ilkelerin belirlenebileceği ve belirlenen kurumsal etik ilkelerin kurulun inceleme ve onayına sunabileceği belirtilmiştir.

Yönetmeliğin 29. maddesinde; Kurum ve Kuruluşlar Etik Kültürün geliştirmek ve personelin etik davranış ilkeleri konusunda karşılaştıkları sorunlarla ilgili olarak tavsiyelerde ve yönlendirmede bulunmak ve etik uygulamaları değerlendirmek üzere kurum ve kuruluşların üst yöneticisi tarafından kurum içinden en az üç kişilik etik komisyonu oluşturulacağı açıklanmıştır.

Genel Müdürlüğümüzde Genel Müdür Yardımcımızın başkanlığında altı kişilik Etik Komisyonu oluşturulmuş ve görevine başlamıştır. TKGM. Etik Komisyonu Yönetmelikte belirtilen görevlerini yerine getirmektedir.

**Kamu Görevlileri Etik Sözleşmesi**
Kamu görevlileri etik sözleşmesi her kamu görevlisinin imzalaması gerekli bir sözleşmedir. Personelin özlük dosyasında muhafaza edilmektedir. Sözleşmede kamu görevlileri etik davranışları uyacaklarını taahhüt etmektedir.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**Kamu Görevlileri Etik Sözleşmesi Metni**

• Kamu hizmetinin her türlü özel çıkarın üzerinde olduğu ve kamu görevlisinin halkın hizmetinde bulunduğu bilinç ve anlayışıyla;
• Halkın günlük yaşamını kolaylaştırmak, ihtiyaçlarını en etkin, hızlı ve verimli biçimde karşılamak, hizmet kalitesini yükseltmek ve toplumun memnuniyetini artırmak için çalışmayı,
• Görevimi insan haklarına saygı, saydamlık, katılımcılık, dürüstlük, hesap verebilirlik, kamu yararını gözetme ve hukukun üstünlüğü ilkeleri doğrultusunda yerine getirmeyi,
• Dil, din, felsefi inanç, siyasi düşünce, ırk, yaş, bedensel engelli ve cinsiyet ayrımı yapmadan, fırsat eşitliğini engelleyici davranış ve uygulamalara meydan vermeden tarafsızlık içerisinde hizmet gereklerine uygun davranmayı,
• Görevimi, görevle ilişkisi bulunan hiçbir gerçek veya tüzel kişiden hediye almadan, maddi ve manevi fayda veya bu nitelikte herhangi bir çıkar sağlamadan, herhangi bir özel menfaat beklentisi içinde olmadan yerine getirmeyi,
• Kamu malları ve kaynaklarını kamusal amaçlar ve hizmet gerekleri dışında kullanmamayı ve kullandırmamayı, bu mal ve kaynakları israf etmemeyi,
• Kişilerin dilekçe, bilgi edinme, şikâyet ve dava açma haklarına saygılı davranmayı, hizmetten yararlananlara, çalışma arkadaşlarıma ve diğer muhataplarıma karşı ilgili, nazik, ölçülü ve saygılı hareket etmeyi,
• Kamu Görevlileri Etik Kurulunca hazırlanan yönetmeliklerle belirlenen etik davranış ilke ve değerlerine bağlı olarak görev yapmayı ve hizmet sunmayı taahhüt ederim.
Şeklindedir.

**Kamu Hizmetinde Etik Kurallar Ve Gündelik Uygulama**

Etik ilkeler, yasaların düzenlemediği veya kimi zaman düzenlemekte yetersiz kaldığı öznel durumlara ilişkin davranış kurallarıdır ve bu durumlarda kamu görevlilerinin nasıl davranmaları gerektiği yönünde yol göstermek ve bu kurallara uyulmasını sağlamak amacı taşımaktadır.

**Etik Davranış İlkelerinin Amacı**

Kamu görevlilerinin hizmet verdiği kişilere karşı sorumluluk bilinci içerisinde davranmasını sağlayan etik davranış ilkeleri;

• Kamu görevlilerinin hizmetten yararlananlara karşı hukuka uygun, adaletli ve objektif işlem ve eylemlerde bulunmalarını,
• Hizmet sunumunda kalite ve standardı gözetmeyi,
• Kamu hizmetlerinin yürütülmesi sürecinde karşılanan yakınma ve şikâyetleri gidermeyi,
• Kamu hizmetlerinin ekonomik, etkin ve düzenli sunulmasını sağlamasını, hedeflemektedir.

**Etik-Hukuk İlişkisi**

Kamu görevlileri hizmetleri yürütürken hukuka uygunluk, adalet ve dürüstlük ilkeleri çerçevesinde, güven verici bir şekilde hareket etmek ve kişisel bir kazanç ya da çıkar sağlamamak zorundadırlar.

Kamu görevlilerinin uymakla zorunlu olduğu resmi kurallar, yasalar, yönetmelikler, genelge vb.dir.

Kamu görevlilerinin özellikle takdir hakkını kullandığı ve benzeri diğer davranışların birçoğunda yazılı kural yoktur. Bu davranışlar genelde Etik'in kapsamına girmektedir.

Burada Etik ile Hukuk arasında ilişki gündeme gelmektedir.

Hukuk Etik denizinde yüzmektir. (Earl Warren) sözünden etiğin daha geniş bir kavram olduğu anlaşılmaktadır.
• Hukukun yaptırımı cezadır. Etik'in ise vicdanıdır.
• Hukuk'un amacı adaleti gerçekleştirmek, Etik'in amacı iyiyi gerçekleştirmek ya da iyiye doğruya ulaşmaktır.
• Vicdan, Etik değer yargılarını bir yaptırım gücü olmaksızın korur ve gözetir.
• Hukuk kuralları yazılıdır. Oysa Etik kurallar çoğunlukla yazılı olmayan normlardır.
• Hukuk kuralları devlet tarafından oluşturulur. Ancak Etik kurallar devlet dışında da oluşturulabilir.
• Hukuk bir bakıma "Resmi Etik Kuralları" olarak kabul edilebilir. Etik ise hukuk kurallarından ayrı olarak genellikle gayri resmi kurallardır.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**KAMU HİZMETİNDE HUKUK** İLE **ETİK BİRBİRİNİN TAMAMLAYICISIDIR, İKİSİNİNDE İYİ BİR ŞEKİLDE UYGULAMASI KAMU HİZMETİNDEKİ KALİTEYİ ARTIRIR.**

Kamu yönetiminin ve hizmetlerinin iyileştirilmesi, yönetim ve hizmetlerin kalitesinin artırılması ile yolsuzlukların önlenmesinde; etik davranışların geliştirilmesi, etik kültürün yerleştirilmesi kamu kurumlarında çok önemli bir husustur.

Konfüçyüs'ün etik yönetimi anlatan aşağıdaki güzel sözünde belirtildiği gibi.

"İnsanları yasa ve ceza ile yönetirseniz, onlar bir daha yanlış yapmayacaklar, ancak şeref ve utanma duygusuna sahip olmayacaklardır. İnsanları erdemle ve etik kurallar ile yönetirseniz, o zaman onlar hem utanma duygusuna sahip olacaklar, hem de doğruyu yapmaya çalışacaklardır."

**Kamu Görevlileri Etik Kurulu**
Kamu Görevlileri Etik Kurulu, 5176 sayılı Kanun kapsamındaki konularda her türlü kararları almak ve uygulamak üzere kurulmuştur. Üyeleri Cumhurbaşkanı tarafından atanmaktadır.

**Kurul üyeleri,**
Etik kurulu 11 üyeden oluşur.
- Bakanlık görevi yapmış olanlar arasından bir üye,
- İl belediye başkanlığı yapmış olanlar arasından bir üye,
- Yargıtay, Danıştay, Sayıştay üyeliği görevlerinden emekliye ayrılanlar arasından üç üye,
- Müsteşarlık, büyükelçilik, valilik, bağımsız ve düzenleyici kurul başkanlığı görevlerinde bulunmuş veya bu görevlerden emekliye ayrılanlar arasından üç üye,
- Üniversitelerde rektörlük veya dekanlık görevlerinde bulunmuş öğretim üyeleri veya bunların emeklileri arasından iki üye,
- Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarında en üst kademe yöneticiliği yapmış olanlar arasından bir üye.

**Kurul üyelerinin görev süresi dört yıldır.**
Süresi dolan üyeler Cumhurbaşkanı'nca yeniden seçilebilirler.

Kurul üyelerinin görev süresi dolmadan görevlerine son verilemez. Ancak üyeler, ciddi bir hastalık veya sakatlık nedeniyle iş görememeleri veya atamaya ilişkin şartları kaybetmeleri halinde, atandıkları usule göre süresi dolmadan görevden alınır.
Üyeler, görevi kötüye kullanmaktan veya yüz kızartıcı bir suçtan mahkûm olmaları halinde ise Cumhurbaşkanı onayıyla görevden alınır.
Görevden alma nedeniyle veya süresi dolmadan herhangi bir sebeple boşalan Kurul üyeliklerine bir ay içerisinde Cumhurbaşkanı'nca yeniden atama yapılır.
Bu şekilde atanan üye, yerine atandığı üyenin görev süresini tamamlar.

Kurul, Başkanın daveti üzerine en az altı üyeyle toplanır ve üye tam sayısının salt çoğunluğunun aynı yöndeki oyu ile karar verir. Toplantı kararları ilgililere duyurulur. Kurul ayda dört defa toplanır. Kurul Başkan ve üyelerinin toplantılara katılmaları esastır. Arka arkaya üç toplantıya veya bir yıl içinde toplam on toplantıya katılmayan üyeler istifa etmiş sayılırlar.

**Etik Kurulunun Görevleri**
- Kamu görevlilerinin görevlerini yürütürken uymaları gereken davranış ilkelerini hazırlayacağı yönetmeliklerle belirlemek,
- Etik davranış ilkelerinin ihlal edildiği iddiasıyla resen veya yapılacak başvurular üzerine gerekli inceleme ve araştırmayı yaparak sonucu ilgili makama bildirmek,
- Kamuda etik kültürünü yerleştirmek üzere çalışmalar yapmak veya yaptırmak ve bu konuda yapılacak çalışmalara destek olmak.
- Hediye alma yasağının kapsamını belirlemeye ve en az genel müdür veya eşiti seviyedeki üst düzey kamu görevlilerince alınan hediyelerin listesini gerektiğinde her takvim yılı sonunda bu görevlilerden istemeye yetkilidir.

25.5.2004 tarih ve 5176 sayılı Kamu Görevlileri Etik Kurulu Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile kamu görevlilerinin uymaları gereken saydamlık, tarafsızlık, dürüstlük, hesap verebilirlik, kamu yararını gözetme gibi etik davranış ilkelerini belirlemek ve uygulamayı gözetmek üzere kurulmuştur.
Genel bütçeye dâhil daireler, katma bütçeli idareler, kamu iktisadi teşebbüsleri, döner sermayeli kuruluşlar, mahalli idareler ve bunların

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

birlikleri, kamu tüzel kişiliğini haiz olarak kurul, üst kurul, kurum, enstitü, teşebbüs, teşekkül, fon ve sair adlarla kurulmuş olan bütün kamu kurum ve kuruluşlarında çalışan; yönetim ve denetim kurulu ile kurul, üst kurul başkan ve üyeleri dâhil tüm personeli Kanun kapsamındadır.

Ancak; Cumhurbaşkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Bakanlar, Türk Silahlı Kuvvetleri ve yargı mensupları ile üniversiteler hakkında bu Kanun hükümleri uygulanmaz.

Kamu Görevlileri Etik Kurlu, Kurumlardaki Genel Müdür ve üstü için yapılan müracaatları incelemektedir. Daha alt düzey kamu görevlileri hakkında ise kurumların disiplin kurulları yetkilidir.

**Kurumların Etik Komisyonları**
Etik Komisyonları, tüm kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarında, üst yöneticinin görevlendirmesi ile bir tepe yöneticisi (Bakanlık, Bağımsız Başkanlıklarda, Bağımsız İdari Otoritelerde ve Kamu Kurumu Niteliğinde Meslek Kuruluşlarında Başkan Yardımcısı, Bağımsız Genel Müdürlüklerde Genel Müdür Yardımcısı, İllerde Vali Yardımcısı, Belediyelerde Belediye Başkan Yardımcısı, İlçelerde Kaymakam gibi) başkanlığında diğer ilgili birimlerden (Teftiş Kurulu Başkanlığı, İç Denetim Birimi Başkanlığı, Personel Dairesi Başkanlığı, Eğitim Dairesi Başkanlığı, Strateji Geliştirme Dairesi Başkanlığı vb.) üyelerin görevlendirilmesi ile oluşturulur.

**Milli Eğitim Bakanlığı Etik Komisyonu**; Bakan Yardımcısı Başkanlığında toplam beş kişidir.

**Etik Komisyonlarının temel görevleri;**
- Kurumlarında etik kültürünü yerleştirmek ve geliştirmek,
- Personele etik davranış ilkeleri konusunda karşılaştıkları sorunlar ile ilgili olarak tavsiyelerde bulunmak,
- Kurumlarındaki etik sorunları belirlemeye yönelik çalışmalar yapmak olarak belirlenmiştir.

**Etik Komisyonları**; etik davranış ilkelerinin personele tanıtılması ve benimsetilmesine yönelik bilgilendirme ve bilinçlendirme toplantılarının yapılması, Kamu Görevlileri Etik Kurulu ile işbirliği içerisinde kurumsal mesleki etik ilkelerin tespit edilmesi, hizmet içi eğitim programlarına ve görevde yükselme eğitim ve sınavları ile personel alımına yönelik sınav konularına etik ilkelerin eklenmesi ve uygulamasının gözetilmesi, "Kurumsal Etik Eğitimi Stratejisi"nin hazırlanması ile uygulanmasının koordinasyonu, kurumlarının yürüttüğü hizmetler açısından, merkez ve taşra teşkilatlarından üst düzey personelin katılımı etik sorun alanlarının tespit edilmesine yönelik çalıştayların düzenlenmesi gibi faaliyetlerde bulunmaktadırlar.

**Etik Komisyonları**, yaptıkları faaliyetler ile ülkemiz bürokrasisi açısından Kamu Görevlileri Etik Kurulu kurulmasına ilişkin 5176 sayılı Kanun ile kamu hizmeti anlayışında hedeflenen değişime önemli katkı sağlamaktadırlar.

**Etik Komisyonları**; Kurum ve kuruluşlarda, etik kültürünü yerleştirmek ve geliştirmek, personelin etik davranış ilkeleri konusunda karşılaştıkları sorunlarla ilgili olarak tavsiyelerde ve yönlendirmede bulunmak ve etik uygulamaları değerlendirmek üzere kurum veya kuruluşun üst yöneticisi tarafından kurum içinden en az üç kişilik oluşturulur.

Etik komisyonu üyelerinin ne kadar süreyle görev yapacağı ve diğer hususlar, kurum ve kuruluşun üst yöneticisince belirlenir.

**ETİK DAVRANIŞ İLKELERİ**
**Görevin Yerine Getirilmesinde Kamu Hizmeti Bilinci**
Kamu görevlileri, kamu hizmetlerinin yerine getirilmesinde; sürekli gelişimi, katılımcılığı, saydamlığı, tarafsızlığı, dürüstlüğü, kamu yararını gözetmeyi, hesap verebilirliği, öngörülebilirliği, hizmette yerindeliği ve beyana güveni esas alırlar.

**Halka Hizmet Bilinci**
Kamu görevlileri, kamu hizmetlerinin yerine getirilmesinde; halkın günlük yaşamını kolaylaştırmayı, ihtiyaçlarını en etkin, hızlı ve verimli biçimde karşılamayı, hizmet kalitesini yükseltmeyi, halkın memnuniyetini artırmayı, hizmetten yararlananların ihtiyacına ve hizmetlerin sonucuna odaklı olmayı hedeflerler.
**Hizmet Standartlarına Uyma**
Kamu kurum ve kuruluşlarının yöneticileri ve diğer personeli, kamu hizmetlerini belirlenen standartlara ve süreçlere uygun şekilde yürütürler, hizmetten yararlananlara iş ve işlemlerle

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

ilgili gerekli açıklayıcı bilgileri vererek onları hizmet süreci boyunca aydınlatırlar.

**Amaç Ve Misyona Bağlılık**
Kamu görevlileri, çalıştıkları kurum veya kuruluşun amaçlarına ve misyonuna uygun davranırlar. Ülkenin çıkarları, toplumun refahı ve kurumlarının hizmet idealleri doğrultusunda hareket ederler.

**Dürüstlük Ve Tarafsızlık**
Kamu görevlileri; tüm eylem ve işlemlerinde yasallık, adalet, eşitlik ve dürüstlük ilkeleri doğrultusunda hareket ederler, görevlerini yerine getirirken ve hizmetlerden yararlandırmada dil, din, felsefi inanç, siyasi düşünce, ırk, cinsiyet ve benzeri sebeplerle ayrım yapamazlar, insan hak ve özgürlüklerine aykırı veya kısıtlayıcı muamelede ve fırsat eşitliğini engelleyici davranış ve uygulamalarda bulunamazlar.

Kamu görevlileri, takdir yetkilerini, kamu yararı ve hizmet gerekleri doğrultusunda, her türlü keyfilikten uzak, tarafsızlık ve eşitlik ilkelerine uygun olarak kullanırlar.

Kamu görevlileri, gerçek veya tüzel kişilere öncelikli, ayrıcalıklı, taraflı ve eşitlik ilkesine aykırı muamele ve uygulama yapamazlar, herhangi bir siyasi parti, kişi veya zümrenin yararını veya zararını hedef alan bir davranışta bulunamazlar, kamu makamlarının mevzuata uygun politikalarını, kararlarını ve eylemlerini engelleyemezler.

**Saygınlık Ve Güven**
Kamu görevlileri, kamu yönetimine güveni sağlayacak şekilde davranırlar ve görevin gerektirdiği itibar ve güvene layık olduklarını davranışlarıyla gösterirler. Halkın kamu hizmetine güven duygusunu zedeleyen, şüphe yaratan ve adalet ilkesine zarar veren davranışlarda bulunmaktan kaçınırlar.

Kamu görevlileri, halka hizmetin kişisel veya özel her türlü menfaatin üzerinde bir görev olduğu bilinciyle hizmet gereklerine uygun hareket eder, hizmetten yararlananlara kötü davranamaz, işi savsaklayamaz, çifte standart uygulayamaz ve taraf tutamazlar.

Yönetici veya denetleyici konumunda bulunan kamu görevlileri, keyfi davranışlarda, baskı, hakaret ve tehdit edici uygulamalarda bulunamaz, açık ve kesin kanıtlara dayanmayan rapor düzenleyemez, mevzuata aykırı olarak kendileri için hizmet, imkân veya benzeri çıkarlar talep edemez ve talep olmasa dahi sunulanı kabul edemezler.

**Nezaket Ve Saygı**
Kamu görevlileri, üstleri, meslektaşları, astları, diğer personel ile hizmetten yararlananlara karşı nazik ve saygılı davranırlar ve gerekli ilgiyi gösterirler, konu yetkilerinin dışındaysa ilgili birime veya yetkiliye yönlendirirler.

**Yetkili Makamlara Bildirim**
Kamu görevlileri, bu Yönetmelikte belirlenen etik davranış ilkeleriyle bağdaşmayan veya yasadışı iş ve eylemlerde bulunmalarının talep edilmesi halinde veya hizmetlerini yürütürken bu tür bir eylem veya işlemden haberdar olduklarında ya da gördüklerinde durumu yetkili makamlara bildirirler. Kurum ve kuruluş amirleri, ihbarda bulunan kamu görevlilerinin kimliğini gizli tutar ve kendilerine herhangi bir zarar gelmemesi için gerekli tedbirleri alırlar.

**Çıkar Çatışmasından Kaçınma**
Çıkar çatışması; kamu görevlilerinin görevlerini tarafsız ve objektif şekilde icra etmelerini etkileyen ya da etkiliyormuş gibi gözüken ve kendilerine, yakınlarına, arkadaşlarına ya da ilişkide bulunduğu kişi ya da kuruluşlara sağlanan her türlü menfaati ve onlarla ilgili mali ya da diğer yükümlülükleri ve benzeri şahsi çıkarlara sahip olmaları halini ifade eder.

Kamu görevlileri, çıkar çatışmasında şahsi sorumluluğa sahiptir ve çıkar çatışmasının doğabileceği durumu genellikle şahsen bilen kişiler oldukları için, herhangi bir potansiyel ya da gerçek çıkar çatışması konusunda dikkatli davranır, çıkar çatışmasından kaçınmak için gerekli adımları atar, çıkar çatışmasının farkına varır varmaz durumu üstlerine bildirir ve çıkar çatışması kapsamına giren menfaatlerden kendilerini uzak tutarlar.

**Görev Ve Yetkilerin Menfaat Sağlamak Amacıyla Kullanılmaması**
Kamu görevlileri; görev, unvan ve yetkilerini kullanarak kendileri, yakınları veya üçüncü kişiler lehine menfaat sağlayamaz ve aracılıkta bulunamazlar,

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

akraba, eş, dost ve hemşeri kayırmacılığı, siyasal kayırmacılık veya herhangi bir nedenle ayrımcılık veya kayırmacılık yapamazlar.

Kamu görevlileri, görev, unvan ve yetkilerini kullanarak kendilerinin veya başkalarının kitap, dergi, kaset, cd ve benzeri ürünlerinin satışını ve dağıtımını yaptıramaz; herhangi bir kurum, vakıf, dernek veya spor kulübüne yardım, bağış ve benzeri nitelikte menfaat sağlayamazlar.

Kamu görevlileri, görevlerinin ifası sırasında ya da bu görevlerin sonucu olarak elde ettikleri resmi veya gizli nitelikteki bilgileri, kendilerine, yakınlarına veya üçüncü kişilere doğrudan veya dolaylı olarak ekonomik, siyasal veya sosyal nitelikte bir menfaat elde etmek için kullanamazlar, görevdeyken ve görevden ayrıldıktan sonra yetkili makamlar dışında hiçbir kurum, kuruluş veya kişiye açıklayamazlar.

Kamu görevlileri, seçim kampanyalarında görev yaptığı kurumun kaynaklarını doğrudan veya dolaylı olarak kullanamaz ve kullandıramazlar.

**Hediye Alma Ve Menfaat Sağlama Yasağı**
Kamu görevlisinin tarafsızlığını, performansını, kararını veya görevini yapmasını etkileyen veya etkileme ihtimali bulunan, ekonomik değeri olan ya da olmayan, doğrudan ya da dolaylı olarak kabul edilen her türlü eşya ve menfaat hediye kapsamındadır.

Kamu görevlilerinin hediye almaması, kamu görevlisine hediye verilmemesi ve görev sebebiyle çıkar sağlanmaması temel ilkedir.

Kamu görevlileri, yürüttükleri görevle ilgili bir iş, hizmet veya menfaat ilişkisi olan gerçek veya tüzel kişilerden kendileri, yakınları veya üçüncü kişi veya kuruluşlar için doğrudan doğruya veya aracı eliyle herhangi bir hediye alamazlar ve menfaat sağlayamazlar.

Kamu görevlileri, kamu kaynaklarını kullanarak hediye veremez, resmi gün, tören ve bayramlar dışında, hiçbir gerçek veya tüzel kişiye çelenk veya çiçek gönderemezler; görev ve hizmetle ilgisi olmayan kutlama, duyuru ve anma ilanları veremezler.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Uluslararası ilişkilerde nezaket ve protokol kuralları gereğince, yabancı kişi ve kuruluşlar tarafından verilen hediyelerden, 3628 sayılı Kanunun 3. maddesi hükümleri saklı kalmakla birlikte, söz konusu maddede belirtilen sınırın altında kalanlar da beyan edilir.

Yönetmelik kapsamına giren en az genel müdür, eşiti ve üstü görevliler, bu maddenin
5 inci fıkrası ve 6'ncı fıkranın (a) bendinde sayılan hediyelere ilişkin bir önceki yılda aldıklarının listesini, herhangi bir uyarı beklemeksizin her yıl Ocak ayı sonuna kadar Kurula bildirirler.

**Kamu Malları Ve Kaynaklarının Kullanımı**
Kamu görevlileri, kamu bina ve taşıtları ile diğer kamu malları ve kaynaklarını kamusal amaçlar ve hizmet gerekleri dışında kullanamaz ve kullandıramazlar, bunları korur ve her an hizmete hazır halde bulundurmak için gerekli tedbirleri alırlar.

**Savurganlıktan Kaçınma**
Kamu görevlileri, kamu bina ve taşıtları ile diğer kamu malları ve kaynaklarının kullanımında israf ve savurganlıktan kaçınır; mesai süresini, kamu mallarını, kaynaklarını, işgücünü ve imkânlarını kullanırken etkin, verimli ve tutumlu davranırlar.

**Bağlayıcı Açıklamalar Ve Gerçek Dışı Beyan**
Kamu görevlileri, görevlerini yerine getirirken yetkilerini aşarak çalıştıkları kurumlarını bağlayıcı açıklama, taahhüt, vaat veya girişimlerde bulunamazlar, aldatıcı ve gerçek dışı beyanat veremezler.-

**Bilgi Verme, Saydamlık Ve Katılımcılık**
Kamu görevlileri, halkın bilgi edinme hakkını kullanmasına yardımcı olurlar. Gerçek ve tüzel kişilerin talep etmesi halinde istenen bilgi veya belgeleri, 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanununda belirlenen istisnalar dışında, usulüne uygun olarak verirler.
Üst yöneticiler, ilgili kanunların izin verdiği çerçevede, kurumlarının ihale süreçlerini, faaliyet ve denetim raporlarını uygun araçlarla kamuoyunun bilgisine sunarlar.

Kamu görevlileri, kamu hizmetleri ile ilgili temel kararların hazırlanması, olgunlaştırılması, alınması ve bu kararların uygulanması aşamalarından birine, bir kaçına veya tamamına, aksine

yasal bir hüküm olmadıkça, o karardan doğrudan ya da dolaylı olarak etkilenecek olanların katkıda bulunmasını sağlamaya dikkat ederler.

**Yöneticilerin Hesap Verme Sorumluluğu**
Kamu görevlileri, kamu hizmetlerinin yerine getirilmesi sırasında sorumlulukları ve yükümlülükleri konusunda hesap verebilir ve kamusal değerlendirme ve denetime her zaman açık ve hazır olurlar.

Yönetici kamu görevlileri, kurumlarının amaç ve politikalarına uygun olmayan işlem veya eylemleri engellemek için görev ve yetkilerinin gerektirdiği önlemleri zamanında alırlar.

Yönetici kamu görevlileri, yetkisi içindeki personelin yolsuzluk yapmasını önlemek için gerekli tedbirleri alırlar. Bu tedbirler; yasal ve idari düzenlemeleri uygulamayı, eğitim ve bilgilendirme konusunda uygun çalışmalar yapmayı, personelinin karşı karşıya kaldığı mali ve diğer zorluklar konusunda dikkatli davranmayı ve kişisel davranışlarıyla personeline örnek olmayı kapsar.

Yönetici kamu görevlileri, personeline etik davranış ilkeleri konusunda uygun eğitimi sağlamak, bu ilkelere uyulup uyulmadığını gözetlemek, geliriyle bağdaşmayan yaşantısını izlemek ve etik davranış konusunda rehberlik etmekle yükümlüdür.

**Eski Kamu Görevlileriyle İlişkiler**
Kamu görevlileri, eski kamu görevlilerini kamu hizmetlerinden ayrıcalıklı bir şekilde faydalandıramaz, onlara imtiyazlı muamelede bulunamaz.

Kamu görevlerinden ayrılan kişilere, ilgili kanunlardaki hükümler ve süreler saklı kalmak kaydıyla, daha önce görev yaptıkları kurum veya kuruluştan, doğrudan veya dolaylı olarak herhangi bir yüklenicilik, komisyonculuk, temsilcilik, bilirkişilik, aracılık veya benzeri görev ve iş verilemez.

**Mal Bildiriminde Bulunma**
Kamu görevlileri, kendileriyle eşlerine ve velayeti altındaki çocuklarına ait taşınır ve taşınmazları, alacak ve borçları hakkında, 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu hükümleri uyarınca, yetkili makama mal bildiriminde bulunurlar.

Kurul, gerek gördüğü takdirde mal bildirimlerini inceleme yetkisine sahiptir. Mal bildirimlerindeki bilgilerin doğruluğunun kontrolü amacıyla ilgili kişi ve kuruluşlar (bankalar ve özel finans kurumları dâhil) talep edilen bilgileri, en geç otuz gün içinde Kurula vermekle yükümlüdürler.

**Etik Davranış İlkelerine Uyma**
Kamu görevlileri, görevlerini yürütürken yukarıda belirtilen etik davranış ilkelerine yönetmelik gereği uymakla yükümlüdürler. Bu ilkeler, kamu görevlilerinin istihdamını düzenleyen mevzuat hükümlerinin bir parçasını oluşturur.

Bu Kanun kapsamındaki kamu görevlileri, ilk göreve başlarken "Etik Sözleşme" belgesini imzalamakla yükümlüdürler. Bu belge, personelin özlük dosyasına konur.

Kurum ve kuruluşların yetkili sicil amirleri, personelin sicil ve performansını, bu Yönetmelikte düzenlenen etik davranış ilkelerine uygunluk açısından da değerlendirirler.

**Etik Davranış İhlalleri Hakkında Başvurular**
3071 sayılı Dilekçe Hakkının Kullanılmasına İlişkin Kanunda belirlenen esaslara göre, medeni hakları kullanma ehliyetine sahip Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşları ile Türkiye'de oturan yabancı gerçek kişiler başvuruda bulunabilirler. Herhangi bir nedenle Türkiye'de bulunup da başvuru nedeni sayılan etik ilkelerden birisine aykırı davranıldığına tanık olan yabancı, başvuru hakkı açısından Türkiye'de oturuyor kabul edilir. Başvuruda bulunabilmek için başvuranın menfaatinin etkilenmesi koşulu aranmaz.

Ancak, kamu görevlilerini karalama amacı güttüğü açıkça anlaşılan ve başvuranın kimliği tespit edilemeyen başvurular değerlendirmeye alınmaz.

Yargı organlarınca incelenmekte olan veya karara bağlanmış bulunan uyuşmazlıklar hakkında Kurula veya yetkili disiplin kurullarına başvuru yapılamaz. İnceleme sırasında yargı yoluna gidildiği anlaşılan başvuruların işlemi durdurulur. Daha önce Kurulca incelenmiş şikâyet konusu, yeni kanıtlar gösterilmedikçe bir daha şikâyet konusu yapılamaz ve incelenemez.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**Başvurular;**
a) Yazılı dilekçe,
b) Elektronik posta,
c) Tutanağa geçirilen sözlü başvuru yolları ile yapılır.

Başvuru, gerçek kişiler tarafından adı, soyadı, oturma yeri veya iş adresi ile imzayı kapsayan dilekçelerle, en az genel müdür ve Kurulca genel müdür düzeyinde oldukları kabul edilenler Kurul Başkanlığına, diğer görevliler için ise kurum yetkili disiplin kurullarına yöneltilmek üzere ilgili kurum amirliğine yapılır.

Dilekçede, etik ilkeye aykırı davranış iddiasına ilişkin bilgi ve belgeler açık ve ayrıntılı olarak belirtilir. Elde bulunan belgeler dilekçeye eklenir. Başvuru konusu aykırı davranış iddiası, kişi, zaman ve yer belirtilerek somut biçimde gösterilir.

Başvuru dilekçelerinin daktilo ile yazılması veya bilgisayar çıktısı olması koşulu aranmaz. Dilekçelerin okunaklı ve anlaşılır olması yeterlidir. Başvurunun Kurul kayıtlarına geçtiği tarih, başvuru tarihidir. Başvuru dilekçeleri posta yoluyla da Kurula gönderilebilir. Bu durumda dilekçenin Kurul kayıtlarına geçtiği tarih süre başlangıcına esas alınır. Başvurunun tutanağa geçirilmek koşuluyla sözlü yapılması durumunda başvuranın imzası ve adresi de tutanağa alınır.

**Etik Davranış İhlallerin İncelenmesi Ve Sonuçları**
Yapılan başvurular üzerine veya resen Genel Müdür ve üstü için inceleme Etik Kurulu, kurumlardaki diğer personeller için kurumların disiplin kurulları veya denetim elamanları tarafından yapılır.
Etik Kurlu tarafından, İncelenmekte olan başvuru konusunun yargıya götürüldüğü anlaşılırsa inceleme bulunduğu aşamada durdurulur ve yargı kararı sonucuna göre tekrar değerlendirilir. Etik Kurulu tarafında etik davranış ihlali tespit edilenler, Cumhurbaşkanlığınca Genel Müdür ve Üstü Kamu Görevlileri Anayasa Mahkemesinin 2010 yılı Şubat ayında (Anayasa Mah.18.05,2010 Tarih ve 27585 Sayılı Resmi Gazetede Yayınlanan 4.2.2011 Tarih ve 2010/33 Sayılı Kararı) verdiği iptal kararına kadar Resmi Gazetede ilan edilip ve kamuoyuna duyurulmaktaydı. Şu anda Resmi Gazetede ilan yapılmayıp diğer kamu görevlilerine yapılan uygulama gibi işlem yapılmaktadır. Kararlara karşı idari yargı yolu açıktır. Kurul kararlarının yargı tarafından iptali halinde Kurul, yargı kararını yerine getirmektedir. Etik ilkeye aykırı davranışın saptandığı veya saptanamadığına ilişkin kararlar da Cumhurbaşkanlığı Makamına ve ilgililere yazılı olarak bildirilir. Bu kararlar kamuoyuna duyurulmaz. Kabul edilebilirliği bulunmayan başvurular hakkında verilen kararlar yalnızca başvuru sahibine iletilir.

5176 sayılı Kanun ile bu Yönetmelik kapsamında bulunan ve Kurulun görev alanı dışındaki kamu görevlilerinin etik ilkelere aykırı davrandığı yolunda disiplin kurullarına yapılan başvurular, yetkili disiplin kurullarınca bu Yönetmelikte düzenlenen etik davranış ilkeleri ile başvuru usul ve esasları çerçevesinde incelenir.

Bu kurulların verdiği etik ilkeye aykırı davranışın varlığı veya yokluğu konusundaki kararlar ilgili kurum veya kuruluş yetkilisine, hakkında başvuru yapılan kamu görevlisine ve başvuru sahibine bildirilir. Disiplin kurullarının kararları kamuoyuna duyurulmaz.

**Etik Olmayan Davranışlar, Teklifler Karşısında Ne Yapmalısınız?**
Birlikte çalıştığınız arkadaşlarınızın etik dışı davranışları olduğu takdirde öncelikle davranışlarını düzeltmesi konusunda ikaz etmelisiniz. Konusu suç olan eylemleri varsa her kamu görevlisinin vakıf olduğu suçu haber vermesi gerektiği göz önüne alınarak yetkili mercilere bildirimlerde bulunmalısınız. Eğer bunlar yapılmadığı takdirde kurumuzda etik kültürünü geliştiremeyiz. Bazen birkaç çalışanımızın yaptığı etik davranış ihlalleri nedeniyle bütün kurum olarak kamuoyunda yıpranmaya devam ederiz.

Hizmetlerimizden yararlanan vatandaş vb.nin etik dışı teklifleri olduğunda teklif ne olursa olsun kesinlikle reddetmelisiniz. Kendilerine ikaz ederek uyarmalısınız. Özellikle konusu suç olan teklifler yapıldığında, etrafta tanık olanlarla birlikte tutanak düzenleyerek gerekli işlemler yapılması için yetkili mercilere suç duyurusunda bulunulmalıdır. Bu tür davranışlarımızda kamu görevlileri etik davranış ilkelerin gereğidir.

Görevlerinizi yerine getirirken karşılaştığınız etik sorunları, sıralı amirlerinize ve etik komisyonumuza çözüm önerileri geliştirmeleri konusunda

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

iletebilirsiniz. Etik Komisyonu bir şikâyet mercii değildir. Etik Komisyonu etik sorunlara çözüm bulmaya çalışan, öneriler geliştiren ve tavsiyelerde bulunarak kurumlarında etik kültürü yerleştirmeye çalışan bir birimdir. Etik in temelinde cezalandırma yoktur. Doğru davranışları gösterme, iyiyi, doğruyu bulma ve yönlendirme vardır

25.05.2004 tarih ve 5176 sayılı "Kamu Görevlileri Etik Kurulu Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun" uyarınca Kamu Görevlileri Etik Kurulu Kurulmuştur.

13.04.2005 tarih ve 25785 sayılı Resmi Gazetede "Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri ile Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik" yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.
Kamu görevlilerinin etik davranış ilkeleri yönetmelikte belirlenmiştir.
Tüm kamu görevlilerinin yönetmelik ve etik sözleşmesinde belirtilen etik davranış ilkelerine uygun davranış göstermesi beklenilmektedir.

Kurumlarda etik kültürünün ve etik davranış ilkelerinin yerleştirilmesi, geliştirilmesi için İnsanların insan tutum ve davranışlarını değiştirmek, iyileştirmek ancak eğitimle olur. Cezalandırma ve idari tedbirlerin iyi kamu yönetiminin verilmesinde ve yolsuzlukların önlenmesinde yetersiz kaldığı görülmüştür. Etik yönetimdeki kalitenin artması ve kamudaki yolsuzlukların önlenmesi gibi amaçlara ulaşmak için iyi bir araçtır.

Etik eğitimleri sadece kamu görevlilerinin alması gerekli bir eğitim olmayıp, toplumun her kesiminin bu eğitimlerden geçmesi gerekir.

Etik bir kamu yönetimi ve etik bir toplumun oluşturulması için, bu eğitimlerin çok küçük yaşlarda başlaması ve bazı düzenlemelerde belirli kurum ve unvandaki kamu görevlilerinin istisna tutulmaması gerekir.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

# 6 TÜRK İDARE SİSTEMİ

**İDARE HUKUKU**
İdare hukuku, temeli anayasada belirlenen, idarenin faaliyet ve örgütlenmesine ilişkin kurallar öngören, kamuya tanınan üstünlük ve ayrıcalıklar ile bireye tanınan hak ve hürriyetlerin dengelenmesini sağlayan hukuk dalıdır.

İdare Hukuku'nun konusunu devlet idaresi (kamu idaresi) oluşturur.

İdare, kamu idaresi olarak, belli başlı iki anlamda kullanılmaktadır.
**Organik Anlamda İdare**: İdarenin, organı, kuruluşu, personeli, teşkilatı organik idaredir. Fonksiyonel **Anlamda İdare**: İdarenin faaliyetleri, eylemleri, işlemleri ve görevleri fonksiyonel idaredir.

Bir devlettin belli başlı üç görevi vardır: Yasama, yürütme ve yargı görevi Devlet bu görevlerini yerine getirmek için üç organa sahiptir. Yasama organı, yürütme organı ve yargı organı.

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ DEVLETİ İDARESİNİN GÖREVLERİ**
**Milli güvenliğin korunması**: Türkiye de iç ve dış güvenliğin korunmasından ve Türk silahlı kuvvetlerinin yurt savunmasına hazır bulundurulmasından TBMM'ye karşı Cumhurbaşkanı sorumludur.
**Kolluk faaliyetleri**: İdarenin Kamu düzenini korumak ve sağlamak amacıyla yapmış olduğu faaliyetlerdir.
**Kamu hizmetleri**: İdare organlarının bayındırlık, eğitim, sağlık, haberleşeme gibi konulardaki faaliyetleridir.
Özendirme ve destekleme (teşvik) faaliyetleri: İdare belirli kişi, sektör veya çalışmaları kamu yararı amaçlı olarak destekleyebilir. Tarım ve sanayi teşvikleri bunlara örnek verilebilir.
İç düzen (özyönetim) faaliyetleri: İdarenin doğrudan topluma yönelik olmayan, ancak kamuya karşı diğer görevlerini düzenli, etkin ve amacına uygun olarak yerine getirebilmek için personel alımı, ihtiyaç duyduğu araç-gereç, malzemeyi ve taşınır-taşınmaz mallar ve maddi kaynakları sağlamaya yönelik faaliyetleridir.
**Planlama faaliyetleri**: Doğrudan idari fonksiyonun kapsamına girmeyen planlama faaliyetleri.

**İDARE HUKUKUNUN KAYNAKLARI**
**Asli Kaynaklar:**
Anayasa
Kanun = KHK = Uluslararası Antlaşmalar
Yönetmelik
Diğer düzenleyici işlemler İdari teamül ve tatbikat Hukukun genel ilkeleri

**Yardımcı Kaynaklar**: Yargısal içtihatlar, Doktrin

**İDARE HUKUKUNA HÂKİM OLAN İLKELER**
İdareyi doğrudan etkileyen anayasal ilkeler:
- Hukuk devleti ilkesi
- Laiklik ilkesi
- İdarenin kanuniliği ilkesi
- Merkezden ve yerinden yönetim ilkeleri
- Yetki genişliği
- Kamu tüzel kişiliği
- İdarenin bütünlüğü ilkesi
- Kanunsuz emir
- Savunma alınmadan kamu görevlilerine disiplin cezası verilemeyeceği ilkesi

"Hukuk devleti ilkesi, insan haklarına saygılı ve bu hakları koruyucu âdil bir hukuk düzeni kuran ve bunu devam ettirmekle kendini yükümlü sayan, bütün davranışlarında hukuk kurallarına ve Anayasa'ya uygun, bütün eylem ve işlemleri yargı denetimine bağlı olan devlet demektir"

**Lâiklik**, din ve devlet işlerinin birbirinden ayrılması ve her vatandaş için vicdan hürriyetinin sağlanması demektir. Atatürk'e göre "lâiklik" yalnız din ve dünya işlerinin ayrılması demek değildir. Tüm yurttaşların vicdan, ibadet ve din özgürlüğü demektir.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

İdarenin Kanuniliği İlkesi (Kanuni İdare İlkesi); Anayasanın 123. Maddesine göre; idarenin kuruluş ve görevleri kanunla düzenlenmesidir.

**Merkezden Yönetim İlkesi**; İdarenin topluma sunacağı hizmetlerin başkent adı verilen devlet merkezinden ve tek elden yürütülmesidir.

**Merkezden Yönetimin Özellikleri**
**Tüm idari hizmetler merkezde toplanmıştır.**
Vatandaşlara sunulacak tüm idari hizmetler merkezde toplanmıştır. Bu hizmetlere ilişkin kararları alma ve uygulama yetkisi merkezdeki sayıları belirli ve sınırlı yetkililere ait olup, bu hizmetlerin yürütülmesinden doğacak sorumluluklar da merkeze aittir.

**Bir taşra örgütü vardır**
Merkezde toplanan idari hizmetlerin tüm ülke düzeyinde uygulanabilmesi için, merkezin tüm ülkeye yayılmış bir taşra teşkilatına ihtiyaç vardır. Taşradaki yetkililerin kendilerine ait karar alma yetkisi olmayıp merkezdeki yetkililerin emir ve talimatları doğrultusunda hizmetleri yerine getirirler.

**Tüm kaynaklar da merkezde toplanmıştır**
İdari hizmetlerin yürütülmesi için gerekli tüm parasal kaynaklar ile araç ve gereçler de merkezde toplanmıştır

**Merkezden yönetimde tek bir tüzel kişilik vardır.**
Merkezden yönetimde tek bir tüzel kişilik vardır o da devlet tüzel kişiliğidir. Bunu tek bütçe, tek mal varlığı ve tek karar organı olarak düşünebiliriz.

**Yetki Genişliği İlkesi**
• Yetki genişliği ilkesi, merkezden yönetim ilkesinin en önemli sakıncası olan bürokrasi ve kırtasiyeciliği ortadan kaldırmak için düşünülmüş bir araçtır.
• Merkezi idarenin taşradaki amirlerine belli konularda merkeze danışmadan, merkez adına kendiliklerinden karar alma yetkisinin verilmesine yetki genişliği denir.
• Anayasaya göre ülkemizde yetki genişliği ilkesi yalnızca merkezi idarenin taşra örgütlerinden il genel idaresinde vali tarafından uygulanmaktadır.

**Yerinden Yönetim İlkesi**
Merkezden yönetimin tersine, yerinden yönetim, topluma sunulacak bazı idari hizmetlerin devlet merkezinden ve tek elden değil, merkezi idare teşkilatı içinde yer almayan ve merkezi idare hiyerarşisine dâhil olmayan kamu tüzel kişileri tarafından yürütülmesidir.

**Yerel Yönetim-Mahalli İdare**
Belli bir yörede oturanlara, salt orada oturmaları dolayısıyla ortaya çıkan ortak gereksinimlerini karşılamak amacıyla tanınan özerkliği (kamu tüzel kişiliğini) ifade etmektedir.

Anayasaya göre il özel idaresi, belediye ve köy olmak üzere üç yerel yönetim ( mahalli idare) kuruluşu vardır.

**Kamu Tüzel Kişiliği**
Kamu tüzel kişileri, Devlet tarafından yasayla veya yasanın açıkça verdiği yetkiye dayanılarak idari işlemle kurulan üstün ve ayrıcalıklı yetkilerle donatılmış kendilerine ait bütçeleri, mal varlıkları, personeli ve karar organı olan kuruluşlardır.

**Bu kuruluşlar**; il özel idaresi, belediye, köy, TRT, Üniversiteler, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları vb. dir.

**Kamu tüzel kişileri**; kamulaştırma yapabilme, vergiden muaf tutulma, personelinin memur sayılabilmesi vb. üstün ve ayrıcalıklı yetkilere sahiptir.

**İdarenin Bütünlüğü İlkesi**
• İdareyi oluşturan örgütler, ilk bakışta birbirlerinden ayrı ve parçalanmış bir görünüm gösterseler dahi, gerek kuruluş ve gerek görevleri yönünden birbirlerinden tamamen bağımsız olarak düşünülemezler. Nitekim Anayasanın 123. Maddesinin 1. Fıkrasında idarenin kuruluş ve görevleriyle bir bütün olduğu açıkça belirtilmiştir.
• İdarenin kuruluş ve görevleri yönünden bütünlüğü, hiyerarşi ve idari vesayet olarak adlandırılan iki hukuki araçla sağlanır.

**Hiyerarşi**; merkezi idare kuruluşlarının arasındaki bütünlüğü sağladığı gibi, aynı tüzel kişilik içinde yer alan çeşitli örgüt ve birimler arasında da bütünlüğü sağlamaktadır.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

İdari vesayet; merkezi idare kuruluşları ile yerinden yönetim kuruluşları arasındaki bütünlüğü sağlayan hukuki araçtır.

**Düzenleyici İdari İşlemler**
Belirli kişilere ve durumlara ilişkin olmayıp genel ve soyut ve kişilik dışı, objektif kurallar koyan idari işlemlere düzenleyici idari işlem denir. İdarenin düzenleyici işlemlerinden bir kısmı Anayasada yer alırken bir kısmı Anayasa da yer almaz ve bunlara adsız düzenleyici işlemler denir.

**Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ve yönetmelik Anayasada yer alan düzenleyici idari işlemlerdendir.**

**2017 yılında yapılan Anayasa değişiklikleriyle**; Cumhurbaşkanı, Bakanlıklar ve kamu tüzel kişileri, kendi görev alanlarını ilgilendiren kanunların ve Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin uygulanmasını sağlamak üzere ve bunlara aykırı olmamak şartıyla yönetmelikler çıkarabilirler.

**BİREYSEL İDARİ İŞLEMLER (İDARİ KARARLAR)**
Belirli kişilere ve durumlara yönelik, somut, sübjektif hukuki durumlar yaratan idari işlemlerdir. Örneğin, atama, kamulaştırma, ruhsat verme, tahakkuk işlemleri vb.

İdari kararlar, idarenin tek yanlı olarak iradesini açıklamasıyla alınırlar. İdari kararlar, kural olarak ilgililerin rıza ve muvafakatine bağlı değildirler. Bu durum idari kararların tek yanlı olmasının bir sonucudur.

Hukuk devleti ilkesinin bir gereği olan kanuni idare ilkesi uyarınca, idarenin almış olduğu bir kararı Re'sen icra edebilmesi için yasal bir izne gerek vardır. İdarenin almış olduğu bir kararı re'sen icra edebilme yetkisi yok ise yapmış olduğu işlemlerini yürütebilmek için adli yargıya veya adli icraya başvurmak zorundadır.

İdari işlemler hukuka uygunluk karinesinden yararlanır. Yani idari işlemler, yapıldıkları anda hukuka uygun varsayılırlar. Çünkü idare, Anayasa ve kanunlara uygun davranmak zorundadır ve bu yüzden yapmış olduğu işlemler, yapıldıkları anda hukuka uygun kabul edilirler.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**Yargısal Denetime Tabi Olma**
Anayasaya göre, idarenin her türlü eylem ve işlemine karşı yargı yolu açıktır.

İdari Kararların Unsurları
İdari Yargılama Usulü Kanununa göre idari işlemlerin yetki, şekil, sebep, konu ve maksat olmak üzere beş unsuru vardır.

**Yetki**: İdari işlemlerin, herhangi bir organ, makam veya kamu görevlisi tarafından değil, Anayasa ve kanunların yetkili kıldığı organ, makam ve kamu görevlileri tarafından alınırlar.

**Yetki Gaspı**: İdarenin görev alanına giren bir konuda idare adına irade açıklamaya yetkili olmayan bir merciin ya da kamu görevlisinin karar alması kişi yönünden yetkisizlik olarak adlandırılır ve bu sakatlığa yetki gaspı adı verilir.

**Yetki Devri**: Yetki devri, karar alma yetkisinin bir makamdan diğer bir makama geçmesidir.
İmza Devri: İmza devri, bir işlemi imzayla belgelendirme yetkisinin bir kişiden diğer bir kişiye geçmesidir.
- Yetki devrinde karar alma yetkisi yetkiyi devreden makamdan ayrılmakta ve kendisine yetki devredilen makama geçmektedir. Yani kendisine yetki devredilen makam, kendi adına ve kendi hesabına işlem yapmaktadır.
- İmza devrinde ise karar alma yetkisi imza yetkisini devreden makamda kalmakta, sadece kararın imza ile belgelendirilmesi yetkisi devredilmektedir. Yani kendisine imza devredilen kişi, imzayı devreden kişi adına ve hesabına işlem yapmaktadır.

Şekil: İdari işlem ve kararlar kural olarak yazılı şekle tabidir. Bu işlemlerin kamu görevlisince imza edilmiş olması gereklidir. İmzalanmamış bir işlem yok hükmündedir. İstisnai durumlarda, idare sözlü olarak işlem tesis edebileceği gibi, susarak da işlem tesis edebilir

**Sebep öğesi**, idareyi bir işlemi yapmaya sevk eden hukuki veya fiili etkendir. Bu etkenler işlemden önce gelir ve onun dışında yer alır. Diğer bir ifadeyle "sebep " işlemin gerekçesini ifade eder.
**Konu:** İdari işlemlerin doğuracağı hukuki sonuç, kanunlarla belirlenir. Dolayısıyla idari makamlar, idari işlem tesis ettiklerinde, kanunlarda gösterilen hukuki sonuçları gerçekleştirmek zorundadırlar.

**Maksat**: İdari işlemlerin yöneldiği yegâne amaç kamu yararının sağlanmasıdır. Kişisel, felsefi, dini amaçlarla veya siyasi nedenlerle yapılan idari işlemler maksat yönünden hukuka aykırı hale gelir.

İdari Kararlardaki Sakatlıklara Uygulanacak Yaptırım Türleri
Çok ağır ve bariz hukuki sakatlıklarda yokluk ve diğer sakatlıklarda ise hükümsüz kılma yaptırımları uygulanır.

**Yokluk**: İdarenin, hiçbir biçimde hukukla bağdaşmayan, asla yapamayacağı, yetkilerinin tamamıyla dışında tesis ettiği açık, bariz ve ağır biçimde hukuka aykırı sakat işlemler.

**İDARENİN YETKİLERİ**
İdare, kanunları uygulamak, üstlenmiş olduğu kamu hizmetlerini yürütebilmek, toplumun gereksinmelerini bu yolla karşılayabilmek için belirli kamusal üstünlükler ve yetkilerle donatılmıştır.

**Bunlar:**
- Örgütlenme yetkisi
- Re'sen icra yetkisi (İdari cezalar, tahsil yetkisi gibi)
- Mal edinme yetkisi (Kamulaştırma, istimlak, devletleştirme, özelleştirme gibi)

**Kamulaştırma**
Anayasanın 46. Maddesine göre, Devlet ve kamu tüzel kişileri; kamu yararının gerektirdiği hallerde, gerçek karşılıklarını peşin ödemek şartıyla, özel mülkiyette bulunan taşınmaz malların tamamını veya bir kısmını, kanunla gösterilen esas ve usullere göre, kamulaştırmaya ve bunlar üzerinde idari irtifaklar kurmaya yetkilidir.
- Kamulaştırma yapma yetkisi kural olarak Devlet ve kamu tüzel kişilerine aittir.
- Yukarıda belirttiğimiz gibi istisnai hallerde ve yasayla açıkça düzenlenen durumlarda özel kişiler lehine de kamulaştırma yapılabilir.
- Kamulaştırma işleminin sebebi ve amacı kamu yararıdır.

**YARGI**
Anayasaya göre yargı yetkisi, Türk Milleti adına bağımsız ve tarafsız mahkemelerce kullanılır. Türkiye'de yargı ayrılığı (uzman mahkeme sistemi) hâkimdir.

**Mahkemelerin Bağımsızlığı İlkesi**
Anayasa, yargı yetkisinin, Türk Milleti adına bağımsız ve tarafsız mahkemelerce kullanılacağını öngörmüştür

**Hâkimler ve Savcılar Kurulu**
Hâkimlik teminatının gerçekleştirilebilmesi için, hâkimlerin tayin, terfi, nakil, denetim ve disiplin gibi özlük işlerinin yürütme organı dışında kalan bir organ tarafından yürütülmesi zorunludur.
Bu nedenle Anayasa (m.159), hâkimlerin özlük işleri hakkında karar vermek üzere, mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre kurulup görev yapacak olan Hâkimler ve Savcılar Kurulu oluşturulmasını öngörmüştür.

**Hâkimler ve Savcılar Kurulu on üç üyeden oluşur**; iki daire halinde çalışır. Kurulun
Başkanı Adalet Bakanıdır. Adalet Bakanlığı Bakan Yardımcısı Kurulun tabiî üyesidir. Hâkimler ve Savcılar Kurulu üyeleri Cumhurbaşkanı ve TBMM tarafından seçilir.

**Yüksek Yargı Organları**
Anayasa, kanunların anayasaya uygunluğunu denetlemek için Anayasa Mahkemesini; temyiz mercii olarak idari yargı alanında Danıştayı, adli yargı alanında Yargıtayı; mahkemeler arasındaki görev ve yetki uyuşmazlıklarını çözmek için Uyuşmazlık Mahkemesini; idarenin mali denetimi alanında görev yapmak üzere Sayıştayı ve seçim uyuşmazlıklarını kesin karara bağlamak üzere Yüksek Seçim Kurulunu öngörmüş bulunmaktadır.

**Adli Yargı**
- Geniş bir uygulama alanına sahip olan adli yargı, hukuk ve ceza yargısından oluşmaktadır. Diğer yargı kollarının görevine girmeyen davalara adli yargıda bakılır.
- Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanuna göre, adli yargı ikinci derece mahkemeleri, bölge adliye mahkemeleridir
- Adli yargı alanında en üst mahkeme, Yargıtay'dır. Yargıtay, adlîye mahkemelerince verilen ve kanunun başka bir adli yargı merciine bırakmadığı nihai kararları ve hükümleri son merci olarak inceleyip karara bağlar. Ayrıca, kanunla belirtilen davalara ilk ve son derece mahkemesi olarak bakar.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**İdari Yargı**
İdari yargı mercileri; Danıştay, Bölge İdare Mahkemeleri, İdare ve Vergi Mahkemeleri'nden oluşur.

**DANIŞTAY**
• Danıştay sadece Ankara'da örgütlenmiş; Bölge İdare Mahkemeleri, İdare ve Vergi Mahkemeleri ise ilçelerde değil sadece bazı illerde teşkilatlanmıştır.
• Danıştay esas olarak bir temyiz mercii olup kanunda belirtilen hallerde aynı zamanda bir danışma merciidir.
• **Danıştay**; onbir dava, bir idari olmak üzere oniki Daireden oluşmaktadır.
• Danıştay'daki dairelerin her biri ayrı mahkeme gibi olup her dairenin kendi görev alanı var ve her daire sadece kendi görev alanındaki idari uyuşmazlıklarla ilgili davalara bakar.
• Bu daireler bir başkan dört üyeden oluşan beşer kişiyle toplanıp oy çokluğu veya oybirliği ile karar vermektedirler.
• Ayrıca bu dairelerin bir kısmı vergi dava dairesi bir kısmı ise idari dava dairesi olarak görev yapmaktadır. Vergi daireleri vergi uyuşmazlıklarına idari daireler idari uyuşmazlıklara bakar. Bunların üstünde İdari Dava Daireleri Kurulu ve Vergi Dava Daireleri Kurulu şeklinde iki heyet vardır. Bunlar da bu dairelerin ilk derece mahkemesi olarak baktığı davaların temyiz merciidir.
• İdari yargı teşkilatında Danıştay'ın bu yapısının altında Bölge İdare Mahkemeleri vardır. Bu mahkemeler birkaç şehri içine alacak şekilde örgütlenmiştir. Bölge İdare Mahkemeleri hiçbir davaya ilk derece mahkemesi olarak bakamayıp, istinaf mercii olarak idare ve vergi mahkemelerinin kesinleşmeyen kararlarına karşı yapılan istinaf başvurularını incelemekle ve bazı durumlarda dosyaların esası hakkında karar vermekle görevlidir.
• Danıştay'ın ilk derece mahkemesi olarak bakabildiği önemli davalar bulunmaktadır.
• Bölge İdare Mahkemelerinin altında da idare ve vergi mahkemeleri bulunmaktadır. Bunlar içerisinde idare mahkemeleri idari uyuşmazlıklar hakkındaki genel görevli idari yargı merciidir.

İdari yargı sistemimizde üç derece vardır: Danıştay derecesi, Bölge İdare Mahkemeleri Derecesi, idare ve vergi mahkemeleri derecesi.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**Danıştay Daireleri**
Danıştay, onbir dava, bir idari olmak üzere oniki Daireden oluşmaktadır.
Her daire bir başkan ve en az dört üyeden kurulur, görüşme sayısı beştir, kararlar çoğunlukla verilir. Dairelerde yeteri kadar tetkik hâkimi bulunur.

**Danıştay İdari İşler Kurulu**
Kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmeleri ile ilgili görüş bildirmek gibi idari işlerde görevlidir.

**Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu**
İdari Dava Daireleri Kurulu, ilk derece mahkemesi olarak Danıştay'da görülen idari davaların temyiz yeri ve Bölge İdare Mahkemelerinin ısrar kararlarının temyiz mercii olup ilk derece mahkemesi olarak dava dairelerinin aldığı yürütmeyi durdurma kararlarına karşı yapılan itirazları inceleyip kesin olarak karara bağlamakla görevlidir.

**Vergi Dava Daireleri Kurulu**
Vergi Dava Daireleri Kurulu, ilk derece Mahkemesi olarak Danıştay'da görülen vergi davalarının temyiz yeri ve Bölge İdare Mahkemelerinin ısrar kararlarının temyiz mercii olup ilk derece mahkemesi olarak dava dairelerinin aldığı yürütmeyi durdurma kararlarına karşı yapılan itirazları inceleyip kesin olarak karara bağlamakla görevlidir.

**Danıştay'ın Görevleri**
• İdare Mahkemeleri ile vergi mahkemelerinden verilen kararlar ve ilk derece mahkemesi olarak Danıştay'da görülen davalarla ilgili kararlara karşı temyiz istemlerini inceler ve karara bağlar.
• Danıştay Kanununda ve diğer kanunlarda yazılı idari davaları ilk ve son derece mahkemesi olarak karara bağlar.
• Kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmeleri hakkında düşüncesini bildirir.

**Danıştay ilk derece mahkemesi olarak;**
• Cumhurbaşkanı kararlarına,
• Cumhurbaşkanınca çıkarılan Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri dışındaki düzenleyici işlemlere,
• Bakanlıkların ile kamu kuruluşları veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarınca çıkarılan ve ülke çapında uygulanacak düzenleyici işlemlere,

• Danıştay İdari Dairesince veya İdari İşler Kurulunca verilen kararlar üzerine uygulanan eylem ve işlemlere,
• Birden çok idare veya vergi mahkemesinin yetki alanına giren işlere,
• Danıştay Yüksek Disiplin Kurulu kararları ile bu Kurulun görev alanı ile ilgili Danıştay Başkanlığı işlemlerine,
karşı açılacak iptal ve tam yargı davaları ile tahkim yolu öngörülmeyen kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinden doğan idari davaları karara bağlar.
Ayrıca Danıştay, belediyeler ile il özel idarelerinin seçimle gelen organlarının organlık sıfatlarını kaybetmeleri hakkındaki istemleri inceler ve karara bağlar.

**Temyiz Yoluyla Danıştay'da Görülecek Davalar**
• İdare mahkemeleri ile vergi mahkemelerince verilen nihai kararlar ve ilk derece mahkemesi olarak Danıştay'da görülen davalarla ilgili nihai kararlar Danıştay'da temyiz yoluyla incelenir ve karara bağlanır.
• İlk derece mahkemesi olarak Danıştay'da görülen davaların temyiz yeri ise konusuna göre ya İdari Dava Daireleri Kurulu ya da Vergi Dava Daireleri Kurulu'dur.

**BÖLGE İDARE MAHKEMELERİ, İDARE VE VERGİ MAHKEMELERİ**
• Bölge idare mahkemeleri, idare mahkemeleri ve vergi mahkemeleri bu Kanunla verilen görevleri yerine getirmek üzere kurulmuş genel görevli bağımsız mahkemelerdir.
• Bu mahkemeler bölgelerin coğrafi durumları ve iş hacmi göz önünde tutularak Adalet Bakanlığınca kurulur ve yargı çevreleri tespit olunur. Bu konuda İçişleri, Maliye Bakanlıkları ile Gümrük ve Tekel Bakanlığının görüşleri de alınır.
• Bu mahkemelerin kaldırılmasına veya yargı çevrelerinin değiştirilmesine, İçişleri, Maliye Bakanlıkları ile Gümrük ve Tekel Bakanlığının görüşleri alınarak, Adalet Bakanlığının önerisi üzerine Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca karar verilir.
• Aynı yargı çevresinde birden fazla idare veya vergi mahkemesi kurulduğu takdirde, bu mahkemeler arasındaki iş bölümü, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca belirlenir.

İdare Mahkemeleri
İdare ve vergi mahkemelerinde birer başkan ile yeteri kadar üye bulunur. Mahkeme kurulları, kural olarak başkan ile iki üyeden oluşur.

İdare mahkemeleri, vergi mahkemelerinin görevine giren davalarla ilk derecede Danıştay'da çözümlenecek olanlar dışındaki:
• İptal davalarını,
• Tam yargı davalarını,
• Kamu hizmetlerinden birinin yürütülmesi için yapılan idari sözleşmelerden dolayı taraflar arasında çıkan uyuşmazlıklara ilişkin davaları (Tahkim yolu öngörülen imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıklar hariç) çözümler.

**Vergi Mahkemeleri**
Vergi Mahkemeleri:
• Genel bütçeye, il özel idareleri, belediye ve köylere ait vergi, resim ve harçlar ile benzeri mali yükümler ve bunların zam ve cezaları ile tarifelere ilişkin davaları,
• a bendindeki konularda 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun uygulanmasına ilişkin davaları,
• Diğer kanunlarla verilen işleri çözümler.

**Bölge İdare Mahkemeleri**
Bölge idare mahkemeleri, başkanlık, başkanlar kurulu, daireler, bölge idare mahkemesi adalet komisyonu ve müdürlüklerden oluşur. Bölge idare mahkemelerinde biri idare diğeri vergi olmak üzere en az iki daire bulunur. Dairelerde bir başkan ile yeteri kadar üye bulunur.

**Bölge idare mahkemeleri:**
• İstinaf başvurularını inceleyip karara bağlamak,
• Yargı çevresindeki idare ve vergi mahkemeleri arasında çıkan görev ve yetki uyuşmazlıklarını kesin karara bağlamak,
• Diğer kanunlarda verilen görevleri yapmak ile görevlidir.

**Uyuşmazlık Mahkemesi**
• Anayasa'ya göre (m.158), Uyuşmazlık Mahkemesi adlî ve idari yargı mercileri arasındaki görev ve hüküm uyuşmazlıklarını kesin olarak çözümlemeye yetkilidir.
• Uyuşmazlık Mahkemesinin kuruluşu, üyelerinin nitelikleri ve seçimleri ile işleyişi, 12.6.1979

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

tarih ve 2247 sayılı Uyuşmazlık Mahkemesinin Kuruluş ve İşleyişi Hakkında Kanun ile düzenlenmiştir.
• Bu Mahkemenin başkanlığını Anayasa Mahkemesince, kendi üyeleri arasından görevlendirilen üye yapar. Diğer mahkemelerle, Anayasa Mahkemesi arasındaki görev uyuşmazlıklarında, Anayasa Mahkemesinin kararı esas alınır

**SAYIŞTAY**
• Anayasa'nın 160'ıncı maddesinde düzenlenen Sayıştay biri idari, diğeri yargısal olmak üzere iki görevi vardır.
• Sayıştay idari görevi, genel ve katma bütçeli dairelerin bütün gelir ve giderleri ile mallarını Türkiye Büyük Millet Meclisi adına incelemek ve denetlemektir. Sayıştay bu görevini yaparken idari bir organ durumundadır.
• Sayıştay'ın yargısal görevi ise, genel ve katma bütçeli dairelerin bütün gelir ve giderleriyle ilgili sorumluların hesap ve işlemlerini kesin hükme bağlamaktır.

**Seçim Yargısı ve Yüksek Seçim Kurulu**
Anayasa'nın 79'uncu maddesine göre, Seçimlerin başlamasından bitimine kadar, seçimin düzen içinde yönetimi ve dürüstlüğü ile ilgili bütün işlemleri yapma ve yaptırma, seçim süresince ve seçimden sonra seçim konularıyla ilgili bütün yolsuzlukları, şikâyet ve itirazları inceleme ve kesin karara bağlama ve Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin seçim tutanaklarını ve Cumhurbaşkanlığı seçimi tutanaklarını kabul etme görevi Yüksek Seçim Kurulunundur.
**Yüksek Seçim Kurulunun kararları aleyhine başka bir mercie başvurulamaz.**

**ANAYASA MAHKEMESİ**
• 1982 Anayasası'nın düzenlemesine göre, Anayasa Mahkemesi kanunların Anayasaya uygunluğunu denetlemekle görevli, "özel bir mahkeme" statüsündedir.
• Üye sayısı 15 olarak belirlenmiş, görev süresi 12 yıldır.
• On beş üyeden oluşan Anayasa Mahkemesi'nin üç üyesi Türkiye Büyük Millet Meclisi, on iki üyesi ise Cumhurbaşkanı tarafından seçilir.

**Anayasa Mahkemesinin Görevleri**
• Kanunların, Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğünün Anayasaya şekil ve esas bakımlarından uygunluğunu denetlemek; Anayasa değişikliklerini ise sadece şekil bakımından incelemek ve denetlemek.
• Bireysel başvuruları karara bağlamak
• Cumhurbaşkanını, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanını, Cumhurbaşkanı yardımcılarını, bakanları, Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay Başkan ve üyelerini, Başsavcılarını, Cumhuriyet Başsavcı vekilini, Hâkimler ve Savcılar Kurulu ve Sayıştay Başkan ve üyelerini, Genelkurmay Başkanı, Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri Komutanlarının görevleri ile ilgili suçlardan dolayı Yüce Divan (Ceza Mahkemesi) sıfatıyla yargılamak.
• Cumhurbaşkanını görevi ile ilgili suçların yanı sıra kişisel suçlarından dolayı yargılamak. Yüce Divan'da savcılık görevini Cumhuriyet Başsavcısı yapar. Yüce Divanın kararları kesindir.
• Partilerin kapatılması davalarına bakmak
• Siyasi partilerin mali denetimini yapmak
• Milletvekillerinin yasama dokunulmazlıklarının kaldırılmasına veya üyeliklerinin düştüğüne dair
• TBMM kararlarına karşı açılan iptal davalarına bakmak

**İDARİ TEŞKİLAT**
Türkiye Cumhuriyeti İdaresi, Anayasaya göre, merkezden ve yerinden yönetim ilkelerine dayanır.

**MERKEZİ İDARE**
Merkezi idarede tek bir tüzel kişilik vardır o da devlet tüzel kişiliğidir. Merkezi idare başkent teşkilatı ile başkent teşkilatına bağlı taşra teşkilatından oluşmaktadır.

**BAŞKENT TEŞKİLATI**
Merkezi idarenin başkent örgütü, Cumhurbaşkanlığı teşkilatı ve başkente yardımcı kuruluşlardan oluşur.

**CUMHURBAŞKANLIĞI TEŞKİLATI**
• Cumhurbaşkanlığı Makamı
• Cumhurbaşkanlığı Özel Kalem Müdürlüğü
• Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanlığı
• Cumhurbaşkanı Yardımcıları
• Cumhurbaşkanlığı Politika Kurulları
• Cumhurbaşkanlığına Bağlı Kurum ve Kuruluşlar
• Bakanlıklar
• İdari Kurul ve Konseyler
• Cumhurbaşkanlığı Ofisleri

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**Cumhurbaşkanlığı Makamı**
Cumhurbaşkanı Devletin başıdır. Yürütme yetkisi Cumhurbaşkanına aittir. Cumhurbaşkanı, Devlet başkanı sıfatıyla Türkiye Cumhuriyetini ve Türk Milletinin birliğini temsil eder; Anayasanın uygulanmasını, Devlet organlarının düzenli ve uyumlu çalışmasını temin eder.

**Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanlığı**
En yüksek Devlet memuru olan İdari İşler Başkanı, Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanlığının en üst amiridir.
İdari İşler Başkanı, Cumhurbaşkanlığı Özel Kalem Müdürü, Başdanışmanlar, Danışmanlar ve Genel Müdürler Cumhurbaşkanı tarafından; diğer personel ise üniversite öğretim elemanları gibi istisnalar saklı kalmak kaydıyla İdari İşler Başkanı tarafından atanır veya görevlendirilir.

**Cumhurbaşkanı Yardımcıları**
Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar, milletvekili seçilme yeterliliğine sahip olanlar arasından Cumhurbaşkanı tarafından atanır ve görevden alınır. Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar, Anayasanın 81 inci maddede yazılı şekilde Türkiye Büyük Millet Meclisi önünde andiçerler.
Cumhurbaşkanlığı makamının herhangi bir nedenle boşalması halinde, yenisi seçilene kadar en yaşlı Cumhurbaşkanı yardımcısı Cumhurbaşkanlığına vekâlet eder ve Cumhurbaşkanına ait yetkileri kullanır.

**Cumhurbaşkanlığı Politika Kurulları**
Cumhurbaşkanlığı bünyesinde aşağıda yer alan kurullar kurulmuştur.
- Bilim, Teknoloji ve Yenilik Politikaları Kurulu.
- Eğitim ve Öğretim Politikaları Kurulu.
- Ekonomi Politikaları Kurulu.
- Güvenlik ve Dış Politikalar Kurulu.
- Hukuk Politikaları Kurulu.
- Kültür ve Sanat Politikaları Kurulu.
- Sağlık ve Gıda Politikaları Kurulu.
- Sosyal Politikalar Kurulu.
- Yerel Yönetim Politikaları Kurulu.

**Cumhurbaşkanlığına Bağlı Kurum ve Kuruluşlar**
Aşağıda yer alan kurum ve kuruluşlar Cumhurbaşkanlığına bağlı olup, kanunları ve/veya Cumhurbaşkanlığı kararnamelerindeki hükümlere tabidir.

- Devlet Arşivleri Başkanlığı
- Devlet Denetleme Kurulu
- Diyanet İşleri Başkanlığı
- İletişim Başkanlığı
- Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği
- Milli İstihbarat Teşkilatı Başkanlığı
- Milli Saraylar İdaresi Başkanlığı
- Savunma Sanayi Başkanlığı
- Strateji ve Bütçe Başkanlığı
- Türkiye Varlık Fonu

**Bakanlıklar**
Bakanlıkların Kurulması: Bakanlıkların kurulması, kaldırılması, görevleri ve yetkileri, teşkilat yapısı ile merkez ve taşra teşkilatlarının kurulması Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenlenir.

**CUMHURBAŞKANLIĞI'NA BAĞLI BAKANLIKLAR**
**17 bakanlık bulunmaktadır.**
- Adalet Bakanlığı,
- İçişleri Bakanlığı,
- Milli Savunma Bakanlığı,
- Milli Eğitim Bakanlığı,
- Sağlık Bakanlığı,
- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı,
- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı
- Kültür ve Turizm Bakanlığı,
- Gençlik ve Spor Bakanlığı,
- Hazine ve Maliye Bakanlığı,
- Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı,
- Dışişleri Bakanlığı,
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı,
- Tarım ve Orman Bakanlığı,
- Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı,
- Ticaret Bakanlığı.

**Bakanların Atanması**: Bakanlar, milletvekili seçilme yeterliliğine sahip olanlar arasından Cumhurbaşkanı tarafından atanır ve görevden alınır. Bakanlar, 81 inci maddede yazılı şekilde Türkiye Büyük Millet Meclisi önünde andiçerler. Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, bakan olarak atanırlarsa üyelikleri sona erer.

**Bakan Yardımcıları**
Bakan Yardımcıları, bakanın emrinde ve onun yardımcısı olup bakanlık hizmetlerini bakan adına ve bakanın direktif ve emirleri yönünde, bakanlığın amaç ve politikalarına, kalkınma planlarına ve yıllık programlara, stratejik plan ve performans hedefleri ile hizmet gereklerine,

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

mevzuat hükümlerine uygun olarak düzenler ve yürütür.
Bakan ve her kademedeki Bakanlık yöneticileri sınırlarını açıkça belirtmek ve yazılı olmak kaydıyla, yetkilerinden bir kısmını alt kademelere devredebilir. Yetki devri, uygun araçlarla ilgililere duyurulur.

**Bakanlık Merkez Teşkilatı**
Bakanlık merkez teşkilatı, bakanlığın sorumlu olduğu hizmetlerin yürütülmesi, bu hizmetlerle ilgili amaç ve politika tayini, planlama, kaynakları düzenleme ve sağlama, koordinasyon, gözetim ve takip, idareyi geliştirme ve denetim gibi görevleri yerine getirmek üzere gerekli birimlerden meydana gelir.

**Bakanlık Taşra ve Yurtdışı Teşkilatı**
Bakanlığın kuruluş amaçlarını gerçekleştirmek ve yürütmekte oldukları hizmetleri vatandaşlara sunmakla görevli bakanlık taşra teşkilatı, ihtiyaca göre aşağıdaki kuruluşların tamamından veya birkaçından meydana gelecek şekilde düzenlenir.
- İl valisine bağlı il kuruluşları,
- Kaymakama bağlı ilçe kuruluşları,
- Doğrudan merkeze bağlı taşra kuruluşları.

**Yurtdışı Teşkilatı**; kamu kurum ve kuruluşlarının yurtdışında devamlı veya geçici görev yapan, dış temsilcilik niteliği taşıyan veya taşımayan bütün kuruluşlarıdır.

**İDARİ KURUL VE KONSEYLER**
Çeşitli kanunlarla görev verilmiş, kurul, konsey ve komisyonlar şu şekildedir:
- Malvarlığının Dondurulmasını Değerlendirme Komisyonu,
- Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu,
- Ekonomik İşler Olağanüstü Hal Koordinasyon Kurulu,
- 4/6/1985 tarihli ve 3213 sayılı Maden Kanununun 7 nci maddesinde belirtilen Kurul,
- İthalatta Haksız Rekabeti Değerlendirme Kurulu,
- Bireysel Emeklilik Danışma Kurulu,
- Asgari Ücret Tespit Komisyonu,
- 4/12/2003 tarihli ve 5015 sayılı Petrol Piyasası Kanununun 16 ncı maddesinde belirtilen Komisyon,
- Toptancı Hal Konseyi
- Göç Kurulu

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**CUMHURBAŞKANLIĞI OFİSLERİ**
- Dijital Dönüşüm Ofisi,
- Finans Ofisi,
- İnsan Kaynakları Ofisi
- Yatırım Ofisi

Ofisler, Cumhurbaşkanlığına bağlı, özel bütçeli, kamu tüzel kişiliğini haiz, idarî ve malî özerkliğe sahiptir.

**MERKEZE BAĞLI YARDIMCI KURULUŞLAR**
**Milli Güvelik Kurulu**
Anayasa Hukuku bölümünde Milli Güvenlik Kurulunu detaylı olarak incelediğimiz için burada tekrar bu kuruluştan bahsetmeyeceğiz.

**Danıştay**
Danıştay, hem yönetsel yargı sisteminin en üst düzey yüksek mahkemesi, hem de merkezi yönetimin en yüksek danışma ve inceleme birimidir.
Danıştay; onbir dava, bir idari olmak üzere oniki Daireden oluşmaktadır. Danıştay'ın görevleri idari görevleri ve yargısal görevleri olmak üzere ikiye ayrılır. Danıştay kararlarının türü ve özellikleri
Danışma kararları: Danıştay'ın belli hukuki ve idari sorunların açıklığa kavuşturulmasına yönelik kararlardır. Danıştay'ın sadece görüş bildirdiği, bağlayıcı olmayan kararlardır.

İnceleme Kararları: Danıştay'ın kısmen bağlayıcı kararlarıdır. Danışma kararlarından farklı olarak inceleme kararları kapsamlıdır ve yerindelik yönünden yapılır.
İdari Kararları: Danıştay'ın bir idare organı gibi aldığı kararlardır. Genellikle merkezin, idari vesayet yetkileriyle ilgili konularda verdiği kararlardır.

**Sayıştay**
- Sayıştay, Anayasayla düzenlenmiş mali bir denetim organı, aynı zamanda bir hesap mahkemesidir.
- Sayıştay denetimlerini TBMM adına yapar.
- Sayıştay Anayasal bir kuruluştur. Anayasada yargı bölümünde düzenlenmiş olsa da yüksek mahkemeler arasında sayılmamıştır.
- Kararları kesindir ve kararları aleyhine Anayasa Mahkemesi dâhil hiçbir yargı yerine başvurulamaz.

• Sayıştay üyelerinin tamamı TBMM tarafından gizli oyla seçilir.
• Sayıştay Başkanının görev süresi beş yıldır, bir kimse en fazla iki defa Sayıştay başkanı seçilebilir.
• Sayıştay, ilgili olduğu yılın sonundan itibaren 7 ay içinde TBMM'ye teslim edilen kesin hesap kanun tasarısı ile ilgili uygunluk bildirimini en geç 75 gün içinde TBMM'ye sunmakla görevlidir.

**TAŞRA TEŞKİLATI**
Başkent teşkilatı dışında merkezi idare, üstlendiği kamu hizmetlerinin tüm ülke düzeyinde yürütebilmek için taşrada da örgütlenmek zorundadır.

Anayasaya göre Taşra teşkilatı il idare kademeleri ve bölge kuruluşları seklinde ayrılır. Mülki idare kademeleri oluşturulurken ülkenin coğrafi, ekonomik şartları ve kamu hizmetlerinin gerekleri göz önüne alınır.

İl İdaresi
• İl ve ilçe kurulması, kaldırılması, merkezlerinin belirtilmesi, adlarının değiştirilmesi, bir ilçenin başka bir il'e bağlanması kanun ile
• Bucak kurulması, kaldırılması, merkezinin belirtilmesi, il ilçe ve bucak sınırlarının ve bucak adlarının değiştirilmesi bir köyün veya kas abanın veya bucağın başka bir il ve ilçeye bağlanması, mühim mevki ve tabii arazi adlarının değiştirilmesi Cumhurbaşkanı onayı ile olur.
• İllerin idaresinde yetki genişliği ilkesi uygulanır.
• İl genel idaresi; vali, il idare kurulu ve il idare şube başkanları (il müdürleri) olmak üzere üç birimden oluşur.
• Vali, ilde Cumhurbaşkanının temsilcisi ve idari yürütme vasıtasıdır. Vali İstisnai bir memurluktur.

**İl İdare Kurulu**
Valiye danışmanlık yapan yardımcı olan İl İdare Kurulu Valinin ya da Vali Muavininin başkanlığında;
• Hukuk İşleri Müdürü
• İl Milli Eğitim Müdürü
• İl Sağlık Müdürü
• İl Tarım Müdürü
• İl Veteriner Müdürü
• İl Bayındırlık Müdürü
• Defterdar'dan oluşur.

**İlçe İdaresi**
İl genel yönetiminin alt kademesi olan ilçe yönetimi Anayasa'da düzenlenmemiştir. İlçe idaresi kaymakam, ilçe idare şube başkanları ve ilçe idare kurulundan oluşur.

**Kaymakam**
İlçe genel idaresinin başı ve mercii kaymakamdır. Kaymakam, ilçede Cumhurbaşkanının idari yürütme vasıtasıdır. İlçenin genel idaresinden kaymakam sorumludur. Bakanlıkların kuruluş mevzuatına göre ilçede lüzumu kadar teşkilatı bulunur.

**İlçe İdare Kurulu**
Kaymakama yardımcı olmak üzere kaymakamın başkanlığında
• İlçe Yazı İşleri Müdürü
• Mal Müdürü
• Hükümet hekimi
• Milli Eğitim memuru
• Tarım memuru
• Veteriner'den ulaşır.

**Bölge İdaresi**
Anayasaya göre, merkezi idare teşkilatı olarak birden çok ili içine alan bölge idareleri kurmak mümkündür. Bunlar sadece koordinasyonla görevlendirilebilir, çünkü Anayasa bunlar için yetki genişliğini kabul etmemiştir.

Bugün için sadece bazı bakanlıklar bölgesel ölçekte örgütlenmiştir. Örneğin;
• Çalışma Bölge Müdürlükleri
• Karayolları Bölge Müdürlüğü
• Orman Genel Müdürlüğü
• Vakıflar Genel Müdürlüğü

**YEREL YÖNETİM (MAHALLİ İDARELER)**
Belli bir yörede oturanlara, salt orada oturmaları dolayısıyla ortaya çıkan ortak gereksinimlerini karşılamak amacıyla tanınan özerkliği (kamu tüzel kişiliğini) ifade etmektedir. Anayasaya göre il özel idaresi, belediye ve köy olmak üzere üç yerel yönetim (mahalli idare) kuruluşu vardır.

1982 Anayasası'nın 127. Maddesinde mahalli idarelerle ilgili özellikler şu şekilde belirtilmiştir:
• Görev ve yetkileri kanun ile düzenlenir.
• Mahalli idarelerin seçimleri, beş yılda bir yapılır

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

• Merkezi İdarenin mahalli idareler üzerinde vesayet yetkisi vardır.
• Mahalli idareler; İl (özel idaresi), belediye, köy olarak belirlenmiştir.

**İl Özel İdaresi**
5302 sayılı kanunun 3. maddesinde il özel idaresi; "İl halkının mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idarî ve malî özerkliğe sahip kamu tüzel kişisi" olarak tanımlanmıştır.

**12.11.2012 tarih ve 6360 sayılı yeni Kanuna göre Büyükşehir olan 29 İlimizin İl Özel İdaresi kaldırılmıştır.**

Daha sonra 14.03.2013 tarihinde Ordu İlimiz de Büyükşehir olmuştur. Böylece toplam 30 İlimizin İl Özel İdaresi kaldırılmıştır.

**İl Özel İdaresinin Organları**
İl özel idaresinin organları, "İl genel meclisi", "il encümeni" ve "vali" olarak belirlenmiştir.

**BELEDİYELER**
Belediye, belde sakinlerinin mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idarî ve malî özerkliğe sahip kamu tüzel kişisidir.

**Kuruluşu**
Belediyelerin kuruluşu ilgili özellikler şu şekildedir:
• Nüfusu 5.000 ve üzerinde olan yerleşim birimlerinde belediye kurulabilir.
• Nüfusu 5.000'in altında da olsa ilçe merkezinde belediye kurulması zorunludur.

Belediyenin üç organı vardır. Bunlar, belediye meclisi, belediye encümeni ve belediye başkanıdır.

**Büyükşehir Belediyesi**
Belediye sınırları içindeki ve bu sınırlara en fazla 10.000 metre uzaklıktaki yerleşim birimlerinin son nüfus sayımına göre toplam nüfusu 750.000'den fazla olan il belediyeleri, fizikî yerleşim durumları ve ekonomik gelişmişlik düzeyleri de dikkate alınarak, kanunla büyükşehir belediyesine dönüştürülebilir.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**Türkiye'deki 30 Büyükşehir**
Adana – Adana Büyükşehir Belediyesi
Ankara – Ankara Büyükşehir Belediyesi
Antalya – Antalya Büyükşehir Belediyesi
Aydın – Aydın Büyükşehir Belediyesi
Balıkesir – Balıkesir Büyükşehir Belediyesi
Bursa – Bursa Büyükşehir Belediyesi
Denizli – Denizli Büyükşehir Belediyesi
Diyarbakır – Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi
Erzurum – Erzurum Büyükşehir Belediyesi
Eskişehir – Eskişehir Büyükşehir Belediyesi
Gaziantep – Gaziantep Büyükşehir Belediyesi
Hatay – Hatay Büyükşehir Belediyesi
İstanbul – İstanbul Büyükşehir Belediyesi
İzmir – İzmir Büyükşehir Belediyesi
Kahramanmaraş – Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi
Kayseri – Kayseri Büyükşehir Belediyesi
Kocaeli – Kocaeli Büyükşehir Belediyesi
Konya – Konya Büyükşehir Belediyesi
Malatya – Malatya Büyükşehir Belediyesi
Manisa – Manisa Büyükşehir Belediyesi
Mardin – Mardin Büyükşehir Belediyesi
Mersin – Mersin Büyükşehir Belediyesi
Muğla – Muğla Büyükşehir Belediyesi
Ordu – Ordu Büyükşehir Belediyesi
Sakarya – Sakarya Büyükşehir Belediyesi
Samsun – Samsun Büyükşehir Belediyesi
Şanlıurfa – Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi
Tekirdağ – Tekirdağ Büyükşehir Belediyesi
Trabzon – Trabzon Büyükşehir Belediyesi
Van – Van Büyükşehir Belediyesi

**KÖY İDARESİ**
Nüfusu 150'den fazla olan yerlerde, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ile Sağlık Bakanlığı'nın görüşü alınarak İçişleri Bakanlığı'nın kararı ile köy kurulur.
**Köy idaresinin organları, köy derneği, ihtiyar meclisi ve muhtarlardır.**

**İktisadi Kamu Kurumları (KİT)**
• Bunlar ticaret, sanayi, madencilik ve tarım gibi ekonomik faaliyetlerde bulunmak üzere, kamu sermayesi veya kamu sermayesinin katkısı ile kurulmuş bulunan kuruluşlardır. Devletin bir girişimci gibi ekonomik hayata katılması sonucu meydana gelmişlerdir.
• İktisadi kamu kurumları, sermayesi doğrudan doğruya devlete ait olanlar ve sermayesi bir başka iktisadi kamu kurumuna ait olanlar olmak üzere ikiye ayrılmaktadırlar.

• Sermayesi doğrudan doğruya devlete ait olanlar iktisadi devlet teşekkülleri (İDT) ve kamu iktisadi kuruluşlarıdır (KİK).
• Sermayesi bir başka İktisadi kamu kurumlarına ait olanlar ise müesseseler, bağlı ortaklıklar ve iştiraklerdir.
• TC Ziraat Bankası, Makine ve Kimya Endüstrisi Kurumu, Devlet Malzeme Ofisi, Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı, ÇAYKUR devlet teşekküllerine örnek gösterilebilir.
• TCDD, Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğü, T.C. Posta ve Telgraf Teşkilatı
• (PTT) Kamu İktisadi Kuruluşlarına (KİK) örnek gösterilebilir.

**Sosyal Kamu Kurumları**
Devletin çalışma hayatı, emeklilik, sağlık gibi konularda faaliyet gösteren kurumlarıdır. Sosyal Güvenlik Kurumu, Türkiye İş Kurumu Basın İlan Kurumu gibi kuruluşlar sosyal kamu kurumlarına örnek gösterilebilir.

**Bilimsel Teknik ve Kültürel Kamu Kurumları**
Devletin, bilim, yükseköğretim, kültür, sanat konularında kurmuş olduğu birimlerdir.
Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü, Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü, Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü (TODAİE) , TÜBİTAK, Üniversiteler, Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA), Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu gibi kuruluşlar bilimsel teknik ve kültürel kamu kurumlarına örnek gösterilebilir.
**Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları (Örnekler)**
• Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile ticaret ve sanayi odaları
• Türkiye Ziraat Odaları Birliği ile ziraat odaları
• Türkiye Noterler Birliği ile noter odaları
• Türkiye Barolar Birliği ile barolar
• Türk Tabipler Birliği ile tabip odaları

**DÜZENLEYİCİ ve DENETLEYİCİ KAMU KURUMLARI**
Bağımsız idari otoriteler, sermaye piyasası, rekabet, radyo ve televizyon yayıncılığı bankacılık gibi kamusal yaşamın hassas alanlarında düzenleme ve denetleme görevini yerine getiren, devlet adına icra karar alma yetkisine sahip bağımsız nitelikte kuruluşlardır.
• Sermaye Piyasası Kurulu (SPK)
• Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK)
• Rekabet Kurumu (RK)
• Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK)
• Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu
• Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu (EPDK)
• Kamu İhale Kurumu (KİK)
• Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu)
• Kişisel Verileri Koruma Kurumu
• Nükleer Düzenleme Kurumu

**Kolluk Faaliyetleri**
İdarenin kamu düzenini korumak ve sağlamak amacıyla giriştiği ve kamu özgürlüklerini sınırlayıcı tüm faaliyetlerine kolluk faaliyetleri denir.

**Kamu Düzeni**
• Kamu düzeni, bozulduğunda kamu yararını olumsuz yönde etkileyen ve bozulmasının önlenmesiyle de kamu yararı gerçekleşen düzendir.
• Kamu düzeni; meydanlar, yollar ve parklar gibi umumi yerlerde ve gazino, kahvehane, tiyatro, sinema, otel, lokanta gibi umuma açık yerlerde geçerli bulunan düzeni ifade etmektedir.
• Kamu düzeni, bu gibi umuma açık yerlerde bireylerin güvenlik, dirlik ve esenlik içerisinde sağlıklı olarak yaşamalarının sağlanması anlamına gelmektedir.

**Kamu Düzeninin Unsurları**
• Güvenlik
• Dirlik ve Esenlik
• Genel Sağlık
• Genel Ahlak

**Kamu Hizmetleri**
Kamu hizmeti: Siyasal organlar tarafından kamuya yararlı olarak kabul edilen, bir kamu kuruluşunun ya kendisi ya da yakın denetimi ve gözetimi altında özel kesim tarafından yürütülen faaliyetlerdir.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**İdarenin Sorumluluğu**

Sorumluluk, zarar doğurucu davranışın sonuçlarını giderme yükümlülüğüdür.

Kamu idaresi kamu yararı için işlem ve faaliyette bulunmaktadır. Ancak bu faaliyetler yerine getirilirken istenmeden de olsa bazı kişiler veya toplumun belirli kesimleri zarar görebilir. İşte bu zararın üstlenilmesi ve karşılanması idare hukukuna idarenin mali sorumluluğu olarak geçmiştir.

Anayasanın 125. Maddesinin son fıkrasına göre "İdare, kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlüdür."

**Kamu Görevlisi Tanımı**

Kamu hizmetinde çalışan, kamu kurumlarının insani (beşeri) öğesini oluşturan kişilere "kamu görevlisi" ya da "kamu personeli" denilmektedir.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

# 7 PROTOKOL BİLGİLERİ

**1- Protokolün Amacı, Önemi Ve Tanımı**

• Protokolün önemli amaçlarından biri önde gelme sırasını saptamak ve titizlikle uygulamaktır.
• Devlet yetkililerinin, kamu kurum ve kuruluşlarının, örgütlenmiş tüm sosyal grupların kendi aralarında izledikleri protokol sırasına önde gelim denilmektedir.
• Önde gelme sıraları milli geleneklere, mevzuata, uluslararası anlaşmalara, uluslararası yerleşik uygulama kurallarına göre düzenlenmektedir.
• Protokol, özel ilişkilerimizde olduğu kadar resmi temaslarımızda da, saymayı ve saydırmayı, sevmeyi ve sevdirmeyi belli kurallar çerçevesinde, doğal ve içten geldiği intibaını vermek şeklinde, karşılıklı anlayış havası içinde gerçekleştirebilmektir.
• Bu her şeyden önce, uygar bir vatandaş olmanın da şartıdır.
• Yönetimde protokol, bir anlamda "Resmi Görgü Kuralları" demektir.

Alt kademede bulunan kimse ile üst kademede olan bir kimse özel hayatlarında çok samimi dost veya arkadaş olsalar bile, yönetimdeki resmi ilişkilerde daima protokol kurallarına göre hareket etmek zorundadırlar.

Örneğin; özel hayatında üstüne "Ağabey" diyen bir ast, makamda veya resmi olunması gereken bir ortamda "Sayın hocam" "Sayın Müdürüm" "Sayın Başkanım" gibi hitapları seçmelidir.

**Protokolün çeşitli tanımları yapılmıştır.**
Bunlardan bazıları şöyledir:
**Protokol**; devlet törenlerinde, diplomatik ilişkilerde, resmi ilişkilerde, sosyal hayatta usul ve şekil yönünden uygulanması gereken kurallar bütünüdür.
**Protokol**; uluslararası görgü kuralıdır.
**Protokol**; herkese layık olduğunu vermektir.
**Protokol**; haddini bilmektir.
**Protokol**; "Kendinden büyüğünün önüne geçmeme, Kendi seviyende olanla yan yana yürüme, Kendinden küçüğünün ardına düşmemedir."
Büyük Larousse sayfa 9590 da; "resmi törenlerde mevki sıralaması, selamlaşma, öncelik hakkı gibi konularda uyulması gereken kuralların tümü" olarak tanımlanmıştır.

**2- Başkent'te ve başkent dışında protokol listesi:**
Ülkemizde Devlet Protokolünün belirlenmesi ve yürütülmesinin sorumluluğu, ilgili mevzuatla Dışişleri Bakanlığı Protokol Genel Müdürlüğüne verilmiştir.
Dışişleri Bakanlığı Protokol Genel Müdürlüğü Başkent'te resmi törenlerde uygulanacak öndegelme sırasını Cumhurbaşkanlığının onayını almak suretiyle düzenlemektedir.
Şuan uygulanmakta olan öndegelme listesi aşağıda sunulmuştur.

**a- Başkent protokol listesi**
1. Cumhurbaşkanı
2. TBMM Başkanı
3. Cumhurbaşkanı Yardımcısı
4. Anayasa Mahkemesi Başkanı
5. Eski cumhurbaşkanları
6. Yargıtay Birinci Başkanı
7. Danıştay Başkanı
8. Bakanlar (bakanlık adlarının alfabetik sırası ile)
9. Genelkurmay Başkanı
10. Kuvvet Komutanları
11. Orgeneraller/Oramiraller
12. Yükseköğretim Kurulu Başkanı
13. Ana Muhalefet Partisi Lideri
14. TBMM Başkanvekilleri
15. TBMM'de grubu bulunan siyasi partilerin Genel Başkanları
16. TBMM Katip üyeleri ve idare amirleri
17. TBMM'de temsil edilen siyasi partilerin Genel Başkanları
18. TBMM'de grubu bulunan siyasi partilerin Grup Başkanları ve Grup Başkanvekilleri

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

19. TBMM'de grubu bulunan siyasi partilerin Genel Başkan Yardımcıları
20. TBMM'de grubu bulunan siyasi partilerin Genel Sekreterleri
21. TBMM üyeleri
22. Sayıştay Başkanı
23. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı
24. Türkiye Barolar Birliği Başkanı
25. Danıştay Başsavcısı
26. Anayasa Mahkemesi Başkanvekilleri
27. Uyuşmazlık Mahkemesi Başkanı
28. Anayasa Mahkemesi üyeleri
29. Yargıtay Birinci Başkanvekilleri
30. Danıştay Başkanvekilleri
31. Hakimler ve Savcılar Kurulu Başkanvekili
32. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcıvekili
33. Yüksek Seçim Kurulu Başkanı
34. Yüksek Hakem Kurulu Başkanı
35. Millî Güvenlik Kurulu Genel Sekreteri
36. Millî İstihbarat Teşkilatı Başkanı
37. Devlet Denetleme Kurulu Başkanı
38. Strateji ve Bütçe Başkanı
39. Savunma Sanayi Başkanı
40. İletişim Başkanı
41. Diyanet İşleri Başkanı
42. Devlet Arşivleri Başkanı
43. Millî Saraylar İdaresi Başkanı
44. Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanı
45. TBMM Genel Sekreteri
46. Cumhurbaşkanlığı Ofis Başkanları
47. Bakan yardımcıları
48. Kamu Denetçiliği Kurumu Başdenetçisi
49. Ankara Valisi
50. Ankara'daki üniversitelerin Rektörleri
51. Ankara Garnizon Komutanı
52. Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı
53. Cumhurbaşkanlığı Politika Kurulu Başkanvekilleri
54. Yükseköğretim Kurulu üyeleri
55. Korgeneraller/Koramiraller
56. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Başkanı
57. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Başkanı
58. Türkiye Bilimler Akademisi Başkanı
59. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Başkanı
60. Rekabet Kurumu Başkanı
61. Özelleştirme İdaresi Başkanı
62. Sermaye Piyasası Kurulu Başkanı
63. TBMM Genel Sekreter Yardımcıları
64. Tümgeneraller/Tümamiraller
65. Yargıtay Daire Başkanları ve üyeleri
66. Danıştay Daire Başkanları ve üyeleri
67. Sayıştay Daire Başkanları ve üyeleri
68. Türkiye Enerji, Nükleer ve Maden Araştırma Kurumu Başkanı
69. TÜBİTAK Başkanı
70. Ankara'daki üniversitelerin Rektör Yardımcıları
71. Yüksek Seçim Kurulu üyeleri
72. Devlet Denetleme Kurulu üyeleri
73. Kamu Denetçiliği Kurumu Denetçileri
74. Tuğgeneraller/Tuğamiraller
75. Yükseköğretim Kurulu Genel Sekreteri
76. Türkiye İstatistik Kurumu Başkanı
77. Anadolu Ajansı Genel Müdürü
78. Türkiye Radyo Televizyon Kurumu Genel Müdürü
79. Meteoroloji Genel Müdürü
80. Vakıflar Genel Müdürü
81. Tapu ve Kadastro Genel Müdürü
82. Bakanlık Genel Müdürleri
83. Ankara'daki üniversitelerin fakültelerinin Dekanları ve Yardımcıları
84. Ankara'daki kamu kuruluşu niteliğindeki Meslek Kuruluşları Başkanları
85. Sivil ve Askerî Dernek Başkanları

**b- Başkent dışındaki illerde protokol**

1. Vali
2. (Milletvekilleri)
3. (Orgeneraller, Oramiraller)
4. Garnizon komutanı
5. Büyükşehir belediye başkanı (Büyükşehir'deki ilçede yapılan törende ilçe belediye başkanı)
6. Cumhuriyet Başsavcısı (Adalet Komisyonu Başkanı, Bölge idare Mahkemesi Başkanı)
7. Üniversite rektörleri
8. Baro başkanı
9. Rektör yardımcıları, fakülte dekanları, enstitü ve yüksekokul müdürleri
10. (İldeki genel ve katma bütçeli kuruluşların genel müdürleri)
11. Vali yardımcıları, il emniyet müdürleri, (Büyükşehir'deki ilçe kaymakamları ve ilçe belediye başkanları)
12. Hâkimler, savcılar, noter odası başkanı
13. İktidar partisi, ana muhalefet partisi ve TBMM›de grubu bulunan partilerin (Milletvekili sayısına göre) il başkanları
14. (Dekan yardımcıları enstitü ve yüksekokul müdür yardımcıları)
15. (Bakanlık müfettişleri, hesap uzmanları, Sayıştay denetçileri)

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

16. Bakanlıkların ve bağlı kuruluşların bölge ve il müdürleri (Bakanların imza sırasına göre),
17. (Genel müdürlük ve bölge müfettişleri)
18. Resmi banka müdürleri, KİT yöneticileri
19. TBMM'de grubu bulunmayan siyasi partilerin il başkanları (alfabetik)
20. İl genel meclisi ve belediye meclisi üyeleri
21. İldeki mesleki kuruluşların temsilcileri
22. Özel banka müdürleri
23. Kamu yararına çalışan dernek başkanları.

**NOT:**

• Generaller ve amiraller içinde orgeneral/oramiral varsa (görev, izni v.b. maksatla geçici olarak o bölgede bulunma hali dâhil) T.B.M.M. üyelerinden önce yer alırlar.
• Korgeneral/koramiral, tümgeneral/tümamiral, tuğgeneral/tuğamiraller tebrikata bir bütün olarak
• Bu liste Devlet protokolüne ilişkin esaslar belirleninceye kadar uygulanır.
• İlçe, bucak, kasaba ve köylerde tebrikata giriş sırası il' deki sıraya göre saptanır.
• Konferanslarda konuşmacılar arasında öndegelme sırası:
• Konferanslarda konuşmacılar, protokol öndegelme sıralarına göre, tercihen etkinliği düzenleyen tarafından dinleyicilere takdim edilir.
• Bilahare protokol öndegelme sırasının tersine en kıdemsizden başlamak suretiyle kürsüye davet edilir.
• Protokole göre en öndegelen konuşmacıdan sonra, ondan izin talep etme koşuluyla dahi olsa, diğer bir konuşmacının söz alması adabı muaşerete uymayan bir davranıştır.

**4-Toplantı/konferans salonlarında oturma düzenleri:**

• Toplantıda katılımcılar daima unvanlarına veya temsil ettiklerin kurumlarının protokoldeki yerine uygun olarak otururlar.
• Toplantılarda kullanılan U, yuvarlak, kare, dikdörtgen, köşegen ve hilal masa tiplerinin farklı anlamları, önemleri ve etkileri vardır.
• Zira, görüş alışverişi ve katılım sağlamak için yuvarlak masa; kısa ve öz toplantı ve görüşme yapmak için kare masa; otorite altında bir toplantı yapmak için dikdörtgen veya u masa, demokratik katılım sağlamak için köşegen veya hilal masa tercih edilir.
• Kare ve yuvarlak masa toplantı düzenleri eşit düzeydeki kişilerin yaptıkları toplantılar için uygundur. İki taraflı toplantılar için dikdörtgen masalar; tek taraflı toplantılar için U masalar; katılımcı-demokratik toplantılar için köşegen veya hilal masa düzeni tercih edilmelidir.
• İki taraflı toplantılarda yöneticiler daima dikdörtgen masanın orta merkezinde, kendi astları da sağında ve solunda yer almalıdır.
• Konferans vb. çeşitli etkinliklerin icra edildiği yerlerde, sabit koltukların konumuna göre tercih edilebilecek birkaç oturma düzeni, önde gelme sırasına göre verilen rakamlar aşağıda belirtilmiştir.

----------S a h n e----------
9 7 5 3 1 2 4 6 8 10
Şekil – 1

----------S a h n e ----------
8 6 4 2 1 3 5 7
Şekil – 2

---------- S a h n e ----------
11 10 9 5 3 1 2 4 6 7 8
Şekil – 3

**5-Resmi bayram ve törenler:**

Resmi bayram ve anma günlerinde uygulanacak program ve uygulanacak protokole ilişkin mevzuat ekte sunulmuştur.
Resmi bayram ve törenler söz konusu mevzuat esasları çerçevesinde gerçekleştirilir.
• Ulusal ve Resmi Bayramlarda Yapılacak Törenler Yönetmeliği
• Mahalli Kurtuluş Günleri, Atatürk Günleri ve Tarihi Günlerde Yapılacak Törenler Yönetmeliği
• Resmi Bayram ve Anma Günlerinde Anıtlara Konulacak Çelenklerin Hazırlanma, Taşınma ve Sunulması Hakkında Yönetmelik
• Türk Bayrağı Kanunu Türk Bayrağı Tüzüğü
• İllerde yapılacak törenlerde milletvekillerinin protokol sırasına ilişkin İçişleri Bakanlığının 2009/55 no' lu genelgesi

**6- Bayrak**

• Bayrağımızın şekil ve yapım standartları, çekilmesi, indirilmesi, konabileceği, örtüleceği yerler 22.9.1983 tarihli ve 2893 sayılı Türk Bayrağı Kanunu ile 25.1.1985 tarihli ve 85/9034 no'lu Türk Bayrağı Tüzüğüne göre saptanır.
• **Türk Bayrağı** makam odasında yöneticinin sağında, yönetim kurulu odasında başkanın sağında; kongre, konferans, toplantı ve törenlerde

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

sahnede, kürsüde konuşmacının sağında; kurumsal bayraklar da solunda yer alır.
• Kurum binası önünde, binadan çıkana göre sağ direkte Türk bayrağı, sol direkte kurum bayrağı çekilir. Bina önünde üç direk varsa Türk bayrağı ortada; dört ve daha fazla direk varsa sağ başta yer alır.
• Makam taşıtlarında Bayrak, sağ ön çamurluk üstündeki dikey direğe, Cumhurbaşkanları ve Devlet başkanları forsu ise sol ön çamurlukta yer alan direğe çekilir.
• Milletlerarası toplantı ve fuar mahalleri ile yabancı turistlerin kaldığı yerlerde bina ön yüzüne göre en sağdaki direğe Türk bayrağı, diğer ülke bayrakları alfabetik sırayla onun soluna çekilir. Bu durumda yabancı devlet bayraklarının ebadı, Bayrak ebadından büyük; direkleri, Bayrak direğinden yüksek olamaz.

**Yas için yarıya çekilmesi**: Bayrak, 10 Kasım'da Türkiye'de ve Dış Temsilciliklerimizde yarıya çekilir.
Türkiye Büyük Millet Meclisi önündeki Bayrak hiçbir zaman; Anıtkabir'deki Bayrak 10 Kasım dışında yarıya indirilmez.

**7- Toplantıda alınması gereken tedbirler:**
Toplantı, konferans vb. etkinliklerin organizasyon anlamında başarılı geçmesi için kimin nerede, hangi görevi yapacağı önceden belirlenmeli ve ilgililerin görevi başında olması sağlanmalıdır.

**a- Salon düzeni;**
• Konukların oturma düzeni için gerekli tedbirin alınması.
• Gerektiğinde karton vb.ne isim yazılarak masa veya koltuklara konulması.
• Protokole ilişkin zevatın oturacağı koltuklara başkalarının oturmalarının önlenmesi için tedbir alınması.
• Protokolde en üst zevatın; Cumhurbaşkanı, TBMM Başkanı ve Bakanın önünden katiyet geçilmemesi için tedbir alınması.
• Basın mensuplarının görevlerini uygun mekânda yapmaları için tedbir alınması.
• Sunu vb. için gerekli cihazların temini ve kontrolünün yapılması.
• Not kâğıdı, kalem vb. temini.
• Konuşmacıların masalarına su konulması.
• Ses cihazlarının, İstiklal Marşı'na ilişkin kasetin, ışık, aydınlatma ve havalandırmanın kontrolünün yapılması.
• Konuklara soru vb. için söz verilecekse seyyar mikrofon temini ve kontrolünün yapılması.
• Toplantının huzur ve güvenliğinin sağlanması için gerekli tedbirlerin alınması.

**b- Karşılama;**
• Bina girişinde konuklara rehberlik/yönlendirme yapılması.
• Konuklara salonda oturacağı yer konusunda yardımcı olunması.

**c- Sunucu;**
• Toplantı vb.nin amatörce düzenlendiği intibaını önlemek ve bu konudaki ihtiyacı karşılamak amacıyla, biri olmadığında diğeri görev yapmak üzere mikrofonik sese sahip iki sunucunun yetiştirilmesi önemlidir.
• Sunucu protokol kurallarına göre hareket etmeli; laubali hareketlerden ve gereksiz yere sözü uzatmaktan kaçınmalıdır.
• Kılık-kıyafetine dikkat etmelidir.

Cumhurbaşkanı, TBMM Başkanı ve bağlı bulunulan Bakanın telgrafları dışında diğer telgraf metinleri okunmamalı, telgraf gönderen diğer kişilerin isimleri de uzun liste halinde okunmamalı, sadece telgraf gönderenlere toplu olarak teşekkürle yetinilmelidir.

**d- Fotoğraf-ses kaydı;**
Fotoğraf ve video çekimi için tedbir alınması.
Toplantı tutanaklarının hazırlanması için tedbir alınması.

**e- Koordine;**
Toplantı ile ilgili olarak önceden bilgi verilmesi gereken kişi ve/veya makamlara gerekli bilginin zamanında verilmesi.
Toplantıya ilgili birim temsilcilerinin katılımının sağlanması.

**8- Etkinliklerde sunucunun yapacağı takdim:**
Etkinliklerde sunucunun yapacağı konuşma bölümleri ana hatları ile aşağıya çıkartılmıştır.
• Hitap,
• Sunuş; program takdiminden oluşan bölüm.
• Konuşmacıları takdim; Protokol sırasının tersinden konuşmalarını yapmak üzere konuşmacıları kürsüye daveti içeren bölüm.
• Kapanış; katılımcılara teşekkür ve etkinliğin/toplantının bittiğini belirten bölüm.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**Konferansta sunuşa ilişkin örnek bir metin:**

**Hitap:**

Sayın Bakanım, Sayın Valim,
Saygıdeğer katılımcılar, Teşkilatımızın kıymetli mensupları, Değerli hanımefendiler, beyefendiler,

**Sunuş:**

…Başkanlığınca düzenlenen "Küresel Isınma" konulu konferansa hoş geldiniz. Programı arz ediyorum:
Saygı duruşu ve İstiklal Marşı, Sayın…….'nun konuşmaları, Sayın…….'nun konferansını takdimleri,
Şimdi, Cumhuriyetimizin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk, silah arkadaşları ve vatanları uğruna canlarını feda eden aziz şehitlerimiz için saygı duruşu ve ardından İstiklal Marşı'na davet etmek istiyorum, buyurunuz.

**Konuşmacıları takdim:**

- Programın açılış konuşmasını yapmak üzere Sayın …….'nu mikrofona davet ediyorum, buyurunuz efendim.
- Konuşmalarından dolayı değerli Hocamıza/Sayın ….'na teşekkür ediyorum.

Şimdide konferansını sunmak üzere Sayın…..'nu mikrofona davet ediyorum. Buyurunuz hocam/efendim.

**Kapanış:**

- Saygıdeğer konuklar, programımız burada bitmiştir. Sunmuş oldukları konferanstan dolayı Sayın
….'na, tüm katılımcılara ve siz değerli konuklara teşekkürlerimi/şükranlarımı sunuyorum.

**Temel atmada/açılışta sunuşa ilişkin örnek bir metin:**

**Hitap:**

Sayın Başkanım, Sayın Valim, Kıymetli konuklar, Basınımızın değerli mensupları,

**Sunuş:**

…Başkanlığınca yapımı tamamlanan "…Hizmet Binasının açılış törenine hoş geldiniz Programı arz ediyorum:
Saygı duruşu ve İstiklal Marşı,
Sayın…….'nun "Hizmet Binasının yapımına ilişkin sunumları, Sayın…….'nun hitapları,
Sayın…….. ve Sayın ….'in yapımı tamamlanan hizmet binasını hizmete açış kurdelesini kesmeleri ve hizmet binasının gezilmesi,
İkram
Şimdi, Cumhuriyetimizin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk, silah arkadaşları ve vatanları uğruna canlarını feda eden aziz şehitlerimiz için saygı duruşu ve ardından İstiklal Marşı'na davet etmek istiyorum, buyurunuz.

**Konuşmacıları takdim:**

"…Hizmet Binası'nın yapımına ilişkin bilgi sunmak üzere Sayın …….'nu mikrofona davet ediyorum, buyurunuz efendim.
Konuşmalarından dolayı değerli Hocamıza/Sayın ….'na teşekkür ediyorum. Şimdide Sayın …..sizlere hitap edeceklerdir, buyurunuz efendim.
Hitaplarından dolayı Sayın …..'e şükranlarımı sunuyorum. Sayın…….. ve Sayın ….'i yapımı tamamlanan hizmet binasını hizmete açmak üzere alana davet ediyorum, buyurunuz efendim.

**Kapanış:**

Saygıdeğer konuklar, programımız burada bitmiştir. Teşriflerinden dolayı bizleri onurlandıran Sayın
…..'e ve siz değerli konuklara teşekkürlerimi/şükranlarımı sunuyorum, sağ olun, var olun efendim…

**9- Makama gelen özellikli misafir/heyet ile ilgili alınacak önlemler:**

- Misafir heyet ile ilgili bilgilerin temini,
- Görüşülecek konularla ilgili alt yapının oluşturulması için ilgili birimlerden bilgi talebi,
- Bina girişindeki görevlilere (müracaat, nizamiye vb.) haber verilmesi,
- Önemine göre hey'etin/misafirin bina girişinde karşılanıp-uğurlanması,
- Gerekmesi halende fotoğrafçı temini,
- İkram için gerekli tedbirlerin alınması,
- İlgili birim yetkililerinin hazır bulundurulması,
- Görüşmelerde not alınması gerekiyorsa gerekli tedbirlerin alınması,

**10- Ziyaretlerde veya heyet karşılamada yazılı program bastırılması:**

- Yurtiçi ve yurtdışı ziyaretlerde veya resmi yabancı heyet karşılamalarında yazılı program bastırılır.
- Bu program, duruma göre kitapçık şeklinde veya düz beyaz kâğıda yazılmalıdır.
- Programda; Resmi temaslara,
- Kültürel etkinliklere, Resmi yemeklere, yer verilir.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**11- Yabancı devlet ve hükümet adamlarının yapmış oldukları ziyaretlere verilen isim:**
**a- Devlet Ziyareti:**
• Yabancı Devlet Başkanlarının davet üzerine yaptıkları resmi ziyaretlerdir.
• Vaki bir davete istinat eden iade'i ziyaret aynı niteliktedir.
• Devlet Ziyaretlerinin törensel yönü diğer ziyaretlere nazaran daha geniş ve ayrıntılıdır.
• Törensel etkinliklerin kamuoyuna yönelik yanlarına ağırlık verilir.
• Başkentteki etkinlikler yanında ülkenin tarihi, sınaî, turistik bölgelerindeki önemli şehirlerinde geziler düzenlenir.

**b- Resmi Ziyaret:**
• Devlet ziyareti sınıflamasına girmeyen fakat programında çeşitli törenlerin yer aldığı bir ziyarettir.
• Hükümet Başkanı, Veliaht Prens, Cumhurbaşkanı Yardımcısı, Dışişleri Bakanı düzeyinde yapılan siyasi ağırlıklı ziyaretlerdir.
• Sırf Başkente hasredilen, içerik bakımından sınırlı kalan Devlet Başkanları ziyaretleri de bu kıstas çerçevesinde değerlendirilmektedir.
• Dışişleri Bakanı dışındaki Bakanların yaptıkları ziyaretler genelde resmi çalışma ziyareti kapsamında değerlendirilmektedir.

**c- Resmi Çalışma Ziyareti:**
Daha ziyade belirli konuların ele alındığı bir ziyaret olup Devlet Başkanı, Dışişleri Bakanı ve diğer Bakanlar düzeyinde yapılmaktadır. Genelde sık görüşen meslektaşlar arasında cereyan eder.

**d-** Özel Ziyaret:
• Yabancı Devlet adamlarının kendi talepleri üzerine gerçekleştirilen, hiçbir resmi niteliği olmayan, daha ziyade tatil ve turistik maksatlarla yapılan ziyaretlerdir.
• Ev sahibi ülke resmi maksatlarla katkıda bulunmaz.
• Hiçbir törene yer verilmez.
• Ev sahibi ülke makamları temel güvenlik ve trafik önlemlerini almak, gerekiyorsa VİP salonlarını açtırmakla yetinir.

**12- Resmi yazışmalarda protokol:**
• Resmi yazışmalar "Resmî Yazışmalarda Uygulanacak Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik" hükümleri çerçevesinde yapılmaktadır.
• Resmî yazışmalarda protokol kuralları kurumsal itibar açısından çok önemlidir.
• Resmi yazılarda uygulanan protokol kurallarının başında hitap, saygı sunumu, arz/rica ve imza konuları yer almaktadır. Bunlar eş düzey, üst ve dış kuruluşlar arasında son derece önemlidir. Zira bir eş ya da üst bir kuruluşa "rica" etmek saygısızlık kabul edilir ve hatta çatışma nedenidir. Çünkü yönetim dilinde rica etmek emretmektir (Gereğini rica ederim). İlke olarak örgütsel yaşamda üstlerin ricası emirdir.
• Uluslararası ve kurumlar arası resmî yazışmalarda, anlaşma ve sözleşmelerde tarafların imzasında düzey eşitliği, denklik ve karşılıklılık esastır.
• İmza, daima metnin altına ve ad soyadın üstüne atılır. İmza kişinin adının baş harfiyle soyadını el yazısıyla okunabilir şekilde yazmasıdır. İmzanın hukuki anlamı, "yukarıdaki metni kabul ediyorum" demektir.

**13- Bazı protokol bilgileri:**
Resmi iş hayatımızın çeşitli alanlarına ilişkin bazı protokol bilgileri aşağıda sunulmuştur:

**a-Yöneticilerle/halkla ilişkilerde;**
• Yöneticinize her zaman saygı ile hitap ediniz.
• Ona taşıdığı unvana göre "Sayın Müdürüm", "Sayın Başkanım", "Sayın Valim"... veya sadece "Efendim" gibi saygı ifade eden sözlerle hitap ediniz.
• Makama girerken ceketinizin düğmeli olmasına dikkat ediniz.
• Yöneticiniz "Buyurun, oturun" demedikçe oturmayınız.
• Amiriniz veya üstleriniz karşısında bacak bacak üstüne atarak oturmayınız.
• Otururken, üstünüz ayağa kalkarsa siz de kalkınız.
• Üstünüz ya da amiriniz görüşmenizin sonunda size "Memnun oldum, teşekkür ederim" derse ve toka etmek için elini uzatırsa, kalkıp gitmeniz gerektiğini anlayın.
• Kişinin kültür ve terbiyesi kendini önce konuşmasında, sonra yazışmasında göstermektedir.
• Bu nedenle konuşmada söze büyüğün başlamasına dikkat ediniz.
• Dileklerin ifadesi, konuşmada da, yazışmada da önem taşır.
• Küçük büyüğe başarı dileğinde bulunmaz.
• Başarı dileği büyükten küçüğe yönelir.
• Üste teşekkür edilmez, "Sağolun" denilir.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

• Makama girerken yanınızda mutlaka ajanda ve kalem bulundurunuz.
• Makama evrak, çok yakın mesafeden değil karşıdan nezaketle sunulur.
• Üstünüz herhangi bir konuyu görüşmek için odanıza geldiğinde ona karşı saygılı davranınız, unutmayın o sizi odasına çağırabilirdi.
• Üst veya eş düzey birisi odanıza geldiğinde makamda oturulmamalı, misafir koltuğunda oturulmalıdır.
• Ziyarete veya iş görüşmelerine gelen kişilere hoş geldiniz deyin ve tokalaşmanız gerekirse mutlaka ayakta tokalaşın.
• Yalnız unutmayın, tokalaşırken önce el uzatma hakkı üste aittir.
• Üst elini uzatmadığı takdirde küçüğün elini uzatması uygun değildir.
• Hanımların ellerini sıkmak için erkeklerin el uzatmaları da aynı şekilde yanlıştır.
• Hanımların ellerini uzatmalarını beklemek gerekir.
• Tokalaşırken gücünüzü göstermeye çalışmayın, karşınızdaki insanın elini iğreti ya da itici bir biçimde de tutmayın, toka ettiğiniz kişinin gözüne bakın.
• Protokolde ve resmi ilişkilerde el öpme ve yanaktan öpüşme yoktur.
• Bu durum sadece gayri resmi ve samimi ilişkilerde söz konusudur.
• Gelen misafirinizin durumuna göre, bazılarını kapıda karşılayıp yine kapıda uğurlamanız gerekir.
• Misafir varken saate bakılmaz, başka işle meşgul olunmaz.
• Acil olmayan telefon görüşmeleri yapılmaz.
• Protokolde üst daima sağdadır.
• Ast olarak otururken, ayakta dururken veya yürürken daima üstünüzün soluna geçin.
• Seviyenizi bilin, kendinizi küçültmeyin.
• Bir söyleşi sırasında söz kesmeyiniz ve söz arasına girmeyiniz.
• Konuşmalarda küfür veya argo kelimeler kesinlikle kullanmayınız.
• Başkalarıyla ilişkilerinizde güler yüzlü ve terbiyeli olmaya azami dikkat edeniz.
• Çabuk kızmamaya, yersiz alınganlık göstermemeye çalışmalısınız.
• Resmi işlerinizde veya sosyal yaşantınızda dakik olmaya özen göstermelisiniz.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**b- Tanışma, hitap ve selamlaşmada;**
• Tanışma daima ayakta ve ilk karşılaşmada olur.
• Tanıştırmalarda daima küçüğü büyüğe, erkeği kadına, talebeyi hocaya, memuru amire, tek kişiyi topluluğa, yeni gelenleri önceden gelenlere unvanıyla, ad ve soyadıyla takdim edin.
• (Kütüphane Şubesi Müdürü Sayın Ali ÜNAL, gibi.)
• Ayakta bir kişi, oturan bir kişi ile tanıştırılıyor ise; oturan yerinden kalkıp tanıştığı kimseyi ayakta karşılamalıdır. Tek kişi topluluğa tanıştırılıyor ise, topluluğun ayağa kalkması gerekmez.
• Erkekler eldivenli ise el sıkışırken eldiveni çıkarmalıdırlar.
• Bayanlar eldivenle el sıkabilirler.
• Bir kişi diğerine tanıtılırken, el sıkışırken bir eli cepte olmak, başka yerlere bakmak, ağızda sigara bulundurmak saygısızlık kabul edilmektedir.
• Bir yere girdiğinizde önce kendinizi tanıtın.
• Başkalarına daima "Siz", "Beyefendi", "Ahmet bey" diye hitap ediniz, her zaman ve herkese
• "Lütfen" deyin ve teşekkür ediniz.
• Hoca, hacım, gibi laubali hitaplardan kaçınınız.
• İyi tanımadığınız kimselere ilk adlarıyla veya sen diye hitap etmeyiniz, laubali hareketlerle sırtına vurmayınız.
• Protokolde daima küçük büyüğe, kadın erkeğe, ast üste selam verir.
• Bu nedenle üstlerinize selam verin.
• Selam verirken sesimizi ne çok yükseltmeli, ne de duyulmasını zorlaştıracak şekilde kısmalıyız.
• Kendimizden yaşça ve mevkice küçük birine selam verirken veya selamını alırken, sesimize kibirli bir ton vermemeli, sesimiz tevazu ve şefkat ifade etmelidir.
• Kendimizden yaşça ve mevkice büyük birine selam verirken veya selamını alırken de sesimiz hürmet ifade etmeli; ancak aşırıya varan bir ses tonu da olmamalı.
• Takdim ve hitaplarda genel kaide; Devlet Başkanlarına, Parlamento Başkanlarına, Hükümet Başkanlarına ve Bakanlara, yabancı diplomatik misyon ve konsolosluk temsilciliği Şeflerine, üst düzey yöneticilere, askeri erkana resmi unvan veya rütbeleriyle hitap edilmesidir.
• Söylev ve "hoş geldiniz " ifadeleri dışında sivil zevata hitapta unvan kullanılması yerleşik bir usul değildir.
• İstisnası Devletin üst kademelerinde bulunanlara örneğin, "Sayın Cumhurbaşkanı", "Sayın Bakan", "Sayın Vali", "Sayın Büyükelçi" gibi resmi unvanlarıyla hitap edilmesidir.

• Askeri zevata "Generalim", "Albayım" şeklinde rütbeleriyle hitap caizdir.
• Özel şahıslara hitaplarda "Bay" yerine sözümüzü yönelteceğimiz kişinin soyadının önüne "Sayın" kelimesini eklememiz bir nezaket kuralıdır (Sayın ÖZ, gibi).
• Büyüklerimiz ve yeni tanıştığımız eşitlerimize "Beyefendi", "Hanımefendi" diye hitap etmemiz gerekir. Takdimlerde sıfat soyadından sonra belirtilir.
• Ancak, profesör ve doktorlar için meslek soyadından önce söylenir.
• Askerlere hitapta rütbe ile birlikte "Bay" kelimesi kullanılmamalıdır.
• Sivil zevatın askeri zevata rütbesiyle hitap ettiklerini yukarıda belirtmiştik.
• Sivillerin rütbe önünde "Sayın" kelimesini kullanmaları asker muhataplarıyla aralarındaki önde gelme ve yaş farkına bağlıdır.

**c- Telefon görüşmelerinde;**
• Telefon açar açmaz, "Alo! Kiminle görüşüyorum?" diye söze başlamak çok ayıptır.
• Sesinizi hemen tanıyabilecek çok yakınınız dışında mutlaka telefon açtığınızda önce kendinizi tanıtmakla söze başlayın.
(İyi günler efendim. Ben Ahmet GÜLER, Mehmet ÖZTÜRK'le görüşebilir miyim? gibi…)
• Bir de unutmayın, telefonu kim açtıysa önce o kapatır.
• Ancak üstünüzle telefonla görüşürken üstünüz ahizeyi kapatmadan önce telefonu kapatmayın.
• Aradığımız kişiyle görüşemediğimiz takdirde, telefona çıkan kişiye mutlaka adımızı, soyadımızı ve unvanımızı bildirmemiz gerekir.
• Not bırakmamız gerekiyorsa, o takdirde, karşımızdaki kişiye bir not bırakıp bırakamayacağımız sorulmalı ve nazik bir üslupla -asla dikte ettirir gibi yapmadan- kısa bir not bırakılmalıdır.
• Notu alan kişiye de zahmeti için teşekkür etmeyi ihmal etmemek gerekir.
• Telefonla konuşurken içeriye bir büyüğünüz girerse, ayağa kalkıp başınızla selam veriniz.
• Büyüğünüz görgü kurallarını bilen biri ise, size oturmanızı ve devam etmenizi söyleyecektir.
• Siz de konuşmanızı kısa kesmeye özen gösteriniz.
• Bu mümkün olmazsa, karşı tarafa "Özür dilerim, ben sizi biraz sonra arayacağım." diyerek telefonu kapatabilirsiniz.
• Büronuzda sizden yaşça ve makamca büyük bir misafiriniz varken telefon çalarsa, ondan izin isteyerek cevap vermelisiniz.
• Telefon görüşmesini uzatmadan bitirmeniz de iyi bir davranış olacaktır.
• Üstlerinizden biri telefonla görüşürken odasına girmemelisiniz.
• Kazara odaya girip telefonla görüştüğünü fark ederseniz hemen dışarı çıkmalısınız.
• Sizin yanınızda rahat konuşamayacağını, iki kişinin konuşurken bir başkasının buna kulak misafirliği yapmasının görgü kurallarına aykırı olduğunu unutmayınız.
• Büronuzda birden fazla telefon varsa, biri ile konuşurken diğeri çalarsa onu açıp hiçbir şey demeden bekletmek hoş bir davranış değildir.
• Bunun iki sebebi vardır: Birincisi, arayan kişiyi gereksiz yere bekletmek ve ikinci telefonda konuştuklarınızı ona dinletmektir.
• İkincisi, arayan kişi amiriniz, hocanız, bir aile büyüğünüz olabilir.
• Bu takdirde, ona karşı kabalık yaptığınızı düşünerek hakkınızda menfi kanaat edinecektir.
• Aynı binada ve hele aynı katta bulunan amirinizi bir iş konusunda telefonla aramak görgü kurallarına aykırıdır.
• Üstlerinizin bunun aksine bir prensibi veya emri olmadıkça, bizzat makamına giderek konuyu arz etmelisiniz.
• Üstlerinizi kesinlikle sekreter aracılığıyla aramayınız.
• Özel telefon görüşmelerinizi mutlaka kendiniz yapınız.
• Resmi görüşmeler dışında sekreter aracılığıyla telefon görüşmesi yapmak görgüsüzlüktür.
• Telefon konuşmaları olabildiğince kısa ve açık olmalıdır.
• Gereksiz yere sözü uzatmak, telefonla sohbet etmek doğru değildir.
• Tanımadığımız kişilere yerli yersiz telefon açmak ve onlara yüz yüze söyleyemeyeceğimiz şeyler söylemek ahlaki zafiyeti göstermektedir.
• "Ben sana dönerim" denmemeli. "Sizi sonra arayacağım" denmelidir.
• Başkaları telefonla konuşurken onlara soru sormak, vedalaşmak doğru değildir.
• Telefon konuşması bittikten sonra karşılıklı iyi dilekler söylenmeden telefon kapatılmamalı, ahize yumuşak bir hareketle yerine bırakılmalıdır.
• Aksi takdirde karşınızdaki insanı istemeden rahatsız etmiş ve belki de kırmış olursunuz.
• Bir yanlışlık sonucu aranan numara yerine bir başka numara düşmüşse, telefon açan mutlaka özür dilemeli ve kendi aradığı numarayı bildirmelidir.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

• Yanlış aranan kişide, muhatabını terslememeli, sakıncası yoksa kendi numarasını ve adını net bir biçimde söyleyerek özür dileyeni cevaplandırmalıdır.
• Telefon etmenin zamanı da çok önemlidir.
• Genel olarak sabah 09.00'dan önce ve gece 22.00'den sonra ev telefonundan aramak doğru değildir.
• Yaşça ve mevkice kendimizden büyükleri telefonla tebrik etmek doğru değildir.
• Bu tür tebrikler için yazılı bildirimler veya mümkünse bizzat ziyaretler daha uygundur.

**d- Davet ve yemekte;**
• Kokteyl davetleri, davet kartı gönderilerek yapılır ve genellikle bunlara cevap beklenmez.
• Cevap isteniyorsa, kartın sağ alt köşesine telefon numarasının üstüne L.C.V. (Lütfen cevap veriniz) yazılır. L.C.V'li davetlere katılıp katılamayacağına ilişkin cevap verilmelidir.
• Davetlilerin yemekte oturacakları yerleri ev sahipleri tarafından gösterilebileceği gibi; adları küçük kartlara yazılarak, yazılan bu isimlikler, yemek tabaklarının yanına veya peçetenin üstüne de konulabilir.
• Resmi yemeklerde, yemek mahalline amirlerden önce gelmek ve onlardan sonra kalkmak bir nezaket kuralıdır.
• Kıyafet genelde koyu renk elbisedir.
• Resepsiyona ya da yemeğe davetli olanların davetiyede yazılı olan yerde, tam saatinde ve belirtilen kıyafetle bulunmaları gerekir.
• Servis, oturan konuğun sol tarafından yapılır, tabak ve çatallar sağdan alınır.
• Sağdaki içecekler, soldaki yiyecekler bize aittir.
• Herkesin yemeği önüne konmadan ve üst/büyük yemeğe başlamadan veya buyurun demeden yemeğe başlanmaz.
• Büyük sofradan ayrılmadan ya da müsaade etmeden masadan kalkılmaz.
• Sofrada otururken çatal, bıçak, kaşık, bardak, tuzluk gibi şeylerle oynanmaz.
• Ekmek ısırılarak koparılmaz, elle parçalanır; ekmekle ağız, çatal, bıçak silinmez.
• Çatal veya bıçak kürdan yerine kullanılmaz.
• Kürdan da sofrada değil sofradan kalkınca uygun mekânda kullanılır.
• Yemek bitince çatal ve bıçak tabağın içine yan yana, sapları sağa doğru konulur.
• Dudaklarınız hiçbir zaman yağlı kalmasın; onları hemen siliniz.
• Bardağı ağzınıza götürmeden ağzınızı siliniz. Bardağı bir kerede tümüyle bitirmeyiniz.
• Sofrada bacak bacak üstüne atılmaz.
• Sofrada yemeğe herkesle beraber başlamak ve herkesle beraber bitirmek, erkeklerin sağ ve sollarındaki komşularıyla eşit derecede sohbet etmeleri doğru olur.
• Sofra nezaketi kuralları arasında, yemek yenilirken diğer konukların huzur veya iştahını kaçıracak hareketlerden kaçınılması çok önemlidir.
• Örneğin; burun silinmemesi, mendile tükürülmemesi, çorba ve kahvenin höpürdetilerek içilmemesi, ağız şapırdatılmaması, kürdanla diş karıştırılmaması, masaya abanılmaması, çeneye yaslanılmaması, kol dirseklerinin masaya konulmaması, dik oturulması gerektiği çoğunlukla bilinen şeyler olduğu halde, maalesef aksi davranışlara sık rastlanılmaktadır.

**e- Toplu kullanım mekânlarında/araçlarında;**
• Toplu kullanım mekânlarında/araçlarında (koridor, merdiven boşluğu, toplu taşım aracı, yemekhane vb.) yüksek sesle/bağırarak ve yerli yersiz konular konuşulmaz.
• Merdivenlerden ayaklar yere vurulmadan, gürültü çıkarılmadan çıkıp inilir.
• Merdivenden inen çıkana, asansöre binen inene yol vermelidir.
• Bu mekânlarda her halükarda astlar üstlere yol verir.
• Asansör gibi dar mekânlarda anlık bakış dışında göz göze bakmak uygun değildir.
• Toplu taşım araçlarına itişip-kakışmadan; büyüklerimize, bayanlara, engellilere, misafirlere öncelik vererek binip inilmelidir.
• Toplantı salonu, servis aracı vb. yerlerde unvan durumumuza uygun mekâna oturmalı ve üzerimize vazife olmayan konulara girmemeliyiz.
• Bu tür mekânlarda boş koltuk kalmamışsa sonradan gelen üstlerimize yer vermeliyiz.
• Yemekhanedeki lavaboda sümkürülmez, diğer lavabolarda da sümkürürken başkalarını rahatsız etmemeye gayret gösterilmeli ve lavabolar temiz bırakılmalıdır.

**f- Otomobilde yerleşim;**
Otomobilde yer konusu da protokolde önem arz eder.
Resmî taşıtlarda protokole uygun oturma düzeni daima unvan/rütbe veya kıdem sırasına göredir.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**Resmî taşıtlardaki oturma düzeninde protokol yerleri:**
1. yer arka sağ, 2. yer arka sol, 3. yer ön sağdır.
Şayet otomobilde koruma polisi varsa yine onur yeri sağ arka köşedir.
İkinci yer, sol arka; üçüncü yer arka ortadır.
Makam taşıtlarında makam sahibi yanında eşi de olsa sağ arkaya oturur.
Otomobil özel ise bu takdirde şoför yanındaki yer birincidir.
Bu yerin boş bırakılmaması gerekir.

**g- Kılık – kıyafette;**
• Her gün temiz ve bakımlı olmayı ihmal etmeyiniz.
• Günlük tıraş olunuz.
• Elbiseniz ütülü, ayakkabılarınız boyalı ve giysiniz renk olarak uyumlu olsun.
• Ceket cepleri dolu ve sarkık olmasın.
• Protokolde elbisenin rengi koyu renklerdir; lacivert ve siyahın tonları.
• 3 düğmeli cekette, alttaki düğmenin açık bırakılması daha uygundur.
• Mazeretsiz ayakkabının arkasına basmak ayıptır.
• Terlikle dolaşmak uygun değildir.
• Eller cepte ya da bir el cepte, bir elde tespihle dayıvari dolaşmak hiç uygun değildir.
• Abdest için bürodan lavaboya giderken kolların ve paçaların sıvalı, havlunun omuzda olması hiç şık olmaz.
• İhtiyaçlarınızı karşılayıp kıyafetinizi düzelttikten sonra lavaboyu terk etmeniz uygun olacaktır.
• Aile fertleri dışındaki insanların kılık kıyafetine müdahale etmek; onları beğenerek de olsa süzmek doğru bir davranış değildir.
• Başkalarının giyim kuşamıyla aşırı derecede ilgilenmek nasıl yakışıksız bir davranışsa; özellikle başkalarının dikkatini çekecek biçimde giyinmek veya başkalarını şaşırtacak acayiplikler peşinde koşmak da doğru değildir.
• Ter kokusu ya da ağır parfümle dolaşmak uygar bir insana yakışmaz.

**h- Konuğu/heyeti karşılama, uğurlama ve heyete refakatte;**
• Kamusal ve sosyal yaşamda konuk, özellikle onur konuğu, protokolde en önemli kişidir.
• Protokol kuralları konuklar için konmuştur.
• Konuk, ev sahibi yöneticinin davet ettiği ya da ziyaretini kabul ettiği unvan, mevki ve statü olarak dengi olan ve karşılanan, ağırlanan, uğurlanan kişidir.
• Protokolde herkes denginin konuğudur.
• Ast, üst için ziyaretçi; üst, ast için onur konuğudur.
• Konukları karşılama, ağırlama ve uğurlamada karşılıklılık esastır.
• Onur konuğu, davet sahibi yöneticinin üstü ya da davet edilen üst konuklar içinde protokol bakımından 1 numara olan devlet veya hükûmet adamı ya da eş düzey yabancı (ecnebi) konuktur.
• Onur konuğu uçakla geldiğinde havaalanında; otomobille geldiğinde kurum binasının ya da konutun önünde bizzat ev sahibi tarafından karşılanır ve uğurlanır.
• Ziyaretçi ise, yöneticiyi görmeye ve yönetici ile görüşmeye gelen kişidir.
• Heyeti karşılama, uğurlama ve heyete refakatte (Teşrifatçı açısından);
• Heyet/konuk ile ilgili gerekli bilgiler önceden temin edilmelidir.
• Konukların isim ve unvanları önceden doğru öğrenilmeli ve kendilerine saygı ile hitap edilmelidir.
• Heyet/konuk havaalanında durumuna göre VİP veya iç hatlar/dış hatlar bölümünde veya uçağın kapısında karşılanmalıdır.
• Pasaport ve bagaj işlemlerine yardımcı olunmalıdır.
• Araçta makam koltuğu sağ arka koltuktur.
• Araca binişte konuğun kapısının açılması bir nezaket kuralıdır.
• Konuğu karşılayanlardan konukla eş düzey olmayan; aralarında unvan itibariyle epeyce fark bulunan kişilerin araçta yan yana oturması doğru olmaz, bu durumda olan karşılayanın ön koltuğa oturması daha uygundur.
• Konuğun/heyet üyelerinin kalacakları otele yerleşmeleri konusunda yardımcı olunmalıdır. İntikallerde, refakatçi biraz önden giderek konuklara yol göstermelidir.
• Konuğa/heyet üyelerine gerekli ilgi ve alaka gösterilmeli, laubalilikten kaçınılmalıdır.
• Ziyaret edilecek makamlara gitmeden önce konuğun/heyetin uygun mekânda karşılanması için gidilecek makama önceden haber verilmelidir.
• Heyetin/konuğun Bakan, Başkan vb.ni ziyaretlerinde refakatçi mutlaka görüşmeleri not tutmalı, gerekirse kaset ve fotoğraf makinesi bulundurmalı, makamda durumuna uygun yere oturmalı ve konumuna uygun hareket etmelidir.
• Uğurlamada da karşılamada olduğu gibi bagaj, pasaport vb. işlemlerine yardımcı olunmalıdır.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**ÖZEL KALEM BIRIMLERININ YAPILANMASI VE GÖREVLERI:**
Özel kalemler yukarıda verilen protokol kuralları çerçevesinde görevlerini yerine getirirler.
Örnek olarak bir "Özel Kalem Müdürlüğü'nün yapılanması ve görevleri aşağıya çıkartılmıştır.

Özel Kalem Müdürlükleri genellikle üç ayrı alt bölümden oluşur. Bunlar;
**I.** Özel Kalem
**II. Sekreterlik Bürosu**
**III. Evrak ve Yazı İşleri Bürosu**

**I. Özel Kalem:**
Özel kalemin en önemli görevi, yöneticinin zamanını verimli ve etkili bir şekilde düzenlemek ve yönetmektir. Bu çerçevede özel kalemin görevlerinden bazıları aşağıya çıkartılmıştır.
• Yöneticiyi ziyaret etmek üzere gelen misafirlerle ilgilenmek, dilek ve taleplerini dinlemek, mümkün olanları bizzat halletmek veya ilgili birimlere göndermek, takip etmek, sonucu hakkında gerektiğinde makama bilgi sunmak. Böylece ilgililerce çözülebilecek meseleler için yöneticinin meşgul edilmemesini sağlamak.
• Yöneticinin günlük ve haftalık programını düzenlemek ve yürütmek,
• Randevu taleplerini toplayarak her gün bir veya iki defa makama sunmak, verilen talimata göre değerlendirmek, planlamak, "Randevu Takip Çizelgesine ve varsa bilgisayar ortamında işlemek, takip etmek ve düzenli bir şekilde gerçekleştirilmesini sağlamak.
• İşlemi biten Randevu Takip Çizelgelerini bir dosyada muhafaza etmek.
• Görüşme saatleri dışında randevusu olmayanları randevu alarak görüşmelerini sağlamak. Randevulu ziyaretçilerin de verilen sürelere uymalarını temin etmek.
• Makamın istediği randevuların alınmasını sağlamak, bunları kaydetmek, takip etmek ve sonuçlandırmak.
• Koordinenin sağlanabilmesi için verilen ve alınan randevular hakkında ilgilileri zamanında bilgilendirmek.
• Var ise kurum yayınında haber konusu yapılmak üzere, makamla görüşmeye gelen önemli kişileri ve heyetleri ilgili kişiye/birime bildirmek ve söz konusu birimden bir görevlinin görüşmelerde hazır bulunmasını sağlamak. İhtiyaç duyulması halinde bu kabil görüşmeleri takip ederek gerekli notları tutmaktır.
• Yabancı uyruklu ziyaretçiler hakkında önceden gerekli bilgileri toplamak, ihtiyaç duyulduğunda görüşme saatinde ziyaretçinin konuştuğu dile göre tercümanın bulundurulmasını sağlamak.
• Makama gelen misafirlere veya lüzumlu görülen yerlere verilmek üzere gerekli yayınları vb. temin etmek, devamlı hazır bulundurmak, alınan ve verilen yayınları vb. düzenli bir şekilde kaydetmek.
• Makamın katıldığı toplantı, brifing ve görüşmeleri takip etmek, bu hususlarda önceden gerekli tedbirleri almak, gerekmesi halende bunlara ait notların tutulmasını sağlamak.
• Gerektiğinde yöneticiye refakat etmek,
• Makamın yurtiçi ve yurtdışı gezileri ile ilgili iş ve işlemleri takip etmek (Pasaport, vize, onay, bilgi notları vb.), sonuçlandırılmasını sağlamak, gerekli bilgi ve belgeleri derlemek.
• Yöneticinin izin, yurtiçi, yurtdışı görev vb. durumlarda kime vekâlet vereceğini sorarak ilgililerce vekâlet onayı ile izin veya görev onayının hazırlanmasını sağlamak,
• Yöneticinin emir ve direktifiyle ilgili olarak, "Akıl Defteri" denilen bir bloknot ve ayrıca, yönetici için özel bir adres ve telefon rehberi tutmak,
• Yöneticinin emir ve direktiflerini ilgililere süratle intikal ettirerek, takip etmek ve sonuçlarını yöneticiye arz etmek,
• Çalıştığı kurumla ilgili haber bültenlerini ve teşkilatın süreli yayınlarını takip ederek zamanında makama sunulmasını sağlamak.
• Yöneticinin makama geliş ve ayrılışını takip ederek, gelişinde uygun mekânda karşılamak ve ayrılışında da aracın bina önünde hazır bulundurulmasını sağlayarak uğurlamak.
• Makam odasının hizmete hazır halde bulundurulmasını sağlamak. 20- Görevini protokol kuralları çerçevesinde yerine getirmek.
**II. Sekreterlik Bürosu:**
• Makamın görüşmek istediği kişilerle telefon irtibatını sağlamak.
• Dışardan gelen telefonları almak, değerlendirmek ve gerekli yerlere irtibatlamak.
• Makam sahibinin bulunmadığı veya telefonla görüşme imkânının olmadığı zamanlarda arayanları ve verilen mesajları "Telefonla Arayanların Listesine bilgisayar ortamında kaydetmek suretiyle bir çıktısını alarak zamanında ilgiliye sunarak gereğini yapmak.
• Kurum/makam telefonları ile özel görüşmeler yapmamak, yapılmasına müsaade etmemek, te-

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

lefonların gereksiz yere uzun süre meşgul edilmesini önlemek.
• PTT tarafından gönderilen aylık telefon faturalarını inceleyerek paraflamak, ilgilinin parafını/imzasını aldıktan sonra ödenmesi için ilgili birime intikalini sağlamak.
• İlgili makam/büro ile koordineli olarak randevuları kaydetmek ve telefon irtibatları sağlanırken bu randevuları dikkate almak.
• Telefonların her an hizmete hazır tutulmasını sağlamak, arıza durumunda vakit geçirmeden tamiri için gereğini yapmak.
• Sekreterlik Bürosu'nun gizlilik ölçüleri içinde hizmet vermesi ve gereksiz yere meşgul edilmemesi konusunda gerekli tedbirleri almak.
• Gerekli telefon rehberlerini ve önemli telefon numaralarını temin ederek hazır bulundurmak.
• Görevini protokol kuralları, özellikle telefonla konuşma adabı çerçevesinde yerine getirmek.

**III- Evrak ve Yazı İsleri Bürosu:**
• Makama elden, posta ve faksla gelen telgraf, mektup, davetiye ve diğer evrakı teslim almak, zaman kaybetmeden açmak, incelemek ve "Evrak Akış ve Talimat Fişi" düzenleyerek makama sunulmak üzere her gün bilgisayar ortamında kaydını yaparak günün belirlenen saatinde ilgiliye sunmak.
• Kişiye Özel zarfları açmadan ilgililere teslim etmek, ilgili genelge hükümlerine göre gizlilik ve ketumiyet ölçülerine riayet etmek.
• Makamın inceleme, paraf ve imzasından çıkan evrakı kaydederek ilgili birim ve kişilere göndermek.
• Makama gelen veya makamca gönderilen tebrik, taziye, davetiye vb. iş ve işlemlerin ön hazırlıklarını yapmak daktilo edilmelerini ve zamanında gönderilmelerini sağlamak.
• Yazılması istenen yazıları yazı tekniğine ve yazışma kurallarına uygun bir şekilde hazırlamak.
• Aylık, üç aylık, altı aylık, yıllık vb. faaliyet programlarını ve çalışma raporlarını düzenleyerek ilgili yerlere zamanında gönderilmesini sağlamak.
• Makamın parafına veya imzasına sunulmak üzere birimlerden imza kartonu ile gelen yazı ve dosyaları inceleyip gereken düzeltmeleri yaptırdıktan sonra makama sunulmasını sağlamak.
• Makamın parafından veya imzasından çıkan evrak ve dosyaları bekletmeden ilgili birimlere/makamlara göndermek.
• Makam tarafından verilen konuları incelemek, değerlendirmek, cevaplandırılması gereken hususların araştırılmasını yapmak ve zamanında cevaplarını hazırlayarak ilgililere sunmak.
• Makam için gerekli hizmet ve malzeme alımlarıyla ilgili ihtiyaçları tespit etmek, talep yazılarını hazırlamak, tedarikini sağlamak ve sarfını dikkatlice takip etmek.
• Makamda/birimde bulunan demirbaş eşyaların kayıt, tescil ve terkin işlemlerinin yürütülmesini sağlamak.
• Personelinin izin, sağlık raporlarının izne dönüştürülmesi vb. işlemlerini yürütmek, takip etmek ve birimdeki dosyalarını düzenlemek.
• Kurum merkez personeli veya yakınlarının düğün, ölüm vb. haberlerini takip ederek gerekli kutlama ve başsağlığı mesajlarının hazırlanıp gönderilmesini sağlamak.
• Makamı ilgilendiren mevzuatı (Kanun, yönetmelik, genelge vb.ni) toplamak, korumak ve her an istifadeye hazır halde tutmak.
• Özel kalem ve sekreterlik bürosuyla birlikte «Devlet Protokol Listesi» ile «Kurum Protokol Listesini hazır bulundurmak, değişiklikleri takip ederek güncelleştirmek.
• E-mail adresine gelen mesajları değerlendirip gereğini yapmak.
• İhtiyaç halinde yılsonunda gelen ve giden evrakın, konularına göre yıllık istatistiki dokümantasyonunu çıkarmak.
• Kurum dosyalama yönergesine uygun olarak dosyalama işlemlerini yapmak.
• Kurum arşiv hizmetleri yönetmeliği ve konuyla ilgili diğer mevzuat hükümlerine göre ilgili birimlerle koordineli bir şekilde arşiv, imha ve ayıklama işlemlerini yürütmek.
• Amirlerince görevleri ile ilgili verilecek diğer iş ve işlemleri yürütmek.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

# 8 ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILAP TARİHİ

**KAVRAMLAR**

• **Islahat**: Düzeltme, iyileştirme; Restorasyon, toplum hayatında belirli alanlarda yapılan düzeltmelerdir. Islahatlar ülkenin hukuk düzenine uygun olarak yapılır, zorlayıcı değildir.

• İhtilal: Halk hareketi sonucunda, baskı ve zor kullanarak, mevcut düzeni (rejimi) yıkarak yerine ilerici bir düzen (rejim) kurulması. Örn: Kurtuluş Savaşı, Fransız İhtilali

• İnkılap: Köklü yenilik demektir. Mevcut sistemin yerine ileri, çağdaş, modern sistem getirme.

• İrtica: Geriye dönüş. Mevcut düzenden (rejimden) daha geri olan bir düzeni (rejimi) getirme. Örn: 31 Mart Olayı

• **Konfederasyon**: Egemenliklerini, hukuk yapılarını, devlet başkanlarını ve kimliklerinin koruyarak ortak bir amaç için anlaşma şartları altında birleşmiş bağımsız devletlerin oluşturduğu topluluktur. Örn: Avrupa Birliği.

• **Reform:** Sözcük Anlamı; Yeniden düzenlemektir.

• Tarihsel Anlamı: 16. Yüzyılda Katolik kilisesindeki bozulmaya son vermek için, kilise dışında başlayan, dinsel yenileşme hareketidir.

• **Rönesans**: Sözcük Anlamı; Yeniden Doğuştur.

• Tarihsel Anlamı:15. ve 16. Yüzyılda Batı Avrupa'da edebiyat ve güzel sanatlarda meydana gelen değişme ve gelişmelerdir.

• **Devrim**: İhtilalin, inkılaplarla desteklenmiş şekline denir.

• **Evrim**: Zaman içinde, baskı olmaksızın, halkın isteğiyle gerçekleşen uzun süreli değişim.

• **Federasyon**: Yerel güçlerin ve boy beylerinin bir araya gelerek oluşturdukları siyasi birliktir.

• **Islahat:** Düzeltme, iyileştirme; Restorasyon. Toplum hayatında belirli alanlarda yapılan düzeltmelerdir. Islahatlar ülkenin hukuk düzenine uygun olarak yapılır, zorlayıcı değildir.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**AYDINLANMA DÖNEMİNDE AVRUPA'DA MEYDANA GELEN GELİŞMELER**

18 ve 19. Yüzyılda devletlerarasındaki ilişkileri etkileyen iki önemli gelişme olmuştur.

• **Fransız Devrimi**

• **Sanayi Devrimi**

**A. Fransız Devriminin getirdiği sonuçlar:**

• 19. Yüzyılda toplumlar arasındaki ilişkileri Fransız devrimi ile ortaya çıkan özgürlük düşüncesi ve milliyetçilik akımı etkilemiştir.

• Özellikle milliyetçilik düşüncesi, bağımsızlık duygularının güçlenmesine neden olmuştur. Her millet kendi devletini kurmalıdır düşüncesi imparatorlukların yıkılmasına neden oldu. Millî devletler kuruldu.

• Fransız Devrimi'nin gerçekleşmesinde aydınlanma etkili oldu (Hürriyet, eşitlik, adalet ilkeleri ortaya çıktı).

• Fransız devrimi ile yayılan eşitlik, özgürlük, adalet bağımsızlık gibi kavramlar devlet ve toplum hayatına girdi. İnsan hakları anayasalarla güvence altına alındı. Laiklik, devlet sistemi ve hukuk anlayışında yerini almaya başladı.

**B. Sanayi Devrimi**

• Bilim ve teknolojinin gelişmesi ile sanayi inkılabının temelleri atıldı.

• İngiltere'de başladı.

• Fabrikalaşma ile ucuz ve seri üretim gelişti.

• Ticaret canlandı.

• İnsan gücünün yerini makineler aldı.

• Sanayi inkılabı, Pazar ve hammadde arayışını başlattı.

• Bu nedenle sömürgecilik politikaları ortaya çıktı.

**Sömürgecilik:** Bir milletin başka milletleri siyasi ve ekonomik olarak egemenlik altına almasıdır.

**Sonuçları:**

• Sanayileşen devletler bu amaçla Güney Amerika, Afrika, Asya'nın belirli bölgelerinde sömürgeler elde ettiler.

• Bu konuda İngiltere başı çekerek sömürge imparatorluğu kurdu. Denizciliğe sömürgelerini elde tutabilmek için büyük önem verdi. İngiltere'yi Hollanda, Belçika ve Fransa izledi.
• Almanya ve İtalya ise siyasi birliklerini 19. Yüzyılın ikinci yarısında tamamlayarak kuvvetlendiler ve sömürgecilik faaliyetlerine girdiler.
• Rus Çarlığı ekonomik gelişimini hızlandırması için sıcak denizlere inmesi gerekiyordu. Ancak sıcak denizlere açılan yolların bir bölümü Osmanlının elinde idi.
• Balkan devletleri ise Osmanlıdan ayrılmış ancak huzurlu değildiler
• İsveç ve Norveç birleşik krallık şeklinde yönetiliyordu. Ayrılık bağımsız oldular
• Japonya sanayileşmesini hızlandırarak Avrupa devletleri ile rekabete başladı.
• Amerika ise İngiltere'ye karşı 18. Yüzyılın sonlarında General Washington önderliğinde bağımsızlık mücadelesini kazandılar. Bütün gücünü sanayileşmeye harcadı.
• Sanayi inkılabının etkileri günümüzde de devam etmektedir.

**OSMANLI DEVLETİNİN ÇÖKÜŞ NEDENLERİ**

**A. Dış Nedenler**

• Bilim teknikteki gelişmeleri izleyememesi
• Coğrafi keşifler ve yeni ticaret yollarının bulunması
• Fransız ihtilalinin yaydığı milliyetçilik düşüncesi ile çıkan ayaklanmalar
• Uzun süren savaşlar
• Kapitülasyonlar
• Jeopolitik Konum
• Borçlar ve Duyun-ı Umumiye
• Sanayileşmiş devletlerin Osmanlı üzerindeki emelleri

**B. İç Nedenler**

• Yönetimde bozulma: Sancak uygulamasından Kafes uygulamasına geçiş
• Toprak düzeni/ ekonomide bozulma: Dirlik sisteminden
• Eğitimde bozulma: Müspet bilimlerin öğretilmesinden dogmatik öğretime geçiş
• Orduda bozulma: Yeniçeriliğin ve tımar sisteminin dejenere olması
• Adalet sisteminde bozulma: Hukuk sisteminde liyakatten uzaklaşma ve çok başlılık

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**ÇÖKÜŞÜ ÖNLEME ÇABALARI: ISLAHAT HAREKETLERİ**

**A. III. Selim Dönemi**

• Meşveret Meclisi
• Layihalar (Raporlar)
• Mühendishane-i Berr-i Hümayun

**B. IV. Mustafa dönemi**

**C. II. Mahmut Dönemi**

• İsyanın bastırılması ve Sened-i İttifak
• Yeniçeri Ocağının Kaldırılması (Vaka-i Hayriye)
• Arazi yazımı ve Nüfus Sayımı
• İlköğretimin zorunluluğu
• Tebaa arasındaki eşitlik
• Harbiye ve Tıbbiyenin açılması
• Takvim-i Vekayi'nin çıkışı

**II. Mahmut dönemi siyasi olayları**

• Sırp İsyanı
• Mora İsyanı ve Yunanistan'ın Bağımsızlığı
• Navarin olayı ve Mehmet Ali Paşa Olayı
• 1838 Balta Limanı Ticaret Antlaşması

**Tanzimat Fermanı Ve Getirdiği Yenilikler**

• Mal ve can güvenliğinin sağlanması
• Verginin kazanca göre alınması
• Yargılamanın açık ve adil olması
• Miras hakkının tanınması

**1853-1856 Kırım Harbi ve Islahat Fermanı**

Gayrimüslimlerin askere alınması
Gayrimüslimlerin devlet memuru olabilmeleri
Yabancıların Osmanlı azınlıklarıyla ilgilenme hakları
Yabancılara Osmanlı Devleti'nden okul ve kilise yapma, mülk edinme hakkı

**I. Meşrutiyet'in İlanı: (23 Aralık 1876)**

• Jön Türkler/ Genç Osmanlılar Hareketi ( 1865)
• Namık Kemal ve Ziya Paşa gibi aydınların oluşturduğu gruba Genç Osmanlılar veya Jön Türkler denirdi. Bu grup yanlarına Mithat Paşa'yı da alarak Meşrutiyeti ilan etmesi koşuluyla II. Abdülhamit'i tahta çıkardılar.
• 23 Aralık 1976 'da Kanuni Esasi hazırlanarak I. Meşrutiyet ilan edildi.
• Kanuni Esasi Osmanlı Devletinin Avrupai tarzda ilk anayasasıdır.
• Kanuni Esasiye göre iki tane meclis kuruldu.
Meclisi Mebusan (Üyelerini halk seçecek)
Meclisi Ayan (Üyelerini Padişah seçecek)

**II. Meşrutiyet'in İlanı: (24 TEMMUZ 1908)**
• Jön Türkler 1889 yılında İttihat ve Terakki cemiyetini kurdular.
• Bu örgüt II. Meşrutiyetin ilan edilmesi için II. Abdülhamit'e baskı yaptılar.
• Baskılar sonunda II. Abdülhamit 24 Temmuz 1908 'de II. Meşrutiyeti ilan etti.
• 13 Nisan 1909'da Meşrutiyet yönetimine karşı olanlar büyük bir ayaklanma yaptılar (31 Mart Olayı).
• Ayaklanmayı İttihatçıların oluşturduğu ve M. Kemal'in Kurmay Başkanlığını yaptığı Hareket Ordusu bastırdı.
• İttihatçılar bu ayaklanmadan II. Abdülhamit›i sorumlu tutarak tahttan indirdiler.
• Kanun-i Esasi'de padişahın yetkisini kısıtlayan değişiklikler yaptılar.

**OSMANLI DEVLETİNİ KURTARMA ÇABALARI: FİKİR HAREKETLERİ**

**A. Osmanlıcılık**
Tanzimat'ın ilanıyla başlayan ve Meşrutiyetle devam eden bir süreçtir. Amaç: Fransız Devriminin de etkisiyle gelişen yasalar karşısında eşitlik ve yönetilenlere yönetimde temsil hakkının tanınmasıyla Osmanlı Devletinin parçalanma sürecinin önlenebileceği düşüncesi

**B- İslamcılık**
Özellikle 93 Harbi yenilgisi nedeniyle Sultan II. Abdülhamit ile Meşrutiyetçiler arasında meydana gelen çatışma sonucunda Meclis-i Mebusan kapatıldı. Halifelik kurumu ilk kez oldukça ön plana çıkarılarak İslam dünyasından destek sağlanma çabasına girişildi. II. Meşrutiyet'in ilanıyla sona erdi.

**C- Türkçülük**
1912-1913 Balkan Harbi faciasından sonra Osmanlı Devletinin Balkanlardaki varlığı sona erdi. Bu tarihten itibaren gelişen hareketin en önemli dinamiği Ziya Gökalp'tir.
Gökalp'e göre "yeniden yapılanma" için üç hamleye gerek vardır.
1-Türk kültürüne bağlanmak
2-İslam ümmetinden olmak
3-Batı uygarlığını benimsemek

**D- Batıcılık**
Çok homojen bir fikir akımı değildir.
• Celal Nuri'nin temsil ettiği görüş: Batı'nın yalnızca medeniyetini almak;
• Abdullah Cevdet'in temsil ettiği görüş: Yalnızca Batı medeniyeti vardır ve her şeyiyle onun alınması gerekir.

**TRABLUSGARP SAVAŞI (1911-1912)**
İtalya'nın Trablusgarp'ı İşgalinin Nedenleri
**1- Birliğini geç kuran İtalya'nın ham madde ve pazar arayışı**
Birliğini geç tamamlayan İtalya sömürgecilik yarışında geç kalmıştır.
1896'da Habeşistan'a saldırdıysa da; İtalya'nın bu saldırısı başarısızlıkla sonuçlanmıştır.
**2- Trablusgarp'ın İtalya'ya yakın olması**
**3- Osmanlı Devleti'nin Libya'yı (Trablusgarp) savunacak gücünün olmaması**
Osmanlı Devleti Trablusgarp'a karadan yardım edemezdi; çünkü Mısır, İtalya'nın Trablusgarp'ı işgalini onaylayan İngiltere'nin elindeydi.
Donanmasının güçsüzlüğünden dolayı da Osmanlı Devleti Trablusgarp'a denizden yardım ulaşamazdı.
**4-** İtalya'nın, Trablusgarp'ın işgali için, Avrupa devletlerinin onayını alması
Fransa, 1900'de, Fas'ı almasına yardımcı olduğu takdirde Trablusgarp'ı İtalya'nın işgal etmesine razı olabileceğini açıkladı.
1902'de ise Avusturya Bosna-Hersek üzerindeki emellerini İtalya'ya kabul ettirdiği için; İtalya'nın Trablusgarp'a yönelik olan emellerini kabul etti.
Fransa'nın işgali altındaki Tunus ile kendi işgali altındaki Mısır arasında Trablusgarp'ı tampon bölge olarak gören ve İtalya'yı bloklaşmada yanında tutmak isteyen İngiltere de İtalya'nın Trablusgarp'a yönelik emellerini olumlu karşıladı.
İtalya'nın Rusya'nın Boğazlara yönelik olan planlarını desteklemesinden dolayı; Rusya da İtalya'nın Trablusgarp'a yönelik olan emellerini onayladı.
Almanya ise oluşan bloklaşma hareketinde İtalya'yı kaybetmek istemediğinden dolayı İtalya'nın Trablusgarp'a yönelik olan hareketini kabul etti.
**5-İtalya'nın, Trablusgarp'ın uygarlıkta geri bırakıldığı ve burada İtalyanlara kötü davranıldığı iddiası.**
**6- İtalya'nın Habeşistan'daki başarısızlığını telafi etmek istemesi**
**7- İtalyan Hükümeti'nin, kendi halkı karşısında, prestij artırmak istemesi.**
**Trablusgarp'ın İşgali**
• Büyük devletlerle gizli görüşmeler yaparak Trablusgarp'ı ele geçirme serbestliği elde eden

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

İtalya, haklı bir gerekçe göstermeden 28 Eylül 1911'de Trablusgarp üzerine harekete geçti.
• Osmanlı Devleti bölgeyi savunabilecek durumda olmadığından dolayı bir grup vatansever subay (Mustafa Kemal, Enver Paşa, Nuri Conker, Ali Çetinkaya, Fethi Okyar), halkı teşkilatlandırmak için Trablusgarp'a gitti. Bölgeye giden subaylardan Mustafa Kemal, Derne ve Tobruk'u teşkilatlandırırken; Enver Paşa, Bingazi'yi teşkilatlandırdı.
• Teşkilatlanmış olan asker ve halk karşısında İtalyanlar başarısız duruma düştüler.
• İtalya Trablusgarp'ta başarılı olamayacağını anlayınca; Osmanlı Devleti'ni barışa zorlamak için On İki Ada'yı işgal etti.
• Osmanlı Devleti bu durum karşısında yine de barışa yanaşmamış fakat 8 Ekim 1912'de Balkan Devletleri saldırınca; İtalya ile Uşi Antlaşması'nı imzalamak zorunda kalmıştır.

**Uşi Antlaşması (18 Ekim 1912)**
• Trablusgarp İtalyanlara verilecek
• On İki Ada, Yunan işgali ihtimaline binaen, geçici olarak, İtalyanlara bırakılacak
• Balkan Savaşlarından sonra I. Dünya Savaşı'nın başlaması On İki Ada meselesini küllendirdi.
• Savaş esnasında ise İtilaf Devletleri gizli anlaşmalarla On İki Ada'yı İtalya'ya bıraktılar.
• Lozan Antlaşması ile adalara resmen sahip olan İtalya, II. Dünya Savaşı'ndan sonra ise bölgeyi Yunanistan'a bıraktı.
• İtalya, Osmanlı Devleti'ne kapitülasyonların kaldırılması konusunda destek verecek
• Trablusgarp dini bakımdan halifeye bağlı kalacak (Böylelikle Osmanlı Devleti Trablusgarp halkıyla olan dini-kültürel bağını sürdürmeyi hedeflemiştir)

**Trablusgarp Savaşı'nın Sonuçları**
• İtalyanlar Trablusgarp'ı ele geçiremeyince Osmanlı Devleti'ni barışa zorlamak için On İki Ada'yı işgal etti.
• Balkan Savaşı'nın başlaması üzerine Osmanlı Devleti İtalya ile anlaşma yapmak zorunda kaldı.
• Osmanlı Devleti Kuzey Afrika'daki son toprak parçasını İtalya'ya verdi.
• Mustafa Kemal Paşa, Trablusgarp'ta kazandığı başarılar (Derne-Tobruk) sonucu binbaşı oldu.
• Kuzey Afrika'da İtalyan sömürgesi başladı
• On İki Ada fiilen Osmanlı Devleti'nin elinden çıktı.
• İtalyanlar ilk defa Ege Denizi'ne yerleşti.
• Balkan devletlerinin Osmanlı Devleti üzerine harekete geçişi kolaylaştı
• İttihat ve Terakki Partisi saygınlık kaybetti.
Önemli Not: Mustafa Kemal ilk defa sömürgeciliğe karşı savaştı.

**I. BALKAN SAVAŞI (1912-1913)**
**Savaşın Nedenleri**
• Rusya'nın Balkanlarda takip ettiği Panslavist politika
• Balkanlardaki gelişmelerin, Osmanlı tarafından, takip edilememesi
• Fransız İhtilali'nin etkisi (Milliyetçilik ve bağımsızlık) 4- Türklerin Balkanlardan tamamen atılmak istenmesi
• Savaş başlamadan önce; Arnavutluk, Makedonya, Selanik ve Yanya Osmanlı Devleti'nin elindeydi.
• Trablusgarp Savaşı esnasında, Osmanlı Devleti'nin güçsüz olduğunun anlaşılması
• Kiliseler sorununun Balkan devletlerinin lehine çözülmesi
• Balkan devletlerinin Osmanlı Devleti'ne karşı ittifak kurmaları
• İngiltere'nin, 1908'de Estonya'nın başkenti Reval'de yapılan görüşmeler sonucunda, Rusya'yı Balkan politikasında serbest bırakması

**Katılan Devletler ve Savaşın sonucu**
• Karadağ, Bulgaristan, Sırbistan ve Yunanistan Osmanlı Devleti'ne karşı savaştılar
• Bu devletlerin Bulgaristan önderliğinde birleşip; Osmanlı Devleti'ne saldırmasında Rusya etkili oldu. Savaş 8 Ekim 1912'de Karadağ'ın Osmanlı topraklarına saldırması ile başladı. Bulgarlar Çatalca'ya kadar gelmeyi başarırken; Rauf Orbay'ın Hamidiye Kruvazörü ile yaptığı başarılı mücadelelere rağmen Yunanlılar Ege Adalarını işgal etmeyi başarmıştır
• Osmanlı Devleti bütün cephelerde yenilerek Çatalca'ya kadar gerilemiştir.

**Osmanlı Devleti'nin Başarısızlığının** Nedenleri
• Ordunun siyasete karışması
• Savaştan önce askerlerin bir bölümünün terhis edilmesi
• Ordunun savaşa hazır olmaması
• Osmanlı donanmasının yetersiz olması
• Avrupa devletlerinin Balkan uluslarını desteklemesi
• İngiltere, Fransa ve Rusya'nın Balkan sınırlarının değişmeyeceğine dair verdikleri teminata

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

güvenen Osmanlı Devleti'nin Balkanlar'da gelişen olayları dikkatli takip etmemesi.
• Balkan devletlerinin birlikte hareket etmesi
• Balkan devletlerinin ulaşım ve iletişim imkânlarını etkisiz hale getirmelerinden dolayı Osmanlı ordusunda iletişim ve ulaşım bozukluğu olması.
• Osmanlı Devleti'nin siyasal yalnızlık içinde olması.

**Londra Antlaşması (30 MAYIS 1913)**
• Midye-Enez çizgisinin batısındaki topraklar Balkan devletlerine bırakıldı (Osmanlı, Gelibolu Yarımadası hariç olmak üzere, Doğu Trakya ve Balkan topraklarının tamamını kaybetti.)
• Ege adalarının durumu ve Arnavutluk'un sınır durumu büyük devletlerin kararına bırakıldı
Ege Adaları fiilen elden çıkmıştır. I. Dünya Savaşı başlayınca; Ege Adaları meselesi askıya alınmış; Lozan Antlaşması ile Ege Adaları resmen Yunanistan'a verilmiştir.

**Balkan Savaşı'nın Sonuçları**
• Osmanlı Devleti'nin Balkanlar'daki varlığı tamamen sona erdi.
• Edirne ve Kırklareli Bulgaristan'a bırakıldı
• Gökçeada ve Bozcaada hariç, Ege Adaları fiilen elden çıktı
• Arnavutluk, 28 Kasım 1912'de, bağımsızlığını ilan etti. Bu durum İslamcılık politikasını da olumsuz etkiledi. (Osmanlı Devleti'nden ayrılan son Balkan devleti Arnavutluk'tur.)
• İttihat ve Terakki Partisi, 23 Ocak 1913'de düzenlediği Bab-ı Âli Baskını sonucunda hükûmeti tam olarak ele geçirdi. (Bu partinin resmî iktidar dönemi başladı.)
• İttihat ve Terakki Partisi 1889'da kurulan II. Meşrutiyetin ilanında etkili olan, 31 Mart Olayından itibaren yönetimde etkili olmaya başlayan, II. Meşrutiyet Döneminde Türkçülüğü devletin siyasi düşüncesi haline getiren partidir.
• Mustafa Kemal'in ordunun siyasete girmemesi şeklindeki görüşünün doğruluğu ispatlandı.
• Bulgaristan Ege Denizi'ne ulaşmıştır.
• Balkan devletleri arasındaki anlaşmazlık sonucunda II. Balkan Savaşı çıkmıştır.
• Balkanlar'dan Anadolu'ya göç başladı
• Mustafa Kemal siyaseti bırakmıştır.

**Dikkat:**
I. Balkan Savaşı'nda İstanbul tehdit altına girmiştir.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Londra Antlaşması II. Balkan Savaşı'nın çıkması üzerine yürürlükten kalkmıştır.

**II. BALKAN SAVAŞI**
**Savaşın Nedenleri**
• Bulgaristan'ın I. Balkan Savaşı sonucunda en büyük payı alması (Özellikle Makedonya üzerindeki anlaşmazlıklar) ve Ege Denizi'ne ulaşmasından dolayı Balkan devletlerinin aralarında anlaşmazlığa düşmesi.
• Bulgaristan'ın Ege Denizi'ne kadar genişlemesini Yunanistan'ın uygun görmeyişi.
• Osmanlı Devleti'nin bölgeden çekilmesiyle meydana gelen otorite boşluğu
• Yunanistan'ın çalışmaları sonucunda Sırbistan, Karadağ ve Romanya Bulgaristan'a karşı birleşmiştir. Bulgaristan'ın zor durumda olduğunu gören Enver Paşa harekete geçerek, Edirne ve Kırklareli'ni Bulgarlardan almıştır.
• II. Balkan Savaşı sonucunda Bulgaristan yenildi.

**Savaş Sonucunda Yapılan Antlaşmalar**
**Bükreş Antlaşması (10 Ağustos 1913)**
• Balkan devletleri arasında yapılmıştır.
• Bulgaristan I. Balkan Savaşı'nda aldığı toprakların büyük bir kısmını kaybetti.
• Bükreş Antlaşması Balkanlarda huzuru sağlayamadı.
• Bu antlaşmaya Osmanlı Devleti katılmadı.
• Bulgaristan Ege Denizi ile bağlantısını devam ettirdi.

İstanbul Antlaşması (29 Eylül 1913)
• İstanbul Antlaşması Osmanlı Devleti ile Bulgaristan arasında imzalandı.
• Meriç nehri iki ülke arasında sınır kabul edildi.
• Edirne, Kırklareli Dimetoka ve Kırkağaç Osmanlı Devletinde kaldı.
• Bulgaristan'daki Türklerin yasal hakları garanti altına alındı.
• Bulgaristan'daki Türklerin; isterlerse dört yıl içerisinde Türkiye' ye göç edebilecekleri kararlaştırıldı.

**Genel sonuçlar**
• Bulgaristan'ın Ege Denizi ile bağlantısı kesilmedi.
• Bugünkü Türk-Bulgar sınırı yaklaşık olarak çizildi.
• Osmanlı Devleti I. Dünya Savaşı öncesinde; savaş esnasında Bulgaristan üzerinden Almanya ile kara bağlantısı kurabilmek için Dimetoka'yı Bulgaristan'a bıraktı.

**Atina Antlaşması (14 Kasım 1913)**
• Atina Antlaşması Osmanlı Devleti ile Yunanistan arasında imzalandı.
• Yunanistan'daki Türklerin hakları güvence altına alındı.
• Yanya, Girit ve Selanik Yunanistan'a bırakıldı.
• Ege Adalarının durumu büyük devletlerin kararına bırakıldı.

**Büyük devletler 16 Kasım 1913'te aldıkları karar ile İmroz, Bozcaada ve Meis** dışındaki Ege Adalarını Yunanistan'a, On İki Ada'yı da İtalyanlara verdiler.

İst**anbul Antlaşması (13 Mart 1914)**
İstanbul Antlaşması Osmanlı Devleti ile Sırbistan arasında imzalandı. Osmanlı Devleti'nin Sırbistan ile sınırı olmadığı için; bu antlaşma ile yalnızca Sırbistan'da kalan Türklerin hakları görüşüldü.

**II. Balkan Savaşı'nın Sonuçları**
• Balkanlar'da azınlık durumuna düşen Türklerin hakları imzalanan antlaşmalarla güvence altına alındı
• Edirne ve Kırklareli Bulgaristan'dan geri alındı.
• Bulgaristan mağlubiyetini telafi etmek için I. Dünya Savaşı'na girdi.

**Dikkat:** İttihat ve Terakki Partisi savaştan sonra; orduyu, gençleştirmek ve Almanya'dan subaylar getirerek modernize etmek için harekete geçtiyse de; I. Dünya Savaşı başladığı için bu düşünce sonuçsuz kaldı.

• Mustafa Kemal Edirne'nin kurtuluşuna katılmıştır
• Arnavutluk, Balkan Savaşları'na katılmamıştır
• Balkan Savaşlarından sonra Balkanlarda Rusya, Osmanlı yerine Avusturya ile karşı karşıya geldi
• Osmanlı Devleti'nin Almanya'dan faydalanarak orduyu ıslah etmek istemesi Osmanlı ile Almanya'yı birbirine daha fazla yaklaştırmıştır.
• Türk ordusu II. Balkan Savaşı'nda sadece Bulgaristan ile savaşmıştır
• II. Balkan Savaşı esnasında Avrupalı devletlerin tepkisinden çekindiği için Osmanlı ordusu Meriç'in batısına geçmemiştir.
• Balkan Savaşları Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşı'na girmesinde etkili

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**I. DÜNYA SAVAŞI (1914-18)**
**Savaşın Genel Nedenleri**
• Fransız İhtilali sonucunda ortaya çıkan düşüncelerin hızla yayılması
• Sanayi İnkılabı sonucunda gelişen sanayi, beraberinde hammadde ve Pazar ihtiyacını da ortaya çıkarmıştı. Hammadde ve Pazar ihtiyacı ise sömürgeci devletleri karşı karşıya getirdi.
• Almanya ve İtalya'nın siyasi birliklerini kurmaları sonucunda Avrupa'nın siyasi dengesinin bozulması
• Bloklar arası silahlanma yarışının hızlanması

Almanya, Fransa'dan Alses-Loren bölgesini aldıktan sonra kendisini Fransa karşısında güvensiz hissetmeye başladı ve kendini güvende hissetmek için ittifaklar ve bloklaşmalar dönemini başlattı.
Devletlerarası bu çıkar çatışmaları sonucunda Avrupa bloklara ayrılmıştır.
1883'te Almanya, Avusturya-Macaristan ve İtalya arasında üçlü ittifak(bağlaşma devletleri) kurulmuştur.
Savaş başladıktan sonra kendine Anadolu'dan pay verilen İtalya bu gruptan ayrılmış; ancak bu boşluk Osmanlı Devleti ve Bulgaristan'ın ittifak bloğuna katılmasıyla doldurulmaya çalışılmıştır.
1907'de ise İngiltere, Fransa ve Rusya arasında Üçlü İtilaf (Anlaşma Devletleri) kurulmuş bu gruba daha sonra Japonya, Sırbistan, Romanya, Belçika, Portekiz, Brezilya, ABD ve Yunanistan gibi devletler de katılmıştır.

**Bloklaşmanın Önemi:**
• Devletlerarası gerilim arttı.
• Fransa ile Almanya arasında XIX. yüzyıl sonlarında başlaması muhtemel olan ikili savaş ertelendi.
• Silahlı ve bloklu tehdide dayalı zoraki barış dönemi oluştu.
• Avusturya ile Sırbistan arasında 28 Temmuz 1914'de başlayan özel savaş dünya savaşına dönüştü.

**Savaşın Özel Nedenleri**
**• Almanya ile İngiltere arasında ortaya çıkan siyasi ve ekonomik rekabet**
Özel sebepler arasında en etkili sebep budur. Sömürgeleri kendi topraklarının 104 katına çıkan İngiltere, Almanya'yı sömürgeleri için bir tehdit unsuru olarak görüyordu. Almanya'nın İngiltere aleyhine büyümek istemesine rağmen; İngiltere mevcut durumunu korumak istiyordu.

• **Fransa'nın Sedan Savaşı sonucunda Almanya'ya kaptırdığı AlsesLoren** bölgesini geri almak istemesi
Almanya 1871 yılında, taş kömürü yönünden zengin olan AlsesLoren'i Sedan Savaşı ile Fransa'dan almıştı.
• Boğazları ele geçirip açık denizlere, okyanuslara inmek isteyen Rusya'nın Almanya ve Avusturya– Macaristan'ı etkisiz hale getirme düşüncesi.
• Rusların Slavları birleştirme (Panslavizm) politikasının Avusturya-Macaristan'ı etkilemesi (Slav- Germen çatışması)
• Rusya'nın Balkanlara yönelik politikasının Balkanlar üzerinden Orta Doğuya açılmak isteyen Almanya'yı tedirgin etmesi.
• Siyasi birliğini geç tamamlayan İtalya'nın yeni sömürgeler ele geçirmek ve Akdeniz'de etkili olmak istemesi.
• İtalya Akdeniz'e yönelik emelleri için Avusturya ile karşı karşıya geliyordu ki bu durum İtalya'nın I. Dünya Savaşı başladıktan sonra İttifak Grubunu terk ederek İngiltere'nin yanına geçmesinde de etkili oldu.
• **Dini ve kültürel yayılma yarışı**
Sömürgeci devletler ele geçirmek istedikleri bölgelerde öncelikle dinlerini ve kültürlerini yaymaya çalışıyordu
• **Hanedanlar arası mücadeleler**

**Savaşın Başlaması**
• Avusturya-Macaristan Veliahtı'nın Bosna-Hersek ziyareti sırasında öldürülmesi savaşın başlaması için bir kıvılcım olmuştur.
• Bu olaydan sonra Avusturya Sırbistan'a savaş açmıştır.
• Bunun üzerine Rusya Sırbistan'ın; Almanya da Avusturya'nın yanında yer almış ve İngiltere ile Fransa'nın da devreye girmesiyle 1. Dünya Savaşı başlamıştır.
• Dünya Savaşı'nın başlamasıyla Japonya da savaşa girmiş; Uzakdoğu'daki Alman sömürgelerini ele geçirerek kısa süre içinde amacına ulaşarak savaştan çekilmiştir.

**İttifak (Bağlaşma) Grubu Devletler**
• Avusturya-Macaristan İmparatorluğu
• Almanya
• İtalya
(İtalya savaş başlamadan önce İttifak grubundaysa da savaş başladıktan sonra; Avusturya ile çıkarları çatıştığı, Almanya'dan beklediği başarıyı bulamadığı, isteklerine İtilaf bloğunda ulaşacağına inandığı ve Gizli Antlaşmalarla kendisine yapılan teklifleri cazip bulduğu için 1915'den itibaren İtilaf bloğuna geçmiştir.)
• Osmanlı Devleti
• Bulgaristan
(Bulgaristan'ın savaşa girmesi ile Almanya ile Osmanlı arasında kara bağlantısı kurulmuştur.)

**Dikkat:** Balkan Savaşları Osmanlı ile Bulgaristan'ın I. Dünya Savaşı'na girmesinde etkili olan ortak sebeptir.

**İtilaf (Anlaşma) Grubu Devletler**
• İngiltere
• Fransa
• Rusya
• İtalya
• Japonya
• Sırbistan (Savaştan sonra Yugoslavya'nın çatısı altında siyasi varlığı sona erdi)
• Romanya (Rusya'nın baskıları ve Avusturya topraklarındaki emellerinin bir sonucu olarak savaşa girdi)
• Belçika (Almanya'nın Fransa'ya saldırırken Belçika üzerinden geçmesi, Belçika'yı savaşın içine çekti.)
• Karadağ (Savaştan sonra Yugoslavya çatısı altında siyasi varlığı sona erdi.)
• Yunanistan (Savaşın başlangıcında, gidişatında ve sonucunda önemli bir etkisi olmayan Yunanistan; savaşa en son katılan devlettir.)
• Portekiz
• ABD (ABD Almanya'nın ticaret ve yolcu gemilerini batırması ve ABD ile arasında gerginlik bulunan Meksika ile işbirliği yapması üzerine 2 Nisan 1917'de savaşa katıldı. ABD''in savaşa girmesiyle savaşın dengesi itilaf lehine bir şekil aldı. Savaşın başlangıcında etkili olmayan ABD savaşın sonucunda etkili olmuştur. ABD savaşa girerken Wilson Prensiplerini yayınladı. ABD'nin savaşa girmesi savaşın süresinin kısalmasında, savaşın İtilaf Devletleri lehine sonuçlanmasında, Rusya'nın savaştan çekilmesinden dolayı oluşan boşluğun doldurulmasında etkili oldu. ABD savaşa girmekle tarafsızlık politikasını da bozmuş oldu.)
• Brezilya

**Almanya'nın Osmanlı Devletini Yanına Çekmek İstemesinin Nedenleri**
Almanya, Osmanlı Devleti'nin jeopolitik konumundan faydalanarak şunları gerçekleştirmek istemiştir:

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

• Savaşı Orta Doğuya kaydırarak Avrupa'da rahatlamak Rusya'nın dikkatini Avrupa dışına çekmek
• İngilizlerin sömürge yollarını kesmek (Süveyş Kanalı...)
• Rusya ile İtilaf devletlerinin bağlantılarını kesmek (Boğazlar...)
• Osmanlı Devleti'nin halifelik gücünden faydalanarak;
Sömürgelerdeki Müslümanları İngiltere ve Fransa'ya karşı kışkırtmak
Rus hâkimiyeti altında yaşayan Müslüman Türkleri Rusya'ya karşı kışkırtmak

**Dikkat:** Çok iyi teçhiz edilip hazırlandığı takdirde Osmanlı ordusunun savaşabileceğine inanan Almanya'nın gerek bu beklentisi; gerekse Osmanlı Devleti'nin jeopolitik durumuna yönelik olan beklentisi büyük oranda gerçekleşti. Fakat Almanya, halifelik müessesesinden umduğunu bulamadı.
Almanya Osmanlı Devleti'ne ait olan Musul-Kerkük petrollerinden de faydalanmak istemiştir.

**Osmanlı Devletinin Savaşa Giriş Nedenleri**
• Son dönemlerde kaybettiği toprakları geri almak.
• Siyasi yalnızlıktan kurtulmak (İtilaf grubu savaş esnasında Osmanlı Devleti'nin yükünü çekmemek ve Rusya'yı küstürmemek için Osmanlı Devleti'ni yanlarına almamışlardır.)
• İttihat ve Terakki Partisinin; karşı grupla ittifak yapamaması, Almanların başarılı olacağını düşünüp, Alman desteğiyle ülkenin kalkınabileceği düşüncesi
• Kapitülasyonlar ve dış borçlar nedeniyle artan İngiliz ve Fransız baskısından kurtulmak.
• 2 Ağustos 1914'te Almanya ile Osmanlı arasında gizli bir antlaşma yapılması
• 19 Ağustos 1914'te Bulgaristan ile Osmanlı arasında bir dostluk antlaşması imzalanması
• Turan imparatorluğu kurma fikri (Enver Paşa Osmanlı bayrağı altında bütün Türk-İslam dünyasını birleştirmeyi hayal ediyordu.)
• Almanya'nın savaşı kazanacağına inanılması 9-Yunan "megaloidea"sını sonuçsuz bırakmak
• Almanya ile gizli ittifak yapılmış olması.
• Rus, İngiliz ve Fransız sömürgelerindeki Türk ve İslam ülkelerinin istiklale kavuşturulacağı düşüncesi

**Osmanlı Devleti'nin Savaşa Girmesi**
İngilizlerden kaçan Goeben ve Breslav adlı Alman gemileri Osmanlı Devletine sığınmıştır.
Osmanlı Devleti bu gemileri satın aldığını açıklamış Yavuz ve Midilli isimlerini vermiştir.
Ancak gemilerin Rusya'nın Sivastapol ve Odesa limanlarını bombalamaları üzerine Osmanlı Devleti savaşa girmek zorunda kalmıştır.
Rusya, İngiltere ve Fransa Osmanlı devletine savaş açınca; Osmanlı Devleti de 14 Kasım 1914'te Kutsal Cihat ilan etmiştir.

**Osmanlı Devleti'nin savaşa girmesiyle**
• Yeni cepheler açılmıştır.
• Savaş daha geniş alana yayılmış ve uzamıştır.
• Almanya ve müttefikleri avantaj sağlamıştır.
• İngiltere Kıbrıs'ı kendi topraklarına kattığını açıklamıştır.
• Savaş Ortadoğu'ya kaymıştır.
• Almanya Avrupa'da rahatlamıştır.
• Gizli antlaşmalar gündeme gelmiştir.
• İngiliz sömürge yolları tehlike altına girmiştir.
• Rusya'nın İtilaf devletleri ile bağlantısı zedelenmiştir.

**Osmanlı Devleti'nin Savaş Öncesi Durumu**
• Osmanlı Devleti İttihat ve Terakki Partisi tarafından yönetilmekteydi.
• Ordu Almanya'nın desteği ile modernize edilmeye çalışılmaktaydı.
• Suriye, Filistin, Irak, Lübnan ve Hicaz Osmanlı Devleti'nin elindeydi.
• Ege Adalarının durumu belirsizdi.
• On İki Ada hâlâ İtalya'nın elindeydi.
• Kıbrıs, İngiltere'nin elindeydi.
• Balkan Savaşlarından çıkan Osmanlı Devleti savaşa hazır değildi.

İtilaf Grubunun Osmanlı Devleti'nin Savaşa Girmesini İstememe Nedenleri
• Savaşın alanının genişleyecek olması.
• İngiliz sömürge yollarının tehlikeye girecek olması.
• Rusya ile İtilaf devletlerinin bağlantılarının kesilecek olması
• Şark meselesinin karışık bir ortama gelecek olması
• Sömürgelerdeki Müslümanların İngiltere ve Fransa'ya isyan etme ihtimalinin olması.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**I. DÜNYA SAVAŞI'NDA OSMANLI DEVLETİ**

• Trablusgarp ve Balkan savaşlarından yıpranmış olarak çıkan Osmanlı Devleti savaşın başında tarafsızlığını ilan etmiş, Boğazları kapatmış, seferberlik ilan etmiş (Seferberlik ilanı devletin savaşa gireceğinin bir habercisi sayılabilir.) ve kapitülasyonları da tek taraflı olarak kaldırmış; ayrıca meclisi tatil etmiştir.
• Kapitülasyonların kaldırılmasına en büyük tepki Almanya ve Avusturya-Macaristan'dan gelmiştir.
• İtilaf Devletleri Osmanlı Devleti'nin ittifak tekliflerini kabul etmedikleri gibi kapitülasyonların kaldırılmasına da önemli bir tepkide bulunmamıştır.
• İttifak teklifi İngiltere ve Fransa tarafından reddedilen Osmanlı Devleti Almanya'ya daha fazla yakınlaşmıştır.
• Almanya da bu durumu değerlendirerek Osmanlı Devleti'ni kendi yanına çekme gayretini artırmıştır.
• Savaş başladıktan sonra İngilizlerin önünden kaçan Goeben ve Breslav isimli Alman gemilerini Osmanlı Devleti; uluslararası hukuka aykırı olmasına rağmen, Marmara'ya aldı.
• Bu gemilerin İngilizlerin Osmanlı Devleti'nden parasını aldığı halde, Osmanlı siparişi olan Sultan Osman ve Reşadiye gemilerine karşılık satın alındığı bildirildi.
• 11 Ağustos 1914'de meydana gelen bu olay halka da kabul ettirildi.
• Fakat halk devletin savaşa gireceğinden habersizdi.
• Yavuz ve Midilli adları verilerek Türk bayrağı çekilmiş olan Alman gemileri, Enver Paşa'nın emri ile Alman komutan Amiral Souchon komutasında Karadeniz'e çıkarıldı.
• Bu gemiler 28-29 Ekim 1914 gecesi Rusya'nın Odesa ve Sivastopol limanlarını bombaladılar.
• Bunun üzerine Rusya Osmanlı Devleti'ne 1 Kasım 1914'de savaş ilan etti.
• Resmi tarafsızlığını 12 Kasım 1914'e kadar koruyan Osmanlı Devleti; bu tarihte Rusya'ya savaş ilan etti.

**OSMANLI DEVLETİ'NİN SAVAŞTIĞI CEPHELER**

**1. Kafkas Cephesi**

**Cephenin Açılma Sebepleri:**

• Başlamış olan Rus taarruzunu durdurmak
• Bakü petrol bölgelerini el geçirme düşüncesi
• Orta Asya Türk dünyası ile irtibatlanarak Rusya'yı zor duruma düşürmek
• İngiltere'nin Hint sömürge yollarını kesmek
• Enver Paşa'nın Turan imparatorluğu kurma fikri
• Avrupa'da rahatlamak isteyen Almanya'nın Osmanlı Devleti'ni kışkırtması.

1 Kasım'da harekete geçmiş olan Rus birliklerine karşı Osmanlı 22 Aralık'ta harekete geçti. Osmanlı Devleti'nin Ruslar karşısında Azapköy ve Köprüköy savaşlarında kazandığı başarılar geçici oldu.
Bölgeye yardım getiren geminin Ruslar tarafından batırılmasından dolayı desteksiz kalan Osmanlı askeri, Rusya'nın teknik üstünlüğü ve bölgenin ağır kış şartları karşısında büyük bir mağlubiyet aldı. Erzurum, Erzincan, Bitlis, Muş, Van ve Trabzon Rusların eline geçti.
Çanakkale Savaşlarından sonra Kafkas cephesine atanan Mustafa Kemal Paşa 1916'da Muş ve Bitlis'i Ruslardan geri aldı.
Rusya'da Bolşevik İhtilali'nin başlaması (Ekim 1917) Kafkas Cephesinde Osmanlı lehine sonuçlar ortaya çıkarmış; Ruslarla Osmanlı arasında 15 Aralık 1917'de Erzincan Mütarekesi; Ruslar ile İttifak devletleri ve Osmanlı arasında 3 Mart 1918 ise Brest-Litowsk Antlaşması imzalanmıştır.

**BrestLitovsk Antlaşması (3 Aralık 1918)**

Rusya Kafkas cephesini terk ederek Kars, Ardahan ve Batum'u Osmanlı Devleti'ne geri verdi.
Önemi:

• Kafkas, Galiçya, Makedonya ve Romanya cephesi kapandı
• Berlin Antlaşması ile kaybedilen Elviye-i Selase (Batum, Kars ve Ardahan) Rusya'dan geri alındı
• Osmanlı askerî yönden rahatladı
• İtilaf bloğu sarsıldı.

**Dikkat:**

• Brest-Litowsk Antlaşması'nı İtilaf Devletleri onaylamadı.
• Ruslar Kafkaslardan çekilince; Gümrü civarında, İngilizlerin desteğiyle Ermeni Devleti kuruldu.
• Türkler antlaşmadan sonra geçici olarak Hazar'a kadar ilerlemiştir.
• Ruslar Elviye-i Selase'de plebisit (referandum) yapılmasını istemiştir.

**Kafkas Cephesinin Özellikleri:**

• Osmanlı Devleti'nin savaştığı ilk taarruz cephesidir.
• Osmanlı Devleti, mağlup olduğu halde, bu cephede toprak kazandı.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

• Ruslar tarafından Osmanlı Devleti'ne karşı kullanılmaya çalışıldığından dolayı; bölgedeki Ermeniler 14 Mayıs 1915'de çıkarılan tehcir kanunu ile Suriye bölgesine gönderildi.

**2. Kanal Cephesi**
**Cephenin Açılma Sebepleri:**
• İngiltere'nin Hint sömürge yollarını kontrol altına almak.
• Mısır'ı İngiltere'den geri almak.
• İslam âlemini İngilizlere karşı harekete geçirmek.
• Almanya'nın telkinleri.
Cemal Paşa komutasındaki Osmanlı ordusu İngilizler karşısında tutunamayarak Filistin'e çekilmiştir.

**Kanal Cephesinin Özellikleri:**
• Osmanlı Devleti'nin ikinci taarruz cephesidir.
• Osmanlı Devleti'nin ilk kapanan cephesidir.
• Türk ordusu Tih sahrasında sıcaktan askerlerinin büyük çoğunluğunu kaybetmiştir.
• İngilizler deniz yoluyla sömürgelerinden yardım almıştır.
• Cephe 14 Ocak 1915'de açılmıştır.
• Osmanlı Devleti'ne Almanlar destek göndermiştir.
• Cephenin açılmasında bölgenin jeopolitik özelliği etkili olmuştur.
• Osmanlı Araplardan beklediği yardımı alamamıştır.

**3. Irak Cephesi**
**Açılış Sebepleri:**
• İngilizler, Hint Deniz yolunun güvenliğini sağlayarak bölgedeki Alman tehlikesini ortadan kaldırmak istemiştir.
• İngilizler Musul-Kerkük petrollerini ele geçirmek ve Kuzeye çıkarak Rusya'ya yardım etmek istemiştir.
• İngilizler Almanların Orta Doğudaki etkisini kırmak istemiştir.

**Cephenin Özellikleri:**
• İngilizler 24 Kasım 1915'de Ktesifon; 29 Nisan 1916'da Kutülamare'de Türklere mağlup olmuş ve İngiliz General Towsend Türklere esir olmuştur.
• İngilizler, 17 Mart 1917'de Bağdat'a girmeyi başarmıştır.

**4.** Çanakkale Cephesi
İtilaf devletleri tarafından açılmıştır.
**Açılma nedenleri:**
• İstanbul ve boğazları ele geçirerek Osmanlı Devleti'ni saf dışı bırakmak Savaşın alanını daraltmak ve süresini kısaltmak
• Rusya'ya askeri ve ekonomik yardım götürmek
• Savaşı kısa zamanda sonuçlandırmak
• Balkan uluslarını savaşın içine çekmek
• Osmanlı ile Almanya'nın kara bağlantısını kesmek.
• Rusya ile karadan bağlantı kurmak.
• Avusturya'yı Balkanlarda zor duruma düşürmek.
İtilaf Devletleri, bu cephede başarılı olunduğu takdirde, Balkan devletlerinin bu başarıdan cesaretlenerek Osmanlı Devleti ve Avusturya'dan pay almak için harekete geçebileceklerini tahmin ediyordu.
• Osmanlı ordularının Kafkas ve Kanal cephelerinden çekilmesini sağlamak
• Balkanlarda yeni cephe açarak ittifak devletlerinin birbirine olan irtibatını zayıflatmak.
• İngiltere'ni Kanal Cephesindeki yükünü hafifletmek.
• İngiliz sömürge yollarının kontrolünü sağlamak
• Osmanlı ile Almanya'nın bağlantılarını kesmek.
• Rus buğdayının Avrupa'ya naklini sağlamak.

İngiliz ve Fransız donanmalarının saldırısıyla 19 Şubat 1915'te denizde başlayan savaş 18 Mart 1915'de Osmanlı Devleti'nin zaferi ile sonuçlanmış (Seddülbahir ve Kumkale başarısı); 25 Nisanda başlayan kara savaşları da ittifak devletlerinin mağlubiyeti ile sonuçlanmıştır.
Bu başarılarda; askerlerine "Ben size taarruzu değil ölmeyi emrediyorum" diyen, XIX. tümen komutanı Mustafa Kemal'in Anafartalar, Conkbayırı ve Arıburnu'nda kazandığı başarılar etkili olmuştur.
**Nusret mayın gemisinin boğaza döşediği mayınlar da Osmanlı Devleti'nin başarılı olmasında etkili olmuştur.**

**Sonuçları:**
• Dünya Savaşı uzadı.
• Rusya'ya yardım götürülemediğinden dolayı Rusya'da artan ekonomik kriz Bolşevik ihtilaline zemin hazırlandı.
• İngiltere ve Fransa itibar kaybetti ve büyük zarar gördü.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

• İttifak devletleri safında Sırbistan ve Yunanistan'a karşı savaşa giren Bulgaristan Osmanlı ile Almanya arasında kara bağlantısı kurdu. (Bulgaristan Rusya'nın başarılı olarak Balkanlar'a inmesini de istemiyordu.)
• Türk ulusunun kendine olan güveni arttı. Bu güven Millî Mücadeleye taşındı
• Yaklaşık yarım milyon insan hayatını kaybetti
• Askerlerine "Ben size Taarruzu değil ölmeyi emrediyorum "diyen 19.Tümen Komutanı Mustafa Kemal Paşa bu cephede kazandığı başarılarla tanınmış, generalliğe terfi etmiş ve Millî Mücadelede önder olarak kabul edilmiştir.
• Osmanlı Devleti'nin saygınlığı arttı.
• İngiliz ve Fransız donanmalarının da mağlup olabileceği görüldü
• Sömürge altındaki milletler cesaretlenmiştir.
• Yunanistan ve Romanya'nın savaşa girip girmeme konusundaki tereddütleri artmıştır.
• İngiltere ve Fransa'nın boğazlara saldırmasını çıkarlarına uygun bulmayan Rusya'nın; boğazlar kendisine terk edilmediği takdirde Almanya ile barışacağını ileri sürerek İngiltere ve Fransa'yı tehdit etmesi, ilk defa gizli antlaşmaları gündeme getirdi.

**Cephenin Özellikleri:**
• Osmanlı Devleti'nin zaferi ile sonuçlanan tek cephedir.
• İstanbul'u tehdit eden tek cephedir.
• Saldırının İstanbul'u tehdit etmesi Türk milletinin savunma azmini artırmıştır.
• Mustafa Kemal savaş esnasında albay; savaş sonrasında ise general olmuştur.

**5. Hicaz Ve Yemen Cephesi**
Osmanlı Devleti; bu cephede kutsal yerleri korumak için savaşmış; ancak Arapların İngilizlerle beraber hareket etmesinden dolayı başarılı olamamıştır. İngilizlerin 1917'de Akabe'yi ele geçirmeleri sonucunda bölgedeki Osmanlı hâkimiyeti sona ermiştir.

**Cephenin Özellikleri:**
Araplar arasında Milliyetçiliğin güçlendiği ve İslamcılığın iflas ettiği görülmüştür.
• Fahrettin Paşa'nın Medine savunması meşhurdur.
• I.Dünya Savaşından sonra Arap bölgelerinde İngiltere ve Fransa mandater sistemler kurmuştur.

**6. Filistin Ve Suriye Cephesi**
• Kanal harekâtının başarısız olması üzerine karşı taarruza geçen İngilizler Kudüs'ü Osmanlı Devleti'nden almıştır.
• İngiliz ilerleyişi Mustafa Kemal Paşa tarafından Halep'in kuzeyinde durdurulmuştur.
• Cephenin genel komutanı Alman Liman Von-Sanders idi.
• Mondros Mütarekesi imzalanınca; Yıldırım Orduları Komutanlığı Liman VonSanders'ten alınarak Mustafa Kemal'e verilmiştir.
• Mustafa Kemal, bundan sonra bölgede savunma tedbirleri almaya başladıysa da; İstanbul'a geri çağrılmıştır.

**Cephenin Özellikleri:**
• I.Dünya savaşı esnasında Mustafa Kemal'in savaştığı son cephedir.
• Bu cephede savaşlar sürerken, Mondros Mütarekesi imzalandı.
• Mustafa Kemal'in mütareke sonrasında Türk ordusunu hızlı bir şekilde Anadolu'ya çekmesi, mütareke gereğince İtilaf devletlerine teslim edilmesi gereken Türk askerinin, teslim olmasını önledi ki bu askerler Kurtuluş Savaşının askeri gücünü oluşturdu.
**Bu cepheye İtalyanlar ve Fransızlar da asker göndermiştir.**

**7. GALİÇYA-MAKEDONYA-ROMANYA CEPHESİ**
Osmanlı Devleti bu cephelerde müttefiklerine yardım etmek ve Makedonya üzerinden geçen ve Almanya ile kara bağlantısını sağlayan demir yolunun güvenliğini sağlamak için savaşmıştır.
Osmanlı Devleti bu cephelerde Rus, Sırp, Romen ve Fransız güçlerine karşı savaşmıştır.
BrestLitowsk Antlaşması ile bu cephe kapanmıştır.
Bu cephe Osmanlı Devleti'nin toprakları dışında savaştığı cephedir.
**OSMANLI DEVLETİNİ PAYLAŞMA TASARILARI (GİZLİ ANTLAŞMALAR)**
**Gizli Antlaşmaların Yapılma Sebepleri**
• Şark meselesini (Osmanlı ülkesini paylaşma meselesi) halletmek.
• İtilaf bloğunun birlik ve istikrarını sağlamak
• Savaştan sonra Osmanlı Devleti'ni paylaşma konusunda anlaşmazlığa düşmemek
• İtalya'yı İtilaf bloğuna katmak.
• Rusya'yı İtilaf bloğunda tutmak

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**1. Boğazlar Antlaşması (Mart-Nisan 1915)**
Çanakkale Savaşı esnasında Rusya boğazlar konusunda tedirginleşince; İngiltere, Fransa ve Rusya arasında imzalanan antlaşma ile boğazlar ve çevresi Rusya'ya bırakılmıştır.

**Antlaşmanın Önemi:**
Rusya'nın Almanya tarafına geçmesi önlendi
Gizli antlaşmalar başladı
İngiltere ve Fransa ilk defa Rusya'nın boğazlar konusundaki isteklerini kabul etti.

**Dikkat:** Rus Çarlığı yıkıldıktan sonra; tekrar yapılan gizli antlaşmalar sonucunda boğazlar bölgesinin yönetiminin İtilafların ortak kontrolünde olmasına karar verildi.

**2. Londra Antlaşması (26 Nisan 1915)**
• Bu antlaşma İngiltere, Fransa ve İtalya arasında imzalandı.
• İtalya'ya 12 Ada ve Antalya bırakıldığı gibi; İtalya'ya, Osmanlı Devleti'nin Libya üzerindeki halifelik haklarının da kaldırılacağı vaat edildi.
• Bu antlaşma sonucunda İtalya İtilaf bloğuna geçti.

**3. Sykes-Picot (1916)**
Bu antlaşma İngiltere ile Fransa arasında imzalanmıştır.
• Musul hariç, Irak İngiltere'ye bırakıldı
• Adana, Antakya, Lübnan ve Suriye kıyıları Fransa'ya bırakıldı.
• Musul, Ürdün ve Suriye'nin bir kısmında Arap krallığının kurulması ve bu devletin Fransa ile İngiltere'nin ortak denetiminde olması kararlaştırıldı.
• Filistin'de, Rusya, İngiltere, Fransa, İtalya ve Şerif Hüseyin tarafından kararlaştırılarak, uluslararası bir yönetimin kurulması kararlaştırıldı.
• Hicaz'ın serbest bölge olması kararlaştırıldı.
• Bu anlaşma ile Arap bölgeleri (Orta Doğu) paylaşılmıştır.

**4. Petrograd Protokolü**
Bu antlaşma Rusya, Fransa ve İngiltere arasında imzalandı. Rusya'ya, İngiltere ve Fransa'nın Orta Doğu çıkarlarını kabul etmesine karşılık boğazlar bölgesine ek olarak Trabzon'a kadar Doğu Karadeniz, Erzurum, Van ve Bitlis verildi.

**5. Mc Mahon (1916)**
İngiltere'nin Mısır valisi ile Şerif Hüseyin arasında imzalanmıştır. Şerif Hüseyin'e bağımsız bir Arap devleti vaat edilmiştir. Arapları Osmanlı Devleti'ne karşı savaştırmak isteyen İngilizler bu tür gizli antlaşmalarla amaçlarına ulaşmıştır.

**6. Saint Jean de Maurienne (19 Nisan 1917)**
• Bu antlaşma İngiltere, Fransa ve İtalya arasında imzalanmıştır.
• On İki Ada, Antalya, İzmir, Aydın ve Muğla İtalya'ya bırakılmıştır.
• İngiltere; İzmir'in İtalya'ya verilmesini Rusya istemeyeceğinden dolayı; bu antlaşmanın geçerli olabilmesini, Rusya'nın antlaşmayı imzalamasına bağlamıştır.
• Rusya kısa bir süre sonra savaştan çekildiği için bu antlaşma Rusya tarafından imzalanamamıştır.
• Paris Konferansında İzmir'i Yunanistan'a bırakmak isteyen İngiltere'ye İtalya karşı çıkınca; İngiltere Saint Jean de Maurienne Antlaşması'nın geçersizliğini ileri sürmüştür.

**Gizli Antlaşmaların Önemi:**
• İtilaf devletleri aralarında çıkar birliği sağlamışlardır.
• Savaş daha bitmeden, Osmanlı toprakları paylaşılmıştır.
• Bu antlaşmalar Mondros Mütarekesi'nin ağır şartlar taşımasında etkili olmuştur.
• İtilaf devletleri aralarındaki birlik ve bütünlüğü güçlendirmişlerdir.
• Gizli antlaşmalar İtilaf devletlerinin zaferden emin olduğunu gösterir.

**Gizli Antlaşmaların Özellikleri:**
• Şark meselesini halletmeye yöneliktirler
• Osmanlı toprakları paylaşılmıştır.
• İtilaf Devletleri çıkar birliği sağlamıştır.
• Osmanlı Devleti'nin savaşa girmesinin bir sonucu olarak gündeme gelmiştir.

**Dikkat:**
• Yunanistan gizli antlaşmalara katılmadığı halde; savaştan sonra toplanan Paris Konferansı'nda İzmir ve civarını alarak Osmanlı Devleti'nin paylaşımına açıkça katılmıştır.
• Rusya gizli antlaşmalara katıldığı halde; savaştan çekildiğinden dolayı; savaştan sonra Osmanlı Devleti'nin paylaşımına katılamamıştır.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

• İtalya gizli antlaşmalara katıldığı halde; savaştan sonra antlaşmalardan umduğunu bulamamış ki bu durum İtalya ile İngiltere ve Fransa'nın arasını açmıştır.
• Gizli antlaşmaları dünyaya ilk defa Çarlık Rusya'sını, İngiltere, Fransa ve İtalya'yı dünya kamuoyuna kötü göstermek isteyen Bolşevikler duyurmuştur.
• Wilson İlkeleri gizli antlaşmaları hukuken geçersiz saymıştır.
• İngiltere ve Fransa ABD ile çelişkiye düşmeden gizli antlaşmaları uygulayabilmek için, Paris Konferansında mandater sistem düşüncesini ortaya attılar. Mondros Mütarekesi'ne 7 ve 24. maddeleri koydular. Azınlıkları Osmanlı Devleti'ne karşı kışkırttılar.
• Mondros Mütarekesi'nden sonra başlayan işgaller, genelde, gizli antlaşmalar doğrultusunda oldu
• Rusya'nın savaştan çekilmesi üzerine; Doğu Anadolu'da Ermeni Devleti kurulmasına; Ermenilerin koruyuculuğunun ABD'ye verilmesine ve Boğazlar üzerinde ortak yönetim kurulmasına karar verildi.
• Mondros Mütarekesi'nin imzalanması ile gizli antlaşmalar uygulamaya girdi.
• İşgal güçleri gizli antlaşmaları daha rahat uygulayabilmek için Mondros Mütarekesi'ni işlerini kolaylaştıracak şekilde hazırladılar.

**Wilson İlkeleri (8 Ocak 1918)**
ABD Cumhurbaşkanı Woodrow Wilson I. Dünya Savaşı sonrasında yapılacak barışın esaslarını yayınladığı on dört ilke ile açıklamış, İtilaf devletleri de ABD'yi yanlarında tutmak istediklerinden dolayı bu ilkeleri kabul ettiklerini bildirmişlerdir. ABD başkanı Wilson, savaştan sonra barışın devam etmesini bir daha böyle büyük savaşların çıkmamasını istiyordu.

<u>İlkeler:</u>
**Galip devletler yenilen devletlerden toprak ve savaş tazminatı almayacak.**
• Bu madde yeni sömürgeler oluşmasına karşıdır.
• Mağlup devletlerin mütareke imzalamasını hızlandırmıştır.
• Savaştan sonra imzalanan antlaşmalar bu maddeye uymamıştır.
**Devletlerarası antlaşmalarda açık diplomasi esası uygulanacak. Gizli antlaşmalar hukuken geçersiz sayılmıştır.**
Karasuları dışındaki denizlerde tam serbestlik sağlanacak
Uluslararası ekonomik engeller kaldırılacak ve devletlerarasında eşitlik sağlanacak
Silahlanmanın azaltılması yolunda karşılıklı güvenceler verilecektir.
İlk silahsızlanma çağrısıdır.
Rusya, Belçika, Romanya, İtalya, Sırbistan, Karadağ ve Romanya'nın sınırları tekrar saptanacak
Devletlerarası anlaşmazlıkları barış yoluyla çözecek uluslararası bir örgüt olarak Milletler Cemiyeti'nin kurulması istenmiştir. Bu cemiyet Paris Konferansında kurulmuştur. Bu madde Wilson Prensiplerinin uyulan tek maddesidir. Savaş uluslararası meselelerin çözülme-sinde araç olmaktan çıkarılmak istenmiştir.
Boğazlar bütün ulusların ticaret gemilerine açık olacak.
Osmanlı İmparatorluğu'nda Türklerin oturduğu bölgelerin egemenliği sağlanacak; diğer bölgeler- deki uluslara da kendilerini geliştirme hakkı verilecektir.
Osmanlı Devletinin devam edeceği, fakat parçalanacağı vurgulanmıştır. Bu madde Mondros Mütarekesi'nden sonra Anadolu'da başlayan işgallerin hukuk dışı; bu durum karşısında Türk Kurtuluş Savaşının ise hukuka uygun olduğunu gösterir. Bu madde azınlıklar için ilham kaynağı olmuştur.
Alses Loren Fransa'ya geri verilecektir.
**Bu madde "savaştan sonra mağlup devletlerden toprak alınmayacaktır" maddesi ile çelişmektedir.**

**Wilson Prensiplerinin Önemi:**
• İttifak grubu mütareke imzalama konusunda cesaretlendi (Savaşın bitişi hızlandı)
• Çok uluslu imparatorlukların parçalanması ön görüldü
• Wilson İlkeleri İtilaf Devletlerinin çıkarlarına ters düşmüştür. Bu nedenle kabullenmiş gibi göründükleri bu ilkeleri kendi çıkarları doğrultusunda yorumlamışlardır. İttifak devletleri ise bu ilkeleri barışın anahtarı olarak görüp benimsemişlerdir.
• Savaştan sonra prensiplerine uyulmadığını gören ABD belli bir dönem Avrupa siyasetinden çekildi.
• İmzalanan antlaşmalarda prensiplere uyulmadı
• Kurtuluş Savaşı ve II. Dünya Savaşı'nın çıkması Wilson Prensipleri'nin amacına ulaşmadığını gösterir.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**Savaşı Bitiren Ateşkes Antlaşmaları**
- Bulgaristan : (Selanik-29 Eylül 1918)
- Osmanlı : (Mondros-30 Ekim 1918)
- Avusturya : (Villa gusti-3 Kasım 1918)
- Almanya : (Redhondes-11 Kasım 1918 )

**Dikkat:**
Almanya'da 9 Kasım 1918'de cumhuriyet ilan edildi.
Avusturya'nın savaştan çekilmesinde kendisine bağlı azınlıkların isyan etmeleri etkili oldu.
Romanya, Rusya savaştan çekilince savaştan çekildi
Bulgaristan'ın savaştan çekilmesi Osmanlı Devleti ile Almanya'nın kara bağlantısını kesti.

**MONDROS MÜTAREKESİ (30 EKİM 1918)**
**Osmanlı Devleti'nin Mütarekeyi İmzalama Sebepleri:**
- Osmanlı Devleti'nin savaşacak gücünün kalmaması
- Bulgaristan'ın savaştan çekilmesi sonucunda Osmanlı ile Almanya'nın kara bağlantısının kesilmesi
- Wilson Prensiplerinden cesaret alınması
- Güney cephelerinin çökmesi
- Savaş taraftarı olan İttihat ve Terakki Partisi'nin ülkeyi terk etmesi sonucunda başa Hürriyet ve İtilaf Fırkasının gelmesi.

**Mondros Mütarekesi**; 30 Ekim 1918'de Osmanlı adına Bahriye Nazırı Rauf Orbay ile İtilaf Devletleri adına İngiliz Amirali Caltrop arasında Limni Adası'nın Mondros Limanı'nda Agamemnon Zırhlısı'nda imzalanmıştır.

**Mondros Mütarekesi'nin Bazı Maddeleri (Tamamı 25 maddedir)**
1. Anlaşma devletleri güvenliklerini tehdit edecek bir durum ortaya çıktığında istedikleri stratejik bir bölgeyi işgal edebilecektir.(7.Madde)
- Mütarekenin en önemli maddesi 7. maddedir.
- Bu madde İtilaf Devletlerinin Anadolu'da yaptıkları işgallerin hukuki dayanağı olmuştur.
- İtilaf Devletleri bu maddeyi ateşkese koyarak Wilson ilkelerine ters düşmekten kurtulmuşlardır.
- Bu madde Osmanlı ülkesini işgale açık hale getirip ülke bütünlüğünü bozmuştur.

2. Doğu Anadolu'da altı ilde (Vilayet-i Sitte: Erzurum, Van, Elazığ, Sivas, Bitlis, Diyarbakır) bir karışıklık çıktığında İtilaf Devletleri bu illerin herhangi birini işgal edebilecektir.(24.Madde)
Bu madde anlaşma devletlerinin Doğu Anadolu'da bağımsız bir Ermeni Devleti kurma projelerinin en önemli göstergesidir.
3. Sınırların korunması ve iç güvenliğin sağlanması dışındaki Osmanlı orduları terhis edilecek; ayrıca orduya ait cephane, taşıtlar ve donanma anlaşma devletlerine bırakılacaktır.
Böylece Osmanlı Devleti yapılacak işgaller karşısında savunmasız hale getirilmeye çalışılmıştır. Bu madde Anadolu'nun işgal edileceğini gösterir.
4. İran ve Kafkasya'daki Osmanlı birlikleri geri çekilecek. Kuzey Afrika ve Orta Doğu da bulunan Osmanlı askerî birlikleri en yakın itilaf devletine teslim olacaktır.
5. Ermenilerle İtilaf Devletlerinden alınan esirler serbest bırakılacak; Türk esirler İtilaf Devletlerinin denetiminde kalacaktır.
Bu durum devletlerin eşitliği ilkesine aykırıdır.
6. Haberleşme ve Ulaşıma ait bütün araç-gereçler anlaşma devletinin denetiminde bırakılacaktır.
- Böylece, işgalci devletlere karşı topyekûn bir mücadelenin Türkler tarafından başlatılması engellenmeye çalışılmıştır.
- Bu durum bölgesel direniş hareketlerinin vatanın bütününe yönelik hale getirilmesini kısa bir için de olsa geciktirmiştir.
- Bu madde işgallerin başlayacağını gösterir.

7. Limanlar, Toros Tünelleri, tersaneler ve demir yolları anlaşma devletlerine bırakılacak
8. Anlaşma devletleri akaryakıt ve kömür ihtiyaçlarını Osmanlı devletinden karşılayacak ve bu mad- deler ihraç edilmeyecektir.
Anlaşma devletleri bu tür maddelerle Osmanlı Devleti'nin ekonomik bağımsızlığını ortadan kaldırmış ve Osmanlı Devleti'ni ekonomik bakımdan kendilerine bağımlı hale getirmeye çalışmışlardır.
9. Boğazlar İtilaf devletlerinin işgalinde olacaktır.
Bu madde Osmanlı Devleti'nin boğazlar üzerindeki egemenliğini sona erdirdiği gibi; İstanbul'u güvenliksiz hale getirdi ve Anadolu ile Rumeli'nin bağlantısını kesti.
10. Batum işgal edilecektir.
İngiltere bu madde ile Kafkasya'yı işgal ederek Osmanlı ile Rusya'nın bağlantısını kesmek istemiştir.
11. Osmanlı Devleti, ittifak grubu ile ilişkilerini kesecektir.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**Mondros Mütarekesi'nin Önemi:**
• Osmanlı Devleti İtilaf devletlerine teslim olmuştur.
• Osmanlı Devleti fiilen sona ermiştir.
• Gizli antlaşmaların uygulama safhası başlamıştır.
• Millî cemiyetler kurulmuştur.
• Mütarekeyi imzalayan Rauf Orbay'ın başarılı profili zedelendi.
• Mütarekenin imzalandığı tarihte Mustafa Kemal Suriye'dedir.
• Gizli antlaşmaların var olması mütarekenin ağır şartlar taşımasında etkili oldu.

**Paris Konferansı (18 Ocak 1919)**
İtilaf Devletleri yenilen devletlerle imzalanacak barış antlaşmalarının şartlarını tespit etmek ve bozulan dengeleri kendi lehlerine kurmak için Paris'te bir barış konferansı toplamıştır.
Bu konferansa 32 Devlet katılmıştır.
Konferans İngiltere ve Fransa'nın etkisi altında kalmıştır.
Paris'te ilk olarak Milletler Cemiyetinin kurulması kararlaştırılmıştır.
Ancak ABD diğer konularla fazla ilgilenmemiş ve infirat (yalnızlık) politikasına geri dönmüştür.

En fazla tartışılan mesele Osmanlı ile imzalanacak olan antlaşma olmasına rağmen; aralarında çıkar çatışmasına düşen galipler Osmanlı ile imzalanacak olan antlaşmayı karara bağlayamamışlardır.
Batı Anadolu'nun kendisine bırakılması için çaba harcayan Yunanistan konferansa Batı Anadolu'da Rumların çoğunlukta olduğunu gösteren ve İzmir civarında Rumların Türkler tarafından katledildiğini ileri süren sahte raporlar ile geldi. Güçlü bir İtalya'nın Batı Anadolu'da varlığını istemeyen İngiltere Yunanistan'ın verdiği sahte raporları kullanarak İzmir ve civarının Yunanistan tarafından işgal edilmesini Konferansa kabul ettirdi. İtalya ise bu durumdan dolayı konferansı terk etti. İtilaf devletleri arasında ilk çatlak oluştu.

Osmanlı ülkesini milletler prensibine göre bölerek; ilgilendiği bölgeleri mandater sistem aldatmacası ile sömürü sınırları içine almak isteyen İngiltere konferansa Kürt, Ermeni, Rum ve Arapları da davet etti. Bu milletler konferansa İngiliz çıkarlarına hizmet edecek şekilde sahte raporlarla geldiler. İlk defa bu konferans esnasında Doğu Anadolu'da bir Ermeni devletinin kurulmasına karar verildi.

Wilson prensiplerinde kurulması istenen Milletler Cemiyeti ( Cemiyet-i Akvam ) kurulmuştur. Görevi uluslararası anlaşmazlıkları çözümleyerek dünya barışının devamını sağlamak olan bu cemiyet İngiliz çıkarlarına hizmet etmekten başka bir işe yaramamıştır. Kurtuluş Savaşı ve II. Dünya Savaşının çıkması bu durumu açıkça göstermektedir. Bu cemiyetin iç tüzüğü I. Dünya Savaşı sonucunda imzalanan bütün antlaşmalara konulmuştur. Bu cemiyetin kurulması Wilson prensiplerinin kısmen uygulandığını gösterir.

İngiltere ve Fransa ABD ve dünya kamuoyuna dürüst görünerek sömürgeciliklerini devam ettirebilmek için; yeni kurulan bir devletin büyük bir devlet tarafından Milletler Cemiyeti adına yönetilmesi esasına dayanan **Mandater Sistem** düşüncesini konferansa kabul ettirdiler. Bu sistem sömürgeciliğin şekil değiştirmiş halidir.
Tamirat adı altında savaş tazminatı alınmasına karar verildi.

**BARIŞ ANTLAŞMALARI**
**1. Versailles (Versay) (28 Haziran 1919)**
Versay Antlaşması Almanya ile imzalanmıştır.
**Bazı Maddeleri:**
• Almanya Alses bölgesi ve Saar bölgesini Fransa'ya; deniz aşırı bölgelerini İngiltere, Fransa, Belçika ve Japonya'ya bıraktı.
• Danzig serbest bölge olarak kabul edildi.
• Almanya Avusturya ile birleşmemeyi garanti etti.
• Almanya Yugoslavya ve Çekoslovakya'yı tanıdı.
• Askerlik mecburi olmaktan çıkarıldı.
• Kiel Kanalı ve Alman nehirleri uluslararası hale getirildi.
• Almanya ekonomik yükümlülüklere uyacağını ve savaş tazminatını vereceğini kabul etti.

Önemi:
• İngiltere ve Fransa en güçlü rakibinden kurtuldu
• Almanya uzun süre savaşamayacak hale getirildi
• Antlaşma hükümlerini uygun bulmayan Almanya II. Dünya Savaşının çıkmasında etkili oldu
• Alman sömürgeleri İngiltere, Fransa, Belçika ve Japonya arasında paylaşıldı.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**2. Saint Germain (Sen Jermen) (10 Eylül 1919)**
Bu antlaşma Avusturya ile imzalanmıştır.
**Bazı Maddeleri:**
• Avusturya Macaristan, Yugoslavya ve Çekoslovakya'yı tanıdı
• Almanya ile birleşmemeyi garanti etti
• Mağlubiyetin gerektirdiği yükümlülükleri kabul etti.
**Avusturya'nın denizle bağlantısı kesildi.**

**3. Neuilly (Nöyyi) Antlaşması (27 Kasım 1919)**
Bu antlaşma Bulgaristan ile imzalanmıştır.
Bazı maddeleri:
• Bulgaristan Gümülcine ve Dedeağaç'ı Yunanistan'a; Dobruca'yı Romanya'ya bıraktı.
• Mağlubiyetin getirdiği yükümlülükleri kabul etti.
• Ordu 25.000 ile sınırlandırıldı.
**Bulgaristan'ın Ege ile bağlantısı kesildi.**

**4. Trianon (Triyanon) Antlaşması (6 Haziran 1920)**
Macaristan'daki rejim değişikliği nedeniyle bu antlaşmanın imzalanması gecikmiştir. Macaristan bu antlaşma ile bağımsız bir devlet olarak tanınmakla beraber denize çıkışı olmayan küçük bir devlet haline gelmiştir.
**Macaristan'a mağlup devlet muamelesi yapılmıştır.**

**Barış Antlaşmalarının Genel Özellikleri:**
• Yeni devletler kuruldu
• Askeri ve ekonomik sınırlamalar getirildi
• Sınırlar değiştirildi.

İtilaf Grubunun Savaştaki Dezavantajları
• Rusya'nın savaştan çekilmesi
• Sömürgelerde bıkkınlık görülmesi
• Çanakkale'nin geçilememesi
• Osmanlı Devleti'nin savaşı Orta Doğu'ya çekmesi

**Bulgaristan'ın İttifak Grubuna girmesi İttifak Grubunun Savaştaki Dezavantajları**
• İngilizlerin denizlerde güçlü olması
• İngiltere'nin sömürgelerinden destek alması
• Avusturya ve Osmanlı Devleti'nin etnik problemlerle uğraşması
• ABD'nin İtilaf Grubunda savaşa girmesi
• İtalya'nın İtilaf Grubuna geçmesi

**Rusya'nın Savaştan Çekilmesinin Sonuçları**
• İngilizler Anadolu için Yunanlıları ön plana çıkarmaya başladı
• Ermenilerin koruyuculuğu ABD'ye verildi
• Gizli antlaşmalar değişti
• Brest-Litowsk Antlaşması imzalandı
• Kafkas, Galiçya, Romanya ve Makedonya cepheleri kapandı
• Osmanlı Kars, Ardahan ve Batum'u geri aldı
• İtilaf bloğunda oluşan boşluk önce İtalya ile sonra ise ABD ile doldurulmaya çalışıldı

**I. Dünya Savaşının Genel Sonuçları**
• Avrupa'daki mevcut dengele değişti
• Rakiplerini etkisiz hale getiren İngiltere ve Fransa en kazançlı devletler olurken; galipler safında yer alan İtalya ve Rusya hedefledikleri amaçlarına ulaşamamışlardır.
• Osmanlı ve Avusturya-Macaristan İmparatorluğu parçalanmış; Çarlık Rusya'sı yıkılmıştır.
• Türkiye, Macaristan, Polonya, Çekoslovakya, Yugoslavya, Letonya, Litvanya ve Ukrayna gibi yeni devletler kurulmuştur.
• Yugoslavya, Sırbistan, Karadağ, Bosna Hersek, Makedonya ve Slovenya'nın birleşmesi sonucunda kurulmuştur.
• Cemiyet-i Akvam kurulmuştur(1920)
• Sömürgecilik yerini Manda ve Himayeye bırakmıştır.
• Barış Antlaşmalarında milliyetçilik prensibine dikkat edilmemesi azınlık sorununun ortaya çıkmasına sebep olmuştur.
• Merkezi İmparatorlukların parçalanması sonucu Avrupa ve Orta Doğu'da denge boşlukları ortaya çıkmıştır.
• Komünizm, Faşizm, Nazizm gibi, demokratik olmayan, totaliter rejimler ortaya çıkmıştır.
• Sivil savunma düşüncesi ortaya çıkmış; böylece cephe gerisindeki sivil halkın korunması amaçlanmıştır.
• Barış Antlaşmaları devletlerin eşitliği ilkesine aykırı olduğu için sürekli bir barış ortamı sağlanamamış, bu yüzden II. Dünya Savaşı çıkmıştır.
• Bazı devletler ekonomik krizlere girdi
• Ümmetçilik ve Turancılık iflas etti.
• Millîyetçilik güçlendi ve ulusal devletlerin kuruluşu hızlandı
• Deniz altı gemileri önem kazandı
• ABD tekrar içine kapandı
• İngiltere ve Fransa Orta Doğu kaynaklarını ele geçirdi

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

• Suriye, Irak, Lübnan ve Hicaz Osmanlı Devleti'nden ayrıldı.
• Irak, Suriye, Lübnan ve Filistin'de mandater yönetimler kuruldu.
• İttihat ve Terakki Partisi dağıldı.

**Dikkat:**
• I.Dünya Savaşında ilk defa tank ve kimyasal silah kullanıldı
• Savaştan sonra sınırlar çizilirken milliyetlerin dağılımı dikkate alınmadığından dolayı savaştan sonra da milliyet olayları devam etti.
• İtalya savaş başlamadan önce Fransa ile gizli antlaşma yaptı
• Paris konferansında Doğu Trakya Yunanistan'a verildi.
• ABD I. ve II. Dünya Savaşının bitmesinde etkili oldu.
• ABD savaşa girerken uluslararası dengede yerini almak istedi.
• ABD savaşa 2 Şubat 1918'de fiilen girdi.
• Savaştan sonra; Almanya'nın güçlenmemesi İngiltere ve Fransa için temel politika oldu.
• Versay, Nöyyi, Saint Germain ve Triannon antlaşmaları II. Dünya Savaşı'nın çıkması ile yürürlükten kalktı.
• ABD ve Osmanlı savaşın başlamasında etkili olmamıştır.
• Boğazların Osmanlı Devleti'nin elinde olması; Mustafa Kemal'e göre Osmanlı Devleti'ni savaşa sokabilecek stratejik bir etkendi.
• Rusya'da Bolşevik ihtilali çıkınca; Ermenistan, Gürcistan ve Azerbaycan bağımsız oldu.
• Ukrayna 22 Ocak 1918'de bağımsız oldu
• Savaştan önce İngiliz sömürgeleri kendisinin 104 katı; Fransız sömürgeleri ise kendisinin 20 katıdır.
• Osmanlı Devleti'ni paylaşmak savaşın başlangıç sebeplerinden değildir.
• Mağlup devletlerin bir daha savaşmaya cesaret edememesi için antlaşmalara ağır maddeler kondu.
• I.Dünya Savaşı'nda Danimarka, Norveç, İsveç, İsviçre ve İspanya tarafsız kalmıştır.
• Osmanlı, ABD, Yunanistan, Bulgaristan, Japonya ve Romanya savaşın başlangıcında etkili olmamıştır.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**MONDROS MÜTAREKESİ'NE TEPKİLER**
**A. MİLLİ CEMİYETLER**
**1. Trakya Paşaeli Cemiyeti**
• Mavri Mira Cemiyetinin Trakya'ya yönelik olarak yürüttüğü bölücü faaliyetlere karşı kurulmuştur.
• İstanbul ve boğazların işgal edilmesi bu cemiyetle Anadolu'nun bağlantısını kesmiştir.
• Bu cemiyet Osmanlı Devleti'nin yıkılması halinde Trakya'da bir cumhuriyet kurmayı planlamaktadır.
• Edirne Kongresini düzenlemiştir.

**2. İzmir Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti:**
• Ege Bölgesinde Yunanlıların bölücü faaliyetlerine karşı çalıştı.
• 2-9 Mart 1919 tarihinde İzmir'de Müdafaa-i Hukuk Kongresini düzenledi.

**3. Kilikyalılar Cemiyeti:**
Adana ve civarının Ermeni ve Fransızlara karşı bütünlüğünü korumak için kuruldu

**4. Redd-i İlhak Cemiyeti:**
• İzmir'in işgaline tepki olarak kuruldu
• Balıkesir ve Alaşehir kongrelerini düzenleyerek Ege Bölgesini örgütledi
• Kuva-yı Millîye'yi harekete geçirerek silahlı direniş başlattı.
**5. Trabzon Muhafaza-i Hukuk-ı Millîye Cemiyeti:**
• Orta ve Doğu Karadeniz'deki Rum ve Ermeni faaliyetlerine karşı kuruldu.
• Erzurum Kongresinin toplanmasına yardımcı oldu.
• Erzurum Kongresinde Doğu Anadolu Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti ile birleşti.

**6. Millî Kongre Cemiyeti:**
• İstanbul'da kuruldu
• İlk defa Kuva-yı Millîye tabirini kullandı
• Millî mücadele için birleşmeyi savundu
• Genelde basın yayın yoluyla propagandayı ilke edindi.
• 16 Mart 1920'de İstanbul'un işgaliyle bu cemiyet dağıldı.

**7. Doğu Anadolu Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti:**
• Doğu Anadolu'nun Ermenilere karşı bütünlüğünü korumak için kuruldu.
• XV. kolordunun Erzurum'da dağılmamış halde olması bu cemiyeti daha da etkin hale getirdi.

• Erzurum Kongresini düzenledi
• Le Pays gazetesini çıkardı.

Cemiyet; Türkleri azınlıklara göre daha güçlü tutmak için şu kararları aldı:
• İşgallere karşı direnilecektir.
• Basın yayın yoluyla propaganda yapılacaktır
• Bölge dışına göç edilmeyecektir.
• Bilim, iktisat ve din teşkilatları kurulacaktır.

**Millî Cemiyetlerin Özellikleri:**
• Türk halkının Mondros Mütarekesi'ne ilk tepkisidir.
• Basın yayın faaliyetlerinin elverişli olmasından, elçiliklerin varlığından ve merkez durumunda olmasından dolayı İstanbul'u merkez edindiler
• Millî mücadeleye örgütsel zemin hazırladılar
• Halk arasında Millî bilinci uyandırdılar
• İşgalleri ve azınlıkların bölücü faaliyetlerini önlemeye çalıştılar
• Bölgesel niteliklidirler
• Mustafa Kemal gibi birleştirici bir liderden yoksun oluşları en büyük eksiklikleridir.
• İstanbul Hükûmeti'ne, bağlı olmadıkları gibi; karşı da değillerdir.
• Sivas kongresinden önceki en büyük eksiklikleri tek elden idare edilmemeleridir.
• Türkçülük duyguları ile kurulmuşlardır.
• Genellikle ittihatçılar tarafından kurulmuşlardır.
• Programları bölgesel kurtuluşa yöneliktir. Bütünü kapsayan plan ve programları yoktur.
• Önce basın yayın yoluyla propagandayı ilke edindiyseler de; kanlı işgallerin başlamasıyla silahlı mücadeleyi başlattılar.
• Sivas Kongresinde Anadolu ve Rumeli Cemiyeti adı altında birleştiler

**B. AZINLIKLARIN KURDUĞU CEMİYETLER**
**1. Mavri Mira:**
• Fener Rum patrikhanesi tarafından kuruldu
• Bizans İmparatorluğunu yeniden canlandırmayı ve Ege'de ilerleyen Yunanlılara yardım ederek Batı Anadolu ve Trakya'yı Yunanistan'a katmayı amaçlıyordu. (megalo idea)
• Yunan Kızılhaçı, Göçmenler Komisyonu ve Rum izcilik kuruluşları bu cemiyetin alt kollarıydı

**2. Pontus Rum Cemiyeti:**
• Merzifon'da Amerikan Koleji'nde kuruldu
• Batum'dan Sinop'a kadar uzanan ve merkezi Samsun veya Trabzon olabilecek bir Rum devleti kurmayı amaçlıyordu.
• MÖ. 281'de kurulan Pontus Devleti'ni MS 63'de Romalılar yıktı. 1204'de tekrar kurulan Pontus Devleti'ni 1461'de Fatih yıktı.

**3. Kardos Cemiyeti:**
Bu cemiyet Rum göçmenlerine yardımcı olmak görüntüsü altında Pontus Cemiyetine yardımcı oluyordu.

**4. Etnik-i Eterya Cemiyeti:**
Bu cemiyet bağımsız Yunanistan'ı oluşturmak için 1814 yılında Filiki Eterya adıyla kurulmuştur. I. Dünya Savaşından sonra ise Yunanistan'ı büyütmek ve Bizans Devletini kurmak için çalıştı

**5. Hınçak ve Taşnak Sütyun Cemiyetleri**
Doğu Anadolu ve Çukurova toprakları ile Karadeniz bölgesinin bir kısmını Ermenistan'a katmak için çalıştılar.

**6. Makabi-Alyans** İsrailit **Cemiyetleri:**
• Yahudi devleti kurmak için çalışmışlardır.
• Ekonomik çıkarlarının korunması ön planda olmuştur.

**7. Rum-Ermeni Birlik Komitesi:**
Rum ve Ermeni cemiyetleri arasındaki koordinasyonu sağladı.

Azınlıklar Türkleri Hıristiyan katliamı yapıyor olarak göstererek Anadolu'nun işgalini başlatmak ve yıldırma faaliyetleri ile hedefledikleri bölgelerden Türkleri kaçırarak ilgili bölgelerde çoğunluk olmak istemişlerdir.

**Azınlık Cemiyetlerinin Özellikleri:**
• Wilson Prensiplerinden ilham aldılar
• Mondros Mütarekesi, azınlıkların çalışmaları için uygun zemin oluşturdu
• Azınlıklar Osmanlı ülkesini sömürmek isteyen işgalciler tarafından kullanıldılar
• Kiliseleri ve yabancı okullarını üs edindiler
• İşgal devletlerinden yardım gördüler
• Çıkardıkları olaylar ile TBMM'yi meşgul ettiler

**C. MİLLİ VARLIĞA DÜŞMAN CEMİYETLER**
**1. Sulh ve Selamet-i Osmaniye Cemiyeti:**
Kurtuluşun padişahın emirlerine bağlı kalmakla mümkün olacağını savunmuştur.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**2. Teali İslam Cemiyeti:**
Kurtuluşun halifenin emirlerine ve İslam'ın prensiplerine uymakla mümkün olacağını savunmuştur.

**3. İngiliz Muhipleri Cemiyeti:**
Kurtuluşun İngilizlerin himayesi ile mümkün olacağına inanıyordu Bu cemiyet hükûmet tarafından da desteklenmiştir.

**4. Wilson Prensipleri Cemiyeti:**
Bu cemiyetin taraftarları Wilson ilkelerinden ilham almıştır
Kurtuluşun ABD mandasına girmekle mümkün olacağına inanmışlardır.

**5. Kürt Teali Cemiyeti:**
Bu cemiyetin taraftarları Wilson Prensiplerine dayanarak; halifeye bağlı olarak bir Kürt devleti kurmayı planlamışlardır.

**6. Hürriyet ve İtilaf Fırkası:**
1911 yılında İttihat ve Terakki Partisi'ne karşı kuruldu 1918'den itibaren yönetimde etkili olmaya başladı
Anadolu hareketini İttihatçıların hareketi olarak gören parti Kurtuluş Savaşı'na karşı gelişin liderliğini üstlendi.

**İŞGALLER**
İşgalcilerin İşgallere Hazırladığı Zemin
- Mondros Mütarekesi'ne 7 ve 24. maddeler konuldu
- Osmanlı ordusu terhis edildi
- Osmanlı Devleti'nin savaş araç ve gereçleri kontrol altına alındı
- Haberleşme ve ulaşım kontrol altına alındı
- Osmanlı yönetimi denetim altına alındı
- Boğazlar denetim altına alınarak Anadolu ile Rumeli'nin bağlantısı kesildi
- Azınlıklar kışkırtıldı

İşgaller Mondros Mütarekesi'ne dayanılarak başlamıştır.
3 Kasım 1918'de Musul'u işgal ederek İngilizler işgal faaliyetlerini başlattılar.
13 Kasım 1918'de ise Yunanlılar da içinde olmak üzere İtilaf donanması İstanbul'u filen işgal etti.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**Dikkat:**
İşgallere karşı ilk tepki, 19 Aralık 1918'de Hatay'a bağlı Dörtyol'un Karakese Köyü'nde Mehmet Kara'nın Fransızlara attığı kurşundur.
**Batı cephesinde** ilk Kuva-yı Millîye direnişi ise Ali Çetinkaya komutasında Ayvalık'ta, Yunanlılara karşı geçekleştirdi.
İngiliz İşgal Bölgeleri: Çanakkale, Musul, Batum, Antep, Maraş, Konya, Bilecik, Samsun, Merzifon
**Fransız işgal Bölgeleri**: Adana, Dörtyol, Mersin, Osmaniye, Afyon, Antep, Maraş, Urfa
İtalyan İşgal Bölgeleri: Antalya, Kuşadası, Fethiye, Marmaris, Bodrum

**İZMİR'İN İŞGALİ (15 MAYIS 1919)**
Yunanlılar Paris Konferansı'nda çıkarttıkları karar doğrultusunda İzmir'i işgal etmişlerdir.

İşgalin Önemi:
- Kuva-yı Millîye ortaya çıkmaya başladı
- Millî bilinç uyandı
- Halkı Millî Mücadele için örgütlemek kolaylaştı
- Mitingler düzenlendi
- Redd-i İlhak Cemiyeti kuruldu
- Halk, işgalcilere güvenilemeyeceğini anladı.

**Amiral Bristol Raporu:**
İzmir'in işgali dünya kamuoyunda büyük bir yankı ve kınamaya sebep olunca; olayın sorumlusu durumunda olan İtilaf devletleri kamuoyunu yatıştırmak ve İzmir bölgesindeki durumu öğrenebilmek için bölgeye Amiral Bristol önderliğinde bir rapor heyeti göndermişlerdir.

**Bristol Raporunun İçeriği:**
- Bölgedeki olayların sorumlusu Türkler değil; Rumlardır.
- Bölgede Türkler çoğunluktadır.
- Yunanlıların bölgeyi işgali ilhaka yöneliktir. Bölgenin güvenliğini sağlamaya yönelik değildir.
- Bölgeden Yunanlılar çekilerek; bölgeye İtilaf devletlerinin güvenlik birlikleri yerleşmelidir.

**Bristol Raporunun Önemi:**
- Yunanlıların Paris Konferansına sahte rapor verdiği ortaya çıkmıştır.
- Yunan işgalinin niteliği dünyaya duyurulmuştur.
- İşgalin gereksiz ve haksız olduğu belirtilmiştir.
- İlk defa uluslararası bir belge Türk Millî Mücadelesinin haklılığını göstermiştir.

**KUVA-YI MİLLİYE**
Kuva-yı Millîye, işgaller karşısında, halkın hareke-te geçerek kendi bölgelerini korumaya çalışması hareketidir.

**Kuva-yı Millîye'nin Özellikleri**
- İşgallere tepki olarak ortaya çıktılar.
- Bölgesel olarak hareket ettiler.
- Düzenli ordu kurulana kadar düşmanı oyaladı-lar.
- Düzenli ordunun temelini oluşturdular.
- TBMM'ye karşı oluşan isyanları bastırdılar.
- Desteği halktan aldılar.
- Tutarsız davranışları halk ile Kuva-yı Millîye'nin vurucu gücü olan milislerin arasını açtı.
- Ortaya çıkışında işgaller ve işgaller karşısında Osmanlı Devletinin tepkisizliği etkili oldu
- Millî cemiyetlerin silahlı koludurlar.
- Disiplin ve birlikten yoksun oluşları en büyük eksiklikleridir.

**KURTULUŞ SAVAŞININ HAZIRLIK DÖNEMİ**
**Mustafa Kemal'in Samsun'a Çıkışı (19 MAYIS 1919)**
Orta ve Doğu Karadeniz Bölgesinde Pontus Rum Cemiyeti'nin çalışmaları sonucunda bölgedeki Rum halkı karışıklıklar çıkarıyor ve olayın sorum-lusu olarak da Türk halkı gösteriliyordu. Bu du-rum karşısında İngilizler, Osmanlı Hükûmeti'ne bölgede güvenliğin sağlanmasını; aksi takdirde, bölgeyi işgal edeceklerini bildirdiler. Rumların da zaten beklentisi, bölgenin İngilizler tarafından işgal edilerek Rumların işlerinin kolaylaştırılma-sıydı.
Bölgede güvenliğin sağlanması için İstanbul yö-netimi IX. Ordu Müfettişi olarak Mustafa Kemal'i görevlendirdi. Mustafa Kemal bölgede hareket edebilmek için IX. Ordu Bölgesindeki sivil ma-kamlara da emir verme yetkisini aldı.

**Mustafa Kemal'in Görevi:**
- Görev bölgesindeki orduları terhis etmek
- Asayiş ve güvenliği sağlamak
- Halkın elindeki silah ve cephaneyi toplamak
- Halka silah ve cephane dağıtan kuruluşları or-tadan kaldırmak

**Samsun'a Çıkışın Önemi:**
- Mustafa Kemal Millî Mücadeleyi başlattı
- Mustafa Kemal "Ya istiklal! Ya ölüm!" parolası-nı benimsedi.
- Kurtuluşun ulusal olacağı vurgulandı.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**HAVZA GENELGESİ (28 MAYIS 1919)**
Samsun bölgesini, İngiliz ve Rumların varlığından dolayı, Millî Mücadele çalışmalarının başlama-sı için uygun görmeyen Mustafa Kemal; Sam-sun'dan Havza'ya hareket etti.
Anadolu'daki komutanlarla da irtibat kurarak or-duların terhis edilmemesini sağlamaya çalışan Mustafa Kemal; Havza'da, Millî bilincin uyanması ve İtilaf devletlerinin Türk halkının tepkisini gör-mesi için İzmir'in işgalini protesto eden bir mi-ting düzenledi. Bu tür mitinglerin tüm yurtta da yapılmasını istedi.
Mustafa Kemal yurdun çeşitli yerlerinde başla-yan halk heyecanını ortak bir çizgi üzerinde bir-leştirmek istiyor ve ferdi bilinçten ulusal bilince ulaşılmasını istiyordu.

**Açıklamalar:**
- Mustafa Kemal İzmir'in işgalini halkın uyarıl-ması ve birleştirilmesi için kullanmak istemiştir.
- Mustafa Kemal'in isteği üzerine bundan sonra mitingler düzenlenmesi, Mustafa Kemal'in lider olarak benimseneceğini göstermektedir.
- Mustafa Kemal'e Havza'daki faaliyetlerinin sonucu olarak; İngilizlerin baskısıyla, 8 Haziran 1919'da İstanbul Hükûmeti'nden, kendisini İs-tanbul'a geri çağıran bir telgraf geldi.

**AMASYA GENELGESİ-TAMİMİ (22 HAZİRAN 1919)**
Sebebi, ülkenin içinde bulunduğu durumu mil-lete duyurarak milleti bağımsızlık ve egemenlik için mücadeleye çağırmaktır.

**Genelgenin Hazırlayıcıları:** Mustafa Kemal, Re-fet Bele, Ali Fuat Cebesoy, Rauf Orbay, Kazım Ka-rabekir(Erzurum'da)

**Genelgenin Maddeleri:**
**Vatanın** bütünlüğü ve milletin istiklali tehlikede-dir.
- Durum ve Kurtuluş Savaşının gereği ortaya konmaktadır.
- Kurtuluş Savaşının bölgesel değil; bütünsel ol-duğu vurgulanmıştır.
- Bölücülere ve bölgesel kurtuluşu amaçlayanla-ra bir tepkidir.

İstanbul'daki hükûmet baskı altında olduğun-dan dolayı, üzerine almış olduğu sorumluluğun gereklerini yerine getirememektedir. Bu durum milletimizi yok olmuş gibi gösteriyor.
- İlk defa İstanbul hükûmetine tepki gösterilmiş-tir.

• İstanbul hükûmetinin bu tutumu da, durumun bir parçası olarak, belirtilmiştir.

**Mustafa Kemal Millî Mücadele esnasında Millî güçte bölünme yaşanmaması için padişaha karşı doğrudan tepki göstermeyip; tepkilerinde İstanbul hükûmetini hedef almıştır.**

**Milletin istiklalini yine milletin azim ve kararı kurtaracaktır.**

• Millî egemenlik fikri ilk defa üstü kapalı bir şekilde vurgulandı.
• Kurtarıcı olarak, padişah, mandacı ve himayeci devletlerin yerini milletin kendisi aldı.
• Kaderine razı olmaya bir karşı çıkış vardır.
• İleride Millî egemenliğe dayalı devletin kurulacağına dair ilk işaretler verilmiştir.
• Mustafa Kemal'in Türk milletine güvendiği ve mücadeleyi millete mal etmek istediği anlaşılmaktadır.

**Milletin durum ve davranışını göz önünde tutmak ve haklarını dile getirip bütün dünyaya duyurmak için her türlü etki ve denetimden kurtulmuş Millî bir kurulun varlığı gereklidir.**

• İlk defa Heyet-i Temsiliye'nin kurulması istenmektedir.
• Kurtuluş Savaşı'na, kişisellikten çıkarılarak, ulusal karakter kazandırılmaya çalışılmaktadır.
• Genelgenin ihtilalci yönü görülmektedir.

**Anadolu'nun her yönden güvenli yeri olan Sivas'ta Millî bir kongre toplanmalıdır.**

• Ulusal bir kongrenin toplanması istenmiştir.
• Millî birlik ve beraberliğin sağlanması amaçlanmıştır.

**Kongreye her sancaktan milletin güvenini kazanmış üç delege katılmalıdır. Delegeleri müdafaa-i hukuk cemiyetleri ve belediyeler seçmelidir. Delegelerin kongreye geliş güzergâhları ve zamanları Millî bir sır olarak saklanmalıdır.**

• Kararların ulusal olması amaçlanmıştır.
• Delegelerin milletin güvenini kazanmış kişilerden olmasının istenmesi kongrede alınacak kararların bütün millet tarafından kabul edilebilmesi içindir.
• Delegelerin Millî Mücadele taraftarı olması için delegelerin müdafaa-i hukuk cemiyetleri tarafından belirlenmesi istenmiştir.
• Delegelerin seçimle belirlenmek istenmesi ileride seçime dayalı bir sistemin olabileceğini de göstermektedir.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**Doğu ileri adına 10 Temmuz 1919'da Erzurum'da bir kongre toplanacaktır. Bu tarihe kadar diğer illerin temsilcileri de Sivas'a gelebilirlerse; Erzurum kongresine katılmış olan delegeler Sivas'a hareket edecektir.**

**Amasya Genelgesinin Önemi:**

• Kurtuluş Savaşının gereği ( Ülkenin bütünlüğü ve milletin bağımsızlığı tehlikededir.); amacı (Vatanın bütünlüğünün ve milletin bağımsızlık ve egemenliğinin sağlanması) ve yöntemi (Mücadeleyi halk yapacaktır.) ortaya konmuştur.
• İşgalciler ve İstanbul hükûmetine bir tepkidir.
• Millî mücadelenin programıdır.
• Mustafa Kemal'in millete ilk çağrısıdır.
• Türk inkılabının ihtilal safhası başlamıştır.
• Kurtuluşun tek elden yürütülmesi için ortam hazırlanmaya çalışılmıştır.
• Millî bağımsızlık hukuki yönden belgelere bağlanmıştır.
• Evrensel haklar dile getirilmiştir.
• Mustafa Kemal bu genelgeyi yayınlayarak ilk defa İstanbul'un verdiği yetkileri aşmıştır.

**Açıklamalar:**

• Amasya Genelgesinin yayınlanmasından sonra İçişleri Bakanı Ali Kemal, Mustafa Kemal'e görevinden alındığını ve İstanbul'a geri dönmesi gerektiğini bildirdi. (Gerekçe olarak ise yetkilerini aştığı bildirildi.) Vakit kazanmak isteyen Mustafa Kemal ise " Ben sadece padişahtan emir alırım" diyerek karşılık vermiştir. 7-8 Temmuz 1919 günü İstanbul'dan Mustafa Kemal'in görevden alındığına dair telgraf geldi. Mustafa Kemal ise 8-9 Temmuz 1919 günü askerlik mesleğinden ayrılarak sine-i millete döndüğünü bildirdi.
• Amasya Genelgesinin esasları ilk defa Erzurum Kongresinde karara dönüştü.
• Genelgeden sonra, İstanbul'un Anadolu'ya egemen değil tabi olması gerektiği bildirildi.
• Genelgenin uygulanması ile ordu mensuplarının görevlendirilmesi Türk ordusunu da ihtilalin içine çekmiştir.

**ERZURUM KONGRESİ (23 TEMMUZ-7 AĞUSTOS 1919)**

Erzurum Kongresi Doğu Anadolu Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti ile Trabzon Muhafaza-i Hukuk-ı Milliye Cemiyeti tarafından Rum ve Ermenilere karşı Doğu Anadolu ve Karadeniz Bölgesinin bütünlüğünün korunması için toplanmıştır.

**Kongrede Alınan Kararlar:**

**Millî sınırlar içinde vatan bir bütündür bölünemez**

• Bu madde Sivas Kongresi ve Misak-ı Millî kararlarının da ilk maddesidir.

• Bölgesel amaçlı olarak toplanan kongre bütünü ilgilendiren karar almıştır.

• Bütün bölücülere tepki gösterilmiştir.

**Her türlü yabancı müdahalesine karşı millet, birlik olarak kendisini müdafaa edecektir.**

**Vatanın ve istiklalin muhafaza ve teminine İstanbul Hükûmeti muktedir olamadığı takdirde; gayeyi temin için Anadolu'da geçici bir hükûmet kurulacaktır. Hükûmeti Millî kongre seçecektir. Kongre toplantı halinde değilse; bu işi temsil heyeti yapacaktır.**

• İlk defa geçici hükûmetten bahsedildi

• İlk defa açıkça yeni bir devletten bahsedildi.

**Kuva-yı Millîye'yi** âmil**, irade-i Millîyeyi** hâkim kılmak esastır.

• İlk defa millet iradesinden açıkça bahsedildi.

**Hıristiyan azınlığa siyasi hâkimiyetimizi zedeleyici ve sosyal dengemizi bozucu ayrıcalıklar verilemez.**

**Manda ve himaye kabul edilemez**

• Bağımsızlığın koşulsuz olarak sağlanacağı vurgulanmıştır.

• Mandacılığa ilk defa tepki gösterilmiştir.

**Millî meclisin derhal toplanmasına ve hükûmet işlerinin meclisin denetimi altında yürütülmesine çalışılacaktır.**

• İlk defa Meclis-i Mebusan'ın toplanması istenmiştir.

• Tutarsız davranışlar içinde olan Damat Ferit Paşa hükûmeti kontrol altına alınmaya çalışılmıştır.

**Ulusal irade padişah ve halifeyi de kurtaracaktır.**

**Mustafa Kemal birlik ve beraberliğin devamı için böyle bir kararı da kongrede almıştır.**

**Milletimiz insani ve asri gayeleri tebcil; sınai ve iktisadi hal ve ihtiyacımızı takdir eder.**

**Dışarıdan gelebilecek yardımların insani amaçlarla olması durumunda kabul edilebileceği vurgulanmıştır.**

**Kongrenin Önemi:**

• Erzurum Kongresi toplanış amacı ve katılımı yönüyle bölgeseldir. Fakat Mustafa Kemal kongreye katıldığı için kongrede ulusal kararlar da alınmıştır.

• İstanbul'un muhalefetine karşı toplandığından ve aldığı karalardan dolayı ihtilalci bir kongredir.

• Tam bağımsızlık ve Millî egemenlik fikirleri açıkça vurgulandı.

• Mustafa Kemal başkanlığında, dokuz kişiden oluşan ve Doğu illerini temsil eden temsil heyeti kuruldu.

• İlk defa ulusal sınırlardan bahsedildi

• Doğu Anadolu'daki cemiyetler ve Trabzon Muhafaza-i Hukuk-ı Millîye Cemiyeti, Doğu Anadolu Müdafaa-i Hukuk-ı Millîye Cemiyetinin çatısı altında birleştirildi.

• Azınlık haklarına ilk defa tepki gösterildi

• Sivil bir vatandaş olan Mustafa Kemal'in, kongreye ve temsil heyetine başkan seçilmesi, Mustafa Kemal'in yetki problemini ortadan kaldırdı.

• İstanbul hükûmeti Mustafa Kemal, Rauf Orbay ve Refet Bele için tutuklama kararı çıkardı. (30 Temmuz 1919) 9 Ağustos 1919'da ise Mustafa Kemal askerlikten ihraç edildi.

• Ulusal güçlerin birleştirilmesi için ilk adım atıldı

• Ermenilere karşı takip edilecek yol belirlendi

• Bağımsızlık, dış politika ilkesi olarak benimsendi.

• Sivas Kongresi ve Misak-ı Millî Kararlarına zemin hazırlandı.

**<u>Açıklamalar:</u>**

• Gücün tüm yurttan alınması için Sivas Kongresinin toplanmasına da gerek duyuldu

• Mustafa Kemal ilk defa sivil bir vatandaş olarak Erzurum Kongresinde görev almıştır.

• Erzurum Kongresinde dış işlerle de ilgili kararlar alınması, kongrenin meclis gibi hareket ettiğini gösterir.

• Askeri yetkileri alınan Mustafa Kemal'in emrine Kazım Karabekir'in gönüllü olarak girmesi Mustafa Kemal'in liderlik sorunun çözülmesinde etkili olduğu gibi örgütlenme döneminde Mustafa Kemal'in işini de kolaylaştırmıştır.

• Mustafa Kemal bölge dışından olduğu için ilk anda Erzurum Kongresine alınmak istenmedi. Kongreden Kazım Bey ve Cevat Dursun'un istifa etmesi sonucunda Mustafa Kemal ve Rauf Orbay kongreye alındı.

• Kongreye 56 delege katıldı. İstanbul'un baskıları sonucunda Elazığ valisi Ali Galip Elazığ, Mardin ve Diyarbakır delegelerinin kongreye katılmasını engelledi.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**BALIKESİR KONGRESİ (26-31 TEMMUZ 1919)**
Balıkesir Kongresi Yunanlılara karşı Batı Anadolu'nun bütünlüğü için; Redd-i İlhak Cemiyetinin çalışmaları sonucunda Hacim Muhittin başkanlığında toplanmıştır.

**Alınan Kararlar:**
• Yunanlılara karşı Kuva-yı Millîye'nin güçlendirileceği kararlaştırıldı.
• Batı Anadolu'daki güçlerin birleştirileceği kararlaştırıldı.
• Seferberlik ilan edildi.
• Padişaha bağlılık bildirildi.
Balıkesir Kongresi Amasya Genelgesinin bağımsızlık yönünü kabul etmiştir. Batı Anadolu örgütlenmeye çalışılmıştır.

**ALAŞEHİR KONGRESİ (16-25 AĞUSTOS 1919)**
Batı Anadolu'nun Yunanlılara karşı bütünlüğünün korunması için Redd-i İlhak Cemiyeti'nin çalışmaları sonucunda Hacim Muhittin başkanlığında toplanmıştır.

**Alınan Kararlar:**
• Erzurum ve Balıkesir Kongresinin kararları görüşüldü
• Millî mücadeleyi destekleme kararı alındı
• Yunanlılarla savaşma kararı alındı
• Gerektiğinde büyük devletlerin yardımının alınabileceği vurgulandı

**SİVAS KONGRESİ (4-11 EYLÜL 1919)**
Bütünlük ve bağımsızlığı korumak için nasıl bir politika izleneceğinin saptanması; saptanan politikanın bütünü kapsayacak şekilde tüm milletçe uygulanması amaçlanmıştır.

**Kongrenin Karşılaştığı Sorunlar:**
• İstanbul hükûmeti ve işgal güçlerinin engellemesi sonucunda kongreye beklenildiği kadar üye katılamadı (38 kişi katıldı.)
• Elazığ Valisi Ali Galip'in kongreyi basacağı şayiası yayıldı ( Ali Galip Sivas'taki askeri birlikten çekindiği için kongreyi basamadı)
• Fransızların Sivas'ı işgal edeceği haberleri yayıldı. ( Mustafa Kemal böyle bir şeyin mümkün olmayacağını belirtti.)
• İlk anda Mustafa Kemal kongreye başkan seçilmek istenmediyse de; uzun tartışmalar sonucunda Mustafa Kemal kongreye başkan seçildi.
• Delegelerin büyük bir çoğunluğu ABD mandasını savundu. Fakat Mustafa Kemal, ABD mandasının Türk milleti için uygun olmadığını delegelere anlatıp kabul ettirince; ABD mandası da kesin olarak reddedildi.( ABD Doğu Anadolu'da bir Ermeni devletinin kurulmasını istiyor; Osmanlı ülkesinin parçalanmasını öngörüyor; Türkiye'nin mandaterliğini ise istemiyordu.)
• İstanbul Hükûmeti Mustafa Kemal ve kongreye katılanlar için tutuklama kararı çıkardı.

**Erzurum Kongresinin kararları Sivas Kongresinin birinci maddesi olarak kabul edildiği için Sivas Kongresi Erzurum Kongresine göre daha kısa sürmüştür.**

**Alınan Kararlar:**
1. Osmanlı hükûmeti bir dış baskı karşısında vatanın her hangi parçasını terk ve ihmal etmek zorunda kalırsa; halife ve saltanatın, vatan ve milletin korunmasını sağlayacak her türlü tedbir alınmıştır.
2. İtilaf devletlerinden haklarımıza saygı gösteren haklı ve adaletli bir karara varmalarını bekleriz
3. Millî cemiyetler Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti altında toplanmıştır.
• Birlik sağlanmıştır.
• Cemiyetler bölgesel olmaktan çıkarak ulusallaşmıştır.
• Kuva-yı Millîye için komuta birliği sağlanmıştır.
• Kurtuluş Savaşının tek elden yönetilmesi kolaylaşmıştır.
4. Mustafa Kemal başkanlığında tüm yurdu temsil edecek şekilde 15 kişiden oluşan temsil heyeti kuruldu.
5. Ali Fuat Cebesoy Batı Cephesi Kuva-yı Millîye komutanlığına tayin edildi.
• Heyet-i Temsiliye ilk defa hükûmet gibi yürütme yetkisi kullandı.
• Batı cephesinin oluşturulması için ilk adım atıldı
6. İrade-i Millîye Gazetesinin çıkarılmasına karar verildi.
Damat Ferit Paşa hükûmetinin iş başından uzaklaştırılmasına kadar İstanbul ile ilişkilerin kesildiği bildirildi.
Bu karardan yaklaşık yirmi gün sonra Damat Ferit Paşa hükûmeti istifa ederek yerine Ali Rıza Paşa hükûmeti geldi. Bu durum Sivas Kongresinin olumlu bir sonucudur ve Millî Mücadelecilerin İstanbul karşısında güçlendiğini gösterir.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**Kongrenin Önemi:**
• Kongreler dönemi kapandı
• Misak-ı Millî esasları belirlendi
• Heyet-i Temsiliye bütün vatanı temsil eder hale geldi
• Millî birlik ve beraberlik büyük oranda sağlandı
• Ulusal örgütlenme tüm vatanı kapsadı
• Gücünü halktan alan yeni bir otorite ortaya çıktı
• Mustafa Kemal lider olarak benimsendi
• Erzurum Kongresi kararları ulus düzeyinde genelleşti
• Mondros Mütarekesi reddedildi
• Sivas Kongresi milleti temsil eden tek kurul haline geldi
• Tam bağımsızlık ve Millî egemenlik ilkeleri temel prensip olarak kabul edildi
• Mandacılık kesin olarak reddedildi
• Kuva-yı Millîye cepheleri arasında kumanda birliği sağlandı

**Açıklamalar:**
• Erzurum Kongresi; Doğu Bölgesinin, Osmanlı Devleti tarafından terk edilmek istenen yerinde geçici bir yönetim kurulacağından bahsederken; Sivas Kongresi bu kararı bütün yurdu kapsayacak şekilde kabul etti.
• Mustafa Kemal ve arkadaşları 1 Mayıs 1919'da idama mahkûm edildi
• İzinsiz toplanmasından; hakkında tutuklama kararı olan Mustafa Kemal'i kendisine başkan seçtiğinden ve aldığı kararlardan dolayı Sivas Kongresi de ihtilalci bir nitelik taşır.

**AMASYA GÖRÜŞMELERİ (20-22 EKİM 1919)**
Damat Ferit Paşa 2 Ekim 1919'da istifa edince, yeni hükûmeti Ali Rıza Paşa kurumuştur. Mustafa Kemal, Ali Rıza Paşa hükûmetini Damat Ferit Paşa hükûmetine nazaran daha ılıman olduğundan dolayı desteklediği gibi; ülkedeki birliğin sağlanıp korunması için İstanbul Hükûmeti ile iyi geçinmeye çalışmıştır. Mustafa Kemal ile Ali Rıza Paşa'nın karşılıklı görüşmeleri sonucunda Amasya'da, her iki tarafın uzlaşması amacıyla bir mülakat yapılmasına karar verildi. Amasya Görüşmelerine İstanbul

**Hükûmeti adına Bahriye Nazırı Salih Paşa katıldı. Millî mücadele hareketi adına Mustafa Kemal ve arkadaşları katıldı.**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**Alınan Kararlar:**
• Hiçbir vilayet terk edilmeyecek, himaye kabul edilmeyecektir. Bütünlük ve istiklal korunacaktır.
• Azınlıklara siyasi hâkimiyetimizi zedeleyici ve sosyal dengemizi bozucu ayrıcalıklar verilmeyecektir.
• Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti, İstanbul Hükûmeti tarafından tanınacaktır.
• Meclis-i Mebusan toplanmalıdır.
• Meclis-i Mebusan, İstanbul dışında toplanmalıdır. (Meclisin, İstanbul'da toplanması halinde, mili mücadele ruhunu yansıtamayacağı ve rahat çalışamayacağı düşünülmüştür.)
• Sivas Kongresi kararları meclis tarafından onaylanmalıdır.
• Yapılacak antlaşmalar için Heyet-i Temsiliye'nin onayı alınmalıdır.
• Seçimler serbest yapılmalıdır.

Önemi:
• Millî mücadele, Heyet-i Temsiliye ve Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti, İstanbul Hükûmeti tarafından hukuken tanındı
• Temsil Heyeti ile İstanbul arasındaki ilişkiler yumuşadı
• İstanbul Anadolu'ya bağlı olmaya başladı.
• İtilaf Devletleri Anadolu hareketini İstanbul vasıtasıyla kontrol altına alamayacaklarını anlamıştır.
• Meclis-i Mebusan'ın toplanması kararlaştırılmıştır.

**Açıklamalar:**
• Görüşmelerde egemenlikten değil; bağımsızlıktan bahsedilmiştir.
• Meclisin İstanbul dışında toplanması meselesinde anlaşmaya varılamadı
• Salih Paşa kararların tamamını kendisinin kabul etmesinin bir anlam ifade etmediğini; kararların hükûmet tarafından kabul edilmesinin önemli olduğunu; kararların hükûmet tarafından kabul edilmesi için elinden geleni yapacağını; bu konuda başarılı olamadığı takdirde istifa edeceğini açıkladı.
• Hükûmet, sadece Meclis-i Mebusan'ın açılması kararını tam olarak onayladı. Salih Paşa ise istifa etmedi.

**HEYET-İ TEMSİLİYENİN ANKARA'YA GELMESİ (27 ARALIK 1919)**
**Sebepleri:**
• Ankara'nın güvenli olması
• Meclis-i Mebusan çalışmalarının yakından izlenmek istenmesi
• Ankara'nın batı cephesine yakın olması
• Ankara'nın iletişim ve ulaşım yönünden uygun olması.

**Meclis-i Mebusan** İçin Seçimlerin Yapılması
İşgal güçleri, seçimleri saltanat yanlılarının kazanacağını düşündüğünden seçimlere pek müdahale etmediler. Fakat Kasım 1919'da yapılan seçimlerden Millî Mücadele taraftarlarının çoğunluk olarak çıkması işgalcilerin Anadolu hareketini hâlâ anlayamadığını gösterdi. İşgalciler padişahın kontrolünde toplanacak olan bir meclisten kendi aleyhlerine bir kararın çıkmayacağını zannettiklerinden dolayı meclisin açılmasın da karışmadılar. Meclisin Misak-ı Millî kararlarını alması ise işgalcilerin Anadolu hareketini anlayamadığını bir defa daha göstermektedir.

**MECLİS-İ MEBUSAN'IN AÇILMASI (12 OCAK 1920)**
Padişah meclisin İstanbul dışında toplanmasını, meclisin kendi kontrolünden çıkma olasılığından dolayı uygun görmüyordu. Meclisin İstanbul dışında toplanmasının anayasaya uygun olmayışı ise padişaha bu konuda dayanak sağlamaktaydı. Mustafa Kemal ise işgal altındaki İstanbul'da, padişah başkanlığında toplanacak olan bir mecliste Millî Mücadele adına sağlıklı kararların çıkmayacağını tahmin ediyor ve meclisin Anadolu'da toplanmasını istiyordu. Mustafa Kemal meclisten sağlıklı kararlar çıktığı takdirde Millî Mücadelenin meşrulaşacağına inanıyordu. Fakat her şeye rağmen bu meclisin kurtuluşu gerçekleştiremeyeceğini düşünüyor ve bu durumu milletin de görmesini istiyordu. Bu açıdan meclisin İstanbul'da toplanması ve Misak-ı Millî kararlarından dolayı İstanbul'un işgal edilerek meclisin dağıtılması dolaylı yönlerden de olsa olumlu oldu.
Erzurum mebusu seçilen Mustafa Kemal güvenlik meselesinden dolayı İstanbul'da toplanan meclise katılmadı.

**Mustafa Kemal'in İstanbul'a Gönderdiği Mebus Arkadaşlarından İstekleri:**
1. Mecliste Millî Mücadelecilerin birlikte hareket etmesini sağlayacak olan bir Müdafaa-i Hukuk grubu oluşması
Mecliste müdafaa-i hukuk grubu bazı mebusların çekimser davranmasından dolayı kurulamayıp; bu grubun yerine içinde saltanat yanlılarının da olduğu ve Misak-ı Millî'yi ilan edecek olan Felah-ı Vatan grubu kuruldu.
2. Sivas Kongresi kararları mecliste onaylanması
Meclis Sivas Kongresinin bağımsızlıkla ilgili kararlarını onayladı( Misak-ı Millî). Fakat padişah kontrolündeki mecliste Sivas Kongresinin Millî egemenlikle ilgili maddeleri tartışma konusu dahi yapılamadı.
3. Mustafa Kemal meclise başkan seçilmesi
• Mustafa Kemal işgalcilere ve İstanbul otoritesine Millî hareketin gücünü göstermek istiyordu.
• Meclis dağıtıldığı takdirde, meclis başkanı sıfatıyla, meclisi Anadolu'da toplamayı amaçlıyordu.
• Mustafa Kemal meclise başkan seçilmemiştir.

**MİSAK-I MİLLİ [ MİLLİ ANT] (28 OCAK 1920)**
• Millî sınırlar içinde vatan bir bütündür bölünemez.
(Bu madde Erzurum ve Sivas Kongresinin de ilk maddesidir. Ülkeyi bölmek isteyenlere karşı bir tepkidir. Kurtarılacak vatanın sınırları belli olmuştur.)
• İşgal altındaki Arap topraklarının geleceği bölge halkının vereceği oylara göre belirlenecektir.
• Kars, Ardahan ve Batum'un geleceğinin belirlenmesi için halk oylaması yapılacaktır.
• Batı Trakya'nın geleceğinin belirlenmesi için halk oylaması yapılacaktır.
• İstanbul ve Marmara Denizi her türlü tehlikeden uzak tutulursa; Boğazların dünya ticaret ve ulaşımına açılması mümkündür.
• Azınlık hakları komşu ülkelerde Müslüman azınlığa verilen haklar kadar olacaktır.
• Siyasi, iktisadi ve hukuki gelişmemizi engelleyen sınırlamalar (kapitülasyonlar) kabul edilemez.

**Misak-ı Millî'nin Önemi:**
• Millî mücadelenin hedefi kesin olarak belli oldu
• Millî sınırlar meclis onayından geçti
• Milliyetçilik anlayışının yerleştiği görüldü
• Meclis, kapitülasyonlara ilk ciddi tepkiyi gösterdi.
• Millî Mücadele için meclisin desteği alındı
• Kurtarılacak vatan belli oldu
• Türk halkının temel hakları dile getirildi.
• Ulusal devlet anlayışı kabul edildi

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

• Alınan kararlar Turancılığın benimsenmediğini gösterdi
• Ümmetçiliğin yerini ulusçuluk aldı
• Mustafa Kemal'in askerlik hakları iade edildi
• Misak-ı Millî'yi öfkeyle karşılayan İtilaf Devletleri, İstanbul'u resmen işgal etti.
• Tam bağımsızlık ilkesi benimsendi

**Açıklamalar:**
• Misak-ı Millî'de hedefler belirlendiği halde; hedeflere gidilecek yolun belirtilmemesi Mustafa Kemal'e hareket serbestliği verdi.
• Misak-ı Millî kararları Wilson Prensipleri ile çelişmez.
• Misak-ı Millî'de Osmanlı borçlarının ödenmesine de değinilmiştir.
• Ulusal egemenlikten bahsedilmedi
• Misak-ı Millî Lozan Konferansı'nda bütün dünyaca kabul edildi.
• Sınırların belirlenmesinde Mondros Mütarekesi'nin imzalandığı anda işgal edilmeyen yerler ve Türklerin çoğunlukta olduğu bölgeler ölçü alındı.
• Misak-ı Millî ilk defa Londra Konferansı'nda dünyaya duyuruldu.

**İSTANBUL'UN RESMEN İŞGALİ (16 MART 1920)**
**Sebepleri:**
• Meclis-i Mebusan'ın Misak-ı Millî'yi kabul etmesi
• Mustafa Kemal'in otoritesini kırmak
• Millî Mücadele'yi Türk halkının gözünde kötü göstermek
• Panislamist eğilimlerin ve giderek güçlenen Bolşevik yayılmacılığın İngiltere'nin bölgesel çıkarlarını tehdit edecek duruma gelmesi

**Sonuçları:**
• Son Osmanlı Mebusan Meclisi dağıtıldı
• Damat Ferit Paşa tekrar hükûmet başkanı oldu
• İstanbul'daki Türkler de kurtuluş adına İstanbul'da ümit kalmadığını görünce Anadolu'ya geçti
• Damat Ferit Paşa'nın tekrar yönetime getirilmesi halkı İstanbul Hükûmeti'nden soğuttu
• TBMM'nin açılışına zemin hazırlandı
• Padişah tutuklu duruma düştüğünden dolayı; Mustafa Kemal'e padişah adına söz söyleme imkânı doğdu
• Türk halkı nezdinde İngilizlerin, bütün planları ortaya çıktı.
• İngilizler, Osmanlı Meclisi'ne saldırmakla Millî iradeye ve demokrasiye karşı olan saygısızlıklarını gösterdiler
• Bazı mebuslar sürgün edildi, bazı mebuslar tutuklandı; bazıları ise Anadolu'ya kaçtı.
• İstanbul'dan Anadolu'ya göç başladı
• Mustafa Kemal'in meclisin İstanbul'da toplanmamasına dair yaptığı itirazların haklılığı ortaya çıktı.

İşgalciler halkın kendilerine karşı tepkisini önlemek ve işgalden Millî Mücadelecileri sorumlu tutmak için şu genelgeyi yayınladılar:
• İşgal geçicidir
• Saltanatın devamını ve güçlenmesini istemekteyiz
• Anadolu'da işgal devletlerinin isteklerine muhalefet edildiği takdirde; İstanbul da Türklerin elinden alınacaktır.
• İstanbul'dan verilecek emirlere uyulmalıdır.

**Mustafa Kemal'in İşgale Tepkisi:**
• İşgalciler kınandı
• İstanbul ile ilişkiler kesildi
• Anadolu'daki bazı işgalci subaylar, Malta'ya sürgün edilen Türk mebuslarına karşılık tutuklandı
• Osmanlı Devleti'nin Anadolu'daki gelir kaynaklarına el kondu
• İşgalcilerin sevkiyat yaptıkları Ulukışla-Geyve Demiryolu işlemez hale getirildi.

**Ek Bilgi: İstanbul'un işgal edildiğini Anadolu'ya Telgrafçı Hamdi Bey haber vermiştir.**

**TBMM'NİN AÇILMASI (23 NİSAN 1920)**
**TBMM'nin Açılış Amaçları:**
• Millî iradeyi egemen kılmak
• Ulusal güçleri bir arada tutmak
• Bağımsızlığı sağlamak
• Bağımsızlı ve egemenliği sağlayacak otorite ve gücü oluşturmak

TBMM'ye öncelikle, işgal dolayısıyla İstanbul'dan kaçıp gelen mebuslar kabul edilmiş, görüşmeler kaldığı yerden başlatılarak, Ankara'daki Meclis, Meclis-i Mebusan'ın devamı gibi gösterilmiştir.

**Mustafa Kemal'in Meclisin Çalışma Şartlarını Belirlemek İçin Meclise Sunduğu Öneri:**
• TBMM'nin üstünde hiç bir güç yoktur. TBMM bütün güçlerin üzerinde kabul edilmiştir.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

2-Hükûmet kurmak gereklidir.
(Bu madde meclisin kuruculuk yönünü gösterir)
• Geçici olduğu bildirilerek bir hükûmet başkanı tanımak; ya da padişah vekili çıkarmak doğru değildir.
(Bu madde açılan meclisin daimi olduğunu vurgulamaktadır.)
• Mecliste yoğunlaşan ulusal iradenin yurdun alın yazısına doğrudan doğruya el koymasını kabul etmek temel ilkedir.
• Yasama ve yürütme TBMM'ye aittir.
18 Eylül 1920'de kurulan İstiklal Mahkemelerinin üyeleri de milletvekillerinden oluştuğundan dolayı yargı da meclisin eline geçmiştir.
Yasama, yürütme ve yargının mecliste toplanmasına güçler birliği ilkesi denilir.
Güçler birliği ilkesi olağan üstü durumdan dolayı kabul edilmiştir. Hızlı karar alınıp; alınan kararların hızlı uygulanması amaçlanmıştır.
Güçler birliği ilkesi demokrasiye uygun değildir. Demokrasiye uygun olan kuvvetler ayrılığı ilkesi 1961 Anayasası ile kabul edilmiştir.
• Meclisten seçilecek bir kurul meclis adına hükümet işlerine bakar. Oluşturulan bu kurul yani İcra Vekilleri Heyetinin başkanı meclisin de başkanıdır.
Kurulan bu sisteme meclis hükûmeti sistemi denilir. Bu sistemde bakanlar meclisten tek tek seçilir.
Meclis hükûmeti sisteminde hükûmet üyeleri meclisten tek tek seçildiğinden dolayı hükûmetin kurulması gecikir; dolayısıyla da yürütme olumsuz etkilenirdi.
Meclis hükûmeti sistemi Cumhuriyet ilan edilene kadar devam etmiştir.
Saltanat devam ettiğinden dolayı devlet başkanlığı kurumu oluşturulamamıştır. Meclis başkanlığı ile hükûmet başkanlığı aynı kişide toplanmıştır.
• Padişah ve halife baskı ve zordan kurtulduğu zaman, meclisin düzenleyeceği yasal ilkeler doğrultusunda yerini alır.
Birliğe ihtiyaç duyulan bu dönemde padişahlık ve halifelik kurumunun açıkça karşısına geçilmemiştir.
Bu madde ileride saltanat ve halifeliğin kaldırılabileceğini göstermektedir. Çünkü padişah ve halifenin durumunu meclisin belirleyeceği dile getirilmiştir.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**Bu önerge Teşkilat-ı Esasiye Kanunu kabul edilene kadar meclisin çalışma şartlarını belirlemiştir.**

**TBMM'nin Açılmasının Önemi:**
• Millî egemenlik ilkesi kurumlaştı
• Halkçı, ulusçu ve demokratik bir Türk devleti oluştu
• Temsil Heyeti'nin görevi sona erdi
• Ulusal örgütlenme tamamlandı

**TBMM'nin Özellikleri:**
• İhtilalcidir: İstanbul'daki otoriteye rağmen meclis açılmış, yeni bir devlet oluşturulup; Hıyanet-i Vataniye gibi kanunlar çıkarılmıştır.
• Kurucudur: Yeni bir hükûmet ve yeni bir devlet ortaya çıkarılmış; bir devlet için gerekli olan kanunlar ve anayasa hazırlanmıştır.
• Halkçı, demokratik ve ulusçudur.
• Millî egemenlik ilkesi temel ilkedir.
• Güçler birliği ilkesi kabul edilmiştir
• İstiklal mahkemelerini kurmakla yargı gücünü ortaya koymuştur.
• Kurtarıcı bir meclistir.
• Meclis hükûmeti sistemi kabul edilmiştir.
• İlk meclisteki vekiller arasında fikir birliği yoktur. Misak-ı Millî (bağımsızlık) birleştikleri tek fikirdir. Meclisin bu özelliğinden dolayı da bu meclis inkılapları yapmaya uygun değildir.
• Dış politikada ilk temas Rusya ile kurdu ve ilk elçisini Rusya'ya gönderdi.
• 30 Nisan 1920'de varlığını dünya devletlerine duyurdu.

**TBMM'nin Otoritesini Artırma Çalışmaları:**
• İstanbul Hükûmeti'nin çalışmaları yok sayıldı
• Otoriteyi artırıcı tedbirler alındı
• Hıyanet-i Vataniye Kanunu çıkarıldı
• İstiklal Mahkemeleri kuruldu
• İsyanlar bastırıldı
• Anayasa ilan edildi

**TBMM'nin Birliği Sağlama ve Devam Ettirme Çalışmaları:**
• Yapılacak idari, siyasi vb. değişimler savaş sonrasına bırakıldı
• Kurulan devletin yönetim şeklinin cumhuriyet olduğu ifade edilmedi
• Güçler birliği ilkesi kabul edildi
• Padişah ve halifeye karşı, savaş bitene kadar açıkça tavır takınılmadı

**I. Meclis 23 Nisan 1920 ile 1 Nisan 1923 tarihleri arasında çalışmıştır.**
**11 Ağustos 1923'de ise II. Meclis çalışmalarına başlamıştır.**

**I. Meclisin Yenilenme Nedenleri:**
• Devlet sisteminin geliştirilmesi ve barıştan sonra izlenecek olan politikaların belirlenmesi konusunda milletvekillerinin anlaşmazlığa düşmesi.
• İtilaf Devletlerinin Lozan görüşmelerini keserek Türkiye'deki tartışmalı ortamdan yararlanmak istemesi
• Meclisin savaş döneminde yıpranmış olması
• Meclisin inkılapları yapmaya uygun olmayışı

**İÇ İSYANLAR**
**Sebepleri:**
• İşgalcilerin işgallerini yerleştirmek, kolaylaştırmak istemesi
• Osmanlı yönetiminin Mustafa Kemal ve arkadaşlarını etkisiz duruma getirmek istemesi
• TBMM'nin halktan yeni fedakârlıklar istemesi
• İtilaf devletlerinin Millî Mücadeleyi iç karışıklıklarla yıpratmak istemesi
• Osmanlı ordusunun terhis edilmiş olmasından dolayı oluşan asayişsizlik
• Bazı Kuva-yı Millîye'cilerin ve Millî Mücadelecilerin tutarsız davranışları
• Millî mücadele politikasının bazı çıkar çevrelerini rahatsız etmesi
• Azınlıkların emelleri
• Bazı Kuva-yı Millîyeci'lerin düzenli ordunun emrine girmek istemeyişi

**A-İstanbul Hükûmeti Tarafından Desteklenen İsyanlar**
**1. Ahmet Anzavur İsyanı:**
• İngilizlerin, Millî Mücadelecileri Çanakkale Boğazı çevresine yanaştırmak istemeyişi
• İstanbul yönetiminin Millî Mücadeleden duyduğu tedirginlik

Özellikleri:
• İsyan Marmara'nın güneyinde Susurluk civarında çıkmıştır.
• Millî mücadelecilere karşı bölgedeki halk kışkırtıldı
• İsyan TBMM açılmadan önce başladı
• Saltanat yanlısı bir isyandır
• İsyan önce Ethem Bey tarafından bastırıldıysa da; Ahmet Anzavur tekrar isyan çıkardı. Bu isyanı ise Ali Fuat Cebesoy 20 Mayıs 1920'de kesin olarak bastırdı.

**2. Kuva-yı İnzibatiye (Halifelik Ordusu)**
İsyanı Sebepleri:
• İngilizlerin, Millî Mücadelecileri Boğazlar çevresine yanaştırmak istememesi
• İstanbul yönetiminin duyduğu tedirginlikler

Halifelik ordusu denilen isyancı birliğini Süleyman Şefik İngilizlerin istek ve desteği ile hazırladı. Birliğin oluşturulmasında genellikle Enver Paşa'nın ordudan tasfiye ettiği eski subaylar kullanıldı.

Özellikleri:
• İsyan Adapazarı civarında başladı
• Ethem Bey ve Refet Bele tarafından bastırıldı
• İsyanın bastırılması sonucunda Kuva-yı İnzibatiye birliğinin çoğu Millî Mücadele saflarına geçti

Ahmet Anzavur ve Kuva-yı İnzibatiye İsyanlarının başarısız olması İngilizlere; İstanbul Hükümeti'nin başarısız olduğunu gösterdi ki bundan sonra İngilizler direkt kendileri isyanları desteklemeye başladılar.

**Dikkat:** 28 Nisan 1920'de Anadolu'da, padişah adına, asayiş sağlamak için Anadolu Fevkalade Müfettişliği kuruldu.

**İSTANBUL YÖNETİMİ İLE İŞGALCİLERİN DÜZENLETTİRDİĞİ İSYANLAR**
**Bozkır-Zeynelabidin İsyanı**
Millî mücadeleye karşı çıkan ilk isyandır Padişah taraftarı bir isyandır
Konya havalisinde çıkmıştır.

**Bolu-Düzce Ayaklanması**
12 Nisan 1920'de başladı
Ethem Bey tarafından bastırıldı

**Çapanoğulları İsyanı**
Yozgat, Çorum ve Tokat havalisinde etkili oldu
Bölgedeki halk kullanılmak istendi
Ethem Bey tarafından bastırıldı

**Delibaş Mehmet-Konya İsyanı**
Halifelik taraftarı bir isyandır
Konya ve Isparta'da etkili oldu
İsyanın çıkarılmasında İngiliz, Fransız, İtalyan ve Yunanlılar etkili oldu

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Millî kuvvetler karşısında tutunamayan Delibaş Mehmet önce Fransızlara sonra Yunanlılara sığınmıştır.

**Çopur Musa İsyanı:**
İsyan Afyon'da çıktı
İsyanın çıkmasında Yunanlıların kışkırtmaları da etkili oldu
İsyan Refet Bele tarafından bastırıldı

**Diğer İsyanlar**
Cemil Çeto İsyanı (17 Haziran 1920):
Millî Aşireti İsyanı (8 Haziran 1920):
Koçgiri İsyanı: 9- Ali Batı İsyanı

**KUVA-YI MİLLÎYE'CİLERİN ÇIKARDIĞI İSYANLAR**
**Demirci Mehmet Efe İsyanı:**
Yunanlılara karşı başarılı mücadeleler vermiş olan Mehmet Efe, düzenli ordu kurulurken ilk günlerde düzenli ordunun emrine girmek istemedi
Demirci Mehmet Efe ikna edildi ve efeleriyle birlikte düzenli ordunun emrine alındı.

**Ethem Bey İsyanı:**
Yunanlılara karşı başarılı mücadeleler veren ve isyanların bastırılmasında büyük katkıları olan Ethem Bey düzenli ordunun emrine girmeyerek isyan etmiştir.
Ethem Bey düzenli orduya karşı girdiği mücadelede başarılı olamayınca; 5 Ocak 1921'de Yunanlılara sığınmış; kendisine bağlı birlikler ise 20 Ocak 1921'de düzenli ordunun emrine girmiştir.

**Azınlıkların Çıkardığı İsyanlar Sebepleri:**
• Osmanlı Devleti'nden toprak koparma düşüncesi
• Emellerinin olduğu bölgelerde çoğunluk olma düşüncesi ile Türk milletini yıldırarak, bölgeden kaçırma
• İşlerini kolaylaştırma düşüncesi ile işgallere zemin hazırlama
• İşgal devletlerinin kışkırtmaları

**Ermeni isyanları**
Gümrü ve Ankara Antlaşmaları ile bitirilirken; Karadeniz'deki Rum isyanları Şubat 1923'e kadar devam etti.

**TBMM'nin İsyanlara Karşı Aldığı Önlemler:**
• İstanbul ile ilişkiler kesildi
• İstanbul Hükûmeti'nin icraatları yok sayıldı
• İstanbul'un halkı Millî Mücadelecilere karşı kışkırtmak için yayınladığı fetvalara karşı; Ankara müftüsü Rıfat Börekçi fetva yayınladı
• Damat Ferit Paşa vatan haini kabul edildi
• 29 Nisan 1920' Hıyanet-i Vataniye Kanunu çıkarıldı
• 18 Eylül 1920'de İstiklal Mahkemeleri kuruldu
• İsyanlara karşı Kuva-yı Millîye, merkez ordusu ve düzenli ordu kullanıldı

**İsyanların Sonuçları:**
• Anadolu daha fazla işgal altında kaldı
• Millî mücadelenin başarıya ulaşması gecikti
• Yunanlılar Anadolu'da daha fazla ilerledi
• Kardeşkanı akıtıldı
• Anadolu birliği zedelendi
• Ekonomik zayiatlar oldu
• İsyanları bastıran TBMM'nin otoritesi arttı

**Açıklamalar:**
• İsyanları kışkırtan ve çıkaranlar kutsal değerleri kullandılar
• Padişaha bağlılık, Millî Mücadeleyi halka kötü gösterdi
• Asker kaçaklarının bir kısmı isyanların insan gücünü oluşturdu
• Yunan ordusu dahî bazı dönemlerde halifelik ordusu olarak tanıtıldı
• İsyanların bastırılmasında TBMM'nin güçler birliği ilkesi etkili oldu
• TBMM'ye karşı çıkarılan isyanlarda İstanbul yönetimi Millî Egemenliği; İşgalciler Millî Bağımsızlığı hedef almıştır.
• 19 Mayıs 1919'da başlayan isyanlar 1921 yılı sonlarına kadar devam etti.

**SEVR ANTLAŞMASI (10 AĞUSTOS 1920)**
**Antlaşmanın Geç İmzalanmasının Sebepleri:**
• Mondros Mütareke'sinin kalıcı hükümler içermesi.
• Osmanlı Devleti'ni paylaşmak isteyen devletlerin çıkar çatışmasına girmesi
• İşgalcilerin iç isyanlar ve Yunan işgalinin sonucunu beklemesi
• Kurtuluş Savaşının başlamış olması
• Yunanlıların İzmir'i işgal etmesinin paylaşım planlarını değiştirmesi

İtilaf devletlerine göre Osmanlı ile imzalanacak olan antlaşma Türk halkını kısmen rahatlatır ve Mustafa Kemal'den koparırdı.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Yunan güçleri 22 Haziran 1920'de, imzalanacak olan antlaşmanın kabulüne zemin hazırlamak için, Milne Hattını aşarak; Bursa-Uşak çizgisinde harekete geçti. Yunanlılar 20 Temmuz 1920'de Doğu Trakya'yı işgal ettiler. (3 Kasım 1919'da İngilizler tarafından Yunanlıların güvenliğinin sağlanması ve Yunan işgalinin yerleşmesi için, İzmir, Aydın, Manisa'nın bir kısmı, Soma ve Ayvalık'ın bir kısmını Yunan işgali altında bırakacak şekilde çizilen ve Yunanlıların ve Kuva-yıMillîye'nin karşılıklı olarak geçmesi yasaklanan hatta Milne Hattı denilir.)

Bu gelişmeler üzerine Saltanat Şurası meseleyi görüşmek üzere 22 Temmuz 1920'de toplandı. Yapılan şurada Rıza Paşa hariç tüm üyeler Sevr Antlaşması'nın imzalanması yönünde kararı bildirdi. Saltanat Şurası'nın Sevr Antlaşması'nı imzalamak istemesinde Bursa ve Doğu Trakya'nın işgal edilmesi etkili oldu.
Antlaşmanın maddelerini hafifletmek için Damat Ferit Paşa Fransa'daki Sevr kasabasına gittiyse de etkili olamadı.
Sevr Antlaşması'nı imzalamak için Rıza Tevfik, Reşat Halis ve Hadi Paşa'dan oluşan grup Fransa'ya gönderildi.
İşgalci devletler Sevr Antlaşması'nın imzalanması ile Şark Meselesinin hallolacağına inanıyordu.

**TBMM, Sevr Antlaşması'nı tanımadığı gibi**; 19 Ağustos 1920'de aldığı kararla, antlaşmayı imzalayanları vatan haini kabul etti. Türk milletinin bu antlaşmaya cevabı ise Kurtuluş Savaşı oldu. Halk bu durum karşısında Millî Mücadelenin gereğini daha iyi anladı.
Padişah Sevr Antlaşması'nın imzalanmasını kabul etmekle hukuka ve Millî iradeye aykırı davranmıştır. Çünkü Kanun-ı Esasi'ye göre bir antlaşmanın imzalanabilmesi için Meclis-i Mebusan'ın onayının alınması gerekir. Sevr Antlaşması bu yönüyle hukuka aykırı olduğu gibi; Meclis- i Mebusan'ın aldığı Misak-ı Millî kararları ile çeliştiği için Millî iradeye de aykırıdır. Türklerin çoğunlukta olduğu Anadolu'yu böldüğü için evrensel beyannamelere de aykırıdır. (Fransız İhtilali'nin yaydığı fikirler ve Wilson Prensipleri)

**Sevr Antlaşması'nın İçeriği:**
• Osmanlı ülkesi; Giresun, Ordu, Samsun, Tokat, Çorum, Amasya, Sinop, Kastamonu, Çankırı, Ankara, Eskişehir, Bolu, Zonguldak, Bilecik, İstanbul ve Kayseri'nin doğusu ile sınırlı kalıyordu.
• Boğazlar her zaman bütün devletlerin gemilerine açık tutulacak; Türklerin hiç bir etkisinin bulunmadığı, kendine has polis gücü, bütçesi ve bayrağı olan bir komisyon tarafından yönetilecek. (İlk defa Boğazların yönetimi için komisyon kurulması kararı verilmiştir. Bu madde İstanbul'un güvenliğini tehlikeye düşürüyordu.
• Midye-Büyük Çekmece hattının batısı ve İzmir dâhil Batı Anadolu Yunanistan'a verilecek
• Doğu Anadolu'da sınırları Wilson tarafından çizilecek ve Karadeniz ile Akdeniz'e çıkışı olan bir Ermeni devleti kurulacaktır.
• Doğu Anadolu'da bir Kürt devleti kurulacaktır.
• Antalya ve Konya havalisi İç Batı Anadolu'nun içlerine kadar İtalyanlara verilecektir.
• Mardin, Urfa, Antep, Adana, Malatya ve Sivas dolaylarını birleştiren bölge ve Suriye Fransa'ya verilecektir.
• Hicaz hariç olmak üzere Arabistan ve Musul İngiltere'ye verilecektir.
• Rodos ve On İki Ada İtalya'ya; Ege Adaları Yunanistan'a verilecektir.
• Brest Litovsk Antlaşması tanınmayacaktır.
• Osmanlı ordusunun mevcudu 50.700'ü geçmeyecek; askerlik mecburi olmaktan çıkarılacak, deniz gücü 13 ufak gemiyi geçmeyecek, orduda tank, ağır makineli tüfek, top ve uçak bulunmayacaktır.
• Osmanlı maliyesini işgalcilerin oluşturacağı bir komisyon düzenleyecektir.
• Kapitülasyonlar genişletilerek bütün devletlere verilecektir.
• Azınlık hakları artırılacak; azınlık haklarının garantisi için bir komisyon kurulacaktır.
• Osmanlı savaş tazminatı ödeyecektir.

**Antlaşmanın Önemi:**
• Osmanlı Devleti sömürge durumuna getirildi
• İşgalciler şark meselesini hallettiklerine inandı
• Halkın direnme gücü kamçılandı
• Türk milleti İstanbul yönetimine ve İngilizlerle güvenilemeyeceğini bir defa daha anladı.
• Azınlıklar emellerine ulaştığını zannetti.

**Açıklamalar:**
Osmanlı yönetimine göre Sevr Antlaşması tamamen yok olmaktan daha iyiydi
Bu antlaşma Ayastefanos Antlaşması gibi geçersiz ve uygulanmayan bir antlaşmadır.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**DÜZENLİ ORDUNUN KURULMASI**

İzmir'in işgalinden sonra Kuva-yı Millîye birlikleri Ayvalık, Bergama, Soma, Akhisar, Salihli, Nazilli ve Aydın'da Yunanlılara karşı başarılı mücadeleler vermiştir.

Kuva-yı Millîye düşmanı oylayabiliyor fakat düşmanı yurttan atacak şekilde karşı taarruza geçemiyordu. Bu durumu bilen Mustafa Kemal, düzenli ordunun kurulmasının şart olduğuna inanıyor; fakat bu düşüncesini meclise kabul ettiremiyordu.

22 Haziran 1920'de başlayan Yunan Taarruzu Gediz muharebelerinde Kuva-yı Millîye'nin mağlubiyetine sebep oldu. Kuva-yı Millîye'nin komutanı olan Ali Fuat Cebesoy mağlubiyete Kuva- yı Millîye'nin disiplinsizlik ve düzensizliğini sebep gösterirken; Kuva-yı Millîye'ciler mağlubiyetin sebebi olarak Ali Fuat Cebesoy'un başarısızlığını ileri sürüyorlardı. Gediz Muharebeleri, Mustafa Kemal'in düzenli ordu konusundaki düşüncelerini haklı çıkarmış ve bunun üzerine 8 Kasım 1920'de yapılan meclis toplantısı sonucunda Ali Fuat Cebesoy'un Moskova büyükelçiliğine tayin edilmesine ve düzenli ordunun kurulmasına karar verilmiştir.

Batı Cephesinde düzenli orduyu kurmakla İsmet İnönü görevlendirildi. Cephenin güneyi ise Refet Bele'nin komutasına verildi.

**27 Aralık 1920'de Kuva-yı Seyyare'nin, kaldırılarak düzenli orduya katılması kararlaştırıldı**

**Düzenli Ordunun Kurulma Sebepleri:**

- Halk ile Kuva-yı Millîye birliklerinin karşı karşıya gelmeye başlaması
- Yunan ilerleyişinin durdurulamayışı
- Kuva-yı Millîye 'in merkezi otoriteden yoksun oluşu
- Kuva-yı Millîye 'in bölgesel amaçlı olması

**Düzenli Ordunun Özellikleri:**

- Kurtuluş Savaşı'nda sadece Yunanlılara karşı savaştı
- TBMM'ye karşı oluşan bazı isyanları bastırdı
- Tekâlif-i Millîye Emirlerinin uygulanması sonucunda taarruz gücüne ulaştı
- İnönü Muharebesi ilk savaşı ve ilk başarısıdır.
- Eskişehir-Kütahya Muharebeleri tek başarısızlığıdır.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**KURTULUŞ SAVAŞI**

**GİRİŞ:**

- Halk kongreler yolu ile örgütlenip birleştirilmiştir.
- Güneyde Fransız ve Ermenilere karşı Kuva-yı Millîye; Doğu Anadolu'da Ermenilere karşıdan kalan
- XV. Kolordu; Batı Anadolu'da Yunanlılara karşı TBMM'nin kurduğu düzenli ordu kullanılmıştır.
- Ordu taarruz gücüne ulaşana kadar Yunanlılara karşı batı cephesinde savunmada kalınmıştır.
- Kurtuluş Savaşında bağımsızlık ve egemenlik birlikte yürütülmüştür.
- Kurtuluş Savaşı, Türk milletinin I. Dünya savaşının sonuçlarına bir tepkisidir.
- Mondros Mütareke'sinin Osmanlı devletini etkisiz duruma getirmesi, kurtuluş mücadelesini halkın yapmasına sebep olmuştur.
- Kurtuluş savaşı için ilk adımları Millî cemiyetler atmış, kurtuluşu TBMM tamamlamıştır.
- İtalyan ve İngilizlerle askeri mücadele olmamasına rağmen; en fazla diplomatik mücadele İngilizlerle olmuştur.
- TBMM'de ilk bunalım ordu, ikinci bunalım ise hükûmet meselesinden dolayı çıkmıştır.

**CEPHELER**

**A. DOĞU CEPHESİ**

**Ermeni Sorunu:**

Ermeniler Osmanlı ülkesinde rahat bir şekilde yaşıyordu. Osmanlı Devletinde bakanlık ve yargıçlık yapan Ermeniler dahi vardı. Van, Bitlis, Diyarbakır, Tokat ve İstanbul yoğun olarak yerleştikleri yerlerdi. Osmanlı ülkesinin her yerine istedikleri gibi yayılmışlardı.

Fatih zamanında İstanbul'da Ermeni patrikhanesi kurulmuştur. Tanzimat Dönemi'nde Fransızlar Katoliklerin; İngilizler Protestanların koruyuculuğunu yaparken; Ruslar da Ortodoksların ve Ermenilerin koruyuculuğunu yapıyordu.

Osmanlı Devleti, Ermenilere devlete bağlılıklarından dolayı millet-i sadıka diyordu. XIX. yüzyılda birçok ayaklanma olurken; Ermeniler bu ayaklanmalardan pek etkilenmemiştir. Doğu Anadolu'da karışıklıklar çıkararak, bu bölgeden güneye inmeyi planlayan Rusya, Ayastefanos Antlaşması'ndan itibaren Ermeni meselesini gündeme getirmiştir. Doğu Anadolu'da bir Ermeni Devleti kurdurarak Rusya'nın güneye inmesini önlemek isteyen İngiltere ise Berlin Konferansında Ermeni meselesini gündeme getirdi. Yani Ermeni meselesi İngiltere ile Rusya'nın kışkırtmaları sonucu ortaya çıkmıştır.

Rusya ve İngiltere'nin kışkırtmaları sonucunda XIX. yüzyılın sonlarında Ermeniler arasında da millîyetçilik çalışmaları görülmeye başladı. Ermeniler teşkilatlanmak için Hınçak (1887) ve Taşnak- Sütyun (1890) cemiyetlerini kurdular.
Osmanlı ülkesinde en son isyan eden azınlık olan ve hiç bir bölgede yeterli çoğunluğu olmayan Ermenilerin, Osmanlı ülkesinde isyanlar çıkararak başarıya ulaşmaları mümkün değildi.
Ermeniler XX. yüzyılın başlarında Osmanlı Bankasını bastılar, 1904'de Sason isyanını; 1914'de Zeytun İsyanını çıkardılar. II. Abdülhamit'e suikast düzenlediler.
I. Dünya Savaşı esnasında Ruslar tarafından kullanılan Ermeniler yıllarca birlikte yaşadıkları Türklere saldırmaktan çekinmediler. Osmanlı Devleti Doğu Anadolu'da Türklerle Ermeniler arasında olayların çıkmaması için Ermenileri 14 Mayıs 1915'de çıkardığı tehcir kanunu ile Suriye bölgesine göç ettirdi.
Brest Litovsk Antlaşması ile Rusya I. Dünya Savaşından çekilince; İngilizler Batum petrol bölgesinde etkili olabilmek ve Osmanlı ile Rusya arasında tampon bölge oluşturmak için Gümrü civarında Ermenilere devlet kurdurdu. (28 Mayıs 1918)

Paris Konferansında, Doğu Anadolu'da, Ermeni devletinin kurulması kabul edildi. Mondros Mütarekesi'nin İngilizce metninde Doğu illerine Ermeni vilayetleri denmesi de İngilizlerin Ermenilerle ilgili düşüncesini, daha Paris Konferansından önce ortaya koyuyordu.

Doğu Anadolu'da kurulacak olan Ermeni devletinin mandaterliği Paris Konferansı esnasında ABD'ye verilmiştir. ABD, Ermeni mandaterliğinden Aralık 1919'da oluşturulan Harbord Raporu sonucunda vazgeçmiştir. Bu rapor Ermenilerin Doğu Anadolu'da azınlıkta olduğunu, Türklerin mücadeleye hazır olduğunu ve ABD için Doğu Anadolu'ya yönelik olarak alınacak bir mandaterliğin zararlı olacağı belirtiyordu.

Doğu Anadolu'daki Ermeni olaylarından dolayı Kazım Karabekir komutanı olduğu XV. kolorduyu dağıtmamıştı. Bu kolordunun varlığı Ermeniler için kısmen de olsa caydırıcı bir unsurdu. Bölge Doğu Anadolu Müdafaa-i Hukuk Cemiyetinin çalışmaları sonucu örgütlenmişti.
9 Haziran 1920'de Kazım Karabekir'in, TBMM tarafından, Doğu Cephesi Komutanlığı'na atanması sonucunda devletin ilk cephesi oluşmuş oldu.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

28 Ekim 1920'de harekete geçen Türk ordusu karşısında tutunamayacağını anlayan Ermeniler barış isteyince, 3 Aralık 1920'de Kazım Karabekir, TBMM adına Ermenilerle Gümrü Antlaşması'nı imzaladı.

**5 Aralık 1920'de Ermenistan Sovyet Rusya yönetimine girdiği için Gümrü Antlaşması Ermeni meclisinden geçememiştir.**

**Gümrü Antlaşması (3 ARALIK 1920)**
- Ermeniler Kars, Gümrü ve Sarıkamış'ı terk edecek
- Aras Nehri ile Çıldır Gölü arası Türk-Ermeni sınırı olacak
- Ermeniler TBMM aleyhine olan antlaşmaları tanımayacaktır.
- Göç ettirilmiş olan Ermeniler altı ay içinde Türkiye'ye geri dönebilecektir.

Ermeniler Kars civarından çekilince; Türkiye, Devleti Gürcüler ile sınır komşusu oldu. Ardahan'ın bir kısmı, Artvin ve Batum Gürcülerin elindeydi. TBMM'nin verdiği ültimatom sonucunda 23 Şubat 1921'de Gürcüler Artvin, Ardahan ve Batum'u terk etti. (Batum Antlaşması)

**Gümrü Antlaşması'nın Önemi:**
Mondros Mütarekesi ile belirlenen sınırlar ilk defa aşılmıştır.
TBMM'nin ilk askeri ve siyasi başarısı görüldü
Ermenistan TBMM'yi antlaşma imzalayarak tanıyan ilk devlet oldu
Misak-ı Millî yönünde ilk adım atıldı
Sevr Antlaşması'na ilk darbe vuruldu
Doğu sınırının belirlenmesi yönünde ilk adım atıldı
Doğudaki güçleri batıya kaydırma imkânı oluştu

**B. GÜNEY CEPHESİ**
Mondros Mütarekesi'nden sonra İngilizler 9 Kasım 1918'de İskenderun'u, 17 Aralık 1918'de Antep'i, 22 Şubat 1919'da Maraş'ı ve 24 Mart 1919'da Urfa'yı işgal ettiler.
Fransızlar ise Mersin, Adana, Hatay ve Osmaniye'yi işgal ettiler.

İngilizler petrol bölgelerine karşılık Maraş (30 Ekim 1919), Urfa (30 Ekim 1919) ve Antep'i (5 Kasım
1919) Fransızlara devrettiler.

Fransızlar Suriye ve Mısır'dan getirdikleri Ermenilere intikam alayları kurdurarak, Ermenileri

bölgedeki Türklere karşı kullandılar. Ermeniler Çukurova'da devlet kurmak istediklerinden dolayı Türklere karşı saldırıya geçtiler.

Batı Anadolu'da düşmana karşı seçilmiş seyyar güçler savaş verirken; Güney Cephesi'nde kadın, çocuk, ihtiyar olmak üzere halk düşmana karşı topyekûn bir mücadeleye girmiştir.
Sivas Kongresinde, güney cephesinin, gönderilecek subaylarca düzenlenip halkın düşmana karşı harekete geçirilmesi planlanmıştır.

Fransızlar ile Türk halkı arasında ilk ciddi çarpışmalar **Sütçü İmam**'ın harekete geçmesi ile Maraş'ta başlamıştır. Maraş halkı Fransızları 10 Şubat 1920'de Maraş'tan atmayı başardı.

**11 Nisan 1920'de ise Urfa halkı Fransızları** memleketlerinden atmayı başardı.
Şahin Bey mücadelesi ile ünlenen Antep ise bütün gayretlerine rağmen Fransızlara teslim olmak zorunda kaldı.(Şubat 1921)

TBMM daha sonradan Maraş'a kahraman; Urfa'ya şanlı; Antep'e ise gazi unvanını vermiştir. Adana'da ise mücadeleler 20 Ekim 1921'de imzalanan Ankara Antlaşması'na kadar devam etti. Güney cephesi Ankara Antlaşması ile kapanmış ve Adana ile Antep savaş yapılmadan Fransızlardan geri alınmıştır.

**C. BATI CEPHESİ**
**Yunanlıların Anadolu'da İlerleme Sebepleri:**
- Osmanlı ordusunun terhis edilmiş olması
- Cephede ilk dönemde disiplin olmaması
- İsyanlardan dolayı Anadolu'da birliğin geç sağlanması
- İngilizlerin Yunanlılara yardım etmesi
- Mondros Mütarekesi'nin taşıdığı ağır maddelerden dolayı Osmanlı Devletinin üzerine düşen sorumluluğu yerine getirememesi

Paris Konferansında, Türkiye'nin mandaterliğinin hiç bir devlet tarafından alınmamasını savunan Fransa; Yunanistan'ın İzmir'i terk etmesini de istiyordu.
Dünya Müslümanlarından çekinen İngilizler İstanbul'u paylaşım planları içine almamıştır. Paris Konferansında Kürtlerin mandaterliğini İngilizler kabul etmiştir.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Batı Anadolu'da Yunanlılara karşı ilk mücadeleyi Kuva-yı Millîye birlikleri verdi. 1921 yılının başlarında oluşan düzenli ordu ise ilk savaşını Ethem Bey'e karşı vermek zorunda kaldı
8-9 Temmuz 1920'de Bursa işgal edilince meclis kürsüsüne siyah bir örtü çekildi. Bu örtü 6 Eylül 1922'de kaldırılmıştır.

**I. İNÖNÜ SAVAŞI (6-10 OCAK 1921)**
**Sebepleri:**
- Demir yolu hattından dolayı Yunanlılar Eskişehir'i ele geçirmek istiyordu.
- Yunanlılar, yardım alabilmek için, batılı devletlere güçlerini ispatlamak istiyordu
- Yunanlılar Ethem Bey'in isyanından faydalanmak istiyordu.
- Yunanlılar TBMM'ye Sevr Antlaşması'nı kabul ettirmek istiyordu
- İsmet İnönü komutasındaki düzenli ordu Yunanlıları durdurmayı başarmıştır.

**İnönü Zaferinin Önemi:**
- Düzenli ordu ilk zaferini kazandı
- İtilaf devletleri arasında anlaşmazlık yaşandı
- İsmet İnönü tuğgeneral rütbesi aldı
- TBMM'nin içte ve dışta saygınlığı arttı.
- Ethem Bey isyanı bastırıldı
- Afganistan ve SSCB ile dostluk anlaşması imzalandı
- İstiklal Marşı kabul edildi.(12 Mart 1921)
- Teşkilat-ı Esasiye Kanunu kabul adildi
- Halkın orduya ve TBMM'ye karşı güveni arttı
- Asker toplama işi kolaylaştı
- İstanbul Hükûmeti ve TBMM Londra Konferansı'na davet edildi

**LONDRA KONFERANSI (23 ŞUBAT-12 MART 1921)**
**Sebepleri:**
- Düzenli ordunun I. İnönü başarısı
- İtilaflar arasındaki anlaşmazlıklara çözüm aramak
- Rusya ile TBMM'nin yaklaşmaya başlaması
- TBMM'ye Sevr Antlaşması'nın kabul ettirilmek istenmesi
- Yunan ordusuna zaman kazandırma düşüncesi
- TBMM'nin Gümrü başarısı
- Güneyde Fransızlara karşı başarılı mücadeleler verilmesi

**Konferansa İngiltere, Fransa, İtalya, Yunanistan, Osmanlı Devleti ve TBMM katıldı.**

TBMM'yi hukuken tanımak istemeyen İngilizler TBMM'yi konferansa direkt olarak davet etmeyip Londra Konferansına Türkiye'den öncelikle İstanbul Hükümeti'ni çağırmıştır.
İngilizler, konferansta ikilik çıkarmak amacıyla ve TBMM'ye Sevr Antlaşması'nı kabul ettirmek için İstanbul Hükümeti'nden TBMM adına Mustafa Kemal'in uygun göreceği bir temsilci getirmesini istemiştir.
Mustafa Kemal konferansa direkt olarak davet edilmedikçe TBMM'nin katılamayacağını bildirince; TBMM de İtalya aracılığı ile konferansa direkt olarak davet edildi.
Konferansa TBMM adına Bekir Sami Bey; İstanbul Hükûmeti adına ise Tevfik Paşa katıldı. Konferansta Türk delegeleri arasında ikilik çıkarmak isteyen İtilaf Devletleri ilk konuşma hakkını Tevfik Paşa'ya verdiler.
İtilaf devletlerinin oyununu bozmak isteyen Tevfik Paşa " Söz milletimin asıl temsilcilerinindir, sözün Anadolu kuruluna verilmesin rica ederim" der.

**Mustafa Kemal, Türkler adına konferanstan olumlu bir sonuç çıkmayacağını biliyor; fakat şu sebeplerden dolayı konferansa katılımı kabul ediyordu:**
- Türklerin haklı davasını ve Misak-ı Millî 'sini dünyaya duyurmak
- İşgalcilerin "Türk milleti barışa yanaşmıyor" tezini çürütmek
- Yeni kurulan orduya zaman kazandırmak
- TBMM'yi hukuken tanıtmak

Konferansta işgalciler Türklere sürekli olarak Sevr Antlaşması'nı kabul ettirmeye çalışmıştır. Sadece Sevr Antlaşması'nda belirlenen asker sayısının bir miktar artırılabileceği söylenmiştir.
Bekir Sami Bey Fransa, İngiltere ve İtalya ile esir mübadelesine ve ekonomiye yönelik antlaşmalar imzalamıştır. Bekir Sami Bey bu antlaşmalarda eşitlik ilkesini gözetmemiştir. İtalya ve Fransa'ya
ekonomik tavizler verirken; İngilizlerle yaptığı esir mübadelesi antlaşmasına göre İngilizlerin sadece Malta'daki esirleri serbest bırakmasını; diğerlerini ise değişim dışı tutmasını kabul etmiştir. Bekir Sami Bey'in yaptığı bu antlaşmaları TBMM eşitlik ilkesine uymadığı için kabul etmediği gibi; Bekir Sami Bey'i de dışişleri bakanlığından almıştır. Bu antlaşmalar TBMM'nin antlaşma imzalanabilecek diplomatik saygınlığa ulaştığını göstermiştir.

**Konferansın Önemi:**
- TBMM hukuken tanındı
- Sevr Antlaşması'ndan işgalcilerin taviz verebileceği görüldü
- İşgalciler arasındaki görüş ayrılıkları büyüdü
- Konferanstan sonuç çıkmaması Türk milletine tam zafer kazanılması gerektiğini gösterdi.

**TÜRK-AFGAN DOSTLUK ANTLAŞMASI (1 MART 1921)**
TBMM ve Afganistan karşılıklı olarak birbirinin meşruluğunu tanımayı ve yardımlaşmayı kabul ettiler.
Önemi: İlk defa bir doğulu İslam devleti TBMM'yi ve Misak-ı Millîyi tanıdı.
Afganistan 1919'a kadar İngiliz sömürgesi altındaydı.

**MOSKOVA ANTLAŞMASI (16 MART 1921)**
**Türk-Rus Yakınlaşmasının Sebepleri:**
- TBMM'nin Gümrü başarısı
- İnönü Zaferi
- TBMM'nin güvenilir dost imajı vermesi
- SSCB'nin dost arayışı
- TBMM'nin İtilaf devletleri ile yaklaşıyor olması
- Boğazların açık halde oluşunun SSCB'yi kendi adına endişelendirmesi
- Güneyde Fransızlara karşı başarılar kazanılması
- Mustafa Kemal'in diplomatik çabaları
- Her iki ülkenin de ortak düşmanının olması
- Rusya'nın Anadolu Mücadelesini kendi rejimine dönüştürmek istemesi

**Antlaşmanın Maddeleri:**
- Liman hizmetlerinden Türkiye'nin faydalanması şartıyla, Batum Gürcistan'a bırakılacaktır.
- Ermeni ve Gürcüler ile yapılan antlaşmalar kabul edilecektir.
- Boğazların rejimi Türkiye'nin egemenlik hakları korunmak şartıyla Kara Deniz'e sahildar devletlerce düzenlenecektir.
- Birinin tanımadığı uluslararası antlaşmayı diğeri de tanımayacaktır.
- Osmanlı Devleti ile Rus Çarlığının yaptığı antlaşmalar geçersiz sayılacaktır.
- Artvin ve Ardahan TBMM'de kalacaktır.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

• Gerekli durumlarda karşılıklı yardımlaşılacaktır.

**Antlaşmanın Önemi:**
• İlk defa Avrupalı bir devlet antlaşma imzalayarak TBMM'yi ve Misak-ı Millîyi tanıdı
• Rusya Sevr Antlaşması'nı geçersiz saydı
• Batum'un Gürcistan'a bırakılması ile Misak-ı Millî 'den ilk taviz verildi
• Rusya kapitülasyonları kaldıran ilk devlet oldu
• TBMM ile SSCB arasında ilk antlaşma imzalandı
• Doğu cephesinin güvenliği pekiştirildi.
• TBMM diplomatik bir zafer elde etti.
• İşgalci devletlere karşı denge politikası izlenebilmesi için önemli bir koz elde edildi.
• İki devlet karşılıklı olarak birbirinin rejimini tanıdı.

**Rusya ile ilişkiler Mayıs 1920'de başlamıştır. Haziran 1920'de ise Rusya Misak-ı Millî'yi tanımıştır.**

**II. İNÖNÜ ZAFERİ (23 MART-31 MART 1921)**
**Sebepleri:**
• Londra Konferansında TBMM'nin Sevr Antlaşması'nı kabul etmemesi.
• Yunanlıların Eskişehir'i ele geçirmek istemesi
• Yunanlıların güçlerini Avrupalı devletlere göstererek, onlardan yardım almak istemesi. İsmet Paşa komutasındaki Türk ordusu Yunanlıları ikinci defa durdurmayı başarmıştır.
• Mustafa Kemal İsmet Paşa'ya çektiği telgrafta "Siz orada yalnız düşmanı değil; milletin makûs talihini de yendiniz" demiştir.

**Zaferin Önemi:**
• İnönü Zaferinin rastlantı olmadığı görüldü
• Ordunun taarruza hazır olmadığı görüldü
8 Nisan 1921'de Türk ordusu Aslıhanlar 'da karşı taarruza geçtiyse de başarılı olamadı.
• Cephenin güneyi de RefetBele 'den alınarak İsmet Paşa'nın komutasına verildi.
• İtilaf bloğundaki ayrılık düşüncesi güçlendi.

**ESKİŞEHİR-KÜTAHYA MUHAREBELERİ (10-24 TEMMUZ 1921)**
Türk ordusunun daha fazla güçlenmeden imha edilmesi gerektiğine inanan Yunanlılar 10 Temmuzda tekrar harekete geçmiştir. Zaferden emin olan Yunan kralı bu savaş öncesinde İzmir'e gelmiştir.

Yunanlılar karşısında Türk ordusu tutunamayınca; Türk ordusunun telef olmasını önlemek isteyen Mustafa Kemal, İsmet Paşadan Türk ordusunu Sakarya'nın doğusuna çekmesini istedi. Yunanlılar Sakarya'nın doğusunu hem tam olarak bilmiyorlar; hem de Yunanlıların bu bölgeye ait savaş planları yoktu.

**Önemi:**
• Türk ordusu Kurtuluş Savaşı esnasında ilk ve tek mağlubiyetini almıştır.
• Afyon, Kütahya ve Eskişehir Yunanlıların eline geçmiştir.
• Mecliste tartışmalar başlamıştır.
• Meclisteki bazı milletvekilleri başkentin Kayseri'ye taşınmasını teklif etmiştir.
• Fransızlar barış yapmaktan vazgeçti.
• Kuva-yı Millîye' ye geri dönme tartışmaları başladı.

**BAŞKOMUTANLIK KANUNU (5 AĞUSTOS 1921)**
**Kanunun Çıkarılma Sebebi:**
Olağanüstü durumdan dolayı kararların hızlı alınıp; hızlı uygulanması gerekiyordu.
Mustafa Kemal Millî iradeye olan saygısından dolayı başkomutanlık yetkisini meclisten sadece üç aylık kısa bir süre için istemiştir. Başkomutanlık yetkisi daha sonradan, Büyük Taarruz öncesinde süresiz olmak üzere (20 Temmuz 1922), iki defa uzatıldıysa da Cumhuriyetin ilanı ile sona ermiştir.

**Önemi:**
• Meclis ilk defa bütün yetkilerini bir kişiye vermiştir.
• Mustafa Kemal tekrar askerlik mesleğine dönmüştür.
• Mustafa Kemal Kurtuluş Savaşını daha rahat idare etme imkânına kavuşmuştur.

**Başkomutanın Yetki ve Sorumlulukları:**
• Meclisin tüm yetkilerini taşır.
• Meclis kararı ile yetki süresi uzatılır.
• Kararları kanun niteliğindedir.
• Görev süresi dolmadan yargılanamaz

Başkomutanlık süresinin uzatılması ve süresiz hale getirilmesi; meclisin Mustafa Kemal'e güvendiğini ve Mustafa Kemal'in başkomutanlık yetkisini iyi kullandığını gösterir.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**TEKÂLİF-İ MİLLİYE EMİRLERİ (7-8 AĞUSTOS 1921)**

**Kanunun Çıkarılış Sebebi:**

Türk ordusunun taarruz gücüne ulaşabilmesi için Türk milleti topyekûn seferber edilmek istenmiştir.

**Maddeleri:**

- Her ilçede bir tekâlif-i Millîye komisyonu kurulacaktır.
- Kanunun uygulanması için İstiklal Mahkemeleri çalışacaktır
- Her aile bir giyimlik elbise; bir çift çorap; bir çift çarık verecektir.
- Bedeli sonradan ödenmek üzere; halk ve esnafın elinde bulunan yiyecek, giyecek gibi her türlü temel gereksinim maddeleri ve teknik araç gereçlerle ulaşım araç gereçlerinin %40'ına el konulacaktır.
- Halk elinde bulunan ulaşım araçları ile her ay Millî Mücadele adına 100 kilometre taşıma yapacaktır.
- Gerekirse sahipsiz mallara el konulacaktır.
- Halk elinde bulunan silah ve cephanenin tümünü teslim edecektir.
- Gerektiğinde, zanaat erbabı orduya katılacaktır.

**Açıklamalar:**

Halktan yardımlar toplanamadan Sakarya Savaşı başlamıştır.

Bu vergiler Osmanlı zamanında toplanan avarız vergisi ile benzerlik gösterir.

**SAKARYA MEYDAN SAVAŞI (23 AĞUSTOS-12 EYLÜL 1921)**

Yunanlılar Ankara'ya kadar ilerleyerek savaşı kesin olarak sonuçlandırmak için harekete geçmiştir.

Yüz kilometrelik bir alana yayılmış olan Türk ordusu düşman karşısında dağılma emareleri gösterdiyse de; Mustafa Kemal'in "Hattı müdafaa yoktur. Sathı müdafaa vardır. O satıh tüm vatandır. Vatanın her karış toprağı yurttaşın kanı ile ıslanmadıkça terk olunamaz" sözü Türk askerinin savunma azmini artırmıştır. 10 Eylülden itibaren kendisini toparlayan Türk ordusu, Yunanlıları, durdurduğu gibi; Sakarya Nehri'nin batısına atmayı da başarmıştır. Ordunun taarruz gücü olmadığı için savaşa devam etmemiştir.

İngilizler Yunanlılara Zaman Kazandırmak İçin Ateşkes Teklifinde Bulundular:

- Savaş durdurulacak
- İki tarafın kuvvetleri denetlenecek
- Kuvvetler artırılmayacak
- Askersiz ara bölge oluşturulacak
- İtilaflar her iki tarafın askeri gücünü denetleyebilecek

Bağımsızlık olgusu ile bağdaşmayan bu ateşkes önerisi ilke olarak kabul edildiyse de; TBMM bu ateşkesin şartlarını bütün olarak kabul etmedi. TBMM ateşkesin tam olarak kabul edilebilmesi için Yunanlıların Anadolu'yu terk etmesini istemiştir. Fakat asıl amaçları Yunanlılara zaman kazandırmak olan işgal devletleri bu öneriyi kabul etmemiştir.

**Açıklamalar:**

Türk ordusu, Kurtuluş Savaşında, en fazla Sakarya Savaşında şehit vermiştir.

Türkler ve Yunanlılar Sakarya Savaşında uçak kullanmıştır.

**Sakarya Zaferinin Önemi:**

- Türk ordusunun II. Viyana Bozgunundan beri devam eden geri çekilişi ve savunması sona erip; taarruz dönemi başladı.
- İtilaf bloğu dağıldı.
- İtalyanlar Anadolu'yu terk etti.
- Fransa ile TBMM arasında Ankara Antlaşması imzalandı
- İngiltere ile 22 Ekim 1921'de TBMM esir mübadelesi antlaşması imzaladı
- Azerbaycan, Gürcistan, Ermenistan ile TBMM arasında Kars Antlaşması imzalandı.
- 2 Ocak 1922'de TBMM ile Ukrayna arasında dostluk antlaşması imzalandı
- İngilizler TBMM'ye ateşkes teklifinde bulundu.
- Yunanlıların taarruz gücü kırıldı.
- Mustafa Kemal'e gazilik unvanı ve mareşallik rütbesi verildi. (19 Eylül 1921)
- Yunanlılar Doğu Trakya üzerinden İstanbul'a yapmak istedikleri saldırıdan vazgeçtiler.

**Türk ordusunun en fazla insan kaybı Sakarya Savaşında oldu.**

**KARS ANTLAŞMASI (13 EKİM 1921)**

Sakarya Zaferi Ermenistan, Azerbaycan ve Gürcistan'ı Rusya'nın da teşviki ile TBMM ile antlaşma imzalamaya yönlendirdi.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

TBMM ile üç Sovyet cumhuriyeti arasındaki antlaşma Türkiye'nin doğu sınırına son halini verdi. (Türkiye'nin Batum'un liman hizmetlerinden faydalanma hakkı da sona erdi.)

**ANKARA ANTLAŞMASI (20 EKİM 1921)**
**Sebepleri:**
- TBMM'ni Sakarya Zaferi
- Fransızların Yunan zaferinden ümidini kesmesi
- İngiltere'nin Almanya'ya yaklaşmaya başlaması
- Türklerin her türlü bölücü harekete karşı olması ve bu tür pürüzleri gidermek için mücadeleyi göze alması

Fransa ile TBMM arasında Eskişehir-Kütahya Savaşlarından önce barış görüşmeleri başlamış; fakat Türk ordusunun bu savaştaki başarısızlığı Fransızları ümitlendirmiş ve Fransızlar Yunanistan ile Türkler arasındaki mücadelenin kesin sonucunu beklemeye başlamıştır.

**Antlaşmanın İçeriği:**
- Fransa işgali altında bulunan Adana ve Antep'i terk edecektir.
- Hatay ve İskenderun Fransa'nın mandaterliği altında bulunan Suriye'de kalacaktır.
- Fransa Hatay'ın nüfusuna ve kültürüne müdahale etmeyecektir.
- Fransa bölgeden çekilmek zorunda kalırsa; Hatay ve civarını Suriye'ye bırakmayacaktır.

Bu madde Mustafa Kemal'in ileri görüşlülüğünü gösterir. Çünkü Fransa 1936'da bölgeyi terk edecek ve bölgedeki statünün yeniden belirlenmesi gerekecektir.

**Önemi:**
- Güney cephesi kapanmıştır.
- Misak-ı Millî'den taviz verilmiştir.
- Dış politikada başarılı ve sözü geçer olmanın şartının iç politikada da başarılı olmaktan geçtiği görülmüştür.
- Güney sınırı ilk haliyle çizilmiştir.
- İtilaf bloğu parçalanmıştır.
- Adana ve Antep kurtarıldı.
- Hatay Misak-ı Millî sınırlarının dışında kaldı.
- Güneydeki Ermeni sorunu kapandı.

**BÜYÜK TAARRUZ (26 AĞUSTOS 1922)**
**Taarruz İçin Yapılan Hazırlıklar:**
- Mustafa Kemal'in başkomutanlık süresi uzatıldı.
- Rusya'dan ve bazı doğulu ülkelerden yardım sağlandı.
- Doğu ve güney cephesinde tam güvenlik sağlandı.
- İstanbul'dan silah ve cephane kaçırıldı.
- Kamuoyu oluşturmak için Avrupa'ya diplomatlar gönderildi.
- Fransa ve İtalya'nın bıraktığı silahlar toplandı.
- Fransa ve İtalya'dan silah satın alındı.
- Tekalif-i Millîye emirleri uygulandı.
- Ordu yoğun bir eğitime tabi tutuldu.

**Türk ordusu 26 Ağustos 1922'de taarruza geçti.**
30 Ağustos 1922'de ise Dumlupınar'da Yunan ordusu ile Türk ordusu arasında Başkomutan Meydan Muharebesi oldu.
Başkomutan Meydan Muharebesinde Türk ordusu karşısında mağlup olan Yunan ordusu batı yönünde kaçmaya başladı. Mustafa Kemal Türk ordusunun bu zaferi üzerine Yunanlıların ülkeden tamamen atılması için orduya **"Ordular ilk hedefiniz Ak Denizdir İleri!"** emrini verdi.
9 Eylülde Yunanlılar İzmir'den atılırken son Yunan kalıntıları ise 18 Eylülde Kapıdağ Yarımadası'ndan atıldı.

Türk ordusu, 18 Eylülden itibaren Marmara'ya yönelince; İngilizler ile karşı karşıya geldi. İngilizler bu durum karşısında TBMM'ye ateşkes teklifinde bulundular. İngilizler Türk ordusu Marmara'ya girdiği takdirde Türk ordusuna karşı savaşabileceklerini bildirdiler. SSCB kozunu İngilizlere karşı çok iyi kullanan Mustafa Kemal ise Doğu Rumeli Yunanlılar tarafından boşaltılmadığı takdirde Türk ordusunun savaşa devam edeceğini bildirdi. İngilizler Yunanlıların Doğu Rumeli'yi boşaltması şartını kabul ederek mütareke yapılmasın istediler.

**Büyük Taarruzun Önemi:**
Yunanlılar Anadolu'dan atıldı.
TBMM eşit devletler konumuna geldi.
İngilizler ile Türk ordusunun savaşma ihtimali oluştu.
Mudanya Mütarekesi'ne zemin oluştu.
Yunan başkomutanı esir alındı.

**MUDANYA MÜTAREKESİ (11 EKİM 1922)**
**Sebepleri:**
- Yunanlıların kesin olarak mağlup olması
- İngiltere'nin politik yalnızlığa düşmesi.
- İngiliz dominyonlarının bıkkınlık göstermesi.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

• Lloyd George Hükümeti'nin sert eleştirilere maruz kalması
• Mustafa Kemal'in SSCB ile yardımlaşma manevralarına girmesi.

TBMM, İngiltere, Fransa, İtalya'nın doğrudan katıldığı ve Yunanlıların Mudanya açıklarından bir gemiden dolaylı olarak takip ettiği Mudanya Mütarekesi görüşmeleri 3 Ekim 1922'de başladı.
**Mütarekenin Maddeleri:**
• Yunanlılar Doğu Trakya'yı 15 gün içinde Meriç'e kadar boşaltacak; bölgede Türk yönetimi 30 gün sonra başlayacaktır.
• İstanbul ve çevresinin yönetimi TBMM'ye bırakılacaktır.
• Türk ordusu barış imzalanana kadar; Çanakkale ve Kocaeli Yarımadası'nda belirlenen çizgide duracaktır.
• Türkiye barış imzalanana kadar Doğu Trakya'da 8000 jandarmadan daha fazla güç bulundurmayacaktır.
• Boğazların durumu yapılacak olan antlaşma ile belirlenecektir.

**Mütarekenin Önemi:**
• Savaşın silahlı mücadele dönemi sona erip; diplomatik mücadele dönemi başladı.
• Lloyd George Hükûmeti istifa etti.
• İsmet Paşa diplomatik başarısını ispat etti.
• Doğu Trakya savaş yapılmadan kurtarıldı.
• Osmanlı yönetimi mütarekeye çağrılmamakla ve İstanbul ve çevresinin yönetimi TBMM'ye bırakılmakla Osmanlı Devletinin hukuken sona erdiği kabul edildi.
• İngiltere TBMM'nin meşruluğunu tanıdı.

**LOZAN ANTLAŞMASI (24 TEMMUZ 1923)**
Mustafa Kemal; Yunanlıların İzmir'de yaptığı tahribatın görülerek, Yunanistan'dan daha fazla savaş tazminatı alınması ve görüşmeleri daha yakından takip edebilmek için barış görüşmelerinin İzmir'de olmasını istemiştir. Görüşmelerin tarafsız bir ülkede olmasını isteyen Avrupalı devletler ise görüşmelerin İsviçre'nin Lozan kentinde olmasına karar vermiştir.
Rauf Orbay bakanlar kurulu başkanı olduğu için görüşmelere katılmak istemiş; fakat görüşmelere Mondros Mütarekesi'ni imzalayan bir kişinin gidemeyeceğini savunan Mustafa Kemal; barış görüşmelerine İsmet Paşa'nın gitmesini uygun bulmuştur.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Görüşmelere TBMM adına baş delege olarak İsmet İnönü, Rıza Nur ve Hasan Saka katılmıştır.
Mustafa Kemal TBMM delegelerinden; barış görüşmeleri esnasında kapitülasyonlar ve Ermeni meselesi hakkında taviz verilmemesini istemiştir.
**Lozan'da barış görüşmeleri 20 Kasım 1922'de başladı.**
Borçlar, Irak sınırı, kapitülasyonlar, Boğazlar ve İstanbul'un boşaltılması meselesinden dolayı görüşmeler 4 Şubat 1923'de kesildi.
Yahudi cemaati lideri Haim Naum Efendi'nin ara buluculuğu sonucunda görüşmeler 23 Nisan 1923'de tekrar başlayıp, 24 Temmuz 1923'de sonuçlandı.

**SINIRLAR**
• **Doğu Sınırı:** Kars Antlaşması ile belirlenen sınır ölçü alındı.
• **Irak Sınırı**: Musul petrol bölgesini Türkiye'ye bırakmak istemeyen İngiltere Irak sınırının çizilmesinde sorun çıkardı. Görüşmelerde vakit kaybedilmek istenmediğinden dolayı, Irak sınırı meselesinin, Lozan Görüşmelerinden sonra Türkiye ile İngiltere arasındaki ikili görüşmelerle halledilmesi kararlaştırıldı.
Irak sınırının çizilmesi, Lozan'da çözüme kavuşturulamayan tek meseledir.
• **Suriye Sınırı:** Ankara Antlaşması ile belirlenen sınır ölçü alındı.
• **On İki Ada:** İtalya'ya bırakıldı.
• **Ege Adaları:** Bozcaada ve Gökçeada dışındaki diğer adaların Yunanistan'a, silahlandırmamak şartıyla bırakılmasına karar verildi.
• **Boğazlar:** Boğazlar başkanlığını Türk delegenin yapacağı şekilde bir komisyon tarafından yönetilecektir. Bu komisyon milletler cemiyeti tarafından denetlenecek ve statü milletler cemiyetinin garantisinde olacaktır. Boğazlardan serbest geçiş olacaktır. Ticaret gemilerinin geçişi serbest olacak; fakat savaş gemileri tonaja tabi tutulacaktır. Türk askeri olağanüstü durumlar hariç boğazlar bölgesinin 20 km gerisinde duracaktır.
Türkiye açısından Lozan Antlaşması'nın en problemli maddesi boğazlarla ilgili olanıydı. Bu madde adeta Türkiye'yi mağlup durumuna düşürerek, egemenlik haklarını kısıtlamıştır.
İstanbul'un Boşaltılması: Antlaşmanın imzalanmasından 6 hafta sonra İstanbul boşaltıla-caktır. İşgalciler 2 Ekim 1923'de İstanbul'u terk etti. Kapitülasyonlar ve Düyun-ı Umumiye: Kapitülasyonlar ve Düyun-ı Umumiye kaldırıldı.

• **Borçlar:** Osmanlı Devleti'nin en fazla Fransa'ya borcu olduğundan dolayı, borçlar en fazla Fransa ile tartışıldı. Borçların I. Dünya Savaşı sonucunda Osmanlı Devleti'nden ayrılan devletlerle TBMM arasında paylaştırılarak ödenmesine ve TBMM'nin üzerine düşen borcu taksitler halinde ödemesine karar verildi.
• **Ermeni Meselesi**: Kapandı.
• **Azınlıklar:** TBMM, azınlıklar bahane edilerek iç işlerine karışılmaması için bütün azınlıkları Türk vatandaşı kabul etti. İstanbul'daki Rumlar ile Batı Trakya'daki Türkler hariç; diğer azınlıkların ve dışarıdaki Türklerin ülkelerine dönebileceği kabul edildi.
• **Yabancı Okullar**: Yabancı okulları iç meselesi sayan TBMM Lozan Görüşmelerinde yabancı okulları tartışma konusu yaptırmadı.
• **Savaş Tazminatı**: Yunanistan, Karaağaç bölgesini savaş tazminatı olarak Türkiye'ye verecektir. Bu madde Trakya'nın I. Dünya Savaşı öncesindeki sınırını değiştirmiştir.
• **Patrikhane**: Patrikhane İstanbul'da kalacaktır. Patrik seçimini, başka devletleri iç işlerine karıştırmak istemeyen Türkiye yapacaktır. Türkiye Ortodoks din adamlarının belirlediği üç adaydan birini patrik olarak tayin edecektir. Patriğin siyasal yetkileri olmayacaktır.
• **Kıbrıs**: İngiltere kendi toprağı saydığı Kıbrıs'ı görüşmeler esnasında tartışma konusu yaptırmadı.

**Lozan Antlaşması'nın Önemi:**
• Türkiye Devleti tanındı.
• Osmanlı devletinin sona erdiği kabul edildi.
• Türk devletinin tam bağımsızlığı kabul edildi.
• Osmanlı Devleti'nin bıraktığı asırlık sorunlar kapandı.
• Devrimler için ortam hazırlandı.
• Sevr Antlaşması yürürlükten kalktı.
• Sömürge altında yaşayan milletlere örnek oldu.

**Lozan Antlaşması'nın Eleştirilen Yönleri:**
• Batı Trakya ve Ege Adaları'nın geri alınamaması
• Patrikhanenin İstanbul'da kalması
• Musul'un alınamaması
• Boğazların statüsü

**Lozan'ı eleştirenlerin**; günün şartlarını, bilmediği veya düşünmediği anlaşılmaktadır. Tarihçi araştırdığı olayın geçtiği dönemin şartlarını bilmek zorundadır.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**Lozan Antlaşması'nın Özellikleri:**
• Dünya Savaşı sonrasında imzalanan antlaşmalar arasında günümüze kadar geçerliliğini koruyan tek antlaşmadır.
• Dünya Savaşı sonucunda imzalanan en son antlaşmadır.
• Yeni bir devletin kurulduğunu belgelemiştir.
• 23 Ağustos 1923'de II. Meclis tarafından onaylandı.
• Rusya ve Bulgaristan sadece Boğazlar rejimi için katıldı.
• 143 maddedir.

**Lozan Antlaşması'nı I. Dünya Savaşı'ndan Sonra İmzalanan Diğer Antlaşmalardan Ayıran Farklar:**
• Askeri kısıtlamalar yoktur.
• Türkiye savaş tazminatı vermemiştir
• Türkiye'ye ekonomik yaptırımlar uygulanmamıştır.
• Zaferi simgelemektedir.
• Türkiye eşit devletler statüsündedir.

**SİYASİ İNKILAPLAR**
**A-Saltanatın Kaldırılması (1 Kasım 1922)**
**Sebepleri:**
İstanbul Hükûmeti de İtilaf devletleri tarafından Lozan Görüşmelerine çağrıldı. Bu durum, TBMM ile İstanbul Hükûmeti arasında ikilik oluşturabilirdi.
Saltanatın millî egemenlik ilkesine aykırı olması.
Bazı çevrelerin hâlâ saltanat yönetimini istemesi

**Saltanatın Kaldırılmasının Önemi:**
• Lozan'da ikilik çıkması önlendi.
• Millî egemenlik ilkesi güçlendirildi.
• Osmanlıların siyasi varlığı sona erdi.
• Devlet başkanı sorunu ortaya çıktı.
• Siyasi yetki ile dini yetkinin birbirinden ayrılması ile laiklik yönünde ilk adım atılmış oldu.

**Açıklamalar:**
• Vahdettin saltanatın kaldırılmasından sonra güvenliğini tehlikede gördüğünden dolayı İngiltere'ye sığındı.
• Vahdettin'in, İngilizlerden sığınma talebinde bulunduğu mektupta "Müslümanların halifesi" imzasını kullanması, saltanatın kaldırılmasını kabul ettiğini gösterir.
• Vahdettin'in halifeliği yurt dışında istismar edebileceğini düşünen TBMM 18 Kasım 1922'de Abdülmecit Efendi'yi halife olarak belirledi.

• Padişahın Millî Mücadeledeki tutumu saltanatın kaldırılmasını halk nazarında kolaylaştırdı.
• Mustafa Kemal birleştirici yönünden dolayı Millî Mücadelenin ilk yıllarından saltanata açıkça karşı çıkmadı.
• Teşkilat-ı Esasiye kanunu padişah ve halifeyi sembolik hale getirmiştir.

**B-Cumhuriyetin İlanı (29 Ekim 1923)**
TBMM'nin açılması ile cumhuriyete dayalı bir devlet kurulmuş fakat ortamın müsait olmamasından dolayı kurulan sistemin adı açıkça söylenememiştir.
İtilaf devletlerinin İstanbul'u boşaltması ile devlet merkezinin neresi olacağı sorunu ortaya çıkmış; 13 Ekim 1923'de Ankara'nın başkent ilan edilmesi ile bu sorun ortadan kalkmıştır.
Ekim 1923'de meclis başkanı yardımcısı ve içişleri bakanı seçilmesi gerekiyor, fakat meclis bu seçim işinde anlaşma sağlayamıyordu. Meclisin çalışamaz hale gelmesi ise hükûmet bunalımını oluşturdu. Bunun üzerine Ali Fethi Okyar Hükûmeti istifa etti (27 Ekim). Yeni hükûmetin kurulması konusunda da problemler çıktı. Bu aksaklıklar meclis hükûmeti sisteminden kaynaklanıyordu. Bu sisteme göre bakanlar meclisten tek tek seçiliyordu. Mustafa Kemal mecliste oluşan bunalımın rejimden kaynaklandığını ve bu bunalımın kabine sistemi ile aşılacağını belirterek cumhuriyetin ilan edilmesine karar verdi. Kabine sistemine göre meclis cumhurbaşkanını seçecek, cumhurbaşkanı başbakanı tayin edecek; başbakan da meclisten uyumlu çalışabileceği kişileri bakan olarak belirleyerek kabineyi kuracaktır.
Mustafa Kemal ilk cumhurbaşkanı, İsmet İnönü ilk başbakan, Ali Fethi Okyar ilk meclis başkanı oldu.

**Cumhuriyetin İlanının Önemi:**
• Rejimin ve devletin adı belli oldu.
• Devlet başkanlığı sorunu çözüldü.
• Kabine sistemine geçildi.
• 1921 Anayasası'nda ilk önemli değişiklik yapıldı.
• Daha uyumlu ve yürütmeyi aksatmayacak hükûmetlerin oluşması için zemin hazırlandı.
• Meclis başkanlığı ile hükûmet başkanlığı birbirinden ayrıldı.

**Yasama ve yürütme görevlerinin TBMM'nin açıldığı zaman TBMM'ye verilmesi cumhuriyet sisteminin oluşacağının habercisiydi.**

**Halifeliğin Kaldırılması (3 Mart 1924)**
**Sebepleri:**
• Halife Abdülmecit'in TBMM'nin belirlediği kurallara uymaması.
• Halifeliğin laiklikle bağdaşmaması.
• Halifeliğin cumhuriyet rejimi ile çelişki içinde olması
• Halifelik makamının cumhuriyet karşıtları için sığınak haline gelmesi.
• Halifelik makamının yapılacak inkılaplar için engel görülmesi.
• İslam ülkelerinde sömürgeleri olan Avrupalı devletlerin halifeliği temsil eden Türkiye'yi kendileri için potansiyel tehlike olarak görmesinin Türkiye'nin dışişlerini olumsuz etkilemesi.

**Halifeliğin Kaldırıldığı Gün;**
• Tevhid-i Tedrisat Kanunu kabul edildi.
• Şer'iyye ve Evkaf Vekâleti kaldırılarak yerine Vakıflar Genel Müdürlüğü ve Diyanet İşleri Başkanlığı kuruldu.
• Genelkurmay Başkanlığı ve Millî Savunma Bakanlığı'nın yetkilerini bünyesinde bulunduran Erkan-ı Harbiye Vekâleti kaldırılarak; yerine Genelkurmay Başkanlığı ve Millî Savunma Bakanlığı oluşturuldu. Böylece askeri yetki ile siyasi yetki bir-birinden ayrılmış oldu.
• 19 Aralık 1924'de komutanlık ile milletvekilliği birbirinden ayrıldı. Olağanüstü durumdan dolayı Kurtuluş Savaşı yıllarında komutanlardan bir kısmı aynı zamanda milletvekiliydi.
• Osmanlı hanedanı mensuplarının yurt dışına çıkarılmasına karar verildi.

**1921 Anayasası** şer'î hükümlerin yürürlüğünü TBMM'ye vermekle halifeliği yetkisiz ve sembolik duruma getirmiştir.

**Halifeliğin Kaldırılmasının Önemi:**
• Laikliğe geçişin en önemli aşaması oldu.
• Cumhuriyetin karakteri tam olarak belli oldu.
• Ümmetçilik en önemli dayanağını kaybetti.
• Ulusal egemenlik pekiştirildi.
• İnkılap süreci hızlandı
• Dış ilişkilere yönelik soğukluk ortadan kalktı.
• Ümmetçilikten milliyetçiliğe geçişte önemli bir adım daha atıldı.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**D. Anayasal Hareketler**

**1921 Anayasası-Teşkilat-ı Esasiye Kanunu (20 Ocak 1921)**

**Teşkilat-ı Esasiye'nin Yapısı:**

- Gerekli görüldüğünde Kanun-ı Esasi'nin uygulanması uygun görülmüştür.
- Yasama, yürütme ve yargı meclise aittir.
- Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir.
- TBMM süre dolmadan seçimleri yenileyebilir.
- Savaşa ve barışa TBMM karar verir.
- Şer'i hükümlerin yürürlüğünü TBMM yapar.
- Bakanlar meclis tarafından seçilir.
- Vekiller iki yılda bir seçilir.
- TBMM başkanı icra vekilleri heyetinin de başkanıdır.

**Teşkilat-ı Esasiye'nin Özellikleri:**

- Olağanüstü durum için hazırlandığından dolayı geniş kapsamlı değildir.
- Millî Egemenliği yansıtan ilk siyasi belgedir.
- Temel hak ve hürriyetlere yer verilmemiştir.
- 23 madde bir ek bölümden oluşur.
- Yeni devlete işlerlik kazandırdı.
- Laik bir anayasa değildir.
- Kuvvet ve yetkinin kaynağı millettir.
- Meclisin üstünde güç yoktur.
- En önemli değişikliğini cumhuriyetin ilanı ile gördü.
- Yeni devletin kurulduğunu belgeledi.
- TBMM'nin meşruluğunu tanıttı.
- Amasya Genelgesinden itibaren oluşan ruh resmi hüviyet kazandı.
- Meclis hükûmeti sistemi benimsendi.
- Millî egemenlik ilkesi yasallaştı.

**Teşkilat-ı Esasiye'nin Geç İlan Edilme Sebepleri:**

Kanun-ı Esasinin varlığı.

TBMM'nin kendisini tam olarak ispatlayamaması.

Yeni bir anayasanın kabulü yeni bir devletin oluştuğunu gösterir ki bu da birliği zedeleyebilirdi.

**1924 Anayasası (20 Nisan 1924): Kapsamı:**

- Egemenlik milletindir.
- Devletin şekli cumhuriyettir.
- Devletin dini İslam, Başkenti Ankara, dili Türkçedir.
- Yasama, yürütme ve yargı meclise aittir.
- Kişi hürriyeti başkasının hürriyetinin başladığı yerde biter.
- Vekiller 4 yılda bir seçilir.
- Seçme yaşı 22; seçilme yaşı 30'dur.
- Cumhurbaşkanı 4 yılda bir seçilir. Tekrar seçilebilir.
- Seçme ve seçilme erkekler aittir.
- Vatandaşlar kanun önünde eşittir.
- Kabine sistemi geçerlidir.
- Cumhuriyet sistemi değiştirilemez.

**Özellikleri:**

- Meclis hükûmeti sistemi ile parlamenter sistem arasında bir geçiştir.
- Türk İnkılabının hukuki temelleri atıldı.
- Yargı kısmen meclisin dışına alındı.
- Kanun-ı Esasi kesin olarak yürürlükten kalktı.
- En uzun ömürlü anayasamızdır.
- İnkılaplar dönemi anayasası olduğundan dolayı, en fazla değişikliğe uğrayan anayasamızdır.
- 1928'de, anayasadan "devletin dini İslam'dır" maddesi atılarak, anayasa laikleşti.
- 1934'de kadınların seçme ve seçilme hakkı anayasaya alındı.
- 1937'de Atatürk ilkeleri anayasaya alındı.
- 1945'de anayasanın dili sadeleştirildi.
- 1952'de anayasanın eski dili tekrar kabul edildi.

**1961 Anayasası:**

**Kapsamı:**

- Kuvvetler ayrılığı prensibi benimsendi.
- Cumhuriyet senatosu kuruldu.
- Nispi temsil sistemi benimsendi.
- Anayasa mahkemesi kuruldu.
- Kişisel hak ve hürriyetler genişletildi.
- Cumhuriyetin nitelikleri değişmez kabul edildi.
- Sosyal hukuk devleti anlayışı benimsendi.
- Yürütme sınırlandırıldı.
- Cumhurbaşkanlığı makamının yetkileri kısıtlandı.
- Üniversiteler, TRT, DPT ve MGK anayasaya alındı.
- Anayasa Mahkemesi, Kanun Hükmünde kararname çıkarma, Yüksek Savcılar Kurulu, Yüksek Hâkimler Kurulu ve Askeri Yüksek İdare Mahkemesi benimsendi.
- Meclis 450 üyeden, cumhuriyet senatosu 150 üyeden oluştu.
- Vekiller 4 yılda bir; senatörler 6 yılda bir seçilecektir.
- Siyasi parti hakları anayasaya alındı.

**1961 Anayasasının Özellikleri:**

- 27 Mayıs 1961 askeri darbesi sonucunda hazırlandı.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

• Yapılan darbeyi haklı gösterme eğilimindedir.
• Siyasi iktidarın uygulamalarına karşı olduğu için bir tepki anayasasıdır.

**1982 Anayasasının Özellikleri:**
• 12 Eylül 1980 askeri darbesi sonucunda hazırlanmıştır.
• 1982'de yapılan referandum sonucunda hem anayasa hem de cumhurbaşkanı belirlendi.
• Kişisel hak ve hürriyetler kısıtlandı.
• Cumhuriyet senatosu kaldırıldı.
• Milletvekili sayısı 400 olarak belirlendi. (1987'de 450'ye çıkarıldı.)
• Milletvekili seçimlerinin 5; cumhurbaşkanlığı seçiminin 7 yılda bir yapılması kabul edildi.
• Yapılan darbeyi haklı gösterme eğilimindedir.
• Yürütmeyi güçlendirmeye çalışmıştır.
• Değişmeyecek hükümleri çoktur.

**TBMM'nin Yetkileri:**
• Kanun koymak ve değiştirmek
• Bakanlar kurulunu denetlemek
• Bütçeyi görüşmek
• Para basılmasına karar vermek
• Savaş ve barışa karar vermek
• Uluslararası antlaşmaları görüşmek
• Genel ve özel af çıkarmak
• Ölüm cezalarının uygulanmasını onaylamak
• Süre dolmadan seçimlerin yenilenmesine karar vermek

Çok Partili Hayata Geçiş Denemeleri
23 Nisan 1920'de açılan ilk TBMM'de siyasi partiler yoktur. Bütün vekiller Misak-ı Millî'yi gerçekleştirme fikri etrafında birleşmişti. İlk anayasa hazırlanırken; mecliste Tesanüt, İstiklal, Islahat ve Halk Zümresi gibi gruplar oluştu. Mustafa Kemal bu zor durumun aşılabilmesi için meclis de I. Grup da denilen Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Grubunu kurdu. Mustafa Kemal yapacağı işleri bu grupla beraber yapmaya çalıştı. Bu grubun karşısında olanların tümüne birden II. Grup, ya da Muhafaza-i Mukaddesat Grubu dendi.
Lozan görüşmelerinin olduğu dönemde, devletin yönetim şekli ve barıştan sonra izlenecek iç siyaset konusunda mecliste görüş ayrılıkları ortaya çıktı. Bu durum karşısında meclis 1 Nisan 1923'de seçimlerin yeniden yapılarak meclisin yenilenmesi kararını alarak dağıldı.
Mustafa Kemal yeni meclis için yapılan seçimlere inkılâpçı kişilerin aday olmasını sağladı. Seçimler 23 Nisan 1923'de yapıldı ve II. Meclis 11 Ağustos 1923'de çalışmaya başladı. Lozan Antlaşması'nın onaylanması, Ankara'nın başkent ilan edilmesi ve cumhuriyetin ilan edilmesi gibi birçok iş II. Meclis tarafından yapıldı. 1923-1927 arasındaki büyük inkılâpları yaptığından dolayı II. Meclise "inkılapçı meclis" de denilir.

**1. Cumhuriyet Halk Partisi:**
Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Grubu 9 Eylül 1923'de Halk Fırkasına dönüştü. Mustafa Kemal, gerçekleştirmeyi düşündüğü inkılapları par-ti programına koymuş ve bu partiyi her hangi bir toplumsal sınıfın değil; bütün halkın partisi yapmaya çalışmıştır. Mustafa Kemal bu şekilde inkılapları halka mal etmek istiyordu. Halk Fırkası 1924'de Cumhuriyet Halk Fırkası; 1935'de ise Cumhuriyet Halk Partisi adını almıştır. Bu partinin başkanlığını ve cumhurbaşkanlığını 1938'e kadar Mustafa Kemal yürüttü. 1938 ile 1950 arasında İsmet İnönü CHP'nin başkanlığını yürüttü. Parti 1980'de kapatıldı.

CHP devletçilik ilkesini benimsemiş olmasından dolayı kendisinden sonra kurulan partilerden ayrılır.
• Halkın istek ve şikâyetlerinin meclise daha iyi yansıması için çok partili hayat denendi. Fakat gerek halk buna hazır olmadığından gerek se inkılâplar tam olarak oturmadığından dolayı çok partili hayatın uygulanması sonraya bırakıldı.
• 18 Ekim 1920'de Türk Komünist Partisi kuruldu. Bu partinin kuruluşunda SSCB'nin yardımını devam ettirebilmek, gizli komünist çalışmalarını kontrol altına almak, Rusya'nın baskı ve gizli girişimlerinden kurtulmak düşüncesi etkili oldu.
• Tek parti sistemi hükûmetin denetlenmesini güçlendirmekteydi.

**2. Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası:**
Milletvekilleri arasında saltanatın kaldırılması, halifeliğin kaldırılması ve cumhuriyetin ilanı sonucunda görüş ayrılıkları ortaya çıktı. Halk Fırkası içinde en fazla karşı çıkılan konular, devletçilik ve inkılapçılık oldu. Görüş ayrılıklarının giderek artması sonucunda CHF'den ayrılan milletvekilleri ile ordudaki görevlerinden ayrılan milletvekilleri **17 Kasım 1924'de Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasını** (TCF) kurdular. (Kazım Karabekir, Rauf Orbay, Ali Fuat Cebesoy ve Adnan Adıvar partinin ileri gelenleridir.)
Partinin, dini inançlara saygılı olduğunu slogan haline getirmesi, eski düzen yanlılarının bu partide

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

toplanmasına neden oldu. Doğu'daki bazı illerin TCF yöneticilerinin bir kısmının Şeyh Sait isyanına adının karışması nedeniyle, parti Bakanlar Kurulu kararıyla kapatıldı.
TCF, cumhuriyet döneminin ilk muhalefet partisidir.
TCF, devletçilik ile inkılapların hızlı ve köktenci olmasına karşıydı. 2-Ekonomide liberalizmi benimsiyordu.

Şeyh Sait İsyanı-Doğu İsyanı:
• Yenilik hareketlerinin istenmemesi. (Toprak reformu başta olmak üzere feodal yapıyı etkisizleştirmeye yönelik olarak bölgede yapılmak istenen yeni düzenlemeler vb.)
• Eski düzen yanlılarının (Cumhuriyet karşıtlarının), din elden gidiyor parolasını kullanması
• Musul'u Türkiye'ye vermek istemeyen İngiltere'nin Irak ile Türkiye arasına tampon vazifesi görecek olan Kürt Devleti kurdurmak istemesi.
• Doğu Anadolu'nun yıllarca ihmal edilmiş olması.
• TCF'nin eski düzen yanlılarına ümit verici tutumu
• Toprak ağalarının yeni devleti ve uygulamalarını kendi çıkarlarına uygun bulmaması.

**13 Şubat 1925'de Diyarbakır'da başlayan isyan** Genç, Erzurum, Elazığ, Muş ve Bitlis'te etkili oldu. Bu bunalımlı dönemde Ali Fethi Okyar Hükûmeti istifa etti.

Yeni hükûmeti oluşturan İsmet İnönü İsyana karşı şu önlemleri aldı:
Bölgede sıkıyönetim ilan edildi.
Bölgeye ordu sevk edildi.
Hıyanet-i Vataniye Kanunu'nu tamamlar nitelikte olan ve rejimin tartışılmasını yasaklayan Takrir-i Sükûn Kanunu ilan edildi. (4 Mart 1925'den 2 Mart 1927'ye kadar yürürlükte kalan bu kanun inkılapların kabul edilmesi ve uygulanmasını kolaylaştırdı.)
İstiklal Mahkemeleri yeniden kuruldu.
İsyan 15 Nisan 1925'de tamamen bastırıldı ve suçlular cezalandırıldı.

Şeyh Sait İsyanının Sonuçları:
• İstiklal Mahkemeleri tekrar kuruldu.
• Takrir-i Sükûn Kanunu çıkarıldı.
• TCF kapatıldı.
• İlk çok partili hayat denemesi başarısız sonuçlandı.
• Musul meselesi İngiltere lehine sonuçlandı.
• Devrimler konusunda dikkatli olunması gerektiği görüldü.
• Cumhuriyetin demokratikleştirilmesi çabalarında yavaşlamaya neden oldu.

**Bu isyan laikliğe ve devrimlere karşı oluşan ilk ciddi isyandır.**

**Mustafa Kemal'e Suikast Girişimi: (İzmir Suikastı): (16 Haziran 1926)**
**Sebepleri:**
• Cumhuriyet rejiminden rahatsızlık duyan bazı grupların, rejimin kurucu lideri olan Mustafa Kemal'i ortadan kaldırarak amacına ulaşmak istemesi.
• Rejimi değiştirmek isteyen çevrelerin düşünceleri.
• Mustafa Kemal'in İzmir gezisi sırasında gerçekleştirilmesi düşünülen bu girişimden Giritli Şevki denilen kayıkçının ihbarı sayesinde devletin haberi oldu ve suikast girişimi etkisiz hale getirildi.

Önemi:
• İttihatçılar tasfiye edildi. (Yapılan yargılamalarda suikast girişimiyle ilişkisi olduğu tespit edilen bir gurup eski İttihatçılar çeşitli cezalara çarptırıldılar).
• Muhalifler sindirildi.
• TCF'nin kapatılmasının haklılığı daha iyi anlaşıldı.
• Mustafa Kemal "Benim naçiz vücudum elbet bir gün toprak olacaktır. Fakat Türkiye Cumhuriyeti ilelebet yaşayacaktır" diyerek Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin varlığının devamının kendi sağlığına bağlı olmadığını; bu devletin sağlam temeller üzerine bina edildiğini vurgulamıştır.

**3. Serbest Cumhuriyet Fırkası: (12 Ağustos 1930)**
**Kurulma Sebepleri:**
• 1929'da meydana gelen dünya ekonomik bunalımının Türkiye'yi de olumsuz etkilemesinden dolayı, TBMM'de de sorunlar yaşanmaya başlanmıştır. Mustafa Kemal bu bunalımın yeni bir partinin kurulması ile aşılacağına inanmaktadır.
• Meclise, demokrasinin gereği olan çok sesliliği getirmek.
• Ülkenin çok partili hayata hazır hale geldiğinin tahmin edilmesi.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**Mustafa Kemal arkadaşı olan Ali Fethi Okyar'a Serbest Cumhuriyet Fırkasını kurdurtmuştur.**

Serbest Cumhuriyet Fırkası, devletçi ekonomi yerine liberal ekonomiyi savunmuştur.
Parti inkılaplar ve Mustafa Kemal'e saygılıydı.
Mustafa Kemal başkanı olduğu CHP ile SCF arasında tarafsız olacağına dair, Ali Fethi Okyar'a söz vermiştir.
Bir kaç ay sonra eski sistemi savunanların SCF'de toplanması ve rejime karşıt söylemlerin yoğunlaşması nedeniyle partinin hedefinden farklı bir mecraya sürükleneceği endişesiyle Ali Fethi Okyar, 17 Kasım 1930'da SCF'yi kapattı.

**Menemen Olayı : (23 Aralık 1930):**
Derviş Mehmet denilen bir isyancı "şeriat isteriz" diyerek Menemen halkını isyana çağırdı. İsyanı önlemeye çalışan Asteğmen Mustafa Fehmi Kubilay isyancılar tarafından öldürüldü. Bölgeye gelen askeri birlikler isyanı bastırdı.

**Önemi:**
• Çok partili hayat için gerekli ortamın henüz oluşmadığı görüldü.
• Rejimin yerleşmesi için daha dikkatli olunması gerektiği görüldü.
• SCF'nin kendi kendini kapatmasının haklılığı anlaşıldı.
İnkılapların yerleşmesi için 1945 yılına kadar bir daha çok partili hayat denenmedi.

**4. Demokrat Parti (1946): Kuruluş Sebepleri:**
• CHP'de parti içi muhalefetin artması.
• II. Dünya Savaşı'nı demokrat devletlerin kazanması.
• Türkiye'nin çok partili hayata hazır hale gelmesi.

Demokrat Parti, CHP'den ayrılan Celal Bayar, Adnan Menderes, Fuat Köprülü ve Refik Koraltan öncülüğünde kuruldu.
"Açık oy, gizli tasnif" esasına göre yapılan 1946 yılında yapılan seçimlerini CHP'nin kazandığı ilan edildi. Ancak, seçim sonuçlarına yönelik yoğun tartışmalar yaşandı.

Hukuk güvencesi altına alınan ve "gizli oy, açık tasnif" esasına göre yapılan 1950 seçimlerini, DP ezici bir çoğunlukla kazandı ve ilk defa Türkiye'de CHP dışında başka bir parti yönetime geldi.

DP iktidarı 27 Mayıs 1960 askeri darbesine kadar devam etti.

**17 Eylül 1961'de devrin başbakanı Adnan Menderes idam edildi.**

**Kadınlara Siyasal Hakların Verilmesi**
Kadınlara 3 Nisan 1930'da belediye seçimlerinde seçme ve seçilme hakkı;
29 Ekim 1933'de muhtar seçimlerinde seçme ve seçilme hakkı;
5 Aralık 1934'de ise milletvekili seçimlerinde seçme ve seçilme hakkı verildi.

**Kadınlara Siyasal Hakların Verilmesinin Önemi:**
• Kadın, siyasal alanda erkeğe eşit hale geldi.
• Ulusal irade meclise tam olarak yansıdı.
• Millî Egemenlik ve Halkçılık pekişti.
• Türk kadını Avrupa ülkelerinde kadınlara verilmiş olan haklardan daha fazla hakka sahip oldu.
**1935 seçimlerinde 18 kadın milletvekili meclise girmiştir.**

**HUKUK ALANINDA YAPILAN YENİLİKLER**
**Osmanlı Hukukunun Özellikleri:**
• Şer'î ve örfî olmak üzere ikiye ayrılır.
• Din ve mezhep farkları ile kapitülasyonlar, mezhep birliğini engellemiştir.
• Tanzimat döneminden itibaren batı hukuku taklit edilmeye başlandı.
• Kadın hakları kısıtlıdır.
• Mahkemelerde tek yargıç vardır.
• Avukatlık Kurumu son döneme kadar yoktur.
• Laik değildir.

**A. Medeni Kanun'un Kabulü (17 Şubat 1926) Sebepleri:**
• Osmanlı Devleti'nin son döneminde hazırlanmış olan Mecellenin halkın medeni hukuka dair ihtiyaçlarını tam karşılayamaması.
• Mecelle'nin sadece Hanefi Fıkhını ölçü alması.
• Bütün vatandaşlarını eşit kabul eden Türkiye Cumhuriyeti'nin yapısına, Osmanlı zamanından kalan hukukun uymaması.
• Devletin laik olması için hukukun da laik olması gerektiği
• Hukuk birliğinin bulunmaması
İsviçre Medeni Kanunu'nun Türk Medeni Kanunu Olarak Kabul Edilmesinin Sebepleri:
• Mevcut kanunların en yenisi olması
• Demokratik olması.
• Akılcı ve pratik olması.
• Kadın ve erkek eşitliğine uygun olması.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**Medeni Kanunun Getirdiği Yenilikler:**
• Hukuk birliği ve düzeni sağlandı.
• Vatandaşlar arasında hak ve ödevler bakımından eşitlik sağlandı.
• Mirasta kadın erkek eşitliği sağlandı.
• Toplumsal alanda kadın erkek eşitliği sağlandı.
• Hukukta din ve mezhep farkı kaldırıldı.
• Patrikhanenin din işleri dışındaki yetkileri kaldırıldı.
• Boşanma hakkı kadına da verildi.
• Boşanma durumunda kadın ve çocukların hakları güvence altına alındı.
• Patrikhane ve konsoloslukların mahkeme kurma hakkı ellerinden alındı.
• Hukuk düzeni laikleşti.
• Modern Türk ailesi oluştu.
• Aile hayatında eşitlik sağlandı.
• Kadına meslek seçme özgürlüğü verildi.
• Lozan Antlaşması'nın 48'nci maddesine göre azınlıklar kendi medeni meselelerini kendi mahkemelerinde halledecekti. Medeni kanunun kabulü ile azınlıkların bu hakkı kaldırıldı.
• Azınlıkların hukuk özerkliği kesin olarak bitti.
• Millet bilincinin oluşması için önemli bir adım atıldı.
• Kadın ve erkek için tek eşle evlilik benimsendi.
• Evlenme devlet kontrolüne alındı.

**Açıklamalar:**
• Kapitülasyonlar, yabancı uyruklu kişilerin Osmanlı hukukuna uymasını engelliyordu.
• Medeni Kanun kadınlara siyasal haklar vermemiştir.
• Devlet yapısının laikleşmesi 1928'de tamamlandı.
• 1922-1928 arası laikleşmenin hızlı olduğu dönemdir.
• 1923-1933 çağdaşlaşmanın hızlı olduğu dönemdir.

**Laikliğin Aşamaları:**
• Saltanatın kaldırılması
• Halifeliğin kaldırılması
• Şer'iyye ve Evkaf Vekâleti'nin kaldırılması.
• Tevhid-i Tedrisat Kanunu' (Öğretim Birliği)nun çıkarılması.
• Tekke, zaviye, dergâh ve türbelerin kapatılması. (30 Kasım 1925)
• Kılık kıyafet devrimi
• Medeni Hukukun kabulü (17 Şubat 1926)
• Anayasadan "devletin dini İslam'dır" maddesinin çıkarılması. (1928 )
• Şeri hükümlerin uygulama yetkisinin TBMM'den alınması (10 Nisan 1928)
• 1937'de Laikliğin anayasaya alınması.

**Hukukta laikliğin benimsenmesi; Avrupalıların, ülkemizde yaşayan Hıristiyanların haklarını bahane ederek, iç işlerimize karışmasını önledi.**

**EĞİTİM YENİLİKLERİ**
**Sebepleri:**
• Eğitimi çağdaşlaştırmak
• Millî, demokratik ve laik bir toplum oluşturmak
• Eğitimi birleştirmek
• Eğitimdeki ikilik ve karışıklığı önlemek
• Cumhuriyet rejimini güçlendirecek eğitim sistemini oluşturmak.
• Kültür ikiliği ve çatışmasını önlemek.

**Yapılan Düzenlemeler**
• Tevhidi Tedrisat Kanununun kabul edilmesi
• Maarif Teşkilatı Hakkında Kanun çıkarılması
• Latin harflerinin kabulü
• Türk Tarih Kurumu'nun açılması
• Türk Dil Kurumu'nun açılması
• Medreselerin kapatılması (Şeriye ve evkaf kanunu ile medreselerin ödenekleri kesildi ve kapatılması sağlandı.)

**A. Tevhid-i Tedrisat Kanunu (3 Mart 1924)**
• Eğitim ve öğretimde birlik sağlandı.
• Bütün okullar Millî Eğitim Bakanlığına bağlandı.
• Eğitim devletçi, Milliyetçi ve laik bir karakter kazandı.
• Azınlık okullarının zararlı faaliyetleri durduruldu.
• Yabancı okullara Türkçe dersleri kondu.
• Medreseler kapatıldı.
• İlköğretim zorunlu ve parasız duruma getirildi.
• Eğitimde eşitlik sağlandı.

Din adamı ihtiyacını karşılamak için İmam Hatip Liseleri ve İlahiyat Fakülteleri açılmıştır.

**B. Maarif Teşkilatı Kanunu'nun Kabulü (2 Mart 1926)**
2 Mart 1926'da Maarif Teşkilatı Kanunu çıkarıldı. Ders programları çağdaşlaştırıldı. Devlet izni olmadan okul açılması yasaklandı. Çağdışı dersler kaldırıldı.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**C. Yeni Türk Harflerinin (Latin Alfabesi) Kabulü (1 Kasım 1928)**
**Sebepleri:**
• Arap harflerinin okuma ve yazmayı zorlaştırması.
• Avrupa ile ilişkilerin kolaylaştırılmak istenmesi
• Öz Türkçe'yi yeniden canlandırmak
• Okuma yazma oranını artırmak
• Arap alfabesinin Türkçe'nin yapısına uymaması.
• Alfabe aracılığıyla yaşanmakta olan Arap kültürünün Türk kültürü üzerindeki egemenliğine son vermek
• Aynı tarihlerde başta Azerbaycan olmak üzere Türk dünyasına mensup ülkelerle ortak alfabede buluşarak kültürel bağı sürdürme çabası

**1928 yılında Millet Mektepleri açılarak eğitim seferberliği başlatılmıştır. Mustafa Kemal bu okullarda 24 Kasım 1928'de ders verdiği için, kendisine "Başöğretmen" denilmiştir.**

Üniversite reformu çerçevesinde 1933 yılında İstanbul Darülfünunu kapatılarak yeni bir anlayış ve programla İstanbul Üniversitesi kuruldu.
Dil –Tarih – Coğrafya Fakültesi açıldı. (1936) Yüksek Ziraat Enstitüsü açıldı.
Güzel Sanatlar Akademisi açıldı.

**D. Türk Tarih Kurumu'nun Kurulması: (15 Nisan 1931)**
**TTK'nın Kurulmasının Sebepleri:**
• Türk vatanının bütünlüğüne karşı girişilecek tertipleri tarihi kanıtlarla etkisiz hale getirmek.
• Türklerin üstün medeni kabiliyetini ve dünya medeniyetine yaptığı hizmetleri gözler önüne sermek.
• Türk tarihinin derinliklerini araştırmak.
• Ortak tarih bilinci oluşturmak

**Sonuçları:**
• Türk Tarih Kurumu'nun kurulması "ulusçuluk" ile ilgilidir.
• Osmanlı Devleti'nde Tanzimat Dönemi'ne kadar İslam Tarihi; Tanzimat Dönemi'nde Osmanlı Tarihi; II. Meşrutiyet Dönemi'nde ise Türk Tarihi ağırlıklı olarak okutuldu.
• 1932'de Türk Tarih Tezi ortaya atıldı.

**TTK'nın açılmasıyla "Millî Tarih" anlayışı getirilmiştir.**

**E. Türk Dil Kurumu'nun Kurulması: (12 Temmuz 1932)**
**TDK'nın Kurulma Sebepleri:**
• Türkçe'yi yabancı dillerin etkisinden kurtarmak.
• Türkçe'nin kökenlerini araştırmak.
• Türkçe'yi bilim dili haline getirmek.
• Türkçe'yi halkın anlayacağı şekle getirmek.
• Türkçe'nin zenginliğini ortaya koymak
• Konuşma dili, yazı dili ve bilim dili arasındaki farkları gidermek.
• Dildeki Osmanlıcılığı bitirmek
• Halk ile aydınlar arasında dil uzlaşması sağlamak 9-Resmi dil ile halk dili arasındaki farkları gidermek.

**Açıklamalar:**
TDK'nın kurulması "ulusçuluk" ile ilgilidir
Halk Evleri açıldı.

**TOPLUMSAL YAŞAYIŞIN DÜZENLENMESİ**
• Şapka İnkılabı (25 Kasım 1925)
• Tekke – zaviye ve türbelerin kapatılması (30 Kasım 1925)
• Miladi Takvim (26 Aralık 1925)
• Ölçü ve tartıların değiştirilmesi (1 Nisan 1931)
• Soyadı Kanunu (1934)
• Hafta Tatili (1935'te yalnızca Pazar günü; 1974'te Cumartesi ve Pazar günleri)

**A. Tekke, Zaviye ve Türbelerin Kapatılması: (30 Kasım 1925)**
Türk halkının bilime, akılcılığa ve laik düşünceye yönelmesi açısından önemli bir adım atıldı.

**Dikkat:**
• Aynı gün şeyh, derviş, mürit gibi unvanların kullanılması ve kurumlarla ilgili elbiselerin giyilmesi ve muskacılık yasaklandı.
• Türbeler kapatılırken Yavuz ve Fatih gibi Türk büyüklerinin türbelerinin kapatılmaması; Türk İnkılâbının "tarihi kökleri koparmaya yönelik olmadığını" gösterdi.

**B. Kılık-Kıyafetin Düzenlenmesi: (25 Kasım 1925)**
• Türk halkının görünümünü çağdaşlaştırmak
• Ayrılık ifade eden giysilerin giyimini durdurmak.
• Çağdaşlaşmayı ve birliği sağlamak.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**Açıklamalar:**
• Şapka devrimi Kastamonu'dan başlatılmıştır.
• Kadınların giyimi konusunda kanun çıkarılmayıp; bu durum doğal haline bırakıldı.
• 3 Aralık 1934'de çıkarılan bir kanunla din adamlarının ibadet yerlerinin dışında dini kıyafet giymeleri yasaklandı. (Diyanet İşleri Başkanı, Patrik ve Haham Başı bu kuralın dışında tutuldu.)

**C. Soyadı Kanununun Kabulü : (21 Haziran 1934)**
• Medeni Kanunun uygulanmasından doğan aksaklıkları gidermek.
• Toplumda ayrılık ifade eden lakapları kaldırarak birliği güçlendirmek.
• Eşitlik ilkesini güçlendirmek.

**Açıklamalar:**
• Aynı gün ağa, hoca, molla, paşa ve bey gibi unvanların kullanımı yasaklandı.
• Osmanlı Devleti'nden kalan unvanların taşınması yasaklandı.
• TBMM, Mustafa Kemal'e "Atatürk" soyadını verdi ve bu soyadının başkalarınca kullanmasını yasakladı.

**D. Miladi Takvimin Kabulü : (26 Aralık 1925)**
**Avrupa ile Türkiye arasındaki ilişkileri kolaylaştırmak**

**Açıklamalar:**
Aynı gün Avrupa'nın saat ölçüsü kabul edildi.
1931'de Avrupaî tarz ağırlık ve uzunluk ölçüleri kabul edildi.
1935'de haftalık tatil Cumadan Pazara alındı.
1928'de uluslararası rakamlar kabul edildi.
Uzunluk ve ağırlık alanındaki değişiklikler ve hafta tatilinin değiştirilmesi Avrupa ile ticari ilişkileri kolaylaştırmaya yöneliktir.

**EKONOMİK DÜZENLEMELER**
• İzmir İktisat Kongresi (18 Şubat -4 Mart 1923)
• Aşar (Öşür) Vergisi'nin Kaldırılması (17 Şubat 1925)
• Teşvik-i Sanayi Kanunu (28 Mayıs 1927)
• Devlet Bankalarının Kurulması (Etibank, Sümerbank, İş Bankası)
• Beş Yıllık Kalkınma Planı (1933-1939)
• Beş Yıllık Kalkınma Planı (1938 -II. Dünya Savaşı nedeniyle uygulanamadı)
• Ulaşım alanında yapılan yenilikler

**Açıklamalar:**
TBMM, 1 Mart 1922'de ekonomi çalışmalarının başlıca noktalarını şöyle belirlemiştir:
• Sanayii canlandırmak ve modern araçlara sahip olmak
• Ormanları iyi hale getirmek
• Toplum menfaatini doğrudan ilgilendiren kuruluşları ve iktisadi girişimleri gücümüz oranında devletleştirmek.
• Madenlerimizi işletmek ve bu alana yönelen sermayeyi himaye etmek
• Ekonomik bağımsızlığın korunabilmesi için bütçeyi ekonomik yapı ile uygun tutmak

**A. İzmir İktisat Kongresi** (17 Şubat-4 Mart 1923) (Lozan Konferansı'na ara verildiği sırada toplandı).
**Kongrenin Toplanma Sebepleri:**
• Millî ekonominin amaçlarını ve amaçlara ulaşmak için izlenecek yöntemi belirlemek
• Ekonomik bağımsızlığın yöntemini belirlemek
• Millî ekonominin temellerini atmak

**Kongrenin özelliği:**
Türk devletinin ekonomik meselelerinin görüşüldüğü ve tartışıldığı ilk kongredir. Ekonomik bağımsızlığın önemi vurgulandı.

**Açıklamalar:**
Bağımsız ekonomi için ilk adım Lozan'da kapitülasyonların kaldırılması ile atıldı.
İzmir İktisat Kongresi bağımsız, liberal ve millî ekonomiyi benimsedi.
1930'da Merkez Bankası'nın kurulması, Türk parasını yabancı sermayenin elinden kurtardı.
İzmir İktisat Kongresi'nde Misak-ı İktisadi kabul edildi.

**Cumhuriyetin ilk yıllarında özel girişimin, desteklenmesine rağmen, beklenen verimi gösterememesinin sebepleri:**
• Özel sermayenin yetersizliği
• Yetişmiş iş gücünün yetersizliği
• Deneyim ve bilgi eksikliği
• 1929'da dünya ekonomik bunalımının çıkması

Kongre, "devletçilik" ilkesinin ilk ayağını oluşturur. Cumhuriyet'in ilanından sonra ekonomide devletçilik politikası uygulandı. Özel sektörün ekonomide başarısız olması üzerine devletçilik ilkesi doğmuştur.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**Devletçi Ekonomiye Geçişin Sebepleri:**
Özel girişimin üzerine düşen görevi yerine getirememesi (Özel teşebbüsün desteklenmesi için 1924'de İş Bankası kuruldu. 1927'de Teşvik-i Sanayi Kanunu çıkarıldı.)
Devletin gelişebilmesi için vakit kaybetmeden büyük sanayi atılımlarının yapılmasının gerekmesi.

**I. Beş Yıllık Kalkınma Planı**
1929 dünya ekonomik bunalımının etkisiyle, 1933 yılında planlı ekonomi dönemine geçilerek I. Beş Yıllık Kalkınma Planı hazırlandı

Önemi:
İlk defa planlı ekonomi dönemi başladı.
**Devletçi ekonomi (Karma Ekonomi):** Büyük atılımları devlet yapsa da; özel teşebbüse de iş imkânı tanınır bir yapı oluşturuldu.
İlk büyük atılımlar bu dönemde yapıldı.
Ülkede ilk fabrikalar bu dönemde kuruldu.
(Malatya Kayseri Ve Bursa'da Dokuma Fabrikası, Gemlik Suni İpek, Beykoz Deri Fabrikası v.b.)
Toprak reformu tam olarak gerçekleştirilemedi.

**1937'de II. Beş Yıllık Sanayi Planı hazırlandıysa da; II. Dünya Savaşı'nın başlamasından dolayı uygulanamadı.**

**B. Tarımın Geliştirilmesi İçin Alınan Önlemler**
• Aşar (öşür) vergisi kaldırıldı (17 Şubat 1925)
Vergi gelirlerinin %40'ını oluşturan aşarın kaldırılması ilk bütçe açığını oluşturdu. TBMM'nin bu kararı tarıma verilen önemi gösterir.
• Ziraat Bankası kuruldu. (Çiftçiye kredi sağlamak için )
• Kooperatifler kuruldu (1929) (Tarım kredi kooperatifleri )
• Yüksek Ziraat Enstitüsü kuruldu.
• Tohum ıslah istasyonları ve numune çiftlikleri kuruldu.
• Toprak reformu için 1926'dan itibaren teşebbüsler yapıldı.

**C. Ticari Hayatın Düzenlenmesi**
• Lozan Antlaşması ile Kapitülasyonlar kaldırıldı.
• Ticareti koruyan kanunlar çıkarıldı.
• İş Bankası kuruldu. (1924)
• 1926'da çıkarılan Kabotaj Kanunu ile Türk denizlerinde yük ve yolcu taşıma işleri Türk gemicilerine verildi.

**D. Sanayi ve Madencilik**
• Millî sanayiinin korunması ve gelişmesi için kapitülasyonlar kaldırıldı.
• Büyük yatırımlar devlet tarafından yapıldı.
• Özel teşebbüs desteklendi.
• 1925'de Sanayi ve Maden Bankası kuruldu.
• 28 Mayıs 1927'de Teşvik-i Sanayi Kanunu çıkarıldı.
• Planlı Ekonomi uygulanarak ilk büyük fabrikalar kuruldu.
• 1933'de Sümerbank kuruldu.
• 1935'de Etibank ve MTA kuruldu.
• Kayseri, Ereğli, Nazilli, Malatya ve Bursa merinos dokuma fabrikaları; İzmit selüloz ve kağıt; Beykoz deri ve kundura; Paşabahçe cam; Karabük demir-çelik fabrikaları açıldı.

**Uşak Şeker Fabrikası Teşvik-i Sanayi Kanunu sonucunda kurulmuştur.**

**E. Bayındırlık ve Ulaştırma**
• 1927'de Devlet Demir Yolları Genel Müdürlüğü kuruldu. Karayolu yapımında asıl gelişme 1950'den sonra görüldü.
• 1933'de Millî Hava Ulaştırma Teşkilatı kuruldu.
• 1938'de denizciliğin geliştirilmesi için Denizbank, 1939'da Devlet Denizyolları İdaresi kuruldu.

**DIŞ POLİTİKA**
• İç ve dış politika ilkesi olarak "Yurtta Sulh, Cihanda Sulh" ilkesi benimsendi.
• Savaş korunma amacı olarak görüldü. Başka bir devletin topraklarını almak için politika izlenmedi.
• Millî Egemenlik ve millî menfaatler ön planda tutuldu.
• İlk yıllarda Misak-ı Millî gerçekleştirilmeye çalışıldı.
• 1920-1936 yılları arasında batıya karşı SSCB'nin dostluğu devam ettirildi.
• 1936-1945 yılları arasında İtalya'nın saldırgan tutumuna karşı ve batı ile ilişkileri yumuşatmak için İngiltere ile dost geçinildi.
• 1945'den sonra SSCB tehdidine karşı ABD ile dost geçinildi.
• 1928'de Afganistan ile dostluk antlaşması imzalandı
• 1930'a kadar Lozan'dan kalan problemler halledildi.
• 1925'de SSCB ile saldırmazlık antlaşması imzalandı.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

• 1928'de İtalya ile tarafsızlık ve uzlaşma antlaşması imzalandı.
• 1935-1938 arasında Avrupa'nın bloklaşma durumundan dolayı Avrupalı devletlere karşı çok yönlü bir politika izlendi ki bu da Montrö Antlaşması'nın imzalanmasında etkili oldu.
• 1919-1920 arası Türkiye'nin dost arayışı dönemidir.
• 1920 sonrasında bir yandan SSCB ile iyi geçinilirken; bir yandan da işgalciler arasındaki ayrılıklardan faydalanmanın yolu arandı.
• 1923-1930 arasında Lozan'dan kalan problemler halledildi.
• Millî çıkarların korunmasına, devletlerin eşitliği ilkesine uyulmasına ve ittifaklar kurulmasına önem verildi.

**A. Nüfus Mübadelesi ve Etabli Sorunu**
Nüfus mübadelesi sorunu, Lozan görüşmelerinde halledildiği halde uygulanma safhasında Yunanistan problem çıkarmıştır. Lozan'da imzalanan Türk-Yunan Ahali Mübadelesi Sözleşmesi gereğince Türkiye'deki Ortodoks Hristiyanlar (Rumlar), İstanbul'dakiler hariç olmak üzere Yunanistan'a; Yunanistan'da bulunan Müslümanlar, Batı Trakya hariç olmak üzere Türkiye'ye göç ettirilecekti.

Buna rağmen uygulamada Yunanistan İstanbul'da daha fazla Rum kalmasını istiyor; Türkiye ise sözleşme çerçevesinde bu işi halletmek istiyordu. Bu durum taraflar arasındaki ilişkilerin zaman zaman gerginleşmesine neden olmuştu. Nüfus mübadelesi sorunu Yunan başkanı ile Mustafa Kemal arasında 1930 yılında görüşülerek 10 Haziran 1930'da imzalanan Ankara Antlaşması ile halledildi. Bu antlaşmadan sonra Türk-Yunan ilişkileri düzelmiştir. Türkiye ile Yunanistan arasındaki dostluk ilişkileri 1954 yılında meydana gelen Kıbrıs sorununa kadar devam etmiştir.

**B. Yabancı Okullar**
Lozan Antlaşması'na göre yabancı okulları Türkiye'nin belirleyeceği şartlara uyacaktı.
Türkiye 1924 yılında okullarda dini ayin yapılması için bulundurulan salonların kapatılmasına; 1925 ve 1926 yıllarında ise yabancı okullarda Türkçe, Tarih ve Coğrafya gibi derslerin Türk öğretmenler tarafından Türkçe olarak okutulmasına; derslerde Türklük aleyhine bilgiler olmamasına ve okulların Türk müfettişler tarafından denetlenmesine dair kanunlar çıkardı.
Fransa ve Papalık başta olmak üzere, Avrupalı devletler Türkiye'nin yabancı okullar konusundaki uygulamalarına karşı çıktı. Fakat okullar meselesini, ulusal egemenlik melesi olarak gören Türkiye yabancı devletleri iç işlerine karıştırmadan çıkardığı yasalara uygun şekilde uygulamalar yaptı.

**C. Dış Borçlar Meselesi**
Bilindiği gibi Osmanlı döneminden kalan dış borçlar meselesi, Lozan Konferansı'nda üzerinde en fazla tartışılan konulardan biridir.
Türk tarafı, bu borçların bir bölümünün, Osmanlı Devleti'nden ayrılarak bağımsız olan diğer devletlerce karşılanmasını taraflara kabul ettirmişse de geriye kalan kısmını, Fransız Frangı olarak taksitle ödemeyi kabul etmek zorunda kalmıştı.
1929'da yaşanan dünya ekonomik bunalımı Türkiye'yi de olumsuz etkiledi ve Türkiye Fransa'ya olan borcunu gerektiği gibi ödeyemez hale geldi. Bu durumdan dolayı Fransa ile bir müddet gerginlik yaşandıysa da; sorun 1930 yılında karşılıklı görüşmeler sonucunda çözüldü.

**D. Irak Sınırı ve Musul Meselesi**
• Musul Meselesi, Lozan'da üzerinde uzlaşmaya varılamadığı için daha sonra Türkiye ile İngiltere arasında görüşülmek üzere bırakılan tek önemli sorundu.
• İngiltere zengin petrol yataklarına sahip olmasından dolayı Musul'u Türkiye'ye bırakmak istemiyor, sömürgeci düşünce ve ahlakı doğrultusunda bu konuyu kendi lehine çözümleyebilmek için her yolu deniyordu.
• Türkiye ise, hem tarihi, hem stratejik, hem de nüfus yapısı itibarıyla Musul'dan vazgeçmek istemiyordu.
• Musul Meselesi'nin çözümü için Türkiye ile İngiltere arasında görüşmeler 19 Mayıs 1924'te başladı. Fakat İngiltere Hakkâri'yi de tartışmalı bölgeden görmek isteyince görüşmeler kesildi.
• Bundan sonra mesele önce Milletler Cemiyeti'ne, sonra Lahey Adalet Divanı'na gitti.
• Meselenin kendi konusu olmadığını ileri söyleyen Adalet Divanı meseleyi tekrar Milletler Cemiyeti'ne havale etti.
• Meselenin bu şekilde uzatılması; İngiltere'nin zaman kazanarak Musul ve civarında olaylar çıkarıp meseleyi lehine çözümleyebilmek isteyişinin bir sonucudur.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**5 Haziran 1926'da imzalanan Ankara Antlaşması ile;**
Musul ve çevresi İngiliz mandaterliği altında bulunan Irak'a bırakıldı.
Irak Hükûmeti Musul petrol gelirlerinin vergisinin %10'unu 25 yıl süre ile Türkiye'ye vermeyi kabul etti.

**Dikkat:**
- Bugünkü Türkiye-Irak sınırı çizildi.
- Türk-İngiliz ilişkileri düzelmeye başladı.
- Misak-ı Millî 'den taviz verildi.

**E. Türkiye'nin Milletler Cemiyeti'ne Girişi**
- Milletler Cemiyeti, I. Dünya Savaşı'ndan sonra İngiltere'nin önderliği ve inisiyatifinde 10 Ocak 1920'de Cenevre'de kurulmuştur.
- Musul Meselesi'nde İngiltere'nin çıkarlarına hizmet etmiş olduğu için, Türkiye Milletler Cemiyeti'ne uzun bir süre güven duymadı.
- Türkiye'nin Avrupa'ya çok yakınlaşmak istemeyişinde SSCB'yi küstürmeme düşüncesinin de etkisi vardır.
- Türkiye'nin Milletler Cemiyeti'ne girmek gibi bir amacı yoktu.
- Lozan'dan sonra Türkiye'nin barış yolunda gösterdiği çabalar ve Musul'u Irak'a bırakmasından dolayı Türkiye'ye karşı sıcak davranmaya başlayan İngiltere Türkiye'yi Milletler Cemiyeti üyeliğine davet edince; uluslararası barışa katkıda bulunmak istediğini göstermek isteyen Türkiye Milletler Cemiyeti'ne 18 Temmuz 1932'de üye oldu.

**1934'de SSCB de Milletler Cemiyeti'ne üye oldu.**

**F. Balkan Antantı: 9 Şubat 1934**
Antant'ın Oluşmasının Sebebi: 1933'ten sonra İtalya'nın hızlı bir şekilde silahlanarak Balkanlar'a yönelik yayılmacı politikalar üretmesi Balkan devletlerini ve Türkiye'yi endişelendirmiştir.

**Antantı Oluşturan Devletler:**
- Türkiye
- Yunanistan
- Romanya
- Yugoslavya

Bu antant, taraf devletlerin toprak bütünlüğüne saygı gösterme ve iç işlerine karışmama esasına dayanıyordu. Aralarında çeşitli anlaşmazlıklar bulunan bu devletlerin bir araya gelmelerinde Türkiye'nin önemli rolü olmuştur.

Önemi:
- Türkiye Yunan sınırını güvence altına aldı.
- Türkiye bölgede lider konumunda olduğunu gösterdi.
- Türkiye uluslararası barışa katkıda bulunmak istediğini gösterdi.
- Montrö Antlaşması için Türkiye taraftar buldu.

**Balkan Antantı II. Dünya Savaşı'nın başlaması ile dağıldı.**

**G. Montrö Sözleşmesi (20 Temmuz 1936)**
Türkiye, Lozan görüşmelerindeki bütün çabalarına rağmen, Boğazların statüsünü, ulusal egemenlik ilkesine uygun şekilde çözümleyememişti. Bununla birlikte, kabul edilen statünün uygulanması konusunda Milletler Cemiyeti'nin etkili olacağı ve Avrupa'da silahsızlanmanın gerçekleşeceği ümidini de taşımaktaydı.

Ancak, 1933 yılından itibaren Almanya ve İtalya'nın hızlı bir şekilde silahlanması ve Milletler Cemiyeti'nin bu gelişmeye çözüm üretemeyişi, Türkiye'yi Boğazların güvenliği konusunda endişelendirdi. Lozan Antlaşması'nın Türkiye'yi Boğazlar konusunda kısıtlayan hükümlerinin kaldırılması için Türkiye 10 Nisan 1936'da Lozan'ı imzalayan devletlere birer nota gönderdi.

Antlaşmaların hiçe sayıldığı ve devletlerin dost arayışı içinde olduğu bir dönemde Türkiye'nin istekleri olumlu karşılandı ve Boğazların statüsü İsviçre'nin Montrö kentinde tekrar görüşüldü.

**Montrö Sözleşmesi'nin İçeriği:**
- Boğazlar komisyonu kaldırılarak görevleri Türk devletine devredildi.
- Boğazlara Türkiye'nin asker sokması kabul edildi.
- Ticaret gemilerinin Boğazlardan serbest geçişi kabul edildi.
- Savaş gemilerinin Boğazlardan geçişine sınırlama getirildi.
- Savaş zamanında Türkiye'ye Boğazları kapatma hakkı tanındı.

Önemi:
- Misak-ı Millî yönünde önemli bir adım atıldı.
- Türkiye'nin uluslararası güç dengesinde önemi arttı.
- SSCB kendisini Karadeniz'de güvende hissetti.
- Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki durumu güçlendi.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**Açıklamalar:**
İtalya sözleşmeyi daha sonra imzaladı. (İtalya Habeşistan'a saldırdığı zaman MC'de olan Türkiye de İtalya'nın bu davranışını kınamak zorunda kalmıştı.)
İngiltere Türkiye'nin Doğu Akdeniz'de güçlü olmasını istiyordu.
SSCB Lozan'ın oluşturduğu Boğazlar rejimini benimsemiyordu.
Japonya II. Dünya Savaşı'ndan sonra görüşmeden çekildi.

**H. Sadabat Paktı (9 Temmuz 1937)**
**Sebebi:** İtalya'nın Akdeniz Havzası ve Ortadoğu'ya yönelik saldırgan tutumu.

**Katılan Devletler:**
- Türkiye
- İran
- Afganistan
- Irak

Önemi:
- Türkiye İran ve Irak sınırını güvence altına aldı.
- İtalya'ya karşı Balkanlar'da önemli bir caydırıcılık rolü üstlenmiş olan Türkiye Sadabat Paktı ile de tavrını devam ettirerek dünya barışına katkıda bulunma istediğini göstermiştir.
- Türkiye bölgede öncü konumda olduğunu göstermiştir.

**Dikkat: II. Dünya Savaşı başlayınca pakt dağılmıştır.**

**I. Hatay Sorunu**
Fransa, 1936 yılında Hatay'dan çekilerek, bölgeyi Suriye'ye bırakmak isteyince; bu durumun Türkiye ile Fransa arasında imzalanan Ankara Antlaşması'na aykırılık teşkil ettiğini ileri süren Türkiye Milletler Cemiyeti'ne başvurarak Türkiye-Suriye sınırının belirlenmesinde Türkiye'nin de taraf olduğunu belirtti. Bu talebe, Fransa ve Suriye'nin karşı çıkmalarına rağmen II. Dünya Savaşı'nın belirtilerinin ortaya çıkması, Almanya'nın Fransa'nın elinde bulunan bazı topraklara yönelik iddialarının yüksek sesle dillendirilmesi, İngiltere'nin de desteğini alan Türkiye'nin isteklerinin değerlendirilmesini sağladı.

**3 Temmuz 1938'de Hatay meselesi çözümlendi**. Bu çözüm doğrultusunda; 5 Temmuz 1938'de Türk askeri Hatay'a girdi. 2 Eylül 1938'de Hatay Meclisi açıldı. Tayfur Sökmen devlet başkanı, Abdurrahman Melek başbakan oldu. Hatay Meclisi'nin verdiği kararla Hatay 29 Haziran 1939'da Türkiye'ye katıldı.

Önemi:
- Misak-ı Millî yönünde son adım atıldı.
- Güney sınırımız son halini aldı.
- Mustafa Kemal, II. Dünya Savaşı öncesi gelişmeleri, silaha başvurmaksızın diplomasinin imkânlarından yararlanarak Türkiye'nin lehine kullanmış ve dâhiyane bir siyaset izlediğini göstermiştir.

**Hatay Türkiye'ye katılan son toprak parçasıdır.**

**II. DÜNYA SAVAŞI (1939-1945)**
**I. Dünya Savaşından Sonra Barışı Koruma Çabaları:**
- Milletler Cemiyeti kuruldu.
- Çekoslovakya, Romanya ve Yugoslavya arasında Küçük Antant kuruldu.
- Fransa ile Almanya 1925'te Locarno Antlaşması'nı imzaladı.
- Anlaşmazlıklara çözüm bulmak için Fransa ile ABD 1928'de Kellog Paktı'nı kurdu. (Bu pakta Türkiye 1929'da katıldı.)
- Balkan Antantı, Sadabat Paktı ve Montrö Sözleşmesi yapıldı.

**Savaşın başlamasında Almanya ve İtalya'nın saldırgan tutumu etkili oldu.**
- Almanya ile İtalya'nın 1936'da kurduğu Mihver Devletler Grubu'na 1937'de Japonya da katıldı. Mihver Devletler karşısında İngiltere ile Fransa Müttefik Devletler Grubu'nu oluşturdu.
- 1936'da Habeşistan'a saldıran İtalya daha sonra Arnavutluk'u ele geçirdi.
- Hitler 1938'de Avusturya'yı Almanya'ya bağladı.
- Almanlar 1939'da Çekoslovakya'yı işgal etti.
- Almanya ve Rusya aynı dönemde Polonya'yı işgal edince Fransa ve İngiltere olaya müdahale etti ve
- II. Dünya Savaşı başladı.
- Almanya Rusya'ya da savaş ilan edince Ruslar İngiltere tarafına geçti. (1941)
- Japonya ABD'nin deniz üslerine ve Çin'e saldırınca; ABD ve Çin Japonya'ya karşı savaşa girdi. 1942'de rejim değişikliği yaşayan İtalya, İngiltere tarafına geçti.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

• ABD, İngiltere ve Fransa'nın yaptığı Normandiya Çıkarması sonucunda Almanya teslim oldu.
• ABD'nin Japonya'nın Hiroşima ve Nagazaki kentlerine atom bombası atması sonucunda Japonya da savaştan çekildi.

Türkiye; savaş esnasında İngiltere ve Rusya tarafından savaşa girmesi yolunda zorlandıysa da, tarafsız kalmayı başardı. Almanya Bulgaristan'a girince; Almanya ile Türkiye arasında 1941'de saldırmazlık antlaşması imzalandı. Türkiye savaşın bitmesine az bir zaman kala 1945'te Almanya ile Japonya'ya savaş ilan etti fakat savaşa fiilen girmedi. (Türkiye'nin bu tutumunda BM'ye girme arzusu vardır.)
**Kuzey Afrika Savaşları Almanya ve İtalya'nın karşısında İngiltere'nin üstünlüğü ile sonuçlandı.**

**II. Dünya Savaşı'nın Sonuçları:**
• Almanya doğu-batı olmak üzere ikiye ayrıldı. Doğu Almanya sosyalizme kaydı.
• ABD ve SSCB süper güç haline geldi.
• Orta ve Doğu Avrupa SSCB'nin kontrolüne girdi.
• ABD ile SSCB arasında soğuk savaş dönemi başladı.
• Hindistan, Pakistan, Mısır, Cezayir, Tunus ve Libya bağımsız oldu.
• 1948'de İsrail Devleti kuruldu.
• Sömürgecilik hız kaybetti.
• Çin'de komünizm yayıldı.
• Milletler Cemiyeti, Birleşmiş Milletler Teşkilatı'na dönüştü.
• TC-ABD ilişkileri gelişmeye başladı.
• Filistin bağımsızlaştı
• NATO ve Varşova paktları kuruldu.
• Türkiye'de çok partili hayat başladı.
• Yalta Konferansı'nda dengeler kuruldu.
• Paris Konferansı'nda antlaşmalar görüşüldü.

**II. DÜNYA SAVAŞI'DAN SONRA BARIŞI KORUMA ÇABALARI**
• Birleşmiş Milletler Teşkilatı kuruldu.
• NATO kuruldu.
• Balkan Paktı kuruldu.
• Bağdat Paktı kuruldu.

**A. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER**
BM Teşkilatının Yapısı ve Özellikleri:
**Genel Kurul**: Teşkilattaki devletlerin üyeleri bu kuruldadır.
**Güvenlik Konseyi**: 15 üyesi vardır. Bu üyelerden ABD, İngiltere, Çin, Fransa ve Rusya veto hakkına sahiptir.
**Ekonomik ve Sosyal Konsey**: Savaşlara sebep olabilecek sosyal ve ekonomik faktörleri ortadan kaldırmaya çalışır.
**Vesayet Konseyi**: Kendi kendini idare edemeyecek devletleri idare etmek için kurulan bu birim günümüzde önemini kaybetmiştir.
**Milletlerarası Adalet Divanı**: BM'nin yargı organıdır.
**Sekreterlik**: Personelden oluşur.
**Türkiye de BM'nin kurucularındandır.**

**B. NATO VE ÖZELLİKLERİ**
• Brüksel merkez olmak üzere 1948'de kuruldu.
• Uluslararası barışın korunması ve komünizme karşı korunum amaçlandı.
• ABD, Kanada, İngiltere, Fransa, Hollanda, Lüksemburg, Belçika, Danimarka, İzlanda, İtalya, Norveç, Portekiz, Yunanistan, Almanya, İspanya ve Türkiye teşkilatın üyesidir.
• Kore Savaşı'na asker göndermesi Türkiye'nin NATO'ya girmesinde etkili oldu. (1952)

**C. VARŞOVA PAKTI**
Rusya'nın öncülüğünde Avrupa'nın sosyalist ülkelerinin bir araya gelmesiyle kuruldu.
Bu ülkeler: Arnavutluk, Bulgaristan, Çekoslovakya, Doğu Almanya, Macaristan, Polonya, Romanya ve SSCB
Teşkilat, 1990'lı yılların başından itibaren Komünizmin önemini kaybetmesi ile dağıldı.

**D. BALKAN PAKTI (1954)**
**Kuruluş Sebebi:** SSCB'nin Balkanlar'a yönelik saldırgan tutumu
**Kurucu Üyeleri:**
• Türkiye
• Yugoslavya
• Yunanistan
Yugoslavya'nın SSCB'ye yaklaşması ve Kıbrıs Meselesinden dolayı pakt kurulduğu yıl dağıldı.

**E. BAĞDAT PAKTI (1955)**
Kuruluş Sebebi: SSCB'nin Orta Doğu'ya yönelik saldırgan tutumu
**Kurucu Üyeleri:**
• Türkiye
• Pakistan
• İran
• Irak

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

1958'de Irak paktttan ayrılınca; paktı İngiltere dıştan desteklemeye başladı ki paktın bu haline CENTO denilir.

**ATATÜRKÇÜLÜK VE TÜRK İNKILÂBININ ÖZELLİKLERİ**

- Uyum içinde işleyen düşünce ve ilkelerden oluşan bir bütündür.
- Milletin ihtiyaçlarından doğmuştur.
- Millî bir düşünce sistemidir.
- İlerleme ve yenileşmeye açıktır.
- Temelinde insanlığın binlerce yıldır işlediği evrensel değerler vardır.
- Dışarıdan alınmış bir ideoloji değildir.
- Doğmasının en önemli sebebi, kişisel devlet yönetiminin (monarşi) hiç bir kesimin istek ve ihtiyaçlarını karşılayamamasıdır.
- Türk İnkılâbında Fransız ve Rus İhtilalinden farklı olarak; fikri ve ideolojik hazırlık safhası yoktur.
- Bağımsızlık ve egemenlik birlikte yürütülmüştür.

**Türk İnkılabının Evrenselliğinin Kanıtları:**

- Tüm dünyada etkili olmuştur
- Sömürülen milletlere örnek olmuştur.
- Günümüz meseleleri için ve başka milletler için çözümler içermektedir.

**Türk İnkılabını Osmanlı Islahatlarından Ayıran Farklar:**

- Kapsamlı, değişimci ve köklüdür.
- Sadece devleti ve kurumları değil, halkı da yüceltmeyi amaçlamıştır.
- Islahatlar tereddütlü; inkılâplar kararlıdır.
- İnkılâplarda dış baskı yoktur.
- Sıra izlendi: Önce çağdaşlaşmayı engelleyen kurumlar kaldırıldı; sonra yenilik yapıldı.

**ATATÜRK İLKELERİ**

**A. Cumhuriyetçilik**

- Devletin rejim şeklidir.
- Halk egemenliğini esas alır
- Demokratiktir.
- Seçme ve seçilme hakkı tüm vatandaşlara verilir.
- Hükûmet ile millet arasında kopukluk yoktur.
- Anayasanın değiştirilemez ve değiştirilmesi teklif edilemez maddesidir.
- Mustafa Kemal'in parti tartışmalarının dışında tuttuğu bir ilkedir.
- Saltanatın kaldırılması, Cumhuriyetin ilanı, Halifeliğin kaldırılması Cumhuriyetçilik yolunda yapılmış devrimlerdir.

**B. Milliyetçilik**

- Kurtuluş Savaşı'nın yapılmasında ve Türk Devleti'nin kurulmasında temel ilke oldu.
- Bu ilke, fedakârlık ve dayanışmayı gerektirir.
- Irkçılık ve ümmetçiliği ret eder.
- Türkiye Cumhuriyeti'ni benimseyen ve "Türküm" diyen herkes Türk'tür.
- Millî birlik ve beraberlik esastır.
- Benimsediği eşitlik ilkesi ile Faşizm ve Nazizm'den ayrılır.
- TBMM'nin açılması, Saltanatın kaldırılması, Cumhuriyet yönetiminin kurulması, Halifeliğin kaldırılması, Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun çıkarılması, Türk Harflerinin kabulü, TTK ve TDK'nin kurulması bu ilke ile ilgilidir.

**C. Halkçılık**

- Cumhuriyetçilik ve Milliyetçiliğin doğal sonucudur.
- Halkın eşitliği esastır.
- Halkın menfaatleri ön plandadır.
- Sınıf mücadelesi değil; sosyal dayanışma esastır.
- Sınıfçılık olmadığı için Komünizmden ayrılır.

**Halkçılık İlkesi ve İnkılaplar:**

- TBMM'nin açılması
- Saltanatın kaldırılması
- Cumhuriyetin ilanı
- Halifeliğin kaldırılması
- Türk Medeni Kanunu'nun kabulü
- Aşarın kaldırılması
- Kılık-kıyafet devrimi
- Soyadı Kanunu
- Kadınlara siyasal hakların verilmesi
- Türk Harflerinin kabulü

**D. Devletçilik**

- Devletçilik; devletin ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda daha hızlı bir gelişme sağlamak amacıyla yaptığı uygulamalardır.
- Bu ilke halkçılığın tamamlayıcısıdır.
- Ekonomide planlı kalkınma hedeflenmiştir.
- Karma ekonomiyi esas alan devletçilik ilkesinde özel mülkiyetin olması, devletçiliği komünizmden ayırır.
- Müdahalecidir; katı değildir.
- Zamanın şartlarına göre değişmiştir.

**E.** İnkılapçılık

- Çağın değişen şartlarına göre değişimi ve modernleşmeyi esas alır.
- TBMM'nin açılması ile başlayan Türk İnkılâbının devam ettiğini gösterir.
- Durağan değildir.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**F. Laiklik**

• Din-devlet işlerinin ayrılmasını ve vicdan hürriyetini esas alır.
• Parti tartışmalarının dışında tutulan bir ilkedir.
• Devlet, vatandaşların inanma ve inanmama hakkını anayasa ile güvence altına almıştır.
• Din egemenliği değil; millet egemenliği esastır.
• Hukuk birliği ve hukukun dinden bağımsız olması esastır.
• Yabancı devletlerin azınlıkların haklarını bahane ederek Türk Devleti'nin iç işlerine karışmasını önlemiştir.
• Millî birlik ve beraberlik için önemlidir.

**Açıklamalar:**

• 1928'de anayasadan "devletin dini İslam'dır" maddesi çıkarıldı.
• 1928'de milletvekillerinin yemin şekli bugünkü haline getirildi.
• 1937'de 6 ilke anayasaya alındı.
• Türk Milleti için dini dış politikada kullanma dönemi I. Dünya Savaşı ile bitti.
• Kurtuluş Savaşı ümmet ideolojisi yerine millet ideolojisini getirdi.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

# 9 GENEL KÜLTÜR

Dünyanın en büyük havacılık, uzay ve teknoloji festivali **TEKNOFEST2023** etkinlikleri, 27 Nisan - 1 Mayıs 2023 tarihleri arasında İstanbul Atatürk Havalimanı Etkinlik Alanında gerçekleştirilmiştir.

Türkiye'nin ilk ve tek Havacılık, Uzay ve Teknoloji Festivali **TEKNOFEST2022** yılında 30 Ağustos 4 Eylül tarihleri arasında milli mücadele şehri Samsun'da düzenlenmiştir.

Çanakkale Köprüsü, 18 Mart Çanakkale Deniz Zaferi'nin 107. yıl dönümünde (18 Mart 2022) açıldı. Dünyanın en uzun orta açıklıklı köprüsü unvanına sahip 4 bin 608 metre uzunluğundaki 1915 Çanakkale Köprüsü, 2 bin 23 metrelik orta açıklığı Cumhuriyet'in 100'üncü kuruluş yıl dönümünü, 318 metrelik çelik kuleleri de Çanakkale Deniz Zaferi'nin kazanıldığı 18 Mart 1915'i sembolize ediyor.

**Sondaj gemilerinin adları;** Fatih, Yavuz, Kanuni ve Sultan Abdülhamit Han olarak belirlendi.

**2023 Türk Dünyası Kültür Başkenti seçilen şehir** ise Azerbaycan'ın **Suşa** kenti olmuştur.

Malatya'nın Battalgazi İlçesi'nde bulunan **Arslantepe** Höyüğü 44. Dünya Miras Komitesi toplantısında alınan kararla UNESCO Dünya Miras Listesine girmiştir.

Şanlıurfa, Azerbaycan'ın başkenti Bakü'deki İslam İşbirliği Teşkilatı turizm bakanlarının katılımı ile gerçekleşen toplantıda **2023 yılı İslam Dünyası Turizm Başkenti** seçildi.

Türkiye'nin ilk istihbarat gemisi **"TCG Ufuk"** hizmete girdi.

Dünyaca ünlü Brezilyalı roman ve söz yazarı **Paulo Coelho**, Türkçe'ye **"Okçu'nun Yolu"** (The Archer) adıyla çevrilen son kitabını olimpiyat şampiyonu milli sporcu **Mete Gazoz'a** adadı. Milli okçu Mete Gazoz, katıldığı 2020 Tokyo Olimpiyatları'nda altın madalya kazanarak tarihi bir başarıya imza atmıştı

Türkiye'nin Güney Kore'den satın aldığı ilk yüzer doğal gaz depolama ve gazlaştırma gemisi **Ertuğrul Gazi Gemisi'**dir.

Türkiye'nin yüksek teknolojili ilk yerli otomobili **TOGG' un üretileceği fabrikanın temeli**, 18 Temmuz 2020'de Bursa'nın **(Otomobil Bilişim Vadisi)** Gemlik ilçesinde atılmıştır.

Avrupa Birliği'nin (AB) 2021 için hazırladığı ilham veren olaylar listesinin ilk sırasında koronavirüs aşısını geliştiren Alman biyoteknoloji firması BioNTech'in kurucuları Türk bilim insanları **Uğur Şahin ile Özlem Türeci**'ye yer verildi.

Bugüne kadar 1 milyon 500 bini aşkın kişinin hayatını kaybetmesine neden olan yeni tip koronavirüsün **(COVID-19)** Çin'in Hubei eyaletine bağlı **Wuhan kentinde** ortaya çıkmıştır.

Şair, yazar ve fikir adamı **Sezai Karakoç** hayatını kaybetti (16 Kasım 2021). Karakoç, 1960 baharında bir siyaset, düşünce ve edebiyat dergisi olarak nitelediği **Diriliş Dergisi**'ni çıkarmaya başladı. Mona Roza şiiri en ünlü şiiridir.

Kişisel gelişim kitapları ile bilinen psikolog, yazar **Doğan Cüceloğlu** hayatını kaybetti. "İçimizdeki Çocuk" en bilinen eseridir. Var Mısın?, Öğretmenim Bir Bakar Mısın?, Evlenmeden Önce, Geliştiren Anne - Baba, Dervişin Aklı, Gerçek Özgürlük, Mış Gibi Yetişkinler, Mış Gibi Yaşamlar, Başarıya Götüren Aile, Öğretmen Olmak, Savaşçı bazı eserleridir.

Türk sanat müziği bestecisi Münir Nurettin Selçuk›un oğlu, besteci, piyanist ve yorumcu **Timur Selçuk** hayatını kaybetti. "Ayrılanlar için", "Sen

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Nerdesin", "Beyaz Güvercin" ve "İspanyol Meyhanesi" biline en ünlü eserleridir.

Deneme ve öykü yazarı olan "Gül Yetiştiren Adam" **Rasim** Özdeneören, 82 yaşında hayatını kaybetti. Özdenören, Türk edebiyatına damga vuran Cahit Zarifoğlu, Erdem Bayazıt, Nuri Pakdil, Mehmet Akif inan, Alaeddin Özdeneren ve Ali Kutlay'dan oluşan **'Yedi Güzel Adam'** arasında yer alıyordu.

**Konya, Avrupa Spor Başkentleri ve Şehirleri Federasyonu** (ACES Europe) tarafından 2022 Yılı Ödülleri Töreni'nde "2023 Dünya Spor Başkenti" ilan edildi.

**Milli tenisçi İpek Öz**, Isveç'te düzenlenen Bastad Turnuvası'nda tek kadınlarda şampiyon oldu.

**Milli eskrimci Aleyna Ertürk**, Birleşik Arap Emirlikleri'nde düzenlenen Gençler ve Yıldızlar Dünya Şampiyonası›nda yıldız kadınlar epe kategorisinde altın madalya kazandı.

**Taha Akgül**, Macaristan'da organize edilen Avrupa Güreş Şampiyonası'nda madalya kazanıp, 9'uncu kez Avrupa Şampiyonu olmuştur.

Macaristan'da düzenlenen Avrupa Güreş Şampiyonası'nda **Rıza Kayaalp**, altın madalya kazanıp ve 11'inci kez Avrupa Şampiyonu oldu.

**2021 World Para Swimming Series** yarışlarında 50 metre sırt üstünde Olimpiyat ve Avrupa Şampiyonası'nda **Sümeyye Boyacı**, kadınlar 50 metre sırtüstünde 43.83'lük derecesiyle birinci olarak altın madalya kazandı. Milli yüzücü Sümmeye Boyacı, Portekiz'in Madeira Adası'nda düzenlenen Para Yüzme Dünya Şampiyonası'nda 41, 58 derecesiyle dünya şampiyonu oldu.

Dünyanın en büyük futbol organizasyonu olan **2022 Futbol Dünya Kupası** 21 Kasım - 18 Aralık tarihleri arasında **Katar**'da yapılmıştır.

**Avrupa Atletizm Birliği**, 2023 Avrupa **Salon Atletizm Şampiyonası'**nın İstanbul'da düzenlenmesine karar verdi.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**Leonardo Da Vinci**
**En Ünlü Eserleri**: Mona Lisa, Son Akşam Yemeği
**Mona Lisa,** Leonardo Da Vinci'nin en ünlü resmi ve belki de dünyanın en ünlü sanat eseridir.
**Akşam Yemeği**, Hazreti İsa'nın bir havarisin den ihanete uğradığı günden önceki akşam yenen yemekte, Hz. İsa ihanetten haberinin olduğunu açıklıyor. Resimdeki havarilerin şaşkınlığı ve korkusu da bu açıklamadan kaynaklanıyor.

**Michelangelo Buonarroti**
**En Ünlü Eseri**: Adem'in Yaratılışı, Davut Heykeli, Pieta
Hristiyanlıkta Tanrı'nın Adem'e hayat üflemesinin betimlendiği sahne olarak gösterilmiştir. Bu önemli eserde Tanrı'nın Adem'i kendi suretinde yarattığına ilişkin gönderme de var.

**Sandro Botticelli**
**En Ünlü Eseri**: Venüs'ün Doğuşu
Botticelli'nin en bilinen iki eserinden biri Venüs'ün Doğuşu (The Birth of Venus). (Diğeri ilkbahar Alegorisi (La Primavera)'dir.

**Johannes Vermeer**
**En Ünlü Eseri**: İnci Küpeli Kız
Pek çok kaynakta "Kuzeyin Mona Lisa'sı" ya da "Hollandalı Mona Lisa" olarak geçer.

**Pablo Picasso**
**En Ünlü Eseri**: Guernica
İspanya İç Savaşı sırasında Nazi Almanya›sına ait 28 bomba tarafından vurulan Guernica şehrinin Picasso'da uyandırdıkları anlatılır.

**Salvador Dali**
**En Ünlü Eseri**: Belleğin Azmi (Eriyen/Yumuşak Saatler)
Salvador Dali, Sürrealizmin en önemli temsilcilerindendir. Salvador Dali'nin en ünlü tablolarından olan eser, Yumuşak Saatler veya Eriyen Saatler olarak da anılmıştır.

**Osman Hamdi Bey**
Sanayi-i Nefise Mekteb-i Alisi (Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi) ve İstanbul Arkeoloji Müzesini kurmuş; arkeolog ve ressamdır.
**Osman Hamdi Bey'in Eserleri:** Kaplumbağa Terbiyecisi, Arzuhalci, Kur'an Okuyan Kız, Silah Tacir,i Leylak Toplayan Kız, Şehzadebaşı Camisi Avlusunda Kadınlar, Feraceli Kadınlar, Mimozalı Kadın, Mihrap...

**İbrahim Çallı**
Vefa idadisi öğrencileriyle ve Ressam Roben Efendi'den de resim dersleri almış, Şeker Ahmet Paşa'nın önerisi üzerine 1906 yılında şimdiki adı Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi olan Sanayi-i Nefise Mektebine girmiştir.
İbrahim Çallı›nın Eserleri: Üsküdar, Defli Kadın, Zeybekler, Arzuhalci, Mevleviler, Boğaziçi'nden Peyzaj, Balıkçı, Gül Koklayan Kadın, Bir Balo Gecesi, Hatay'ın Anavatana Hasreti...

**2023 Oscar (95.) Akademi Ödülleri**
ABD'nin Los Angeles kentindeki Dolby Tiyatrosunda düzenlenmiştir.
**En İyi Film**: Everything Everywhere AII at ünce
**En İyi Yönetmen**: Dan Kwan and Daniel Schei nert
**En İyi Erkek Oyuncu**: Brendan Fraser (The Wha le)
**En İyi Kadın Oyuncu**: Michelle Yeoh (Everything Eveıywhere AII at ünce)
**En İyi Belgesel**: Navalny

**2022 Cumhurbaşkanlığı Kültür ve Sanat Büyük Ödülleri**, Türk kültür ve sanat hayatına önemli katkılarda bulunan özgün eserler veya hizmetler veren kişi veya kurumları, devlet adına onurlandırmak ve özendirmek üzere 1995 yılından itibaren verilen ödüllerdir.
- Bilim Kültür Ödülü: Hayreddin Karaman
- Müzik Ödülü: Ajda Pekkan
- Görsel Sanatlar Ödülü: Süleyman Saim Tekcan
- Sinema Ödülü: Yılmaz Erdoğan
- Tiyatro Ödülü: Alya Algan
- Edebiyat Ödülü: Yavuz Bülent Bakiler
- Dans-Bale Ödülü: Tan Sağtürk
- Karikatür-Animasyon Ödülü: Varol Yaşaroğlu
- Gastronomi Ödülü: Ömür ve Emre Akkor
- Vefa Ödülü: Aşık Veysel
- Mimari: Hilmi Şenalp
- Zanaat: Sevan Bıçakçı
- Geleneksel Sanatlar: Gülbün Mesara

**Türkiye'nin Sınırları ve Komşuları**
- Doğu Trakya'da Yunanistan ve Bulgaristan,
- Anadolu toprakları üzerinde kuzeydoğuda Gürcistan,
- Doğuda Ermenistan, Azerbaycan'a bağlı Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti ve İran,
- Güneydoğuda Irak ve Suriye

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**Karadeniz'e Kıyısı Olan Ülkeler**
- Bulgaristan
- Gürcistan
- Romanya
- Rusya Federasyonu
- Türkiye
- Ukrayna

**Cebelitarık Boğazı:** Stratejik önemi fazladır ve Akdeniz ile Atlantik Denizini birbirine bağlamaktadır.

**Bering Boğazı:** Amerika Birleşik Devletleri'nin Alaska eyaleti ve Rusya arasında yer alan bu boğaz, iki ülkenin de birbirine en yakın olduğu noktadır. Chukchi Denizi (Arktik Okyanusu) ile güneyindeki Bering Denizi'ni (Büyük Okyanus) birbirine bağlamaktadır.

**Macellan Boğazı:** Pasifik Okyanusunu Atlas Okyanusuna bağlayan boğazdır.

**Süveyş Kanalı:** Mısır'da bulunan Süveyş Kanalı, Akdeniz ile Kızıldenizi birbirine bağlayan yapay bir suyoludur.

**Panama Kanalı**, Orta Amerika'nın en güney ülkesi Panama topraklarında yer alır ve Atlas Okyanusu ile Pasifik Okyanusunu birbirine bağlayan bir yapay suyoludur.

**Türkiye'nin Nüfusu En Fazla Olan Beş İli**
- İstanbul
- Ankara
- İzmir
- Bursa

**Türkiye'nin En Çok İhracat (Dışsatım) Yaptığı Ülkeler**
- Almanya
- ABD
- İngiltere
- Irak
- İtalya

**Türkiye'nin En Çok İthalat (Dışalım) Yaptığı Ülkeler**
- Çin
- Rusya
- Almanya
- ABD
- İtalya

Türk Denizcilik Sicili'ne kayıtlı **ilk yüzer doğal gaz depolama ve sıvılaştırma** (FSRU) **gemisi Ertuğrul Gazi gemisi**dir.

**Türkiye'nin Sismik Araştırma Gemileri**
Türkiye'de **Barbaros Hayreddin Paşa** ve **MTA Oruç Reis** olmak üzere iki sismik araştırma gemisi deniz araştırma, arama ve işletme ruhsat alanlarında sismik veri toplama projeleri sürdürmektedir.

**Baykar Bayraktar TB2** (Taktik Blok 2)
Baykar Bayraktar TB2(Taktik Blok 2), Baykar Savunma tarafından üretilen silahlı insansız hava aracıdır.

**Baykar Bayraktar Kızıl Eelma**
İnsansız hava aracı üreticisi Baykar Teknoloji tarafından tasarım ve geliştirme çalışmaları devam eden, turbofan motorlu insansız savaş uçağıdır. Muharip insansız Savaş Uçağı (MIUS) Bayraktar Kızılelma'nın ilk prototipi üretim hattına girdi.

**ATMACA Gemisavar** Füzesi
Atmaca, Türkiye'nin ilk deniz füzesi olma özelliğini taşımaktadır.

**Cezeri** Uçan Araba
Baykar firması tarafından millî imkânlarla geliştirilen, kentsel hava taşımacılığında kullanılacak Uçan Araba Cezeri, şehir içi yolcu ulaşımında, sağlık sektörü ve askeri alanda lojistik destek faaliyetlerine yeni bir çehre kazandırmak için geliştirilmektedir.

**HÜRKUŞ Yeni Nesil Temel Eğitim Uçağı**
Yeni Nesil Temel Eğitim Uçağı (HÜRKUŞ) Geliştirme Programı, Mart 2006'da Savunma Sanayi Müsteşarlığı ile TUSAŞ arasında imzalanan anlaşma ile yürürlüğe girmiştir.

**T129 ATAK Taarruz ve Taktik Keşif Helikopteri**
T-129 ATAK, ATAK programı çerçevesinde Türk Silahlı Kuvvetleri için Türkiye'nin coğrafi ve iklim koşullarına göre tasarlanan, taarruz ve taktik keşif helikopteridir.

**İLKLER:**
- İlk yerli tank: ALTAY
- İlk yerli temel eğitim uçağı: HÜRKUŞ
- İlk yerli acil müdahale gemisi: NENE HATUN
- İlk yerli savaş helikopteri: ATAK
- İlk yerli genel maksat helikopteri: GÖKBEY
- İlk yerli deniz karakol uçağı: MELTEM
- İlk yerli araştırma gemisi: TÜBİTAK MARMARA
- İlk yerli insansız hava aracı: ANKA
- İlk yerli hava gemisi: KUZGUN
- İlk yerli denizaltı: PİRi REİS
- İlk yerli baz istasyonu: ULAK
- İlk yerli istihbarat gemisi: TCG UFUK
- İlk yerli tramway: İPEKBÖCEGİ
- İlk yerli sondaj gemisi: FATİH
- İlk yerli savaş gemisi: HEYBELİADA
- İlk yerli solunum cihazı: SAHRA
- İlk yerli seyir füzesi: SOM
- İlk yerli tünel açma makinesi: LALE
- İlk yerli mayına karşı dayanıklı askeri araç: KİRPİ
- İlk yerli yüksek çözünürlüklü milli yer gözlem uydusu: GÖKTÜRK – 2
- İlk yerli tasarım ve üretim alçak yörünge haberleşme uydusu: TÜRKSAT
- Yerli imkânlarla geliştirilip üret ilen ilk Genel Maksat Helikopteri: GÖKBEY

**İLK KADIN:**
İlk kadın romancı: Fatma Aliye Hanım (1892)
İlk kadın tiyatro oyuncusu: Afife Jale (1919)
İlk kadın doktor: Safiye Ali (1923)
İlk kadın avukat: Süreyya Ağaoğlu (1925)
İlk kadın muhtar (seçilmiş): Gül Esin (1930)
İlk kadın belediye başkanı: Sadiye Hanım (1930)
İlk kadın pilot: Bedriye Tahir Gökmen (1933)
İlk kadın opera sanatçısı: Semiha Berksoy (1934)
İlk kadın savaş pilotu: Sabiha Gökçen (1937)
İlk kadın muhtar (atanmış): Meliha Manço
İlk kadın arkeolog: Jale İnan (1943)
İlk kadın jet pilotu: Leman Altınçekiç (1958)
İlk kadın bakan: Türkan Akyol (1971)
İlk kadın büyükelçi: Filiz Dinçmen (1982)
İlk kadın vali: Lale Aytaman (1991)
İlk kadın başbakan: Tansu Çiller (1993)
İlk kadın Anayasa Mahkemesi Başkanı: Tülay Tuğcu (2005)
İlk kadın gazeteci: Selma Rıza Feraceli
İlk kadın heykeltıraş: Sabiha Bengütaş
İlk kadın hemşire: Esma Deniz
İlk kadın profesör: Prof. Dr. Fazıla Şevket Giz

**Türk İş Birliği Ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA)**
1991'de Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) dağıldıktan sonra birçok Türk devleti bağımsızlığını kazanmış, Türkiye Cumhuriyeti'nin

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

bu devletlere sosyal, ekonomik ve kültürel alanda sağlayacağı destekleri uygulayacak ve koordine edecek bir organizasyona ihtiyaç duyulması amacıyla 1992 yılında TİKA'yı kurmuştur. Merkezi Ankara'dır.

**Yurtdışı Türkler Ve Akraba Topluluklar Başkanlığı**
Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, yurt dışında yaşayan Türkler, soydaş ve akraba toplulukları ile Türkiye'de öğrenim gören uluslararası burslu öğrencilere yönelik çalışmaları koordine etme, bu alanlarda verilen hizmetleri ve yapılan faaliyetleri geliştirme görevini yerine getiren kuruluştur.
Merkezi Ankara olan kurum 2010 yılında kurulmuştur.

**Yunus Emre Enstitüsü**
Yunus Emre Vakfı; Türkiye'yi, Türk dilini, tarihini, kültürünü ve sanatını tanıtmak, bununla ilgili bilgi ve belgeleri dünyanın istifadesine sunmak, Türk dili, kültürü ve sanatı alanlarında eğitim almak isteyenlere yurt dışında hizmet vermek, Türkiye'nin diğer ülkeler ile kültürel alışverişini artırıp dostluğunu geliştirmek amacıyla 2007 yılında kurulmuş bir kamu vakfıdır.

**Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı (TÜRKSOY)**
1993 yılında Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Türkmenistan ve Türkiye tarafından kurulmuştur.
Merkezi Ankara'dır.
Üye ülkeler: Türkiye, Azerbaycan, Türkmenistan, Özbekistan, Kırgızistan ve Kazakistan›dır.

**Türk Devletleri Teşkilatı**
3 Ekim 2009'da Nahçıvan Anlaşması ile Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan ve Türkiye arasında kurulmuş merkezi İstanbul olan uluslararası örgüttür.
Üye ülkeler: Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Türkiye, Özbekistan, Macaristan›dır. (Gözlemci Üye)
**Fotoğraf makinesinin** mucidi olarak kabul edilen, optik alanında çok çalışan, "Kitabü'l Menazır" (Optik Kitabı) isimli eseri yazan düşünür İbni **Heysem**'dir.

**Farabi**, Aristo Mantığını Avrupa'ya en iyi anlatan kişi olarak Avrupalılarca "Muallimi Sani" olarak anılmıştır. "**Kitabul Musiki"** isimli kitabı yazmış, logaritmayı bulmuş, bilimleri sınıflandırmış, eserleri uzun yıllar Avrupa'da ders kitabı olarak okutulmuştur.

"**Mukaddime**", İb**n-i Haldun'un** en ünlü eseridir. Tarih, iktisat, sosyoloji ve siyaset gibi birçok sosyal bilim için temel teşkil eden görüşleri içinde barındırır.

**Hacı Bektaş Veli**, **"Markalat**" adlı eserinde şeriat, tarikat, hakikat ve marifet adlarını verdiği dört kapı ve bu kapılara bağlı kırk makamdan söz eder.

Yükseköğretimin düzenlenmesi ve eğitimin yukarıdan aşağıya doğru bir sıra halinde izlenmesi gerektiğini savunan görüş Emrullah Efendi'nin **Tuba Ağacı Nazariyesi Teorisi**'dir.

Tuba Ağacı Nazariyesi'ne karşı olup eğitime temelden başlanması gerektiğini ve kiraz ağacı gibi önce kökleri sonra da dalların en ucuna kadar gelişmeyi önemseyen görüş Satı Bey'in **Kiraz Ağacı Teorisi**'dir.

**1929 Dünya Ekonomik Bunalımı** veya Büyük Buhran (Kara Perşembe), 1929'da ABD'de başlayan ve 1930'lu yıllar boyunca devam eden ekonomik buhrana verilen isimdir.

**Nuri Demirağ**, Türkiye'nin 10 bin km'lik demir yolu ağının 1250 km'lik bölümünün inşasını gerçekleştirmiş ve bu nedenle kendisine Mustafa Kemal Atatürk tarafından "**Demirağ"** soyadı verilmiştir. 1945'te Milli Kalkınma Partisini kuran, ilk Boğaz Köprüsü projesini, Keban Barajı projesini tasarlayan, Türkiye'nin ilk paraşüt fabrikasını ve ilk sivil havacılık okulunu açan Nuri Demirağ'dır.

**Yusuf Akçura**, Türkçülük akımının önde gelen düşünür ve tarihçisidir. Türk Ocağının kurucularındadır. Türk Tarih Kurumu başkanlığı da yapmıştır. "Üç Tarz-ı Siyaset" başlıklı dizi makale ile imparatorluğun önündeki seçeneklerin "Osmanlıcılık", "Panislamizm" ve "Türk Milliyetçiliği" olduğu, bunlardan en uygununun da sonuncusu olduğunu belirtmiştir.

İsmail **Gaspıralı**, "dilde, işte, fikirde birlik" sözleriyle Türk topluluklarının birleşebileceği fikrini savunmuş, Rusya Müslümanlarıyla ilgili çok

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

sayıda yazı kaleme almış, Türk ve Müslüman toplumlarında eğitim reformu gerçekleştirilmesi için büyük çaba sarf etmiştir.

"Medine Müdafii", "Türk Kaplanı", "Çöl Kaplanı", "Medine Kahramanı" lakaplarıyla anılan Osmanlı devlet adamı **Fahrettin Türkkan Paşa**'dır.

"**Kut'ül Amare Kahramanı"** olarak da bilinen I. Dünya Savaşı'nda Irak Cephesi'nde İngilizlere karşı elde ettiği başarılar nedeniyle kendisine Kut soyadı verilen komutan **Halil Kut Paşa**'dır.

Bağımsız Bosna Hersek'in ilk Cumhurbaşkanı olan ve Bilge Kral olarak anılan devlet adamı **Aliya** İzzetbegoviç'tir.

Bilimsel değerinin yanı sıra beyaz kumsalı, turkuaz rengi berrak suyuyla eşsiz doğa güzelliğine sahip 'Türkiye'nin Maldivleri' olarak bilinen göl Burdur'da bulunan **Salda Gölü**'dür.

**SORU-CEVAP**

1. "DNA Onarımı" hakkındaki bilimsel çalışmasıyla 2015 Nobel Kimya Ödülünü Türk Bilim insanı kimdir?
**Prof. Dr. Aziz Sancar:**

2. G-20 ülkeleri hangileridir?
**Almanya, Amerika Birleşik Devletleri, Arjantin, Avustralya, Brezilya, Çin, Endonezya, Fransa, Güney Afrika, Güney Kore, Hindistan, İngiltere, İtalya, Japonya, Kanada, Meksika, Rusya, Suudi Arabistan, Türkiye ve Avrupa Birliği Komisyonu**

3. Görevleri arasında "İnsanlığın ortak mirası olan doğa ve kültür varlıklarının korunması" yer alan uluslararası kuruluş hangisidir?
**UNESCO**

4. "Sabit kur rejiminde, ulusal paranın yabancı paralar karşısındaki değerinin azalmasını ifade eden" ekonomi ile ilgili terim hangisidir?
**Devalüasyon**

**5. Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Sınavı (PISA) hangi aralıklarla yapılmaktadır?**
**3 yılda bir**

**6. Kemal Atatürk'ün "Ben inkılap ruhunu ondan aldım." diyerek övgüde bulunduğu ve "Haluk'un Defteri", "Han-ı Yağma" gibi şiirleriyle tanınan ünlü yazarımız kimdir?**
**Tevfik Fikret**

**7. "Yazsonu", "Bir Düğün Gecesi" ve "Fikrimin İnce Gülü" ünlü eserlerin yazarı olan ve 2020 yılında vefat eden ünlü edebiyatçı kimdir?**
**Adalet Ağaoğlu**

**8. Danişment Beyliği tarafından yaptırılan ve Anadolu'nun ilk medresesi unvanına sahip medrese hangisidir?**
**Yağıbasan Medresesi**

**9. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi genel merkezi hangi şehirdedir?**
**New York**

**10. Avrupa Birliğinin merkezi hangi şehirdedir?**
**Brüksel**

**11. 5'inci yüzyılda kurulmuş, manastırın üzerine inşa edildiği 2 tonluk taşlardan çatıya sahip dört bin yıllık Güneş Tapınağı bulunan "Deyrulzafaran Süryani Manastırı» hangi şehirdedir?**
**Mardin**

**12. Ülkesini inatçı ve cesur bir şekilde savunması, onun "Medîne Müdâfii", "Türk Kaplanı", "Çöl Kaplanı", "Medine Kahramanı" lakapları ile anılmasını sağlayan Osmanlı komutanı kimdir?**
**Fahreddin Paşa**

**13. 18 Ekim 2019 da vefat ederek aramızdan ayrılan "Kudüs Şairi" olarak tanıdığımız şair/yazar kimdir?**
**Nuri Pakdil**

**14. Avrupa Konseyi'nin danışma ve tartışma organı hangisidir?**
**Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi**

**15. Temel amacı, üyeleri arasında sadece sanayi malları arasında ticareti serbestleştirmek ve rekabeti sağlamak olan uluslararası ekonomik kuruluş hangisidir?**
**EFTA**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**16.** Tıp, mantık, fizik ve din felsefesi sahalarında 220 civarında eser yazan ve hekimlik konusunda kendisine batı bilim dünyasında "Tıbbın hükümdarı" denilen Türk filozofu kimdir?
**İbni-Sina**

17. Matematik, fizik, astronomi, mantık konularında 160 kadar eser yazmış olan ve Aristo'nun fikirlerini en iyi açıkladığı için ikinci öğretmen, unvanıyla tanınan ünlü Türk filozofu kimdir?
**Farabi**

18. Türk Havacılık ve Uzay sanayisi (TAİ) tarafından üretilen insansız hava aracı ismi nedir?
**Anka**

19. Fiyatlardaki genel seviyedeki artış eğilimine ne denir?
**Enflasyon**

20. Bir ülke parasının diğer ülke paralarına ya da kıymetli madenlere kolayca dönüştürülebilme özelliğine ne denir?
**Konvertibilite**

21. Daha çok "Monalisa" tablosuyla tanınan ressam fakat aynı zamanda mucit, mühendis, heykeltıraş olan ve resim alanındaki çalışmalarını "insan vücudunun oranları" hakkındaki sağlık çalışmalarına da ışık tutması için kullanan dünyaca ünlü sanatçı-bilim adamı kimdir?
**Leonardo da Vinci**

22. Zekâ geriliği ve erken yaşta ölüme neden olan kromozom anomalisine bağlı olarak gelişen hastalık nedir?
**Down Sendromu**

23. 1918-1920 yıllarında dünyayı etkisi altına alan ve insanlık tarihindeki en ölümcül felaketlerden kabul edilen salgın hangisidir?
İspanyol gribi

24. Borsa İstanbul'un (BIST) tarihsel süreçte başlangıcı kabul edilen ve Osmanlı Devleti'nde kurulmuş ilk borsa olma özelliği taşıyan borsa hangisidir?
**Dersaadet Tahvilat Borsası**

25. Birleşmiş Milletler engelli bireylerin hakları ve yaşamları konusunda farkındalık yaratmak amacıyla hangi tarih Dünya Engelliler Günü / Uluslararası Engelliler Günü olarak kabul etmiştir?
**3 Aralık**

26. İlk özel gazete olan Tercüman-ı Ahval'i çıkaran kişiler kimlerdir?
**Agah Efendi – İbrahim Şinasi**

27. Vani Mehmet Efendi tarafından Türkçeye çevrilen ve İbrahim Müteferrika Matbaası'nda basılan ilk kitap hangisidir?
**Vankulu** Lügati

28. Yerli otomobilin tanıtımıyla birlikte açılış töreni gerçekleştirilen "Bilişim Vadisi" hangi şehrimizdedir? **Kocaeli**

29. Uluslararası Emmy Ödül Töreni'nde en iyi erkek oyuncu seçilen Türk oyuncumuz kimdir?
**Haluk Bilginer**

30. "Divan, Su Kasidesi, Kırk Hadis" gibi önemli eserlerin sahibi olan divan şairi kimdir?
**Fuzuli**

31. Milli Eğitim Bakanlığı ile Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu tarafından hayata geçirilen Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi hangi isimle adlandırılır?
**PICTES**

32. Türkiye'de daha çok "Gün Olur Asra Bedel, Selvi Boylum Al Yazmalım, Cemile" gibi eserleriyle tanınan dünyaca ünlü yazar kimdir?
**Cengiz Aytmatov**

33. Siyonizm'in kurucusu Theodor Herzl'in, Filistin topraklarını satın alma ve Yahudilerin Filistin'e göç etmelerine izin verilmesine karşılık Osmanlı dış borçlarını ödeme önerilerini reddeden Osmanlı Padişahı kimdir?
**Sultan II. Abdülhamit**

34. Doğu ve Batı ilim âleminde cebire yaptığı katkılarla ün yapmış, bu sahada ilk eser sahibi olan, Avrupa'nın bilmediği "sıfır"ı kullanıp cebir işlemlerini geometrik düşüncelerle temellendiren ünlü Türk matematikçi kimdir?
**El Harezmi**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

35. 1876 yılında icat edilen telefon günümüzde geliştirilerek küçük bir cihaz hâline getirilmiştir. Bugün kullanılan ilk cep telefonunu icat eden kişi kimdir?
**Martin Cooper**

36. Bu sanatı icra eden kişi bir sandalye üzerine oturarak ve çeşitli aksesuarlar kullanarak dinleyiciyi eğlendirmek amacıyla anlattığı öyküde çeşitli taklit ve canlandırmalar yapan geleneksel Türk tiyatrosuna ne denir?
**Meddahlık**

37. Yurt dışı ofisleri aracılığıyla Türkiye'nin dış yardımlarını organize eden; restorasyon, sağlık, eğitim, tarım ve hayvancılık, idari ve sivil altyapıların geliştirilmesi gibi birçok alanda faaliyet gösteren kuruluş hangisidir?
**Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı**

38. Gök cisimlerinin dünyaya uzaklığını hesaplayarak Ay'ın haritasını çıkaran, bu çalışması nedeniyle NASA tarafından Ay'da bir bölgeye ismi verilen Türk-İslam bilgini kimdir?
**Ali Kuşçu**

39. 'Çanlar Kimin İçin Çalıyor' 'Yaşlı Adam ve Deniz' ve 'Silahlara Veda' eserlerinin sahibi yazar kimdir?
**Ernest Hemingway**

40. Başlangıçta II. Yeni akımı içerisinde yer alan sanatçı, daha sonraki yıllarda tümüyle kendi şiirine yönelmiştir. II. Yeni'ye özgü dil ve biçim öğelerini kullanarak mistik, metafizik ve dinsel kavramların oluşturduğu soyut bir şiir dünyası kurmuş ve kuşağının en iyi şairleri arasına girmeyi başarmıştır. Sanatçının şiirindeki büyük dönüşüm "Hızırla Kırk Saat» kitabıyla başlar sonrasında ise bu dönüşüm «Taha›nın Kitabı», «Gül Muştusu» adlı eserlerle kendini tamamlar.
Özellikleri anlatılan yazar kimdir?
**Sezai Karakoç**

41. Büyükşehir olan illerimiz hangileridir?
İstanbul, Ankara, İzmir, Adana, Bursa, Konya, Gaziantep, Kayseri, Kocaeli, Eskişehir, Antalya, Samsun, Erzurum, Mersin, Diyarbakır, Balıkesir, Manisa, Aydın, Denizli, Muğla, Tekirdağ, Hatay, Kahramanmaraş, Malatya, Şanlıurfa, Mardin, Trabzon, Van, Ordu. (Türkiye'de toplam 30 büyükşehir belediyesi vardır.)

42. 2022 Dünya Futbol Şampiyonası hangi ülkede yapılmıştır? **Katar**

43. 2022 Dünya Futbol Şampiyonu hangi ülke olmuştur? **Arjantin**

44. "Okçunun Yolu" adlı kitabını milli okçumuz Mete Gazoz'a adadığını belirten dünyaca ünlü roman ve söz yazarı kimdir?
**Paulo Coelho**

45. 1 Ocak 2023'ten itibaren Avrupa Birliği dönem başkanlığını yapacak olan ülke hangisidir?
İsveç

46. 2023 EXPO'ya ev sahipliği yapacak şehir hangisidir?
**Kahramanmaraş**

47. 2022 Nobel Edebiyat Ödülü'nü kim almıştır?
**Annıe Ernaux**

48. 19. Akdeniz Oyunları'nda badminton branşında altın madalya kazanan sporcumuz kimdir?
**Neslihan Yiğit**

49. İslam Birliği Teşkilatı 2023 Turizm Başkenti seçilen şehir hangisidir? Şanlıurfa

50. 2023 Dünya Spor Başkenti hangi şehrimizdir?
**Konya**

51. 2023 Türk Dünyası Kültür Başkenti seçilen Azerbaycan'ın kenti hangisidir?
Şuşa

52. 2023 yılı G7 dönem başkanlığını yürütecek ülke hangisidir? **Japonya**

53. 2023 yılı Yeşil Avrupa Başkenti seçilen şehir hangisidir? **Estonya – Tallin**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

# 10 MEVZUAT

**1. T.C. ANAYASASI**

1. Anayasamız, Devletin şeklini nasıl tanımlar?
**Türkiye Devleti bir Cumhuriyettir.**

2. Anayasamıza göre; Cumhuriyetin nitelikleri nelerdir?
**Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devletidir.**

3. Anayasamız; Devletin bütünlüğü, Resmî dili, bayrağı, milli marşı ve başkenti nasıl tanımlamıştır?
**Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür. Dili Türkçedir.**
**Bayrağı, şekli kanununda belirtilen, beyaz ay yıldızlı al bayraktır.**
**Milli marşı "İstiklal Marşı"dır.**
**Başkenti Ankara'dır.**

4. Anayasamızın Değiştirilemeyecek hükümleri hangileridir?
**Anayasanın 1 inci maddesindeki Devletin şeklinin Cumhuriyet olduğu hakkındaki hüküm ile, 2 nci maddesindeki Cumhuriyetin nitelikleri ve 3 üncü maddesi hükümleri değiştirilemez ve değiştirilmesi teklif edilemez.**

5. Anayasamıza göre; Devletin temel amaç ve görevleri nelerdir?
**Devletin temel amaç ve görevleri, Türk milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır.**

6. Anayasamız "Egemenlik" kavramını nasıl tanımlamıştır?
**• Egemenlik, kayıtsız şartsız Milletindir.**
**• Türk Milleti, egemenliğini, Anayasanın koyduğu esaslara göre, yetkili organları eliyle kullanır.**
**• Egemenliğin kullanılması, hiçbir surette hiçbir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılamaz. Hiçbir kimse veya organ kaynağını Anayasadan almayan bir Devlet yetkisi kullanamaz.**

7. Anayasamızda Yasama yetkisi kime aittir?
**Yasama yetkisi Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisinindir. Bu yetki devredilemez.**

8. Anayasamıza göre; Yürütme yetkisi ve görevi kime aittir?
**Yürütme yetkisi ve görevi, Cumhurbaşkanı tarafından, Anayasaya ve kanunlara uygun olarak kullanılır ve yerine getirilir.**

9. Anayasamıza göre; Yargı yetkisi kime aittir?
**Yargı yetkisi, Türk Milleti adına bağımsız ve tarafsız mahkemelerce kullanılır.**

10. Anayasamız "Kanun önünde eşitlik" kavramını nasıl tanımlamıştır?
**• Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.**
**• Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz.**
**• Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz.**
**• Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.**
**• Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

11. Anayasanın bağlayıcılığı ve üstünlüğü ne anlama gelir?
**Anayasa hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve diğer kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır.**
**Kanunlar Anayasaya aykırı olamaz.**

12. Anayasamıza göre; Temel hak ve hürriyetlerin niteliği nelerdir?
**Herkes, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir.**
**Temel hak ve hürriyetler, kişinin topluma, ailesine ve diğer kişilere karşı ödev ve sorumluluklarını da ihtiva eder.**

13. Anayasamız; Temel Hak ve Hürriyetlerin sınırlanmasını nasıl tanımlar?
**Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca kanunla sınırlandırılabilir.**

14. Anayasamıza göre; Temel Hak ve Hürriyetlerin Kullanılmasının durdurulması hangi esaslara bağlanmıştır?
**Savaş, seferberlik veya olağanüstü hallerde, milletlerarası hukuktan doğan yükümlülükler ihlal edilmemek kaydıyla, durumun gerektirdiği ölçüde temel hak ve hürriyetlerin kullanılması kısmen veya tamamen durdurulabilir veya bunlar için anayasada öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınabilir.**

15. Anayasamıza göre Kişinin Hakları ve Ödevleri nelerdir?
- **Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı**
- **Zorla çalıştırma yasağı**
- **Kişinin hürriyeti ve güvenliği**
- **Özel hayatın gizliliği ve korunması**
- **Yerleşme ve seyahat hürriyeti**
- **Din ve vicdan hürriyeti**
- **Düşünce ve kanaat hürriyeti**
- **Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti**
- **Bilim ve sanat hürriyeti**
- **Basın ve yayımla ilgili hükümler**
- **Toplantı hak ve hürriyetleri**
- **Mülkiyet hakkı**
- **Hakların korunması ile ilgili hükümler**
- **İspat hakkı**
- **Temel hak ve hürriyetlerin korunması**

16. Yakalanan veya tutuklanan kişi, tutulma yerine en yakın mahkemeye gönderilmesi için gerekli süre hariç hâkim önüne çıkarılma süresi en geç ne kadardır?
**48 saat**

17. Toplu olarak işlenen suçlarda hâkim önüne çıkarılma süresi ne kadardır?
**En çok 4 gün**

18. Özel Hayatın Gizliliği, Konut Dokunulmazlığı ve Haberleşme Hürriyeti'nin sınırlanması nasıl düzenlenmiştir?
**Milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık, genel ahlakın korunması ve başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla sınırlanabilir.**

19. Yerleşme Hürriyeti ve Seyahat Hürriyeti'nin kanunla sınırlanması nasıl düzenlenmiştir?
**Yerleşme hürriyeti, suç işlenmesini önlemek, sosyal ve ekonomik gelişmeyi sağlamak, sağlıklı ve düzenli kentleşmeyi gerçekleştirmek ve kamu mallarını korumak;**
**Seyahat hürriyeti, suç soruşturma ve kovuşturması sebebiyle ve suç işlenmesini önlemek; amaçlarıyla kanunla sınırlanabilir.**

20. Vatandaşın yurt dışına çıkma hürriyetinin sınırlanması nasıl düzenlenmiştir?
**Vatandaşlık ödevi ya da ceza soruşturması veya kovuşturması hallerinde sınırlama yapılabilir.**

21. Anayasamızda Sosyal ve Ekonomik Haklar ve Ödevler hangileridir?
- **Ailenin korunması ve çocuk hakları**
- **Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi**
- **Kamu Yararı**
- **Çalışma ve sözleşme hürriyeti**
- **Çalışma ile ilgili hükümler**
- **Toplu iş sözleşmesi, grev hakkı ve lokavt**
- **Ücrette adalet sağlanması**
- **Sağlık, çevre ve konut**
- **Gençlik ve Spor**
- **Sosyal güvenlik hakları**
- **Tarih, kültür ve tabiat varlıklarının korunması**
- **Sanatın ve sanatçının korunması**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

22. Anayasamızda Sosyal ve Ekonomik Haklar ve Ödevler içerisinde yer alan "Kamu Yararı" ifadesinin kapsamı nedir?
**• Kıyılardan yararlanma**
**• Toprak mülkiyeti**
**• Tarım, hayvancılık ve bu üretim dallarında çalışanların korunması**
**• Kamulaştırma**
**• Devletleştirme ve özelleştirme**

23. Anayasamızda Sosyal ve Ekonomik Haklar ve Ödevler içerisinde yer alan Çalışma ile ilgili hükümler hangileridir?
**• Çalışma hakkı ve ödevi**
**• Çalışma şartları ve dinlenme hakkı**
**• Sendika kurma hakkı**
**• Sendikal faaliyet**

24. Anayasamızda, Toplu iş sözleşmesi ve toplu sözleşme hakkı hangi esaslara göre düzenlenmiştir?
**• İşçiler ve işverenler, karşılıklı olarak ekonomik ve sosyal durumlarını ve çalışma şartlarını düzenlemek amacıyla toplu iş sözleşmesi yapma hakkına sahiptirler.**
**• Toplu iş sözleşmesinin nasıl yapılacağı kanunla düzenlenir.**
**• Memurlar ve diğer kamu görevlileri, toplu sözleşme yapma hakkına sahiptirler.**
**• Toplu sözleşme yapılması sırasında uyuşmazlık çıkması halinde taraflar Kamu Görevlileri Hakem Kuruluna başvurabilir. Kamu Görevlileri Hakem Kurulu kararları kesindir ve toplu sözleşme hükmündedir.**
**• Toplu sözleşme hakkının kapsamı, istisnaları, toplu sözleşmeden yararlanacaklar, toplu sözleşmenin yapılma şekli, usulü ve yürürlüğü, toplu sözleşme hükümlerinin emeklilere yansıtılması, Kamu Görevlileri Hakem Kurulunun teşkili, çalışma usul ve esasları ile diğer hususlar kanunla düzenlenir.**

25. Anayasamızda, Grev hakkı ve lokavt nasıl tanımlanmıştır?
**• Toplu iş sözleşmesinin yapılması sırasında, uyuşmazlık çıkması halinde işçiler grev hakkına sahiptirler. Bu hakkın kullanılmasının ve işverenin lokavta başvurmasının usul ve şartları ile kapsam ve istisnaları kanunla düzenlenir.**
**• Grev hakkı ve lokavt iyi niyet kurallarına aykırı tarzda, toplum zararına ve milli serveti tahrip edecek şekilde kullanılamaz.**
**• Grev ve lokavtın yasaklanabileceği veya ertelenebileceği haller ve işyerleri kanunla düzenlenir.**
**• Grev ve lokavtın yasaklandığı hallerde veya ertelendiği durumlarda ertelemenin sonunda, uyuşmazlık Yüksek Hakem Kurulunca çözülür. Uyuşmazlığın her safhasında taraflar da anlaşarak Yüksek Hakem Kuruluna başvurabilir. Yüksek Hakem Kurulunun kararları kesindir ve toplu iş sözleşmesi hükmündedir.**
**• Yüksek hakem kurulunun kuruluş ve görevleri kanunla düzenlenir.**
**• Greve katılmayanların işyerinde çalışmaları, greve katılanlar tarafından hiç bir şekilde engellenemez.**

26. Anayasamızda Sosyal ve Ekonomik Haklar ve Ödevler içerisinde yer alan Sosyal güvenlik hakları nelerdir?
**• Sosyal güvenlik hakkı**
**• Sosyal güvenlik bakımından özel olarak korunması gerekenler**
**• Yabancı ülkelerde çalışan Türk vatandaşları**

27. Anayasamızın Eğitim Öğretim Hakkı ve Ödevi hükümleri nelerdir?
**• Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz.**
• Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir.
**• Eğitim ve öğretim, Atatürk ilkeleri ve inkılapları doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre, Devletin gözetim ve denetimini altında yapılır.**
**• Devlet maddi imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin, öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacı ile burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar.**
**• Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır.**

28. Anayasamıza göre çalışma şartları bakımından özel olarak korunanlar kimlerdir?
**Küçükler ve kadınlar ile bedeni ve ruhi yetersizliği olanlar.**

29. Anlayasımıza göre Siyasi Haklar ve Ödevler hangileridir?
**• Türk vatandaşlığı**
**• Seçme, seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakları**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**• Siyasi partilerle ilgili hükümler**
**• Kamu hizmetlerine girme hakkı**
**• Vatan hizmeti**
**• Vergi ödevi**
**• Dilekçe, bilgi edinme ve kamu denetçisine başvurma hakkı**

30. Anayasamıza göre seçim ve halk oylaması yapılma esasları nelerdir?
**Serbest, eşit, gizli, tek dereceli, genel oy, açık sayım ve döküm esaslarına göre yargı yönetim ve denetimi altında yapılır.**

31. Anayasamıza göre oy kullanma yaşı kaçtır?
**18**

32. Anayasamıza göre oy kullanamayacaklar kimlerdir?
**• Er ve erbaşlar**
**• Askeri öğrenciler**
**• Taksirli suçlardan hüküm giyenler hariç ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlüler.**

33. Anayasamıza göre siyasi partilere üye olamayacak olanlar kimlerdir?
**• Hâkimler ve savcılar**
**• Sayıştay dâhil yüksek yargı organları mensupları**
**• Kamu kurum ve kuruluşlarının memur statüsündeki görevlileri**
**• Yaptıkları hizmet bakımından işçi niteliği taşımayan diğer kamu görevlileri**
**• Silahlı kuvvetler mensupları**
**• Yükseköğretim öncesi öğrenciler**
**• Yükseköğretim elemanları siyasi partilerin merkez organları dışında görev alamaz.**

34. Siyasi partilerin kapatılması nasıl gerçekleşir?
**Siyasi partilerin kapatılması; Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının açacağı dava üzerine Anayasa Mahkemesince kesin olarak karara bağlanır.**

35. Dilekçe ve bilgi edinme hakkı nasıl uygulanır?
**• Vatandaşlar ve karşılıklılık esası gözetilmek kaydıyla Türkiye'de ikamet eden yabancılar kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikâyetleri hakkında, yetkili makamlara ve Türkiye Büyük Millet Meclisine yazı ile başvurma hakkına sahiptir.**
**• Kendileriyle ilgili başvurmaların sonucu gecikmeksizin, dilekçe sahiplerine yazılı olarak bildirilir.**

36. Kamu ile idarenin her türlü eylem, işlem, tutum ve davranışlarını, insan haklarına dayalı, adalet anlayışı içinde, hukuka ve hakkaniyete uygunluk yönlerinden inceleyen, araştıran ve önerilerde bulunan kurum hangisidir?
**Türkiye Cumhuriyeti Kamu Denetçiliği Kurumu**

37. Kamu Başdenetçisi Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından gizli oyla kaç yıl için seçilir?
**4 yıl**

38. TBMM'de genel oyla seçilen milletvekili sayısı kaçtır?
**600**

39. Milletvekili seçilemeyecek kişiler kimlerdir?
**• En az İlkokul mezunu olmayanlar,**
**• Kısıtlı olanlar,**
**• Askerlikle ilişiği olanlar,**
**• Kamu hizmetinden yasaklı olanlar,**
**• Taksirli suçlar hariç, toplam 1 yıl veya daha fazla hapis ile ağır hapis cezasına hüküm giymiş olanlar,**
**• Zimmet, ihtilas(nitelikli zimmet), irtikap (görevinden dolayı kendisine veya başkasına menfaat sağlama), rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı suçlarla, kaçakçılık, resmi ihale ve alım satımlara fesat karıştırma, Devlet sırlarını açığa vurma, terör eylemlerine katılma ve bu gibi eylemleri tahrik ve teşvik suçlarından biriyle hüküm giymiş olanlar**

40. Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri kaç yılda bir yapılır?
**5 yılda bir aynı günde yapılır.**

41. Milletvekilliğinin düşmesine neden olan durumlar hangileridir?
• İstifa hali
**• Kesin hüküm giyme veya kısıtlanma hali**
**• Milletvekilliğiyle bağdaşmayan bir görev veya hizmeti sürdürmekte ısrar hali**
**• Meclis çalışmalarına özürsüz veya izinsiz olarak bir ay içerisinde toplam beş birleşim günü katılmama hali**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

42. TBMM'nin görev ve yetkileri nelerdir?
**• Kanun koymak, değiştirmek ve kaldırmak.**
**• Bütçe ve kesin hesap kanun tekliflerini görüşmek ve kabul etmek.**
**• Para basılmasına karar vermek.**
**• Savaş ilanına karar vermek.**
**• Milletlerarası antlaşmaların onaylanmasını uygun bulmak.**

43. Cumhurbaşkanı'nın TBMM tarafından kabul edilen kanunları yayımlama süresi ne kadardır?
**15 gün**

44. TBMM toplantı ve karar yeter sayısı ile hükümler nelerdir?
**• Türkiye Büyük Millet Meclisi, her yıl Ekim ayının ilk günü kendiliğinden toplanır. Meclis, bir yasama yılında en çok 3 (üç) ay tatil yapabilir; ara verme veya tatil sırasında Cumhurbaşkanınca toplantıya çağrılır.**
**• Siyasi parti grupları, en az 20 (yirmi) üyeden meydana gelir.**
**• TBMM yapacağı seçimler dâhil bütün işlerinde üye tam sayısının en az üçte biri ile toplanır.**
**• Anayasada başkaca bir hüküm yoksa toplantıya katılanların salt çoğunluğu ile karar verir. Ancak karar yeter sayısı hiçbir şekilde üye tamsayısının dörtte birinin bir fazlasından az olamaz.**

45. TBMM'nin bilgi edinme ve denetim yolları hangileridir?
**• Meclis Araştırması**
**• Genel Görüşme**
**• Meclis Soruşturması**
**• Yazılı Soru**

46. TBMM'de belli bir konuda bilgi edinilmek için yapılan incelemeye ne denir?
**Meclis Araştırması**

47. Toplumu ve Devlet faaliyetlerini ilgilendiren belli bir konunun, TBMM Genel Kurulunda görüşülmesine ne denir?
**Genel Görüşme**

48. TBMM'de Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar hakkında yapılan soruşturmaya ne denir?
**Meclis Soruşturması**

49. Yazılı olarak en geç on beş gün içinde cevaplanmak üzere milletvekillerinin, Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlara yazılı olarak soru sormalarına ne denir?
**Yazılı Soru**

50. Cumhurbaşkanı adaylığı ile ilgili hükümler nelerdir?
**• Cumhurbaşkanı, kırk yaşını doldurmuş, yükseköğrenim yapmış, milletvekili seçilme yeterliliğine sahip Türk vatandaşları arasından, doğrudan halk tarafından seçilir.**
**• Cumhurbaşkanının görev süresi 5 (beş) yıldır. Bir kimse en fazla iki defa Cumhurbaşkanı seçilebilir.**
**• Cumhurbaşkanlığına, siyasi parti grupları, en son yapılan genel seçimlerde toplam geçerli oyların tek başına veya birlikte en az yüzde beşini (%5) almış olan siyasi partiler ile en az yüz bin seçmen aday gösterebilir.**

51. Cumhurbaşkanı seçimi ile ilgili hükümler nelerdir?
**• Cumhurbaşkanı seçilen milletvekilinin Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliği sona erer.**
**• Genel oyla yapılacak seçimde, geçerli oyların salt çoğunluğunu alan aday, Cumhurbaşkanı seçilir. İlk oylamada bu çoğunluk sağlanamazsa, bu oylamayı izleyen ikinci pazar günü ikinci oylama yapılır. Bu oylamaya, ilk oylamada en çok oy almış iki aday katılır ve geçerli oyların çoğunluğunu alan aday, Cumhurbaşkanı seçilir.**
• İkinci oylamaya katılmaya hak kazanan adaylardan birinin herhangi bir nedenle seçime katılmaması halinde; ikinci oylama, boşalan adaylığın birinci oylamadaki sıraya göre ikame edilmesi suretiyle yapılır.
• İkinci oylamaya tek adayın kalması halinde, bu oylama referandum şeklinde yapılır. Aday, geçerli oyların salt çoğunluğunu aldığı takdirde Cumhurbaşkanı seçilir. Oylamada, adayın geçerli oyların çoğunluğunu alamaması halinde, sadece Cumhurbaşkanı seçimi yenilenir.

52. Cumhurbaşkanının görev ve yetkileri nelerdir?
**• Cumhurbaşkanı Devletin başıdır.**
**• Yürütme yetkisi Cumhurbaşkanına aittir.**
**• Cumhurbaşkanı, Devlet başkanı sıfatıyla Türkiye Cumhuriyetini ve Türk Milletinin birliğini temsil eder.**
**• Kanunları yayımlar.**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**• Kanunları tekrar görüşülmek üzere Türkiye Büyük Millet Meclisine geri gönderir.**
**• Kanunların, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğünün tümünün veya belirli hükümlerinin Anayasaya şekil veya esas bakımından aykırı oldukları gerekçesiyle Anayasa Mahkemesinde iptal davası açar.**
**• Cumhurbaşkanı yardımcıları ile bakanları atar ve görevlerine son verir.**
**• Üst kademe kamu yöneticilerini atar, görevlerine son verir ve bunların atanmalarına ilişkin usul ve esasları Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenler.**
**• Milletlerarası antlaşmaları onaylar ve yayımlar.**
**• Anayasa değişikliklerine ilişkin kanunları gerekli gördüğü takdirde halkoyuna sunar.**
**• Türkiye Büyük Millet Meclisi adına Türk Silahlı Kuvvetlerinin Başkomutanlığını temsil eder.**
**• Türk Silahlı Kuvvetlerinin kullanılmasına karar verir.**
**• Sürekli hastalık, sakatlık ve kocama sebebiyle kişilerin cezalarını hafifletir veya kaldırır.**

53. Cumhurbaşkanı'nın yürütme yetkisine ilişkin konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarabilme şartları nelerdir?
**• Anayasanın ikinci kısmının birinci ve ikinci bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleriyle dördüncü bölümde yer alan siyasi haklar ve ödevler Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenlenemez.**
**• Anayasada münhasıran kanunla düzenlenmesi öngörülen konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarılamaz.**
**• Kanunda açıkça düzenlenen konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarılamaz. Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile kanunlarda farklı hükümler bulunması halinde, kanun hükümleri uygulanır.**
**• Türkiye Büyük Millet Meclisinin aynı konuda kanun çıkarması durumunda, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi hükümsüz hale gelir.**

54. Cumhurbaşkanı yardımcısı ve Bakanlar ile ilgili hükümler nelerdir?
**• Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar, milletvekili seçilme yeterliliğine sahip olanlar arasından Cumhurbaşkanı tarafından atanır ve görevden alınır.**
**• Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar, 81'inci maddede yazılı şekilde Türkiye Büyük Millet Meclisi önünde ant içerler.**
**• Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Cumhurbaşkanı yardımcısı veya bakan olarak atanırlarsa üyelikleri sona erer.**
**• Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar, Cumhurbaşkanına karşı sorumludur. Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar hakkında görevleriyle ilgili suç işledikleri iddiasıyla, Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının salt çoğunluğunun vereceği önergeyle soruşturma açılması istenebilir. Meclis, önergeyi en geç 1 (bir) ay içinde görüşür ve üye tamsayısının beşte üçünün (3/5) gizli oyuyla soruşturma açılmasına karar verebilir.**

55. İdarenin hukuka uygunluğunun, düzenli ve verimli şekilde yürütülmesinin ve geliştirilmesinin sağlanması amacıyla, Cumhurbaşkanlığına bağlı olarak kurulan, Cumhurbaşkanının isteği üzerine, tüm kamu kurum ve kuruluşlarında ve sermayesinin yarısından fazlasına bu kurum ve kuruluşların katıldığı her türlü kuruluşta, kamu kurumu niteliğinde olan meslek kuruluşlarında, her düzeydeki işçi ve işveren meslek kuruluşlarında, kamuya yararlı derneklerle vakıflarda, her türlü idari soruşturma, inceleme, araştırma ve denetlemeleri yapan kurul hangisidir?
**Devlet Denetleme Kurulu**

56. Devlet Denetleme Kurulu kaç kişiden oluşur?
**Bir başkan ve 8 üyeden oluşur.**

57. Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanı seçimlerinin yenilenmesi ile ilgili hükümler nelerdir?
**• Türkiye Büyük Millet Meclisi, üye tamsayısının beşte üç (3/5) çoğunluğuyla seçimlerin yenilenmesine karar verebilir. Bu halde Türkiye Büyük Millet Meclisi genel seçimi ile Cumhurbaşkanlığı seçimi birlikte yapılır.**
**• Cumhurbaşkanının seçimlerin yenilenmesine karar vermesi halinde, Türkiye Büyük Millet Meclisi genel seçimi ile Cumhurbaşkanlığı seçimi birlikte yapılır.**
**• Cumhurbaşkanının ikinci döneminde Meclis tarafından seçimlerin yenilenmesine karar verilmesi halinde, Cumhurbaşkanı bir defa daha aday olabilir.**
**• Seçimlerinin birlikte yenilenmesine karar verilen Meclisin ve Cumhurbaşkanının yetki ve görevleri, yeni Meclisin ve Cumhurbaşkanının göreve başlamasına kadar devam eder.**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**• Bu şekilde seçilen Meclis ve Cumhurbaşkanının görev süreleri de 5 (beş) yıldır.**

58. Anayasamızda Millî Güvenlik Kurulu ile ilgili hükümler nelerdir?
**• Millî Güvenlik Kurulu; Cumhurbaşkanının başkanlığında, Cumhurbaşkanı yardımcıları, Adalet, Millî Savunma, İçişleri, Dışişleri Bakanları, Genelkurmay Başkanı, Kara, Deniz ve Hava kuvvetleri komutanlarından kurulur.**
**• Millî Güvenlik Kurulu; Devletin millî güvenlik siyasetinin tayini, tespiti ve uygulanması ile ilgili alınan tavsiye kararları ve gerekli koordinasyonun sağlanması konusundaki görüşlerini Cumhurbaşkanına bildirir. Kurulun, Devletin varlığı ve bağımsızlığı, ülkenin bütünlüğü ve bölünmezliği, toplumun huzur ve güvenliğinin korunması hususunda alınmasını zorunlu gördüğü tedbirlere ait kararlar Cumhurbaşkanınca değerlendirilir.**
**• Millî Güvenlik Kurulunun gündemi; Cumhurbaşkanı yardımcıları ve Genelkurmay Başkanının önerileri dikkate alınarak Cumhurbaşkanınca düzenlenir.**
**• Millî Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliğinin teşkilatı ve görevleri Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenlenir.**

59. Anayasamızda Olağanüstü hal ile ilgili hükümler nelerdir?
**• Cumhurbaşkanı yurdun tamamında veya bir bölgesinde süresi 6 ayı geçmemek üzere olağanüstü hal ilan edebilir.**
**• Olağanüstü hal ilanı kararı, verildiği gün Resmî Gazetede yayımlanır ve aynı gün Türkiye Büyük Millet Meclisinin onayına sunulur.**
**• Cumhurbaşkanının talebiyle Türkiye Büyük Millet Meclisi her defasında 4 ayı geçmemek üzere süreyi uzatabilir. Savaş hallerinde bu dört aylık süre aranmaz.**

60. Cumhurbaşkanı, bakanlıklar ve kamu tüzelkişileri, kendi görev alanlarını ilgilendiren kanunların ve Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin uygulanmasını sağlamak üzere ve bunlara aykırı olmamak şartıyla çıkarılabilen esaslara ne denir?
**Yönetmelikler**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

61. Anayasamız, Merkezi idare kavramını nasıl tanımlar?
**• Türkiye, merkezi idare kuruluşu bakımından, coğrafya durumuna, ekonomik şartlara ve kamu hizmetlerinin gereklerine göre, illere; iller de diğer kademeli bölümlere ayırılır.**
• İllerin idaresi yetki genişliği esasına dayanır.
**• Kamu hizmetlerinin görülmesinde verim ve uyum sağlamak amacıyla, birden çok ili içine alan merkezi idare teşkilatı kurulabilir. Bu teşkilatın görev ve yetkileri kanunla düzenlenir.**

62. İl, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzelkişilere ne denir?
**Mahalli idareler**

63. Mahalli idarelerin kuruluş ve görevleri ile yetkileri, yerinden yönetim ilkesine uygun olarak ne ile düzenlenir?
**Kanunla düzenlenir**

64. Mahalli idarelerin seçimleri, 67 nci maddedeki esaslara göre kaç yılda bir yapılır?
**5 yılda bir yapılır**

65. Merkezi idare, mahalli idareler üzerinde, mahalli hizmetlerin idarenin bütünlüğü ilkesine uygun şekilde yürütülmesi, kamu görevlerinde birliğin sağlanması, toplum yararının korunması ve mahalli ihtiyaçların gereği gibi karşılanması amacıyla, kanunda belirtilen esas ve usuller dairesinde hangi yetkiye sahiptir?
**İdari vesayet yetkisi**

66. Çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile; ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzelkişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip Devlet tarafından kanunla kurulan üniversiteler hangi kurumlardır?
**Yükseköğretim kurumları**

67. Kanunun belirlediği usul ve esaslara göre rektörler kim tarafından seçilir ve atanır?
**Cumhurbaşkanınca,**

68. Kanunun belirlediği usul ve esaslara göre dekanlar kim tarafından seçilir ve atanır?
**Dekanlar**

69. Üniversitelerin hazırladığı bütçeler; Yükseköğretim Kurulunca tetkik ve onaylandıktan sonra hangi bakanlığa sunulur ve merkezi yönetim bütçesinin bağlı olduğu esaslara uygun olarak işleme tabi tutularak yürürlüğe konulur ve denetlenir?
**Milli Eğitim Bakanlığına**

70. Atatürkçü düşünceyi, Atatürk ilke ve inkılaplarını, Türk kültürünü, Türk tarihini ve Türk dilini bilimsel yoldan araştırmak, tanıtmak ve yaymak ve yayınlar yapmak amacıyla; Atatürk'ün manevi himayelerinde, Cumhurbaşkanının gözetim ve desteğinde, Cumhurbaşkanının görevlendireceği bakana bağlı; Atatürk Araştırma Merkezi, Türk Dil Kurumu, Türk Tarih Kurumu ve Atatürk Kültür Merkezinden oluşan, kamu tüzel kişiliğine sahip hangi kurum kurulur?
**Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu**

71. Kamu Kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları hangileridir?
**Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve üst kuruluşları; belli bir mesleğe mensup olanların müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleri ile ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hâkim kılmak üzere meslek disiplini ve ahlakını korumak maksadı ile kanunla kurulan ve organları kendi üyeleri tarafından kanunda gösterilen usullere göre yargı gözetimi altında, gizli oyla seçilen kamu tüzelkişilikleridir.**

72. Kamu hizmetlerinde herhangi bir sıfat ve suretle çalışmakta olan kimse, üstünden aldığı emri, yönetmelik, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi, kanun veya Anayasa hükümlerine aykırı görürse ne yapar?
**Yerine getirmez ve bu aykırılığı o emri verene bildirir. Ancak, üstü emrinde ısrar eder ve bu emrini yazı ile yenilerse, emir yerine getirilir; bu halde, emri yerine getiren sorumlu olmaz.**

73. Konusu suç teşkil eden emir yerine getirilir mi?
**Hiçbir suretle yerine getirilmez; yerine getiren kimse sorumluluktan kurtulamaz.**

74. Mahkemelerin bağımsızlığı ile ilgili hükümler nelerdir?
- **Hâkimler, görevlerinde bağımsızdırlar; Anayasaya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdanı kanaatlerine göre hüküm verirler.**
- **Hiçbir organ, makam, merci veya kişi, yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hâkimlere emir ve talimat veremez; genelge gönderemez; tavsiye ve telkinde bulunamaz.**
- **Görülmekte olan bir dava hakkında Yasama Meclisinde yargı yetkisinin kullanılması ile ilgili soru sorulamaz, görüşme yapılamaz veya herhangi bir beyanda bulunulamaz.**
- **Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez.**

75. Yüksek Mahkemeler hangileridir?
- **Anayasa Mahkemesi.**
- **Yargıtay.**
- **Danıştay.**
- **Uyuşmazlık Mahkemesi.**

76. Anayasa Mahkemesi kaç üyeden oluşur?
**15 üye**

77. Anayasa Mahkemesi üyeleri kaç yıl için seçilirler? **12 yıl**

78. Anayasa Mahkemesi üyeleri nasıl seçilir?
**3 üye Türkiye Büyük Millet Meclisi, 12 üye Cumhurbaşkanı tarafından seçilir.**

79. Anayasa Mahkemesine üye seçilebilmek için kaç yaşını doldurmuş olmak gerekir?
**45**

80. Anayasa Mahkemesi üyeleri ne zaman emekli olurlar?
**65 yaşını doldurunca emekliye ayrılır**

81. Anayasa Mahkemesinin temel görev ve yetkileri nelerdir?
**Kanunların, Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğünün Anayasaya şekil ve esas bakımlarından uygunluğunu denetler ve bireysel başvuruları karara bağlar**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

82. Anayasa Mahkemesi hangi üst düzey kişi ve kurumları Yüce Divan sıfatıyla yargılar?
**Cumhurbaşkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı, Cumhurbaşkanı yardımcıları, Bakanlar, Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay, Başkan ve üyeleri, Başsavcıları, Cumhuriyet Başsavcıvekili, Hâkimler ve Savcılar Kurulu ve Sayıştay Başkan ve üyeleri görevleriyle ilgili suçlardan dolayı. Genelkurmay Başkanı, Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri Komutanları da görevleriyle ilgili suçlardan dolayı**

83. Kanunların, Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğünün veya bunların belirli madde ve hükümlerinin şekil ve esas bakımından Anayasaya aykırılığı iddiasıyla Anayasa Mahkemesinde doğrudan doğruya iptal davası açabilme hakkı kime aittir?
**Cumhurbaşkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisinde en fazla üyeye sahip iki siyasi parti grubu ve üye tamsayısının en az beşte biri tutarındaki üyelere aittir.**

84. Anayasa'ya göre Anayasa Mahkemesinde doğrudan doğruya iptal davası açma hakkı, iptali istenen kanun, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi veya İçtüzüğün Resmî Gazetede yayımlanmasından başlayarak kaç gün sonra düşer?
**60 gün**

85. Anayasa Mahkemesinin kararları ile ilgili esaslar nelerdir?
**• Anayasa Mahkemesinin kararları kesindir. İptal kararları gerekçesi yazılmadan açıklanamaz.**
**• Anayasa Mahkemesi bir kanun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin tamamını veya bir hükmünü iptal ederken, kanun koyucu gibi hareketle, yeni bir uygulamaya yol açacak biçimde hüküm tesis edemez.**

86. Anayasa Mahkemesinin iptal kararları ile ilgili esaslar nelerdir?
**• Kanun, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü ya da bunların hükümleri, iptal kararlarının Resmî Gazetede yayımlandığı tarihte yürürlükten kalkar. Gereken hallerde Anayasa Mahkemesi iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırabilir. Bu tarih, kararın Resmî Gazetede yayımlandığı günden başlayarak bir yılı geçemez.**
**• İptal kararının yürürlüğe girişinin ertelendiği durumlarda, Türkiye Büyük Millet Meclisi, iptal kararının ortaya çıkardığı hukuki boşluğu dolduracak kanun teklifini öncelikle görüşüp karara bağlar.**
**• İptal kararları geriye yürümez.**
**• Anayasa Mahkemesi kararları Resmî Gazetede hemen yayımlanır ve yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını, gerçek ve tüzelkişileri bağlar.**

87. Adliye mahkemelerince verilen ve kanunun başka bir adli yargı merciine bırakmadığı karar ve hükümlerin son inceleme merciidir hangisidir?
**Yargıtay**

88. İdari mahkemelerce verilen ve kanunun başka bir idari yargı merciine bırakmadığı karar ve hükümlerin son inceleme merciidir hangisidir?
**Danıştay**

89. Adli, idari ve askeri yargı mercileri arasındaki görev ve hüküm uyuşmazlıklarının kesin olarak çözüm yeri hangi merciidir?
**Uyuşmazlık Mahkemesi**

90. Mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre kurulan ve görev yapan kurul hangisidir?
**Hâkimler ve Savcılar Kurulu**

91. Hakimler ve Savcılar Kurulu kaç üyeden oluşur?
**13 üye, iki daire hâlinde çalışır.**

92. Hâkimler ve Savcılar Kurulu'nun başkanı kimdir?
**Adalet Bakanı**

93. Hâkimler ve Savcılar Kurulu üyelerinin görev süresi kaç yıldır?
**4 Yıl**

94. Merkezî yönetim bütçesi kapsamındaki kamu idareleri ile sosyal güvenlik kurumlarının bütün gelir ve giderleri ile mallarını Türkiye Büyük Millet Meclisi adına denetlemek ve sorumluların hesap ve işlemlerini kesin hükme bağlamak ve kanunlarla verilen inceleme, denetleme ve hükme bağlama işlerini yapmakla görevli kurum hangisidir?
**Sayıştay**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

95. Yasama, yürütme ve yargı organları ile idari makamları ve diğer kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kuralları hangisidir?
**Anayasa**

96. Anayasamızın Ara seçimlerle ilgili esasları nelerdir?
**• TBMM üyeliklerinde boşalma olması halinde, ara seçime gidilir.**
**• Ara seçim her seçim döneminde 1 defa yapılır.**
**• Gene seçimden 30 ay geçmedikçe ara seçime gidilemez.**
**• Ancak; boşalan üyeliklerin sayısı, üye tam sayısının % 5'ini bulduğu hallerde, ara seçimlerinin 3 ay içinde yapılmasına karar verilir.**
**• Genel seçimlere 1 yıl kala, ara seçim yapılamaz.**
**• Bir ilin veya seçim çevresinin, TBMM'nde üyesi kalmaması halinde, boşalmayı takip eden 90 günden sonraki ilk Pazar günü ara seçim yapılır.**

97. Anayasamıza göre Cumhurbaşkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kabul edilen kanunları kaç gün içinde yayımlar?
**15 gün**

98. Türkiye Büyük Millet Meclisi, geri gönderilen kanunu üye tamsayısının salt çoğunluğuyla aynen kabul ederse, kanun Cumhurbaşkanınca yayımlanır; Meclis, geri gönderilen kanunda yeni bir değişiklik yaparsa, Cumhurbaşkanı değiştirilen kanunla ilgili hangi işlemi yapar?
**Tekrar Meclise geri gönderebilir.**

99. Türkiye Cumhuriyeti Devlet Sisteminin Dayandığı Temel Esaslar nelerdir*
**• Atatürk Milliyetçiliği ve Atatürk İlke ve İnkılaplarına Bağlılık**
**• Egemenliği Kayıtsız Şartsız Millete Ait Olması**
**• Kuvvetler Ayrılığı**
• Üniter **Devlet Yapısı ve Laiklik**
**• Hukukun Üstünlüğü**
**• Dünya Milletler Ailesinin Eşit Bir Ferdi Olma**
• Çağdaş Uygarlık Düzeyini Yakalama
**• Yurtta ve Dünyada Barış**

100. Türkiye'de 24 Haziran 2018 tarihinde yapılan Cumhurbaşkanlığı ve Milletvekili Genel Seçimleri sonucunda hangi sisteme geçilmiştir?
**Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi**

101. Türkiye Cumhuriyeti'nin yönetim yapısında merkez teşkilat hangi birimlerden oluşur?
**• Cumhurbaşkanı**
**• Bakanlıklar**
**• Yardımcı Kuruluşlar (Danıştay, Sayıştay, MGK)**

102. Türkiye Cumhuriyeti'nin yönetim yapısında Yerel Yönetim birimleri hangileridir?
• İl Özel İdaresi
**• Belediye**
**• Köy**

103. Türkiye Cumhuriyeti'nin yönetim yapısında Hizmet Yerinden Yönetim Kuruluşları hangileridir?
• Üniversiteler
**• Barolar**
**• Ticaret, Sanayi Odaları**
**• TRT**
**• KİT'ler**
**• Emekli Sandığı**
**• Diğerleri**
**• Bağımsız idari otoriteler**

104. Kamu idarelerinin ve kamu iktisadî teşebbüsleri dışındaki kamu tüzel kişilerinin harcamaları nasıl yapılır?
**Yıllık bütçelerle yapılır**

105. Malî yıl başlangıcı ile merkezi yönetim bütçesinin hazırlanması, uygulanması ve kontrolü ile yatırımlar veya bir yıldan fazla sürecek iş ve hizmetler için özel süre ve usuller nasıl düzenlenir?
**Kanunla düzenlenir**

106. Cumhurbaşkanı bütçe kanun teklifini, malî yılbaşından en az kaç gün önce Türkiye Büyük Millet Meclisine sunar?
**75 gün**

107. Bütçe teklifi Bütçe Komisyonunda görüşülür. Komisyonun kaç gün içinde kabul edeceği metin Genel Kurulda görüşülür ve malî yılbaşına kadar karara bağlanır?
**55 g**ün

108. Merkezî yönetim kesin hesap kanunu teklifi, ilgili olduğu malî yılın sonundan başlayarak en geç kaç ay sonra Cumhurbaşkanı tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulur.
**6 ay**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

109. Sayıştay genel uygunluk bildirimini, ilişkin olduğu kesin hesap kanun teklifinin verilmesinden başlayarak en geç kaç gün içinde Meclise sunar?
**75 gün**

110. Ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmayı, özellikle sanayiin ve tarımın yurt düzeyinde dengeli ve uyumlu biçimde hızla gelişmesini, ülke kaynaklarının döküm ve değerlendirilmesini yaparak verimli şekilde kullanılmasını planlamak amacıyla oluşturulan kurum hangisidir?
**Ekonomik ve Sosyal Konsey**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**2. 657 SAYILI DEVLET MEMURLARI KANUNU**

1. 657 Devlet Memurları Kanunu'na dahil kurumlar nelerdir?
- **Genel ve Katma Bütçeli Kurumlar**
- **İl Özel İdareleri**
- **Belediyeler**
- **İl Özel İdareleri Belediyelerin kurdukları birlikler ile bunlara bağlı döner sermayeli kuruluşlar**
- **Kanunlarla kurulan fonlar**
- **Kefalet sandıklarında veya Beden Terbiyesi Bölge Müdürlüklerinde çalışan memurlar hakkında uygulanır.**
- **Anayasa Mahkemesi üye ve yedek üyeleri ile raportörleri**
- **Hâkimlik ve savcılık mesleklerinde veya bu mesleklerden sayılan görevlerde bulunanlar,**
- **Danıştay ve Sayıştay meslek mensupları ve Sayıştay savcı ve yardımcıları,**
- **Üniversitelerin, İktisadi ve Ticari İlimler Akademilerinin, Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademilerinin, Devlet Güzel Sanatlar Akademilerinin, Türkiye ve Orta - Doğu Amme İdaresi Enstitüsünün öğretim üye ve yardımcıları, Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası üyeleri,**
- **Genelkurmay Mehteran Bölüğü Sanatkârları,**
- **Devlet Tiyatrosu ile Devlet Opera ve Balesi ve Belediye Opera ve tiyatroları ile şehir ve belediye konservatuvar ve orkestralarının sanatkâr memurları, uzman memurları, uygulatıcı uzman memurları ve stajyerleri**
- **Spor-Toto Teşkilatında çalışan personel; subay, astsubay, uzman jandarma, uzman erbaş ve sözleşmeli erbaş ve erler ile Emniyet Teşkilatı mensupları özel kanunları hükümlerine tabidir.**

2. 657 Devlet Memurları Kanunu'nun amacı nedir?
**Bu Kanun, Devlet memurlarının hizmet şartlarını, niteliklerini, atanma ve yetiştirilmelerini, ilerleme ve yükselmelerini, ödev, hak, yüküm ve sorumluluklarını, aylıklarını ve ödeneklerini ve diğer özlük işlerini düzenler.**

3. 657 Devlet Memurları Kanunu'nun temel ilkeleri nelerdir?
- **Sınıflandırma**
- **Liyakat**
- **Kariyer**

4. Devlet kamu hizmetleri görevlerini ve bu görevler-de çalışan Devlet memurlarını görevlerin gerektirdiği niteliklere ve mesleklere göre sınıflara ayırmaktır.
Yukarıda açıklaması verilen 657 DMK'nın temel ilkesi nedir?
**Sınıflandırma**

5. Devlet memurlarına, yaptıkları hizmetler için lüzumlu bilgilere ve yetişme şartlarına uygun şekilde, sınıfları içinde en yüksek derecelere kadar ilerleme imkânını sağlamaktır.
Yukarıda açıklaması verilen 657 DMK'nın temel ilkesi nedir?
**Kariyer**

6. Devlet kamu hizmetleri görevlerine girmeyi, sınıflar içinde ilerleme ve yükselmeyi, görevin sona erdirilmesini liyakat sistemine dayandırmak ve bu sistemin eşit imkânlarla uygulanmasında Devlet memurlarını güvenliğe sahip kılmaktır.
Yukarıda açıklaması verilen 657 DMK'nın temel ilkesi nedir?
**Liyakat**

7. 657 DMK'ya göre istihdam şekilleri nelerdir?
- **Memur**
- **Sözleşmeli personel**
- **İşçiler**

8. 657 DMK'ya göre memurların ödevleri ve sorumlulukları nelerdir?
- **Sadakat**
- **Tarafsızlık ve devlete bağlılık**
- **Davranış ve işbirliği**
- **Yurt dışında davranış**
- **Amir durumda olan devlet memurlarının görev ve sorumlulukları**
- **Devlet memurlarının görev ve sorumlulukları**
- **Kişisel sorumluluk ve zarar**
- **Kişilerin uğradıkları zararlar**
- **Mal bildirimi**
- **Basına bilgi veya demeç verme**
- **Resmi belge, araç ve gereçlerin yetki verilen mahaller dışına çıkarılmaması ve iadesi**

9. Devlet memurları, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasına ve kanunlarına sadakatle bağlı kalmak ve milletin hizmetinde Türkiye Cumhuriyeti kanunlarını sadakatle uygulamak zorundadırlar. Devlet memurları bu hususu "Asli Devlet

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Memurluğuna" atandıktan sonra en geç bir ay içinde kurumlarınca düzenlenecek merasimle yetkili amirlerin huzurunda yapacakları yeminle belirtirler ve özlük dosyalarına konulacak "Yemin Belgesi" ni imzalayarak göreve başlarlar.
Yukarıda açıklaması verilen memurların hangi ödev ve sorumluluğudur?
**Sadakat**

10. Devlet memurları siyasi partiye üye olamazlar, herhangi bir siyasi parti, kişi veya zümrenin yararını veya zararını hedef tutan bir davranışta bulunamazlar; görevlerini yerine getirirlerken dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep gibi ayırım yapamazlar; hiçbir şekilde siyasi ve ideolojik amaçlı beyanda ve eylemde bulunamazlar ve bu eylemlere katılamazlar.
Yukarıda açıklaması verilen memurların hangi ödev ve sorumluluğudur?
**Tarafsızlık ve devlete bağlılık**

11. Devlet memurları, resmi sıfatlarının gerektirdiği itibar ve güvene layık olduklarını hizmet içindeki ve dışındaki davranışlarıyla göstermek zorundadırlar.
Yukarıda açıklaması verilen memurların hangi ödev ve sorumluluğudur?
**Davranış ve işbirliği**

12. Devlet memurlarından sürekli veya geçici görevle veya yetişme, inceleme ve araştırma için yabancı memleketlerde bulunanlar Devlet itibarını veya görev haysiyetini zedeleyici fiil ve davranışlarda bulunamazlar.
Yukarıda açıklaması verilen memurların hangi ödev ve sorumluluğudur?
**Yurt dışında davranış**

13. Devlet memurunun kasıt, kusur, ihmal veya tedbirsizliği sonucu idare zarara uğratılmışsa, bu zararın ilgili memur tarafından rayiç bedeli üzerinden ödenmesi esastır.
• Fiilin meydana geldiği tarihte en alt derecenin birinci kademesinde bulunan memurun brüt aylığının yarısını geçmeyen zararlar, kabul etmesi halinde disiplin amiri veya yetkili disiplin kurulu kararına göre ilgili memurca ödenir.
• Fiilin meydana geldiği tarihte en alt derecenin birinci kademesinde bulunan memurun brüt aylığının yarısını geçmeyen zararlar, kabul etmesi halinde disiplin amiri veya yetkili disiplin kurulu kararına göre ilgili memurca ödenir.
**Yukarıda açıklaması verilen memurların hangi ödev ve sorumluluğudur?**
**Kişisel Sorumluluk ve Zarar**

14. Kişiler kamu hukukuna tabi görevlerle ilgili olarak uğradıkları zararlardan dolayı bu görevleri yerine getiren personel aleyhine değil, ilgili kurum aleyhine dava açarlar.
• Devlet memurunun kasıt, kusur, ihmal veya tedbirsizliği sonucu idare zarara uğratılmışsa, bu zararın ilgili memur tarafından rayiç bedeli üzerinden ödenmesi esastır.
• Zararların ödettirilmesinde bu konudaki genel hükümler uygulanır.
Yukarıda açıklaması verilen memurların hangi ödev ve sorumluluğudur?
**Kişilerin Uğradıkları Zararlar**

15. Devlet memurları, kendileriyle, eşlerine ve velayetleri altındaki çocuklarına ait taşınır ve taşınmaz malları, alacak ve borçları hakkında mal bildirimi verirler.
Yukarıda açıklaması verilen memurların hangi ödev ve sorumluluğudur?
**Mal Bildirimi**

16. Devlet Memurları, kamu görevleri hakkında basına, haber ajanslarına veya radyo ve televizyon kurumlarına bilgi veya demeç veremezler. Bu konuda gerekli bilgi ancak bakanın yetkili kılacağı görevli illerde valiler veya yetkili kılacağı görevli tarafından verilebilir.
Yukarıda açıklaması verilen memurların hangi ödev ve sorumluluğudur?
**Basına Bilgi veya Demeç Verme**

17. 657 Devlet Memurları Kanunu'na göre memurların genel hakları nelerdir?
- **Uygulamayı isteme hakkı**
- **Güvenlik**
- **Emeklilik**
- **Çekilme**
- **Müracaat, şikâyet ve dava açma**
- **Sendika kurma**
- **İzin**
- **Kovuşturma ve yargılama**
- **İsnat ve iftiralara karşı koruma**

18. Devlet memurları, bu kanun ve diğer mevzuata göre tayin ve tespit olunup yürürlükte bulunan hükümlerin kendileri hakkında aynen uygulanmasını istemek hakkına sahiptirler.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Yukarıda açıklaması verilen devlet memurlarının genel haklarından hangisidir?
**Uygulamayı isteme hakkı**

19. Kanunlarda yazılı haller dışında Devlet memurunun memurluğuna son verilmez, aylık ve başka hakları elinden alınamaz.
Yukarıda açıklaması verilen devlet memurlarının genel haklarından hangisidir?
**Güvenlik**

20. Devlet memurları kurumlarıyla ilgili resmi ve şahsi işlerinden dolayı müracaat; amirleri veya kurumları tarafından kendilerine uygulanan idari eylem ve işlemlerden dolayı şikâyet ve dava açma hakkına sahiptirler.
Yukarıda açıklaması verilen devlet memurlarının genel haklarından hangisidir?
**Müracaat, şikâyet ve dava açma**

21. Devlet memurlarının görevleri ile ilgili veya görevleri sırasında işledikleri suçlardan dolayı soruşturma ve kovuşturma yapılması ve haklarında dava açılması özel hükümlere tabidir.
Yukarıda açıklaması verilen devlet memurlarının genel haklarından hangisidir?
**Kovuşturma ve yargılama**

22. Devlet memurları hakkındaki ihbar ve şikâyetler, garaz veya mücerret hakaret için, uy-durma bir suç isnadı suretiyle yapıldığı takdirde, merkezde bu memurun en büyük amiri, illerde valiler, isnatta bulunanlar hakkında kamu davası açılmasını Cumhuriyet Savcılığından isterler.
Yukarıda açıklaması verilen devlet memurlarının genel haklarından hangisidir?
İsnat ve iftiralara karşı koruma

23. 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'na göre memurların yapması yasak olduğu davranışlar nelerdir?
- **Toplu eylem ve hareketlerde bulunma yasağı, grev yasağı, ticaret ve diğer kazanç getirici faaliyetlerde bulunma yasağı**
- **Hediye alma, menfaat sağlama yasağı**
- **Denetimindeki teşebbüsten menfaat sağlama yasağı**
- **Gizli bilgileri açıklama yasağı**

24. 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'na göre memurların görevleri sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırmalar nelerdir?
- **Genel İdare Hizmetleri Sınıfı**
- **Teknik Hizmetler Sınıfı**
- **Sağlık Hizmetleri Ve Yardımcı Sağlık Hizmetleri Sınıfı**
- **Eğitim Ve Öğretim Hizmetleri Sınıfı**
- **Avukatlık Hizmetleri Sınıfı**
- **Din Hizmetleri Sınıfı**
- **Emniyet Hizmetleri Sınıfı**
- **Jandarma Hizmetleri Sınıfı**
- **Sahil Güvenlik Hizmetleri Sınıfı**
- **Yardımcı Hizmetler Sınıfı**
- **Mülki İdare Amirliği Hizmetleri Sınıfı**
- **Milli İstihbarat Hizmetleri Sınıfı**

25. Bu kanun hükümlerine göre öğrenim durumları, hizmet sınıfları ve görev unvanları itibariyle azami yükselebilecekleri derecelerin dördüncü kademesinden aylık almaya hak kazanan ve son sekiz yıllık süre içinde herhangi bir disiplin cezası almayanların kazanılmış hak aylıkları kadro şartı aranmaksızın kaç üst dereceye yükseltilir?
**Bir üst dereceye yükseltilir.**

26. 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'na göre devlet memuru olabilmek için yaş sınırı nedir?
- **Genel olarak 18 yaşını tamamlayanlar Devlet memuru olabilirler.**
- **Bir meslek veya sanat okulunu bitirenler en az 15 yaşını doldurmuş olmak ve Türk Medeni Kanununun 12. maddesine göre kazai** rüşt kararı almak şartıyla Devlet memurluklarına atanabilirler.

27. 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'na göre devlet memuru olabilmek için eğitim şartı nedir?
**Genel olarak ortaokulu bitirenler memur olabilirler. Ortaokul mezunlarından istekli bulunmadığı takdirde ilkokulu bitirenlerin de alınması caizdir.**

28. 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'na göre Engelli Personel Çalıştırma Yükümlülüğü nedir?
**Kurum ve kuruluşlar bu Kanuna göre çalıştırdıkları personele ait kadrolarda % 3 oranında engelli çalıştırmak zorundadır. % 3'ün hesaplanmasında ilgili kurum veya kuruluşun (yurtdışı teşkilat hariç) toplam dolu kadro sayısı dikkate alınır.**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

9. 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'na göre aday memurların adaylık süresi ne kadardır?
**Aday olarak atanmış Devlet memurunun adaylık süresi bir yıldan az iki yıldan çok olamaz ve bu süre içinde aday memurun başka kurumlara nakli yapılamaz.**

30. 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'na göre aday memurların yetiştirilmesinin esasları nelerdir?
**• Aday olarak atanan memurların önce bütün memurların ortak vasıfları ile ilgili temel eğitime, bilahare sınıfları ile ilgili hazırlayıcı eğitime ve staja tabi tutulmaları ve Devlet memuru olarak atanabilmeleri için başarılı olmaları şarttır.**
**• Temel eğitim ile hazırlayıcı eğitim aynı kurumda yapılır.**
**• Eğitim süreleri, programları, değerlendirme esasları ve hangi kurumların sorumluluğunda yapılacağı ve diğer hususlar Cumhurbaşkanınca hazırlanacak bir yönetmelikle düzenlenir.**

31. 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'na göre adaylık devresi içinde göreve son vermenin esasları nelerdir?
**• Adaylık süresi içinde temel ve hazırlayıcı eğitim ve staj devrelerinin her birinde başarısız olanlarla adaylık süresi içinde hal ve hareketlerinde memuriyetle bağdaşmayacak durumları, göreve devamsızlıkları tespit edilenlerin disiplin amirlerinin teklifi ve atamaya yetkili amirin onayı ile ilişkileri kesilir.**
**• Adaylık süresi içinde aylıktan kesme veya kademe ilerlemesinin durdurulması cezası almış olanların disiplin amirlerinin teklifi ve atamaya yetkili amirin onayı ile ilişikleri kesilir. İlişikleri kesilenler ilgili kurumlarca derhâl Devlet Personel Başkanlığına bildirilir.**

32. 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'na göre atamalarda görev yerine hareket ve işe başlama süresi aynı yerdeki görevlere atamalarda kaç gündür?
**Aynı yerdeki görevlere atananlar atama emirlerinin kendilerine tebliğ günündedir.**

33. 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'na göre atamalarda görev yerine hareket ve işe başlama süresi başka yerdeki görevlere atamalarda kaç gündür?
**Başka yerdeki görevlere atananlar, atama emirlerinin kendilerine tebliğ tarihinden itibaren 15 gün içerisinde o yere hareket ederek belli yol süresini izleyen iş günü içinde işe başlamak zorundadırlar. Savaş ve olağanüstü hallerde bu süre Cumhurbaşkanı Kararı ile kısaltılabilir.**

34. 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'na göre memurun işe başlamama halinde yapılacak işlemler nelerdir?
**• Bir göreve ilk defa veya yeniden atananlardan belge ile ispatı mümkün zorlayıcı sebepler olmaksızın gerekli süre içerisinde işe başlamayanların atanmaları iptal edilir ve bunlar 1 yıl süreyle Devlet memuru olarak istihdam edilemezler.**
**• Bunların belge ile ispatı mümkün zorlayıcı sebepler nedeniyle göreve başlamama hali iki ayı aştığı takdirde atama işlemi atamaya yetkili makamlarca iptal edilir.**
**• Başka yerdeki bir göreve atananlardan belli yol süresi sonunda yeni görevlerine başlamayanlara, eski görevlerinden ayrılış ve yeni görevlerine başlayış tarihleri arasında aylık verilmemek şartı ile 10 günlük bir süre daha verilebilir.**

35. 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'na göre memurun maaşında kademe ve kademe ilerlemesi yapılabilmesi için belirlenen esaslar nelerdir?
**• Memurun kademe ilerlemesinin yapılabilmesi için bulunduğu kademede en az bir yıl çalışmış olması ve bulunduğu derecede ilerleyebileceği bir kademenin bulunması şartları aranır.**
**• Kalkınmada birinci derecede öncelikli yörelerde bulunanlara bu yörelerde fiilen çalışmak suretiyle geçirilen her iki yıl için bir kademe ilerlemesi daha verilir. Yıllık izinde geçirilen süreler fiilen çalışılmış sayılır.**
**• Son sekiz yıl içinde herhangi bir disiplin cezası almayan memurlara, aylık derecelerinin yükseltilmesinde dikkate alınmak üzere bir kademe ilerlemesi uygulanır.**

36. 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'na göre memurun maaşında derece yükselmesinin usul ve şartları nelerdir?
**Derecesi içinde en az 3 yıl ve bu derecenin 3 üncü kademesinde 1 yıl bulunmuş olan memurlar derece yükselmeye hak kazanırlar.**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

37. 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'na göre yabancı bir memleket veya uluslararası kuruluşta hizmet almanın usul ve şartları nelerdir?
**Yabancı memleketlerin resmî kurumları veya uluslararası kuruluşlarda kurumlarının muvafakati ile görev alacak memurlara, ilgili Bakanın onayı ile (her üç yılda bir Bakan onayı yenilenmek kaydıyla) memuriyeti süresince yabancı memleketlerin resmî kurumlarında on yıla, uluslararası kuruluşlarda yirmi bir yıla kadar aylıksız izin verilebilir.**

38. 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'na göre bilgilerini artırmak üzere dış memleketlere gönderilmenin şartları nelerdir?
**• Mesleklerine ait öğrenimini bitirerek Devlet memurluğuna alınmış ve asli memur olarak atanmış olanlardan mesleklerine ait hizmetlerde yetiştirilmek, eğitilmek, bilgilerini artırmak veya staj yapmak üzere dış memleketlere kurumlarınca açılacak seçme veya yarışma sınavlarında başarı gösterenlere ve dış burslara dayanılarak gönderilenlere İki yıla kadar ayrılma müsaadesi verilebilir.**
**• Gerekirse bu süre en çok bir kat uzatılabilir.**

38. 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'na göre askerlikten terhis edilenlerin görevlerine dönmeleri hakkındaki esaslar nelerdir?
**• Muvazzaf askerliğe ayrılan memurların terhislerinde göreve başlatılmaları ile muvazzaf askerlikte geçen sürelerin kademe ve derece intibaklarında değerlendirilmesi.**
**• Devlet memuru iken muvazzaf askerlik hizmetini yapmak üzere silahaltına alınanlardan askerlik görevini tamamlayıp memuriyete dönmek isteyenler, terhis tarihinden itibaren 30 gün içinde kurumlarına başvurmak ve kurumları da başvurma tarihinden itibaren azami 30 gün içinde ilgilileri göreve başlatmak zorundadırlar.**

39. 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'na göre memurluktan çekilenlerin yeniden atanmaları hakkındaki esaslar nelerdir?
**• İki defadan fazla olmamak üzere memurluktan kendi istekleriyle çekilenlerden veya bu Kanun hükümlerine göre çekilmiş sayılanlardan tekrar memurluğa dönmek isteyenler, ayrıldıkları sınıfta boş kadro bulunmak ve bu sınıfın niteliklerini taşımak şartıyla ayrıldıkları tarihte almakta oldukları aylık derecesine eşit bir derecenin aynı kademesine diğer bir sınıfta eşit derecedeki kadrolara atanabilirler.**
**• 657 sayılı Kanuna tabi olmayan personelden kendi istekleri ile görevinden çekilmiş olanlar, boş kadro bulunmak ve gireceği sınıfın niteliklerini taşımak kaydı ile bu Kanuna tabi kurumlardaki memuriyetlere atanabilirler.**
**• Yasama görevinde veya bakan olarak geçirilen her yıl bir kademe ilerlemesi ve her iki yıl bir derece yükselmesine esas olacak şekilde değerlendirilir.**

40. 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'na göre görevine kaç gün gelmeyen memur görevinden çekilmiş sayılır?
**10 gün**

41. 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'na göre görevinden çekilmek isteyen memurlar hakkında uygulanan usul ve esaslar nelerdir?
**• Devlet memuru bağlı olduğu kuruma yazılı olarak müracaat etmek suretiyle memurluktan çekilme isteğinde bulunabilir.**
**• Mezuniyetsiz veya kurumlarınca kabul edilen mazereti olmaksızın görevin terk edilmesi ve bu terkin kesintisiz 10 gün devam etmesi halinde, yazılı müracaat şartı aranmaksızın, çekilme isteğinde bulunulmuş sayılır.**
**• Çekilmek isteyen memur yerine atanan kimsenin gelmesine veya çekilme isteğinin kabulüne kadar görevine devam eder. Yerine atanan kimse bir aya kadar gelmediği veya yerine bir vekil atanmadığı takdirde, üstüne haber vererek görevini bırakabilir.**
**• Olağanüstü mazeretle çekilenler, üstüne haber vermek şartıyla bir ay kaydına tabi değildirler.**
**• Yukarıdaki şartlara uyarak devlet memurluğundan çekilenler 6 ay geçmeden, yukarıdaki şartlara uymadan görevinden çekilenler 1 yıl geçmeden tekrar devlet memuru olamazlar.**
**• Çekilen Devlet memurlarından devir ve teslim ile yükümlü olanlar, bu işlemlerin sonuna kadar görevlerini bırakamazlar. Bu kurala uymayanlar tekrar 3 yıl geçmeden devlet memuru olamazlar.**
**• Olağanüstü hal, seferberlik ve savaş hallerinde veya genel hayata müessir afetlere uğrayan yerlerdeki Devlet memurları, çekilme istekleri kabul edilmedikçe veya yerine atanacaklar gelip işe başlamadıkça görevlerini bırakamazlar. Bu kurala uymayanlar bir daha devlet memuru olamazlar.**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

42. 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'na göre memurların çalışma saatleri nasıl belirlenmiştir?
**• Memurların haftalık çalışma süresi genel olarak 40 saattir. Bu süre Cumartesi ve Pazar günleri tatil olmak üzere düzenlenir.**
**• Cumhurbaşkanı, yurt dışı kuruluşlarda hizmetin gerektirdiği hallerde, hafta tatilini Cumartesi ve Pazardan başka günler olarak tespit edebilir.**

43. 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'na göre günlük çalışma saatlerinin tespiti nasıl yapılır?
**• Günlük çalışmanın başlama ve bitme saatleri ile öğle dinlenme süresi, bölgelerin ve hizmetin özelliklerine göre merkezde Cumhurbaşkanınca, illerde valiler tarafından tespit olunur.**
**• Engelliler için; engel durumu, hizmet gerekleri, iklim ve ulaşım şartları göz önünde bulundurulmak suretiyle günlük çalışmanın başlama ve bitiş saatleri ile öğle dinlenme süreleri merkezde üst yönetici, taşrada mülki amirlerce farklı belirlenebilir.**

44. 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'na göre günün 24 saatinde devamlılık gösteren hizmetlerde çalışma saat ve usulünün tespiti nasıl belirlenmiştir?
**• Günün yirmi dört saatinde devamlılık gösteren hizmetlerde çalışan Devlet memurlarının çalışma saat ve şekilleri kurumlarınca düzenlenir.**
**• Ancak, kadın memurlara; tabip raporunda belirtilmesi hâlinde hamileliğin yirmi dördüncü haftasından önce ve her hâlde hamileliğin yirmi dördüncü haftasından itibaren ve doğumdan sonraki iki yıl süreyle gece nöbeti ve gece vardiyası görevi verilemez. Engelli memurlara da isteği dışında gece nöbeti ve gece vardiyası görevi verilemez.**

45. 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'na göre memurların yıllık izni nasıl belirlenmiştir?
**• Devlet memurlarının yıllık izin süresi, hizmeti 1 yıldan on yıla kadar (On yıl dâhil) olanlar için yirmi gündür.**
**• Hizmeti on yıldan fazla olanlar için 30 gündür. Zorunlu hallerde bu sürelere gidiş ve dönüş için en çok ikişer gün eklenebilir.**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

46. 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'na göre yıllık izinlerin kullanılışının usul ve esasları nelerdir?
**• Yıllık izinler, amirin uygun bulacağı zamanlarda, toptan veya ihtiyaca göre kısım kısım kullanılabilir.**
**• Birbirini izleyen iki yılın izni bir arada verilebilir.**
**• Öğretmenler yaz tatili ile dinlenme tatillerinde izinli sayılırlar. Bunlara, hastalık ve diğer mazeret izinleri dışında, ayrıca yıllık izin verilmez.**
**• Hizmetleri sırasında radyoaktif ışınlarla çalışan personele, her yıl yıllık izinlerine ilaveten bir aylık sağlık izni verilir.**

47. 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'na göre kadın memura doğumdan önce ve sonra ne kadar izin verilir?
**• Kadın memura; doğumdan önce sekiz, doğumdan sonra sekiz hafta olmak üzere toplam on altı hafta süreyle analık izni verilir. Çoğul gebelik durumunda, doğum öncesi sekiz haftalık analık izni süresine iki hafta eklenir. Ancak beklenen doğum tarihinden sekiz hafta öncesine kadar sağlık durumunun çalışmaya uygun olduğunu tabip raporuyla belgeleyen kadın memur, isteği hâlinde doğumdan önceki üç haftaya kadar kurumunda çalışabilir. Bu durumda, doğum öncesinde bu rapora dayanarak fiilen çalıştığı süreler doğum sonrası analık izni süresine eklenir.**
**• Doğumun erken gerçekleşmesi sebebiyle, doğum öncesi analık izninin kullanılamayan bölümü de doğum sonrası analık izni süresine ilave edilir.**
**• Doğum öncesi analık izninin başlaması gereken tarihten önce gerçekleşen doğumlarda ise doğum tarihi ile analık izninin başlaması gereken tarih arasındaki süre doğum sonrası analık iznine ilave edilir.**
**• Doğumda veya doğum sonrasında analık izni kullanılırken annenin ölümü hâlinde, isteği üzerine memur olan babaya anne için öngörülen süre kadar izin verilir.**

48. Üç yaşını doldurmamış bir çocuğu eşiyle birlikte veya münferit olarak evlat edinen memurlar ile memur olmayan eşin münferit olarak evlat edinmesi hâlinde memur olan eşlerine, çocuğun teslim edildiği tarihten itibaren ne kadar süre izin verilir?
**Sekiz hafta süre ile izin verilir.**

49. Memura, eşinin doğum yapması hâlinde, isteği üzerine kaç gün babalık izni verilir?
**10 gün**

50. Memura kendisinin veya çocuğunun evlenmesi ya da eşinin, çocuğunun, kendisinin veya eşinin ana, baba ve kardeşinin ölümü hâllerinde isteği üzerine kaç gün izin verilir?
**7 gün**

51. Bir yıl içinde toptan veya bölümler hâlinde, mazeretleri sebebiyle memurlara kaç gün izin verilebilir?
• **10 gün**
• **Zaruret hâlinde öğretmenler hariç olmak üzere, aynı usulle on gün daha mazeret izni verilebilir. Bu takdirde, ikinci kez verilen bu izin, yıllık izinden düşülür.**

52. Kadın memura, çocuğunu emzirmesi için doğum sonrası analık izni süresinin bitim tarihinden itibaren ilk altı ayda günde kaç saat süt izni verilir?
**3 saat**

53. Kadın memura, çocuğunu emzirmesi için ikinci altı ayda günde kaç buçuk saat süt izni verilir?
**1,5 (bir buçuk) saat**

54. Süt izninin hangi saatler arasında ve günde kaç kez kullanılacağı hususunda karar nasıl verilir?
**Kadın memurun tercihi esastır.**

55. Memurlara; en az yüzde 70 oranında engelli ya da süreğen hastalığı olan çocuğunun (çocuğun evli olması durumunda eşinin de en az yüzde 70 oranında engelli olması kaydıyla) hastalanması hâlinde hastalık raporuna dayalı olarak ana veya babadan sadece biri tarafından kullanılması kaydıyla bir yıl içinde toptan veya bölümler hâlinde kaç güne kadar mazeret izni verilir?
**10 güne kadar**

56. Doğum sonrası analık izni süresi sonunda kadın memur, isteği hâlinde çocuğun hayatta olması kaydıyla analık izni bitiminde başlamak üzere ayrıca süt izni verilmeksizin birinci doğumda kaç ay çalışma süresinin yarısı kadar çalışabilir?
**2 ay**

57. Doğum sonrası analık izni süresi sonunda kadın memur, isteği hâlinde çocuğun hayatta olması kaydıyla analık izni bitiminde başlamak üzere ayrıca süt izni verilmeksizin ikinci doğumda kaç ay çalışma süresinin yarısı kadar çalışabilir?
**4 ay**

58. Doğum sonrası analık izni süresi sonunda kadın memur, isteği hâlinde çocuğun hayatta olması kaydıyla analık izni bitiminde başlamak üzere ayrıca süt izni verilmeksizin birinci ve ikinci doğumlardan sonra kaç ay çalışma süresinin yarısı kadar çalışabilir?
• **Altı ay süreyle günlük çalışma süresinin yarısı kadar çalışabilir.**
• **Çoğul doğumlarda bu sürelere birer ay ilave edilir.**
• **Çocuğun engelli doğması veya doğumdan sonraki on iki ay içinde çocuğun engellilik durumunun tespiti hâllerinde bu süreler on iki ay olarak uygulanır.**

59. Yıllık izin ve mazeret izinleri sırasında fiili çalışmaya bağlı her türlü ödemeler hariç hangi haklara dokunulmaz?
**Malî haklar ile sosyal yardımlara dokunulmaz.**

60. Memura, aylık ve özlük hakları korunarak, verilecek raporda gösterilecek lüzum üzerine, kanser, verem ve akıl hastalığı gibi uzun süreli bir tedaviye ihtiyaç gösteren hastalığı hâlinde kaç aya kadar izin verilir?
**12 aya kadar**

61. Memura kanser, verem ve akıl hastalığı hariç diğer hastalık hallerinde kaç aya kadar izin verilir?
**12 aya kadar**

62. Bu maddede yazılı azamî süreler kadar izin verilen memurun, bu iznin sonunda işe başlayabilmesi için, iyileştiğine dair raporu (yurt dışındaki memurlar için mahallî usule göre verilecek raporu) ibraz etmesi zorunludur. İzin süresinin sonunda, hastalığının devam ettiği resmî sağlık kurulu raporu ile tespit edilen memur için yapılacak uygulama nedir?
**Memura verilen izinler bir kat daha arttırılır. Bu sürenin sonunda da iyileşemeyen memur hakkında emeklilik hükümleri uygulanır.**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

63. Görevi sırasında veya görevinden dolayı bir kazaya veya saldırıya uğrayan veya bir meslek hastalığına tutulan memura ne kadar izin verilir?
**İyileşinceye kadar izinli sayılır.**

64. Memurun bakmakla yükümlü olduğu veya memur refakat etmediği takdirde hayatı tehlikeye girecek ana, baba, eş ve çocukları ile kardeşlerinden birinin ağır bir kaza geçirmesi veya tedavisi uzun süren bir hastalığının bulunması hâllerinde, bu hâllerin sağlık kurulu raporuyla belgelendirilmesi şartıyla, aylık ve özlük hakları korunarak, kaç aya kadar izin verilir?
**3 aya kadar**

65. Doğum sonrası analık izni süresinin bitiminden; eşi doğum yapan memura ise, doğum tarihinden itibaren istekleri üzerine kaç aya kadar aylıksız izin verilir?
**24 aya kadar**

66. Üç yaşını doldurmamış bir çocuğu eşiyle birlikte veya münferit olarak evlat edinen memurlar ile memur olmayan eşin münferit olarak evlat edinmesi hâlinde memur olan eşlerine verilen sekiz haftalık iznin bu iznin bitiminden itibaren, istekleri üzerine kaç aya kadar aylıksız izin verilir?
**• 24 aya kadar aylıksız izin verilir.**
**• Evlat edinen her iki eşin memur olması durumunda bu süre, eşlerin talebi üzerine yirmi dört aylık süreyi geçmeyecek şekilde, birbirini izleyen iki bölüm hâlinde eşlere kullandırılabilir.**

67. Memura, yıllık izinde esas alınan süreler itibarıyla beş hizmet yılını tamamlamış olması ve isteği hâlinde memuriyeti boyunca ve en fazla iki defada kullanılmak üzere, toplam kaç yıla kadar aylıksız izin verilebilir? **1 yıla kadar**

68. Aylıksız izin süresinin bitiminden önce mazereti gerektiren sebebin ortadan kalkması hâlinde, kaç gün içinde göreve dönülmesi zorunludur?
**• 10 gün içerisinde göreve dönülmesi zorunludur.**
**• Aylıksız izin süresinin bitiminde veya mazeret sebebinin kalkmasını izleyen on gün içinde görevine dönmeyenler, memuriyetten çekilmiş sayılır.**

69. Memura, görevinde ve davranışlarında daha dikkatli olması gerektiğinin yazı ile bildirilmesidir.
Yukarıda açıklaması verilen disiplin cezası türü nedir?
**Uyarı**

70. Memura, görevinde ve davranışlarında kusurlu olduğunun yazı ile bildirilmesidir.
Yukarıda açıklaması verilen disiplin cezası türü nedir?
**Kınama**

71. Memurun, brüt aylığından 1/30 - 1/8 arasında kesinti yapılmasıdır.
Yukarıda açıklaması verilen disiplin cezası türü nedir?
**Aylıktan Kesme**

72. Fiilin ağırlık derecesine göre memurun, bulunduğu kademede ilerlemesinin 1 - 3 yıl durdurulmasıdır.
Yukarıda açıklaması verilen disiplin cezası türü nedir?
**Kademe İlerlemesinin Durdurulması**

73. Bir daha Devlet memurluğuna atanmamak üzere memurluktan çıkarmaktır.
Yukarıda açıklaması verilen disiplin cezası türü nedir?
**Devlet memurluğundan çıkarma**

74. Memura, görevinde ve davranışlarında daha dikkatli olması gerektiğinin yazı ile bildirilmesi olan "uyarı" cezasını gerektiren fiil ve haller nelerdir?
**• Verilen emir ve görevlerin tam ve zamanında yapılmasında, görev mahallinde kurum-arca belirlenen usul ve esasların yerine getirilmesinde, görevle ilgili resmi belge, araç ve gereçlerin korunması, kullanılması ve bakımında kayıtsızlık göstermek veya düzensiz davranmak,**
• Özürsüz veya izinsiz olarak göreve geç gelmek, erken ayrılmak, görev mahallini terk etmek,
**• Kurumca belirlenen tasarruf tedbirlerine riayet etmemek,**
**• Usulsüz müracaat veya şikâyette bulunmak,**
**• Devlet memuru vakarına yakışmayan tutum ve davranışta bulunmak,**
**• Görevine veya iş sahiplerine karşı kayıtsızlık göstermek veya ilgisiz kalmak,**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**• Belirlenen kılık ve kıyafet hükümlerine aykırı davranmak,**
**• Görevin işbirliği içinde yapılması ilkesine aykırı davranışlarda bulunmak.**

75. Memura, görevinde ve davranışlarında kusurlu olduğunun yazı ile bildirilmesi olan "kınama" cezasını gerektiren fiil ve haller nelerdir?
**• Verilen emir ve görevlerin tam ve zamanında yapılmasında, görev mahallinde kurumlarca belirlenen usul ve esasların yerine getirilmesinde, görevle ilgili resmi belge, araç ve gereçlerin korunması, kullanılması ve bakımında kusurlu davranmak,**
**• Eşlerinin, reşit olmayan veya mahcur olan çocuklarının kazanç getiren sürekli faaliyetlerini belirlenen sürede kurumuna bildirmemek,**
**• Görev sırasında amire hal ve hareketi ile saygısız davranmak,**
**• Hizmet dışında Devlet memurunun itibar ve güven duygusunu sarsacak nitelikte davranışlarda bulunmak,**
**• Devlete ait resmi araç, gereç ve benzeri eşyayı özel işlerinde kullanmak,**
**• Devlete ait resmi belge, araç, gereç ve benzeri eşyayı kaybetmek,**
**• İş arkadaşlarına, maiyetindeki personele ve iş sahiplerine kötü muamelede bulunmak,**
**• İş arkadaşlarına ve iş sahiplerine söz veya hareketle sataşmak,**
**• Görev mahallinde genel ahlak ve edep dışı davranışlarda bulunmak ve bu tür yazı yazmak, işaret, resim ve benzeri şekiller çizmek ve yapmak,**
**• Verilen emirlere itiraz etmek,**
**• Borçlarını kasten ödemeyerek hakkında yasal yollara başvurulmasına neden olmak,**
**• Kurumların huzur, sükûn ve çalışma düzenini bozmak.**
**• Yetkili olmadığı halde basına, haber ajanslarına veya radyo ve televizyon kurumlarına bilgi veya demeç vermek.**

76. Memurun, brüt aylığından 1/30 - 1/8 arasında kesinti yapılması olan "aylıktan kesme" cezasını gerektiren fiil ve haller nelerdir?
**• Kasıtlı olarak; verilen emir ve görevleri tam ve zamanında yapmamak, görev mahallin-de kurumlarca belirlenen usul ve esasları yerine getirmemek, görevle ilgili resmi belge, araç ve gereçleri korumamak, bakımını yapmamak, hor kullanmak,**
**• Özürsüz olarak bir veya iki gün göreve gelmemek,**
**• Devlete ait resmi belge, araç, gereç ve benzerlerini özel menfaat sağlamak için kullanmak,**
**• Görevle ilgili konularda yükümlü olduğu kişilere yalan ve yanlış beyanda bulunmak,**
**• Görev sırasında amirine sözle saygısızlık etmek,**
**• Görev yeri sınırları içerisinde her hangi bir yerin toplantı, tören ve benzeri amaçlarla izinsiz olarak kullanılmasına yardımcı olmak,**
**• Hizmet içinde Devlet memurunun itibar ve güven duygusunu sarsacak nitelikte davranışlarda bulunmak,**

77. Fiilin ağırlık derecesine göre memurun, bulunduğu kademede ilerlemesinin 1 - 3 yıl durdurulması olan "kademe ilerlemesinin durdurulması" cezasını gerektiren fiil ve haller nelerdir?
**• Göreve sarhoş gelmek, görev yerinde alkollü içki içmek,**
**• Özürsüz ve kesintisiz 3 - 9 gün göreve gelmemek,**
**• Görevi ile ilgili olarak her ne şekilde olursa olsun çıkar sağlamak,**
**• Amirine veya maiyetindekilere karşı küçük düşürücü veya aşağılayıcı fiil ve hareketler yapmak,**
**• Görev yeri sınırları içinde herhangi bir yeri toplantı, tören ve benzeri amaçlarla izinsiz kullanmak veya kullandırmak,**
**• Gerçeğe aykırı rapor ve belge düzenlemek,**
**• Ticaret yapmak veya Devlet memurlarına yasaklanan diğer kazanç getirici faaliyetlerde bulunmak,**
**• Görevin yerine getirilmesinde dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep ayrımı yapmak, kişilerin yarar veya zararını hedef tutan davranışlarda bulunmak,**
**• Belirlenen durum ve sürelerde mal bildiriminde bulunmamak,**
**• Açıklanması yasaklanan bilgileri açıklamak,**
**• Amirine, maiyetindekilere, iş arkadaşları veya iş sahiplerine hakarette bulunmak veya bunları tehdit etmek,**
**• m) Diplomatik statüsünden yararlanmak suretiyle yurt dışında, haklı bir sebep göstermek-sizin ödeme kabiliyetinin üstünde borçlanmak ve borçlarını ödemedeki tutum ve davranışlarıyla Devlet itibarını zedelemek veya zorunlu bir sebebe dayanmaksızın borcunu ödemeden yurda dönmek,**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**• Verilen görev ve emirleri kasten yapmamak,**
**• Herhangi bir siyasi parti yararına veya zararına fiilen faaliyette bulunmak.**

78. Bir daha Devlet memurluğuna atanmamak üzere memurluktan çıkarmak olan "devlet memurluğundan çıkarma" cezasını gerektiren fiil ve haller nelerdir?
**• İdeolojik veya siyasi amaçlarla kurumların huzur, sükûn ve çalışma düzenini bozmak, boykot, işgal, kamu hizmetlerinin yürütülmesini engelleme, işi yavaşlatma ve grev gibi eylemlere katılmak veya bu amaçlarla toplu olarak göreve gelmemek, bunları tahrik ve teşvik etmek veya yardımda bulunmak.**
**• Yasaklanmış her türlü yayını veya siyasi veya ideolojik amaçlı bildiri, afiş, pankart, bant ve benzerlerini basmak, çoğaltmak, dağıtmak veya bunları kurumların herhangi bir yerine asmak veya teşhir etmek,**
**• Siyasi partiye girmek,**
**• Özürsüz olarak bir yılda toplam 20 gün göreve gelmemek,**
**• Savaş, olağanüstü hal veya genel afetlere ilişkin konularda amirlerin verdiği görev veya emirleri yapmamak,**
**• Memurluk sıfatı ile bağdaşmayacak nitelik ve derecede yüz kızartıcı ve utanç verici hareketlerde bulunmak,**
**• Yetki almadan gizli bilgileri açıklamak,**
**• Siyasi ve ideolojik eylemlerden arananları görev mahallinde gizlemek,**
**• Yurt dışında Devletin itibarını düşürecek veya görev haysiyetini zedeleyecek tutum ve davranışlarda bulunmak,**
**• 5816 sayılı Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkındaki Kanuna aykırı fiilleri işlemek.**
**• Terör örgütleriyle eylem birliği içerisinde olmak, bu örgütlere yardım etmek, kamu imkân ve kaynaklarını bu örgütleri desteklemeye yönelik kullanmak ya da kullandırmak, bu örgütlerin propagandasını yapmak.**
**• Disiplin cezası verilmesine sebep olmuş bir fiil veya halin cezaların özlük dosyasından silinmesine ilişkin süre içinde tekerrüründe bir derece ağır ceza uygulanır. Aynı derecede cezayı gerektiren fakat ayrı fiil veya haller nedeniyle verilen disiplin cezalarının üçüncü uygulamasında bir derece ağır ceza verilir.**
**• Geçmiş hizmetleri sırasındaki çalışmaları olumlu olan ve ödül veya başarı belgesi alan memurlar için verilecek cezalarda bir derece hafif olanı uygulanabilir.**

79. Uyarma, kınama ve aylıktan kesme cezaları disiplin amirleri tarafından verilir?
**Disiplin amirleri tarafından**

80. Bu disiplin cezası, memurun bağlı olduğu kurumdaki disiplin kurulunun kararı alındıktan sonra, atamaya yetkili amirler il disiplin kurullarının kararlarına dayanan hallerde Valiler tarafından verilir.
Yukarıda açıklaması verilen disiplin cezası aşağıdakilerden hangisidir?
**Kademe ilerlemesinin durdurulması**

81. Devlet memurluğundan çıkarma cezası için hangi usul ve esaslar kullanılır?
**Devlet memurluğundan çıkarma cezası amirlerin bu yoldaki isteği üzerine, memurun bağlı bulunduğu kurumun yüksek disiplin kurulu kararı ile verilir.**

82. Disiplin Kurulu ve yüksek disiplin kurulunun ayrı bir ceza tayinine yetkisi yoktur, cezayı kabul veya reddeder. Ret halinde atamaya yetkili amirler kaç gün içinde başka bir disiplin cezası vermekte serbesttirler?
**15 gün**

83. Disiplin cezalarında zaman aşımına uğrama hangi şartlarda oluşur?
**• Uyarma, kınama, aylıktan kesme ve kademe ilerlemesinin durdurulması cezalarında bir ay içinde disiplin soruşturmasına,**
**• Memurluktan çıkarma cezasında altı ay içinde disiplin kovuşturmasına başlanmadığı takdirde disiplin cezası verme yetkisi zamanaşımına uğrar.**
**• Disiplin cezasını gerektiren fiil ve hallerin işlendiği tarihten itibaren nihayet iki yıl içinde disiplin cezası verilmediği takdirde ceza verme yetkisi zamanaşımına uğrar.**

84. Disiplin amirleri uyarma, kınama ve aylıktan kesme cezalarını soruşturmanın tamamlandığı günden itibaren kaç gün içinde vermek zorundadırlar?
**15 gün içerisinde**

85. Kademe ilerlemesinin durdurulması cezasını gerektiren hallerde soruşturma dosyası, kararını bildirmek üzere yetkili disiplin kuruluna kaç gün içinde tevdi edilir?
**15 gün**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

86. Disiplin Kurulu, dosyayı aldığı tarihten itibaren kaç gün içinde soruşturma evrakına göre kararını bildirir?
**30 gün**

87. Memurluktan çıkarma cezası için disiplin amirleri tarafından yaptırılan soruşturmaya ait dosya, memurun bağlı bulunduğu kurumun yüksek disiplin kuruluna tevdiinden itibaren azami kaç ay içinde bu kurulca, karara bağlanır?
**6 ay içinde**

88. Soruşturmayı yapanın veya yetkili disiplin kurulunun kaç günden az olmamak üzere verdiği süre içinde veya belirtilen bir tarihte savunmasını yapmayan memur, savunma hakkından vazgeçmiş sayılır?
**7 gün**

89. Aylıktan kesme cezası hangi ayın maaşında uygulanır?
**Cezanın veriliş tarihini takip eden aybaşında uygulanır.**

90. Aylıktan kesme cezası ile tecziye edilenler kaç yıl boyunca daire başkanı kadrolarına, daire başkanı kadrosunun dengi ve daha üstü kadrolara, bölge ve il teşkilatlarının en üst yönetici kadrolarına, düzenleyici ve denetleyici kurumların başkanlık ve üyeliklerine, vali ve büyükelçi kadrolarına atanamazlar?
**5 yıl**

91. Kademe ilerlemesinin durdurulması cezası ile tecziye edilenler kaç yıl boyunca daire başkanı kadrolarına, daire başkanı kadrosunun dengi ve daha üstü kadrolara, bölge ve il teşkilatlarının en üst yönetici kadrolarına, düzenleyici ve denetleyici kurumların başkanlık ve üyeliklerine, vali ve büyükelçi kadrolarına atanamazlar?
**10 yıl**

92. Disiplin cezaları memurun özlük dosyasına işlenir. Memur uyarma ve kınama cezalarının uygulanmasından kaç sene, sonra atamaya yetkili amire başvurarak, verilmiş olan cezalarının özlük dosyasından silinmesini isteyebilir?
**5 sene**

93. Memur, aylıktan kesme ve kademe ilerlemesinin durdurulması cezalarını kaç sene sonra atamaya yetkili amire başvurarak, verilmiş olan cezalarının özlük dosyasından silinmesini isteyebilir?
**10 sene**

94. Disiplin amirleri tarafından verilen uyarma, kınama ve aylıktan kesme cezalarına karşı disiplin kuruluna, kademe ilerlemesinin durdurulması cezasına karşı hangi kurum ya da kuruluşa itiraz edilebilir?
**Yüksek disiplin kuruluna**

**95. İtirazda süre, kararın ilgiliye tebliği tarihinden itibaren kaç gündür?**
- **7 gün**
- **Süresi içinde itiraz edilmeyen disiplin cezaları kesinleşir.**

96. Disiplin cezalarına itiraz mercileri, itiraz dilekçesi ile karar ve eklerinin kendilerine intikalinden itibaren kaç gün içinde kararlarını vermek zorundadır?
**30 gün**

97. Görevden uzaklaştırmaya yetkililer kimlerdir?
- **Atamaya yetkili amirler;**
- **Bakanlık ve genel müdürlük müfettişleri;**
- **İllerde valiler;**
- **İlçelerde kaymakamlar (İlçe idare şube başkanları hakkında valinin muvafakati şarttır.)**
- **Valiler ve kaymakamlar tarafından alınan görevden uzaklaştırma tedbiri, memurun kurumuna derhal bildirilir.**

98. Görevinden uzaklaştırılan Devlet memurları hakkında görevden uzaklaştırmayı izleyen kaç iş günü içinde soruşturmaya başlanması şarttır?
**10 iş günü**

99. Görevden uzaklaştırılan ve görevi ile ilgili olsun veya olmasın herhangi bir suçtan tutuklanan veya gözaltına alınan memurlara bu süre içinde aylıklarının ne kadarı ödenir?
**Üçte ikisi ödenir.**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

100. Görevden uzaklaştırma; bir disiplin kovuşturması icabından olduğu taktirde en çok kaç ay devam edebilir?
• **3 ay devam edebilir.**
• **Bu süre sonunda hakkında bir karar verilmediği takdirde memur görevine başlatılır.**

101. Bir ceza kovuşturması icabından olduğu takdirde görevinden uzaklaştırmaya yetkili amir (Müfettişlerin görevinden uzaklaştırdıkları memurlar hakkında atamaya yetkili amir) ilgilinin durumunu kaç ayda bir inceleyerek görevine dönüp dönmemesi hakkında bir karar verir ve ilgiliye de yazı ile tebliğ eder?
**Her iki ayda bir**

102. Milli Eğitim Bakanlığında öğretmenlere ek dersler hangi usul ve esaslarla ödenir?
• **Kendilerine ders görevi verilenlere, ders saati başına gündüz öğretimi için 140,**
• **Örgün ve yaygın eğitim kurumlarında yarıyıl ve yaz tatillerinde, cumartesi ve pazar günleri ile saat 18.00›den sonra başlayan öğretim faaliyetleri için 150 gösterge rakamı ödenir.**
• **Özel eğitime muhtaç öğrenci-lerin eğitim ve öğretim gördüğü kurumlarda görevli öğretmen ve yöneticiler ile bu öğrencilere yönelik olarak açılan özel sınıf öğretmenlerine ve cezaevlerinde görevli öğretmenlere %25,**
• **Millî Eğitim Bakanlığı Örgün ve Yaygın Eğitimi Destekleme ve Yetiştirme Kursları Yönergesi kapsamında görev alan yönetici ve öğretmenlere %100 fazlasıyla ödenir.**

103. Aile yardım ödeneği evli bulunan her memura ödenir. Bu ödemenin usul ve esasları nelerdir?
• **Evli bulunan Devlet memurlarına aile yardımı ödeneği verilir.**
• **Bu yardım, memurun her ne şekilde olursa olsun menfaat karşılığı çalışmayan veya herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşundan aylık almayan eşi için 1500, çocuklarından her biri için de 250 gösterge rakamının (72 nci ay dâhil olmak üzere 0-6 yaş grubunda yer alan çocuklar için bir kat artırımlı) aylık katsayısı ile çarpılması sonucu elde edilecek miktar üzerinden ödenir.**
• **Bu fıkrada yer alan gösterge rakamlarını 3 katına kadar artırmaya Cumhurbaşkanı yetkilidir.**
• **Devlet memurunun, geçimini sağladığı üvey çocukları için de bu ödenek verilir.**
• **Aile yardımı ödeneği Devlet memurlarına her ay aylıklarıyla birlikte ödenir. Karı ve kocanın her ikisi de memur iseler bu ödenek yalnız kocaya verilir.**
• **Aile yardımı ödenekleri hiç bir vergi ve kesintiye tabi tutulmaksızın ödenir ve borç için haczedilemez.**

104. Memura ödenen aile yardımı ödeneğinde hangi şartlarda çocuklar için ödeme yapılamaz?
• **Evlenen çocuklar,**
• **25 yaşını dolduran çocuklar (25 yaşını bitirdiği halde evlenmemiş kız çocukları ile çalışamayacak derecede malullükleri resmi sağlık kurulu raporuyla tespit edilenler için süresiz olarak ödeneğin verilmesine devam olunur.),**
• **Kendileri hesabına ticaret yapan veya gerçek veya tüzel kişiler yanında her ne şekilde olursa olsun menfaat karşılığı çalışan çocuklar (Öğrenim yapmakta iken tatil devresinde çalışanlar hariç)**

105. Memura ödenen ölüm yardımı ödeneğinin usul ve esasları nelerdir?
• **Devlet memurlarından: memur olmayan eşi ile aile yardımı ödeneğine müstahak çocuğu ölenlere en yüksek Devlet memuru aylığı (ek gösterge dâhil) tutarında, memurun ölümü halinde sağlığında bildiri ile gösterdiği kimseye, eğer bildiri vermemiş ise eşine ve çocuklarına, bunlar yoksa ana ve babasına, bunlar da yoksa kardeşlerine en yüksek Devlet memuru aylığının (ek gösterge dâhil) iki katı tutarında, ölüm yardımı ödeneği verilir.**
• **Ölüm yardımı ödeneği, hiçbir vergi ve kesintiye tabi tutulmaksızın ve ödeme emri aranmaksızın saymanlarca derhal ödenir. Bu yardım borç için haczedilemez.**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

### 3. 1739 SAYILI MİLLİ EĞİTİM TEMEL KANUNU

1. Türk Milli Eğitimi'nin düzenlenmesinde esas olan amaç ve ilkeler, eğitim sisteminin genel yapısı, öğretmenlik mesleği, okul bina ve tesisleri, eğitim araç ve gereçleri ve Devletin eğitim ve öğretim alanındaki görev ve sorumluluğu ile ilgili temel hükümleri bir sistem bütünlüğü içinde kapsayan kanundur.
Yukarıda açıklaması verilen kanun nedir?
**1739 sayılı kanun**

2. Türk Milli Eğitiminin genel amaçları nelerdir?
• **Atatürk inkılap ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan, insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek,**
• **Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek**
• İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak
• **Böylece bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan milli birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk Milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır.**

3. Türk Milli Eğitiminin Temel İlkeleri nelerdir?
• **Genellik ve eşitlik**
• **Ferdin ve toplumun ihtiyaçları**
• **Yöneltme**
• **Eğitim hakkı**
• **Fırsat ve imkân eşitliği**
• **Süreklilik**
• **Atatürk İnkılap ve İlkeleri ve Atatürk Milliyetçiliği**
• **Demokrasi eğitimi**
• **Laiklik**
• **Bilimsellik**
• **Planlılık**
• **Karma eğitim**
• **Eğitim kampüsleri ve okul ile ailenin işbirliği**
• **Her yerde eğitim**

4. Eğitim kurumlar dil, ırk, cinsiyet, engellilik ve din ayırımı gözetilmeksizin herkese açıktır. Eğitimde hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.
Yukarıda açıklanan Türk Milli Eğitiminin temel ilkesi nedir?
**Genellik ve Eşitlik**

5. Milli eğitim hizmeti, Türk vatandaşlarının istek ve kabiliyetleri ile Türk toplumunun ihtiyaçlarına göre düzenlenir.
Yukarıda açıklanan Türk Milli Eğitiminin temel ilkesi nedir?
**Ferdin ve toplumun ihtiyaçları ilkesi**

6. Fertler, eğitimleri süresince, ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda çeşitli programlara veya okullara yöneltilerek yetiştirilirler. Millî eğitim sistemi, her bakımdan, bu yöneltmeyi gerçekleştirecek biçimde düzenlenir. Bu amaçla, ortaöğretim kurumlarına, eğitim programlarının hedeflerine uygun düşecek şekilde hazırlık sınıfları konulabilir. Yöneltmede ve başarının ölçülmesinde rehberlik hizmetlerinden ve objektif ölçme ve değerlendirme metotlarından yararlanılır.
Yukarıda açıklanan Türk Milli Eğitiminin temel ilkesi nedir?
**Yöneltme ilkesi**

7. İlköğretim görmek her Türk vatandaşının hakkıdır. İlköğretim kurumlarından sonraki eğitim kurumlarından vatandaşlar ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde yararlanırlar.
Yukarıda açıklanan Türk Milli Eğitiminin temel ilkesi nedir?
**Eğitim Hakkı ilkesi**

8. Eğitimde kadın, erkek herkese fırsat ve imkân eşitliği sağlanır. Maddi imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin en yüksek eğitim kademelerine kadar öğrenim görmelerini sağlamak amacıyla

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

parasız yatılılık, burs, kredi ve başka yollarla gerekli yardımlar yapılır. Özel eğitime ve korunmaya muhtaç çocukları yetiştirmek için özel tedbirler alınır.
Yukarıda açıklanan Türk Milli Eğitiminin temel ilkesi nedir?
**Fırsat ve imkân eşitliği ilkesi**

9. Fertlerin genel ve mesleki eğitimlerinin hayat boyunca devam etmesi esastır.
Gençlerin eğitimi yanında, hayata ve iş alanlarına olumlu bir şekilde uymalarına yardımcı olmak üzere, yetişkinlerin sürekli eğitimini sağlamak için gerekli tedbirleri almak da bir eğitim görevidir.
Yukarıda açıklanan Türk Milli Eğitiminin temel ilkesi nedir?
**Süreklilik ilkesi**

10. 1739 Sayılı MEB Temel Kanunu'na göre Atatürk İnkılap ve İlkeleri ve Atatürk Milliyetçiliği ilkesi nedir?
**• Eğitim sistemimizin her derece ve türü ile ilgili ders programlarının hazırlanıp uygulanmasında ve her türlü eğitim faaliyetlerinde Atatürk inkılap ve ilkeleri ve Anayasada ifadesini bulmuş olan Atatürk milliyetçiliği temel olarak alınır.**
**• Milli ahlak ve milli kültürün bozulup yozlaşmadan kendimize has şekli ile evrensel kültür içinde korunup geliştirilmesine ve öğretilmesine önem verilir.**
**• Milli birlik ve bütünlüğün temel unsurlarından biri olarak Türk dilinin, eğitimin her kademesinde, özellikleri bozulmadan ve aşırılığa kaçılmadan öğretilmesine önem verilir; çağdaş eğitim ve bilim dili halinde zenginleşmesine çalışılır ve bu maksatla Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu ile işbirliği yapılarak Mili Eğitim Bakanlığınca gereken tedbirler alınır.**

11. Güçlü ve istikrarlı, hür ve demokratik bir toplum düzeninin gerçekleşmesi ve devamı için yurttaşların sahip olmaları gereken demokrasi bilincinin, yurt yönetimine ait bilgi, anlayış ve davranışlarla sorumluluk duygusunun ve manevi değerlere saygının, her türlü eğitim çalışmalarında öğrencilere kazandırılıp geliştirilmesine çalışılır; ancak, eğitim kurumlarında Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine aykırı siyasi ve ideolojik telkinler yapılmasına ve bu nitelikteki günlük siyasi olay ve tartışmalara karışılmasına hiçbir şekilde meydan verilmez.
Yukarıda açıklanan Türk Milli Eğitiminin temel ilkesi nedir?
**Demokrasi eğitimi ilkesi**

12. Türk milli eğitiminde laiklik esastır. Din kültürü ve ahlak öğretimi ilköğretim okulları ile lise ve dengi okullarda okutulan zorunlu dersler arasında yer alır.
Yukarıda açıklanan Türk Milli Eğitiminin temel ilkesi nedir?
**Laiklik ilkesi**

13. Her derece ve türdeki ders programları ve eğitim metotlarıyla ders araç ve gereçleri, bilimsel ve teknolojik esaslara ve yeniliklere, çevre ve ülke ihtiyaçlarına göre sürekli olarak geliştirilir.
• Eğitimde verimliliğin artırılması ve sürekli olarak gelişme ve yenileşmenin sağlanması bilimsel araştırma ve değerlendirmelere dayalı olarak yapılır.
• Bilgi ve teknoloji üretmek ve kültürümüzü geliştirmekle görevli eğitim kurumları gereğince donatılıp güçlendirilir; bu yöndeki çalışmalar maddi ve manevi bakımından teşvik edilir ve desteklenir.
Yukarıda açıklanan Türk Milli Eğitiminin temel ilkesi nedir?
**Bilimsellik ilkesi**

14. Milli eğitimin gelişmesi iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınma hedeflerine uygun olarak eğitim-insan gücü-istihdam ilişkileri dikkate alınmak suretiyle, sanayileşme ve tarımda modernleşmede gerekli teknolojik gelişmeyi sağlayacak mesleki ve teknik eğitime ağırlık verecek biçimde planlanır ve gerçekleştirilir.
• Mesleklerin kademeleri ve her kademenin unvan, yetki ve sorumlulukları kanunla tespit edilir ve her derece ve türdeki örgün ve yaygın mesleki eğitim kurumlarının kuruluş ve programları bu kademelere uygun olarak düzenlenir.
• Eğitim kurumlarının yer, personel, bina, tesis ve ekleri, donatım, araç, gereç ve kapasiteleri ile ilgili standartlar önceden tespit edilir ve kurumların bu standartlara göre en uygun büyüklükte kurulması ve verimli olarak işletilmesi sağlanır.
Yukarıda açıklanan Türk Milli Eğitiminin temel ilkesi nedir?
**Planlılık İlkesi**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

15. Okullarda kız ve erkek karma eğitim yapılması esastır. Ancak eğitimin türüne, imkân ve zorunluluklara göre bazı okullar yalnızca kız veya yalnızca erkek öğrencilere ayrılabilir.
Yukarıda açıklanan Türk Milli Eğitiminin temel ilkesi nedir?
**Karma Eğitim İlkesi**

16. Eğitim kurumlarının amaçlarının gerçekleştirilmesine katkıda bulunmak için okul ile aile arasında işbirliği sağlanır.
• Farklı eğitim kurumlarının aynı alanda kurulması hususunda eğitim kampüsleri kurulur ve burada bulunan ortak açık alan, kantin, salon ve benzeri yerlerin kuruluşların işletilmesi okul aile birliği tarafından yapılır.
• Öğrenci velileri hiçbir surette bağış yapmaya zorlanamaz. Okul-aile birliklerinin kuruluş ve işleyişi, birlik organlarının oluşturulması ve seçim şekilleri, sosyal ve kültürel etkinliklerden sağlanan maddi katkılar, bağışların kabulü, harcanması ve denetlenmesi ile açık alan, kantin, salon ve benzeri yerlerin işlettirilmesi veya işletilmesinden sağlanan gelirlerin dağıtım yerleri ve oranları, harcanması ve denetlenmesine dair usul ve esaslar, Maliye Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığınca müştereken hazırlanan yönetmelikle düzenlenir.
• Milli Eğitim Bakanlığınca belirlenecek usul ve esaslar çerçevesinde, gerekli görülen hallerde il milli eğitim müdürlükleri; il sınırları içerisinde bulunan bir veya birden fazla eğitim kampüsü yönetiminin veya okul-aile birliğinin işlettirebileceği veya işletebileceği yerlere ilişkin ihaleleri bunlar adına yapmaya yetkilidir.
*Yukarıda açıklanan Türk Milli Eğitiminin temel ilkesi nedir?*
**Eğitim Kampüsleri ve Okul ile Ailenin İşbirliği İlkesi**

17. Milli eğitimin amaçları yalnız resmi ve özel eğitim kurumlarında değil, aynı zamanda evde, çevrede, işyerlerinde, her yerde ve her fırsatta gerçekleştirilmeye çalışılır.
Yukarıda açıklanan Türk Milli Eğitiminin temel ilkesi nedir?
**Her yerde eğitim ilkesi**

18. Türk Milli Eğitim Sisteminin Oluştuğu Bölümler nelerdir?
• **Örgün eğitim**
• **Yaygın eğitim**

19. Örgün Eğitim Kurumları kaça ayrılır ve bunlar nelerdir?
**4'e ayrılır;**
• **Okul öncesi eğitim**
• **İlköğretim**
• **Ortaöğretim**
• **Yükseköğretim**

20. Örgün eğitim yanında veya dışında düzenlenen eğitim faaliyetlerinin tümünü kapsayan eğitim sistemidir. Bahsedilen eğitim sistemi nedir?
**Yaygın Eğitim**

21. Okul öncesi eğitiminin amaç ve görevleri nelerdir?
• **Çocukların beden, zihin ve duygu gelişmesini ve iyi alışkanlıklar kazanmasını sağlamak**
• **Onları ilköğretime hazırlamak**
• **Şartları elverişsiz çevrelerden ve ailelerden gelen çocuklar için ortak bir yetişme ortamı yaratmak**
• **Çocukların Türkçeyi doğru ve güzel konuşmalarını sağlamak**

22. Kuruluşu bakımından okul öncesi eğitim kurumları nelerdir?
• **Bağımsız anaokulu**
• **İlköğretim okuluna bağlı anasınıfı**
• **Uygulama sınıfı**

23. İlköğretimin kapsamı nedir?
• **Mecburi ilköğretim çağı 6-14 yaş aralığını kapsamaktadır.**
• **İlkokulların birinci sınıflarına o yılın 31 Aralık ayı itibariyle 72 ayını dolduran çocukların kaydı yapılır.**

24. İlköğretim kurumlarının kurulması hakkında usul ve esaslar nelerdir?
• İlköğretim kurumlarının ilkokul ve ortaokul olarak bağımsız okullar hâlinde kurulması esastır.
• **Ancak imkân ve şartlara göre ortaokullar, ilkokullarla veya liselerle birlikte de kurulabilir.**

25. 1739 Sayılı MEB Temel Kanunu'na göre ilköğretimin amaç ve görevleri nelerdir?
• **Her Türk çocuğuna iyi bir vatandaş olmak için gerekli temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlıkları kazandırmak; onu milli ahlak anlayışına uygun olarak yetiştirmek,**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**• Her Türk çocuğunu ilgi, istidat ve kabiliyetleri yönünden yetiştirerek hayata ve üst öğrenime hazırlamaktır.**
• İlköğretimin son ders yılının ikinci yarısında öğrencilere, ortaöğretimde devam edilebilecek okul ve programların hangi mesleklerin yolunu açabileceği ve bu mesleklerin kendilerine sağlayacağı yaşam standardı konusunda tanıtıcı bilgiler vermek üzere rehberlik servislerince gerekli çalışmalar yapılır.

26. Ortaöğretimin kapsamı nedir?
**Ortaöğretim; ilköğretime dayalı dört yıllık zorunlu örgün veya yaygın öğrenim veren genel, mesleki ve teknik öğretim kurumları ile mesleki eğitim merkezlerinin tümünü kapsar.**

27. 1739 Sayılı MEB Temel Kanunu'na göre ortaöğretimin amaç ve görevleri nelerdir?
**• Bütün öğrencilere ortaöğretim seviyesinde asgari ortak bir genel kültür vermek suretiyle onlara kişi ve toplum sorunlarını tanımak, çözüm yolları aramak ve yurdun iktisadi sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunmak bilincini ve gücünü kazandırmak,**
**• Öğrencileri, çeşitli program ve okullarla ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda yükseköğretime veya hem mesleğe hem de yükseköğretime veya hayata ve iş alanlarına hazırlamaktır.**

28. Ortaöğretim kurumlarının kuruluşu
**• Ortaöğretim, çeşitli programlar uygulayan liseler ile mesleki eğitim merkezlerinden meydana gelir.**
**• Belli bir programa ağırlık veren okullara lise, teknik lise ve tarım meslek lisesi gibi eğitim dallarını belirleyen adlar verilir.**

29. Ortaöğretimde Yöneltme nasıl olur?
**Yöneltme sürecinin ortaöğretimde de devam etmesinin amacı yöneltme ilköğretimde başlar; yanılmaları önlemek ve muhtemel gelişmelere göre yeniden yöneltmeyi sağlamak için ortaöğretimde de devam eder.**

30. Bu liseler, imamlık, hatiplik ve Kur'an kursu öğreticiliği gibi dini hizmetlerin yerine getirilmesi ile görevli elemanları yetiştirmek üzere, Milli Eğitim Bakanlığınca açılan ortaöğretim sistemi içinde, hem mesleğe hem yükseköğrenime hazırlayıcı programlar uygulayan öğretim kurumlarıdır.
Yukarıda açıklaması verilen lise türü nedir?
**İmam hatip liseleri**

31. Bu liseler, güzel sanatlar alanlarında özel istidat ve kabiliyetleri beliren çocukları küçük yaşlardan itibaren yetiştirmek üzere ilköğretim ve orta öğretim seviyesinde ayrı okullar açılabilir veya ayrı yetiştirme tedbirleri alınabilir. Özellikleri dolayısıyla bunların kuruluş, işleyiş ve yetiştirme ile ilgili esasları ayrı bir yönetmelikle düzenlenir.
Yukarıda açıklaması verilen lise türü nedir?
**Güzel sanatlar liseleri**

32. Yükseköğretimin amaç ve görevleri nelerdir?
**• Öğrencileri ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda yurdumuzun bilim politikasına ve toplumun yüksek seviyede ve çeşitli kademelerdeki insan gücü ihtiyaçlarına göre yetiştirmek;**
**• Çeşitli kademelerde bilimsel öğretim yapmak;**
**• Yurdumuzu ilgilendirenler başta olmak üzere, bütün bilimsel, teknik ve kültürel sorunları çözmek için bilimleri genişletip derinleştirecek inceleme ve araştırmalarda bulunmak;**
**• Yurdumuzun türlü yönde ilerleme ve gelişmesini ilgilendiren bütün sorunları, Hükümet ve kurumlarla da elbirliği etmek suretiyle öğretim ve araştırma konusu yaparak sonuçlarını toplumun yararlanmasına sunmak ve Hükümetçe istenecek inceleme ve araştırmaları sonuçlandırarak düşüncelerini bildirmek;**
**• Araştırma ve incelemelerinin sonuçlarını gösteren, bilim ve tekniğin ilerlemesini sağlayan her türlü yayınları yapmak;**
**• Türk toplumunun genel seviyesini yükseltici ve kamuoyunu aydınlatıcı bilim verilerini sözle, yazı ile halka yaymak ve yaygın eğitim hizmetlerinde bulunmaktır.**

33. Yükseköğretim kurumları nelerdir?
**• Üniversiteler,**
**• Fakülteler,**
**• Enstitüler,**
**• Yüksekokullar,**
**• Konservatuvarlar,**
**• Meslek yüksekokulları**
**• Uygulama ve araştırma merkezleridir.**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

34. Öğrenim harç ve ücretlerinin tutarları ve bunların ödenme tarzları ile burs ve kredilerin tutarları ve bunların veriliş esasları hangi kurum ve kuruluşlar tarafından belirlenir?
**Maliye Bakanlığı ile Milli Eğitim Bakanlığının birlikle hazırlayacağı yönetmelikle tespit edilir.**

35. Yaygın eğitimin amaç ve görevleri nelerdir?
**• Okuma - yazma öğretmek, eksik eğitimlerini tamamlamaları için sürekli eğitim imkânları hazırlamak,**
**• Çağımızın bilimsel, teknolojik, iktisadi, sosyal ve kültürel gelişmelerine uymalarını sağlayıcı eğitim imkânları hazırlamak,**
**• Milli kültür değerlerimizi koruyucu, geliştirici, tanıtıcı, benimsetici nitelikte eğitim yapmak,**
**• Toplu yaşama, dayanışma, yardımlaşma, birlikte çalışma ve örgütlenme anlayış ve alışkanlıkları kazandırmak,**
**• İktisadi gücün arttırılması için gerekli beslenme ve sağlıklı yaşama şekil ve usullerini benimsetmek,**
**• Boş zamanları iyi bir şekilde değerlendirme ve kullanma alışkanlıkları kazandırmak,**
**• Kısa süreli ve kademeli eğitim uygulayarak ekonomimizin gelişmesi doğrultusunda ve istihdam politikasına uygun meslekleri edinmelerini sağlayıcı imkânlar hazırlamak,**
**• Çeşitli mesleklerde çalışmakta olanların hizmet içinde ve mesleklerinde gelişmeleri için gerekli bilgi ve becerileri kazandırmaktır.**

36. Yaygın eğitim kaça ayrılır?
**Genel ve mesleki teknik eğitim olmak üzere ikiye ayrılır.**

37. Genel, mesleki ve teknik yaygın eğitim alanında görev alan resmi, özel ve gönüllü kuruluşların çalışmaları arasındaki koordinasyon hangi kurum ve kuruluş tarafından sağlanır?
**Milli Eğitim Bakanlığı tarafından sağlanır.**

38. Eğitim ve öğretim hizmetinin, bu kanun hükümlerine göre Devlet adına yürütülmesinden, gözetim ve denetiminden hangi kurum sorumludur?
**Milli Eğitim Bakanlığı**

39. *Öğretmenlik* formasyonu veren ve öğretmen yetiştiren Milli Eğitim Bakanlığ*ına bağlı eğitim yüksekokulları nasıl kurulabilirler?*
**Cumhurbaşkanı kararı ile**

40. Eğitim faaliyetleri ile ilgili "yasaklık" ifadesinin kapsamı nedir?
**Askeri maksatlarla açılacak okullar hariç, bu kanun hükümlerine aykırı hiç bir eğitim faaliyetinde bulunulamaz.**

41. 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nda okul açma yetkisi hangi kuruma aittir?
**Türkiye'de ilköğretim okulu, lise veya dengi okullar, Milli Eğitim Bakanlığının izni olmaksızın açılamaz.**

42. 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nda öğretmenlerin izinleri ile ilgili nelerdir?
**• Öğretmenler, yaz tatili içinde aralıksız iki ay izinlidirler. Ancak bu iki aylık izin sürelerine dokunulmadan kalan tatil zamanlarında yönetmelikle belirlenecek meslekle ilgili çalışmalara katılmakla yükümlüdürler.**
**• Rehberlik öğretmenleri tercih danışmanlığı, alan ve ders seçimi, öğrenci tanılama sürecine bağlı olarak yapılacak çalışmalarda ihtiyaç duyulması halinde izin ve tatil dönemlerinde de görevlendirilebilir. Bu durumda rehberlik öğretmenlerinin izinleri bir aydan az olamaz.**
**• İlçe, il veya ülke genelinde genel hayatı etkileyen salgın hastalık, doğal afet, elverişsiz hava koşulları gibi nedenlerle eğitim ve öğretim faaliyetinin iki haftadan fazla süreyle yapılamaması halinde uygulanacak telafi programlarının ders yılı içerisinde tamamlanamadığı durumlarda yaz tatilinde yapılacak eğitim ve öğretim faaliyetleri nedeniyle Milli Eğitim Bakanlığınca öğretmenlerin izinleri kısaltılabilir. Bu durumda öğretmenlerin izinleri bir aydan az olamaz.**
**• Kendilerine ikinci görev olarak okul/kurum yöneticiliği verilenler ve yüz yüze eğitim yapılmayan eğitim kurumlarında görevli öğretmenler ile Bakanlık merkez teşkilatı ve il/ilçe milli eğitim müdürlüklerinde görevlendirilen (yöneticilik dahil) öğretmenler yıllık izinlerini yıllık izin sistemiyle kullanırlar. 10 yıla kadar 20 gün 10 yıldan sonra 30 gün yıllık izin kullanılabilir.**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

## 4. 222 SAYILI İLKÖĞRETİM VE EĞİTİM KANUNU

1. 222 sayılı Kanuna göre, mecburi ilköğretim çağı hangi yaş grubundaki çocukları kapsar?
**6-14 yaş**

2. 222 sayılı Kanuna göre, mecburi ilköğretim çağı ne zaman başlar?
**O yılın 31 Aralık tarihinde 72 ayını dolduran çocuklar için başlar.**

3. Türk vatandaşı kız ve erkek çocuklar ilköğrenimlerini hangi tür kurumlarda tamamlamakla mükelleftirler?
**Resmi veya özel Türk ilköğretim okullarında tamamlamalıdırlar.**

4. Öğrenimlerine devam edecek öğrencilerden hangileri imtihanla ve yaşlarına göre layık oldukları ilköğretim okulu sınıflarına veya mezuniyet imtihanlarına alınırlar?
**Mecburi öğretim çağında olup da, memleket dışında olmak, oturduğu yerde okul bulunmamak veya sağlık durumu dolayısıyla ilköğretim okuluna devam edemeyen vatandaşlardan özel olarak öğretim görenler.**

5. 222 sayılı Kanuna göre, mecburi ilköğretim kurumları hangileridir?
• İlköğretim okulları (gündüzlü, pansiyonlu, yatılı ilköğretim okulları ve gezici okullar)
• **Yetiştirici ve tamamlayıcı sınıflar ve kurslar**
• Özel eğitime muhtaç çocuklar için kurulacak okullar ve sınıflar

6. 222 sayılı Kanuna göre, isteğe bağlı ilköğretim kurumları hangileridir?
• **Okul öncesi eğitim kurumları**
• **Tamamlayıcı sınıflar ve kurslar**

7. 222 sayılı Kanuna göre dört yıl süreli ve zorunlu ilkokul ile dört yıl süreli ve zorunlu ortaokuldan oluşan bir Milli Eğitim ve Öğretim Kurumu nedir?
**İlköğretim kurumları**

8. 222 sayılı Kanuna göre, ilkokul ve ortaokulların süresi kaç yıldır?
**İlkokul:4 yıl, Ortaokul:4 yıl**

9. İlköğretim kurumlarının kurulma usul ve esasları nelerdir?
**İlköğretim kurumlarının ilkokul ve ortaokul olarak bağımsız okullar hâlinde kurulması esastır. Ancak imkân ve şartlara göre ortaokullar, ilkokullarla veya liselerle birlikte de kurulabilir. Bu okullarda yetiştirici sınıflar ve kurslar da açılabilir.**

10. Şehir ve kasabalarda ihtiyaca göre açılabilecek okullar nelerdir?
**Yatılı veya pansiyonlu okullar.**

11. Nüfusun az veya dağınık olduğu yerlerde; köyler gruplaştırılarak, merkezi durumda olan veya durumu uygun bulunan köylerde hangi tür okullar kurulur?
**İlköğretim bölge okulları ve bunlara bağlı pansiyonlar kurulur, gruplaştırmanın mümkün olmadığı yerlerde ise yatılı ilköğretim bölge okulları veya gezici okullar açılabilir.**

12. Bu yerleşim yerinin halkı, iş ve üretim hayatının gereği olarak veya olağanüstü sebeplerle yayla, otlak ve bağ gibi yerlere taşındığında bu okul türü de halkıyla birlikte göçecek şekilde düzenlenmiş olmalı ve gidilen yerde hemen günlük çalışmasını ve görevini devam ettirmelidir. Bu okul türü nedir?
**Köy okulu**

13. 222 sayılı Kanuna göre, nüfusun az veya dağınık olduğu, gruplaştırmanın mümkün olmadığı yerlerde hangi okullar açılabilir?
**Yatılı İlköğretim Bölge Okulları**
**Gezici Okullar**

14. 222 sayılı Kanuna göre, nüfusun az veya dağınık olduğu yerlerde, merkezi durumda olan veya durumu uygun bulunan köylerde hangi okullar açılabilir?
**İlköğretim Bölge Okulları**

15.Mecburi ilköğrenim çağında bulundukları halde, öğrenimlerini yaşıtlarıyla birlikte zamanında yapmamış olan çocuklara kısa yoldan ilköğrenim vermek ve ayrıca yetişmelerine lüzum görülen çocukları ilköğretim okuluna hazırlamak veya ilköğretim okulunu bitirmiş olup da henüz mecburi öğrenim çağında bulunan ve üst dereceli öğrenim kurumlarına gidemeyecek olanların genel bilgilerini artırmak ve kendilerine iş

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

ve üretim hayatında faydalı olacak bilgi ve maharetleri kazandırmak amacıyla hangi eğitimler açılır?
**Yetiştirici ve tamamlayıcı sınıflar ve kurslar**

16. Mecburi ilköğrenim çağında bulundukları halde zihnen, bedenen, ruhen ve sosyal bakımdan engelli olan çocuklara nasıl bir eğitim verilir?
**Özel eğitim ve öğretim görmeleri sağlanır.**

17. Okul öncesi kurumlarında hangi çocuklar eğitilir?
**Mecburi öğrenim çağına gelmemiş olan çocuklar eğitilir.**

18. 222 sayılı Kanuna göre, yetiştirici ve tamamlayıcı sınıflar ve kurslar kimler tarafından açılabilir?
- **Gerçek kişiler**
- **Tüzel kişiler**
- **Belediyeler**
- **Özel idareler**
- **Devlet**

19. 222 sayılı Kanuna göre, isteğe bağlı tamamlayıcı sınıflarda ve kurslarda hangi amaçla öğretim yapılır?
**İlköğrenim çağı dışına çıkmış olup da üst dereceli öğrenim kurumlarına gidememiş olan yurttaşlardan genel bilgilerini artırmak ve kendilerinin daha iyi bir iş ve üretim unsuru olarak yetiştirilmeleri amacıyla öğretim yapılır.**

20. 222 sayılı Kanuna göre, ilköğretim kurumlarında hangi görevliler bulunur?
**Müdür, Müdür Yardımcıları, Sınıf, Branş, Okul Öncesi Eğitim, Özel Eğitim Öğretmenleri, Gezici Öğretmenler, Usta Öğreticiler, Rehberlik Uzmanları, Sağlık, Teknik, Genel İdare ve Yardımcı Hizmetler sınıflarına dâhil personel.**

21. 222 sayılı Kanuna göre, ilköğretim kurumlarının açılma, kapanma ve öğretime ara verme zamanları nasıl düzenlenir?
**Milli Eğitim Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelikle.**

22. 222 sayılı Kanuna göre, ilköğretim okullarında yaz tatili ne zamandır?
**Sınavların bitimi tarihinden yeni öğretim yılının başına kadardır.**

23.222 sayılı Kanuna göre; öğretmenler, aralıksız ne kadar süre izinlidirler?
**2 (iki) ay**

24. 222 sayılı Kanuna göre, tek öğretmenli okullarda öğretmenlerin yaz tatili izinleri nasıl ayarlanır?
**Bölge İlköğretim Müfettişleriyle, İlçe Eğitim Müdürü tarafından okul ve kurumların korunması da göz önünde tutularak ayarlanır.**

25. 222 sayılı Kanuna göre, okul müdürleriyle müdür yardımcıları izinlerini nasıl kullanırlar?
**Tatil aylarında okul işlerini ayarlamak ve düzenlemek şartı ile sıra ile izinlerini kullanırlar.**

26. 222 sayılı Kanuna göre, veli veya vasi durumunda bulunmadığı halde ilköğretime devama mecbur olan çocukları sürekli olarak yanında bulunduran veya barındıran yahut da çalıştıran kişiye ne denir?
**Veli, vasi ya da Aile Başkanı**

27. Bu kanunda bahsedilen aile başkanı kavramı nedir?
**Veli veya vasi durumunda bulunmadığı halde ilköğretime devama mecbur olan çocukları sürekli olarak yanında bulunduran veya barındıran yahut da çalıştırandır.**

28. 222 sayılı Kanuna göre, mecburi öğrenim çağını bitirdiği öğretim yılı sonuna kadar ilköğretim okulunu bitiremeyen çocukların ilköğrenimlerini tamamlamak üzere en çok kaç öğretim yılı daha okula devamlarına izin verilir?
**2 öğretim yılı.**

29. 222 sayılı Kanuna göre, 2 yıllık uzatma sonunda da okulu bitiremeyen çocuklarla ilgili hangi işlem yapılır?
**Tasdikname verilerek kayıtları silinir.**

30. 222 sayılı Kanuna göre, derslerin başlamasından 1 hafta önceki tarihten, son sınıf sınavlarının bittiği güne kadarki süreye ne denir?
**Öğretim Yılı**

31. 222 sayılı Kanuna göre, her yıl derslere başlamadan en az kaç gün önce, muhtarlar okul müdürüyle iş birliği yaparak köy ve mahallelerindeki mecburi öğrenim çağında bulunan çocukların künyelerini gösterir 3 nüsha çizelge hazırlayıp

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

birer nüshasını okul idarecilerine ve ilçe eğitim müdürlüğüne verir?
**15 gün**

32. 222 sayılı Kanuna göre, mecburi öğrenim çağında olup da belirli zaman içerisinde okula yazdırılmayan çocuklarla ilgili nasıl bir işlem yapılır?
**Okul müdürleri kendiliklerinden okula kaydeder ve devam ettirilmesini veli yahut vasi veya aile başkanlarına bildirirler.**

33. 222 sayılı Kanuna göre, nüfus hüviyet cüzdanı bulunmayan veya henüz nüfus kaydı yaptırılmamış bulunan çocukların yaşlarıyla ilgili nasıl bir işlem yapılır?
**Çocuklar görülmek suretiyle, ihtiyar kurullarınca tayin ve tespit olunarak bunlar da mecburi öğrenim çağında olanlar çizelgesine yazılırlar.**

34. 222 sayılı Kanuna göre, birleştirilmiş sınıflar da dâhil olmak üzere bir öğretmene düşen öğrenci sayısı kaç kişiden fazla olamaz?
**40**

35. 222 sayılı Kanuna göre, "İlköğretim Haftası" ne zamandır?
**Eylül ayının 3. haftası**

36. 222 sayılı Kanuna göre, her öğrenci velisi özrü yüzünden okula gidemeyen çocuğun durumunu en geç kaç gün içinde okul idaresine bildirmekle yükümlüdür?
**3 gün**

37. 222 sayılı Kanuna göre, ilköğrenim çağındaki çocukların mecburi ilköğretim kurumlarına devamlarını sağlamakla veli yahut vasi veya aile başkanlarına ve okul idarelerine yardımla ve her türlü tedbiri almakla vazifeli olan görevliler kimlerdir?
- **Mülki Amirler**
- **İlköğretim Müfettişleri**
- **Zabıta Teşkilatı**

38. 222 sayılı Kanuna göre, öğrencilere bir yıl içinde kaç günü geçmemek üzere okul idarelerince izin verilir?
**15 günü**

39. 222 sayılı Kanuna göre, çocuğunu okula göndermeyen, verilen izin müddetini geçiren, geç nakil yaptıran, okul çevresi dışına çıkarak izini kaybettiren, çocuğunun devamsızlık durumunu özürsüz olarak zamanında okul idaresine bildirmeyen veli/vasi/aile başkanları kime bildirilir?
**Köylerde muhtarlığa, diğer yerlerde mülki amirliğe hemen bildirilir.**

40. 222 sayılı Kanuna göre, çocuğunu okula göndermeyen, verilen izin müddetini geçiren, geç nakil yaptıran, okul çevresi dışına çıkarak izini kaybettiren, çocuğunun devamsızlık durumunu özürsüz olarak zamanında okul idaresine bildirmeyen veli/vasi/aile başkanlarına durum muhtarlar/mülki amirlerce en geç kaç gün içinde tebliğ edilir?
**3 gün**

41. 222 sayılı Kanuna göre, muhtarlıkça/mülkî amirce yapılan tebliğe rağmen çocuğunu
Okula göndermeyen veli/vasiye okul idaresince tespit edilen çocuğun okula devam etmediği her gün için ne kadar idarî para cezası verilir?
**15 TL**

42. 222 sayılı Kanuna göre, çocuğun devamsızlığında 15 TL idarî para cezasına rağmen çocuğunu okula göndermeyen/göndermeme sebeplerini okul idaresine bildirmeyen çocuğun veli/vasisine ne kadar idarî para cezası verilir?
**500 TL**

43. 222 sayılı Kanuna göre, okul idareleri ve mülkî amirliklerce bu Kanuna göre usulen sorulacak sorulara cevap vermekten kaçınanlar ile gerçeğe uymayan beyanda bulunanlara ne kadar idarî para cezası verilir?
**100 TL**

44. 222 sayılı Kanuna göre, ilköğrenim çağında olup da mecburi ilköğretim kurumlarına devam etmeyenler ücretli bir işte çalıştırılabilirler mi?
**Ücretli veya ücretsiz çalıştırılamazlar**

45. 222 sayılı Kanuna göre, ilköğretim kurumlarına devam ettiklerini belgeleyenler ücretli bir işte çalışmaları mümkün mü?
**Ders zamanları dışında çalıştırılabilirler**

46. 222 sayılı Kanuna göre, "bu kanunda gösterilen ve Milli Eğitim Bakanlığınca açılmasına izin verilmiş olunanlar dışında, her ne ad altında kurulmuş olursa olsun, özel kurs ve dershanelere

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

öğrenci kabulü yasaktır" hükmüne aykırı hareket edenlere ne kadar idari para cezası verilir?
**400 TL'den 1.000 TL'ye kadar idarî para cezası**

47. İlköğretim çağında bulunan ve mecburi ilköğretim kurumlarına devam eden çocukların bu kanunda gösterilen ve Milli Eğitim Bakanlığınca açılmasına izin verilmiş olunanlar dışında hangi kurslara devamı yasaktır?
**Milli Eğitim Bakanlığınca açılmasına izin verilenlerin dışında her ne ad altında kurulmuş olursa olsun, özel kurs ve dershanelere kabulü yasaktır.**

48. 222 sayılı Kanuna göre, bu kanunda yazılı olan idarî para cezaları kim tarafından verilir?
**Mahallî Mülkî Amir**

49. Okul binaları yapılırken nelere dikkat edilmesi gerekir?
**Okul binalarının sağlık, eğitim-öğretim ve ulaşım bakımından elverişli bir mahalde olması göz önünde bulundurulur.**

50. 222 sayılı Kanuna göre; meyhane, kahvehane, kıraathane, bar, elektronik oyun merkezleri gibi umuma açık yerler ile açık alkollü içki satılan yerlerin, okul binalarından kapıdan kapıya en az ne kadar uzaklıkta bulunması zorunludur?
**100 metre**

51. 222 sayılı Kanuna göre; meyhane, kahvehane, kıraathane, bar, elektronik oyun merkezleri gibi umuma açık yerler ile açık alkollü içki satılan yerlerde hangi şartlarda 100 metre şartı aranmaz?
**Turizmin yoğun olduğu yörelerdeki okulların tatil olduğu dönemlerde 100 metre şartı aranmaz.**

52. 222 sayılı Kanuna göre; meyhane, kahvehane, kıraathane, bar, elektronik oyun merkezleri gibi umuma açık yerler ile açık alkollü içki satılan yerlerin, okul binalarına uzaklıklarını ve turizm dönemindeki belirlemeleri hangi kurum ve kuruluşlar belirler?
**İçişleri, Milli Eğitim, Sağlık, Kültür ve Turizm bakanlıklarının müştereken hazırlayacakları yönetmelikle belirlenir.**

53. 222 sayılı Kanuna göre, okula gelir sağlamak maksadıyla seçilen topraklar ne kadar olur?
**50 dekardan fazla olamaz.**

54. Okul için lüzumlu olan topraklar tahsis yoluyla sağlanamadığı takdirde, gerçek veya tüzel kişilere ait araziden bu husus için elverişli yer, sahiplerinin rızaları ile satın alınır. Bu durumun da gerçekleştirilemediği hallerde nasıl bir yol izlenir?
**Bu yerler umumi mevzuata göre kamulaştırılır.**

55. Okul arazileri için satın almak ve kamulaştırmak hangi kurum ve kuruluşlara aittir?
**Köy okulları için köy tüzel kişiliğine, şehir ve kasaba okulları için özel idareye aittir.**

56. 222 sayılı Kanuna göre, her köy okulunun bitişiğinde/yakınında ne kadar bir uygulama bahçesi bulunur?
**2 dekardan az ve 10 dekardan çok olmamak üzere.**

57. Okullar için tahsis, satın alma veya kamulaştırma yoluyla sağlanan topraklarla bu topraklar üzerinde yapılacak bina veya tesisler, hangi kurum ve kuruluşlar tarafından nasıl tescil edilir?
**Bulundukları yerlere göre köy veya özel idareler adına tapuya tescil edilir.**

58. 4274 ve 5129 sayılı kanunlarla şimdiye kadar köy okullarına tahsis edilmiş olan Devlete veya köye ait nizasız ve ihtilafsız topraklarla bu Kanuna göre sağlanacak topraklar kimlerin onayı ile köy ihtiyar heyetince işletilir?
**Köy ihtiyar heyetinin kararı ve illerde valinin, ilçelerde kaymakamın tasdiki ile köy ihtiyar heyetince imece vesaire suretlerle işletilir veya kiraya verilir.**

59. Paralı veya parasız olarak ilköğretim hizmetlerine tahsis, temlik ve tescil edilen bütün gayrimenkullerin ferağ ve intikal işlemleriyle bu işlemlerle ilgili olarak düzenlenecek belgelerden ve senetlerden alınacak vergi usulü nedir?
**Herhangi bir şekilde vergi alınmaz. Vergiden muaftır.**

60. 222 sayılı Kanuna göre, öğretmen bahçesi olarak ayrılacak arazinin yüzölçümü ne kadardır?
**500 ila 1.000 metrekare.**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

61. Okulların uygulama bahçesinde tarım dersleri uygulaması yapılır. Uygulama bahçesinin işletilmesi için gerekli tohum, fidan ve tarım araçları gibi ihtiyaçları hangi bütçeden sağlanır?
**Köy bütçesinden ve okul arazisi gelirinden sağlanır.**

62. Uygulama bahçelerinden elde edilen gelir veya ürünler okul ihtiyaçlarına ve öğrenci beslenmesine sarf edilmek üzere nereye gelir kaydedilir?
**Köy bütçelerine gelir kaydedilir.**

63. Uygulama bahçesinde bölge özelliklerine göre kurulacak tesislerin nelerden ibaret olacağı hangi kurum ve kuruluş tarafından belirlenir?
**Köy ihtiyar heyeti tarafından belirlenir.**

64. Okul ve lojman yapımı için gerekli kereste ihtiyacı Tarım Bakanlığı Orman Umum Müdürlüğünce en iyi şartlarla ve öncelikle karşılanır. Bu yapılar için yüzde kaç temeddü hissesi alınmaz?
**Yüzde 10 temeddü hissesi alınmaz.**

65. İlköğretim kurumlarının ve öğretmen lojmanlarının inşasında kullanılacak her türlü yapı malzemesinden, Devlet İktisadi Teşekküllerinde imal olunanlar hangi kurum ve kuruluşlar tarafından verilir?
**Devlet İktisadi Teşekküllerinde imal olunanlar, Bayındırlık Bakanlığı veya valiliklerin isteği üzerine verilir.**

66. İlköğretim kurumları için yaptırılacak bina ve tesislerle öğretmen lojmanları ve onarma işlerinde gerekli tuğla yapmak, kireç yakmak ve söndürmek, taş çıkarmak, iskele kurmak, kaldırımları işgal etmek gibi hususlarda girişilen işler hangi usul ve esaslara uygun olarak yapılır?
**Serbest ve hiçbir resme tabi olmaksızın yapılır.**

67. Milli Eğitim Bakanlığı bütçesinde açılacak özel fasıla gelecek yıllara geçici taahhütler ve masraflar karşılığı olarak ilk on sene (1961-1971) Devlet gelirlerinin yüzde kaçına kadar daha sonraki yıllar ise yüzde kaça kadar ödenek koyulur?
**İlk on sene (1961-1971) Devlet gelirlerinin % 3 ünden ve ondan sonraki yıllarda ise % 2 sinden az olmamak üzere, ödenek konulur.**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

68. 222 sayılı Kanuna göre, özel idare bütçelerine, bu kanun hükümleri gereğince sağlanacak gelirler hariç ve 1960 mali yılında ilköğretime tahsis edilen miktardan az olmamak üzere, yıllık gelirlerinin en az % kaçı oranında konulacak ödenekler ilköğretime ait gelir kaynakları arasındadır?
**% 20**

69. 222 sayılı Kanuna göre, köy okullarına gelir sağlamak üzere, tahsis edilen araziden ve okul uygulama bahçesinden elde edilen gelirler hariç köy bütçelerine her yıl genel gelirlerinin en az % kaçı oranında konulacak ödenekler ilköğretime ait gelir kaynakları arasındadır?
**% 10**

70. 222 sayılı Kanuna göre, teftiş raporlarına göre, ne kadar süre başarısız olan geçici öğretmenlerin görevlerine son verilir?
**2 yıl**

71. Milli Eğitim Bakanlığı bu kanuna bağlı 10 yıllık plana göre tamamlanması gereken bütün köy, kasaba ve şehir ilköğretim okulları yapımı hakkında her yıl bütçe kanununa kaç yıllık tafsilatlı bir plan ekler?
**3 yıl**

72. Bu 3 yıllık tafsilatlı plana göre her yıl illerde yapılması gereken köy, kasaba ve şehir ilköğretim okullarının hangi özellikleri belirtilmesi gerekir?
**Sayıları, yerleri, tipleri, dershane sayıları ile tahmini masrafları gösterilir.**

73. Okul yapımı için Bakanlık planına paralel olarak, valilikler kaç yıllık plan ve program hazırlarlar?
**Üç yıllık plan hazırlarlar ve bu planlar il genel meclisinde onanır ve il bütçesine bağlanır.**

74. Köy okullarına gelir sağlamak üzere, tahsis edilen araziden ve okul uygulama bahçesinden elde edilen gelirler hariç köy bütçelerine her yıl genel gelirlerinin en az % kaçı oranında konulacak ödenekler ilköğretim geliri olarak kabul edilir?
**%10**

75. İlköğretime gelir kaydedilen ödeneklerden küçük onarımlar, okulların genel giderleri, yoksul öğrencilere parasız olarak verilecek okul kitapları ve ders levazımı bedeli, öğrencilerin yiyecek, giyecek noksanlarının telafisi, esaslı hastalıklarının tedavisi, pansiyonlu ilköğretim okullarının ve tamamlayıcı kursların ve sınıfların masrafları gibi her türlü giderlerine sarf olunur. Gösterilen hizmetler için ayrılacak ödeneklerin % kaçından fazlası bu fıkrada gösterilen personel giderlerine ayrılamaz?

**%30**

76. Okul yapım ve onarımıyla ilgili standart bina kısımlarının ve okulların gerekli donatım ve gereçleri, okul eşyası ve ders araçlarını vaktinde hazırlatmak veya tasarruf sağlamak veya öğrencileri besleme mevzuunu düzenlemek için 3 yıllık planların uygulanmasını kolaylaştırmak amaçlarıyla asgari ödenekler çerçevesi içinde kalmak şartıyla, Milli Eğitim veya Bayındırlık Bakanlıkları kaç yıla kadar gelecek yıllara geçici yüklenmelere girişebilirler?

**Üç yıla kadar gelecek yıllara geçici yüklenmelere girişebilirler.**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**5. 1 SAYILI CUMHURBAŞKANLIĞI TEŞKİLATI HAKKINDA CUMHURBAŞKANLIĞI KARARNAMESİ**

1. 1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ne göre Milli Eğitim Bakanlığının teşkilatlanması kaça ayrılır ve bunlar nelerdir?
**Milli Eğitim Bakanlığı; merkez, taşra ve yurtdışı teşkilatından oluşur.**

2. 1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ne göre Milli Eğitim Bakanlığının hizmet birimleri nelerdir?
- **Temel Eğitim Genel Müdürlüğü**
- **Ortaöğretim Genel Müdürlüğü**
- **Meslekî ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü**
- **Din Öğretimi Genel Müdürlüğü**
- **Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü**
- **Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü**
- **Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü**
- **Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü**
- **Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü**
- **Ölçme, Değerlendirme ve Sınav Hizmetleri Genel Müdürlüğü**
- **Yükseköğretim ve Yurt Dışı Eğitim Genel Müdürlüğü**
- **Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü**
- **Personel Genel Müdürlüğü**
- **Hukuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü**
- **Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğü**
- **Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı**
- **Teftiş Kurulu Başkanlığı,**
- **Strateji Geliştirme Başkanlığı,**
- **Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği,**
- **Özel Kalem Müdürlüğü.**

3. Okul öncesi ve ilköğretim okul ve kurumlarının yönetimine ve öğrencilerinin eğitim ve öğretimine yönelik çalışmalar yapmak ve belirlenen politikaları uygulamak,
- Okul öncesi ve ilköğretim okul ve kurumlarının eğitim ve öğretim programlarını, ders kitaplarını, eğitim araç-gereçlerini hazırlamak veya hazırlatmak ve Talim ve Terbiye Kuruluna sunmak,
- İlköğretim öğrencilerinin barınma ihtiyaçlarının giderilmesi ve maddî yönden desteklenmesi ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- Bakan tarafından verilen diğer görevleri yapmak.

1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ne göre Milli Eğitim Bakanlığının yukarıda özellikleri sayılan hizmet birimi nedir?
**Temel Eğitim Genel Müdürlüğü**

4. Ortaöğretim okul ve kurumlarının yönetimine ve öğrencilerinin eğitim ve öğretimine yönelik çalışmalar yapmak ve belirlenen politikaları uygulamak,
- Ortaöğretim okul ve kurumlarının eğitim ve öğretim programlarını, ders kitaplarını, eğitim araç-gereçlerini hazırlamak veya hazırlatmak Talim ve Terbiye Kuruluna sunmak,
- Ortaöğrenim öğrencilerinin barınma ihtiyaçlarının giderilmesi ve maddî yönden desteklenmesi ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek.

1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ne göre Milli Eğitim Bakanlığının yukarıda özellikleri sayılan hizmet birimi nedir?
**Ortaöğretim Genel Müdürlüğü**

5. 1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ne göre Milli Eğitim Bakanlığının aşağıda özellikleri sayılan hizmet birimi nedir?
- Meslekî ve teknik eğitim ve öğretim veren okul ve kurumların eğitim ve öğretim programlarını, ders kitaplarını, eğitim araç-gereçlerini hazırlamak veya hazırlatmak ve Talim ve Terbiye Kuruluna sunmak
- Eğitim-istihdam ilişkisini güçlendirecek, meslekî eğitimi yaygınlaştıracak politika ve stratejilerin geliştirilmesi için gerekli çalışmaları yapmak, belirlenen politikaları uygulamak ve uygulanmasını koordine etmek,
- 5/6/1986 tarihli ve 3308 sayılı Meslekî Eğitim Kanununa göre aday çırak, çırak, kalfa ve ustaların genel ve meslekî eğitimlerini sağlamak,

**Meslekî ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü**

**6.** İlköğretim, ortaöğretim ve yaygın eğitim kurumlarında din kültürü ve ahlak eğitimi ile bu alandaki seçmeli derslerin eğitim ve öğretimine ait programlar ile ders kitaplarını, eğitim araç-gereçlerini hazırlamak veya hazırlatmak ve Talim ve Terbiye Kuruluna sunmak

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

• İmam hatip ortaokulları ve imam hatip liselerinin alanları ile ilgili eğitim ve öğretim programlarını, ders kitaplarını, eğitim araç-gereçlerini hazırlamak veya hazırlatmak ve Talim ve Terbiye Kuruluna sunmak
• İmam hatip ortaokulları ve imam hatip liselerinin yönetimine, öğrencilerinin eğitim ve öğretimi ile program çeşitliliğine yönelik çalışmalar yapmak ve belirlenen politikaları uygulamak
• İmam hatip ortaokullarında ve imam hatip liselerinde hafızlık eğitimine yönelik çalışmalar yürütmek
• Bakanlık ilgili birimleri ile koordine hâlinde ülkemizle dil, tarih veya kültür birliği bulunan ülke ve topluluklar ile diğer ülkelerle din eğitim ve öğretimi alanında işbirliğine yönelik çalışmalar yapmak
1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ne göre Milli Eğitim Bakanlığının yukarıda özellikleri sayılan hizmet birimi nedir?
**Din Öğretimi Genel Müdürlüğü**

7. İlgili bakanlıklarla işbirliği içinde, özel eğitim sınıfları, özel eğitim okulları, rehberlik ve araştırma merkezleri, iş okulları ve iş eğitim merkezleri ile aynı seviye ve türdeki benzeri okul ve kurumların yönetimine ve öğrencilerin eğitim ve öğretimine yönelik çalışmalar yapmak ve belirlenen politikaları uygulamak
• İlgili bakanlıklarla işbirliği içinde, özel eğitim okul ve kurumlarının eğitim ve öğretim programlarını, ders kitaplarını, eğitim araç-gereçlerini hazırlamak veya hazırlatmak ve Talim ve Terbiye Kuruluna sunmak
1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ne göre Milli Eğitim Bakanlığının yukarıda özellikleri sayılan hizmet birimi nedir?
**Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü**

8. Zorunlu eğitim dışında, eğitim ve öğretimi hayat boyu devam edecek şekilde yaygınlaştırmak amacıyla çalışmalar yapmak, bunları uygulamak, izlemek ve değerlendirmek
• Yaygın eğitim ve öğretim ile açık öğretim hizmetlerini yürütmek
• Örgün eğitim sistemine girmemiş, herhangi bir eğitim kademesinden ayrılmış veya bitirmiş vatandaşlara yaygın eğitim yoluyla genel veya meslekî ve teknik öğretim alanlarında eğitim ve öğretim vermek
• Yaygın eğitim ve öğretim okul ve kurumlarının eğitim ve öğretim programlarını, ders kitaplarını, eğitim araç-gereçlerini hazırlamak veya hazırlatmak ve Talim ve Terbiye Kuruluna sunmak
1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ne göre Milli Eğitim Bakanlığının yukarıda özellikleri sayılan hizmet birimi nedir?
**Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü**

9. Her kademedeki öğrencilere yönelik dernek ve vakıflar ile gerçek ve diğer tüzel kişilerce açılacak veya işletilecek yurt, pansiyon ve benzeri kurumların açılması, devri, nakli ve kapatılmasıyla ilgili esasları belirlemek ve denetlemek
1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ne göre Milli Eğitim Bakanlığının yukarıda özellikleri sayılan hizmet birimi nedir?
**Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü**

10. Eğitim ve öğretimin teknoloji ile desteklenmesine yönelik işleri yürütmek
• Eğitim ve öğretim faaliyetlerinde bilişim teknolojileri ile bilişim ürünlerinin kullanılmasına yönelik çalışmalar yürütmek
• Yaygın eğitim ve öğretime yönelik olarak bilgi ve iletişim teknolojilerine dayalı program, film ve benzeri yayınları hazırlamak veya hazırlatmak, yayınlamak veya yayınlatmak
• Eğitim ve öğretimde uygulanan yeni teknoloji ve gelişmeleri izlemek ve değerlendirmek
• Eğitim ve öğretimde teknolojik imkânların tüm yurt çapında etkin ve yaygın biçimde kullanılmasını ve her öğrencinin bilgi teknolojilerinden yararlanmasını sağlamak
1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ne göre Milli Eğitim Bakanlığının yukarıda özellikleri sayılan hizmet birimi nedir?
**Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü**

11. Öğretmenlerin nitelikleri ve yeterliklerinin belirlenmesi ve geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapmak, bu amaçla ilgili birim, kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapmak
• Bakanlık öğretmenleri ile talepleri hâlinde özel öğretim kurumları eğitim personeline yönelik olarak; meslek öncesi ve meslek içi eğitimi vermek veya verdirmek, gelişmeleri için kurslar açmak veya açtırmak, uzmanlık programları, seminer, sempozyum, konferans ve benzeri etkinlikler düzenlemek

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

• Öğretmenlere yönelik olarak verilecek eğitime ilişkin konularda inceleme ve araştırmalar yapmak,
• Görev alanına giren konularda kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşları ile işbirliği yapmak; bunlarla ortak çalışma, araştırma, eğitim programları düzenlemek, danışma kurulları ve komisyonlar oluşturmak
1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ne göre Milli Eğitim Bakanlığının yukarıda özellikleri sayılan hizmet birimi nedir?
**Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü**

12. Merkezî sistemle yürütülen resmî ve özel yerleştirme, bitirme, karşılaştırma sınavlarını planlamak, uygulamak ve değerlendirmek
• Kamu kurum ve kuruluşları ile özel hukuk tüzel kişileri tarafından talep edilen mesleğe giriş, yeterlik, görevde yükselme ve benzeri sınav hizmetlerini yürütmek
• Sınavlara ilişkin değerlendirme ve sonuç belgelerinin düzenlenmesi ile itirazların incelenmesi işlemlerini yürütmek
• Genel Müdürlük tarafından yapılan sınavlarda sorulacak soruları hazırlamak veya hazırlatmak, denetlemek ve güvenli bir şekilde saklanması için gerekli tedbirleri almak
• Ölçme ve değerlendirme teknikleri üzerine araştırmalar yapmak veya yaptırmak,
• Gerekli durumlarda oluşturulacak başvuru merkezleri ve sınav koordinatörlüklerinin koordinasyonunu sağlamak, sınavlarda görev alacak personeli belirlemek ve bu kişilere gerekli hizmet içi eğitimi vermek,
• Genel Müdürlükçe yürütülen sınav, ölçme, değerlendirme, yerleştirme ve diğer hizmet bedellerini belirlemek, tahsil etmek ve döner sermaye hesabında tutmak,
• Yapılan sınavların sonuçlarını değerlendirmek suretiyle ilgili hizmet birimlerine veri desteği sağlamak
1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ne göre Milli Eğitim Bakanlığının yukarıda özellikleri sayılan hizmet birimi nedir?
**Ölçme, Değerlendirme ve Sınav Hizmetleri Genel Müdürlüğü**

13. Yükseköğretime giriş sistemine ilişkin usul ve esasların belirlenmesinde ilgili birim, kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapmak
• Yurt dışında bulunan vatandaşlarımızın eğitim ve öğretim hizmetlerini yürütmek, yurda dönüşlerinde eğitim sistemimize uyumlarını sağlamak amacıyla gerekli tedbirleri almak
• Bakanlığın yurt dışındaki okul ve kurumlarının eğitim ve öğretim programlarını, ders kitaplarını, eğitim araç ve gereçlerini hazırlamak veya hazırlatmak ve Talim ve Terbiye Kurulunun görüşüne sunmak
1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ne göre Milli Eğitim Bakanlığının yukarıda özellikleri sayılan hizmet birimi nedir?
**Yükseköğretim ve Yurt Dışı Eğitim Genel Müdürlüğü**

14. Bakanlığın Avrupa Birliği ve diğer uluslararası kuruluşlarla ilgili işbirliği çalışmaları ile ilgili mevzuat çerçevesinde ikili anlaşmalara ilişkin iş ve işlemleri yürütmek
• Bakanlığın diğer birimleri tarafından yürütülen ve uluslararası işbirliğine dayanan projelerin koordinasyonunu sağlamak
• Yabancı hükümet ve kuruluşlardan sağlanan veya ülkemiz tarafından yabancılara verilen burslarla, kendi hesabına öğrenim yapmak üzere ülkemize gelen yabancı uyruklu öğrencilere ilişkin görev ve hizmetleri yerine getirmek
• Eğitim ve öğretim alanında ülkemizle dil, tarih veya kültür birliği bulunan ülke ve topluluklar ile diğer ülkelerle işbirliğine yönelik işleri yürütmek
1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ne göre Milli Eğitim Bakanlığının yukarıda özellikleri sayılan hizmet birimi nedir?
**Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü**

15. Bakanlığın personel politikası ve planlaması ile personel sisteminin geliştirilmesi konusunda çalışmalar yapmak ve tekliflerde bulunmak
• Bakanlık personelinin atama, nakil, terfi, emeklilik ve benzeri özlük işlemlerini yürütmek
• Bakanlığın öğretmenler dışındaki personeli için eğitim planını hazırlamak, uygulamak ve değerlendirmek
• Eğitim faaliyetleri ile ilgili dokümantasyon, yayım ve arşiv hizmetlerini yürütmek
1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ne göre Milli Eğitim

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Bakanlığının yukarıda özellikleri sayılan hizmet birimi nedir?
**Personel Genel Müdürlüğü**

16. 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu hükümleri çerçevesinde, kiralama ve satın alma işlerini yürütmek, temizlik, güvenlik, aydınlatma, ısınma, onarım, taşıma ve benzeri hizmetleri yapmak veya yaptırmak
• Bakanlığın taşınır ve taşınmazlarına ilişkin işlemleri ilgili mevzuat çerçevesinde yürütmek
• Genel evrak ve arşiv faaliyetlerini düzenlemek ve yürütmek
• Ders kitaplarını, kaynak ve yardımcı eğitim dokümanlarını, ders ve laboratuvar araç ve gereçleri ile basılı eğitim malzemelerini, makine, teçhizat ve donatım ihtiyaçlarını temin etmek
• Döner sermaye işletmesi kurmak ve Bakanlığa bağlı döner sermaye işletmeleri ile ilgili işleri yürütmek
• Bakanlığa ait öğretmenevi ve akşam sanat okulu, misafirhane ve benzeri sosyal tesislere ilişkin usul ve esasları belirleyerek her türlü iş ve işlemleri yürütmek
1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ne göre Milli Eğitim Bakanlığının yukarıda özellikleri sayılan hizmet birimi nedir?
**Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğü**

**17.** Bakanlık projelerinin Bakanlık bilişim altyapısına uygun olarak tasarlanmasını ve uygulanmasını sağlamak, teknolojik gelişmeleri takip etmek, bilgi güvenliği ve güvenilirliği konusunun gerektirdiği önlemleri almak, ilkeleri belirlemek, kamu bilişim standartlarına uygun çözümler üretmek
• Bakanlık birimleri ile taşra teşkilatının bilgi işlem ve otomasyon ihtiyacını karşılamak ve işletimini sağlamak, Bakanlığın bilgi işlem hizmetlerini yürütmek
• Bakanlığın internet sayfaları, elektronik imza ve elektronik belge uygulamaları, bilişim sistemleri (MEBBİS), e-okul uygulamaları ile yapay zekâ, büyük veri ve makine öğrenmesi konusundaki çalışmaları yürütmek
• Bakanlık hizmetleriyle ilgili bilgileri toplamak ve ilgili birimlerle işbirliği içinde veri tabanları oluşturmak
• Bakanlığın mevcut bilişim altyapısının kurulumu, bakımı, ikmali, geliştirilmesi ve güncellenmesi ile ilgili işleri yürütmek, haberleşme güvenliğini sağlamak ve bu konularda görev üstlenen personelin bilgi teknolojilerindeki gelişmelere paralel olarak düzenli şekilde hizmet içi eğitim almalarını sağlamak
1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ne göre Milli Eğitim Bakanlığının yukarıda özellikleri sayılan hizmet birimi nedir? **Bilgi İşlem Genel Müdürlüğü**

18. Okul ve kurum binaları dâhil, taşınmazlara ilişkin her türlü satım, yapma, yaptırma, bakım, onarım ve tadilat işleri ile bunlara ait kontrol, koordinasyon ve mimari proje çalışmalarını yürütmek
• Kamulaştırma işlemlerini yürütmek
• Bakanlığa ait arsa, bina ve tesisleri, ilgili birimlerle koordine ederek, imar durumu ve uygunluğu yönünden incelemek, ihtiyaçlarını tespit etmek ve programlamak
• Bakanlığın ihtiyaç duyduğu her türlü tesis ve hizmet binaları ile ihtiyaç duyulan okul ve eğitim yerleşkesi, sosyal donatı gibi eğitim tesislerini, Hazinenin mülkiyetinde bulunan arazi, arsa ve binaların gerçek bedeli üzerinden devri karşılığında ve/veya bedeli Bakanlık bütçesinin ilgili tertiplerine bu amaçla konulan ödeneklerden veya döner sermaye gelirlerinden karşılanmak üzere, kiralamak, satın almak, yapmak, yaptırmak veya düzenlenen protokoller çerçevesinde Toplu Konut İdaresi Başkanlığına veya inşaat işleri ile ilgili araştırma, proje, taahhüt, finansman ve yapım işlemleri konusunda görevli ve yetkili kamu tüzel kişiliğine sahip diğer kamu kurum ve kuruluşlarına doğrudan yaptırmak ve bu amaçla yapılacak iş ve işlemleri yürütmek
• Okul ve eğitim yerleşkesi gibi eğitim tesislerinin okul ve eğitim tesisi olarak kullanılmak kaydıyla gerçek kişilere veya özel hukuk tüzel kişilerine kiralanmasına ilişkin işleri yürütmek
• Kamu kurumları arasında taşınmaz ve aynî hak devri ile Bakanlığa yapılacak taşınmaz bağış işlemlerinin yürütülmesinde mevzuata yönelik değerlendirmeleri, teknik-ekonomik etütleri ve rantabilite hesaplarını yapmak, izlemek, her aşamada takip etmek ve yürütmek
1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ne göre Milli Eğitim Bakanlığının yukarıda özellikleri sayılan hizmet birimi nedir?
**İnşaat ve Emlak Genel Müdürlüğü**

19. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının oluşumu, çalışma usul ve esasları ile diğer hususlar Cumhurbaşkanı tarafından çıkarılan yönetmelikle düzenlenir.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

• Eğitim sistemini, eğitim ve öğretim plan ve programlarını, ders kitaplarını hazırlatmak, hazırlananları incelemek veya inceletmek, araştırmak, geliştirmek ve uygulamaya ilişkin görüşlerini Bakana sunmak,
• Bakanlık birimlerince hazırlanan eğitim ve öğretim programları, ders kitapları, yardımcı kitaplar ile öğretmen kılavuz kitaplarını incelemek, inceletmek ve sonucunu Bakana sunmak,
• Yurtdışı eğitim ve öğretim kurumlarından alınmış, ilköğretim ve ortaöğretim diploma ve öğrenim belgelerinin derece ve denkliklerine ilişkin ilke kararlarını Bakanın onayına sunmak
1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ne göre Milli Eğitim Bakanlığının yukarıda özellikleri sayılan hizmet birimi nedir?
**Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı**

20. Bakanlığın görev alanına giren konularda Bakanlık personeline, Bakanlık okul ve kurumlarına, özel öğretim kurumlarına ve gerçek ve tüzel kişilere rehberlik etmek,
• Bakanlığın görev alanına giren konularda faaliyet gösteren kamu kurum ve kuruluşları, gerçek ve tüzel kişiler ile gönüllü kuruluşlara, faaliyetlerinde yol gösterecek plan ve programlar oluşturmak ve rehberlik etmek,
• Her derece ve türdeki örgün ve yaygın eğitim kurumları ile il ve ilçe millî eğitim müdürlüklerinin rehberlik, işbaşında yetiştirme, denetim, değerlendirme, inceleme, araştırma ve soruşturma hizmetlerini müfettişler aracılığıyla yürütmek
• Bakanlık tarafından veya Bakanlığın denetiminde sunulan hizmetlerin rehberlik ve teftişini sağlamak amacıyla gerekli görülen illerde Bakan onayı ile çalışma merkezleri kurulabilir. Teftiş Kurulu Başkanlığı, Başkan ile Başkanlık birimlerinde ve çalışma merkezlerinde görevli başmüfettiş, müfettiş ve müfettiş yardımcılarından oluşur.
1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ne göre Milli Eğitim Bakanlığının yukarıda özellikleri sayılan hizmet birimi nedir?
**Teftiş Kurulu Başkanlığı**

21. Bakanın çalışma programını düzenlemek, Bakanın resmî ve özel yazışmalarını, protokol ve tören işlerini düzenlemek ve yürütmek
1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ne göre Milli Eğitim Bakanlığının yukarıda özellikleri sayılan hizmet birimi nedir?
**Özel Kalem Müdürlüğü**

22. Her ilde ve ilçede bir millî eğitim müdürlüğü kurulur. İlçe millî eğitim müdürlükleri, görev ve hizmetleri yürütürken il millî eğitim müdürlüklerine karşı da sorumludur.
İl milli eğitim müdürlüklerinde, her derece ve türdeki örgün ve yaygın eğitim kurumlarının rehberlik, işbaşında yetiştirme, denetim, değerlendirme, inceleme, araştırma ve soruşturma hizmetlerini yürütmek üzere eğitim müfettişi ve eğitim müfettiş yardımcısı istihdam edilebilir.
1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ne göre Milli Eğitim Bakanlığının yukarıda özellikleri sayılan hizmet birimi nedir?
**Taşra Teşkilatı**

23. 1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ne göre öğretmenlerin emeklilik işlemleri hangi tarihlerde yapılabilir?
**Haziran ve Temmuz ayları içinde yapılır.**
**Bu aylar dışında emeklilik işlemi yapılabilmesi, görev yapılan il sınırları içinde emeklilik talebinde bulunan personelin sınıf ve branşında öğretmen fazlasının bulunması ve işlemin Bakanlıkça uygun görülmesine bağlıdır.**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

## 6. 4483 SAYILI MEMURLAR VE DİĞER KAMU GÖREVLİLERİNİN YARGILANMASI HAKKINDA KANUN

1. Memurlar ve diğer kamu görevlilerinin görevleri sebebiyle işledikleri suçlardan dolayı yargılanabilmeleri için izin vermeye yetkili mercileri belirtmek ve izlenecek usulü düzenlemek amacıyla uygulanan kanun nedir?
**Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkındaki Kanun**

2. 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanuna hangi durumlarda uygulanır?
**• Devletin ve diğer kamu tüzel kişilerinin genel idare esaslarına göre yürüttükleri kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevleri ifa eden memurlar ve diğer kamu görevlilerinin görevleri sebebiyle işledikleri suçlar hakkında uygulanır.**
**• Ağır cezayı gerektiren suçüstü hali genel hükümlere tabidir.**

3. 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanuna göre ilçede görevli memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında yargılama iznini kim verir?
**Kaymakam**

4. 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanuna göre ilde ve merkez ilçede görevli memurlar ve diğer kamu görevlileri ile kaymakamlar hakkında yargılama iznini kim verir?
**Vali**

5. 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanuna göre bölge düzeyinde teşkilatlanan kurum ve kuruluşlarda görev yapan memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında yargılama iznini kim verir?
**Görev yaptığı ilin valisi**

6. 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanuna göre Cumhurbaşkanına veya Cumhurbaşkanlığına bağlı, ilgili veya ilişkili kuruluşlar ve bakanlıkların merkez ve bağlı veya ilgili kuruluşlarında görev yapan diğer memur ve kamu görevlileri hakkında yargılama iznini kim verir?
**O kuruluşun en üst idari amiri**

7. 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanuna göre Cumhurbaşkanı kararıyla atanan memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında yargılama iznini kim verir?
**Cumhurbaşkanı veya ilgili bakan.**

8. 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanuna göre Türkiye Büyük Millet Meclisinde görevli memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Sekreteri, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Sekreteri ve yardımcıları hakkında yargılama iznini kim verir?
**Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı**

9. 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanuna göre Cumhurbaşkanlığında görevli memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında yargılama iznini kim verir?
**Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanı, Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanı hakkında Cumhurbaşkanı**

10. 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanuna göre Büyükşehir belediye başkanları, il ve ilçe belediye başkanları; büyükşehir, il ve ilçe belediye meclisi üyeleri ile il genel meclisi üyeleri hakkında yargılama iznini kim verir?
**İçişleri Bakanı**

11. 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanuna göre ilçelerdeki belde belediye başkanları ve belde belediye meclisi üyeleri hakkında kaymakam, merkez ilçelerdeki belde belediye başkanları ve belde belediye meclisi üyeleri hakkında yargılama iznini kim verir?
**Bulundukları ilin valisi**

12. 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanuna göre köy ve mahalle muhtarları ile bu Kanun kapsamına giren diğer memurlar ve kamu görevlileri hakkında yargılama iznini kim verir?
**İlçelerde kaymakam, merkez ilçede vali**
**Yokluklarında ise vekilleri tarafından bizzat kullanılır**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

13. 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanuna göre yetkili mercilerin saptanmasında esas alınan şart nedir?
**Memur veya kamu görevlisinin suç tarihindeki görevi esas alınır**

14. 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanuna göre ast memur ile üst memurun aynı fiile iştiraki halinde izin kimden alınır?
**Üst memurun bağlı olduğu merciden istenir**

15. Cumhuriyet başsavcıları, memurlar ve diğer kamu görevlilerinin bu Kanun kapsamına giren suçlarına ilişkin herhangi bir ihbar veya şikâyet aldıklarında veya böyle bir durumu öğrendiklerinde ivedilikle toplanması gerekli ve kaybolma ihtimali bulunan delilleri tespitten başka hiçbir işlem yapmayarak ve hakkında ihbar veya şikâyette bulunulan memur veya diğer kamu görevlisinin ifadesine başvurmaksızın evrakın bir örneğini ilgili makama göndermek suretiyle yapacağı işlem nedir?
**Soruşturma izni isterler**

16. 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanuna göre diğer makam ve memurlarla kamu görevlileri de, bu Kanun kapsamına giren bir suç işlendiğini ihbar, şikâyet, bilgi, belge veya bulgulara dayanarak öğrendiklerinde ne tür bir iş ve işlemde bulunurlar?
**Durumu izin vermeye yetkili mercie iletirler.**

17. 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanuna göre memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında yapılacak ihbar ve şikâyetlerde aranacak şartlar nelerdir?
**• Soyut ve genel nitelikte olmaması,**
**• İhbar veya şikâyetlerde kişi veya olay belirtilmesi, iddiaların ciddî bulgu ve belgelere dayanması,**
**• İhbar veya şikâyet dilekçesinde dilekçe sahibinin doğru ad, soyad ve imzası ile iş veya ikametgâh adresinin bulunması zorunludur.**
**• Yukarıdaki şartları taşımayan ihbar ve şikâyetler işleme alınmaz ve durum, ihbar veya şikâyette bulunana bildirilir. Ancak iddiaların, sıhhati şüpheye mahal vermeyecek belgelerle ortaya konulmuş olması halinde ad, soyadı ve imza ile iş veya ikametgâh adresinin doğruluğu şartı aranmaz. Başsavcılar ve yetkili merciler ihbarcı veya şikâyetçinin kimlik bilgilerini gizli tutmak zorundadır.**

18. 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanuna göre cumhuriyet başsavcılıkları ile izin vermeye yetkili merciler ihbar ve şikâyetler konusunda daha önce sonuçlandırılmış bir ön inceleme olması halinde ne tür bir iş ve işlemde bulunurlar?
**Müracaatı işleme koymazlar. Ancak ihbar veya şikâyet eden kişilerin konu ile ilgili olarak daha önceki ön incelemenin neticesini etkileyecek yeni belge sunması halinde müracaatı işleme koyabilirler.**

19. 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanuna göre ön inceleme yapacaklar için aranacak şartlar nelerdir?
**• İzin vermeye yetkili merciin bulunduğu kamu kurum veya kuruluşunun içerisinden belirlenmesi esastır. İşin özelliğine göre bu merci, anılan incelemenin başka bir kamu kurum veya kuruluşunun elemanlarıyla yaptırılmasını da ilgili kuruluştan isteyebilir. Bu isteğin yerine getirilmesi, ilgili kuruluşun takdirine bağlıdır.**
**• Yargı mensupları ile yargı kuruluşlarında çalışanlar ve askerler, başka mercilerin ön incelemelerinde görevlendirilemez.**
**• Ön inceleme ile görevlendirilen kişiler birden fazla ise içlerinden biri başkan olarak belirlenir.**

20. 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanuna göre ön inceleme ile görevlendirilen kişi veya kişiler, bakanlık müfettişleri ile kendilerini görevlendiren merciin bütün yetkilerini haiz olup, bu Kanunda hüküm bulunmayan hususlarda neye göre ön incelemelerde bulunabilirler?
**• Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununa göre işlem yapabilirler; hakkında inceleme yapılan memur veya diğer kamu görevlisinin ifadesini de almak suretiyle yetkileri dâhilinde bulunan gerekli bilgi ve belgeleri toplayıp, görüşlerini içeren bir rapor düzenleyerek durumu izin vermeye yetkili mercie sunarlar.**
**• Yetkili merci bu rapor üzerine soruşturma izni verilmesine veya verilmemesine karar verir. Bu kararlarda gerekçe gösterilmesi zorunludur.**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

21. 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanuna göre yetkili merci, soruşturma izni konusundaki kararını suçun öğrenilmesinden itibaren ön inceleme dâhil en geç kaç gün içinde verir?
• **30 gün**
• **Bu süre, zorunlu hallerde on beş günü geçmemek üzere bir defa uzatılabilir.**

22. Soruşturma sırasında izin verilen olay ve konudan tamamen ayrı veya farklı bir suç olarak nitelendirilebilecek bir fiil ortaya çıktığında ne tür bir işlem uygulanır?
• **Yeniden izin alınması zorunludur.**
• **Suçun hukuki niteliğinin değişmesi, yeniden izin alınmasını gerektirmez.**

23. Yetkili merci, soruşturma izni verilmesine veya verilmemesine ilişkin kararını nasıl bildirir?
**Cumhuriyet başsavcılığına, hakkında inceleme yapılan memur veya diğer kamu görevlisine ve varsa şikâyetçiye bildirir.**

24. 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanuna göre soruşturma izni verilmesine ilişkin karara karşı kimler itiraz yoluna gidebilir?
**Hakkında inceleme yapılan memur veya diğer kamu görevlisi.**

25. 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanuna göre soruşturma izni verilmemesine ilişkin karara karşı kimler itiraz yoluna gidebilir?
**Cumhuriyet başsavcılığı veya şikâyetçi, izin vermeye yetkili merciler tarafından verilen işleme koymama kararına karşı da şikâyetçi itiraz yoluna gidebilir.**

26. 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanuna göre itiraz süresi, yetkili merciin kararının tebliğinden itibaren kaç gündür? **10 gün**

27. 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanuna göre itirazlar, öncelikle incelenir ve en geç kaç ay içinde karara bağlanır? **3 ay**

28. 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanuna göre suçların iştirak halinde işlenmesi durumunda ne tür bir iş ve işlem uygulanır?
**Bu Kanun kapsamındaki suçların iştirak halinde işlenmesi durumunda memur olmayan, memur olanla; ast memur, üst memurla aynı mahkemede yargılanır.**

29. 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanuna göre Soruşturma izninin itiraz edilmeden veya itirazın reddi sonunda kesinleşmesi ya da soruşturma izni verilmemesine ilişkin karara karşı yapılan itirazın kabulü üzerine dosya hakkında nasıl bir işlem uygulanır?
**Derhal yetkili ve görevli Cumhuriyet başsavcılığına gönderilir.**

30. 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanuna göre izin üzerine ilgili Cumhuriyet başsavcılığı soruşturmayı hangi usul ve esaslara göre yürütür?
**Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu ve diğer kanunlardaki yetkilerini kullanmak suretiyle hazırlık soruşturmasını yürütür ve sonuçlandırır.**

31. 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanuna göre hazırlık soruşturması genel hükümlere göre hangi kurum ya da kuruluş tarafından yürütülür?
**Yetkili ve görevli Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yürütülür.**

32. 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanuna göre Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Sekreteri, Bakan yardımcıları ve valiler ile ilgili olarak yapılacak olan hazırlık soruşturması hangi kurum ya da kuruluş tarafından yapılır?
**Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı veya Başsavcı vekili tarafından yapılır.**

33. 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanuna göre Kaymakamlar ile ilgili hazırlık soruşturması hangi kurum ya da kuruluş tarafından yapılır?
İl Cumhuriyet başsavcısı veya **başsavcı vekili tarafından yapılır.**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

34. 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanuna göre hazırlık soruşturması sırasında hâkim kararı alınmasını gerektiren hususlarda; Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Sekreteri, Bakan yardımcıları ve valiler için hangi kurum ya da kuruluş tarafından yapılır?
**Yargıtay'ın ilgili ceza dairesine başvurulur.**

35. 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanuna göre kaymakamlar için hazırlık soruşturması hangi kurum ya da kuruluş tarafından yapılır?
**Kaymakam için il asliye ceza mahkemesi, diğerleri için ise genel hükümlere göre yetkili ve görevli sulh ceza hâkimliği.**

36. Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Sekreteri, Bakan yardımcıları ve valiler için yetkili ve görevli mahkeme nedir?
**Yargıtay'ın ilgili ceza dairesi, kaymakamlar için ise il ağır ceza mahkemesidir.**

37. Memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkındaki ihbar ve şikâyetlerin ihbar veya şikâyet edileni mağdur etmek amacıyla ve uydurma bir suç isnadı suretiyle yapıldığı hazırlık soruşturması sonucunda anlaşılır veya yargılama sonucunda sabit olursa haksız isnatta bulunanlar hakkında ne tür iş ve işlemlerde bulunulur?
**Yetkili ve görevli Cumhuriyet başsavcılığınca re'sen soruşturmaya geçilir.**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**7. 5018 SAYILI KAMU MALÎ YÖNETİMİ ve KONTROL KANUNU**

1. Kalkınma planları ve programlarda yer alan politika ve hedefler doğrultusunda kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde elde edilmesini ve kullanılmasını
Hesap verebilirliği ve malî saydamlığı sağlamak üzere, kamu malî yönetiminin yapısını ve işleyişini, kamu bütçelerinin hazırlanmasını, uygulanmasını, tüm malî işlemlerin muhasebeleştirilmesini, raporlanmasını ve malî kontrolü düzenleyen kanundur.
*Yukarıda açıklaması verilen kanun nedir?*
**5018 Sayılı Kanun**

2. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre kamu maliyesinin temel ilkeleri nelerdir?
**• Kamu malî yönetimi uyumlu bir bütün olarak oluşturulur ve yürütülür.**
**• Kamu maliyesi, kamu görevlilerinin hesap verebilmelerini sağlayacak şekilde uygulanır.**
**• Maliye politikası, makroekonomik ve sosyal hedefler ile uyumlu bir şekilde oluşturulur ve yürütülür.**
**• Kamu malî yönetimi Türkiye Büyük Millet Meclisinin bütçe hakkına uygun şekilde yürütülür.**
**• Kamu malî yönetimi malî disiplini sağlar.**
**• Kamu malî yönetimi ekonomik, malî ve sosyal etkinliği birlikte sağlayacak şekilde kamusal tercihlerin oluşması için gerekli ortamı yaratır.**
**• Kamu idarelerinin mal ve hizmet üretimi ile ihtiyaçlarının karşılanmasında, ekonomik veya sosyal verimlilik ilkelerine uygun olarak maliyet-fayda veya maliyet-etkinlik ile gerekli görülen diğer ekonomik ve sosyal analizlerin yapılması esastır.**

3. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre stratejik plan hazırlamakla yükümlü olacak kamu idarelerinin ve stratejik planlama sürecine ilişkin takvimin tespitine, stratejik planların politikalar, kalkınma planı ve programlarla ilişkilendirilmesine yönelik usul ve esaslar hangi kurum ya da kuruluş tarafından belirlenir?
**Cumhurbaşkanı tarafından belirlenir.**

4. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre kamu idareleri bütçelerini hazırlarken dikkat edecekleri usul ve esaslar nelerdir?
**Kalkınma planı, Cumhurbaşkanlığı programı, orta vadeli program, Cumhurbaşkanlığı yıllık programı, stratejik planları ile program yapısına uyumlu şekilde ve performans esasına dayalı olarak hazırlar.**

5. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre bakanların sorumlulukları nelerdir?
**Bakanlar, Cumhurbaşkanı tarafından belirlenen politikaların uygulanması ile bakanlıklarının ve bakanlıklarına bağlı, ilgili ve ilişkili kuruluşların stratejik planları ile bütçelerinin kalkınma planlarına, yıllık programlara uygun olarak hazırlanması ve uygulanmasından, bu çerçevede diğer bakanlıklarla koordinasyon ve işbirliğini sağlamaktan sorumludur.**

6. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre bakanlar, kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli kullanılması ile hukuki ve mali konularda hangi kurum ya da kuruluşa karşı sorumludur?
**Cumhurbaşkanına karşı sorumludurlar.**

7. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre bakanlıklarda en üst yönetici nasıl belirlenir?
**Cumhurbaşkanı tarafından belirlenir.**

8. 5018 sayılı Kanuna göre, Bütçe türleri hangileridir?
**• Merkezi Yönetim Bütçesi (I, II, III)**
**1-Genel Bütçe (I)**
**2-Özel Bütçe (II)**
**3-Düzenleyici/Denetleyici Kurum Bütçesi (III)**
**• Sosyal Güvenlik Kurumu Bütçesi (IV)**
**• Mahalli İdare Bütçesi**

9. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre bütçeler, stratejik planlar dikkate alınarak izleyen kaç yılın bütçe tahminleriyle birlikte görüşülür ve değerlendirilir?
**İki yılın**

10. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre bütçeler, ait olduğu yıl başlamadan önce kabul edilmedikçe veya onaylanmadıkça uygulanamaz?
**Türkiye Büyük Millet Meclisi veya yetkili organlarca onaylanmadan uygulanamaz.**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

11. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre bütçeler, program yapısı esas alınarak kurumsal ve ekonomik sonuçların görülmesini sağlayacak şekilde Cumhurbaşkanlığınca hangi usul ve esaslara uygun olarak hazırlanır?
**Uluslararası standartlara uygun olarak belirlenen bir sınıflandırmaya tabi tutularak hazırlanır ve uygulanır.**

12. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre bütçe gelir ve gider tahminleri ile uygulama sonuçlarının raporlanmasında esas alınan hususlar nelerdir?
**Açıklık, doğruluk ve malî saydamlık esas alınır.**

13. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre merkezî yönetim kapsamındaki kamu idareleri; kamu gelirlerinin azalmasına veya kamu giderlerinin artmasına neden olacak ve kamu idarelerini yükümlülük altına sokacak kanun tasarılarının getireceği malî yükü, orta vadeli program ve malî plan çerçevesinde, en az kaç yıllık dönem için hesaplanır ve tasarılara eklenir?
**Üç yıllık**

14. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre sosyal güvenliğe yönelik kanun tasarılarında en az kaç yıllık aktüeryal hesaplar yer verilir?
**En az yirmi yıllık aktüeryal hesaplara yer verilir.**

15. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre merkezî yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin gelir ve gider tahminlerini gösteren, bunların uygulanmasına ve yürütülmesine yetki ve izin veren kanundur.
Yukarıda açıklaması verilen kanun nedir?
**Merkezî yönetim bütçe kanunu**

16. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre merkezî yönetim bütçesinin hazırlanma süreci, Cumhurbaşkanı tarafından en geç ne zaman kalkınma planları, stratejik planlar ve genel ekonomik koşulların gerekleri doğrultusunda makro politikaları, ilkeleri, hedef ve gösterge niteliğindeki temel ekonomik büyüklükleri, gelecek üç yıla ilişkin toplam gelir ve gider tahminlerini, bütçe dengesi ve borçlanma durumu ile kamu idarelerinin ödenek teklif tavanlarını içeren orta vadeli programın Resmî Gazete'de yayımlanması ile başlar?
**Eylül ayının ilk haftası sonuna kadar**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

17. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre bu doğrultuda, kamu idarelerinin bütçe tekliflerini ve yatırım programını hazırlama sürecini yönlendirmek üzere; Bütçe Çağrısı ve eki Bütçe Hazırlama Rehberi ile Yatırım Genelgesi ve eki Yatırım Programı Hazırlama Rehberi Cumhurbaşkanlığı tarafından hazırlanarak en geç ne zaman Resmî Gazete'de yayımlanır?
**Eylül ayının on beşine kadar**

18. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre gelir ve gider teklifler hangi usul ve esaslara göre hazırlanır?
- **Orta vadeli programda belirlenen temel büyüklükler ile ilke ve esaslar,**
- **Kalkınma planı ve yıllık program öncelikleri ile kurumun stratejik planları çerçevesinde belirlenmiş ödenek tavanları,**
- **Kamu idarelerinin stratejik planları ile uyumlu çok yıllı bütçeleme anlayışı,**
- İdarenin performans hedefleri, dikkate alınır.
- **Gider ve gelir teklifleri, ekonomik ve malî analiz yapılmasına imkân verecek, hesap verilebilirliği ve saydamlığı sağlayacak şekilde, Cumhurbaşkanlığı tarafından uluslararası standartlara uyumlu olarak belirlenen sınıflandırma sistemine göre hazırlanır.**

19. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre kamu idareleri, stratejik planları ile Bütçe Hazırlama Rehberinde yer alan esaslar çerçevesinde, bütçe gelir ve gider tekliflerini gerekçeli olarak hazırlar ve yetkilileri tarafından imzalanmış olarak en geç ne zamana kadar Cumhurbaşkanlığına gönderir?
**Eylül ayı sonuna**

20. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre düzenleyici ve denetleyici kurumlar, bütçelerini hangi usul ve esaslara göre hazırlarlar?
**Üç yıllık bütçeleme anlayışı, stratejik planları ve performans programları ile program yapısını esas alarak bu Kanunda tanımlanan tertip düzeylerini içerecek şekilde hazırlar.**

21. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre merkezî yönetim bütçe kanun teklifi malî yılbaşından en az kaç gün önce Cumhurbaşkanı tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulur?
**Yetmiş beş gün önce**

22. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre merkezî yönetim bütçe kanun teklifine, Türkiye Büyük Millet Meclisinde görüşülmesi sırasında dikkate alınmak üzere Cumhurbaşkanlığı tarafından hangi belgeler eklenir?
**• Orta vadeli programı da içeren bütçe gerekçesi,**
**• Yıllık ekonomik rapor,**
**• Vergi muafiyeti, istisnası ve indirimleri ile benzeri uygulamalar nedeniyle vazgeçilen kamu gelirleri cetveli,**
**• Kamu borç yönetimi raporu,**
**• Genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin son iki yıla ait bütçe gerçekleşmeleri ile izleyen iki yıla ait gelir ve gider tahminleri,**
**• Mahallî idareler ve sosyal güvenlik kurumlarının bütçe tahminleri,**
**• Merkezî yönetim kapsamında olmayıp, merkezî yönetim bütçesinden yardım alan kamu idareleri ile diğer kurum ve kuruluşların listesi, eklenir.**
**• Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Sayıştay ile Düzenleyici ve denetleyici kurumlar, bütçelerini Eylül ayı sonuna kadar doğrudan Türkiye Büyük Millet Meclisine, bir örneğini de Cumhurbaşkanlığına gönderirler.**

23. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre Türkiye Büyük Millet Meclisi, merkezî yönetim bütçe kanun tasarısının metnini maddeler, gider ve gelir cetvellerini kamu idareleri itibarıyla görüşür ve bölümler halinde oylar. Merkezî yönetim bütçe kanunu ne zaman Resmî Gazetede yayımlanır?
**Malî yılbaşından önce**

24. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre kamu yatırım programı, merkezî yönetim bütçe kanununa uygun olarak anılan Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren kaç gün içinde Cumhurbaşkanı kararıyla Resmî Gazetede yayımlanır?
**On beş gün içinde**

25. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre merkezî yönetim bütçe kanununun süresinde yürürlüğe konulamaması halinde ne yapılır?
**Geçici bütçe kanunu çıkarılır.**

26. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre geçici bütçe ödenekleri, bir önceki yıl bütçe başlangıç ödeneklerinin belirli bir oranı esas alınarak belirlenir. Geçici bütçe kanununun da çıkarılamaması durumunda, yeni bütçe kanunu kabul edilinceye kadar yapılacak iş ve işlemler nelerdir?
**Bir önceki yılın bütçesi yeniden değerleme oranına göre artırılarak uygulanır.**

27. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre cari yıl bütçesinin yürürlüğe girmesiyle yapılacak işlemler nelerdir?
**• Geçici bütçe veya yeniden değerleme oranına göre artırılarak belirlenen bütçe uygulaması sona erer ve o tarihe kadar yapılan harcamalar ve girişilen yüklenmeler ile tahsil olunan gelirler cari yıl bütçesine dâhil edilir.**
**• Merkezî yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin bütçelerindeki ödeneklerin yetersiz kalması halinde veya öngörülmeyen hizmetlerin yerine getirilmesi amacıyla, karşılığı gelir gösterilmek kaydıyla, kanunla ek bütçe yapılabilir.**

28. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre kamu idareleri, bütçelerinde yer alan ödeneklerin üzerinde harcama yapamaz. Bütçeyle verilen ödenekler, tahsis edildikleri amaçlar doğrultusunda yılı içinde yaptırılan iş, satın alınan mal ve hizmetler ile diğer giderlerin karşılanmasında kullanılır. Ancak, ait olduğu malî yılda ödenemeyen ve emanet hesabına alınamayan zamanaşımına uğramamış geçen yıllar borçları ile ilama bağlı borçlar, hangi bütçeden ödenir?
**• İlgili kamu idaresinin cari yıl bütçesinden ödenir.**
**• Cari yılda kullanılmayan ödenekler yılsonunda iptal edilir.**

29. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre genel veya kısmi seferberlik, savaş ilanı veya zorunlu askeri hazırlıkların yapıldığı olağanüstü hallerde Millî Savunma Bakanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı bütçelerindeki mevcut ödenekler, bu idarelerin ödenek toplamları aşılmamak şartıyla, birleştirilerek kullanılabilir. Bu durumda da mevcut ödeneklerin yeterli olmaması halinde toplam ödenek tutarının yüzde kaçına kadar ek harcama yapılabilir?
**On beşine kadar**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

30. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre merkezî yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin bütçeleri arasındaki ödenek aktarmalarına nasıl karar verilir?
**Kanunla yapılır.**

31. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre merkezî yönetim kapsamındaki kamu idareleri, aktarma yapılacak tertipteki ödeneğin, yılı bütçe kanununda farklı bir oran belirlenmedikçe yüzde beşine kadar kendi bütçeleri içinde ödenek aktarması yapabilirler. Ancak, ihtiyaç halinde yüzde yirmiyi aşan ödenek aktarma işlemlerini kurum bütçesinin başlangıç ödenekleri toplamının yüzde kaçını geçmemek üzere yapmaya Cumhurbaşkanlığı, yılı yatırım programına ek yatırım cetvellerinde yer alan projelerde değişiklik yapılması halinde değişikliğin gerektirdiği tertipler arası ödenek aktarması işlemlerinin tamamını yapmaya ise ilgili idareler yetkilidir?
- **Yüzde yirmisini**
- **Personel giderleri tertiplerinden, aktarma yapılmış tertiplerden ve yedek ödenekten aktarma yapılmış tertiplerden, diğer tertiplere aktarma yapılamaz.**

32. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre Malî yıl içinde yedek ödenekten yapılan aktarmaların tür, tutar ve idareler itibarıyla dağılımı, yılın bitimini takip eden kaç gün içinde Maliye Bakanlığınca ilan edilir?
**On beş gün içerisinde**

33. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre malî yıl içinde yedek ödenekten yapılan aktarmaların tür, tutar ve idareler itibarıyla dağılımı, yılın bitimini takip eden kaç gün içinde Cumhurbaşkanlığı tarafından ilan edilir?
**On beş gün içinde**

34. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre örtülü ödenek nedir?
- **Kapalı istihbarat ve kapalı savunma hizmetleri**
- **Devletin millî güvenliği ve yüksek menfaatleri ile Devlet itibarının gerekleri**
- **Siyasi, sosyal ve kültürel amaçlar ve olağanüstü hizmetlerle ilgili Hükümet icapları için kullanılır. Cumhurbaşkanlığı bütçesine konulan ödenektir.**

35. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre Cumhurbaşkanlığı ve diğer ilgili idare bütçelerinde yer alan örtülü ödeneklerin kullanılma yeri, giderin kimin tarafından yapılacağı, hesapların tutulma ve kapatılma yöntemi, gideri yapanın değişmesi halinde yeni yetkiliye hangi belgelerin aktarılacağı hangi kuruluş tarafından belirlenir?
**Cumhurbaşkanı**

36. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre kamu yatırım projelerinin gerçekleşme ve uygulama sonuçları, ilgili kamu idaresi tarafından ne zamana kadar bir rapor halinde Sayıştay Başkanlığına, Cumhurbaşkanlığına ve Hazine ve Maliye Bakanlığına gönderilir?
İzleyen yılın Mart ayı sonuna

37. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre, usulüne uygun olarak düzenlenmiş sözleşme esaslarına veya kanun hükmüne dayanılarak iş yaptırılması, mal veya hizmet alınması karşılığında geleceğe yönelik bir ödeme yükümlülüğüne girilmesi olan işlem nedir?
**Yüklenme**

38. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre niteliğinden dolayı malî yılla sınırlı tutulamayan ve sürekliliği bulunan hangi iş ve hizmetler için; her iş itibarıyla, bütçelerinde öngörülen ödeneklerin yüzde ellisini, izleyen yılın Haziran ayını geçmemek ve yüklenme süresi on iki ayı aşmamak üzere, ilgili üst yöneticinin onayıyla ertesi yıla geçen yüklenmelere girişilebilir?
- **Türk Silahlı Kuvvetlerinin yapım, onarım, etüt ve proje işleri, araştırma-geliştirme projeleri, giyecek ve yiyecek alımları, makine-teçhizat, silah-mühimmat-teçhizat alımlarıyla bunların bakım, onarım ve imalat işleri.**
- **Yiyecek, yakacak, akaryakıt ve madeni yağ ihtiyaçları.**
- **Temini ve korunması güç olan ilaç, aşı, serum ve tıbbi sarf malzemeleri.**
- **Süreli yayın alımı, taşıma, koruma ve güvenlik, temizlik ve yemek hizmetleri. (Bu hükümde sayılanlarda ödeneklerin yüzde ellisinin aşılamayacağı hususu Millî Eğitim Bakanlığı için aranmaz.)**
- **Taşıtların malî sorumluluk sigortası ile yurt dışından tedariki yapılan silah, silah-teçhizat ve mühimmat sevkinin her türlü riske karşı**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**sigortalanması amacıyla yaptırılan nakliyat sigortası.**
**• Makine-teçhizat, yol ve otoyol, bilgisayar ve haberleşme sistemlerinin bakım işleri; her türlü onarım işleri ile elektronik bilgi erişim hizmetleri.**
**• Emniyet Genel Müdürlüğünün giyecek alımları ile silah, mühimmat ve teçhizat alımları.**
**• Milli İstihbarat Teşkilatı Müsteşarlığının etüt ve proje işleri, araştırma-geliştirme projeleri, makine, silah-mühimmat, teçhizat ve sistem alımlarıyla bunların bakım, onarım ve imalat işleri.**

39. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre niteliğinden dolayı malî yılla sınırlı tutulamayan ve sürekliliği bulunan hangi iş ve hizmetler için; her iş itibarıyla, bütçelerinde öngörülen ödeneklerin yüzde ellisini, izleyen yılın Haziran ayını geçmemek ve yüklenme süresi on iki ayı aşmamak üzere, ilgili üst yöneticinin onayıyla ertesi yıla geçen yüklenmelere girişilebilir?
**• Türk Silahlı Kuvvetlerinin yapım, onarım, etüt ve proje işleri, araştırma-geliştirme projeleri, giyecek ve yiyecek alımları, makine-teçhizat, silah-mühimmat-teçhizat alımlarıyla bunların bakım, onarım ve imalat işleri.**
**• Yiyecek, yakacak, akaryakıt ve madeni yağ ihtiyaçları.**
**• Temini ve korunması güç olan ilaç, aşı, serum ve tıbbi sarf malzemeleri.**
**• Süreli yayın alımı, taşıma, koruma ve güvenlik, temizlik ve yemek hizmetleri. (ödeneklerin yüzde ellisinin aşılmayacağı hükmü Millî Eğitim Bakanlığı için aranmaz.)**
**• Taşıtların malî sorumluluk sigortası ile yurt dışından tedariki yapılan silah, silah-teçhizat ve mühimmat sevkinin her türlü riske karşı sigortalanması amacıyla yaptırılan nakliyat sigortası.**
**• Makine-teçhizat, yol ve otoyol, bilgisayar ve haberleşme sistemlerinin bakım işleri; her türlü onarım işleri ile elektronik bilgi erişim hizmetleri.**
**• Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığının yapım, onarım, etüt ve proje işleri, araştırma-geliştirme projeleri, yiyecek ve giyecek alımları makine-teçhizat ile silah, mühimmat ve teçhizat alımlarıyla bunların bakım, onarım ve imalat işleri.**
**• Milli İstihbarat Teşkilatı Müsteşarlığının etüt ve proje işleri, araştırma-geliştirme projeleri, makine, silah-mühimmat, teçhizat ve sistem alımlarıyla bunların bakım, onarım ve imalat işleri.**
**• Türkiye İş Kurumu tarafından yürütülen aktif işgücü hizmetleri kapsamında kurs ve programlar,**

40. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre Bütçeyle ödenek tahsis edilen her bir harcama biriminin hangi yetkilisi harcama yetkilisidir?
**En üst yöneticisi harcama yetkilisidir.**

41. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre teşkilât yapısı ve personel durumu gibi nedenlerle harcama yetkililerinin belirlenmesinde güçlük bulunan idareler ile bütçelerinde harcama birimleri sınıflandırılmayan idarelerde harcama yetkisi, üst yönetici veya üst yöneticinin belirleyeceği kişiler tarafından hangi bakanlıkların görüşleri alınarak belirlenebilir?
**Mahallî idarelerde İçişleri Bakanlığının, diğer idarelerde ise Maliye Bakanlığının uygun görüşü üzerine yürütülebilir.**

42. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre kanunların veya Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin verdiği yetkiye istinaden yönetim kurulu, icra komitesi, komisyon ve benzeri kurul veya komite kararıyla yapılan harcamalarda, harcama yetkisinden doğan sorumluluk kim ya da kimlere aittir?
**Kurul, komite veya komisyona ait olur.**

43. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinde; idareler, merkez ve merkez dışı birimler ve görev unvanları itibarıyla harcama yetkililerinin belirlenmesine, harcama yetkisinin bir üst yönetim kademesinde birleştirilmesine ve devredilmesine ilişkin usul ve esaslar hangi kuruluş tarafından belirlenir?
**Hazine ve Maliye Bakanlığınca belirlenir.**

44. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre harcama yetkisinin devredilmesi hususu sonucunda sorumluluk kime geçer?
**Yetkiyi devredenin idarî sorumluluğunu ortadan kaldırmaz.**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

45. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre bütçelerden harcama yapılabilmesi, harcama yetkilisinin harcama talimatı vermesiyle mümkündür. Harcama talimatlarında hangi hususlar bulunur?
**Hizmet gerekçesi, yapılacak işin konusu ve tutarı, süresi, kullanılabilir ödeneği, gerçekleştirme usulü ile gerçekleştirmeyle görevli olanlara ilişkin bilgiler yer alır.**

46. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre harcama yetkililerinin sorumlulukları nelerdir?
**Harcama talimatlarının bütçe ilke ve esaslarına, kanun ve yönetmelikler ile diğer mevzuata uygun olmasından, ödeneklerin etkili, ekonomik ve verimli kullanılmasından ve bu Kanun çerçevesinde yapmaları gereken diğer işlemlerden sorumludur.**

47. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre giderlerin gerçekleştirilmesi nasıl gerçekleştirilir?
**Harcama yetkililerince belirlenen görevli tarafından düzenlenen ödeme emri belgesinin harcama yetkilisince imzalanması ve tutarın hak sahibine ödenmesiyle tamamlanır.**

48. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre gerçekleştirme görevlileri nelerdir?
**Harcama talimatı üzerine; işin yaptırılması, mal veya hizmetin alınması, teslim almaya ilişkin işlemlerin yapılması, belgelendirilmesi ve ödeme için gerekli belgelerin hazırlanması görevlerini yürütürler.**

49. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre ödeme emri belgesine bağlandığı halde ödenemeyen tutarlar hakkında yapılacak iş ve işlemler nelerdir?
**Bütçeye gider yazılarak emanet hesaplarına alınır ve buradan ödenir.**

50. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre malın alındığı veya hizmetin yapıldığı malî yılı izleyen kaçıncı yılın sonuna kadar talep edilmeyen emanet hesaplarındaki tutarlar bütçeye gelir kaydedilir?
- **Beşinci yılın sonuna kadar.**
- **Gelir kaydedilen tutarlar, mahkeme kararı üzerine ödenir.**

51. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre ilgili olduğu malî yılın sonundan başlayarak kaç yıl içinde alacaklıları tarafından geçerli bir mazerete dayanmaksızın, yazılı talep edilmediğinden veya belgeleri verilmediğinden dolayı ödenemeyen borçlar zamanaşımına uğrayarak kamu idareleri lehine düşer?
**Beş yıl**

52. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre harcama yetkilisinin uygun görmesi ve karşılığı ödeneğin saklı tutulması kaydıyla, ilgili kanunlarda öngörülen haller ile gerçekleştirme işlemlerinin tamamlanması beklenilemeyecek ivedi veya zorunlu giderler için avans vermek veya kredi açmak suretiyle ön ödeme yapılabilir. Verilecek avansın üst sınırları
Nerede gösterilir?
**Merkezî yönetim bütçe kanununda gösterilir.**

53. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre sözleşmesinde belirtilmek ve yüklenme tutarının yüzde kaçını geçmemek üzere, yüklenicilere, teminat karşılığında bütçe dışı avans ödenebilir?
**Yüzde otuz**

54. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre vergi, resim, harç ve benzeri malî yükümlülükler nasıl değişir?
**Kanunla konulur, değiştirilir veya kaldırılır.**

55. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre merkezî yönetim kapsamındaki kamu idareleri ve sosyal güvenlik kurumları, idare faaliyet raporlarının birer örneğini hangi kurumlara gönderir?
**Sayıştay'a ve Cumhurbaşkanlığına gönderir.**

56. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre mahallî idarelerce hazırlanan idare faaliyet raporlarının birer örneği hangi kurumlara gönderir?
**Sayıştay ve Çevre ve Şehircilik Bakanlığına**

57. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, bu raporları esas alarak kendi değerlendirmelerini de içeren mahallî idareler genel faaliyet raporunu hazırlar ve kamuoyuna açıklar. Raporun birer örneği hangi kurumlara gönderir?
**Sayıştay'a ve Cumhurbaşkanlığına gönderilir.**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

58. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre merkezî yönetim kapsamındaki idareler ile sosyal güvenlik kurumlarının bir malî yıldaki faaliyet sonuçları, Cumhurbaşkanlığı tarafından hazırlanacak genel faaliyet raporunda gösterilir. Cumhurbaşkanlığı, genel faaliyet raporunu kamuoyuna açıklar ve bir örneğini hangi kuruma gönderir?
**Sayıştay'a**

59. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre Türkiye Büyük Millet Meclisi, merkezî yönetim bütçe kanununun uygulama sonuçlarını onama yetkisini hangi kanunla kullanır?
**Kesin hesap kanunuyla kullanır.**

60. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre kesin hesap kanunu teklifi, muhasebe kayıtları dikkate alınarak, merkezî yönetim bütçe kanununun şekline uygun olarak hangi kurum ya da kuruluş tarafından hazırlanır?
**Hazine ve Maliye Bakanlığınca hazırlanır.**

61. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre Kesin Hesap Kanun Tasarısı'nın ekinde bulunanlar nelerdir?
**Genel mizan,**
**• Bütçe gelirleri kesin hesap cetveli ve açıklaması,**
**• Bütçe giderleri kesin hesap cetvelleri ve açıklaması,**
**• Bütçe gelir ve giderlerinin iller ve idareler itibarıyla dağılımı,**
**• Devlet borçları ve Hazine garantilerine ilişkin cetveller,**
**• Yılı içerisinde silinen kamu alacakları cetveli,**
**• Mal yönetim hesabı icmal cetvelleri,**
**• Maliye Bakanlığı tarafından gerekli görülen diğer belgeler bulunur.**

62. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre Sayıştay, merkezî yönetim kapsamındaki kamu idareleri için düzenleyeceği genel uygunluk bildirimini, kesin hesap kanun tasarısının verilmesinden başlayarak en geç kaç gün içinde Türkiye Büyük Millet Meclisine sunar?
**Yetmiş beş gün**

63. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre genel uygunluk bildirimi hangi kıstaslar dikkate alınarak hazırlanır?
**Dış denetim raporları, idare faaliyet raporları ve genel faaliyet raporu dikkate alınarak hazırlanır.**

64. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre genel yönetim kapsamındaki kamu idareleri, kamu hizmetlerinin zorunlu kıldığı durumlarda gereken nicelikte ve nitelikte taşınır ve taşınmazları, yurt içinde veya yurt dışında nasıl elde edebilir?
**Bedellerini peşin veya taksitle ödeyerek veya finansal kiralama suretiyle edinebilirler.**

65. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerinin edindiği taşınmazlar hangi kurum adına tapuya tescil olunur?
**Hazine adına**

66. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre genel bütçe idareleri dışındaki diğer kamu idarelerine ait taşınmazlar hangi kurum adına tapuya tescil olunur?
**Tüzel kişilikleri adına tapu sicilinde tescil olunur.**

67. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre kamu idareleri, ihtiyaç fazlası taşınırları ile görmekle yükümlü olduğu kamu hizmetlerinde kullanılacağına ve amacına uygun kullanılmaması halinde geri alınacağına dair tapu kütüğüne şerh konulması kaydıyla taşınmazlarını diğer kamu idarelerine bedelsiz olarak devredebilir. Devredilmeyecek taşınır ve taşınmazlar ile devir ve kayıt işlemlerine ilişkin usul ve esaslar hangi kurum tarafından belirlenir?
**Çevre ve Şehircilik Bakanlığınca belirlenir.**

68. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre kamu hesapları malî yıl esasına göre tutulur. Malî yılın bitimine kadar fiilen yapılmış olan ödemelerden mahsup edilememiş olanların, ödenekleri saklı tutulmak suretiyle, mahsup işlemleri malî yılın bitimini izleyen bir ay içinde yapılabilir. Zorunlu hallerde bu süre, Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından bütçe giderleri ve diğer işlemlerde ne kadar uzatılır?
**Bütçe giderleri için bir ay, diğer işlemlerde iki ayı geçmemek üzere uzatılabilir.**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

69. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre merkezî yönetim kapsamındaki kamu idarelerine ait malî istatistikler, hangi kurum tarafından yayımlanır?
**Hazine ve Maliye Bakanlığınca aylık olarak yayımlanır.**

70. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre sosyal güvenlik kurumları ve mahallî idarelere ait malî istatistikler ile merkezî yönetim kapsamındaki kamu idarelerine ait malî istatistikler Hazine ve Maliye Bakanlığınca birleştirilerek, genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerine ait malî istatistikler elde edilir ve kaç aylık dönemler itibarıyla yayımlanır?
**Üçer aylık dönemler**

71. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre mali istatistiklerine esas verilerini süresinde göndermeyenlere Hazine ve Maliye Bakanlığınca kaç ay ek süre verilir?
**Bir ay**

72. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre bir yıla ait malî istatistikler izleyen yılın Mart ayı içinde; hazırlanma, yayımlanma, doğruluk, güvenilirlik ve önceden belirlenmiş standartlara uygunluk bakımından hangi kuruluş tarafından değerlendirilir?
**Sayıştay tarafından değerlendirilir ve bu amaçla düzenlenen değerlendirme raporu Türkiye Büyük Millet Meclisine ve Hazine ve Maliye Bakanlığına gönderilir.**

73. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünüdür. Açıklanan kontrol türü nedir?
**İç kontrol**

74. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre iç kontrolün amacı nedir?
**• Kamu gelir, gider, varlık ve yükümlülüklerinin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yönetilmesini,**
**• Kamu idarelerinin kanunlara ve diğer düzenlemelere uygun olarak faaliyet göstermesini,**
**• Her türlü malî karar ve işlemlerde usulsüzlük ve yolsuzluğun önlenmesini,**
**• Karar oluşturmak ve izlemek için düzenli, zamanında ve güvenilir rapor ve bilgi edinilmesini,**
**• Varlıkların kötüye kullanılması ve israfını önlemek ve kayıplara karşı korunmasını amaçlar.**

75. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre harcama birimlerinde işlemlerin gerçekleştirilmesi aşamasında yapılan kontroller ile malî hizmetler birimi tarafından yapılan kontrolleri kapsayan kontrol türü nedir?
**• Ön mali kontrol**
**• Ön malî kontrol süreci, malî karar ve işlemlerin hazırlanması, yüklenmeye girişilmesi, iş ve işlemlerin gerçekleştirilmesi ve belgelendirilmesinden oluşur.**

76. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre muhasebe yetkililerinin ödeme aşamasındaki sorumlulukları nelerdir?
**• Yetkililerin imzasını,**
**• Ödemeye ilişkin ilgili mevzuatında sayılan belgelerin tamam olmasını,**
**• Maddi hata bulunup bulunmadığını,**
**• Hak sahibinin kimliğine ilişkin bilgileri,**
**Kontrol etmekle yükümlüdür.**

77. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre muhasebe yetkilileri, ilgili mevzuatında düzenlenmiş belgeler dışında belge arayamaz. Yukarıda sayılan konulara ilişkin hata veya eksiklik bulunması halinde ödeme yapamaz. Belgesi eksik veya hatalı olan ödeme emri belgeleri, düzeltilmek veya tamamlanmak üzere en geç kaç iş günü içinde gerekçeleriyle birlikte harcama yetkilisine yazılı olarak gönderilir? **Bir iş günü içerisinde**

78. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre İç denetçinin görevleri nelerdir?
**• Nesnel risk analizlerine dayanarak kamu idarelerinin yönetim ve kontrol yapılarını değerlendirmek.**
**• Kaynakların etkili, ekonomik ve verimli kullanılması bakımından incelemeler yapmak ve önerilerde bulunmak.**
**• Harcama sonrasında yasal uygunluk denetimi yapmak.**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**• İdarenin harcamalarının, malî işlemlere ilişkin karar ve tasarruflarının, amaç ve politikalara, kalkınma planına, programlara, stratejik planlara ve performans programlarına uygunluğunu denetlemek ve değerlendirmek.**
**• Malî yönetim ve kontrol süreçlerinin sistem denetimini yapmak ve bu konularda önerilerde bulunmak.**
**• Denetim sonuçları çerçevesinde iyileştirmelere yönelik önerilerde bulunmak.**
**• Denetim sırasında veya denetim sonuçlarına göre soruşturma açılmasını gerektirecek bir duruma rastlandığında, ilgili idarenin en üst amirine bildirmek.**
**• İç denetçi, görevinde bağımsızdır ve iç denetçiye asli görevi dışında hiçbir görev verilemez ve yaptırılamaz.**
**• İç denetçiler, raporlarını doğrudan üst yöneticiye sunar.**
**• İç denetim raporları ile bunlar üzerine yapılan işlemler, üst yönetici tarafından en geç iki ay içinde İç Denetim Koordinasyon Kuruluna gönderilir.**

79. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre iç denetim koordinasyon kurulunun görevleri nelerdir?
**• İç denetime ilişkin denetim ve raporlama standartlarını belirlemek, denetim rehberlerini hazırlamak ve geliştirmek.**
**• Uluslararası uygulamalar ve denetim standartlarıyla uyumlu risk değerlendirme yöntemlerini geliştirmek.**
**• Kamu idarelerinin denetim birimleri ile işbirliğini sağlamak.**
**• Yolsuzluk veya usulsüzlüklerin ortadan kaldırılması için gerekli önlemlerin alınması konusunda önerilerde bulunmak.**
**• Risk içeren alanlarda iç denetçilere program dışı özel denetim yaptırılması için kamu idarelerine önerilerde bulunmak.**
**• İç denetçilerin eğitim programlarını düzenlemek.**
**• İç denetçiler ile üst yöneticiler arasında görüş ayrılığı bulunması halinde anlaşmazlığın giderilmesine yardımcı olmak.**
**• İdarelerin iç denetim raporlarını değerlendirerek sonuçlarını konsolide etmek suretiyle yıllık rapor halinde Maliye Bakanına sunmak ve kamuoyuna açıklamak.**
**• İşlem hacimleri ve personel sayıları dikkate alınmak suretiyle idareler ile ilçe ve belde belediyeleri için iç denetçi atanıp atanmayacağına karar vermek.**
**• İç denetçilerin atanmasına ilişkin diğer usulleri belirlemek.**
**• İç denetçilerin uyacakları etik kuralları belirlemek.**
**• Kalite güvence ve geliştirme programını düzenlemek ve iç denetim birimlerini bu kapsamda değerlendirmek.**

80. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre Dış Denetim hangi kurum ya da kuruluş tarafından yapılır?
**Sayıştay tarafından yapılır.**

81. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre dış denetim nasıl yapılır?
**• Kamu idaresi hesapları ve bunlara ilişkin belgeler esas alınarak, malî tabloların güvenilirliği ve doğruluğuna ilişkin malî denetimi ile kamu idarelerinin gelir, gider ve mallarına ilişkin malî işlemlerinin kanunlara ve diğer hukuki düzenlemelere uygun olup olmadığının tespiti,**
**• Kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli olarak kullanılıp kullanılmadığının belirlenmesi, faaliyet sonuçlarının ölçülmesi ve performans bakımından değerlendirilmesi amacıyla yapılır.**
**• Dış denetim sırasında, kamu idarelerinin iç denetçileri tarafından düzenlenen raporlar, talep edilmesi halinde Sayıştay denetçilerinin bilgisine sunulur.**
**• Sayıştay, denetim raporları ve bunlara verilen cevapları dikkate alarak düzenleyeceği dış denetim genel değerlendirme raporunu Türkiye Büyük Millet Meclisine sunar.**

82. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre Sayıştayın denetlenmesi nasıl yapılır?
**Sayıştayın denetlenmesi, her yıl Türkiye Büyük Millet Meclisi adına Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlık Divanı tarafından görevlendirilen ve gerekli mesleki niteliklere sahip denetim elemanlarından oluşan bir komisyon tarafından, hesaplar ve bunlara ilişkin belgeler esas alınarak yapılır.**

83. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre ödenek üstü harcama durumunda yapılacak yaptırım nasıl belirlenir?
**Kamu zararı oluşturmamakla birlikte bütçelere, ayrıntılı harcama programlarına, serbest bırakma oranlarına aykırı olarak veya ödenek gönderme belgelerindeki ödenek miktarını aşan harcama**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**talimatı veren harcama yetkililerine, her türlü aylık, ödenek, zam ve tazminat dâhil yapılan bir aylık net ödemeler toplamının iki katı tutarına kadar para cezası verilir.**

84. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre kamu zararı nedir?
**Kamu zararı; kamu görevlilerinin kasıt, kusur veya ihmallerinden kaynaklanan mevzuata aykırı karar, işlem veya eylemleri sonucunda kamu kaynağında artışa engel veya eksilmeye neden olunmasıdır.**

85. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre kamu zararının belirlenmesinde kullanılan usul ve esaslar nelerdir?
**• İş, mal veya hizmet karşılığı olarak belirlenen tutardan fazla ödeme yapılması,**
**• Mal alınmadan, iş veya hizmet yaptırılmadan ödeme yapılması,**
**• Transfer niteliğindeki giderlerde, fazla veya yersiz ödemede bulunulması,**
**• İş, mal veya hizmetin rayiç bedelinden daha yüksek fiyatla alınması veya yaptırılması,**
**• İdare gelirlerinin tarh, tahakkuk veya tahsil işlemlerinin mevzuata uygun bir şekilde yapılmaması,**
**• Mevzuatında öngörülmediği halde ödeme yapılması, esas alınır.**
**• Kontrol, denetim, inceleme, kesin hükme bağlama veya yargılama sonucunda tespit edilen kamu zararı, zararın oluştuğu tarihten itibaren ilgili mevzuatına göre hesaplanacak faiziyle birlikte ilgililerden tahsil edilir.**
**• Alınmamış para, mal ve değerleri alınmış; sağlanmamış hizmetleri sağlanmış; yapılmamış inşaat, onarım ve üretimi yapılmış veya bitmiş gibi gösteren gerçek dışı belge düzenlemek suretiyle kamu kaynağında bir artışa engel veya bir eksilmeye neden olanlar ile bu gibi kanıtlayıcı belgeleri bilerek düzenlemiş, imzalamış veya onaylamış bulunanlar hakkında Türk Ceza Kanunu veya diğer kanunların bu fiillere ilişkin hükümleri uygulanır. Ayrıca, bu fiilleri işleyenlere her türlü aylık, ödenek, zam, tazminat dâhil yapılan bir aylık net ödemelerin iki katı tutarına kadar para cezası verilir.**

86. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre kamu zararının meydana geldiği ve bu Kanunda belirtilen para cezalarının verilmesini gerektiren fiilin işlendiği yılı izleyen malî yılın başından başlamak üzere zamanaşımını kesen ve durduran genel hükümler saklı kalmak kaydıyla kaçıncı yılın sonuna kadar tespit ve tahsil edilemeyen kamu zararları ile para cezaları zamanaşımına uğrar?
**Onuncu yıl**

87. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre düzenleyici ve denetleyici kurumların üçer aylık dönemler itibarıyla oluşacak gelir fazlaları, genel bütçeye aktarılır?
**Her üç ayda bir izleyen ayın on beşine kadar.**

88. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Sayıştay'ın muhasebe hizmetleri hangi kurum ve kuruluş tarafından yerine getirilir?
**Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı, Cumhurbaşkanlığı muhasebe hizmetleri ise Cumhurbaşkanlığı tarafından görevlendirilen muhasebe yetkilileri tarafından yerine getirilir.**

89. (I) Sayılı Cetvel - Genel Bütçe Kapsamındaki Kamu İdareleri hangileridir?
**1) Türkiye Büyük Millet Meclisi**
**2) Cumhurbaşkanlığı**
**3) Anayasa Mahkemesi**
**4) Yargıtay**
**5) Danıştay**
**6) Hâkimler ve Savcılar Kurulu**
**7) Sayıştay**
**8) Adalet Bakanlığı**
**9) Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı**
**10) Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı**
**11) Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı**
**12) Dışişleri Bakanlığı**
**13) Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı**
**14) Gençlik ve Spor Bakanlığı**
**15) Hazine ve Maliye Bakanlığı**
**16) İçişleri Bakanlığı**
**17) Kültür ve Turizm Bakanlığı**
**18) Milli Eğitim Bakanlığı**
**19) Milli Savunma Bakanlığı**
**20) Sağlık Bakanlığı**
**21) Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı**
**22) Tarım ve Orman Bakanlığı**
**23) Ticaret Bakanlığı**
**24) Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı**
**25) Devlet Arşivleri Başkanlığı**
**26) Diyanet İşleri Başkanlığı**
**27) İletişim Başkanlığı**
**28) Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği**
**29) Milli İstihbarat Teşkilatı Başkanlığı**
**30) Milli Saraylar İdaresi Başkanlığı**
**31) Strateji ve Bütçe Başkanlığı**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**32) Jandarma Genel Komutanlığı**
**33) Sahil Güvenlik Komutanlığı**
**34) Emniyet Genel Müdürlüğü**
**35) (Mülga:18/7/2021-7333/14 md.)**
**36) Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı**
**37) Gelir İdaresi Başkanlığı**
**38) Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü**
**39) Meteoroloji Genel Müdürlüğü**
**40) Göç İdaresi Başkanlığı**
**41) Avrupa Birliği Başkanlığı**
**42) İklim Değişikliği Başkanlığı**

90. (II) Sayılı Cetvel – Özel Bütçeli İdareler hangileridir?
***Yükseköğretim Kurulu, Üniversiteler Ve Yüksek Teknoloji Enstitüleri**
***Özel Bütçeli Diğer İdareler**
**1) Savunma Sanayi Başkanlığı**
**2) Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu**
**3) Atatürk Araştırma Merkezi**
**4) Atatürk Kültür Merkezi**
**5) Türk Dil Kurumu**
**6) Türk Tarih Kurumu**
**7) Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu**
**8) Türkiye Bilimler Akademisi**
**9) Karayolları Genel Müdürlüğü**
**10) Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü**
**11) Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü**
**12) Orman Genel Müdürlüğü**
**13) Vakıflar Genel Müdürlüğü**
**14) Türkiye Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğü**
**15) Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü**
**16) Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü**
**17) Türk Akreditasyon Kurumu**
**18) Türk Standardları Enstitüsü**
**19) Türk Patent ve Marka Kurumu**
**20) Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı**
**21) Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı**
**22) GAP Bölge Kalkınma İdaresi**
**23) Özelleştirme İdaresi Başkanlığı**
**24) Kamu Denetçiliği Kurumu**
**25) Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri İşyurtları Kurumu**
**26) Meslekî Yeterlilik Kurumu**
**27) Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı**
**28) Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı**
**29) Doğu Anadolu Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı**
**30) Konya Ovası Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı**
**31) Doğu Karadeniz Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı**
**32) Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü**
**33) Türkiye Su Enstitüsü**
**34) Türkiye İlaç ve Tıbbî Cihaz Kurumu**
**35) Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu**
**36) Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı**
**37) Helal Akreditasyon Kurumu**
**38) Maden ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü**
**39) Türkiye Uzay Ajansı**
**40) Türkiye Adalet Akademisi**
**41) Kapadokya Alan Başkanlığı**
**42) Türkiye Enerji, Nükleer ve Maden Araştırma Kurumu**
**43) Türkiye İstatistik Kurumu**

91. (III) Sayılı Cetvel – Düzenleyici ve Denetleyici Kurumlar hangileridir?
**1) Radyo ve Televizyon Üst Kurulu**
**2) Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu**
**3) Sermaye Piyasası Kurulu**
**4) Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu**
**5) Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu**
**6) Kamu İhale Kurumu**
**7) Rekabet Kurumu**
**8) Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu**
**9) Kişisel Verileri Koruma Kurumu**
**10) Nükleer Düzenleme Kurumu**
**11) Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu**

92. (IV) Sayılı Cetvel – Sosyal Güvenlik Kurumları hangileridir?
**1) Sosyal Güvenlik Kurumu**
**2)Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

## 8. 2886 SAYILI DEVLET İHALE KANUNU

1. Genel bütçeye dâhil dairelerle katma bütçeli idarelerin, özel idare ve belediyelerin alım, satım, hizmet, yapım, kira, trampa, mülkiyetin gayri ayni hak tesisi ve taşıma işleri hangi kanun kapsamında yapılır?
**2886 Numaralı Devlet İhale Kanunu.**

2. İhaleler kesin zaruret olmadıkça işin mahiyetine göre ne zaman yapılır?
**En uygun fiyatla temini mümkün olan mevsimlerde yapılır.**

3. Hangi şartlarda yapım işlerinde ihaleye çıkılamaz?
**Arsası temin edilmemiş, mülkiyet ve kamulaştırma işlemleri tamamlanmamış olan ve gerekli olduğu halde imar durumu, tip yapılarda tatbikat, diğerlerinde avan projeleri ve bunlara dayalı keşifleri bulunmayan yapım işlerinde ihaleye çıkılamaz.**

4. Arsa temin edilmesi, mülkiyet ve kamulaştırma işlemlerinin tamamlanması şartı hangi ihalelerde aranmaz?
**Bina ve benzeri mahiyetteki inşaatlar dışındaki ihalelerde aranmaz.**

5. Bu kanun kapsamındaki alım satım neyi ifade etmektedir?
**Taşınır ve taşınmaz mallar ile her türlü ihtiyaç maddeleri, hizmet ve hakların alım ve satımını.**

6. Bu kanun kapsamındaki hizmet neyi ifade etmektedir?
**Kanun ve diğer mevzuata göre çalıştırılan aylıklı, ücretli, yevmiyeli ve sözleşmeli personel istihdamı hariç olmak üzere gerçek veya tüzelkişilere ücret karşılığında yaptırılan araştırma, sondaj, imalat, prototip imalat, istikşaf, etüt, harita plan, proje, kontrollük, müşavirlik ve benzeri her türlü hizmetleri.**

7. Bu kanun kapsamındaki yapım neyi ifade etmektedir?
**Her türlü inşaat, ihracat, imalat, sondaj, tesisat, onarım, yıkma, değiştirme, iyileştirme, yenileştirme ve montaj işlerini.**

8. Bu kanun kapsamındaki kira neyi ifade etmektedir?
**Taşınır ve taşınmaz malların ve hakların kiralanmasını veya kiraya verilmesini.**

9. Bu kanun kapsamındaki Trampa ve Mülkiyetin Gayri Ayni Hak Tesisi neyi ifade etmektedir?
**Borçlar Kanunu ile Türk Medeni Kanununun trampa ve mülkiyetin gayri ayni hak tesisi ile ilgili maddelerinde gösterilmiş işlemleri.**

10. Bu kanun kapsamındaki taşıma neyi ifade etmektedir?
**Yükleme, taşıma, boşaltma, depolama ve bunlara ilişkin ambalaj işlerini.**

11. Bu kanun kapsamındaki tahmin edilen bedel neyi ifade etmektedir?
**İhale konusu olan işlerin tahmin edilen bedelini ve yapım işlerinde keşif bedelini.**

12. Bu kanun kapsamındaki uygun bedel neyi ifade etmektedir?
**Artırmalarda, tahmin edilen bedelden aşağı olmamak üzere, teklif edilen bedellerin en yükseğini; eksiltmelerde tahmin edilen bedeli geçmemek üzere, teklif edilen bedellerin tercihe layık görülenini, bedel tahmini yapılamayan ihalelerde teklif edilen bedellerin uygun görülenini.**

13. Bu kanun kapsamındaki idare neyi ifade etmektedir?
**İhaleyi yapan daire, kurum ve kuruluşları.**

14. Bu kanun kapsamındaki istekli neyi ifade etmektedir?
**İhaleye katılan gerçek veya tüzelkişi veya kişileri.**

15. Bu kanun kapsamındaki ihale neyi ifade etmektedir?
**Bu Kanunda yazılı usul ve şartlarla, işin istekliler arasından seçilecek birisi üzerine bırakıldığını gösteren ve yetkili mercilerin onayı ile tamamlanan sözleşmeden önceki işlemleri.**

16. Bu kanun kapsamındaki müteahhit neyi ifade etmektedir?
**Üzerine ihale yapılan istekli veya isteklileri.**

17. Bu kanun kapsamındaki müşteri neyi ifade etmektedir?
**Artırma sonunda kendisine ihale yapılan istekli veya isteklileri.**

18. Bu kanun kapsamındaki şartname neyi ifade etmektedir?
**Yapılacak işlerin genel, özel, teknik ve idari esas ve usullerini gösteren belge veya belgeleri.**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

19. Bu kanun kapsamındaki sözleşme neyi ifade etmektedir?
İdare ile **müteahhit veya müşteri arasında yapılan yazılı anlaşmayı.**

20 Bu Kanuna göre yapılacak ihalelere katılabilmek için şartlar nelerdir?
**Kanuni ikametgâh sahibi olmak, gerekli nitelik ve yeterliği haiz bulunmak, istenilen teminat ve belgeleri vermek zorunludur.**

21. Bu Kanuna göre yapılacak ihalelere katılamayacak olanlar kimlerdir?
**-İhaleyi yapan idarenin ita amirleri**
**-İhale işlemlerini hazırlamak, yürütmek, sonuçlandırmak ve denetlemekle görevli olanlar**
**-Belirtilen bu şahısların eşleri ve ikinci dereceye kadar (ikinci derece dâhil) kan ve sıhri hısımları**
**-Bu şahısların ortakları**
**-Bu Kanun ve diğer kanunlardaki hükümler gereğince geçici veya sürekli olarak kamu ihalelerine katılmaktan yasaklanmış olanlar**

22. İhalelerin şartnamelerini hangi kurum veya kuruluş hazırlar?
**İhale konusu işlerin her türlü özelliğini belirten şartname ve varsa ekleri idarelerce hazırlanır.**

23. Şartnamelerde işin mahiyetine göre konulacak özel ve teknik şartlardan başka genel olarak hangi hususların gösterilmesi zorunludur?
**-İşin niteliği, nevi ve miktarı**
**-Taşınmaz malların satışı, kiraya verilmesi, trampa edilmesi ve üzerlerinde mülkiyetin gayri ayni hak tesisinde tapu kayıtlarına göre yeri, sınırı, yüzölçümü, varsa pafta, ada ve parsel numarası ve durumu**
**-Tahmin edilen bedeli, geçici teminat miktarı ve kesin teminata ait şartlar**
**-İşin yapılma yeri, teslim etme ve teslim alma şekil ve şartları**
**-İşe başlama ve işi bitirme tarihi, gecikme halinde alınacak cezalar**
**-İsteklilerde aranılan şartlar ve belgeler**
**-İhaleyi yapıp yapmamakta ve uygun bedeli tespitte idarenin serbest olduğu**
**-İhale kararının karar tarihinden itibaren en geç 15 işgünü içinde ita amirince onaylanacağı veya iptal edilebileceği**
**-Vergi, resim ve harçlarla sözleşme giderlerinin kimin tarafından ödeneceği**
**-Ödeme yeri ve şartlarıyla avans verilip verilmeyeceği, verilecekse şartları ve miktarı**
**-Sözleşme konusu işlerin malzeme veya birim fiyatlarındaki değişiklikler nedeniyle eğer ödenecekse fiyat farkının ne şekilde ödeneceği**
**-Süre uzatımı verilebilecek haller ve şartları**
**-İşin süresinden önce bitirilmesinde fayda görülen hallerde erken bitirme primi verilecekse miktarı, şartları ve ödeme şekli**
**-İhtilafların çözüm şekli**

24. Cumhurbaşkanı şartname genel esasları hakkına neleri belirlemeye yetkilidir?
**Tip şartnamelerin genel ve ortak esaslarını belirlemeye,**
Şartnamelere konulmak üzere bir önceki sorumuzda sayılan hususlarla ilgili veya bunlar dışındaki konularda genel esaslar tespit etmeye.

25. Tahmin edilen bedel nasıl tespit edilir?
**Tahmin edilen bedel, idarelerce tespit edilir veya ettirilir. İşin özelliğine göre gerektiğinde bu bedel veya bu bedelin hesabında kullanılacak fiyatlar belediye, ticaret odası, sanayi odası, borsa gibi kuruluşlardan veya bilirkişilerden soruşturulur. Tahmin edilen bedel, bunun dayanaklarının da eklendiği bir hesap tutanağında gösterilir ve asıl evrak arasında saklanır. Bu bedel gerektiğinde ihale komisyonlarınca tahkik ettirilir.**

26. Bedelin tespit edilememesi durumlarında hangi iş ve işlemler uygulanır?
**Sınai ve teknolojik zorunlulukların gerektirdiği durumlarda ilgili bakanın onayı alınmak suretiyle, bedel tahmini yapılmadan kapalı teklif usulüyle ihale yapılabilir.**

27. Onay belgesinde belirtilmesi gerekenler nelerdir?
**Onay belgesinde, ihale konusu olan işin nevi, niteliği, miktarı, varsa proje numarası, tahmin edilen bedeli, kullanılabilir ödenek tutarı, avans ve fiyat farkı verilecekse şartları, ihalede uygulanacak usul, yapılacaksa ilanın şekli ve adedi, alınacaksa geçici teminat miktarı belirtilir.**
**Onay belgesinde ayrıca, Şartname ve eklerinin bir bedel karşılığında verilip verilmeyeceği, bedel karşılığı verilecekse bedelin ne olacağı gösterilir.**
28. İhale komisyonlarında görevlendirme nasıl olur?
**İta amirleri, ilgili idarenin memurlarından birinin başkanlığında idareden, yapım işlerinde işin ehli veya uzmanı olmak şartıyla, en az bir kişi ve maliye memurunun katılmasıyla kurulacak komisyonları görevlendirirler.**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

29. Askeri ihale komisyonlarının kaç kişiden ibaret olacağı ve nasıl kurulacağı nasıl belirlenir?
**Cumhurbaşkanı kararı ile tespit edilir.**

30. TBMM, Cumhurbaşkanlığı ve Sayıştay Başkanlığı'nda teşkil edilecek satın alma komisyonlarında maliye memurluğu görevi nasıl yerine getirilir?
**Bu kuruluşların saymanlık işlerini yürüten muhasebe müdürü veya vazifelendireceği bir memur tarafından yerine getirilir.**

31. Askeri ihale komisyonları ile diğer ihale komisyonlarına katılacak maliye memuru nasıl tespit edilir?
**Maliye Bakanlığınca belirlenecek usule göre tespit edilir.**

32. İhale komisyonlarında kararlar nasıl alınır?
**-İhale komisyonları eksiksiz olarak toplanır. Komisyon kararları çoğunlukla alınır.**
**-Oyların eşit olması halinde başkanın bulunduğu taraf çoğunlukta kabul edilir.**
**-Kararlarda çekimser kalınamaz.**
**-Muhalif kalan üye karşı oy gerekçesine kararın altına yazarak imzalamak zorundadır. -Komisyon başkan ve üyeleri, oy ve kararlarından sorumludurlar.**

33. İhale dosyasının hazırlanmasında bulunması gereken belgeler nelerdir?
**Bu dosyada onay belgesi, varsa tahmin edilen bedele ilişkin hesap tutanağı, şartname ve ekleri, gerekli projeler, ilana ilişkin belge ve gazete nüshaları, sözleşme tasarısı ile saklanmasında yarar görülen diğer belgeler bulunur.**

34. Şartnamelerde tekniğe uygun olmayan veya gerçekleşmesi mümkün bulunmayan kayıt ve şartların bulunduğu anlaşıldığı takdirde hangi iş ve işlemler takip edilir?
**Komisyonlar ilgili idareye şartnameleri düzelttirmek üzere ihaleyi erteler.**
**Bu durumda ihale, yeniden düzenlenecek şartnameye ve 19'uncu madde uyarınca yapılacak ilana göre yürütülür.**

35. İhale isteklilerinde aranacak nitelikler ve istenecek belgeler nelerdir?
**-İdarece ihalelerin en elverişli koşullarla sonuçlandırılmasını sağlamak amacıyla, isteklilerde belirli mali ve teknik yeterlik ve nitelikler aranabilir. Bunları tespite yarayan belgelerin neler olduğu, şartnamelerde gösterilir**
**-İstekliler şartnamelerde yazılı belgeleri eksiksiz vermek ve Türkiye'de tebligat için adres göstermek zorundadır**
**-Yapım işleriyle her türlü etüt, proje, kontrollük ve müşavirlik hizmetlerine ait ihalelerde, isteklilerde aranacak niteliklerin ve istenecek belgelerin neler olacağı, ne yolda ve kimlerce verileceği ve müteahhit sicillerinin ne biçimde tutulacağı Cumhurbaşkanınca çıkarılan yönetmelikle gösterilir**

36. İhalenin yapılacağı yerlerdeki ilanlar nasıl yapılır?
**-Günlük gazete çıkan yerlerde ihaleler, ihalenin yapılacağı yerde çıkan gazetelerde en az bir gün aralıkla yayınlanmak suretiyle iki defa duyurulur**
**-Gazete ile yapılacak ilk ilan ile ihale günü arası 10 günden, son ilan ile ihale günü arası 5 günden az olamaz**
**-Günlük gazete çıkmayan yerlerdeki ihalelerde ilan, bu fıkranın (a) bendindeki süreler içinde ilgili idare ile hükümet ve belediye binalarının ilan tahtalarına asılacak yazılar ve belediye yayın araçları ile yapılır. Bu işlemler bir tutanakla belgelenir. Bu yerlerde en çok 7 gün aralıklarla gazete çıkıyorsa ayrıca gazete ile bir defa ilan yapılır.**

37. İhalenin yapılacağı diğer şehirlerdeki ilanlar nasıl yapılır?
**Tahmin edilen bedeli her yıl Genel Bütçe Kanunu ile belirlenecek miktarı aşan ihale konusu işler (1) numaralı fıkraya göre yapılacak ilanlardan başka, tirajı** göz önüne alınarak ili Basın-İlan Kurumu'nca tespit olunacak günlük gazetelerden birinde, ihale tarihinden an az 10 gün önce bir defa daha ilan edilir.

38. Pazarlık usulü ile yapılacak ihaleler için yapılacak iş ve işlemler nelerdir?
İdareler, ilan yapıp yapmamakta serbesttirler.

39. İlanlarda bulunması zorunlu hususlar nelerdir?
**-İhale konusu olan işin niteliği, yeri ve miktarı**
**-Şartname ve eklerinin nereden ve hangi şartlarla alınacağı**
**-İhalenin nerede, hangi tarih ve saatte ve hangi usulle yapılacağı**
**-Varsa tahmin edilen bedel ve geçici teminat miktarı**
**-İsteklilerden aranılan belgelerin neler olduğu**
**-Kapalı teklif usulüyle yapılacak ihalelerde, tekliflerin hangi tarih ve saate kadar nereye verileceği**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

40. Şartname ve eklerinde değişiklik halinde nasıl ilan yapılır?
**İlan yapıldıktan sonra şartname ve eklerinde değişiklik yapılamaz. Değişiklik yapılması zorunlu olursa, bunu gerektiren sebep ve zorunluluklar bir tutanakla tespit edilerek önceki ilanlar geçersiz sayılır ve iş yeniden aynı şekilde ilan olunur.**

41. İlanın uygun olmaması durumlarında uygulanacak iş ve işlemler nelerdir?
**İlanların geçersizliği ihale yapıldıktan sonra anlaşılırsa, ihale veya sözleşme feshedilir.**
**Ancak işte ivedilik ve ihalede devletin yararı varsa, ihale ve sözleşme Maliye Bakanlığı'nın uygun görüşü ve birinci derece ita amirinin onayı ile geçerli sayılabilir.**
**İhalenin veya sözleşmenin bozulması halinde, müteahhit veya müşterinin fesih tarihine kadar yapmış olduğu gerçek masrafları ile, varsa, tahakkuk etmiş hak edişleri verilir.**

42. İlanı sakıncalı görülen hususlar nelerdir ve bu hususlarda ne tür işlemler yapılır?
**Askeri İhaleler ile Emniyet Genel Müdürlüğü'ne ve Milli İstihbarat Teşkilatı'na ait ihaleler için yapılacak ilanlarda birinci derece ita amiri tarafından sakıncalı görülen hususlara yer verilmez.**

43. İdarelerince yabancı ülkelerdeki isteklilerin de girmesi yararlı görülen ihaleler için yeterli rekabeti sağlayacak biçimde yabancı ülkelerde ilan yapılabilir. Bu hususta hangi iş ve işlemler yapılır?
**Bu ilan ihale gününden en az 45 gün önce yapılır. İlanla ilgili usul ve yöntemler Milli Savunma, Dışişleri, Bayındırlık, Ticaret ve Enerji ve Tabii Kaynaklar bakanlıklarının görüşü alınarak, Maliye Bakanlığı'nca çıkarılacak bir yönetmelikte gösterilir.**

44. Tekliflerin açılma zamanı nasıl belirlenir?
**Tekliflerin açılma zamanı, idarelerin çalışma saati içinde olmak üzere tespit edilir.**
**Açılma zamanı için Posta, Telgraf, Telefon (PTT) veya Türkiye Radyo Televizyon (TRT) idarelerinin saat ayarı esas alınır.**
**Teklifler açılmaya başlandıktan sonra, çalışma saatine bağlı kalmaksızın işleme devam olunur.**

45. İsteklilerden ihale için geçici teminat alınması hususu nasıl belirlenir?
**İsteklilerden, ihale konusu olan işin tahmin edilen bedelinin % 3›ü oranında geçici teminat alınır.**
**10'uncu madde (Sınai ve teknolojik zorunlulukların gerektirdiği durumlarda ilgili bakanın onayı alınmak suretiyle, bedel tahmini yapılmadan kapalı teklif usulüyle ihale yapılabilir) uyarınca yapılacak ihalelerde geçici teminat teklif edilen bedelin, tasfiye idaresince yapılan taşınır mal satışlarında ise satışa esas bedelin % 3'ünden az olamaz.**

46. Teminat olarak kabul edilecek değerler nelerdir?
**-Tedavüldeki Türk Parası**
**-Hazine Müsteşarlığınca ihraç edilen Devlet iç borçlanma senetleri veya bu senetler yerine düzenlenen belgeler (Nominal bedele faiz dâhil edilerek ihraç edilmiş ise bu işlemlerde anaparaya tekabül eden satış değerleri esas alınır)**
**-Bankalarca ve özel finans kurumlarınca verilen teminat mektupları dışındaki teminatların istekliler tarafından mal sandıklarına yatırılması zorunlu olup, bunlar komisyonlarca teslim alınamaz.**
**-Üzerlerine ihale yapılanların teminat mektupları ihaleden sonra mal sandıklarına teslim edilir ve üzerlerine ihale yapılmayan isteklilerin geçici teminatları hemen geri verilir.**

47. Bankaların bu kanun kapsamındaki işler için verecekleri geçici, kesin ve avans teminat mektuplarının sermaye ve yedek akçelerinin durumlarına göre miktar ve kapsamlarını ve şeklini tespitini hangi kurum ya da kuruluş yapabilir?
**Maliye Bakanlığı**

48. Artırmalarda uygun bedel nasıl tespit edilir?
**Tahmin edilen bedelden aşağı olmamak üzere teklif edilen bedellerin en yükseğidir.**

49. Uygun bedelin tercihinde kullanılacak kriterler ile eksiltmelerde kabul edilecek azami indirim miktar veya oranları; işin niteliği, nevi ve miktarı, birim fiyatları, istekli tarafından talep edilen avans miktarı ve isteklinin buna benzer teknik ve mali yeterliği ile ilgili diğer hususlar da göz önünde bulundurulmak ve gerektiğinde diğer bakanlıkların da görüşleri alınmak suretiyle her yıl hangi kurum ya da kuruluş tarafından belirlenir?
**Bayındırlık ve** İskan **Bakanı'nın koordinatörlüğünde Milli Savunma, Maliye ve Gümrük, Tarım Orman ve Köy İşleri, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlarınca tespit olunarak Resmi Gazete'de yayımlanır.**

50. İhale kararlarından belirtilmesi gereken hususlar nelerdir?
**-İhale komisyonlarınca alınan kararlar, komisyon başkan ve üyelerinin adları, soyadları ve esas görevleri belirtilerek imzalanır.**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**-Kararlarda isteklilerin isimleri, adresleri, teklif ettikleri bedeller, ihalenin hangi tarihte ve hangi istekli üzerine hangi gerekçelerle yapıldığı, ihale yapılmamış ise nedenleri belirtilir.**

51. İhale kararlarının onayı veya iptal edilmesi kaç gün içerisinde yapılır?
**İhale komisyonları tarafından alınan ihale kararları, ita amirlerince karar tarihinden itibaren en geç 15 işgünü içinde onaylanır veya iptal edilir.**

52. Kesinleşen ihale kararlarının bildirilmesi hususu nasıl meydana gelir?
**İta amirince onaylanan ihale kararları, onaylandığı günden itibaren en geç 5 işgünü içinde, üzerine ihale yapılana veya vekiline, imzası alınmak suretiyle bildirilir veya iadeli taahhütlü mektupla tebligat adresine postalanır.**

53. İhale usullerinin nelerdir?
**-Kapalı teklif usulü**
**-Belli istekliler arasında kapalı teklif usulü**
**-Açık teklif usulü**
**-Pazarlık usulü**
**-Yarışma usulü**
**-İşin gereğine göre bu usullerden hangisinin uygulanacağı, bu kanun hükümlerine uyularak idarelerince tespit edilir**

54. Kapalı zarf usulünde tekliflerin hazırlanması nasıl yapılır?
**-Kapalı teklif usulünde teklifler yazılı olarak yapılır.**
**-Teklif mektubu, bir zarfa konulup kapatıldıktan sonra zarfın üzerine isteklinin adı, soyadı ve tebligata esas olarak göstereceği açık adresi yazılır.**
**-Zarfın yapıştırılan yeri istekli tarafından imzalanır veya mühürlenir.**
**-Bu zarf geçici teminata ait alındı veya banka teminat mektubu ve istenilen diğer belgelerle birlikte ikinci bir zarfa konularak kapatılır.**
**-Dış zarfın üzerine isteklinin adı ve soyadı ile açık adresi ve teklifin hangi işe ait olduğu yazılır.**
**-Teklif mektuplarının istekli tarafından imzalanması ve bu mektuplarda şartname ve eklerinin tamamen okunup kabul edildiğinin belirtilmesi, teklif edilen fiyatın rakam ve yazı ile açık olarak yazılması zorunludur.**
**-Bunlardan herhangi birine uygun olmayan veya üzerinde kazıntı, silinti veya düzeltme bulunan teklifler reddolunarak hiç yapılmamış sayılır.**

55. Kapalı zarf usulünde tekliflerin belirlenmesi işlemi nasıl yapılır?
**-Teklifler ilanda belirtilen saate kadar, sıra numaralı alındılar karşılığında komisyon başkanlığına verilir.**
**-Alındı numarası zarfın üzerine yazılır.**
**-Teklifler iadeli taahhütlü olarak da gönderilebilir.**
**-Bu takdirde dış zarfın üzerine komisyon başkanlığının adresi ile hangi işe ait olduğu, isteklinin adı ve soyadı ile açık adresi yazılır.**
**-Posta ile gönderilecek tekliflerin ilanda belirtilen saate kadar komisyon başkanlığına ulaşması şarttır.**
**-Postadaki gecikme nedeniyle işleme konulmayacak olan tekliflerin alınış zamanı bir tutanakla tespit edilir.**

56. Kapalı zarf usulünde dış zarfların açılması işlemi nasıl yapılır?
**-Tekliflerin açılma saati gelince, kaç teklif verilmiş olduğu bir tutanakla belirtildikten sonra dış zarflar hazır bulunan istekliler önünde alınış sırasına göre açılarak, istenilen belgelerin ve geçici teminatın tam olarak verilmiş olup olmadığı aranır.**
**-Dış zarfın üzerindeki alındı sıra numarası iç zarfın üzerine de yazılır.**
**-Belgeleri ile teminatı usulüne uygun ve tam olmayan isteklilerin teklif mektubunu taşıyan iş zarfları açılmayarak başkaca işleme konulmadan, diğer belgelerle birlikte kendilerine veya vekillerine iade olunur.**
**-Bunlar ihaleye katılamazlar.**

57. Kapalı zarf usulünde iç zarfların açılması ve son tekliflerin alınması işlemi nasıl yapılır?
**-Teklif mektuplarını taşıyan iç zarflar açılmadan önce, ihaleye katılacaklardan başkası ihale odasından çıkarılır.**
**-Bundan sonra zarflar numara sırası ile açılarak, teklifler komisyon başkanı tarafından okunur veya okutulur ve bir listesi yapılır.**
**-Bu liste komisyon başkanı ve üyeleri tarafından imzalanır.**
**-Kapalı teklif usulü ile yapılan artırma ihalelerinde; geçerli en yüksek teklifin altında olmamak üzere, oturumda hazır bulunan isteklilerden sözlü veya yazılı teklif alınmak suretiyle ihale sonuçlandırılır.**
**-Ancak, geçerli teklif sayısının üçten fazla olması durumunda bu işlem, geçerli en yüksek teklif üzerinden, oturumda hazır bulunan en yüksek üç teklif sahibi istekliyle, bu üç teklif ile aynı olan birden fazla teklifin bulunması halinde ise bu istekliler dâhil edilmek suretiyle yapılır.**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**-Komisyon, uygun gördüğü her aşamada oturumda hazır bulunan isteklilerden yazılı son tekliflerini alarak ihaleyi sonuçlandırabilir. Bu husus, ihale komisyonunca ikinci bir tutanakla tespit edilir.**

58. Kapalı zar usulünde ihalenin sonuca bağlanması hangi seçeneklerin seçimiyle yapılır ve nihayete erdirilir?
**-İhalenin yapıldığı, ancak ita amirinin onayına bağlı kaldığı**
**-Tekliflerin daha ayrıntılı bir şekilde incelenmesi için süreye ihtiyaç duyulduğu ve şartnamelerde daha uzun bir süre öngörülmemiş ise ihalenin 15 günü geçmemek üzere başka bir güne bırakıldığı,**
**-İhalenin yapılmadığı,**
**-Hususlarından birine karar verilir ve bu husus gerekçeli bir karar veya karar özeti halinde yazılarak, komisyon başkan ve üyeleri tarafından imzalanır ve durum hazır bulunanlara bildirilir.**

59. Kapalı zarf usulünde ihalelerin yapılamaması durumunda yapılacak iş ve işlemler nelerdir?
**-Kapalı teklif usulü ile yapılan ihalelerde, istekli çıkmadığı veya teklif olunan bedel komisyonca uygun görülmediği takdirde, ya yeniden aynı usulle ihale açılır veya idare yararı görüldüğü takdirde, ihalenin bitiş tarihinden itibaren 15 gün içinde iş pazarlıkla yaptırılır.**
**-İşin pazarlığa bırakılması halinde şartnamede belirtilen nitelik ve şartların aynen muhafazası zorunludur.**
**-Yeni ihale yapılıncaya kadar geçecek günler içinde aynı nitelikler korunarak günlük ihtiyaçlar oranında pazarlıkla mal alınabilir.**
**-Ancak ihale, şartnamede belirtilen nitelikte mal bulunmaması sebebiyle geri kalmış ise günlük ihtiyaçlar şartnameye bağlı kalmaksızın temin edilebilir.**

60. Belli İstekliler Arasında Kapalı Teklif Usulü hangi ihaleler kapsamında değerlendirilmektedir?
**Uçak, harp gemisi, harp mühimmatı, elektronik cihaz, askeri tesisat ve levazımat, silah ve malzeme sistemleri, savunma sanayii ile ilgili faaliyetler ve bunlara ait her türlü yedek parça alımı; barajlar, enerji santralleri, sulama tesisleri, limanlar, rıhtımlar, hava meydanları, demiryolları, lokomotifler, karayolları, tüneller, köprüler, akaryakıt tesisleri, özelliği bulunan yapım işleri bedii ve teknik hususiyetleri taşıyan sanat işleri, kentlerin ulaşım sistemlerine ilişkin planlar, kentlerin harita, nazım ve imar planları, su, kanalizasyon ve enerji tesisleri ile bunların etüt ve proje işlerinin ihalesi; diğer ihale usulleri yerine teknik yeterlilikleri ve güçleri idarece kabul edilmiş en az üç istekli arasında kapalı teklif usulü ile yaptırılabilir.**
**Zorunlu nedenlerle üçten az istekliden teklif almak gerektiği takdirde Cumhurbaşkanınca bu hususta ayrıca karar alınması şarttır.**

61. Açık Teklif Usulü ile yapılabilecek ihaleler nelerdir?
**Tahmin edilen bedeli her yıl Genel Bütçe Kanunu ile tespit edilecek tutarı geçmeyen ihaleler açık teklif usulüyle yapılabilir.**

62. Açık teklif usulünün uygulanması hangi usulle yapılır?
**-Açık teklif usulüne göre ihaleler, isteklilerin ihale komisyonları önünde tekliflerini sözlü olarak belirtmeleri suretiyle yapılır.**
**-Ancak; istekliler ilanda belirtilen ihale saatine kadar komisyon başkanlığına ulaşmış olmak şartıyla, 37. madde hükümlerine uygun olarak düzenleyecekleri tekliflerini iadeli taahhütlü bir mektupla da gönderebilirler.**
**-Teklif sahibi komisyonda hazır bulunmadığı takdirde posta ile gönderilen teklif son ve kesin teklif olarak kabul edilir.**

63. Açık teklif usulünde ihale saati gelince yapılan iş ve işlemler nelerdir?
**-Komisyon başkanı, isteklilerin belgelerini ve geçici teminat verip vermemiş olduklarını inceleyerek, kimlerin ihaleye katılabileceğini bildirir.**
**-Katılamayacakların belge ve teminatlarının geri verilmesi kararlaştırılır.**
**-Bu işlemler, istekliler önünde, bir tutanakla tespit edilir.**

64. Açık teklif usulüyle yapılan ihalelerde istekli çıkmadığı, isteklilerin belgeleri veya son teklifleri uygun görülmediği takdirde yapılacak iş ve işlemler nelerdir?
**Yeniden aynı usulle ihale açılır veya idare yararı görüldüğü takdirde, ihalenin bitiş tarihinden itibaren 15 gün içinde iş 43'üncü maddenin ikinci fıkrasında (İşin pazarlığa bırakılması halinde şartnamede belirtilen nitelik ve şartların aynen muhafazası zorunludur. Yeni ihale yapılıncaya kadar geçecek günler içinde aynı nitelikler korunarak günlük ihtiyaçlar oranında pazarlıkla mal alınabilir. Ancak ihale, şartnamede belirtilen nitelikte mal bulunmaması sebebiyle geri kalmış ise günlük ihtiyaçlar şartnameye bağlı kalmaksızın temin edilebilir) belirtilen esaslar dâhilinde pazarlıkla yaptırılabilir.**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

65. Pazarlık usulünde ihale nasıl yapılmaktadır?
**-Pazarlık usulü ile yapılan ihalelerde teklif alınması belli bir şekle bağlı değildir.**
-İhaleleler**, komisyon tarafından işin nitelik ve gereğine göre bir veya daha fazla istekliden yazılı veya sözlü teklif almak ve bedel üzerinde anlaşmak suretiyle yapılır.**
**-Pazarlığın ne suretle yapıldığı ve ne gibi tekliflerde bulunulduğu ve üzerine ihale yapılanların neden dolayı tercih edildiği pazarlık kararında gösterilir.**

66. Pazarlık usulüyle yapılacak işler nelerdir?
**-Yer, özellik (askeri birliklerin kuruluş özellikleri dâhil) ve nitelikleri itibariyle her yıl Genel Bütçe Kanununda gösterilecek belli tutarları aşmayan ve süreklilik göstermeyen, bu kanunun 1'inci maddesinde gösterilen işler,**
**-Silahlı Kuvvetlerin manevra ve planlı tatbikatlarının gerektirdiği ve acele olarak temini zorunlu her türlü ihtiyaçları; Silahlı Kuvvetler için Genelkurmay Başkanlığı'nca, güvenlik kuvvetleri için İçişleri Bakanlığı'nca tespit edilecek özel durumlardaki her türlü ihtiyaçları ve taşıma işleri.**
**-Önceden düşünülmesi mümkün olmayan ani ve beklenmeyen olayların ortaya çıkması üzerine acele olarak yapılması gerekip, kapalı veya açık teklif usulünün uygulanmasına yeterli süre bulunmayan işler; diğer ihale usulleriyle temin edilemeyeceği açıkça belli olan işler; bilgisayar alımı, kiralanması, bakım ve onarımı; her çeşit araç ve gerecin yetkili servislerine yaptırılacak periyodik bakım ve onarımları; yedek parça ve lastik alımları,**
**-İhalenin yapılmaması veya sözleşmenin bozulması nedeniyle, yeniden yapılacak ihalelerin sonuçlandırılmasına kadar geçecek süre içindeki ihtiyaç maddelerinin alımı,**
**-İdarelerin, müştereken veya iştirak halinde sahibi bulundukları taşınmaz mallardaki paylarının paydaşlara kiraya verilmesi,**
**-Kullanışlarının özelliği, idarelere yararlı olması veya ivediliği nedeniyle kapalı veya açık teklif yöntemleriyle ihalesi uygun görülmeyen, devletin özel mülkiyetindeki taşınır ve taşınmaz malların kiralanması, trampası ve mülkiyetin gayri ayni hak tesisi ile devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerlerin kiralanması ve mülkiyetin gayri ayni hak tesisi,**
**-Hazinenin veya Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü'nün mülkiyetinde veya devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan yerlerdeki baraj, dalyan, voli yerleri, göller, havuzlar, nehirler ve nehir ağızlarındaki av yerleri ile deniz ve iç sularda belirlenmiş yerlerdeki su ürünleri üretim hakkının, 22.3.1971 tarihli ve 1380 sayılı Su Ürünleri Kanununa göre Tarım ve Orman Bakanlığı'nca kiraya verilmesi,**
**-Özellikleri nedeniyle belli isteklilere yaptırılmasında yarar görülen her türlü hizmet, eğitim, araştırma, etüt ve proje, planlama, müşavirlik, keşif, harita, fotoğraf, film, baskı, sergileme, kontrol, muayene işleri ile teknik, fikri ve güzel sanatlarla ilgili çalışmayı gerektiren diğer işler,**
**-Para, tahvil, senet, pul, altın, gümüş, mücevher gibi kıymetlerle, güzel sanatlarla ilgili veya tarihi değeri bulunan eşyanın özel ambalaj, koruma, sigorta ve taşıma işleri,**
**-Çabuk bozulan, saklanması tehlikeli olan, saklama giderleri değerine veya beklemeden doğacak yararına oranla yüksek bulunan malların satımı,**
**-Tek kişi veya firma elinde bulunan taşınır mal, hak ve hizmetlerle, belirli taşınmaz malların alımı veya kiralanması,**
**-Ordu binek ve yük hayvanları ile damızlık olarak veya aşı, serum üretmek veya kontrol ve araştırma işlerinde kullanılmak üzere hayvan alımı**
**-Milli Güvenlik nedeniyle gizli tutulması zorunluluğu Cumhurbaşkanı'nca kabul edilen işler,**
**-Hazineye mal edilmiş batık gemiler ile denize düşmüş malların çıkarılması,**
**-Özellikleri nedeniyle yabancı ülkelerden sağlanması zorunlu olan her türlü alım, kiralama, onarım, yaptırma, keşfettirme, montaj, sigorta, taşıma ve hizmet işleri.**

67. İhalelerin sözleşmeye bağlanmasında kesin teminat miktarı ne kadardır?
**Taahhüdün, sözleşme ve şartname hükümlerine uygun olarak yerine getirilmesini sağlamak amacıyla, sözleşme yapılmasından önce müteahhit veya müşteriden ihale bedeli üzerinden hesaplanmak suretiyle % 6 oranında kesin teminat alınır.**
**Tasfiye idaresince yapılan taşınır mal satışlarında kesin teminat, ihale bedelinin % 6'sından az olamaz.**

68. Müteaahhit kesin teminat şartına uymazsa ne tür iş ve işlem yapılır?
**Müteahhit veya müşterinin bu zorunluluğa uymaması halinde, protesto çekmeye ve hüküm almaya gerek kalmaksızın ihale bozulur ve varsa geçici teminatı gelir kaydedilir.**

69**.** Sözleşmenin yapılmasından sonra geçici teminat için nasıl bir işlemde bulunulur?
**Geçici teminat iade edilir.**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

70. Yapım işlerinde kesin teminat nasıl belirlenir?
**Tahmin edilen bedeli her yıl Genel Bütçe Kanunu ile tespit edilecek tutarı aşan etüt, proje, kontrollük ve müşavirlik hizmetleri ile yapım işlerinde alınmış bulunan geçici teminat, kesin teminata çevrilir; kesin teminatın geri kalanı müteahhidin hak edişlerine karşı verilecek paralardan % 10 alıkonularak kesin teminat tutarına çıkarılır.**
**Müteahhit isterse teminat olarak kabul edilecek kıymetler üzerinden kesin teminat da verebilir.**

71. Keşfin ve sözleşmenin dışında kalmış fakat yapılması ihaleden sonra kararlaştırılmış işlerle, değişken fiyat esasına göre ihale edilmiş işlerde kesin teminat nasıl belirlenir?
**Artan iş veya fiyat farkı olarak ödenecek bedel oranında artırılır.**

72. Kesin teminatın geri verilmesi hangi şartlarda gerçekleşir?
**Taahhüdün sözleşme ve şartname hükümlerine uygun biçimde yerine getirildiği usulüne göre anlaşıldıktan ve müteahhidin bu işten dolayı idareye herhangi bir borcunun olmadığı tespit edildikten sonra, Sosyal Sigortalar Kurumu'ndan ilişiksiz belgesinin getirilmesi halinde, tümü, yapım işlerinde bir önceki maddedeki şartlardan ayrı olarak, geçici kabul tutanağının onaylanması ve geçici kabulde görülen kusurların giderilme bedelinin kesin teminatın yarısından fazla olmaması şartıyla, yarısı, kesin kabul işlemleri tamamlandıktan sonra ise, kalanı.**

73. Satışlara ilişkin ihalelerde müşterinin aynı süre içinde ihale bedelini ve müşteriye ait bulunan vergi, resim ve harçları yatırması, diğer giderleri ödemesi gerekir.
Bu hususlara uymaması durumunda hangi iş ve işlemler uygulanır?
**Protesto çekmeye ve hüküm almaya gerek kalmaksızın ihale bozulur ve varsa geçici teminat gelir kaydedilir.**

74. İdare 57'nci maddede yazılı süre içinde sözleşme yapılması hususunda kendisine düşen görevleri yapmak ve taşınmaz malların satımında, ferağa ait işlemleri tamamlamak, şartnamede belirtilen sınır ve evsafa göre satılan malları müşteriye teslim etmekle yükümlüdür.
Bu yükümlülüğün sağlanmaması durumunda müteahhit veya müşterinin kullanabileceği hakları nelerdir?
**Sürenin bitmesinden itibaren en çok 15 gün içinde, 10 gün müddetli bir noter ihbarnamesi ile bildirmek şartıyla, taahhüdünden vazgeçebilir.**
**Bu takdirde teminat geri verilir.**
**Müteahhit veya müşteri, ihaleye girmek ve teminat vermek için yaptığı masrafları istemeye hak kazanır.**

75. Yapım işlerine ait bir sözleşmenin uygulanması sırasında keşif ve sözleşme-de öngörülmeyen iş artışı veya eksilişi zorunlu hale gelirse, müteahhit, keşif bedelinin yüzde kaç oranına kadar olan değişikliği, süre hariç, sözleşme ve şartnamesindeki hükümler dairesinde yapmakla yükümlüdür? **%30**
76. Keşif bedeli artışının % 30'u geçmesi halinde ne tür bir işlem yapılır?
**Sözleşme feshedilir**

77. Keşif bedelinin % 70 inden daha düşük bedelle tamamlanacağı anlaşılan işlerde, müteahhit işi bitirmeye zorunludur. Bu durumda, müteahhide, belgelemek şartı ile yapmış olduğu gerçek giderlerine karşılık olarak, ihale bedelinin % 70›i ile yaptığı işin tutarı arasındaki bedel farkının yüzde kaçına kadar ödeme yapılabilir?
**% 5**

78. Kiralarda sözleşme süresi ne kadardır?
**Kiraya verilecek taşınır ve taşınmaz malların kira süresi, on yıldan çok olamaz.**
**Turistik tesis kurulacak yerlerin ve turistik tesislerin ve enerji üretimi tesisleri ile iletim ve dağıtım tesis ve şebekelerinin ihtiyacı olan arazilerin ve doğal gaz iletim, dağıtım ve depolama tesis ve şebekelerinin ihtiyacı olan arazilerin on yıldan fazla süre ile kiraya verilmesi mümkündür.**

79. Üç yıldan fazla süre ile kiraya verme işlerinde usul ve esaslar nasıldır?
**Önceden Maliye Bakanlığı'ndan izin alınması şarttır.**

80. Müteahhit veya müşteri sözleşmenin yerine getirilmesine engel olacak derecede ağır hastalık, tutukluluk veya hürriyeti bağlayıcı bir ceza nedeni ile taahhüdünü yapamayacak duruma girerse, bu hallerin oluşundan itibaren kaç gün içinde ilgili idarenin kabul edeceği birini vekil tayin etmek şartıyla taahhüdüne devam edebilir? **30 gün**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

81. Tarihi ve bedii değeri olan taşınmaz mallar hangi bakanlığının görüşü alınarak, Maliye Bakanlığı'nca çıkarılacak bir yönetmelikte tespit olunacak esas ve şartlara göre, Maliye Bakanlığı'nca kiraya verilebilir?
**Kültür ve Turizm Bakanlığı**

82. Devletin özel mülkiyetinde veya hüküm ve tasarrufu altında bulunan taşınmaz malları, özel bütçeli idarelerin mülkiyetinde bulunan taşınmaz mallar ve Vakıflar Genel Müdürlüğü ile idare ve temsil ettiği mazbut vakıflara ait taşınmaz malların, gerçek ve tüzelkişilerce işgali üzerine, fuzuli şagilden, bu kanunun 9'uncu maddesindeki yerlerden sorulmak suretiyle, idareden taşınmaz ve değerleme konusunda işin ehli veya uzmanı üç kişiden oluşan komisyonca tespit tarihinden geriye doğru kaç yılı geçmemek üzere tespit ve takdir edilecek ecrimisil istenir? **5 yıl**

83. Ecrimisile itiraz edilmemesi halinde yüzde kaç, peşin ödenmesi halinde ise ayrıca yüzde kaç indirim uygulanır?
**İtiraz edilmemesinde yüzde yirmi, peşin ödenmesinde ayriyeten yüzde on beş.**

84. İşgal edilen taşınmaz mal, idarenin talebi üzerine, bulunduğu yer mülkiye amirince en geç kaç gün içinde tahliye ettirilerek, idareye teslim edilir?
**15 gün**

85. Yurt dışında bulunan gemi ve uçakların o yerden sağlanması zorunlu olan ihtiyaç maddelerinin alımı ile acele onarımlarının vesair giderlerinin yapılmasına ilişkin esaslar, hangi bakanlıklarca müştereken hazırlanacak bir yönetmelikte gösterilir?
**Maliye ve Milli Savunma Bakanlıkları**

86. İhale işlemlerinin hazırlanması, yürütülmesi ve sonuçlandırılması sırasında yasak olan fiiler nelerdir?
**-Hile, desise, vaat, tehdit, nüfuz kullanma ve çıkar sağlama suretiyle veya başka yollarla ihaleye ilişkin işlemlere fesat karıştırmak veya buna teşebbüs etmek,**
**-Açık teklif ve pazarlık usulü ile yapılan ihalelerde isteklileri tereddüde düşürecek veya rağbeti kıracak söz söylemek ve istekliler arasında anlaşmaya çağrıyı ima edecek işaret ve davranışlarda bulunmak veya ihalenin doğruluğunu bozacak biçimde görüşme ve tartışma yapmak,**
**-İhale işlemlerinde sahte belge veya sahte teminat kullanmak veya kullanmaya teşebbüs etmek, taahhüdünü kötü niyetle yerine getirmemek, taahhüdünü yerine getirirken idareye zarar verecek işler yapmak veya işin yapılması veya teslimi sırasında hileli malzeme, araç veya usuller kullanmak.**

87. Kanunda belirtilen yasaklı fiil ve davranışları bu durumları iş tamamlandıktan ve kabul işlemi yapıldıktan sonra anlaşılmış olsa dahi tespit edilenler ile o işteki ortak veya vekilleri haklarında ceza kovuşturması yapılır; hükmolunacak ceza ile birlikte kaç yıla kadar bütün ihalelere girmekten mahkeme kararı ile yasaklanırlar?
**Bir yıldan üç yıla kadar**

88. Teslim edilen mal, hizmet, yapım veya yapılan işin muayene ve kabul işlemleri, idarelerce kurulacak en az kaç kişilik muayene ve kabul heyetleri tarafından yapılır?
**Üç kişilik heyet**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**9. 4734 SAYILI KAMU İHALE KANUNU**

1. Kamu İhale Kanunu'nun amacı nedir?
**Kamu hukukuna tâbi olan veya kamunun denetimi altında bulunan veyahut kamu kaynağı kullanan kamu kurum ve kuruluşlarının yapacakları ihalelerde uygulanacak esas ve usulleri belirlemektir.**

2. Kamu İhale Kanunu'nun kapsamı nedir?
**-Genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri ile özel bütçeli idareler, il özel idareleri ve belediyeler ile bunlara bağlı; döner sermayeli kuruluşlar, birlikler (meslekî kuruluş şeklinde faaliyet gösterenler ile bunların üst kuruluşları hariç), tüzel kişiler.**
**-Kamu iktisadi kuruluşları ile iktisadi devlet teşekküllerinden oluşan kamu iktisadi teşebbüsleri.**
**-Sosyal güvenlik kuruluşları, fonlar, özel kanunlarla veya Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle kurulmuş ve kendilerine kamu görevi verilmiş tüzel kişiliğe sahip kuruluşlar (meslekî kuruluşlar ve vakıf yükseköğretim kurumları hariç) ile bağımsız bütçeli kuruluşlar.**

3. Mal alımı ihalesine teklif veren gerçek veya tüzel kişileri veya bunların oluşturdukları ortak girişimlerine ne denir?
**Tedarikçi**

4. Hizmet alımı ihalesine teklif veren gerçek veya tüzel kişileri veya bunların oluşturdukları ortak girişimlerine ne denir?
**Hizmet sunucusu**

5. İhaleye katılmak üzere birden fazla gerçek veya tüzel kişinin aralarında yaptıkları anlaşma ile oluşturulan iş ortaklığı veya konsorsiyumlarına ne denir?
**Ortak girişim**

6. Üzerine ihale yapılan ve sözleşme imzalanan istekliye ne denir?
**Yüklenici**

7. İhaleyi yapan bu Kanun kapsamındaki kurum ve kuruluşlarına ne denir?
**İdare**

8. İdarenin, ihale ve harcama yapma yetki ve sorumluluğuna sahip kişi veya kurulları ile usulüne uygun olarak yetki devri yapılmış görevlilerine ne denir?
**İhale yetkilisi**

9. Bu Kanunda yazılı usul ve şartlarla mal veya hizmet alımları ile yapım işlerinin istekliler arasından seçilecek birisi üzerine bırakıldığını gösteren ve ihale yetkilisinin onayını müteakip sözleşmenin imzalanması ile tamamlanan işlemlerine ne denir?
**İhale**

10. Bu Kanuna göre yapılacak ihalelerde isteklinin idareye sunduğu fiyat teklifi ile değerlendirmeye esas belge ve/veya bilgilerine ne denir?
**Teklif**

11. Bütün isteklilerin teklif verebildiği usulüne ne denir?
**Açık ihale usulü**

12. Ön yeterlik değerlendirmesi sonucunda idare tarafından davet edilen isteklilerin teklif verebildiği usulüne ne denir?
**Belli istekliler arasında ihale usulü**

13. Bu Kanunda belirtilen hallerde kullanılabilen, ihale sürecinin iki aşamalı olarak gerçekleştirildiği ve idarenin ihale konusu işin teknik detayları ile gerçekleştirme yöntemlerini ve belli hallerde fiyatı isteklilerle görüştüğü usulüne ne denir?
**Pazarlık usulü**

14. Bu Kanunda belirtilen hallerde ihtiyaçların, idare tarafından davet edilen isteklilerle teknik şartların ve fiyatın görüşülerek doğrudan temin edilebildiği usulüne ne denir?
**Doğrudan temin**

15. Mal veya hizmet alımları ile yapım işlerinde idare ile yüklenici arasında yapılan yazılı anlaşmaya ne denir?
**Sözleşme**

16. İdareler ile kamu alımları sürecine taraf olanların bu sürece ilişkin işlemleri internet üzerinden gerçekleştirebilecekleri ve kurum tarafından yönetilen elektronik ortama ne denir?
**Elektronik Kamu Alımları Platformu**
17. İhale dokümanına uygun ön teklif veren ve sistemin geçerlik süresi içerisinde yeterlik kriterlerini sağlayan bütün isteklilerin sisteme kabul edildiği, piyasada mamul olarak bulunan malların tedarikine yönelik tamamen elektronik ortamda gerçekleştirilen alım sürecine ne denir?
**Dinamik alım sistemi**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

18. Bankalar tarafından verilen teminat mektupları ile Türkiye'de yerleşik sigorta şirketleri tarafından kefalet sigortası kapsamında düzenlenen kefalet senetlerine ne denir?
**Teminat mektubu**

19. Kamu İhalelerinde temel ilkeler nelerdir?
**-İdareler, bu kanuna göre yapılacak ihalelerde; saydamlığı, rekabeti, eşit muameleyi, güvenirliği, gizliliği, kamuoyu denetimini, ihtiyaçların uygun şartlarla ve zamanında karşılanmasını ve kaynakların verimli kullanılmasını sağlamakla sorumludur.**
**-Aralarında kabul edilebilir doğal bir bağlantı olmadığı sürece mal alımı, hizmet alımı ve yapım işleri bir arada ihale edilemez.**
**-Eşik değerlerin altında kalmak amacıyla mal veya hizmet alımları ile yapım işleri kısımlara bölünemez.**
**-Bu Kanuna göre yapılacak ihalelerde açık ihale usulü ve belli istekliler arasında ihale usulü temel usullerdir.**
**-Ödeneği bulunmayan hiçbir iş için ihaleye çıkılamaz.**

20. İhale Komisyonu nasıl görevlendirilir?
İhale yetkilisi, biri başkan olmak üzere, ikisinin ihale konusu işin uzmanı olması şartıyla, ilgili idare personelinden en az dört kişinin ve muhasebe veya malî işlerden sorumlu bir personelin katılımıyla kurulacak en az beş ve tek sayıda kişiden oluşan ihale komisyonunu, yedek üyeler de **dahil olmak üzere görevlendirir.**

21. Bu Kanunun 13 ve 63 üncü maddelerinin uygulanmasında yaklaşık maliyet dikkate alınarak kullanılacak eşik değerler hangileridir?
**-Genel bütçeye dahil daireler ve katma bütçeli idarelerin mal ve hizmet alımlarında** üçyüzmilyar Türk Lirası.
**-Kanun kapsamındaki diğer idarelerin mal ve hizmet alımlarında beşyüzmilyar** Türk Lirası.
**-Kanun kapsamındaki idarelerin yapım işlerinde onbirtrilyon**
Türk Lirası.

22. Mal veya hizmet alımları ile yapım işlerinin ihalesi yapılmadan önce idarece, her türlü fiyat araştırması yapılarak katma değer vergisi hariç olmak üzere belirlenen maliyete ne denir?
**Yaklaşık Maliyet**

23. İhaleye katılımda yeterlik kuralları nelerdir?
**Ekonomik ve malî yeterlik**
**Mesleki ve teknik yeterliklerinin belirlenmesi**

24. İhaleye katılamayacak olanlar kimlerdir?
**-Bu kanun ve diğer kanunlardaki hükümler gereğince geçici veya sürekli olarak idarelerce veya mahkeme kararıyla kamu ihalelerine katılmaktan yasaklanmış olanlar ile 12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren suçlardan veya örgütlü suçlardan veyahut kendi ülkesinde ya da yabancı bir ülkede kamu görevlilerine rüşvet verme suçundan dolayı hükümlü bulunanlar.**
**-İlgili mercilerce hileli iflas ettiğine karar verilenler.**
**-İhaleyi yapan idarenin ihale yetkilisi kişileri ile bu yetkiye sahip kurullarda görevli kişiler.**
**-İhaleyi yapan idarenin ihale konusu işle ilgili her türlü ihale işlemlerini hazırlamak, yürütmek, sonuçlandırmak ve onaylamakla görevli olanlar.**
**-Yukarıda belirtilen şahısların eşleri ve üçüncü dereceye kadar kan ve ikinci dereceye kadar kayın hısımları ile evlatlıkları ve evlat edinenleri.**
**-Yukarıda belirtilen şahısların ortakları ile şirketleri (bu kişilerin yönetim kurullarında görevli bulunmadıkları veya sermayesinin % 10'undan fazlasına sahip olmadıkları anonim şirketler hariç)**

25. Ön ilanda belirtilmesi zorunlu olan hususlar nelerdir?
**-İdarenin adı, adresi, telefon ve faks numarası ile elektronik posta adresi.**
**-İhalenin adı, niteliği, türü ile mal ve hizmet alımlarında kalemler ve tahmini miktarlar, yapım işlerinde ise işin yapılacağı yer, yapı tekniği ve ihtiyaç programına göre tahmin edilen fiziki miktarı veya kapsamı.**
**-Çerçeve anlaşma yapılıp yapılmayacağı.**
**-İhalenin yapılacağı yer.**
**-İhale ilanının yılın hangi çeyreğinde yayımlanacağı.**

26. İhalelerde yasak olan fiil veya davranışlar nelerdir?
**-Hile, vaat, tehdit, nüfuz kullanma, çıkar sağlama, anlaşma, irtikâp, rüşvet suretiyle veya başka yollarla ihaleye ilişkin işlemlere fesat karıştırmak veya buna teşebbüs etmek.**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**-İsteklileri tereddüde düşürmek, katılımı engellemek, isteklilere anlaşma teklifinde bulunmak veya teşvik etmek, rekabeti veya ihale kararını etkileyecek davranışlarda bulunmak.**
**-Sahte belge veya sahte teminat düzenlemek, kullanmak veya bunlara teşebbüs etmek.**
**-Alternatif teklif verebilme halleri dışında, ihalelerde bir istekli tarafından kendisi veya başkaları adına doğrudan veya dolaylı olarak, asaleten ya da vekâleten birden fazla teklif vermek.**
**-11 inci maddeye göre ihaleye katılamayacağı belirtildiği halde ihaleye katılmak.**

27. İdarelerce mal veya hizmet alımları ile yapım işleri ihalelerinde hangi usuller uygulanır?
**-Açık ihale usulü**
**-Belli istekliler arasında ihale usulü**
**-Pazarlık usulü**

28. Açık ihale usulü nedir?
**Açık ihale usulü, bütün isteklilerin teklif verebildiği usuldür.**

29. Belli istekliler arasında ihale usulü nedir?
**Belli istekliler arasında ihale usulü, yapılacak ön yeterlik değerlendirmesi sonucunda idarece davet edilen isteklilerin teklif verebildiği usuldür.**
**Yapım işleri, hizmet ve mal alım ihalelerinden işin özelliğinin uzmanlık ve/veya ileri teknoloji gerektirmesi nedeniyle açık ihale usulünün uygulanamadığı işlerin ihalesi ile yaklaşık maliyeti eşik değerin yarısını aşan yapım işi ihaleleri bu usule göre yaptırılabilir.**

30. Hangi hallerde pazarlık usulü ile ihale yapılabilir?
**-Açık ihale usulü veya belli istekliler arasında ihale usulü ile yapılan ihale sonucunda teklif çıkmaması**
**-Doğal afetler, salgın hastalıklar, can veya mal kaybı tehlikesi gibi ani ve beklenmeyen veya yapım tekniği açısından özellik arz eden veya yapı veya can ve mal güvenliğinin sağlanması açısından ivedilikle yapılması gerekliliği idarece belirlenen hallerde veyahut idare tarafından önceden öngörülemeyen olayların ortaya çıkması üzerine ihalenin ivedi olarak yapılmasının zorunlu olması**
**-Savunma ve güvenlikle ilgili özel durumların ortaya çıkması üzerine ihalenin ivedi olarak yapılmasının zorunlu olması**
**-İhalenin, araştırma ve geliştirme sürecine ihtiyaç gösteren ve seri üretime konu olmayan nitelikte olması**
**-İhale konusu mal veya hizmet alımları ile yapım işlerinin özgün nitelikte ve karmaşık olması nedeniyle teknik ve malî özelliklerinin gerekli olan netlikte belirlenememesi**
**-İdarelerin yaklaşık maliyeti ellimilyar** Türk Lirasına kadar olan mamul mal, malzeme veya hizmet alımları

31. Hangi hallerde ihtiyaçların ilân yapılmaksızın ve teminat alınmaksızın doğrudan temini usulüne başvurulabilir?
**-İhtiyacın sadece gerçek veya tüzel tek kişi tarafından karşılanabileceğinin tespit edilmesi.**
**-Sadece gerçek veya tüzel tek kişinin ihtiyaç ile ilgili özel bir hakka sahip olması.**
**-Mevcut mal, ekipman, teknoloji veya hizmetlerle uyumun ve standardizasyonun sağlanması için zorunlu olan mal ve hizmetlerin, asıl sözleşmeye dayalı olarak düzenlenecek ve toplam süreleri üç yılı geçmeyecek sözleşmelerle ilk alım yapılan gerçek veya tüzel kişiden alınması.**
**-Büyükşehir belediyesi sınırları dâhilinde bulunan idarelerin on beş milyar, diğer idarelerin beşmilyar** Türk Lirasını aşmayan ihtiyaçları ile temsil ağırlama faaliyetleri kapsamında yapılacak konaklama, seyahat ve iaşeye ilişkin alımlar.
**-İdarelerin ihtiyacına uygun taşınmaz mal alımı veya kiralanması.**

32. İhale ilânlarında bulunması zorunlu hususlar nelerdir?
**-İdarenin adı, adresi, telefon ve faks numarası.**
**-İhalenin adı, niteliği, türü, miktarı.**
**-Mal alımı ihalelerinde teslim yeri, hizmet alımı ve yapım ihalelerinde ise işin yapılacağı yer.**
**-İhale konusu işe başlama ve işi bitirme tarihi.**
**-Uygulanacak ihale usulü, ihaleye katılabilme şartları ve istenilen belgelerin neler olduğu.**
**-Yeterlik değerlendirmesinde uygulanacak kriterler.**
**-İhalenin sadece yerli isteklilere açık olup olmadığı ve yerli istekliler lehine fiyat avantajı uygulanıp uygulanmayacağı.**
**-İhale dokümanının nerede görülebileceği ve hangi bedelle alınacağı.**
**-İhalenin nerede, hangi tarih ve saatte yapılacağı.**
**-Tekliflerin ihale saatine kadar nereye verileceği.**
**-Teklif ve sözleşme türü.**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**-Teklif edilen bedelin % 3'ünden az olmamak üzere, isteklice belirlenecek tutarda geçici teminat verileceği.**
**-Tekliflerin geçerlilik süresi.**
**-İhaleye konsorsiyumların teklif verip veremeyeceği.**

33. Ön yeterlik ilânlarında bulunması zorunlu hususlar nelerdir?
**-İdarenin adı, adresi, telefon ve faks numarası.**
**-İhalenin adı, niteliği, türü, miktarı.**
**-Mal alımı ihalelerinde teslim yeri, hizmet alımı ve yapım ihalelerinde ise işin yapılacağı yer.**
**-İhale konusu işin başlama ve bitirme tarihi.**
**-Ön yeterliğe katılabilme şartları ve istenilen belgelerin neler olduğu.**
**-Ön yeterlik değerlendirmesinde uygulanacak kriterler.**
**-İhalenin sadece yerli isteklilere açık olup olmadığı ve yerli istekliler lehine fiyat avantajı uygulanıp uygulanmayacağı.**
**-Ön yeterlik dokümanının nerede görülebileceği ve hangi bedelle alınacağı.**
**-Ön yeterlik başvurusunun sunulacağı yer ile son başvuru tarih ve saati.**
**-İhaleye konsorsiyumların teklif verip veremeyeceği.**

34. Tekliflerin hazırlanması ve sunulması nasıl yapılır?
**-Teklif mektubu ve geçici teminat da dâhil olmak üzere ihaleye katılabilme şartı olarak istenilen bütün belgeler bir zarfa konulur.**
**-Zarfın üzerine isteklinin adı, soyadı veya ticaret unvanı, tebligata esas açık adresi, teklifin hangi işe ait olduğu ve ihaleyi yapan idarenin açık adresi yazılır.**
**-Zarfın yapıştırılan yeri istekli tarafından imzalanır ve mühürlenir.**

35. İhalelerde, teklif edilen bedelin ne kadarı istekli tarafından verilecek tutarda geçici teminat olarak alınır?
**% 3'ünden az olmamak üzere**

36. Sözleşme yapılmasında isteklinin görev ve sorumluluğu nedir?
**İhale üzerinde kalan istekli 42 ve 43'üncü maddelere göre kesin teminatı vererek sözleşmeyi imzalamak zorundadır.**

37. İhalenin sözleşmeye bağlanması hangi esaslara göre yapılır?
**-Yapılan bütün ihaleler bir sözleşmeye bağlanır.**
**-Sözleşmeler idarece hazırlanır ve ihale yetkilisi ile yüklenici tarafından imzalanır.**
**-Yüklenicinin ortak girişim olması halinde, sözleşmeler ortak girişimin bütün ortakları tarafından imzalanır.**
**-İhale dokümanında aksi belirtilmedikçe sözleşmelerin notere tescili ve onaylattırılması zorunlu değildir.**

38. Bu kanunla verilen görevleri yapmak üzere kamu tüzel kişiliğini haiz, idari ve malî özerkliğe sahip hangi kurum kurulmuştur?
**Kamu İhale Kurumu**
39. Kamu İhale Kurulu kaç üyeden oluşur?
**Kurumun karar organı biri başkan, biri ikinci başkan olmak üzere en az dört yıllık öğrenim görenler arasından Cumhurbaşkanınca atanan dokuz üyeden oluşur.**
**Kurul Başkanı, Kurumun da başkanıdır.**

40. İhalelere yönelik başvurular nasıl yapılır?
Şikâyet başvuruları idareye, itirazın şikâyet başvuruları kuruma hitaben yazılmış imzalı dilekçelerle yapılır

41. Şikâyet dilekçelerinde hangi hususlara yer verilir?
**-Başvuru sahibinin, varsa vekil ya da temsilcisinin adı, soyadı veya unvanı ve adresi.**
**-İhaleyi yapan idarenin ve ihalenin adı veya ihale kayıt numarası.**
**-Başvuruya konu olan durumun farkına varıldığı veya bildirildiği tarih.**
**-Başvurunun konusu, sebepleri ve dayandığı deliller.**
**-**İtirazen **şikâyet başvurularında idareye yapılan şikâyetin ve varsa şikâyete ilişkin idare kararının bildirim tarihi.**

42. İdare, şikâyet başvurusu üzerine gerekli incelemeyi yaparak kaç gün içinde gerekçeli bir karar alır?
**10 gün**

43. Tebligatlar idareler veya Kurum tarafından hangi yöntemler kullanılarak yapılabilir?
**-İmza karşılığı elden**
**-İadeli taahhütlü mektupla**
**-Elektronik ortamda**
**-Faksla**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**10. 4735 SAYILI KAMU İHALE SÖZLEŞMELERİ KANUNU**

1. Bu kanunun uygulanmasında uygulama birliğini sağlamak üzere mal veya hizmet alımları ile yapım işlerine ilişkin tip sözleşmeler nerede yayımlanır?
**Resmi gazete**

2. Yapım işlerinde; uygulama projeleri ve bunlara ilişkin mahal listelerine dayalı olarak, işin tamamı için isteklinin teklif ettiği sözleşme türü hangisidir?
**Toplam Bedel Üzerinden Anahtar Teslimi Götürü Bedel Sözleşme**

3. Mal veya hizmet alımı işlerinde, ayrıntılı özellikleri ve miktarı idarece belirlenen işin tamamı için isteklinin teklif ettiği sözleşme türü hangisidir?
**Toplam Bedel Üzerinden Götürü Bedel Sözleşme**

4. Yapım işlerinde; ön veya kesin projelere ve bunlara ilişkin mahal listeleri ile birim fiyat tariflerine, mal veya hizmet alımı işlerinde ise işin ayrıntılı özelliklerine dayalı olarak; idarece hazırlanmış cetvelde yer alan her bir iş kaleminin miktarı ile bu iş kalemleri için istekli tarafından teklif edilen birim fiyatların çarpımı sonucu bulunan sözleşme türü hangisidir?
**Toplam Bedel Üzerinden Birim Fiyat Sözleşme**

5. Yapım işlerinde; niteliği itibarıyla iş kalemlerinin bir kısmı için anahtar teslimi götürü bedel, bir kısmı için birim fiyat teklifi alma yöntemleri birlikte uygulanmak suretiyle gerçekleştirilen ihaleler sonucunda kullanılan sözleşme türü hangisidir?
**Karma Sözleşme**

6. Çerçeve anlaşmaya dayalı olarak idare ile yüklenici arasında imzalanan sözleşme türü hangisidir?
**Münferit Sözleşme**

7. Kamu İhaleleri Sözleşme Kanuna göre düzenlenecek sözleşmelerde aşağıdaki hususların hangisinin belirtilmesi zorunlu değildir?
**Yüklenicinin imza onayı**

8. Kamu İhaleleri Sözleşme Kanuna göre düzenlenecek sözleşmelerde aşağıdaki hususların hangisinin belirtilmesi zorunlu değildir?
**Sözleşmenin kaç sayfadan oluştuğu**

9. Kamu İhaleleri Sözleşme Kanuna göre düzenlenecek sözleşmelerde aşağıdaki hususların hangisinin belirtilmesi zorunlu değildir?
**Kesin teminat miktarının yüzde yetmiş beşi**

10. Kamu İhaleleri Sözleşme Kanuna göre düzenlenecek sözleşmelerde aşağıdaki hususların hangisinin belirtilmesi zorunlu değildir?
**Sözleşmenin nerede, ne zaman, hangi şartlarda imzalandığının bilgisi**

11. Kamu İhaleleri Sözleşme Kanuna göre düzenlenecek sözleşmelerde aşağıdaki hususların hangisinin belirtilmesi zorunlu değildir?
**Yüklenicinin sözleşme konusu iş ile ilgili çalıştıracağı personele ilişkin güvenlik soruşturması bilgisi**

12. Sözleşme türlerine göre fiyat farkı verilebilmesine ilişkin esas ve usulleri tespite Kamu İhale Kurumunun teklifi üzerine kim yetkilidir?
**Cumhurbaşkanı**

13. Sözleşmelerde hangi şart oluştuktan sonra değişiklik yapılmaz?
**Sözleşme imzalandıktan sonra**

14. Kamu İhale Kanununu uyarınca ihale edilen işlerde, iş kanununda tanımlanan asıl işveren-alt işveren ilişkisi çerçevesinde alt işveren tarafından münhasıran bu kanun kapsamına giren kamu kurum ve kuruluşlarına ait işyerlerinde çalıştırılan işçileri kapsayacak olan toplu iş sözleşmeleri; alt işverenin yetkilendirmesi kaydıyla merkezi yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin üyesi bulunduğu kamu işveren sendikalarından birisi tarafından hangi hükümlere göre yürütülür?
**Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu hükümlerine göre**

15. Yapım işlerinde yüklenici; işyerlerindeki her türlü araç, malzeme, ihzarat, iş ve hizmet makineleri, taşıtlar, tesisler ile sözleşme konusu iş için, işin özellik ve niteliğine göre ihale dokümanında belirtilen şekilde, işe başlama tarihinden geçici kabul tarihine kadar geçen süre içinde

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

oluşabilecek deprem, su baskını, toprak kayması, fırtına, yangın gibi doğal afetler ile hırsızlık, sabotaj gibi risklere karşı, geçici kabul tarihinden kesin kabul tarihine kadar geçecek süreye ilişkin ise kapsamı ihale dokümanında belirtilen ne tür bir sigorta yaptırmak zorundadır?
**Genişletilmiş Bakım Devresi Teminatını İçeren Sigorta**

16. Aşağıdakilerden hangisi mücbir sebep olarak kabul edilebilecek hallerden değildir?
**Lokavt**

17. Mücbir sebebin meydana geldiği tarihi izleyen kaç gün içerisinde yüklenicinin idareye bilgi vermesi gerekmektedir?
**20 gün**

18. Muayene ve kabul komisyonları en az kaç kişiden oluşmaktadır?
**3 kişi**

19. Kısmî kabul işlemi hangi özelliklerle yapılabilmektedir?
**Taahhüdün tamamlanan ve müstakil kullanıma elverişli bölümleri için**

20. Fiyat farkı ödenmesi öngörülerek ihale edilen işlerde fiyat farkı olarak ödenecek bedelin, sözleşme bedelinde artış meydana gelmesi halinde bu artış tutarının kaçı oranında teminat olarak kabul edilen değerler üzerinden ek kesin teminat alınır?
**Yüzde 6**

21. Yapım işlerinde; varsa eksik ve kusurların giderilerek geçici kabul tutanağının onaylanmasından sonra taahhüdün ne kadarı yükleniciye iade edilir?
**Yarısı**

22. Yapım işleri dışındaki işlerde Sosyal Sigortalar Kurumu'ndan ilişiksiz belgesinin getirildiği saptandıktan sonra; alınan mal veya yapılan iş için bir garanti süresi öngörülmesi halinde taahhüdün ne kadarı iade edilir?
**Yarısı**

23. Mahsup işlemi yapılmasına gerek bulunmayan hallerde; yapım işlerinde kesin hesap ve kesin kabul tutanağının onaylanmasından, diğer işlerde ise işin kabul tarihinden veya varsa garanti süresinin bitim tarihinden itibaren kaç yıl içinde idarenin yazılı uyarısına rağmen talep edilmemesi nedeniyle iade edilemeyen kesin teminat mektupları hükümsüz kalır?
**2 yıl**

24. İsim ve statü değişikliği gereği yapılan devirler hariç olmak üzere, bir sözleşmenin devredildiği tarihi takibeden kaç yıl içinde aynı yüklenici tarafından başka bir sözleşme devredilemez veya devir alınamaz?
**3 yıl**

25. İzinsiz devredilen veya devir alınan veya bir sözleşmenin devredildiği tarihi takip eden kaç yıl içinde devredilen veya devir alınan sözleşmeler feshedilir?
**3 yıl**

26. Yüklenicinin ölümü halinde, sözleşme feshedilmek suretiyle hesabı genel hükümlere göre tasfiye edilerek kesin teminatları ve varsa diğer alacakları varislerine verilir.
Ancak, aynı şartları taşıyan ve talepte bulunan varislere idarenin uygun görmesi halinde, ölüm tarihini izleyen kaç gün içinde varsa ek teminatlar dâhil taahhüdün tamamı için gerekli kesin teminatı vermeleri şartıyla sözleşme devredilebilir?
**30 gün**

27. Ağır hastalık, tutukluluk veya özgürlüğü kısıtlayıcı bir cezaya mahkûmiyeti nedeni ile yüklenicinin taahhüdünü yerine getirememesi halinde, bu durumun oluşunu izleyen kaç gün içinde yüklenicinin teklif edeceği ve ilgili idarenin kabul edeceği birinin vekil tayin edilmesi koşuluyla taahhüde devam edilebilir?
**30 gün**

28. Pilot veya koordinatör ortağın ölümü halinde ise sözleşme feshedilmek suretiyle yapılmış olan işler tasfiye edilerek kesin teminat iade edilir.
Bu durumların oluşunu izleyen kaç gün içinde diğer ortakların teklifi ve idarenin uygun görmesi halinde de, teminat dâhil o iş için pilot veya koordinatör ortağın yüklenmiş olduğu sorumlulukların üstlenilmesi kaydıyla sözleşme yenilenerek işe devam edilebilir?
**30 gün**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

29. Yüklenicinin taahhüdünü ihale dokümanı ve sözleşme hükümlerine uygun olarak yerine getirmemesi veya işi süresinde bitirmemesi üzerine, ihale dokümanında belirlenen oranda gecikme cezası uygulanmak üzere, idarenin en az kaç gün süreli ve nedenleri açıkça belirtilen ihtarına rağmen aynı durumun devam etmesi halinde idare sözleşmeyi fesheder?
**10 gün**

30. Sözleşmeden önceki yasak fiil veya davranışlar nedeniyle feshi durumlarında taahhüdün en az yüzde kaçını tamamlanmış olması ve taahhüdün tamamlattırılmasında kamu yararı bulunması kaydıyla;
-İvediliği nedeniyle taahhüdün kalan kısmının yeniden ihale edilmesi için yeterli sürenin bulunmaması,
-Taahhüdün başka bir yükleniciye yaptırılmasının mümkün olmaması,
-Yüklenicinin yasak fiil veya davranışının taahhüdünü tamamlamasını engelleyecek nitelikte olmaması,
*Hallerinde, idare sözleşmeyi feshetmeksizin yükleniciden taahhüdünü tamamlamasını isteyebilir?*
**Yüzde 80**

31. 19 uncu maddeye göre yüklenicinin fesih talebinin idareye intikali, 20'nci maddenin (a) bendine göre belirlenen sürenin bitimi, 20'nci maddenin (b) bendi ile 21'inci maddeye göre ise tespit tarihi itibariyle sözleşme feshedilmiş sayılır.
Bu tarihleri izleyen kaç gün içinde idare tarafından fesih kararı alınır?
**7 gün**

32. 19, 20 ve 21 inci maddelere göre sözleşmenin feshedilmesi halinde, kesin teminat ve varsa ek kesin teminatlar alındığı tarihten gelir kaydedileceği tarihe kadar Devlet İstatistik Enstitüsünce yayımlanan aylık toptan eşya fiyat endeksine göre güncellenir.
Güncellenen tutar ile kesin teminat ve varsa ek kesin teminatların tutarı arasındaki fark hangi taraftan tahsil edilir? **Yükleniciden**

33. Mal ve hizmet alımlarıyla yapım sözleşmelerinde, öngörülemeyen durumlar nedeniyle bir iş artışının zorunlu olması halinde, artışa konu olan iş;
-Sözleşmeye esas proje içinde kalması,
-İdareyi külfete sokmaksızın asıl işten ayrılmasının teknik veya ekonomik olarak mümkün olmaması,
- Şartlarıyla, anahtar teslimi götürü bedel ihale edilen yapım işlerinde sözleşme bedelinin kaçına kadar oran dâhilinde, süre hariç sözleşme ve ihale dokümanındaki hükümler çerçevesinde aynı yükleniciye yaptırılabilir?
**Yüzde 10**

34. Birim fiyat sözleşme ile yürütülen yapım işlerinde, Cumhurbaşkanı bu oranı sözleşme bazında yüzde kaça kadar artırmaya yetkilidir?
**Yüzde 40**

35. Sözleşme bedelinin yüzde kaçından daha düşük bedelle tamamlanacağı anlaşılan işlerde, yüklenici işi bitirmek zorundadır?
**Yüzde 80**

36. Sözleşme bedelinin % 80'inden daha düşük bedelle tamamlanacağı anlaşılan işlerde, yüklenici işi bitirmek zorundadır. Bu durumda yükleniciye, yapmış olduğu gerçek giderleri ve yüklenici kârına karşılık olarak, sözleşme bedelinin % 80'i ile sözleşme fiyatlarıyla yaptığı işin tutarı arasındaki bedel farkının yüzde kaçı geçici kabul tarihindeki fiyatlar üzerinden ödenir?
**5**

37. I- Hile, vaat, tehdit, nüfuz kullanma, çıkar sağlama, anlaşma, irtikâp, rüşvet suretiyle veya başka yollarla sözleşmeye ilişkin işlemlere fesat karıştırmak veya buna teşebbüs etmek.
II- Sahte belge düzenlemek, kullanmak veya bunlara teşebbüs etmek.
III- Sözleşme konusu işin yapılması veya teslimi sırasında hileli malzeme, araç veya usuller kullanmak, fen ve sanat kurallarına aykırı, eksik, hatalı veya kusurlu imalat yapmak.
*Yukarıdaki sayılan hallerden hangisi ya da hangileri yasak fiil ve davranışlar arasında sayılır?*
**I, II ve III**

38. İhalelere katılma yasakları, sözleşmeyi uygulayan bakanlık veya ilgili veya bağlı bulunulan bakanlık, herhangi bir bakanlığın ilgili veya bağlı kuruluşu sayılmayan idarelerde bu idarelerin ihale yetkilileri, il özel idareleri ve bunlara bağlı birlik, müessese ve işletmelerde hangi kurum ya da kuruluş tarafından verilir?
**İçişleri Bakanlığı**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

39. İhalelere katılma yasakları, belediyeler ve bunlara bağlı birlik, müessese ve işletmelerde hangi kurum ya da kuruluş tarafından verilir?
**Çevre ve Şehircilik Bakanlığı**

40. Haklarında yasaklama kararı verilenlerin gerçek veya tüzel kişi olması durumuna göre; ayrıca bir şahıs şirketinde ortak olmaları halinde bu şahıs şirketi hakkında da, sermaye şirketinde ortak olmaları halinde ise sermayesinin ne kadarına sahip olmaları kaydıyla bu sermaye şirketi hakkında da aynı şekilde yasaklama kararı verilir?
**Yarısından fazlası**

41. Yasaklama kararları, yasaklamayı gerektiren fiil veya davranışın tespit edildiği tarihi izleyen en geç kaç gün içinde verilir?
**45 gün**

42. Yasaklama kararları, yasaklamayı gerektiren fiil veya davranışın tespit edildiği tarihten sonra belirli gün sayısından sonra verilir. Verilen bu karar resmi gazetede yayımlanmak üzere en geç kaç gün içinde gönderilir ve yayımı tarihinde yürürlüğe girer? **15 gün**

43. İş tamamlandıktan ve kabul işlemi yapıldıktan sonra tespit edilmiş olsa dahi, 25'inci maddede belirtilen fiil veya davranışlardan Türk Ceza Kanununa göre suç teşkil eden fiil veya davranışlarda bulunan gerçek veya tüzel kişiler ile o işteki ortak veya vekilleri hakkında Türk Ceza Kanunu hükümlerine göre ceza kovuşturması yapılmak üzere hangi kurum ya da kuruluş suç duyurusunda bulunabilir?
**Cumhuriyet Başsavcılığı**

44. Sürekli olarak kamu ihalelerine katılmaktan yasaklanmış olanlara ilişkin mahkeme kararları, Kamu İhale Kurumunca bildirimi izleyen kaç gün içinde resmi gazetede yayımlanmak suretiyle duyurulur? **15 gün**

45. Yapı denetimini yerine getiren idare görevlileri, denetim eksikliği nedeniyle işin fen ve sanat kurallarına uygun olarak yapılmamasından ortaya çıkan zarar ve ziyandan kaç yıl süre ile yüklenici ile birlikte müteselsilen sorumludur?
**15 yıl**

46. Danışmanlık hizmetlerinde; tasarım hatası, uygulama yanlışlığı, denetim eksikliği, hatalı yaklaşık maliyet tespiti, işlerin yürürlükteki mevzuata uygun olarak yapılmaması, meslek ahlakına uygun davranılmaması, bilgi ve deneyimin idarenin yararına kullanılmaması ve benzeri nedenlerle meydana gelen zarar ve ziyandan hizmet sunucusu doğrudan, yapı denetimi hizmetinin sunulduğu durumda ise yapım işini üstlenen yüklenici ve alt yüklenicilerle birlikte kaç yıl süre ile müteselsilen sorumludur?
**15 yıl**

47. Kamu İhaleleri Kanunu'nda hüküm bulunmayan hallerde iş ve işlemler neye göre yapılacaktır?
**Borçlar Kanunu**

48. Yüklenici itirazları, sözleşmeyi düzenleyen idarelere, kesin kabul aşaması tamamlanıncaya kadar yazılı olarak yapılır.
Bu itirazlar, ilgili idareler tarafından en geç kaç gün içinde Yüksek Fen Kuruluna gönderilir?
**30 gün**

49. Yüklenici itirazları, sözleşmeyi düzenleyen idarelere, kesin kabul aşaması tamamlanıncaya kadar yazılı olarak yapılır.
Bu itirazlar, ilgili idareler tarafından Yüksek Fen Kuruluna gönderilir.
Yüksek Fen Kurulu, itirazları en geç kaç gün içinde bu kanun ve ilgili mevzuat hükümlerine göre inceleyerek karara bağlar ve bu kararlar ilgili idarece uygulanır?
**60 gün**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

## 11. 4982 SAYILI BİLGİ EDİNME HAKKI KANUNU

1. Bilgi edinme hakkı kanunu hangi faaliyetlerde uygulanır?
**Kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının faaliyetlerinde uygulanır.**

2. Bilgi edinme başvurusu usulü nedir?
**Başvuru sahibinin adı ve soyadı, imzası, oturma yeri veya iş adresini, başvuru sahibi tüzel kişi ise tüzel kişinin unvanı ve adresi ile yetkili kişinin imzasını ve yetki belgesini içeren dilekçe ile istenen bilgi veya belgenin bulunduğu kurum veya kuruluşa yapılır.**

3. Kurum ve kuruluşlar hangi durumlarda bilgi edinme başvurularına olumsuz cevap verilebilir?
**Ayrı veya özel bir çalışma, araştırma, inceleme ya da analiz neticesinde oluşturulabilecek türden bir bilgi veya belge için yapılacak başvurular**

4. Kurum ve kuruluşlar, başvuru üzerine istenen bilgi veya belgeye erişimi kaç iş günü içinde sağlar?
**15 iş günü içinde**

5. İstenen bilgi veya belgenin, başvurulan kurum ve kuruluş içindeki başka bir birimden sağlanması; başvuru ile ilgili olarak bir başka kurum ve kuruluşun görüşünün alınmasının gerekmesi veya başvuru içeriğinin birden fazla kurum ve kuruluşu ilgilendirmesi durumlarında bilgi veya belgeye erişim kaç iş günü içinde sağlanır?
**30 iş günü içinde**

6. Bilgi edinme isteminde reddedilen başvuru sahibi, yargı yoluna başvurmadan önce kararın tebliğinden itibaren kaç gün içinde Kurula itiraz edebilir.
**15 gün**

7. Kurul, itiraz konusundaki kararını kaç iş günü içinde verir?
**30 gün**

8. Kurum ve kuruluşlar, Kurulun istediği her türlü bilgi veya belgeyi kaç iş günü içinde vermekle yükümlüdürler? **15 gün**

9. Bilgi edinme başvurusuyla ilgili yapılacak itirazlar üzerine verilen kararları incelemek ve kurum ve kuruluşlar için bilgi edinme hakkının kullanılmasına ilişkin olarak kararlar vermek üzere hangi kurul oluşturulmuştur?
**Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu**

10. Bilgi edinme değerlendirme kurulu kaç üyeden oluşur?
**9 Üye**

11. Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu üyeleri nasıl belirlenir?
**Birer üyesi Yargıtay ve Danıştay genel kurullarının kendi kurumları içinden önerecekleri ikişer aday, birer üyesi ceza hukuku, idare hukuku ve anayasa hukuku alanlarında profesör veya doçent unvanına sahip kişiler, bir üyesi Türkiye Barolar Birliğinin baro başkanı seçilme yeterliliğine sahip kişiler içinden göstereceği iki aday, iki üyesi en az genel müdür düzeyinde görev yapmakta olanlar ve bir üyesi de Adalet Bakanının önerisi üzerine bu Bakanlıkta idarî görevlerde çalışan hâkimler arasından Cumhurbaşkanınca seçilecek dokuz üyeden oluşur.**

12. Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu üyelerinin görev süresi kaç yıldır?
**4 yıl**

13. Devlet sırrına ilişkin hangi bilgi veya belgeler bilgi edinme hakkı kapsamı dışındadır?
**Açıklanması hâlinde Devletin emniyetine, dış ilişkilerine, millî savunmasına ve millî güvenliğine açıkça zarar verecek ve niteliği itibarıyla Devlet sırrı olan gizlilik dereceli bilgi veya belgeler, bilgi edinme hakkı kapsamı dışındadır.**

14. *Ülkenin ekonomik çıkarlarına ilişkin hangi bilgi veya belgeler* bilgi edinme hakkı kapsamı dışındadır?
**Açıklanması ya da zamanından önce açıklanması hâlinde, ülkenin ekonomik çıkarlarına zarar verecek veya haksız rekabet ve kazanca sebep olacak bilgi veya belgeler, bu Kanun kapsamı dışındadır.**

15. İstihbarata ilişkin hangi bilgi veya belgeler bilgi edinme hakkı kapsamı dışındadır?
**Sivil ve askerî istihbarat birimlerinin görev ve faaliyetlerine ilişkin bilgi veya belgeler, bu Kanun kapsamı dışındadır.**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

16. İdarî soruşturmaya ilişkin bilgi veya belgelerde erişim hakkı nasıl sağlanır?
**Kurum ve kuruluşların yetkili birimlerince yürütülen idarî soruşturmalarla ilgili olup, açıklanması veya zamanından önce açıklanması hâlinde;**
**• Kişilerin özel hayatına açıkça haksız müdahale sonucunu doğuracak,**
**• Kişilerin veya soruşturmayı yürüten görevlilerin hayatını ya da güvenliğini tehlikeye sokacak,**
**• Soruşturmanın güvenliğini tehlikeye düşürecek,**
**• Gizli kalması gereken bilgi kaynağının açığa çıkmasına neden olacak veya soruşturma ile ilgili benzeri bilgi ve bilgi kaynaklarının temin edilmesini güçleştirecek, bilgi veya belgeler, bu Kanun kapsamı dışındadır.**

17. Adlî soruşturma ve kovuşturmaya ilişkin bilgi veya belgelerde erişim hakkı nasıl sağlanır?
**Açıklanması veya zamanından önce açıklanması hâlinde;**
**• Suç işlenmesine yol açacak,**
**• Suçların önlenmesi ve soruşturulması ya da suçluların kanunî yollarla yakalanıp kovuşturulmasını tehlikeye düşürecek,**
**• Yargılama görevinin gereğince yerine getirilmesini engelleyecek,**
**• Hakkında dava açılmış bir kişinin adil yargılanma hakkını ihlâl edecek,**
**Nitelikteki bilgi veya belgeler, bu Kanun kapsamı dışındadır.**

18. Özel hayatın gizliliğine ilişkin bilgi veya belgelerde erişim hakkı nasıl sağlanır?
**• Kişinin izin verdiği hâller saklı kalmak üzere, özel hayatın gizliliği kapsamında, açıklanması hâlinde kişinin sağlık bilgileri ile özel ve aile hayatına, şeref ve haysiyetine, meslekî ve ekonomik değerlerine haksız müdahale oluşturacak bilgi veya belgeler, bilgi edinme hakkı kapsamı dışındadır.**
**• Kamu yararının gerektirdiği hâllerde, kişisel bilgi veya belgeler, kurum ve kuruluşlar tarafından, ilgili kişiye en az yedi gün önceden haber verilerek yazılı rızası alınmak koşuluyla açıklanabilir.**

19. Haberleşmenin gizliliğine ilişkin bilgi veya belgelerde erişim hakkı nasıl sağlanır?
**Haberleşmenin gizliliği esasını ihlâl edecek bilgi veya belgeler, bu Kanun kapsamı dışındadır.**

20. Ticarî sır konularına ilişkin bilgi veya belgelerde erişim hakkı nasıl sağlanır?
**Kanunlarda ticarî sır olarak nitelenen bilgi veya belgeler ile, kurum ve kuruluşlar tarafından gerçek veya tüzel kişilerden gizli kalması kaydıyla sağlanan ticarî ve malî bilgiler, bu Kanun kapsamı dışındadır.**

21. Fikir ve sanat eserlerine ilişkin bilgi veya belgelerde erişim hakkı nasıl sağlanır?
**Fikir ve sanat eserlerine ilişkin olarak yapılacak bilgi edinme başvuruları hakkında ilgili kanun hükümleri uygulanır.**

22. Kurum içi düzenlemelere ilişkin bilgi veya belgelerde erişim hakkı nasıl sağlanır?
**Kurum ve kuruluşların, kamuoyunu ilgilendirmeyen ve sadece kendi personeli ile kurum içi uygulamalarına ilişkin düzenlemeler hakkındaki bilgi veya belgeler, bilgi edinme hakkının kapsamı dışındadır. Ancak, söz konusu düzenlemeden etkilenen kurum çalışanlarının bilgi edinme hakları saklıdır.**

23. Kurum içi görüş, bilgi notu ve tavsiyelerde ilişkin bilgi veya belgelerde erişim hakkı nasıl sağlanır?
**Kurum ve kuruluşların faaliyetlerini yürütmek üzere, elde ettikleri görüş, bilgi notu, teklif ve tavsiye niteliğindeki bilgi veya belgeler, kurum ve kuruluş tarafından aksi kararlaştırılmadıkça bilgi edinme hakkı kapsamındadır.**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

## 12. 5442 SAYILI İL İDARESİ KANUNU

1. 5442 İl İdaresi Kanunu'na göre mülki idare bölümlerinin kuruluşları nasıl belirlenir?
**Türkiye, merkezi idare kuruluşu bakımından coğrafya durumuna, iktisadi şartlara ve kamu hizmetlerinin gereklerine göre illere; iller ilçelere ve ilçeler de bucaklara bölünmüştür.**

2. 5442 İl İdaresi Kanunu'na göre il ve ilçe kurulması, kaldırılması, merkezlerinin belirtilmesi, adlarının değiştirilmesi, bir ilçenin başka bir ile bağlanması nasıl yapılır?
**Kanun ile**

3. 5442 İl İdaresi Kanunu'na göre bucak kurulması, kaldırılması, merkezinin belirtilmesi, il ilçe ve bucak sınırlarının ve bucak adlarının değiştirilmesi bir köyün veya kasabanın veya bucağın başka bir il ve ilçeye bağlanması, mühim mevki ve tabii arazi adlarının değiştirilmesi nasıl yapılır?
**Cumhurbaşkanı onayı ile**

4. 5442 İl İdaresi Kanunu'na göre köy ve kasabaların aynı ilçe içinde bir bucaktan başka bir bucağa bağlanması, köy adlarının değiştirilmesi, köylerin birleştirilmesi ve ayrılması, bir köy, mahalle veya semtin o köyden ayrılıp başka bir köy ile birleştirilmesi nasıl yapılır?
İçişleri Bakanlığının tasvibiyle yapılır.

5. 5442 İl İdaresi Kanunu'na göre illerin idaresinde hangi usul ve esas dikkate alınır?
**Yetki genişliği esasına dayanır.**

6. 5442 İl İdaresi Kanunu'na göre illerde genel idare teşkilatı nasıl düzenlenir?
İl, ilçe ve bucak bölümlerine uygun olarak düzenlenir.

7. 5442 İl İdaresi Kanunu'na göre il genel idaresinin başı ve mercii validir. Bakanlıkların kuruluş mevzuatına göre illerde lüzumu kadar teşkilat bulunur. Bu teşkilatın her birinin başında bulunanlar il idare şube başkanlarıdır. Bunların emri altında çalışanlar ilin ikinci derecede memurlarıdır. Bu teşkilatlar kimin emri altındadır?
**Valinin emri altındadır.**

8. 5442 İl İdaresi Kanunu'na göre valiliğin yazı işlerinin düzenlenmesinden kim sorumludur?
**Vali muavini sorumludur.**

9. 5442 İl İdaresi Kanunu'na göre valiler, ilin genel idaresinden Cumhurbaşkanına karşı sorumludur. Valilere karşı kimler emir verebilir?
**Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar, görevlerine ait işleri için valilere re'sen emir ve talimat verirler.**

10. 5442 İl İdaresi Kanunu'na göre Bakanlıklar ve tüzelkişiliği haiz genel müdürlükler, il genel idare teşkilatına ait bütün işleri nereye yazarlar?
**Doğrudan doğruya valiliklere yazarlar.**

11. 5442 İl İdaresi Kanunu'na göre valilikler de illere ait işler için ilgili Bakanlık veya tüzelkişiliği haiz genel müdürlüklerle doğrudan doğruya muhaberede bulunurlar. Ancak valiler hesabata ve teknik hususlara ait işlerde kimlere vali adına imza yetkisi verebilirler?
İdare şube başkanlarına

12. 5442 İl İdaresi Kanunu'na göre ilde Cumhuriyet Bayramında yapılacak resmi törenlere kim başkanlık yapar ve tebrikleri kabul eder?
**Vali**

13. 5442 İl İdaresi Kanunu'na göre vali, ceza ve tevkif evlerinin muhafazasını kimle birlikte hükümlü ve tutukluların sağlık şartlarını gözetim ve denetimi altında bulundurur?
**Cumhuriyet savcısıyla**

14. 5442 İl İdaresi Kanunu'na göre vali, kamu düzeni veya güvenliğinin olağan hayatı durduracak veya kesintiye uğratacak şekilde bozulduğu ya da bozulacağına ilişkin ciddi belirtilerin bulunduğu hâllerde kaç günü geçmemek üzere ildeki belirli yerlere girişi ve çıkışı kamu düzeni ya da kamu güvenliğini bozabileceği şüphesi bulunan kişiler için sınırlayabilir; belli yerlerde veya saatlerde kişilerin dolaşmalarını, toplanmalarını, araçların seyirlerini düzenleyebilir veya kısıtlayabilir ve ruhsatlı da olsa her çeşit silah ve merminin taşınması ve naklini yasaklayabilir?
**On beş gün**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

15. 5442 İl İdaresi Kanunu'na göre valiler memurun kanunundaki usulüne göre savunmasını aldıktan sonra hangi cezaları verebilir?
**• Uyarma, kınama ve beş günlüğe kadar aylıktan kesme cezaları vererek uygular.**
**• Valilerce re'sen verilen cezalar, kesindir. Bu cezalar tebliğ tarihinden itibaren sicile geçer.**

16. 5442 İl İdaresi Kanunu'na göre vali, yılda kaç defadan az olmamak üzere lüzum gördüğü zamanlarda idarede birliğin sağlanması, işlerin gözden geçirilerek düzenleştirilmesi, teşkilatın ahenkli çalışması için gereken tedbirlerin alınmasını görüşmek ve kararlaştırmak amacıyla idare şube başkanlarını heyet halinde toplar?
**Dört defadan az olmamak üzere**

17. 5442 İl İdaresi Kanunu'na göre ilçe genel idaresinin başı ve mercii kimdir?
**Kaymakam**

18. 5442 İl İdaresi Kanunu'na göre kanun, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ve diğer mevzuat ile ve bunlara dayanılarak valiler tarafından verilecek talimat ve emirler ilçe idare, şube başkanlarına kim tarafından tebliğ olunur?
**Kaymakamlar yolu ile tebliğ olunur.**

19. 5442 İl İdaresi Kanunu'na göre Kaymakamlar denetlemeyi hangi kurum ve kuruluşlara yapar?
**Bütün Devlet daire ve müessese ve işletmelerini ve özel işyerlerini, özel idare, belediye ve köy idareleriyle bunlara bağlı tekmil müesseseleri denetler ve teftiş ederler.**

20. 5442 İl İdaresi Kanunu'na göre Kaymakam, ilçe idare şube başkanlarına acele hallerde kaç güne kadar izin verebilir?
**8 güne kadar**

21. 5442 İl İdaresi Kanunu'na göre kaymakam tayini kendisine ait memurlara, Memurlar Kanunundaki yıllık izin, süresine mahsup edilmek üzere kaç aya kadar izin verebilir?
**Bir aya kadar izin verebilir.**

22. 5442 İl İdaresi Kanunu'na göre kaymakamlar ilçe teşkilatının her yıl ne kadarını denetler?
**• Kaymakam, her yıl ilçenin bütün bucaklarıyla köylerinin en az yarısını ve ilçe içindeki teşkilatı teftiş eder.**
**• Devir ve teftişe çıkacağı zaman valiyi haberdar eder. Devir ve teftiş sonucunu bir raporla valiye bildirir.**

23. 5442 İl İdaresi Kanunu'na göre il idare kurulu, valinin başkanlığı altında kimlerden oluşur?
**• Hukuk işleri müdürü**
**• Defterdar**
**• Milli eğitim**
**• Bayındırlık**
**• Sağlık ve sosyal yardım**
**• Tarım ve veteriner müdürlerinden teşekkül eder.**

24. 5442 İl İdaresi Kanunu'na göre ilçe idare kurulu kaymakamın başkanlığı altında kimlerden oluşur?
**• Tahrirat kâtibi**
**• Malmüdürü**
**• Hükümet hekimi**
**• Milli Eğitim memuru**
**• Tarım memuru**
**• Veterinerden teşekkül eder.**

25. 5442 İl İdaresi Kanunu'na göre idare kurullarının kazai, idari ve istişari görüşmelerinin yapılabilmesi için toplantıya üyelerin ne kadarının katılması gerekmektedir?
**Mürettep üyenin yarısından bir fazlası hazır olmadıkça yapılamaz.**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**13. 4688 SAYILI KAMU GÖREVLİLERİ SENDİKALARI ve TOPLU SÖZLEŞME KANUNU**

1. Bu Kanunun amacı, kamu görevlilerinin ortak ekonomik, sosyal ve meslekî hak ve menfaatlerinin korunması ve geliştirilmesi için oluşturdukları sendika ve konfederasyonların kuruluşu, organları, yetkileri ve faaliyetleri ile sendika ve konfederasyonlarda görev alacak kamu görevlilerinin hak ve sorumluluklarını belirlemek ve toplu sözleşme yapılmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.
*Yukarıda açıklaması verilen kanun hangisidir?*
**4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu**

2. Devletin veya diğer kamu tüzel kişilerinin yürütmekle görevli oldukları kamu hizmetlerinin görüldüğü genel, katma ve özel bütçeli idareler, il özel idareleri ve belediyeler ile bunlara bağlı kuruluşlarda kamu iktisadî teşebbüslerinde, özel kanunlarla veya Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle ya da bunların verdiği yetkiye dayanarak kurulan banka ve teşekküller ile bunlara bağlı kuruluşlarda ve diğer kamu kurum veya kuruluşlarında işçi statüsü dışında çalışan kamu görevlileri hakkında uygulanır.
*Yukarıda açıklaması verilen kanun hangisidir?*
**4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu**

3. Değişik hizmet kollarında bu Kanuna tabi olarak kurulmuş en az beş sendikanın bir araya gelerek oluşturdukları tüzel kişiliği olan üst kuruluşlarına ne denir?
**Konfederasyon**

4. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre belirtilen esaslar çerçevesinde kamu görevlilerinin mali ve sosyal haklarını belirlemek üzere yürütülen toplu sözleşme görüşmeleri sonucunda mutabık kalınması durumunda taraflarca imzalanan sözleşmeye ne denir?
**Toplu sözleşme**

5. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre toplu sözleşme görüşmeleri sonucunda toplu sözleşme imzalanamaması halinde, tarafların uzlaştığı ve uzlaşamadığı konuların yer aldığı tutanağa ne denir?
**Toplu sözleşme tutanağı**

6. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre bir işyerinde en çok üye kaydetmiş sendikaca o işyerinden seçilen kamu görevlisine ne denir?
**İşyeri sendika temsilcisi**

7. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre bir işyerinde en çok üye kaydetmiş sendika dışındaki her bir sendika tarafından o işyerinden seçilen kamu görevlisine ne denir?
**Sendika işyeri temsilcisi**

8. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre sendikalar hizmet kolu esasına göre, Türkiye çapında faaliyette bulunmak amacıyla bir hizmet kolundaki kamu işyerlerinde çalışan kimler tarafından kurulur?
**Kamu görevlileri tarafından**

9. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre bir hizmet kolunda sendika kurulmasının usul ve esasları nelerdir?
**Birden fazla sendika kurulabilir. Meslek veya işyeri esasına göre sendika kurulamaz.**

10. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre sendika kurulabilecek iş kolları nelerdir?
- **Büro, bankacılık ve sigortacılık hizmetleri.**
- **Eğitim, öğretim ve bilim hizmetleri.**
- **Sağlık ve sosyal hizmetler.**
- **Yerel yönetim hizmetleri.**
- **Basın, yayın ve iletişim hizmetleri.**
- **Kültür ve sanat hizmetleri.**
- **Bayındırlık, inşaat ve köy hizmetleri.**
- **Ulaştırma hizmetleri.**
- **Tarım ve ormancılık hizmetleri.**
- **Enerji, sanayi ve madencilik hizmetleri.**
- **Diyanet ve vakıf hizmetleri.**

11. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre sendika ve konfederasyonlar önceden izin almaksızın serbestçe kurulurlar. Sendika kurucusu olabilmek için gereken şart nedir?
**Kamu görevlisi olarak çalışmak yeterlidir.**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

12. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre sendikanın kurucuları; sendika tüzüğü ve kamu görevlisi olduklarını gösterir belge ile sendikayı ilk genel kurula kadar sevk ve idare edeceklerin isimlerini hangi kurum ya da kuruluşa vermek zorundadırlar?
**Kuruluş dilekçelerinin ekinde sendika merkezinin bulunacağı ilin valiliğine vermek zorundadırlar.**

13. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre konfederasyon kurucuları, konfederasyon tüzüğü ile sendikaların konfederasyon kurulmasına ilişkin kurucular kurulu kararını ve konfederasyonu ilk genel kurula kadar sevk ve idare edeceklerin isimlerini hangi kurum ya da kuruluşa vermek zorundadırlar?
**Konfederasyon merkezinin bulunacağı ilin valiliğine vermek zorundadırlar. Konfederasyonu ilk genel kurula kadar sevk ve idare edecekler, üyesi oldukları sendikaların zorunlu organlarına seçilmemişlerse, kamu görevlisi olduklarını gösterir belgeyi eklemekle yükümlüdürler.**

14. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre konfederasyon ve sendika kuruluşunda valilik, tüzük ve belgelerin birer örneğini, kaç işgünü içinde Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına gönderir?
**On beş iş günü**

15. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre sendika ya da konfederasyon kuruluşunda tüzüğün veya bu Maddede sayılan belgelerin içerdikleri bilgilerin kanuna aykırılığının tespit edilmesi ya da bu kanunda öngörülen kuruluş koşullarının gerçekleşmediğinin anlaşılması halinde, ilgili valilik eksikliklerin ne kadar zamanda tamamlanmasını ister?
**Bir ay içinde**

16. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre sendika ya da konfederasyon kuruluşunda tüzüğün veya bu Maddede sayılan belgelerin içerdikleri bilgilerin kanuna aykırılığının tespit edilmesi ya da bu kanunda öngörülen kuruluş koşullarının gerçekleşmediğinin anlaşılması halinde, ilgili valilik eksikliklerini *bir ayda* tamamlanmasını ister. Bu süre içerisinde tamamlanması durumunda hangi mahkemeye başvurulur?
**İş Mahkemesine**

17. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre kuruluşunda eksiklik ulunan sendika ve konfederasyon hakkında mahkeme, kanuna aykırılığın veya eksikliğin giderilmesi için ne kadar bir süre verir?
**• Altmış günü aşmayan bir süre verir.**
**• Verilen süre sonunda tüzük ve belgeler kanuna uygun hale getirilmemişse, mahkeme sendika veya konfederasyonun kapatılmasına karar verir.**

18. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre sendika ve konfederasyonların tüzüğünde bulunması gerekenler nelerdir?
**• Sendika veya konfederasyonun adı, merkezi ve adresi.**
**• Sendika veya konfederasyonun amacı ve bu amacı gerçekleştirmek üzere sürdürülecek çalışma konuları ile çalışma usulleri.**
**• Sendikanın faaliyet göstereceği hizmet kolu.**
**• Sendika kurucularının ad ve soyadları, meslek veya görevleri ve adresleri; konfederasyonu kuran sendikaların hizmet kolları ile ad ve adresleri.**
**• Sendika veya konfederasyona üyelik koşulları, üyelikten çıkma ve çıkarılmanın usul ve esasları.**
**• Konfederasyon, sendika ve sendika şubesi genel kurul delegelerinin belirlenmesi usulü.**
**• Genel kurulun görev ve yetkileri, oy kullanma ve karar alma usul ve yeter sayıları ile yönetim, denetleme ve disiplin kurullarının oluşumu, bu kurulların görevleri ve toplantı usulü.**
**• Sendika veya konfederasyonun genel kurul dışındaki zorunlu organlarına üyelerin seçilme usulü, asil ve yedek üye sayısı, görev ve yetkileri.**
**• Sendika veya konfederasyonların yöneticilerinde aranılacak şartlar.**
**• Sendika şubelerinin nasıl kurulacağı, görev ve yetkileri, genel kurulların toplantılarına ve kararlarına ilişkin usul ve esaslar ile sendika genel kurulunda şubelerin temsil şekli.**
• Üyelik ödentisinin oranı.
**• Sendika veya konfederasyonun iç denetim usulü.**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**• Harcamaların nasıl yapılacağı, yetkilerin nasıl verileceği ve yetki sınırları.**
**• Tüzüğün değiştirilmesi usulü, yapılacak ilk genel kurula sunulması ve geçmişe etkili olmaması kaydıyla ilgili makamlarca veya mahkemelerce kanuna aykırı görülerek düzeltilmesi istenen tüzük hükümlerinin değiştirilmesi için yönetim kuruluna yetki verilebilmesi.**
**• Sendika veya konfederasyonun feshi, kendiliğinden dağılması, başka bir sendika veya konfederasyonla birleşmesi veya mahkeme kararıyla kapatılması hallerinde mal varlığının tasfiye usulü.**
**• Sendika veya konfederasyonun zorunlu organlarının oluşumuna kadar kuruluşun işlerini yürütmeye ve temsile yetkili geçici yönetim kurulu üyelerinin ad ve soyadları ile adresleri.**
**• Sendika ve konfederasyon temsilcilerinin seçiminde yetkili kurulun belirlenmesi, temsilcilerin nitelikleri ve görevden alınma usulü.**
**• Gelirlerini ne şekilde muhafaza edecekleri ve zorunlu giderleri için kasalarında tutacakları azamî nakit mevcudu.**
**• Demirbaşların satış ve terkininde uygulanacak usul ve esaslar.**

19. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre sendika şubesi, sendika ve konfederasyonların zorunlu organları nelerdir?
**• Genel Kurul**
**• Yönetim Kurulu**
**• Denetleme Kurulu**
**• Disiplin Kurulu**

20. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre genel kurullar tarafından zorunlu organlara seçilen üyelerin ad ve soyadları, meslek ve görevleri, adresleri ile tüzük değişiklikleri ve açılan, kapatılan veya birleştirilen şubeler; sendika şubesinin, sendikanın veya konfederasyonun bulunduğu illerin valiliklerine ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına kaç gün içerisinde bildirilir?
**Otuz gün içerisinde**

21. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre sendika ve sendika şubesi genel kurulları kimlerden oluşur?
Üyelerden oluşur

22. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre sendika şubesi genel kurulları ve üye sayısı kaçı aşan sendikaların genel kurulları delegelerle yapılabilir?
**Bini aşan sendikalar**

23. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre konfederasyon genel kurulları, üye sendikalarca seçilen en çok kaç delegeden oluşur? **Beş yüz delegeden**

24. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre delege sıfatı ne zamana kadar sürer?
**Müteakip olağan genel kurul için yapılacak delege seçimine kadar sürer.**

25. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre sendika veya konfederasyonun ilk genel kurulu tüzel kişilik kazanmasından başlayarak kaç ay içinde yapılır?
**Altı ay**

26. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre sendika, konfederasyon ve şubelerin olağan genel kurul toplantıları kaç yılı aşmamak üzere tüzüklerde belirtilen sürede yapılır?
**Dört yılı aşmamak üzere**

27. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre iki genel kurul toplantısı arasındaki döneme ilişkin faaliyet ve hesap raporu, denetleme kurulu veya denetçi raporu ile gelecek döneme ilişkin bütçe önerisi, genel kurula katılacaklara toplantı tarihinden en az kaç gün önce yazılı veya elektronik ortamda gönderilir ve internet sitesinde ilan edilir?
**15 gün önce**

28. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre olağanüstü genel kurul, yönetim kurulu veya denetleme kurulunun gerekli gördüğü durumlarda ya da genel kurul üye veya delegelerinin kaçının yazılı isteği üzerine en geç altmış gün içinde toplanır?
**Beşte birinin**

29. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre sendika genel kuruluna çağrıyı kim yapar?
**Çağrı yönetim kurulu tarafından yapılır.**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

30. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre genel kurulda toplantı yeter sayısı ne kadardır?
**Üye ya da delege tamsayısının salt çoğunluğudur.**

31. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre genel kurulda ilk toplantıda yeter sayı sağlanamazsa, ikinci toplantı en çok kaç gün sonraya bırakılabilir?
**On beş gün sonraya bırakılabilir.**

32. Yukarıdaki hükümlere aykırı hareket eden sendika şubesi, sendika veya konfederasyon yönetim kuruluna; üyelerinden birinin veya durumu tespit eden Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının başvurusu üzerine, iş davalarına bakmakla görevli mahkeme kararı ile işten el çektirilir. Bu takdirde görevli mahkeme, genel kurulu kanun ve tüzük hükümleri gereğince kaç günü geçmemek kaydıyla en kısa zamanda toplamak ve yeni yönetim kurulu seçilinceye kadar cari işleri yürütmekle görevli olmak üzere Medenî Kanun hükümleri gereğince bir veya üç kayyım tayin eder?
**60 günü geçmemek üzere**

33. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre genel Kurulların görevleri nelerdir?
**• Organların seçimi.**
**• Tüzük değişikliği.**
**• Yönetim ve denetleme kurulu raporlarının görüşülmesi ve aklanması.**
**• Yönetim kurulunca hazırlanan çalışma programı ve bütçenin görüşülerek karara bağlanması.**
**• Sendika ve konfederasyonların tüzüklerinde belirtilen konularda yönetim kuruluna yetki verilmesi.**
**• Taşınmaz malların satın alınması veya mevcut taşınmaz malların satılması konusunda yönetim kuruluna yetki verilmesi.**
**• Sendika ve konfederasyon yönetim kurulu üyelerine verilecek her türlü ücret ve diğer görevlilerin huzur hakkı ve yolluklarının belirlenmesi.**
**• Sendika şubesi açma, şubeleri birleştirme veya kapatma; sendika şubesi açma ve başlangıçtaki kuruluş şartlarını kaybeden şubeleri kapatma konularında yönetim kuruluna yetki verme.**
**• Aynı hizmet kolunda bulunmak koşuluyla başka bir sendika ile birleşme ve katılma.**
**• Başka bir konfederasyonla birleşme ve katılma.**
**• Konfederasyonlara üye olma veya üyelikten çekilme.**
**• Amaçlarına uyan uluslararası kuruluşlara üye olma veya çekilme.**
**• Fesih kararı verme.**
**• Mevzuatta veya sendika tüzüklerinde genel kurulca yapılması belirtilen diğer işlemlerin yerine getirilmesi ve herhangi bir organın görev alanına girmeyen konuların karara bağlanması.**

34. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre sendika şubesi ve sendika yönetim kurulları en az ve an çok kaç üyeden oluşur?
**En az üç, en çok yedi üyeden**

35. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre konfederasyon yönetim kurulları en az ve an çok kaç üyeden oluşur?
**En az beş, en çok on üyeden oluşur.**

36. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre disiplin kurulu en az ve an çok kaç üyeden oluşur?
**En az üç, en çok beş üyeden**

37. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre denetleme kurulu en az ve an çok kaç üyeden oluşur?
**En az üç, en çok beş denetçiden oluşur. Şubelerde bir denetçi ile yetinilebilir.**

38. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre kamu görevlileri çalıştıkları işyerinin girdiği hizmet kolunda kurulu kaç sendikaya üye olabilirler?
**Bir sendikaya üye olabilirler.**

39. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre kamu görevlilerinin sendikaya üyelikleri nasıl başlar?
**Sendikaya üyelik, kamu görevlisinin üç nüsha olarak doldurup imzaladığı üye formu ile sendikaya başvurması ve başvurunun sendika yetkili organınca kabulü ile kazanılır.**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

40. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre üyelik başvurusu, sendika tarafından en çok kaç gün içinde reddedilmediği takdirde üyelik istemi kabul edilmiş sayılır?
**30 gün**

41. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre haklı bir sebep gösterilmeden üyeliği kabul edilmeyen kamu görevlisinin, bu kararın kendisine tebliğinden itibaren kaç gün içinde iş davalarına bakmakla görevli mahallî mahkemede dava açma hakkı vardır?
**30 gün içinde**

42. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre Sendika, üyeliği kesinleşen kamu görevlisinin başvuru belgesinin bir örneğini üyenin kendisine verir, bir örneği sendikada kalır, bir örneğini üyelik ödentisine esas olmak ve dosyasında saklanmak üzere kaç gün içinde işverene gönderir?
**On beş gün**

43. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre sendika üyesi olamayacaklar kamu görevlileri kimlerdir?
**• Cumhurbaşkanlığı merkez teşkilatında, bağlı kurullarında ve Diyanet İşleri Başkanlığı, Savunma Sanayi Başkanlığı ile İletişim Başkanlığı hariç olmak üzere bağlı kuruluşlarında, Millî Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliğinde çalışan kamu görevlileri,**
**• Yüksek yargı organlarının başkan ve üyeleri, hâkimler, savcılar ve bu meslekten sayılanlar,**
**• Bakanlar, bakan yardımcıları, bu Kanun kapsamında bulunan kurum ve kuruluşların başkanları, genel müdürleri, daire başkanları ve bunların yardımcıları, yönetim kurulu üyeleri, merkez teşkilâtlarının denetim birimleri yöneticileri ve kurul başkanları, hukuk müşavirleri, bölge, il ve ilçe teşkilâtlarının en üst amirleri ile bunlara eşit veya daha üst düzeyde olan kamu görevlileri, (...)(9) belediye başkanları ve yardımcıları,**
**• Yükseköğretim Kurulu Başkan ve üyeleri ile Yükseköğretim Denetleme Kurulu Başkan ve üyeleri, üniversite ve yüksek teknoloji enstitüsü rektörleri, fakülte dekanları, enstitü ve yüksekokulların müdürleri ile bunların yardımcıları,**
**• Mülkî idare amirleri,**
**• Silahlı Kuvvetler mensupları,**
**• Millî İstihbarat Teşkilâtı mensupları,**
**• Bu Kanun kapsamında bulunan kurum ve kuruluşların merkezi denetim elemanları,**
**• Emniyet hizmetleri sınıfı**
**• Ceza infaz kurumlarında çalışan kamu görevlileri,**
**• Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığında görevli subay, sözleşmeli subay, astsubay, sözleşmeli astsubay, uzman jandarma, uzman erbaş, sözleşmeli erbaş ve sözleşmeli erler**

44. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre üyelikten çekilme, çekilmek isteyen kamu görevlisi tarafından, kaç nüsha olarak doldurulup imzalanan üyelikten çekilme bildiriminin kurumuna verilmesi ile gerçekleşir?
**Üç nüsha**

45. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre kurum görevlisi, kayıt numarası ile tarih verilen çekilme bildiriminin bir suretini derhal üyeye vermek zorundadır. Kamu işvereni, bildirimin bir örneğini kaç gün içinde sendikaya gönderir?
**On beş gün**

46. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre Çekilme, kamu işverenine başvurma tarihinden başlayarak kaç gün sonra geçerli olur?
**• Otuz gün sonra geçerli olur.**
**• Çekilenin bu süre içinde başka bir sendikaya üye olması halinde yeni sendikaya üyeliği, bu sürenin bitim tarihinde kazanılır.**

47. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre üyenin, sendikadan çıkarılma kararı sendika merkez genel kurulunca alınır. Çıkarma kararı, çıkarılana ve işverene yazı ile bildirilir. Çıkarma kararına karşı üye, bildirim tarihinden itibaren kaç gün içinde görevli iş mahkemesine itiraz edebilir?
**• On beş gün içinde**
**• Mahkeme iki ay içinde kesin karar verir. Üyelik, çıkarılma kararı kesinleşinceye kadar sürer.**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

48. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre sendika veya konfederasyonlar, tüzüklerinde gösterilen amaçlarını gerçekleştirmek üzere uluslararası kuruluş kurabilir, amaçlarına uyan uluslararası kuruluşlara üye olabilir ve üyelikten çekilebilirler. Üyelik işlemlerini ve faaliyetlerini gerçekleşme tarihinden itibaren kaç gün içinde Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına bildirir?
• **On beş gün içinde**
• **Bildirime ilgili kuruluş tüzüğünün bir örneği de eklenir.**

49. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre kamu görevlileri, iş saatleri dışında veya işverenin izni ile iş saatleri içinde sendika veya konfederasyonların bu Kanunda belirtilen faaliyetlerine katılmalarından dolayı hangi yaptırımlarla karşı karşıya kalırlar?
**Farklı bir işleme tâbi tutulamaz ve görevlerine son verilemez.**

50. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre kamu işvereni, işyeri sendika temsilcisi, sendika işyeri temsilcisi, sendika il ve ilçe temsilcisi ile sendika ve sendika şube yöneticilerinin işyerini hangi şartlarda değiştirebilir?
**Sebebini açık ve kesin şekilde belirtmedikçe değiştiremez.**

51. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre sendika veya konfederasyonu ilk genel kurula kadar sevk ve idare edecek yönetim kurulu üyeleri, genel kurulda yönetim kuruluna seçilenler ile sendika şube yönetim kurulu üyeleri seçildikleri tarihten itibaren durumlarını en geç kaç gün içinde kurumlarına yazılı olarak bildirirler?
**En geç otuz gün içinde**

52. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre sendika veya konfederasyonu ilk genel kurula kadar sevk ve idare edecek yönetim kurulu üyeleri, genel kurulda yönetim kuruluna seçilenler ile sendika şube yönetim kurulu üyeleri seçildikleri tarihten itibaren durumlarını en geç kaç gün içinde kurumlarına yazılı olarak bildirirler?
**En geç otuz gün içinde**

53. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre şube yönetimindeki izine ayrılmayan yönetim kurulu üyeleri haftada kaç gün kurumlarından izinli sayılırlar?
**Bir gün**

54. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre Sendika şubeleri en az kaç üye ile kurulur?
**En az 400 üye**

55. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre sendika şubesi bulunmayan il ve ilçelerde il ve ilçe temsilciliği kurulabilir. İldeki üye sayısı 100 ve daha fazla olan sendikanın il temsilcisi ile ilçedeki üye sayısı 50 ve daha fazla olan sendikanın ilçe temsilcisi haftada kaç saat izinli sayılır?
**Dört saat izinli sayılırlar.**

56. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre kurumlarından aylıksız izinli sayılan sendika, konfederasyon ve şube yönetim kurulu üyeleri ile bunların bakmakla yükümlü oldukları aile fertlerinin sağlık giderleri nereden karşılanır?
**Kurumlarınca karşılanmaya devam eder.**

57. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre aylıksız izinli sayılanlardan herhangi bir nedenle sendika veya konfederasyon organlarındaki görevlerinden ayrılanlar, görevlerinin son bulması tarihinden itibaren kaç gün içinde ayrıldıkları kurum ve kuruluşa yazılı müracaat etmeleri durumunda, kamu işvereni bu kimseleri otuz gün içinde eski görevlerine ya da uygun diğer bir göreve atamak zorundadır?
• **Otuz gün içerisinde**
• **Otuz gün içinde görevlerine başlamak için başvurmayanlar görevlerinden çekilmiş sayılırlar.**

58. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre görevden uzaklaştırma, re'sen emeklilik, göreve son verilmesi, tayin veya sair hallerde görevlinin mahkemeye başvurması halinde sendika görevleri hakkında yapılacak işlem nedir?
**Mahkeme kararı kesinleşinceye kadar sendikadaki görevi devam eder.**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

59. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre sendikalar; yangın, su baskını, deprem gibi tabii afetlerin vukuunda, gerektiğinde üyelik şartı aranmaksızın nakit mevcudunun yüzde kaçını aşmamak kaydıyla afete uğrayan bölgelerde konut, sağlık ve eğitim tesisleri yapılması amacıyla kamu yararına çalışan dernekler ve Cumhurbaşkanınca vergi muafiyeti tanınan vakıflar ile kamu kurum ve kuruluşlarına aynî ve nakdî yardımda bulunmak, afete uğrayan bölgelerde konut ve sağlık tesisleri yapabilir?
**Yüzde onunu aşmamak kaydıyla**

60. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre sendikaların yapması yasak fiiller nelerdir?
**• Bu Kanuna göre kurulan sendika ve konfederasyonların yönetim ve işleyişleri Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerine ve demokratik esaslara aykırı olamaz.**
**• Sendika ve konfederasyonlar kamu makamlarından maddî yardım kabul edemez, siyasî partilerden maddî yardım alamaz ve onlara maddî yardımda bulunamazlar.**
**• Sendika ve konfederasyonlar siyasî partilerin kuruluşu içinde yer alamazlar; siyasî partilerin ad, amblem, rumuz veya işaretlerini kullanamazlar.**

61. Kamu Personeli Danışma Kurulu, kamu görevlileri sendikaları ve konfederasyonları ile kamu idareleri arasında sosyal diyaloğun geliştirilmesi, kamu personel mevzuatının ve kamu yönetimi uygulamalarının değerlendirilmesi, yönetimin daha iyi işleyen bir yapıya kavuşturulması için ortak çalışmalar yürütülmesi, kamu görevlilerinin yönetime katılımının sağlanması ve kamu yönetiminin karşılaştığı sorunlara çözümler geliştirilmesi amacıyla; kimlerden oluşan bir kuruldur?
**• Cumhurbaşkanının görevlendireceği Cumhurbaşkanı yardımcısı veya bakanın başkanlığında, en çok üyeye sahip üç konfederasyonun genel başkanı ile her bir hizmet kolunda en çok üyeye sahip kamu görevlileri sendikasının başkanı ve Cumhurbaşkanınca belirlenen kamu kurum ve kuruluşlarının temsilcilerinden oluşur.**
**• Kurul, her yıl mart ve kasım aylarında toplanır. Kurulun sekretarya hizmetleri Devlet Personel Başkanlığınca yürütülür.**

62. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre kurum idari kurulları kimlerden oluşur ve yılda kaç kez toplanırlar?
**Kurum düzeyinde kamu görevlilerinin çalışma koşulları ve kanunların kamu görevlilerine eşit uygulanması konularında görüş bildirmek üzere, eşit sayıda kamu işveren vekili ile en çok üyeye sahip sendikaca, üyeleri arasından belirlenen temsilcilerin katıldığı kurum idarî kurulları oluşturulur. Bu kurullar yılda iki kez toplanır.**

62. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre işyeri temsilcisi seçmeye yetkili sendika nasıl belirlenir?
**Kamu görevlilerinden en çok üye kaydetmiş sendika, işyeri sendika temsilcisi seçmeye yetkilidir.**

64. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre işyeri temsilcisi sayısı nasıl belirlenir?
**• İşyerindeki kamu görevlisi sayısı 200'e kadar ise bir,**
**• 201-600 arasında ise en çok iki,**
**• 601-1000 arasında ise en çok üç,**
**• 1001-2000 arasında ise en çok dört,**
**• 2000'den fazla ise en çok beş işyeri sendika temsilcisi seçilebilir.**
**• Bu temsilcilerden biri ilgili sendika tarafından baş temsilci olarak görevlendirilebilir.**
**• İşyeri sendika temsilcileri görevlerini işyerinde, haftada dört saat olmak üzere yerine getirirler ve bu sürede izinli sayılırlar.**

65. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre sendikaların gelirleri nelerdir?
• Üyelerinin ödeyecekleri üyelik ödentilerinden,
**• Bu Kanuna göre yapabilecekleri faaliyetlerden elde edilecek gelirlerden,**
**• Bağış ve yardımlardan,**
**• Mal varlığından elde edilen gelirlerden oluşur.**
**• Sendika ve konfederasyonlar, kendilerinin veya Türkiye Cumhuriyeti Devletinin üyesi bulunduğu uluslararası kuruluşlar hariç, dış kaynaklardan Cumhurbaşkanının izni olmadıkça yardım ve bağış kabul edemezler.**
**• Sendika ve konfederasyonlar tüm nakdî gelirlerini bankalara yatırmak zorundadırlar.**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**• Zorunlu giderler için kasalarında tutacakları azamî nakit mevcudu tüzüklerinde gösterilir.**

66. Kamu görevlileri sendikasına, kamu görevlisinin ödeyeceği üyelik ödentileri doldurulan üyelik başvuru formuna ve sendika tüzüğünde belirtilen aylık ödenti tutarına göre kamu işvereninice aylığından kesilerek kaç gün içinde sendikaların banka hesaplarına yatırılır ve ödenti listesinin bir örneği ilgili sendikaya gönderilir?
**Beş gün içinde**

67. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre kamu işvereni, sendikaya üye olan ve üyelik ödentisi kesilen kamu görevlilerinin listesini, işyerinde herkesin görebileceği yerde ve kurumsal düzeyde duyurulabilecek diğer araçlarla ne zaman ilan eder?
**Her ayın son haftasında**

68. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre üyelerden kesilecek ödenti tutarı nasıl belirlenir?
**• Ödenti tutarı, 15 inci derecenin birinci kademesinden aylık alan Devlet memurunun damga vergisine tâbi brüt gelirleri toplamının binde dördünden az, otuzda birinden fazla olamaz.**
**• Sendika tüzüğüne, üyelik ödentisi dışında her ne ad altında olursa olsun, üyelerden başka bir kesinti yapılmasını öngören hükümler konulamaz.**

69. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre sendika merkez genel kurul kararıyla üyelikten çıkarılan üyelerin isimlerinin sendikaca kaç gün içinde işverene bildirilmesi zorunludur?
**On beş gün içerisinde**

70. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre Konfederasyonlara üyelerince ödenecek ödenti miktarı, sendikaların ödenti tutarlarının yüzde kaçından aşağı olmamak üzere konfederasyonların genel kurullarınca belirlenir? **Yüzde beş**

71. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre sendika ve konfederasyonlar, gelirlerinin en az yüzde kaçını üyelerinin mesleki bilgi ve tecrübelerini artırmak için kullanmak zorundadırlar?
**Yüzde on**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

72. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre toplu sözleşmenin kapsamı nedir?
**Toplu sözleşme; kamu görevlilerinin mali ve sosyal haklarını düzenleyen mevcut mevzuat hükümleri dikkate alınarak kamu görevlilerine uygulanacak katsayı ve göstergeler, aylık ve ücretler, her türlü zam ve tazminatlar, ek ödeme, toplu sözleşme ikramiyesi, fazla çalışma ücreti, harcırah, ikramiye, doğum, ölüm ve aile yardımı ödenekleri, cenaze giderleri, yiyecek ve giyecek yardımları ve diğer mali ve sosyal hakları kapsar.**

73. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre toplu sözleşmenin hükümlerinin geçerli olduğu zaman aralığı nedir?
**Toplu sözleşme hükümleri, sözleşmenin yapıldığı tarihi takip eden iki mali yıl için geçerlidir.**

74. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre toplu sözleşme görüşmelerine kimler katılır?
**Toplu sözleşme görüşmelerine kamu idaresi adına Kamu İşveren Heyeti, kamu görevlileri adına Kamu Görevlileri Sendikaları Heyeti katılır.**

75. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre kamu işvereni heyeti kimlerden oluşur?
**Kamu İşveren Heyeti, Cumhurbaşkanının görevlendireceği Cumhurbaşkanı yardımcısı veya bakanın başkanlığında, Cumhurbaşkanınca belirlenen bakanlıklar ile kamu kurum ve kuruluşlarının temsilcilerinden oluşur.**

76. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre kamu görevlileri sendikaları heyeti kimlerden oluşur?
**Kamu Görevlileri Sendikaları Heyeti, bağlı sendikaların toplam üye sayısı itibarıyla en fazla üyesi bulunan konfederasyonun Heyet Başkanı olarak belirleyeceği bir temsilci ile her bir hizmet kolunda en fazla üyeye sahip kamu görevlileri sendikaları tarafından belirlenecek birer temsilci, bağlı sendikaların üye sayıları esas alınmak kaydıyla toplam üye sayıları itibarıyla birinci, ikinci ve üçüncü sırada bulunan konfederasyonlar tarafından belirlenecek birer temsilci olmak üzere on beş üyeden oluşur.**

77. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre kamu görevlileri sendikaları heyetinde bulunacaklar hangi kuruluşa ve hangi tarihlerde bildirilir?
**Heyet Başkanı ve temsilciler, toplu sözleşme görüşmelerinin başlamasından on beş gün önce konfederasyonlar tarafından Devlet Personel Başkanlığına bildirilir.**

78. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre heyet başkanlığı sıfatını haiz konfederasyon temsilcisinin toplu sözleşme görüşmelerine katılmaması veya görüşmelerden çekilmesi halinde Heyet Başkanlığı yetkisi kim tarafından kullanılır?
**En çok üyeye sahip ikinci sırada bulunan konfederasyon temsilcisi tarafından kullanılır.**

79. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre her bir hizmet kolunda en fazla üyeye sahip kamu görevlileri sendikaları tarafından belirlenecek temsilcinin toplu sözleşme görüşmelerine katılmaması veya görüşmelerden çekilmesi halinde kamu görevlileri sendikaları heyeti nasıl belirlenir?
**Aynı hizmet kolunda en fazla üyeye sahip ikinci sırada bulunan kamu görevlileri sendikası temsilcisi kamu görevlileri sendikaları heyetine dâhil edilir.**

80. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre üye sayılarının tespitine ilişkin toplantıya kurumun işveren vekili ile tahakkuk memuru veya mali hizmetler birimi yetkilisi ve kurumun hizmet kolunda faaliyette bulunan sendikalardan birer temsilci katılır. Toplantı her yıl 15 Mayıs tarihinden sonra kaç iş günü içerisinde kurumca belirlenerek sendikalara bildirilen yer ve günde yapılır?
**5 iş günü**

81. Bu Kanuna tâbi olarak kurumda çalışan kamu görevlilerinin, hangi tarih itibarıyla listesi ile üyelerinden aidat kesintisi yapılan sendikaların üyelerini gösterir liste, toplantıya katılanlarca değerlendirilir. Bu değerlendirmeden sonra, toplam kamu görevlisi sayısı ile sendika üyesi kamu görevlilerinin sendikalara göre toplam sayılarını belirten tutanak toplantıya katılan taraflarca imzalanır?
**15 Mayıs itibariyle**

82. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre sendika üyesi kamu görevlilerinin sendikalara göre toplam sayılarını belirten tutanak imzalı tutanak, kamu işvereni ve sendikalarca ne zaman Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına gönderilir?
**Mayıs ayının son iş gününe kadar.**

83. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre kurumların taşra teşkilatları, yukarıdaki esaslara göre tarafların katılımı ile yapılacak toplantı neticesinde düzenlenecek tutanakları kurum merkezinde yapılacak tespitte değerlendirilmek üzere 15 Mayıs tarihini takip eden kaç iş günü içerisinde kurum merkezine gönderirler?
**İki iş günü içerisinde**

84. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, kurumlarda çalışan toplam kamu görevlisi sayısı ile sendikalar itibarıyla üyelik kesintisi yapılan üye sayılarını dikkate alarak her yıl 15 Mayıs tarihi itibarıyla hizmet kollarındaki bütün kamu görevlileri sayısı ile hizmet kolundaki sendikaların üye sayılarını tespit eder. Kamu görevlileri sendikaları ile konfederasyonların toplam üye sayısını belirler ve sonuçları ne zaman Resmî Gazete 'de yayımlar?
**Her yıl temmuz ayının ilk haftasında**

85. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre sendika sayısı sonuçların yayımı tarihinden itibaren kaç işgünü içinde kamu görevlileri sendikaları ile konfederasyonlarının üye sayılarının yanlışlığı iddiasıyla sendika ve konfederasyonlarca Ankara İş Mahkemesine itiraz edilebilir?
- **Beş iş günü içinde**
- **Mahkeme itirazı on beş gün içinde karara bağlar.**

86. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre toplu sözleşme görüşmeleri ne zaman yapılır?
**Son rakamı tek olan yıllarda**

87. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre kamu görevlilerinin geneline yönelik toplu sözleşme teklifleri Kamu Görevlileri Sendikaları Heyetinin konfederasyon temsilcisi üyeleri, her bir hizmet koluna

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

ilişkin toplu sözleşme teklifleri ise Heyetin ilgili sendika temsilcisi üyesi tarafından hazırlanır ve toplu sözleşme görüşmelerinin başlama tarihinden Kamu İşveren Heyetine sunulmak üzere ne zaman Devlet Personel Başkanlığına verilir?
**En az bir hafta önce**

88. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre kamu İşveren Heyeti Başkanının belirleyeceği kurum temsilcileri ile Kamu Görevlileri Sendikaları Heyetinin toplam sayısı kaç kişiyi geçmemek üzere belirleyeceği temsilciler, toplu sözleşme görüşmelerine teknik heyet olarak iştirak edebilirler?
**On beş kişiyi**

90. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre toplu sözleşme görüşmelerine, ağustos ayının ilk işgünü Kamu İşveren Heyeti Başkanınca belirlenen ve Kamu Görevlileri Sendikaları Heyetine dâhil konfederasyonlara görüşmelerin başlamasından en az ne zaman önce bildirilen yerde başlanır?
**Bir hafta önceden**

91. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre toplu sözleşme süreci, Kamu Görevlileri Hakem Kurulu kararının alınması da dâhil olmak üzere en geç ne zaman tamamlanır?
**Ağustos ayının son işgünü**

92. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre toplu sözleşme görüşmelerine ne zaman ara verilir?
**Hafta sonu tatil günleri hariç olmak üzere resmî tatil günlerine rastlayan günlerde toplu sözleşme görüşmelerine ara verilir.**

93. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre toplu sözleşme görüşme süreci sonunda toplu sözleşme imzalanamaması halinde, üzerinde uzlaşılan ve uzlaşılamayan konuları içeren toplantı tutanağı, tutanağın kamu görevlilerinin geneline yönelik bölümü Kamu Görevlileri Sendikaları Heyeti Başkanı ve hizmet kollarına yönelik bölümleri kimler tarafından imzalanır?
**İlgili sendika temsilcisi ile Kamu İşveren Heyeti Başkanı tarafından imzalanır.**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

93. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre toplu sözleşme görüşmelerinin uzlaşmazlıkla sonuçlanması ve toplantı tutanağı imzalanamaması halinde hangi kurum ya da kuruluş tarafından görüşmelerin uzlaşmazlıkla sonuçlandığına dair tespit tutanağı tutulur?
**Devlet Personel Başkanlığı**

94. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre toplantı tutanağı imzalanmasından veya görüşmelerin uzlaşmazlıkla sonuçlandığının tespit tutanağı ile belirlenmesinden itibaren kaç işgünü içerisinde sözleşmenin ilgili bölümlerini imzalamaya yetkili olanlar tarafından imzalamaya yetkili oldukları bölümler için Kamu Görevlileri Hakem Kuruluna başvurulabilir?
**Üç iş günü**

95. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre Kamu Görevlileri Hakem Kurulu kimlerden oluşur ve bunlar nasıl belirlenir?
**• Yargıtay, Danıştay ve Sayıştay Başkan, Başkanvekili, Başkan Yardımcısı veya Daire Başkanları arasından Cumhurbaşkanınca Başkan olarak seçilecek bir üye,**
**• Cumhurbaşkanınca belirlenen bakanlıklar ile kamu kurum ve kuruluşlarından dört üye,**
**• Bağlı sendikaların üye sayısı itibarıyla en fazla üyeye sahip konfederasyon tarafından belirlenecek iki, bağlı sendikaların üye sayısı açısından ikinci ve üçüncü sırada bulunan konfederasyonlardan birer üye,**
**• Üniversitelerin kamu yönetimi, iş hukuku, kamu maliyesi, çalışma ekonomisi, iktisat ve işletme bilim dallarından en az Doçent unvanını taşıyanlar arasından Cumhurbaşkanınca seçilecek bir üye,**
**• Bağlı sendikaların üye sayısı itibarıyla en fazla üyeye sahip konfederasyon tarafından üç, bağlı sendikaların üye sayısı açısından ikinci ve üçüncü sırada bulunan konfederasyonlar tarafından ikişer olmak üzere yukarıda belirtilen bilim dallarından en az Doçent unvanını taşımak kaydıyla, önerilecek toplam yedi öğretim üyesi arasından Cumhurbaşkanınca seçilecek bir üye,**
**• Olmak üzere toplam on bir üyeden oluşur.**

96. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre konfederasyonlarca belirlenen üyeler ile öğretim üyeleri, toplu sözleşme görüşmelerinin başlamasından ne kadar önce Devlet Personel Başkanlığına bildirilir?
**İki hafta önce**

97. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre kamu Görevlileri Hakem Kurulu Başkanı ve her bir üyesi için aynı usul ve esaslar çerçevesinde kaç yedek üye görevlendirilir?
**Birer yedek üye**

98. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre Kamu Görevlileri Hakem Kurulu, Başkanın çağrısı üzerine Başkan dâhil en az kaç üyenin katılımı ile toplanır?
**Sekiz üye**

99. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre Kamu Görevlileri Hakem Kurulu'nun çalışma programı, toplantı gündemi, toplantı veya tespit tutanağının inceleme usul ve esasları ile toplantıya ilişkin diğer hususlar Başkan tarafından belirlenir. Kamu Görevlileri Hakem Kurulu, tarafların başvuru tarihinden itibaren kaç gün içinde kararını verir?
**5 gün içinde**

100. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre Kamu Görevlileri Hakem Kurulunda kararlar nasıl alınır?
- **Kurul üyeleri çekimser oy kullanamazlar. Oyların eşitliği halinde Başkanın bulunduğu taraf çoğunluğu sağlamış sayılır.**
- **Karara katılmayan üyeler, ayrı ayrı veya birlikte, karşı oy şerhini ve gerekçesini tutanağa yazdırır.**
- **Kurul kararları kesindir ve toplu sözleşme hükmündedir.**
- **Kurul kararları taraflara üç gün içerisinde yazılı olarak bildirilir ve Resmî Gazetede yayımlanır.**

101. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre Kamu Görevlileri Hakem Kurulunun sekretarya hizmetlerini hangi kurum ya da kuruluş yürütür?
**Devlet Personel Başkanlığınca yürütülür.**

102. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre toplu sözleşme görüşmeleri ile Kamu Görevlileri Hakem Kurulu çalışmalarına katılacak olanların ağırlama, konaklama, yolluk ve gündelikleri ile diğer her türlü giderleri nereden karşılanır?
**Devlet Personel Başkanlığı bütçesine konulacak ödenekten karşılanır.**

103. 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu'na göre sendikaların kapatılma süreci nasıl olur?
- **Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerine ve demokratik esaslara aykırı faaliyetlerde bulunan sendika ve konfederasyon, merkezlerinin bulunduğu yer Cumhuriyet Başsavcısının istemi üzerine iş davalarına bakmakla görevli mahallî mahkeme kararı ile kapatılır.**
- **Faaliyeti durdurulan sendika veya konfederasyonun mallarının idaresi, menfaatlerinin korunması ve durdurma süresi sonunda yeniden faaliyete geçebilmesi için genel kurul yapılması, Medenî Kanun hükümleri gereğince tayin olunacak bir veya üç kayyım tarafından sağlanır.**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

**14. 5580 SAYILI ÖZEL ÖĞRETİM KURUMLARI KANUNU**

1. Özel Öğretim Kurumları Kanunu'nun amacı nedir?
**Türkiye Cumhuriyeti uyruklu gerçek kişiler, özel hukuk tüzel kişileri veya özel hukuk hükümlerine göre yönetilen tüzel kişiler tarafından açılacak özel öğretim kurumlarına kurum açma izni verilmesi, kurumun nakli, devri, personel çalıştırılması, kurumlara yapılacak malî destek ve bu kurumların eğitim-öğretim, yönetim, denetim ve gözetimi ile yabancılar tarafından açılmış bulunan özel öğretim kurumlarının; eğitim-öğretim, yönetim, denetim, gözetim ve personel çalıştırılmasına ilişkin usûl ve esasları düzenlemek**

2. İl millî eğitim müdürlükleri ile belediyeler arasında yapılan ve bakanlıkça onaylanan ortak işbirliği protokolleri çerçevesinde, bakanlığın verdiği işyeri açma ve çalışma ruhsatı ile belediyelerce açılan ve işletilen, ilköğretim ve/veya ortaöğretim öğrencilerinin ödev ve projelerine ilişkin araştırmalar yaptığı, öğrencilerin ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif faaliyetlerin yürütüldüğü özel öğretim kurumları hangisidir?
**Sosyal etkinlik merkezi**

3. Bir kurumda öğretime başlayabilmek için kurum açma izni alınması zorunludur.
İzin başvuruları hangi birime yapılır?
İlgili millî eğitim müdürlüğü

4. Yapılan inceleme sonucunda açılması uygun görülen okullar dışındaki kurumlara kurum açma izni kim tarafından verilir?
**Valilik**

5. Valilikçe açılması uygun görülen okullara ilişkin başvurular ise kurum açma izni verilmek üzere nereye gönderilir? **Bakanlık**

6. Kurum açma izni talebinin valilikçe reddedilmesi hâlinde, kurucu veya kurucu temsilcisi tarafından taleplerinin reddine ilişkin işlemin tebliğinden itibaren kaç gün içinde bakanlığa itirazda bulunulabilir?
**15 iş günü**

7. Kurum açma izni verilmesi, binanın kullanılış amaçlarına ve bakanlıkça belirlenen standartlara uygun ve yeterli bulunmasıyla birlikte hangi şartların yerine getirilmesine bağlıdır?
**-Ders araç-gerecinin kurumun amaç ve ihtiyaçları için yeterli olduğunun bir rapor ile tespit edilmesi.**
**-Kurumun; yönetici, öğretmen ve diğer personelinin sayı ve nitelikleri yönünden uygun bulunması ve bu kurumda çalışacaklarının belgelendirilmesi.**
**-Kurumun yönetmelikleriyle öğretim programının Bakanlıkça incelenip onanmış olması.**

8. Milletlerarası özel öğretim kurumları hariç bu kanun kapsamındaki ilkokul, ortaokul, lise ve özel eğitim okulları için 1 Eylül tarihinden sonra verilen kurum açma izinleri ne zaman geçerlilik kazanır?
**Ertesi eğitim-öğretim yılından itibaren**

9. Kanun kapsamındaki eğitim-öğretim faaliyetlerini yapan ancak bu kanuna uygun olarak kurum açma izni ile iş yeri açma ve çalışma ruhsatı düzenlenmeyen yerleri kuran veya işletenlere ne kadara kadar idari ceza uygulanır?
**Brüt asgari ücretin 20 katı idari para cezası uygulanır**

10. Meyhane, kahvehane, kıraathane, bar, elektronik oyun merkezleri gibi umuma açık yerler ile açık alkollü içki satılan yerlerin, okul binalarından kapıdan kapıya en az kaç metre uzaklıkta bulunması zorunludur?
**100 m**

11. Ülkemizde bulunan azınlık okullarında kimler eğitim alabilir?
**Yalnız kendi azınlığına mensup Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının çocukları okuyabilir.**

12. Kurumlarda uygulanacak öğretim programı ve haftalık ders çizelgesi nasıl belirlenir?
**Resmî kurumlarda uygulanan usûl ve esaslar çerçevesinde belirlenir.**
**Bakanlıkça uygun bulunması durumunda farklı öğretim programları ve haftalık ders çizelgesi de uygulanabilir.**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

13. Kurum açma izni verilen kurumlardan ne kadar süre içerisinde faaliyete başlamayan, faaliyete başladıktan sonra yönetmelikte belirtilen süreden daha fazla izinsiz ara veren veya söz konusu izni amacı dışında kullandığı tespit edilen kurumların kurum açma izni ve iş yeri açma ve çalışma ruhsatı iptal edilir?
**2 yıl**

14. Özel öğretim kurumlarına hangi durumlarda brüt asgari ücretin 5 katı idari para cezası uygulanır?
**-Bakanlıkça onaylı yerleşim planında izinsiz değişiklik yapması**
**-Gerçeğe aykırı veya yanıltıcı reklam ya da ilan vermesi, reklam veya ilanlarda öğrenci resim ya da bilgilerini kullanması**
**-Haftalık ders çizelgesi ve programları Bakanlık izni olmadan kurumda uygulaması**
**-Kanun ve bu Kanuna dayanılarak yürürlüğe konulan yönetmelik ve yönergelerde belirtilen hükümlere aykırı fiillerde bulunması**

15. Özel öğretim kurumlarına hangi durumlarda brüt asgari ücretin 10 katı idari para cezası uygulanır?
**Mevzuatta belirtilen sayıda personel çalıştırmaması veya mevzuata aykırı personel çalıştırması,**
**14/6/1973 tarihli ve 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununun genel ve özel amaçları ile temel ilkelerine uymaması**

16. Fiillerin tekrarı hâlinde idari para cezası miktarı nasıl uygulanır?
**5 kat artırılarak**

17. Fiillerin üçüncü kez tekrarlanması hâlinde nasıl bir ceza uygulanır?
**Kurum açma izni ile iş yeri açma ve çalışma ruhsatı iptal edilir**

18. Okul kurucusu/kurucu temsilcisi; bakanlığa, yönetici, öğretmen, uzman öğretici, usta öğretici ve öğrenci/kursiyerlere en az kaç ay önce yazılı olarak bildirmek şartıyla ve gerekçesi bakanlıkça uygun bulunduğu takdirde öğretim yılı sonunda okulunu kapatabilir?
**3 ay**

19. Okullar dışındaki diğer kurumların kurucusu/kurucu temsilcisi valiliğe, yönetici, öğretmen, uzman öğretici, usta öğretici ve öğrenci/kursiyerlere en az kaç ay önce yazılı olarak bildirmek şartıyla ve gerekçesi valilikçe uygun bulunduğu takdirde dönem sonunda kurumunu kapatabilir?
**3 ay**

20. Kapanan veya kapatılan kurumla ilgili devir ve teslimden kaçınan veya bu görevi savsaklayan kurucu hakkında idari ne kadar para cezası uygulanır?
**Brüt asgari ücretin yirmi katı**

21. Bir kurumun öğretime başladığı tarihten itibaren mevcut ders saati sayısının ne kadarının; asıl görevi bu kurumlarda olan öğretmen, uzman öğretici veya usta öğreticiler tarafından okutulması zorunludur?
**Kuruluş sırasında üçte birinin, kuruluşundan üç yıl sonra da en az üçte ikisinin**

22. İhtiyaç halinde, resmî okullarda görevli öğretmenlere asıl görevlerini aksatmamak ve aylık karşılığı okutmakla yükümlü bulunduğu haftalık ders saati sayısını doldurmaları kaydı ve çalıştıkları kurumların izni ile sadece okullarda kaç saat ücretli ders verilebilir?
**Aylık karşılığı okutmakla yükümlü bulunduğu haftalık ders saati sayısının yarısı kadar**

23 Uzman öğretici, usta öğretici ve öğretmenlik yapma nitelik ve şartlarını taşıyan diğer devlet memurlarına, ilgili birimlerin izniyle haftada kaç saat ücretli ders görevi verilebilir?
**10 saati geçmemek üzere**

24. Kurumların müdürleri kim tarafından seçilir?
**Kurucu/kurucu temsilcisi**

25. Kurumların müdür dışındaki diğer yönetici ve öğretmen, uzman öğretici ve usta öğreticileri kim tarafından seçilir?
**Müdürlerince seçilir**

26. Kurumların müdür ile diğer yönetici, öğretmen, uzman öğretici ve usta öğreticiler hangi birimin izniyle işe başlatılabilir?
**Valilik**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

27. Gerekli şartları taşıyan yönetici, öğretmen, uzman öğretici ve usta öğreticiler için hangi birim tarafından çalışma izni düzenlenir?
**Valilik**

28. Kurumlarda çalışan yönetici, öğretmen, uzman öğretici ve usta öğreticiler ile kurucu veya kurucu temsilcisi arasında yapılacak iş sözleşmesi nasıl yapılır?
**En az bir takvim yılı süreli olmak üzere yönetmelikle belirtilen esaslara göre yazılı olarak yapılır.**

29. Kurumlardaki ek ders ücreti miktarı nasıl belirlenir?
**Resmî okullar için tespit edilen miktardan az olamaz.**
**Ancak, resmî okul ve kurumlardan ücretli olarak görevlendirilenlere verilecek ek ders ücreti miktarı, resmî okullar için tespit edilen ek ders ücretinin iki katını geçemez.**

30. Kurumlarda görev yapan yönetici, öğretmen, uzman öğretici ve usta öğreticiler, bu kanun hükümleri saklı kalmak üzere; sosyal güvenlik ve özlük hakları yönünden hangi hükümlere bağlıdır?
**-506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu**
**-4857 sayılı İş Kanunu**

31. Kurumlarda görev yapan yönetici, öğretmen, uzman öğretici ve usta öğreticiler, bu kanun hükümleri saklı kalmak üzere; yetki, sorumluluk, ödül ve cezalar ile bunların uygulanması bakımından hangi hükümlere tabidir?
**-657 sayılı Devlet Memurları Kanunu**
**-1702 sayılı İlk ve Orta Tedrisat Muallimlerinin Terfi ve Tecziyeleri Hakkında Kanun**
**-4357 sayılı Hususi İdarelerden Maaş Alan İlkokul Öğretmenlerinin Kadrolarına Terfi, Taltif ve Cezalandırılmalarına ve Bu Öğretmenler İçin Teşkil Edilecek Sağlık ve İçtimaî Yardım Sandığı ile Yapı Sandığına ve Öğretmenlerin Alacaklarına Dair Kanun**
**-4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun**

32. Kurumlarda görev yapan yönetici, öğretmen, uzman öğretici ve usta öğreticiler, görevleri sırasında suç işlemeleri veya görevleri nedeniyle kendilerine karşı işlenen suçlardan dolayı 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun uygulanması ve ceza kovuşturması bakımından hangi hüküm uygulanır?
**Kamu görevlisi sayılırlar**

33. Yönetici, öğretmen, uzman öğretici ve usta öğreticilerin çalışma izni, izni veren makam tarafından hangi durumlarda iptal edilebilir?
**İki defa teftiş raporuyla başarısızlığı tespit edilmesi**

34. Okulların su, doğal gaz ve elektrik ücretlendirilmesi nasıl yapılır?
**Resmî okullara uygulanan tarife üzerinden uygulanır.**

35. Bu kanun kapsamında hangi okullarda öğrenim gören Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı her bir öğrenci için, 2012-2013 eğitim ve öğretim yılından başlamak üzere, resmî okullarda öğrenim gören bir öğrencinin okul türüne göre devlete maliyetinin bir buçuk katını geçmemek üzere, her eğitim öğretim yılı itibarıyla Maliye Bakanlığı ile bakanlık tarafından müştereken belirlenen tutarda, bakanlık bütçesine bu amaçla konulan ödenekten eğitim ve öğretim desteği yapılabilir?
**Organize sanayi bölgelerinde açılan mesleki ve teknik eğitim okulları**

36. Öğrenim ücreti ve diğer ücretler, kurumlarca her yıl tespit edilerek ne zaman ilan edilir?
**Ocak ayından itibaren en geç mayıs ayında**

37. Kurumlar, öğrenim gören öğrenci sayısının ne kadarından az olmamak üzere ücretsiz öğrenci okutmakla yükümlüdür?
**Yüzde 3**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

38. Ücretsiz okutmada hangi çocuklara öncelik verilir?
**12/4/1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu 3/11/1980 tarihli ve 2330 sayılı Nakdi Tazminat ve Aylık Bağlanması Hakkında Kanun veya 2330 sayılı Kanun hükümleri uygulanarak aylık bağlanmasını gerektiren kanunlar, 8/6/1949 tarihli ve 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun 56 ncı, mülga 45 inci ve 64 üncü maddeleri 31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Kanunun 47 nci maddesi kapsamında harp veya vazife malulü sayılanların ilk ve orta öğretim çağındaki çocukları**
**Haklarında korunma, bakım veya barınma kararı verilen çocuklar**

39. Bir okula alınabilecek yabancı uyruklu öğrenci sayısı, o okulda okuyan Türkiye Cumhuriyeti uyruklu öğrenci sayısının yüzde kaçını aşamaz?
**%30**

40. Belediyeler hangi şartlarda ücretsiz kurslar açabilir?
**İl millî eğitim müdürlükleri ile yapılan ve bakanlıkça onaylanan ortak işbirliği protokolleri çerçevesinde, örgün eğitim programlarına destek mahiyetinde**
41. 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu'na göre; kanunda belirtilen şartlara uymadan kurumunu kapatanlar ile soruşturma sonucu kurum açma izni ile işyeri açma ve çalışma ruhsatı iptal edilen kurucuya ne kadar yıl geçmeden tekrar kurum açma izni veya bir kurumu devralma ya da bir kuruma ortak olma izni verilmez?
**6 yıl**

42. 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu'na göre hangi alanlarda özel öğretim kurumları açılamaz?
**-Askerî Okullar**
**-Emniyet Teşkilâtına Bağlı Okullar**
**-Din Eğitimi-Öğretimi Yapan Kurumlar**

43. 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu'na göre; kişilerin, bakanlıkça belirlenmiş bilim gruplarına uygun eğitim ortamlarında, öğrenim seviyelerine, ilgi ve isteklerine uygun öğretim programları doğrultusunda, bilgi, beceri, yetenek ve deneyimlerini geliştirdiği, serbest zamanlarını değerlendirdiği bir bilim grubunda eğitim veren kurumları hangisidir?
**Özel öğretim kursu**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr